รายงานวิจัยเรื่อง

การออกแบบระบบการศึกษาทางทหารของไทยใหม่
เพื่อการผลิตทหารอาชีพและการปฏิรูปกองทัพ

Redesigning the Thai Military Education System to Produce
Professional Military Officers and Support Military Reform

พันเอก ดร.สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ
กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

5 มกราคม 2561

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อ	ข
Abstract	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
บทที่ 2 ทหารกับการเมือง: มิติที่ขาดหายไปในกรณีของไทย	23
บทที่ 3 แนวคิด ระเบียบวิธี และกระบวนการวิจัย	49
บทที่ 4 ระบบและการผลิตนายทหาร (หลัก) ของไทย: รูปแบบ แนวคิด และปัญหาภาคปฏิบัติ	67
บทที่ 5 ระบบและการผลิตนายทหารของสหรัฐอเมริกา: VMI, Norwich University และWest Point	100
บทที่ 6 ระบบและการผลิตนายทหารของยุโรป: ฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลี	136
บทที่ 7 ระบบและการผลิตนายทหารของเอเชีย: เกาหลีใต้ และอินโดนีเซีย	171
บทที่ 8 ตัวแบบและข้อเสนอใหม่ สำหรับกรณีของไทยในอนาคต	209
บทที่ 9 บทสรุป	248
บรรณานุกรม	260

บทสรุปย่อสำหรับผู้บริหาร (Executive Summary)

งานวิจัยนี้นำเสนอตัวแบบและแนวทางการบรรลุผลในการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและมั่นคง ด้วยหนทางใหม่คือ การปฏิรูปจากภายในหรือที่เรียกกันว่า “ระเบิดจากข้างใน” ตามหลักทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 โดยการสร้างความพร้อมจากกำลังพลของกองทัพ การสร้างทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะเป็นทหารอาชีพตามแบบสากล และมีข้อเสนอว่าการจะสร้างทหารอาชีพนี้ ต้องมีการออกแบบการจัดระบบการศึกษาทางทหารแบบใหม่ โดยเฉพาะระดับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (CRMA) ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสารและภาคสนาม จากฐานข้อมูลและองค์ความรู้ในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย

ข้อสรุปของงานวิจัยนี้มีข้อเสนอในการปรับระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในลักษณะใหม่ใน 3 โมเดลด้วยกัน ซึ่งการออกแบบทั้ง 3 โมเดลนี้ยังคงอยู่ในกรอบแนวคิดตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงก่อตั้งโรงเรียนทหารสมัยใหม่เพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ” แต่มีวิธีการหรือขอบเขตของระดับการเปลี่ยนแปลงต่างกัน กล่าวคือ

(1) การปรับเล็ก (S) คือยังคงรักษาระบบเดิม (CRMA) ไว้ แต่ต้อง “ยกเครื่อง” ภายในใหม่หมด โดยเฉพาะส่วนการศึกษา เพื่อให้ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการมีความเข้มข้นยิ่งขึ้นให้ทัดเทียมกับทางตะวันตก ดังแบบของเกาหลีใต้หรืออินโดนีเซีย

(2) การปรับระดับกลาง (M) ซึ่งจะมีการแยกการเรียนภาควิชาการออกจากการเรียนและฝึกทางทหาร ตามแบบของเยอรมนี ออสเตรเลีย อิตาลี อังกฤษ ในลักษณะของการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทหารหรือความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง CRMA กับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและอยู่ใกล้ เพื่อให้ภาควิชาการมีคุณภาพทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยชั้นนำ

(3) การปรับขนาดใหญ่ (L) คือการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนควบคู่กันไปกับของเดิม เพื่อทำให้เกิดการแข่งขันทางคุณภาพของทหารอาชีพ ทำนองเดียวกับทางสหรัฐอเมริกาที่มี West Point แล้วยังมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนอีกหลายแห่ง เช่น Citadel, Norwich University, VMI

จากนั้นจะนำเสนอผลการวิจัยเชิงนโยบายให้กับฝ่ายการเมืองและกองทัพ เพื่อตัดสินใจเลือกตัวแบบที่ดีให้กับ CRMA ทั้งการพัฒนาในเรื่องคุณภาพทางวิชาการ คุณภาพของอาจารย์ผู้สอน และคุณภาพของนักเรียนนายร้อยต่อไป

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้นำเสนอตัวแบบและแนวทางการบรรลุผลในการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและมั่นคง คือการปฏิรูปจากภายในหรือที่เรียกกันว่า “ระเบิดจากข้างใน” โดยการสร้างทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะเป็นทหารอาชีพตามแบบสากล และมีข้อเสนอว่าการจะสร้างทหารอาชีพนี้ ต้องมีการออกแบบการจัดระบบการศึกษาทางทหารแบบใหม่ โดยเฉพาะระดับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสารและภาคสนาม จากฐานข้อมูลและองค์ความรู้ในประเทศประชาธิปไตย เช่น โรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกา ยุโรป-ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี รวมทั้งกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยจากประเทศเพื่อนบ้านในเอเชีย ในขั้นสรุปเป็นการออกแบบระบบการศึกษาจากองค์ความรู้ต่างประเทศสู่กรณีของไทยใน 3 โมเดล คือข้อเสนอให้มีการปรับระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในลักษณะใหม่ (1) การปรับเล็ก (S) (2) ระดับกลาง (M) และ (3) ขนาดใหญ่ (L) จากนั้นจะนำเสนอผลการวิจัยเชิงนโยบายให้กับฝ่ายการเมืองและกองทัพ เพื่อนำตัวแบบที่ได้ไปประยุกต์ใช้สำหรับการปฏิรูประบบการศึกษาการทหารของไทยอย่างจริงจังต่อไป

คำสำคัญ: การปฏิรูปกองทัพ ทหารอาชีพ ระบบการศึกษาทางทหาร

Abstract

This research aims to propose a model for military reform that will support a sustainable democracy in Thailand. Rather than relying on external reforms, the research argues that a reform from within would be more effective. This reform can be achieved via the production of a new generation of professional officers. In turn, their education will require a thorough reform of the military education system, particularly at the Chulachomklao Royal Military Academy. The research incorporated documentary research, as well as findings from field visits to military academies in established democracies, namely the United States, France, Germany, and Italy, as well as those located in Asian nations that had transitioned into a democratic society. In its conclusion, the research proposed a new model for the education system in Thailand, separating them into three choices or categories based on the scale of changes involved: small, medium, and large. The research also recommended policy changes that can be enacted by both the political and military officeholders that can be used to effectively reform the Thai military education.

Keywords: Military Reform, Professional Soldiers, Military Education System

บทที่ 1
บทนำ

งานวิจัยนี้มีข้อเสนอหลักในด้าน “ทางเลือกใหม่” เพื่อการบรรลุผลในการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยในอนาคตอย่างยั่งยืน คือการปฏิรูปจากภายในของกองทัพก่อนหรือ “ระเบิดจากข้างใน” ตามหลักทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เพราะเป็นความสำเร็จของการปฏิรูปที่เกิดขึ้นจากฐานราก อันเปรียบทำนองคล้ายการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) หรือเป็นผลมาจากความพร้อมทางความคิดอ่านของทหารเป็นสำคัญ และเพื่อการนี้จำเป็นต้องเริ่มด้วยการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหาร โดยเฉพาะระดับโรงเรียนนายร้อยเสียใหม่ เพื่อสร้างนายทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตก สำหรับเป็นฐานรองรับให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในการปฏิรูปกองทัพ และการเมืองในช่วงเปลี่ยนผ่านได้ดำเนินไปอย่างสร้างสรรค์บนเส้นทางของการสร้างประชาธิปไตยให้เข้มแข็งต่อไป

การปฏิรูปในแนวทางนี้เคยเกิดขึ้นในยุโรป และในบรรดากลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยในเอเชียมาแล้ว และมีความเป็นไปได้ในไทยเช่นกัน หากทุกฝ่ายร่วมใจในแนวทางใหม่นี้อย่างมุ่งมั่น คือกล้าก้าวออกจากกรอบเก่า/วาทกรรมที่เคยยึดอยู่เดิม และลงมือดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในการปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ให้โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (Chulachomklao Royal Military Academy, CRMA) มีระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพอย่างเข้มข้นในระดับเดียวกับมาตรฐานของตะวันตกหรือกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านสู่ประประชาธิปไตย เพื่อการสร้างนายทหารอาชีพรุ่นใหม่ ที่มีลักษณะทหารวิชาการ ทหารปัญญาชน โดยการพัฒนาวิชาความรู้ ความคิดอ่านทางวัฒนธรรมของทหารให้กว้างและพร้อมเสียก่อน ก่อนที่จะเดินหน้าการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย

1.1 บทนำ

สาระสำคัญในบทนี้เป็นการนำเสนอทางเลือกใหม่ของการปฏิรูปอย่างมีเหตุมีผลตามหลักระเบียบวิธีวิจัย โดยเริ่มจากที่มาของข้อเสนอนี้ซึ่งมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอยๆ จากความรู้สึกนึกคิด หากเป็นผลโดยตรงมาจากการพินิจปัญหาภายในของไทยเป็นหลัก คือแนวทางการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยที่ผ่านมามักล้มเหลว เพราะมีจุดอ่อนที่สำคัญคือ ยังไม่เข้าใจ เข้าถึงรากของปัญหา จึงไม่สามารถพัฒนาแนวทางที่ทรงพลังในการปฏิรูป โดยเฉพาะการขาดกำลังพื้นฐานหรือแนวร่วมในกองทัพ

จากนั้นจะตามด้วยข้อเสนอใหม่ที่เป็นไปได้มากกว่าแนวทางเดิม คือการสร้างความพร้อมจากภายในของกองทัพหรือการพัฒนาทางความคิดอ่านให้ทหารมีความพร้อมต่อประชาธิปไตยก่อน คือการ

ริเริ่มจากการประยุกต์แนวคิดเรื่อง “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งเป็นหลักทรงงานพัฒนาประเทศของ “ในหลวง” รัชกาลที่ 9[1] ด้วยการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ เพื่อสร้างนายทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตก และความเป็นไปได้ของทางเลือกใหม่นี้มีเหตุผลทางข้อเท็จจริงและองค์ความรู้เป็นฐานรองรับอยู่อย่างชัดเจน แต่ข้อสำคัญคือจำเป็นต้องมองทหารจากมุมใหม่หรือในเชิงบวก และจะได้อธิบายให้เห็นเป็นขั้นตอนตามลำดับของหลักวิธีวิจัยว่า ในการแสวงหาความรู้ใหม่ควรจะต้องดำเนินการอย่างไร เพื่อให้หลุดออกจากวาทกรรมกระแสหลักของสำนักคิดเดิม เพราะเรื่องนี้มีข้อถกเถียงเชิงแนวคิดทฤษฎี ทั้งเรื่องทหารอาชีพและการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร และแม้การมองทหารในเชิงบวก เชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาประชาธิปไตยมีไม่มากนัก แต่กลับมีตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นในไทยและต่างประเทศ ซึ่งเรื่องนี้จะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไปในหัวข้อแรกคือ ความสำคัญของปัญหา

หลังจากนั้นจะไล่เรียงให้เห็นในลำดับถัดไปว่า ที่ไปของข้อเสนอนี้จะมีทิศทางอย่างไร เริ่มจากวัตถุประสงค์คือ การสร้างตัวแบบของระบบการศึกษาทางทหารใหม่จากประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายเพื่อการผลิตทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะทหารอาชีพตามแบบตะวันตก และเพื่อที่จะได้ทหารรุ่นอาชีพใหม่ในลักษณะเช่นนี้ มีความจำเป็นต้องมีการดำเนินการในการค้นหาและออกแบบอย่างเป็นระบบและครบทั้งกระบวนการในการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหาร โดยเฉพาะระดับโรงเรียนนายร้อยเสียใหม่ ด้วยแนวคิด วิธีการและการออกแบบตามหลักวิชา โดยอาศัยหลักของวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร สัมภาษณ์และภาคสนาม จากฐานข้อมูลและองค์ความรู้ในประเทศประชาธิปไตย ทั้งทางสหรัฐอเมริกา ยุโรปและกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านทั้งหลาย เพื่อที่จะได้ตัวแบบจำลองที่ดีและเหมาะสมสำหรับกรณีของไทยต่อไป

ในตอนท้ายจะได้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าได้ตัวแบบของ CRMA สำหรับปรับตัวรับกับโลกใหม่แล้ว ผลจากงานวิจัยนี้มีประโยชน์ในเชิงแนวคิดทฤษฎีและการนำไปประยุกต์ใช้อย่างไร โดยเฉพาะในเชิงข้อเสนอด้านนโยบายให้กับหน่วยเหนือ/ฝ่ายการเมือง และในการนำไปสู่ภาคปฏิบัติหรือใช้จริง และท้ายสุดของบทนี้คือ ลำดับและขั้นตอนการนำเสนอของงานวิจัยอย่างเป็นระบบโดยย่อ ทำนองคล้ายกับการกำหนดเส้นทางของงานวิจัยนี้จะมีการดำเนินการต่อไปอย่างไร เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจในภาพรวมก่อนเข้าสู่รายละเอียดในเนื้อหาหลักของแต่ละบทซึ่งมีทั้งหมด 9 บทด้วยกัน (รวมบทนำและสรุป)

1.2 ความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปกองทัพ (Military Reform) ในไทยเป็นเรื่องที่น่าสนใจยิ่ง เพราะมีการเรียกร้องและเคลื่อนไหวมานาน แต่กลับล้มเหลวตลอดมา เพราะมักเป็นเพียงข้อเรียกร้องในเชิงหลักการของ

[1] ผู้สนใจหลักทรงงานนี้โปรดดูเพิ่มเติมได้จาก “สมเด็จพระเทพฯ พระราชทานสัมภาษณ์ หลักทรงงานพัฒนาประเทศของ “ในหลวง” โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง “ระเบิดจากข้างใน” พัฒนาให้ชาวบ้านเข้มแข็งก่อน http://www.matichon.co.th/news/321590

ประชาธิปไตยจากกลุ่มภายนอกกองทัพเท่านั้น คือยังไม่มีรูปธรรมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน เป็นขั้นเป็นตอนจากฐานรากอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์ของทหารให้มีความพร้อมรองรับกับกระแสของ “Democratization” จึงทำให้การปฏิรูปยังไม่ก้าวหน้าเข้าสู่เป้าหมายอย่างเท่าที่ควรนัก แต่จุดอ่อนที่สำคัญของความล้มเหลวนี้คงมิใช่เพราะความไม่เป็นเหตุเป็นผลของข้อเรียกร้องหรือการเรียกร้องเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ หากเป็นเพราะฝ่ายต้องการปฏิรูปยังไม่เข้าใจ ไม่เข้าถึงรากของปัญหา จึงไม่สามารถพัฒนาแนวทางการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพและทรงพลังอย่างเท่าที่ควรนัก

หากพินิจความล้มเหลวของข้อเสนอและแนวทางการปฏิรูปที่ผ่านมานั้น คงปฏิเสธไม่ได้ว่ามีจุดอ่อนที่คล้ายกันและยังคงตกค้างเรื่อยมาคือ ไม่มียุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการดำเนินการอย่างทรงพลัง โดยเฉพาะการขาดแนวร่วมทางกำลังหรือการสร้างพันธมิตรกับพลังภายในของกองทัพ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกระบวนการของการปฏิรูปกองทัพจากภายในอย่างมั่นคงและยั่งยืนที่เรียกกันว่า “ระเบิดจากข้างใน” หรือนั่นก็คือ การปฏิบัติการในการปฏิรูปกองทัพ (Military Reform in Action) ให้เกิดขึ้นในกองทัพเสียก่อน ด้วยพลังของทหารเองที่พร้อมจะก้าวขึ้นมาเป็นกองหน้า (Forefront) ของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย โดยมีการสร้างทหารอาชีพรุ่นใหม่ตามแบบตะวันตกมารองรับกับภารกิจนี้อย่างจริงจัง ดังตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นมาหลายประเทศแล้ว เช่น กรณีของโปรตุเกส

แต่การเรียกร้องที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นในสมัยที่มีรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งก็ตาม มักมองข้ามสิ่งนี้ไปอย่างน่าเสียดาย จึงยังไม่มีข้อเสนอเชิงนโยบายและการดำเนินการในแนวทางปฏิบัติที่มุ่งการปฏิรูปกองทัพจากฐานราก หรือมีการปรับกองทัพให้มีสภาพตื่นพร้อมที่จะไปกันได้กับการปฏิรูปเสียก่อน คือการทำให้กองทัพมีวัฒนธรรมของพลเรือนและประชาธิปไตยมากขึ้น ด้วยการปลูกฝังอุดมการณ์หรือการหล่อหลอมความคิดอ่านใหม่ให้กับกำลังพลในลักษณะของการปรับเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) โดยผ่านการปฏิรูปด้านการจัดระบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ โดยเฉพาะระดับโรงเรียนนายร้อย เพื่อสร้างนายทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตก ที่มีความเป็นทหารวิชาการ ทหารปัญญาชน คือมีจิตวิญญาณของการเป็นทหารอาชีพ ที่มีความรู้ มีระเบียบวินัย มีน้ำใจ และมีทัศนคติเชิงบวกต่อนักการเมือง ระบอบประชาธปไตย ทั้งนี้ก็เพื่อตระเตรียมความพร้อมในการยอมรับหลักการความเป็นใหญ่ของพลเรือน (Civilian Supremacy) ตามหลักสากลทั้งด้านวิธีคิดและจิตใจ โดยเฉพาะการยอมรับรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง

อันที่จริงแล้ว การตระเตรียมในเรื่องนี้ควรมีมาตั้งแต่ต้น เนื่องจากมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย แต่กลับถูกละเลยหลัง พ.ศ. 2475 ตลอดมา ทั้งๆ ที่มีกระแสการเรียกร้องเรื่องการปฏิรูปกองทัพกันมาแต่ต้นก็ตาม เพราะหากมีมิติทางประวัติศาสตร์ในการพินิจเรื่องนี้แล้ว ย่อมจะเห็นได้ว่าความพยายามที่จะปฏิรูปกองทัพอาจมาพร้อมกับระบบการเมืองหลัง พ.ศ. 2475 ก็ได้ เนื่องจากหน่ออ่อนของการเรียกร้องในเรื่องนี้มาจากความตื่นตัวของประชาชนและผู้นำท้องถิ่นที่เห็นว่า รัฐบาลควรมุ่ง

การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมากกว่ากองทัพ โดยกระแสของกลุ่มนี้ได้แสดงออกอย่างเด่นชัดหลังการเลือกตั้งครั้งแรก โดยเฉพาะบทเวทีสภาผู้แทนราษฎรและทางสื่อมวลชน ดังจะพบเห็นร่องรอยนี้ได้ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกที่มีการประชุมสภาผู้แทนราษฎรในปี 2476 เป็นต้นมา นำโดยกลุ่มส.ส.ประเภทหนึ่ง (จากการเลือกตั้ง) ซึ่งส่วนใหญ่มาจากภาคอีสาน อาทิ นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (อุบลราชธานี) นายจำลอง ดาวเรือง (มหาสารคาม) นายถวิล อุดล (ร้อยเอ็ด) และ นายเตียง ศิริขันธ์ (สกลนคร) เป็นต้น

ผู้แทนฯ กลุ่มนี้มีบทบาทและอิทธิพลในฐานะแกนนำของฝ่ายค้าน และได้พยายามคัดค้านงบประมาณจำนวนมากของทหารและมีข้อเสนอการปฏิรูปกองทัพอย่างชัดเจนตลอดมาจนถึงช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงระบบการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2489 คือต้องการลดขนาดของกองทัพให้เล็กลง เพื่อนำงบประมาณไปพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมให้มากขึ้น และทหารต้องไม่ยุ่งการเมือง กล่าวคือ ทหารควรมุ่งเน้นปฏิบัติภารกิจหลัก โดยลดภารกิจที่ไม่ใช่กิจการโดยตรงของกองทัพลง โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาททางการเมือง และควรปรับขนาดของกองทัพให้เล็กลง แต่ข้อเสนอนี้ก็ไม่เคยบรรลุผล และที่สำคัญคือ กลุ่มผู้แทนฯ ที่ต้องการผลักดันข้อเสนอนี้กลับถูกปราบปรามอย่างรุนแรงและหายสาบสูญไปจากเวทีการเมืองภายหลังการรัฐประหาร ปี 2490[2]

อย่างไรก็ตาม แม้แกนนำของผู้แทนฯ กลุ่มนี้ได้ถูกฆาตกรรมและอุ้มหายไปในช่วงปี 2492-2495 แต่กระแสการเรียกร้องหรือข้อเสนอหลักของกลุ่มผู้แทนฯ นี้กลับมิได้จางลงหรือหายไปไหน เพราะแนวคิดและสาระสำคัญที่มีการเรียกร้องทั้งในสมัยก่อนและหลังสงครามโลกฯ นั้น ยังคงเป็นกระแสหลักที่พบเห็นอย่างต่อเนื่องมา และมักถูกหยิบยกขึ้นเป็นประเด็นเสมอในสมัยปัจจุบัน ดังเช่นรายงานการศึกษาอย่างเป็นระบบของคณะกรรมการปฏิรูป (คปร.) ซึ่งประกาศยุติบทบาทตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2554 และส่วนหนึ่งของรายงานนี้ได้กล่าวถึงแนวทางปฏิรูปกองทัพเพื่อสร้างกองทัพที่มีสมรรถนะสูงสุดสำหรับทำภารกิจป้องกันประเทศ โดยมีหลักการในการปฏิรูปสำคัญสามประการ ได้แก่

> “1.ทหารต้องยอมรับอำนาจสูงสุดในการกำหนดนโยบายแห่งชาติจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง 2.ลดภารกิจที่ไม่ใช่กิจการโดยตรงของกองทัพ โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาททางการเมือง 3.ปรับลดขนาด ตำแหน่ง และยุทโธปกรณ์ ที่ไม่จำเป็น แล้วนำทรัพยากรไปทุ่มเทให้กับภารกิจหน้าที่หลักของกองทัพ”[3]

---

[2] ผู้สนใจในประเด็นนี้ ดูงานเขียนของผู้วิจัยที่ได้ศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยใหม่ โดยเฉพาะช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 มานานมากกว่า 3 ทศวรรษแล้ว เรื่อง *ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองไทย ระหว่าง พ.ศ. 2475-2492.* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531) และ *ตำนานใหม่ของขบวนการเสรีไทย: เรื่องราวของการต่อสู้เพื่อเอกราช สันติภาพและประชาธิปไตยอย่างแท้จริง.* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555, 2557) อนึ่งหนังสือเล่มหลังนี้ได้รับรางวัลงานวิชาการดีเด่น TTF AWARD ด้านมนุษยศาสตร์ ปี 2556 จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และมูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2557

[3] รายงานเรื่องแนวทางการปฏิรูปประเทศไทย: ข้อเสนอต่อพรรคการเมืองและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง http://v-reform.org/v-report/security-reform-lesson-2/

ข้อเสนอของคปร.นี้ มิใช่มาจากกระแสเฉพาะภายในสังคมไทยเท่านั้น หากเป็นกระแสที่เกิดขึ้นในระดับโลกด้วย คือถ้ามองจากมุมกว้างออกไปจากกรณีของไทย จะเห็นได้ว่าความพยายามในการปฏิรูปกองทัพในทำนองเดียวกับความพยายามของคณะกรรมการปฏิรูป (คปร.) นั้น เป็นสิ่งที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญในช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมา โดยกระบวนการดังกล่าวถูกเรียกขานในระดับสากลว่าแนวทาง “การปฏิรูปภาคความมั่นคง” หรือ Security Sector Reform (SSR) และการปฏิรูปเช่นนี้เพื่อให้กองทัพอยู่ในกรอบการเมืองของระบอบประชาธิปไตย ก็เคยเกิดขึ้นจริงในหลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย[4] เช่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และอีกหลายประเทศในยุโรปและลาตินอเมริกา

สำหรับกรณีของไทย โอกาสที่การปฏิรูปในลักษณะนี้น่าจะเกิดขึ้นได้เช่นกันหากมีการริเริ่มในแนวทางดังกล่าว เพราะหากพินิจจากข้อเสนอที่ผ่านมาในบริบททางการเมืองของไทย คงปฏิเสธไม่ได้เช่นกันว่า ความพยายามปฏิรูปกองทัพเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการสร้างประชาธิปไตย แต่การสร้างประชาธิปไตยหรือการปฏิรูปการเมืองนั้น ยังคงไม่เคยมีการริเริ่มจากการปฏิรูปภายในของกองทัพ และตกอยู่ในสภาพล้มเหลวเช่นเดียวกับข้อเสนอของการปฏิรูปกองทัพที่มีมานานแล้ว คือยังไปไม่ไหนนับจากปี 2476 เป็นต้นมา แม้ว่าฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนมีข้อเรียกร้องการปฏิรูปกองทัพตลอดมา และเคยมีรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งหลายสมัยแล้วก็ตาม

สิ่งที่น่าแปลกใจ แต่เป็นความจริงตลอดมาก็คือ รัฐบาลพลเรือนแทบทุกสมัยไม่เคยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ประชาธิปไตย (Democratic Strategy) ต่อกองทัพในการเมืองไทยอย่างจริงจังจากฐานราก เนื่องจากรัฐบาลพลเรือนในแต่ละสมัยนั้น ต่างมักนิยมทางเลือกเพียงการแต่งตั้งนายทหารที่สนับสนุนฝ่ายตนเป็นผู้นำของกองทัพ หรืออาศัยผู้นำทหารเป็นฐานค้ำประกันให้กับรัฐบาลของฝ่ายตน ด้วยเหตุนี้การปฏิรูปกองทัพจึงเป็นเพียงข้อเสนอหรือข้อเรียกร้องที่ไม่คงที่นัก เพราะมักผันแปรหรือเคลื่อนไหวไปตามทิศทางลมของกระแสการเมือง เช่น เมื่อใดที่เกิดการรัฐประหารก็มักมีการกล่าวถึงเรื่องการปฏิรูปกองทัพ แต่เมื่อมีรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งแล้ว ข้อเรียกร้องนี้กลับจางหายไปเสมือนไม่มีลมพัด คือดูราวกับว่ารัฐบาลพลเรือนสามารถควบคุมกองทัพได้หรือทหารยอมถอยออกจากการเมืองแล้ว[5]

ดังนั้น กระแสการเรียกร้องให้มีการปฏิรูปกองทัพ จึงมีลักษณะขึ้นๆ ลงๆ ตามสภาพการเมือง และยังคงไม่ไปไหนจากปี 2476 เป็นต้นมา แต่มีข้อน่าคิดว่า ทำไมฝ่ายที่พยายามเสนอเรื่องปฏิรูป

---

[4] การปฏิรูปในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับไทย เนื่องจากเกี่ยวพันและส่งผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย และในเรื่องนี้ผู้วิจัยมีโอกาสได้ยิน ได้ฟังและได้รับข้อมูลส่วนหนึ่งจาก 2 ประเทศในเอเชีย เมื่อไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่เกาหลีใต้และอินโดนีเซียในช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2559 และได้นำข้อมูล ความคิดเห็นและความรู้ ทั้งจากนายทหารของเกาหลีใต้และแกนนำของภาคประชาสังคมของอินโดนีเซีย มาเสนอไว้บางส่วนในบทที่ 7 โดยเฉพาะที่เกี่ยวพันกับพัฒนาการของโรงเรียนนายร้อยทหารบก เกาหลีใต้ (KMA) และโรงเรียนนายร้อยทหารบก อินโดนีเซีย (AKMIL) ทั้งด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ฯลฯ

[5] ตัวอย่างสมัยปัจจุบันที่ดีในเรื่องนี้ ดู วิลาวัณย์ ยี่ทอง, “บทบาทของรัฐบาลพลเรือนในการสร้างดุลยภาพความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและทหารในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

กองทัพนี้ มักมองข้ามพลังภายในจากกองทัพเสมอมา ทั้งๆ ที่มีตัวอย่างจากความสำเร็จในหลายประเทศที่เปลี่ยนผ่านมาสู่ประชาธิปไตยทั้งในยุโรป ลาตินอเมริกา แอฟริกาและเอเชีย ต่างแสดงให้เห็นชัดเจนว่าปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จนั้น นอกจากฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนต้องเข้มแข็ง หรือมีวินัย มีคุณภาพเช่นเดียวกับทางตะวันตกแล้ว ยังต้องมีกำลังของฝ่ายทหารร่วมอยู่ด้วยไม่น้อย โดยทหารอาจเป็นแนวร่วม พันธมิตรหรือเป็นผู้นำของขบวนการก็ได้ ในฐานะเป็น “Change agent” คือการเป็นกองหน้าหรือการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในช่วงการเปลี่ยนผ่านและการทำให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็ง ดังเช่น กรณีของทหารโปรตุเกสในการปฏิวัติคาร์เนชั่น (Carnation Revolution) ในปี 2517 (1974)

ทหารในบทบาทดังกล่าวนี้ที่จริงแล้ว มิใช่มีเพียงเฉพาะในโปรตุเกสเท่านั้น หากเคยเกิดขึ้นจริงทั่วโลกมาแล้ว และยังคงปรากฏในสมัยปัจจุบัน ดังที่สะท้อนผ่านทางผลงานวิจัยของนักวิชาการและสื่อมวลชนของไทยและต่างประเทศอยู่บ่อยครั้ง ทั้งกรณีประเทศที่อยู่ห่างไกลทางยุโรป แอฟริกาและลาตินอเมริกา และเพื่อนบ้านในอาเซียน เช่น ในกรณีอินโดนีเซียหลังปี 2541 (1998) ที่การปฏิรูปมีความสำเร็จก็เนื่องจากมีพลังภายในของกองทัพรองรับอย่างสำคัญคือ “ปฏิรูปกองทัพ กับ “อินโดฯ โมเดล” เนื้อในทหารพร้อมรับการปรับตัว”[6]

ตัวอย่างนี้แสดงว่า ถ้าต้องการให้การปฏิรูปการเมืองประชาธิปไตยก้าวไปข้างหน้า และการปฏิรูปกองทัพได้ผลจริงนั้น จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์หรือปฏิรูปกองทัพจากภายในเสียก่อน เพื่อเป็นฐานรองรับรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง โดยการสร้างทหารอาชีพตามแบบตะวันตกให้พร้อมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ หรืออย่างน้อยควรต้องมีการดำเนินควบคู่ขนานไปพร้อมๆ กันกับการปฏิรูปการเมือง เพราะการเปลี่ยน “กระบวนทัศน์” นั่นแหละจึงจะ “บรรลุ”

ตัวอย่างและการปฏิรูปกองทัพในมิตินี้ ย่อมเป็นสิ่งที่เป็นไปได้และน่าสนใจสำหรับประเทศไทย เหตุผลสำคัญก็เพราะว่า หากสร้างทหารอาชีพได้แล้ว ทหารย่อมจะเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปกองทัพจากภายในไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนแบบ “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งตามแนวคิดนี้มีข้อเท็จจริงที่เคยเกิดขึ้นในหลายประเทศมาแล้ว และยังเป็นกรณีน่าศึกษาในสมัยปัจจุบัน ที่นักวิชาการได้กล่าวถึงเสมอมา ดังเช่น บทบาทของทหารในโปรตุเกส (ปี 2517) ที่ได้รับการกล่าวขานจาก ศ.ดร.โอซาน โอ. วารอล (Ozan O. Varol) ว่ามีลักษณะ “The Democratic Coup d’Etat”[7] หรือในกรณีหลายประเทศในแถบเพื่อนบ้านของไทยก็เช่นกัน อาทิ ในกรณีของอินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

นอกจากในกรณีของอินโดนีเซียแล้ว กลุ่มทหารในประเทศฟิลิปปินส์ก็ไม่ต่างกัน เพราะได้เปลี่ยนทิศทางในทางตรงข้ามจากการเป็น “ผู้ค้ำประกัน” รัฐบาลเผด็จการของประธานาธิบดีมาร์กอส มาเป็น “ผู้กดดัน” รัฐบาลเสียเอง จนในที่สุดรัฐบาลดังกล่าวต้องยุติบทบาทลง และเปิดทางให้กับพลัง

---

[6] http://www.isranews.org/isranews-scoop/item/2565, 2554.

[7] ดู Ozan O. Varol “The Democratic Coup d’Etat” *Harvard International Law Journal, Vol. 53, No. 2, 2012*, 292-356.

ประชาชนและระบอบประชาธิปไตยได้เดินหน้าต่อไป และลักษณะของทหารในบทบาทเช่นนี้ ควรเน้นไว้ว่า มิใช่เกิดขึ้นเฉพาะในฟิลิปปินส์หรือประเทศกลุ่มอาเซียนเท่านั้น หากเคยเกิดขึ้นแล้วในเกาหลีใต้ในปี 2530 (1987) และมีแนวโน้มเป็นกระแสในประเทศแถบเอเชียอีกด้วย[8]

พินิจในแง่นี้จะเห็นได้ว่า การแทรกแซงทางการเมืองของทหารอาจมีหลายมิติ คือมิใช่ศัตรูของระบอบประชาธิปไตยเสมอไป หากรู้จักแยกแยะทหารหรือมองทหารในเชิงบวก มองจากมุมสร้างสรรค์ เพราะทหารก็มาจากผู้คนหรือแทบทุกกลุ่มในสังคม และสังคมไทยก็สามารถสร้างทหารไปในทิศทางที่ต้องการหรือเป็นมิตรกับระบอบประชาธิปไตยได้เช่นกัน เพียงถ้ารู้จักออกแบบระบบการศึกษาเสียใหม่ เพื่ออบรมสั่งสอนความคิดอ่านทางกระบวนทัศน์ที่ไปกันได้กับประชาธิปไตย และที่สำคัญยิ่งก็คือ ควรต้องตระหนักและเข้าใจจากสภาพที่เป็นจริงด้วยว่า การขับเคลื่อนไปสู่ระบอบประชาธิปไตยในช่วงการเปลี่ยนผ่านนั้น มิใช่เรื่องง่าย ๆ หรือมีเพียงยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการมุ่งโจมตีกองทัพอย่างเดียว โดยเฉพาะในขณะที่ฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนไม่พร้อมหรือยังไม่เข้มแข็งนัก

ในเรื่องข้อคิดที่ควรตระหนักไว้นี้ มีตัวอย่างจากประเทศอื่นอีกไม่น้อย เช่น ในกรณีความสำเร็จในการสถาปนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศโปรตุเกสและสเปน จากการศึกษาของวิลาวัณย์ ยี่ทอง (2557) มีข้อคิดที่น่าสนใจเสนอไว้ว่า “เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และตระหนักว่า ระบอบประชาธิปไตยมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยความง่ายดายแบบพลิกฝ่ามือ แต่ระบอบประชาธิปไตยต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของตัวแสดงหลักทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นสถาบันพระมหากษัตริย์ ผู้นำทางการเมือง กองทัพและประชาชน...”[9]

ในความเป็นจริงเชิงทฤษฎีและปฏิบัติแล้ว คงไม่มีใครปฏิเสธไม่ได้ว่า ถ้ากองทัพไทยมีความพร้อมจากภายในแล้ว ทหารย่อมแสดงบทบาทในด้านการปฏิรูปไม่น้อยเช่นกัน คือมีความเป็นไปได้ในทิศทางเดียวกับที่เคยเกิดในประเทศทางยุโรป อเมริกาใต้และเพื่อนบ้านในเอเชีย แต่การศึกษาในลักษณะเช่นนี้หรือการมองทหารในทำนองเดียวกับ ศ.ดร. Ozan O. Varol ในลักษณะ “The Democratic Coup d’Etat” กลับมักขาดหายไปจากสังคมไทยและนักวิชาการกระแสหลักไปอย่างน่าเสียดาย[10]

---

[8] ดู Alagappa, Muthiah, *Coercion and Governance: The Declining Political Role of the Military in Asia*. (Stanford, California: Stanford University Press, 2001). ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.ประจักษ์ ก้องกีรติ ที่กรุณาช่วยแนะนำหนังสือเล่มนี้ และดู Sharanbir (Sharan) Grewal “Why Tunisia didn’t follow Egypt’s path” ซึ่งสนใจเรื่องบทบาทของทหารในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย https://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2015/02/04/why-egypt-didnt-follow-tunisias-path/

[9] ดู วิลาวัณย์ ยี่ทอง, “กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศโปรตุเกสและประเทศสเปน: จุดเริ่มต้นของคลื่นลูกที่สามแห่งการพัฒนาประชาธิปไตย, *วารสารการเมืองการปกครอง* ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 มีนาคม – สิงหาคม 2557 (http://copag.msu.ac.th/journal/filesjournal/n4-2/13.pdf)

[10] อันที่จริงแล้ว ในเรื่องนี้มีข้อคิดข้อเขียนที่ดีมีคุณภาพ เช่น งานของ ศ.ดร.สุรชาติ บำรุงสุข ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนี้ ดู *เสนาธิปไตย รัฐประหารกับการเมืองไทย*. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2558). แต่ในวงวิชาการไทย (รวมถึงงานล่าสุดของ ศ.ดร.สุรชาติ เล่มนี้) และต่างประเทศ ยังไม่มีงานวิจัยระดับลึกในเรื่องนี้มากพอหรือเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการศึกษาจากมุมมองของทหารและ/หรือกองทัพในเชิงบวก ส่วนใหญ่มักเป็นเพียงข้อเรียกร้อง ข้อคิดเห็นและยกตัวอย่างจากต่างประเทศเพียงว่า ทหารต้องออกจากการเมือง ต้องเป็นทหาร

อันที่จริงแล้ว บทบาทของทหารในลักษณะ “The Democratic Coup d’Etat” ของ Ozan O. Varol ที่เคยเกิดขึ้นในประเทศตรุกีและโปรตุเกสนั้น เป็นที่รับรู้กันในแวดวงวิชาการไทยไม่น้อยเช่นกัน แต่แนวคิดเชิงบวกหรือมุมมองทหารในลักษณะเช่นนี้กลับไม่มีบทบาทและอิทธิพลต่อนักวิชาการไทยหรือนักวิชาการต่างประเทศที่ศึกษาไทยในเรื่องนี้เลย[11] ข้อเท็จจริงในเรื่องนี้อาจถือเป็นปัญหาใหญ่ในเชิงกระบวนทัศน์หรือฐานคิด (Paradigm) ของนักวิชาการไทย รวมทั้งฝ่ายต้องการปฏิรูปที่มักมองข้ามหรือปฏิเสธบทบาทและอิทธิพลของทหารในเรื่องนี้อย่างสิ้นเชิง

ที่มาของเรื่องนี้ โดยเฉพาะความคิดและการมองปัญหาของประชาธิปไตย จากด้านการแทรกแซงของทหารเป็นหลักนั้น กล่าวได้ว่ามีรากฐานมาจากการเน้นประวัติศาสตร์ที่ใกล้ตัวเกินไป หรือไม่ก็อาจเพราะด้วยความคิดการแบ่งเส้นที่ตัดขาดจนเกินไปในการเมืองเรื่องทหารและประชาธิปไตย โดยเฉพาะหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา ทั้งๆ ข้อเท็จจริงก่อนหน้านั้นคือ การเริ่มต้นการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทยใน พ.ศ. 2475 ก็มาจากทหารกับพลเรือนร่วมใจกันในนามคณะราษฎร และการรัฐประหารในลักษณะเช่นเดียวกับ “The Democratic Coup d’Etat” ได้เคยเกิดขึ้นแล้วในไทยหลัง 2475 เช่นกัน ดังเช่น รัฐประหารในปี 2476 นำโดย พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา[12]

ดังนั้น หากนักวิชาการและฝ่ายพลเรือนที่ต้องการปฏิรูปกองทัพสามารถปรับลดอคติที่มีต่อทหาร โดยขยายเพดานความคิดหรือเปิดใจเปิดฐานคิดให้กว้างขึ้น และไม่ยึดมั่นความคิดอ่านอยู่แต่ในโลกของตนเป็นหลัก คือมุ่งโจมตีกองทัพหรือมองทหารจากมุมลบด้านเดียวแล้ว แน่นอนว่าโอกาสที่จะพัฒนาแนวทางใหม่และบรรลุเป้าหมายในการปฏิรูปจากการสร้างพันธมิตรกับทหารก็ย่อมมีมากขึ้น เพราะในความเป็นจริงแล้ว ทหารกับพลเรือนมิใช่ศัตรูมาแต่เกิด หรือไม่เคยแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด และในโลกจริงของการเมือง/ความมั่นคงก็ไม่มีความจำเป็นต้องแบ่งแยกเช่นนั้นด้วย

ในทางตรงข้ามกัน การเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างทหารกับพลเรือนนั้น ถือเป็นเรื่องสำคัญของกระบวนการในการพัฒนาประชาธิปไตย เนื่องจากการศึกษาในหลายประเทศพบว่า ทหารกลับมีบทบาท

อาชีพตามแบบตะวันตก แต่ไม่มีแนวทางอย่างเป็นระบบ เป็นขั้นตอนว่า แล้วจะทำสิ่งเหล่านั้นได้หรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกนั้น จะลงมือทำอย่างไร แบบไหน ด้วยระบบการศึกษาใด และถ้าต้องการทหารอาชีพตามหลักสากล ระบบเดิมของไทยที่มีอยู่คือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (CRMA) ทำได้หรือไม่ อย่างไร ฯลฯ นักวิชาการไทยมักกระโดดข้ามสิ่งเหล่านี้ตลอดมา ทำราวกับว่าการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก เป็นเรื่องง่ายๆ เพราะมีแม่พิมพ์จากเวสต์ปอยต์ (West Point), The United States Military Academy at West Point อยู่แล้วคือ CRMA

[11] ดูตัวอย่างในบรรดานักวิชาการรุ่นใหม่ เช่น ประจักษ์ ก้องกีรติ, *ประชาธิปไตยในยุคเปลี่ยนผ่าน*. (กทม: ฟ้าเดียวกัน, 2558); Stithorn Thananithichot, “The Political Role of the Military in Democratic Era: The Case of Brazil and Some Lessons for Thailand” ASEAN Annual Review *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์* ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (2555), 149-170.

[12] ดู ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ “รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476” วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาประวัติศาสตร์) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534 และ *2475 และ 1 ปีหลังการปฏิวัติ*. (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543) และ โรม บุนนาค “รัฐประหารเพื่อประชาธิปไตย” http://www.all-magazine.com/ColumnDetail/allColumDetail/tabid/106/articleType/ArticleView/articleId/3867/--.aspx

ส่วนสำคัญในการร่วมสร้างสรรค์เรื่องนี้อยู่ไม่น้อยเช่นกัน โดยเฉพาะในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตย (Non democratic to democratic regime) ดังเช่น ในกรณีเกาหลีใต้ โปรตุเกส และอินโดนีเซีย[13]

ด้วยเหตุผลนี้ หากสังคมไทยต้องการปฏิรูปทางการเมืองในด้านระบอบประชาธิปไตยให้สำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืน นอกเหนือจากความพร้อมอย่างมีคุณภาพและเข้มแข็งของฝ่ายการเมือง ภาคนักวิชาการ ประชาสังคมและประชาชนแล้ว สิ่งสำคัญที่ฝ่ายการเมืองต้องทำควบคู่ไปกับการปฏิรูปการเมืองอย่างจริงจังนั้น นั่นก็คือ ต้องเริ่มต้นการปฏิรูปกองทัพจากฐานราก เพื่อปรับเปลี่ยนจิตสำนึกและความคิดความอ่านของทหารรุ่นใหม่ให้ไปกันได้กับกระบวนการสร้างประชาธิปไตยเสียก่อน โดยจัดวางระบบการศึกษาทางทหารใหม่ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล เพื่อทำให้ทหารไทยเป็นทหารอาชีพตามตะวันตกอย่างแท้จริง คือมุ่งเน้นปฏิบัติภารกิจหลักและยอมรับหลักความเป็นใหญ่ของพลเรือน

แต่ที่ผ่านมาอย่างยาวนานคงเป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ไม่เพียงฝ่ายการเมืองหรือภาคประชาชนที่ยังไม่พร้อมอย่างมีคุณภาพตามแบบตะวันตก แต่สิ่งสำคัญยิ่งก็คือ รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งยังไม่เคยคิดริเริ่มในเรื่องนี้หรือไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจัง ทั้งในเชิงนโยบายและแนวทางปฏิบัติต่อการจัดระบบการศึกษาทางทหารแบบใหม่อย่างเป็นรูปธรรม ที่จะกำกับหรือกำหนดให้กองทัพยอมรับหลักการสำคัญดังกล่าว จึงทำให้กองทัพไม่พร้อมต่อการปฏิรูปเช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่า นโยบายของ

---

[13] ประเด็นนี้เดิมผู้วิจัยสรุปความรู้จากสิ่งที่เคยเกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์/สังคมไทย ต่อมาได้รับข้อคิดและการยืนยันจาก 2 ตัวอย่างที่ดีในสังคมของเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย เมื่อมีโอกาสเดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก เกาหลีใต้ (KMA) และโรงเรียนนายร้อยทหารบก อินโดนีเซีย (AKMIL) ในช่วงเดือนมิถุนายน-กรกฎาคม 2559 ในกรณีเกาหลีใต้ผู้วิจัยได้พบปะกับนายทหาร 2 ท่าน (จบจากโรงเรียนนายร้อย KMA) และปัจจุบันมีบทบาทในการบริหารหลักสูตรและการเรียนการสอนด้านความมั่นคงของสถาบันการศึกษาชั้นสูงของเกาหลีใต้คือ Korea National Defense University, KNDU ท่านแรก Prof. Dr. Kwon, Tae-Wook, Dean of Graduate School of Defense Management, Department of National Defense Science (Computer) และอีกท่าน Col. Sim Jea Gu, Director, International Cooperation นายทหารทั้งสองท่านนี้ซึ่งผ่านประสบการณ์ในช่วงการเปลี่ยนผ่านทศวรรษ 2530 ต่างได้แสดงความคิดเห็นเรื่องนี้ชัดเจนว่าเรื่องการเมือง ความมั่นคงเป็นปัญหาระดับชาติที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน และที่สำคัญคือ ความมั่นคงแห่งชาติเป็นภารกิจอย่างหนึ่งในการบริหารของรัฐบาล จึงต้องขึ้นอยู่กับฝ่ายการเมืองมากกว่า ดังนั้นทั้งสองท่านจึงไม่ได้คิดว่าหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งสำคัญในปี 2530 เป็นต้นมา ทหารจะถูกลดบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองและความมั่นคง แต่กลับคิดว่าเป็นเรื่องดีที่ฝ่ายการเมือง/พลเรือนเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีส่วนกำหนด เนื่องจากฝ่ายการเมืองมาจากประชาชนและมีผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในด้านต่างๆ ที่กองทัพ/ทหารไม่มี ดังนั้นจึงถือว่าเป็นการทำงานร่วมกันมากกว่าที่ต้องแบ่งแยก และยังเน้นว่าแนวคิดในการทำงานร่วมกันระหว่างทหารกับพลเรือนในเรื่องความมั่นคงนั้น เป็นหัวใจของสถาบันแห่งนี้ (KNDU) ส่วนที่อินโดนีเซียผู้วิจัยได้พบปะกับ Prof. Dr. Hermawan Sulistyo ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเมืองการทหาร-ตำรวจของอินโดนีเซียสมัยปัจจุบัน และที่สำคัญคือ ท่านเป็นแกนนำสำคัญของภาคประชาสังคมในช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยของอินโดนีเซีย และท่านมีบทบาทและอิทธิพลในการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการของประธานาธิบดี พลเอกซูฮาร์โต แต่ท่านก็รู้จักผู้นำทหารหัวปฏิรูปจำนวนมากของกองทัพอินโดนีเซียเช่นกัน ท่านยกตัวอย่างนายทหารหัวปฏิรูป/ทหารอาชีพแบบตะวันตกของอินโดนีเซียทั้งที่ผ่านมาและยังคงมีบทบาทสมัยปัจจุบันหลายท่าน และนายทหารส่วนใหญ่นี้มักจบการศึกษาทางทหารจากต่างประเทศโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา เช่น Lt. Gen Agus Widjojo Governor of Lewhannas แม้ปัจจุบันอินโดนีเซียได้เข้าสู่ช่วงการพัฒนาประชาธิปไตยให้มั่นคง โดยฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคมมีบทบาทสูง แต่ Prof. Dr. Hermawan Sulistyo ก็ยังคงรักษาและสร้างความเป็นพันธมิตรที่ดีกับฝ่ายทหารปฏิรูปเสมอมา และยอมรับบทบาทของทหารหัวปฏิรูปในการร่วมพัฒนาระบอบประชาธิปไตย อันที่จริงแล้วมีอีกหลายประเด็นที่ได้รับความรู้จากการพบปะครั้งนี้ แต่มีพื้นที่จำกัดและบางส่วนจะได้นำเสนอต่อไปในส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและอาจไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับ AKMILในบทที่ 7

กองทัพที่ผ่านมายังไม่เคยมีแผนแม่บทหรือการวางยุทธศาสตร์ในการสร้างทหารอาชีพตามแบบสากล ไม่ว่าระบบการศึกษาทางทหารในระดับใดก็ตาม โดยเฉพาะการเน้นย้ำถึงหลักการยอมรับความเป็นใหญ่ของพลเรือน หรือการฝึกอบรมให้ทหารมีกระบวนทัศน์ในการยอมรับระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

พินิจในแง่นี้ จึงไม่ต้องแปลกใจมากนักที่จะพบเห็นได้ว่า ทหารไทยส่วนใหญ่รุ่นแล้วรุ่นเล่ายังคงไม่เคยผ่านการฝึกอบรมในการสร้างจิตสำนึก ทัศนคติเชิงบวกต่อระบอบประชาธิปไตย และความคิดความอ่านในเรื่องการยอมรับนักการเมืองหรือรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง คือมิได้ผ่านการปลูกฝังอุดมการณ์ทหารอาชีพตามแบบสากลอย่างจริงจัง เนื่องจากกระบวนการผลิตซ้ำทางจิตสำนึกและความคิดของระบบการศึกษาทางทหารของไทยที่ผ่านมา มักเน้นย้ำแต่การผลิตซ้ำให้อยู่จุดเดิม โดยเฉพาะการสร้างและใช้วาทกรรมชุดชาตินิยมรุนแรง ทหารนิยมและอำนาจนิยม และนั่นก็อาจแปลความต่อไปได้ว่า การบูรณาการกองทัพให้ไปกันได้หรือเข้ากับสังคมประชาธิปไตยยังไม่เคยเกิดขึ้นนับตั้งแต่ภายหลัง พ.ศ. 2475 เรื่อยมา แม้ CRMA ของไทยจะตามแบบ West Point มานานแล้วก็ตาม

ความล้มเหลวของการปฏิรูปกองทัพที่ผ่านมานั้น จึงกล่าวได้ว่ามีส่วนสำคัญมาจากฝ่ายการเมืองที่ไม่เคยคิดเรื่องการสร้างกองทัพหรือการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของทหารอาชีพ ในลักษณะที่เข้าใจเข้าถึงหรือไปกันได้กับระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง อันที่จริงแล้ว แม้ฝ่ายการเมืองหลัง 2475 อาจเคยคิดเสมอมาว่า เมื่อมีอำนาจแล้วจะทำอย่างไรกับกองทัพในมิติทางการเมือง แต่กลับมักใช้ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีผ่านเพียงผู้นำทหารแบบเดิมตลอดมา ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างในอดีตจนถึงสมัยปัจจุบันว่ารัฐบาลพลเรือนที่ขึ้นมามีอำนาจนับตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา มีแนวคิดในเรื่องของยุทธศาสตร์ประชาธิปไตย (Democratic Strategy) ต่อกองทัพในการเมืองไทยแบบเดียวกันตลอดมา คือมักพอใจอยู่กับการใช้ยุทธวิธีเฉพาะหน้าแบบระยะสั้น คือ “การควบคุมโดยพลเรือนแบบไทย” หรือการคุมกองทัพแบบเดิมเพื่ออาศัยทหารเป็นเครื่องทางการเมืองเป็นหลัก

การควบคุมทหารโดยพลเรือนแบบไทยนี้ นับเป็นยุทธวิธีที่รัฐบาลพลเรือนมักใช้และพบเห็นได้ตั้งแต่หลัง พ.ศ. 2475 จวบจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยกระทำผ่านผู้นำทหารฝ่ายของตนมากกว่าที่จะคิดหาทางปฏิรูปกองทัพจากรากฐานอย่างเป็นระบบ หรือมีการกำหนดยุทธศาสตร์หรือนโยบายในระยะยาวคือการดำเนินการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาทางทหาร เพื่อสร้างทหารรุ่นใหม่ที่มีความคิดอ่านทางกระบวนทัศน์ของความเป็นทหารวิชาการหรือแบบทหารอาชีพ ดังเช่น ในสมัยรัฐบาลพลเรือน-เสรีไทยที่สามารถตั้งต้นในเรื่องนี้ได้อย่างไม่มีอุปสรรคใดๆ มาขวางกั้นในช่วงปี 2488-2490[14] แต่รัฐบาลกลับมิได้กระทำการในระดับการปรับเปลี่ยนฐานรากและโครงสร้างของกองทัพแต่ประการใด นอกจากการปรับ

[14] ควรกล่าวเพิ่มเติมว่า นอกจากนี้ ปัจจัยระหว่างประเทศภายหลังสงครามโลกฯ ยุติลงก็อยู่ในแนวทางเดียวกัน เช่น ข้อเรียกร้อง 21 ประการของรัฐบาลอังกฤษ ข้อแรกคือ "ยุบกองทัพไทย" และอังกฤษจะขอเข้ามาเป็นผู้จัดการกองทัพไทยใหม่ แต่ก็ไม่ได้รับความเห็นชอบจากสหรัฐอเมริกาที่พยายามปกป้องไทยจากการควบคุมของอังกฤษ

ย้ายนายทหารที่สนับสนุนฝ่ายตนหรือเสรีไทยขึ้นมาทำการควบคุมในระดับบนของกองทัพ เช่น การโอน พล.อ.อดุล อดุลเดชจรัล อธิบดีกรมตำรวจมาเป็นผู้บัญชาการทหารบก และอีกตัวอย่างหนึ่งในสมัยต่อมา คือ เสียงสะท้อนถึงความล้มเหลวของการปฏิรูปกองทัพในสมัยปัจจุบันที่ว่า “ปมปฏิรูปกองทัพล่ม เหตุการเมืองอ่อนแอ-ใช้ทหารเป็นเครื่องมือ”[15]

อย่างไรก็ตาม แนวทางการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ยังพอมีทางมีความหวังอยู่บ้าง ถ้าฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนและนักวิชาการมีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์และยุทธวิธีใหม่ ที่หันมาเสริมสร้างพลังภายในกองทัพทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อเป็นแนวร่วมหรือแรงหนุนนำอีกทางหนึ่งของการปฏิรูป โดยควรต้องมองแนวทางเดินออกจากโลกเดิมของตนและหันไปพินิจประเทศอื่นๆ เป็นตัวอย่างหรือเป็นกระจกสะท้อนกลับมา เพื่อเก็บเกี่ยวความรู้มาเป็นฐานคิดสำหรับการรวมพลังในการขับเคลื่อนการปฏิรูปต่อไป เพราะการกีดกันการมีส่วนร่วมของทหารหรือการไม่เคยคิดที่จะสร้างให้ทหารมีกระบวนทัศน์พร้อมสำหรับการรองรับกับภารกิจนี้ ถือเป็นความล้มเหลวในการปฏิรูปประชาธิปไตยในไทยอย่างสิ้นเชิง

อันที่จริงแล้ว นักวิชาการไทยและต่างประเทศต่างเห็นตรงกันว่า โอกาสแห่งความสำเร็จของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยนั้น ต้องประกอบด้วยความพร้อมบนเงื่อนไขทั้งปัจจัยภายนอกและภายในกองทัพ คือขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของฝ่ายการเมืองและพลังประชาชน ในขณะเดียวกันก็ต้องมีความพร้อมภายในของกองทัพด้วย โดยในระยะแรกทหารบางส่วนอาจจะยังไม่คุ้นเคยหรือจะด้วยความเต็มใจหรือไม่ในการยอมรับหลักการความเป็นใหญ่ของพลเรือนก็ตาม แต่ระบอบประชาธิปไตยจะเดินหน้าไปได้ และในที่สุดทหารย่อมมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการทำให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็งยิ่งขึ้น ดังเช่น ในกรณีของโปรตุเกสในปี 2517 เกาหลีใต้ในปี 2530 และอินโดนีเซียในปี 2541 และอีกหลายประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกา

เรื่องการสนับสนุนของทหารและกลายเป็นแบบอย่างของความสำเร็จนี้ นักวิชาการได้หยิบยกกรณีจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการสู่ประชาธิปไตยเป็นตัวอย่างอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะในหลายๆ กรณีจากประเทศในลาตินอเมริกาซึ่งปัจจุบันแทบไม่มีการรัฐประหาร แสดงว่ารัฐบาลพลเรือนในลาตินอเมริกา อาทิ บราซิลและอาร์เจนติน่าซึ่งเคยเป็นเผด็จการ มีการกวาดล้างพลเมืองไปเป็นจำนวนมาก แต่ก็สามารถเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย คือหลังจากเปลี่ยนมาเป็นระบอบประชาธิปไตยแล้ว รัฐบาลพลเรือนได้พยายามปฏิรูปกองทัพอย่างเป็นระบบ และมีการปรับระบบการศึกษาของกองทัพใหม่เพื่อให้ทหารมีกระบวนทัศน์และวัฒนธรรมของพลเรือนมากขึ้น จึง

[15] ดู “พล.อ.ไวพจน์”เผยปมปฏิรูปกองทัพล่ม เหตุการเมืองอ่อนแอ-ใช้ทหารเป็นเครื่องมือ http://www.isranews.org/thaireform/thaireform-news/item/11617-2011-07-26-11-08-20.html

สามารถสร้างทหารอาชีพที่มีความเป็นทหารวิชาการ มีจิตวิญญาณของการเป็นทหารอาชีพ และขับเคลื่อนทางยุทธศาสตร์ในการทำให้กองทัพเป็นประชาธิปไตยได้มากขึ้นนั่นเอง[16]

นอกจากนี้ ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเพื่อนบ้านแถบเอเชียก็เช่นกัน ยังมีอีกหลายประเทศที่จัดอยู่ในกลุ่มประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านมาสู่ประชาธิปไตย เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน ฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย รัฐบาลพลเรือนในประเทศเหล่านี้ต่างได้ดำเนินการในลักษณะเดียวกันกับในหลายประเทศของลาตินอเมริกา ซึ่งหากพินิจเป็นรายประเทศเหล่านี้พบว่า มีเหตุผลและรายละเอียดของการปฏิรูปแตกต่างกันไป แต่หากพิจารณาในเชิงภาพรวมแล้ว จะเห็นว่ามีเหตุผลหลักร่วมกันอยู่ข้อหนึ่งและตรงกับข้อเรียกร้องในกรณีของไทยด้วย คือการปรับกองทัพให้อยู่ในกระบวนการสร้างประชาธิปไตย โดยฝ่ายพลเรือนมีที่นั่งหรือเข้าไปมีส่วนกำกับกำหนดกิจกรรมและกิจการในกองทัพและความมั่นคงมากขึ้น ในขณะเดียวกันทหารรุ่นใหม่ก็มีความคิดความอ่านกว้างขึ้นเช่นกัน เนื่องจากมีการจัดระบบการศึกษาทางทหารแบบใหม่ เพื่อเปิดให้นักเรียนนายร้อยและทหารออกไปมีปฏิสัมพันธ์กับพลเรือนมากขึ้น ตั้งแต่ในระหว่างการศึกษาตามหลักสูตรระดับโรงเรียนนายร้อยและหลังจากจบไปเป็นนายทหารแล้วก็ตาม

ตัวอย่างเช่น ในกรณีของเกาหลีใต้ นอกจากการดำเนินการหลายสิ่งดังที่กล่าวมาแล้วในบราซิลและอาร์เจนตินา อาทิ มีการจัดระบบการศึกษาทางทหารตามหลักสากลอย่างจริงจังแล้ว ประธานาธิบดี คอม ยังซัม และประธานาธิบดีคิม แดจุง ได้ปฏิรูปกองทัพโดยการเปิดเผยข้อมูลรายรับรายจ่ายของกองทัพ เพื่อเปิดโปงการคอรัปชั่นมหาศาลของเหล่านายพล การเปิดโปงนี้ทำให้สาธารณชนสนับสนุนรัฐบาลในการปฏิรูปกองทัพ เมื่อสาธารณชนสนับสนุนการปฏิรูปกองทัพแล้ว รัฐบาลพลเรือนของเกาหลีใต้จึงได้เริ่มดึงอำนาจการวางนโยบายด้านความมั่นคงออกจากมือทหาร คือมีการ “การปฏิรูปภาคความมั่นคง” หรือ Security Sector Reform (SSR) ตามหลักสากล โดยตั้งสภาความมั่นคงแห่งชาติที่ประกอบด้วยพลเรือนเป็นหลัก นายทหารจึงถูกลดฐานะลง จนเป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาพลเรือนในการวางนโยบายเท่านั้น[17] ในไต้หวัน ประธานาธิบดี หลี่ เติงฮุย ปฏิรูปกองทัพโดยการออกกฎหมายให้

---

[16] ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.เชาวฤทธิ์ เชาว์แสงรัตน์ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่กรุณาให้ความรู้และให้ยืมหนังสือที่ดี มีคุณภาพและทันสมัยที่เกี่ยวกับทหารกับการเมืองในภูมิภาคลาตินอเมริกาจำนวนหนึ่ง อาทิ Aguero, Felipe and Stark, Jeffery (ed.), *Fault Lines of Democracy in Post-Transition Latin America.* (Florida, the University of Miami: North-South Center Press, 1998); Gill, Lesley, *The School of the Americas: Military Training and Political Violence in the Americas*. (Durham: Duke University Press, 2004); Koonings, Kees and Kruiji, Dirk (ed.), *Political Armies: The Military and Nation Building in the Age of Democracy.* (New York: Zed Books Ltd, 2002); และ Pion-Berlin, David. (ed.), Civil-Military Relations in Latin America. (Chapel Hill, the University of North Carolina Press, 2001).

[17] เรื่องนี้ผู้วิจัยมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนายทหารยศพันเอก 2 ท่าน (ศิษย์เก่าโรงเรียนนายร้อยทหารบก เกาหลีใต้, KMA) ที่ Korea National Defense University (KNDU) ได้แก่ Prof. Dr. Kwon, Tae-Wook, Dean of Graduate School of Defense Management, Department of National Defense Science (Computer) และ Col. Sim Jea Gu, Director, International Cooperation, เมื่อครั้งไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่เกาหลีใต้ วันที่ 16 มิถุนายน 2559 นายทหารทั้งสองนี้ เห็นว่าการปรับเปลี่ยนดังกล่าวเป็นเรื่องที่ดีทั้งต่อกองทัพและประเทศ เนื่องจากปัญหาความมั่นคงเป็นเรื่องใหญ่หรือขอบเขตกว้าง จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญหลายฝ่าย โดยเฉพาะ

รัฐมนตรีกลาโหมต้องเป็นพลเรือนเท่านั้น นอกจากนี้ท่านยังตั้งคณะกรรมการดูแลกิจการกองทัพ ที่ประกอบด้วยสมาชิกรัฐสภา คณะกรรมการนี้มีอำนาจเรียกผู้นำเหล่าทัพเข้าชี้แจงในเรื่องต่างๆ ได้[18]

การปรับกองทัพให้อยู่ในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยนี้ อินโดนีเซียซึ่งมีประสบการณ์คล้ายๆ กับบราซิลและอาร์เจนตินาก็น่าสนใจเช่นกัน เพราะเป็นประเทศหนึ่งที่มีมาตรการปฏิรูปกองทัพอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมอย่างยิ่ง กล่าวคือ ภายหลังจากประธานาธิบดี พลเอกซูฮาร์โต พ้นจากอำนาจและรัฐบาลพลเรือนเข้ามามีบทบาทแล้ว อินโดนิเซียก็ปฏิรูปกองทัพอย่างจริงจังและประสบความสำเร็จและได้รับการยกย่องว่าเป็นตัวอย่างที่ดีของประเทศที่มีความก้าวหน้าทางประชาธิปไตยอย่างน่าจับตามองในสมัยปัจจุบัน เนื่องจากสิ่งหนึ่งที่อินโดนีเซียได้ทำเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศ ก็คือการพยายามปฏิรูปกองทัพของตนจากที่เคยเรืองอำนาจทางการเมืองให้มาอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง[19]

ในกรณีของอินโดนีเซียที่ประสบความสำเร็จนั้น คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ทหารก็มีบทบาทอยู่ไม่น้อย หรือมีความพร้อมทั้งปัจจัยภายในและภายนอกกองทัพ คือความพร้อมจากภายในของกองทัพและความเข็มแข็งของฝ่ายการเมือง เนื่องจากประธานาธิบดีที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันการปฏิรูปประสบความสำเร็จ คือ ซูซีโล บัมบัง ยูโดโย โน (Susilo BambangYudhoyono) ท่านจบจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกของอินโดนีเซีย (Magelang Military Academy/ Indonesian Military Academy, หรือ AKMIL ปัจจุบัน) และโรงเรียนเสนาธิการทหารของสหรัฐ (The United States Army Command and General Staff College (CGSC) จึงถือว่า ท่านเป็นอดีตนายทหารระดับสูงที่ได้ชื่อว่า เป็นนักปฏิรูปคนสำคัญ[20]

ผู้เชี่ยวชาญฝ่ายพลเรือนเข้ามาช่วยกัน นอกจากนี้ปัญหาเรื่องความมั่นคงมักเป็นปัญหาทางการเมือง จึงควรเป็นเรื่องของรัฐบาล มิใช่เฉพาะทางทหาร/กองทัพเท่านั้น

[18] ดู Alagappa, Muthiah., *Coercion and Governance: The Declining Political Role of the Military in Asia*, บทที่ 4-5.

[19] ในระหว่างที่ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่อินโดนีเซีย (AKMIL) มีโอกาสพูดคุยและสอบถามความคิดเห็นและข้อเท็จจริงในเรื่องนี้กับกลุ่มอาจารย์รุ่นหนุ่มและหลายท่านในกลุ่มนี้ เช่น Maj. Samsul Huda, Maj. Mijkapten Moch Denny, และ Maj. Agust Jovan Latucousiua ซึ่งจบจาก AKMIL และเป็นอาจารย์สอนและช่วยราชการฝ่ายบริหารการศึกษาภาควิชาการของ AKMIL กลุ่มนายทหารรุ่นหนุ่มนี้ต่างได้แสดงความเห็นอย่างภาคภูมิใจว่า กองทัพเป็นองค์กรที่มีการปฏิรูปอย่างรวดเร็วกว่าองค์กรอื่นๆ ในสังคมอินโดนีเซีย และยังเป็นกำลังสำคัญในการปฏิรูปการเมือง (ระบอบประชาธิปไตย) ในช่วงการเปลี่ยนผ่านอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากกำลังพลของกองทัพมีลักษณะเป็นทหารอาชีพ และสนับสนุนให้มีการปฏิรูปมานานก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในปี 1998 และเมื่อผู้วิจัยได้กล่าวถึงกรณีของการปฏิวัติคาร์เนชั่นในโปรตุเกสนั้น นายทหารกลุ่มนี้ก็รู้จักกันอย่างดี และยังเสริมว่าระบอบประชาธิปไตยมีประโยชน์ต่อกองทัพและทหาร เนื่องจากจะทำให้มีความโปร่งใสในการพิจารณาตำแหน่งหรือความก้าวหน้าและเป็นธรรมกับทหารทุกคน ในเรื่องนี้นายทหารรุ่นหนุ่มที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกของเกาหลีใต้ (KMA) ที่ผู้วิจัยได้มีโอกาสพบปะ รวมทั้งนายทหารอาวุโสอีก 2 ท่านที่ KNDU ก็มีความคิดในทำนองเดียวกันและเห็นตรงกันว่า การมีระบอบประชาธิปไตย/รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง จะเป็นผลดีต่อกองทัพและทหาร เพราะจะทำให้การปรับย้ายหรือการพิจารณาความดีความชอบของกำลังพลในกองทัพเป็นไปอย่างโปร่งใสและยุติธรรม

[20] ดู ข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเรื่องการเมืองของอินโดนีเซีย ,สัมภาษณ์ อรอนงค์ ทิพย์พิมล: สภาปฏิรูปอินโดฯ ตัวแบบการนำทหารกลับเข้ากรมกอง, 2013. http://www.prachatai.com/journal/2013/09/48717 ปัจจุบันอาจารย์ อรอนงค์ ทิพย์พิมล เป็นอาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และกำลังเรียนปริญญาเอก ประเทศออสเตรีย ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ อรอนงค์ ที่กรุณาช่วยแนะนำให้รู้จัก Prof. Dr. Hermawan Sulistyo ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเมือง การทหาร-ตำรวจของอินโดนีเซียสมัยปัจจุบัน และผู้วิจัยมีโอกาสได้พบปะกับ Prof. Dr. Hermawan Sulistyo ที่กรุงจาการ์ตา เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2559 แม้ว่า

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ ประธานาธิบดี ซูซีโล บัมบัง ยูโดโย โน เป็น “คนใน” หรือเป็นทหารอาชีพมาก่อน จึงทำให้การปฏิรูปมีความก้าวหน้า โดยเฉพาะในด้านการลดอำนาจทางการเมืองของทหารและการสถาปนาความเป็นใหญ่ของพลเรือนเหนือทหาร ในขณะเดียวกันประธานาธิบดีซูซีโล บัมบัง ยูโดโย โน ยังมุ่งปรับโครงสร้างและระบบการผลิตทหารรุ่นใหม่ในแบบทหารอาชีพตามหลักสากลยิ่งขึ้น โดยการปรับระบบการศึกษาของกองทัพ โดยเฉพาะระดับโรงเรียนนายร้อยทหารบกคือ Indonesian Military Academy, IMA หรือ AKADEMI MILTER, AKMIL ควบคู่กันไปด้วย[21]

ที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้การปฏิรูปกองทัพประสบความสำเร็จและมีความมั่นคงยั่งยืนไปกับการสร้างประชาธิปไตยในหลายประเทศนั้น นอกจากความเข้มแข็งและมีคุณภาพของผู้มีบทบาททางการเมือง ทั้งพรรคการเมือง ฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ ตุลาการ และภาคประชาชนแล้ว ปัจจัยพลังภายในกองทัพก็มีส่วนสำคัญไม่น้อยต่อความสำเร็จนั้นเช่นกัน โดยเฉพาะการมีทหารหัวปฏิรูปที่เอาจริงเอาจังอย่างประธานาธิบดี ซูซีโล บัมบัง ยูโดโย โน ของอินโดนีเซีย และ/หรือการสร้างทหารรุ่นใหม่ในกองทัพให้มีลักษณะเป็นทหารอาชีพตามแบบสากลในประเทศต่างๆ เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน อาร์เจนตินา เวเนซูเอล่า บราซิล และอินโดนีเซีย เป็นต้น

ดังนั้น หากมีการปฏิรูประบบและการผลิตนายทหารใหม่ เช่น มีการปรับระบบการศึกษาให้ทหารไปเรียนรู้ประสบการณ์จากต่างประเทศมากขึ้น เช่น ในกรณีของโรงเรียนนายร้อยทหารบก ของโปรตุเกสและเกาหลีใต้ (KMA) หรือหันมาส่งเสริมให้ทหารเรียนกับพลเรือนตามมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อที่จะทำให้ทหารมีกระบวนทัศน์มองโลกกว้าง ได้เรียนรู้กับประชาชนทั่วไป ผูกพันกับประชาชน รับรู้ข่าวสาร ไม่แปลกแยก และทหารมีความคิดทางการเมืองที่ก้าวหน้าขึ้น ฯลฯ ดังในกรณีของโรงเรียนนายร้อยทหารบก บราซิล อาร์เจนตินา และอินโดนีเซีย (AKIML) แล้ว ย่อมถือเป็นจุดแข็งและความสำเร็จของการปฏิรูปกองทัพจากภายใน และของกระบวนการสร้างประชาธิปไตยไปสู่ความเข้มแข็ง เนื่องจากเป็นการปฏิรูปภายใต้กระบวนการสร้างสรรค์จากความพร้อมด้านภายในหรือ “ระเบิดจากข้างใน” นั่นเอง

เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า การมีทหารรุ่นใหม่ในลักษณะเช่นนี้ คือจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปกองทัพจากภายใน เพราะย่อมเท่ากับมีทหารอาชีพที่มีความคิดก้าวหน้า มีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกอย่างกว้างขวาง และมีทัศนคติที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตย คือมีความพร้อมและยอมรับหลักความเป็นใหญ่ของพลเรือน จึงนับเป็นตัวแปรหรือพลังสำคัญ (Change agent) ในการเปลี่ยนแปลง และโอกาสของ Reform in Action ย่อมจะเกิดขึ้นในกองทัพเอง ด้วยพลังของทหารอาชีพรุ่นใหม่ซึ่งจะเป็น

การพบปะมีเวลาไม่มากนัก แต่ผู้วิจัยได้รับรู้ข้อมูลและความรู้ระดับลึกและค่อนข้างดีจาก Prof. Dr. Hermawan Sulistyo ในฐานะแกนนำสำคัญท่านหนึ่งของภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการเกี่ยวกับการเมือง การทหารของอินโดนีเซียในช่วง 2530-2540 เป็นต้นมา เช่น การปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย และรวมไปถึงการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยทหารบก อินโดนีเซีย (AKMIL)

[21] ในประเด็นนี้ เมื่อผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่อินโดนีเซีย ได้ทราบจากฝ่ายบริหารและอาจารย์ของ AKMIL ว่า มีการปรับเปลี่ยนหลายด้านด้วยกันและส่วนมากเป็นการปรับเปลี่ยนในช่วงหลังเหตุการณ์ในปี 2541 เป็นต้นมา (ดูเพิ่มเติมในบทที่ 7)

“Forefront” ของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ดังในกรณีของโปรตุเกส และนำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย เช่นเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นในหลายประเทศที่เปลี่ยนผ่านมาแล้ว และน่าจะเกิดขึ้นหรือมีความเป็นไปได้ในอีกหลายประเทศ รวมทั้งไทยที่ต้องการหรือมีความพยายามปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยมานาน ถ้าหากมีการดำเนินการในการปรับเปลี่ยนระบบและกระบวนการของการผลิตทหารรุ่นใหม่ให้เป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตกอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม แม้นักวิชาการส่วนใหญ่ต่างเห็นตรงกันว่า ปัจจัยภายในกองทัพ โดยเฉพาะการมีทหารอาชีพมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของการปฏิรูปกองทัพและการเมืองที่เกิดขึ้นหลายประเทศทั้งในยุโรปและเอเชีย แต่องค์ความรู้เรื่องนี้ในไทย โดยเฉพาะกระแสหลักที่ผ่านมา กลับละเลยประเด็นนี้ไปอย่างตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เพราะนักวิชาการทั้งของไทยและต่างประเทศที่สนใจเรื่องการปฏิรูปประชาธิปไตย ส่วนมากแล้วกลับมักไปให้ความสำคัญเฉพาะฝ่ายการเมืองหรือพลังประชาชนเป็นหลักทั้งๆ ที่เห็นพ้องกันว่า พลังฝ่ายนี้ยังคงอ่อนแอเมื่อเทียบกับบทบาทและอิทธิพลที่ปรากฏในประเทศเพื่อนบ้านแถบเอเชีย เช่น เกาหลีใต้ในช่วงทศวรรษ 2520-2530 หรืออินโดนีเซียในช่วงทศวรรษ 2530-2540 ก็ตาม แต่นักวิชาการกระแสหลักกลับยังคงยึดแนวเดิม คือไม่กล้าออกจากกรอบที่เคยยึดอยู่ จึงมองข้ามหรือไม่ใส่ใจศึกษาแนวทางอื่น โดยเฉพาะพลังจากภายในกองทัพ คือการปฏิรูปกองทัพด้วยการจัดระบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ ไม่ว่าจะยังคงเลือกตามแบบสหรัฐอเมริกาหรือเลือกใหม่ทางยุโรปก็ตาม

งานวิจัยนี้จึงถือเป็นการบุกเบิกและเป็นการวิจัยเชิงประยุกต์ โดยจะอาศัยฐานข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการศึกษาทางทหารจากประเทศตะวันตกเป็นต้นแบบ และเรียนรู้จากประสบการณ์ของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านมาสู่ประชาธิปไตยในภูมิภาคเอเชียเป็นกรณีศึกษาหรือเป็นฐานคิดและเป็นบทเรียนสำคัญ เพื่อเป็นตัวอย่างหรือเป็นเสมือนหนึ่งแสงสว่างส่องทางให้กับการออกแบบสำหรับกรณีของไทย ทั้งนี้ก็ด้วยมีความหวังว่า ในเวลาอันใกล้จะเห็นอนาคตของการปฏิรูป คือจะได้เห็นทางออกใหม่หรือความเป็นไปได้ในอีกทางหนึ่งของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย คือเห็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ จากมุมที่ยังไม่เคยมีการมองมาก่อนในแวดวงไทยศึกษา

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ การวิจัยนี้มีลักษณะเป็นการทวนกระแส ทั้งนี้ก็เพื่อเสริมความรู้และความเป็นไปได้จากแง่คิดอื่น ที่นักวิชาการกระแสหลักมักมองไม่เห็น อาจเพราะเคยชิน เคยเชื่อกันตลอดมาว่ามีอยู่หนทางเดียว คือการฝากความหวังไว้เพียงฝ่ายการเมืองและพลังประชาชน แต่ในงานวิจัยนี้จะย้ายความสนใจของท่านทั้งหลายมาอยู่ที่ทหารหรือกองทัพ และหวังว่าน่าจะเป็นการอุดช่องโหว่ของความต้องการเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยตามกระแสหลักที่ผ่านมาได้

เป้าหมายหลักของการดำเนินการวิจัยนี้ มีจุดเน้นคือเพื่อนำองค์ความรู้เกี่ยวกับระบบการศึกษาทางทหารที่ได้จากต่างประเทศมาสู่การปฏิบัติในโรงเรียนทางทหารของไทย โดยเฉพาะโรงเรียนนายร้อย

พระจุลจอมเกล้า (Chulachomklao Royal Military Academy, CRMA) เช่น การมีทัศนคติเชิงบวกต่อระบอบประชาธิปไตย และมุ่งความใส่ใจกับทหารอาชีพเป็นภารกิจหลักนั้น ในประเทศประชาธิปไตยเขาสอน เขาหล่อหลอมความเป็นทหารอาชีพให้กับนักเรียนนายร้อยกันอย่างไร และจะนำมาใช้ในระบบโรงเรียนทางทหารของไทยได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด คือเป็นข้อเสนอเพื่อการกำหนดกรอบเชิงนโยบายของการปฏิรูประบบการศึกษาของกองทัพบกเป็นจุดเริ่มต้น โดยมียุทธศาสตร์ต่อการสร้างกองทัพที่มีทหารอาชีพและมีความเป็นประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน ในขณะเดียวกัน ทหารรุ่นใหม่ยังคงมีความเข้มแข็งในฐานะทหารอาชีพหรือรบเป็น ควบคู่กันไปกับความเป็นทหารปัญญาชน ที่มีความรอบรู้ทางวิชาการทั้งด้านมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่และการทหาร หรือมีความคิดอ่านในด้านต่างๆ อย่างผู้รู้ คือเข้าใจความเป็นไปของกระแสทางสังคมและโลกกว้างเป็นอย่างดี

เพื่อการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของการออกแบบสำหรับกรณีของไทยนั้น งานวิจัยนี้เริ่มจากคำถามที่ได้เรียงลำดับมาว่า ถ้าการมีทหารอาชีพมีความสำคัญในฐานะเป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จของการปฏิรูปกองทัพและกระบวนการสร้างประชาธิปไตย เช่นที่เคยเกิดขึ้นในบางประเทศของยุโรป เช่น โปรตุเกสและสเปน และในบรรดาประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายที่กล่าวมาแล้ว สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจต่อไปให้กระจ่างชัดก็คือ การจัดระบบการศึกษาหรือรูปแบบการผลิตการสร้างทหารอาชีพในลักษณะเช่นนี้มีต้นแบบจากไหน และที่สำคัญยิ่งก็คือ จะดำเนินการตามแบบอย่างนั้นให้สำเร็จในแบบฉบับของตนได้อย่างไร

คำตอบของคำถามนี้ในเบื้องต้นอยู่ที่ประเทศตะวันตก แต่ประเทศอื่นๆ ทั้งในภูมิภาคลาตินอเมริกาและเอเชีย รวมทั้งบางประเทศในยุโรปนั้นมีลักษณะเด่นตรงไหน อย่างไร เช่น ใช้ระบบของประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นการเฉพาะหรือแบบระบบผสม และตัวแบบเหล่านี้จะนำมาประยุกต์ใช้ในกรณีของไทยได้หรือไม่ อย่างไร ทั้งหมดนี้เป็นประเด็นหลักที่งานวิจัยนี้พยายามจะตอบให้ได้ โดยมุ่งค้นหาจากแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ทั้งจากตัวแบบทางสหรัฐอเมริกา ยุโรปและเอเชีย และหวังว่าจะได้คำตอบที่ชัดเจนในเชิงรูปธรรม และสามารถนำเสนอในเชิงนโยบายสำหรับนำไปปฏิบัติได้ คือมีตัวแบบที่ดีสำหรับการปรับเปลี่ยน CRMA ไปสู่ความสำเร็จในการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกในอนาคต

ส่วนในอนาคต เมื่อการผลิตทหารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามีลักษณะเป็นทหารอาชีพตามตะวันตกแล้ว ทหารอาชีพนี้จะมีบทบาทและอิทธิพลต่อไปอย่างไร ทั้งในเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะของการรัฐประหารเพื่อประชาธิปไตย ดังในกรณีของโปรตุเกส หรือไม่ยุ่งเกี่ยวการเมือง เพื่อให้การพัฒนาประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างมั่นคง ดังต้นแบบในสหรัฐอเมริกาและยุโรป รวมทั้งในกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่าน เช่น ในกรณีของเกาหลีใต้ อินโดนีเซีย และหลายประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกาก็ตาม ย่อมถือเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ยังไม่จำเป็นต้องถกเถียงกันมากนักในเวลานี้ เพราะขึ้นอยู่กับหลายตัวแปรในอนาคต โดยเฉพาะความเข้มแข็งของฝ่ายการเมืองและภาค

ประชาสังคมอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด หรือมีความพร้อมรองรับกับแรง “ระเบิดจากข้างใน” ของกองทัพหรือไม่ อย่างไร

แต่ไม่ว่าจะมีความเป็นไปได้ในทิศทางใดก็ตาม การมีทหารอาชีพตามแบบตะวันตก ที่มีลักษณะเป็นทหารวิชาการ ทหารปัญญาชนนั้น ย่อมถือว่าเป็นเรื่องดีทั้งกับกองทัพและประเทศชาติเสมอ โดยเฉพาะในยุคการเมืองเศรษฐกิจของกระแส “Democratization” “Mobile Economy” และรหัสใหม่ “ประเทศไทย 4.0” ซึ่งทำให้ไทยจำเป็นต้องมี (พลเมืองและ) ทหารอาชีพที่มีความรู้ มีความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ด้วยตนเองเป็นพื้นฐาน จากระบบการศึกษาทางทหารที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพ เพราะถ้าหากยิ่งมีการเพิ่มจำนวนทหารอาชีพทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องและมากขึ้นแล้ว โอกาสที่ไทยจะเข้าใกล้และกลายเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ (Turning point) ทำนองเดียวกับกรณีของโปรตุเกสในปี 2517 หรือในแนวทางคล้ายกันกับของเกาหลีใต้ในปี 2530 และอินโดนีเซียในปี 2541 ย่อมเป็นไปได้ไม่น้อยเช่นกันสำหรับอนาคตของไทย ทั้งเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย รวมทั้งการก้าวไปสู่การพัฒนาหรือการยกระดับขึ้นเป็น “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยความรู้/นวัตกรรม”

ดังนั้นประเด็นสำคัญในขณะนี้ จึงมิใช่การนั่งรอคอยหรือการตั้งข้อกังขากับความเป็นไปได้ของทหารไทยหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะภารกิจของทหารอาชีพรุ่นใหม่ในการปฏิรูปต่อไปในลักษณะใด แต่หากอยู่ที่ต้องมีวิธีคิดในเชิงบวกและออกจากกรอบที่เคยยึดถืออยู่เดิม คือต้องกล้าและเร่งลงมือทำ ทั้งยังต้องดำเนินการบนฐานข้อมูลและความรู้อย่างจริงจัง เพื่อให้ได้องค์ความรู้สำหรับการออกแบบดังกล่าวให้กับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าและกองทัพบกเป็นส่วนนำร่องของการปฏิรูป

1.3 วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจ รวบรวมและประมวลความรู้เชิงแนวคิดในการจัดระบบการศึกษาทางทหารในประเทศประชาธิปไตยหรือประเทศที่จัดระบบทหารเป็นกองทัพอาชีพ จากทั้งประเทศตะวันตก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและยุโรป และกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย
2. เพื่อสำรวจ รวบรวมและประมวลความรู้เชิงตัวแบบจริงของระบบการศึกษาทางทหารจากต่างประเทศ หรือประสบการณ์เชิงภาคปฏิบัติของระบบการเรียนการสอนจริงในประเทศต่างๆ ทั้งจากประเทศต้นแบบทางตะวันตก ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการสู่ประชาธิปไตยในประเทศเพื่อนบ้านแถบเอเชีย
3. เพื่อนำองค์ความรู้จากต่างประเทศทั้งด้านแนวคิดและตัวแบบจริงจากประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายมาเป็นฐานคิดของการออกแบบ และสามารถนำเสนอตัวแบบของระบบการศึกษาทางทหารใหม่ที่เหมาะสมกับกรณีของไทย (CRMA) ได้

1.4 แนวคิด วิธีการ และการออบแบบ

แน่นอนว่า การคิดการออกแบบนี้ย่อมต้องใช้เป้าหมายของระบอบประชาธิปไตยและอาศัยตัวแบบจากต่างประเทศเป็นตัวตั้ง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การออกแบบนี้ตั้งอยู่บนหลักการสำคัญที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่แรกแล้ว คือการสร้างทหารไทยให้มีลักษณะเป็นทหารอาชีพที่ยอมรับหลักความเป็นใหญ่ของพลเรือน แต่ควรต้องเน้นย้ำในที่นี้ว่า การออกแบบนี้มิใช่การลอกเลียนแบบจากประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นการเฉพาะ หากต้องมีการดำเนินการในเชิงวิจัยบนฐานข้อมูลและความรู้ทางวิชาการกับตัวแบบจริง และประสบการณ์จากต่างประเทศ หรือภาคปฏิบัติของระบบการเรียนการสอนจริงในประเทศต่างๆ ควบคู่ไปด้วยอย่างเป็นระบบและครบกระบวนการของการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก

งานวิจัยนี้อาศัยวิธีการทั้งด้านเอกสาร การสัมภาษณ์พูดคุยกับนายทหารและนักเรียนนายร้อยทั้งรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย และการไปดูงานจากสถานที่จริงของการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยต่างประเทศจำนวน 9 ตัวอย่าง จาก 6 ประเทศ เพื่อรวบรวมข้อมูลและความรู้ ความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่างๆ สำหรับการค้นหาและนำเสนอตัวแบบที่เหมาะสมให้กับกรณีของไทย และเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแบบที่เหมาะสมนี้เป็นไปตามหลักทางวิชการ จึงอาศัยความรู้เชิงประยุกต์ใช้ในเรื่องความเป็นไปได้ของการรับและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมในลักษณะแบบ “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” (Localization, the localization process) ตามแนวคิดของ O. W. Wolters (1982)[22] เป็นเครื่องมือช่วยในการออกแบบจากฐานข้อมูลและองค์ความรู้ต่างประเทศสู่การปฏิบัติสำหรับกรณีของไทย

ตามแนวคิดของ O. W. Wolters ที่เสนอผ่าน “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” นี้ มีหลักสำคัญว่าการรับและการถ่ายทอดวัฒนธรรมใดๆ ก็ตาม มิได้เป็นไปในลักษณะลอกแบบในแบบสูง-ต่ำหรือแนวดิ่งที่พินิจว่าวัฒนธรรมหนึ่งสูงกว่าอีกวัฒนธรรมหนึ่ง ดังเช่นคำอธิบายการแพร่กระจายของวัฒนธรรมอินเดียสู่ประเทศหรือภูมิภาคอื่นๆ โดยเฉพาะในกรณีของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในลักษณะ “Indianization” แต่กลับเป็นแบบแนวราบหรือการปรับให้เข้ากับท้องถิ่นในเชิงประยุกต์หรือการสร้างสรรค์ของแต่ละท้องถิ่น

หลักของการปรับให้เข้ากับท้องถิ่นหรือ “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” คือการรับและถ่ายทอดที่เป็นไปอย่างสมดุลตามหลักการคัดสรรสิ่งที่ดีที่สุด เพราะสังคมมนุษย์ในที่ต่างๆ มีความเจริญทางวัฒนธรรมในระดับเดียวกันหรือเท่าๆ กัน จึงสามารถรับและถ่ายทอดวัฒนธรรมกันได้ในทางสร้างสรรค์มากกว่าลอกเลียนแบบ และมีตัวอย่างในอดีตจากชุมชนต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ต่างได้แสดงให้เห็นว่า ผู้รับและผู้ถ่ายทอดทางวัฒนธรรมมักมีระดับทางวัฒนธรรมที่อยู่ในระดับเท่าๆ กันหรือ

[22] Wolters, O. W., *History, Culture, and Region in Southeast Asian Perspectives.* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1982). A new and expanded edition was published in 1999.

ใกล้เคียงกัน จึงทำให้การถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้นๆ เป็นไปอย่างเหมาะสมหรือลงตัวในลักษณะเป็น “การประยุกต์” หรือการทำให้เข้ากับคนท้องถิ่น มากกว่าการตามกระแสหรือตามแบบจากภายนอกเท่านั้น

ข้อคิดจาก Wolters ที่นำมาปรับใช้ในงานวิจัยนี้คือ วัฒนธรรมหรือเงื่อนไขของท้องถิ่นในแต่ละประเทศถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เพื่อเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาปัญหาหรือเรื่องนั้นๆ จากมุมมองของข้อเท็จจริงหรือสภาพของท้องถิ่น และควรต้องทำความเข้าใจตัวเราให้ดีเสียก่อน ก่อนที่จะศึกษาตามนักวิชาการหรือแนวทางของตะวันตก เนื่องจากลักษณะความไม่เหมือนกับประเทศอื่นๆ แม้อยู่ในภูมิภาคเดียวกันก็ตาม ย่อมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เสมอ และแน่นอนว่าสภาพหรือเงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมของประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ย่อมแตกต่างไปจากตะวันตกอย่างชัดเจน จึงทำให้การประยุกต์หรือการปรับใช้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระบบการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษาหรืออื่นๆ ให้เข้ากับท้องถิ่นของแต่ละแห่งหรือแต่ละประเทศนั้น อาจไม่ได้ดั่งใจที่เกิดขึ้นในประเทศเมืองแม่ แต่ถือได้ว่าประสบความสำเร็จ หากสามารถพัฒนาได้ผลเช่นเดียวกับตะวันตกในแบบฉบับของตนเอง ดังเช่น ในกรณีโรงเรียนนายร้อยทหารบกของเกาหลีใต้สามารถพัฒนาและบรรลุผลตามแบบระบบโรงเรียนนายร้อยทหารบกของสหรัฐอเมริกา (West Point) ในแบบฉบับของเกาหลีใต้เอง (KMA) (ดู บทที่ 7)

ด้วยเหตุนี้ การตระหนักถึงความต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม รวมทั้งรูปแบบและการพัฒนา ฯลฯ จากประเทศอื่น โดยเฉพาะจากตะวันตก จึงมิใช่การลอกเลียนแบบเพื่อให้เหมือนกับต้นแบบเท่านั้น แต่ “หัวใจ” ของกระบวนการนี้ควรอยู่ที่การประยุกต์นำมาปรับใช้อย่างไรให้เข้ากับพื้นฐานของท้องถิ่นหรือประเทศผู้รับเป็นสำคัญ ในกรณีของการออกแบบระบบการศึกษาทางทหารจากต่างประเทศเพื่อการปรับเปลี่ยนระบบเดิมของไทย (CRMA) ก็เช่นกัน คือยังคงให้ความสำคัญกับ CRMA เป็นตัวตั้ง แต่อาจจำเป็นต้องทำการรื้อถอนหรือปรับพื้นฐานเดิมของไทยบางด้าน เพื่อให้เข้าและไปกันได้กับความทันสมัยและก้าวทันโลกกว้างของการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกด้วย ซึ่งในเรื่องนี้อาจเทียบได้ทำนองคล้ายกับการต่อเติมบ้านเดิมที่มีอยู่ โดยทิ้งส่วนเก่าหรือของเดิมที่ใช้การไม่ได้แล้วและทดแทนด้วยของใหม่ จึงทำให้ระบบเดิมหรือบ้านหลังเก่ามีความแข็งแรงและดูสวยงามขึ้นตามสมัยนิยม ทั้งนี้ก็เพื่อให้การปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ของ CRMA ได้มาตรฐานของตะวันตก และประสบความสำเร็จในแบบฉบับของตนเอง เช่นเดียวกับในกรณีของเกาหลีใต้ (KMA) และอินโดนีเซีย (AKMIL)

กล่าวให้แคบตามหลักของการนำมาปรับใช้นี้คือ มีลักษณะผสมผสานและเป็นที่ยอมรับของสังคมแต่ละแห่ง ในทำนองแบบทำของนอกให้เข้ากับท้องถิ่นนั่นเอง หรือประสบความสำเร็จในการเอาอย่างตามระบบของตะวันตกในแบบฉบับของตน ดังนั้นการออกแบบและนำมาปรับใช้ตามหลักการนี้ จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสม แต่มีคุณภาพเช่นเดียวกับทางต้นแบบ โดยมีการตกลงร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกองทัพ หน่วยการศึกษา CRMA และนักเรียนนายร้อย กับฝ่ายปฏิรูปหรือภาคการเมืองและประชาชน กล่าวคือ หากพินิจในเชิงการเมือง การปฏิรูปกองทัพหรือการจัดระบบ

การศึกษาทางทหารใหม่ อาจไม่แตกต่างไปจากเรื่องการเมืองอื่นๆ ในการปฏิรูปประชาธิปไตย คือต้องเป็นไปตามลักษณะของ “ทฤษฎีการตกลงร่วมกัน” จากทุกฝ่ายที่จะต้องช่วยกันเลือกสรรวิธีการและกระบวนการที่ดีที่สุด หรือการพินิจจากตัวแบบที่งานวิจัยนี้ค้นพบและนำมาเสนอ เพื่อมุ่งสู่การกำหนดระบบและการผลิตทหารที่จะนำไปสู่การบรรลุผลต่อการสร้างทหารอาชีพตามแบบตะวันตกในสังคมไทยได้อย่างราบรื่นและสร้างสรรค์ คือมิใช่เป็นการลอกเลียนแบบในลักษณะอัดสำเนาระบบหรือรูปแบบจากประเทศใดประเทศหนึ่งในทำนองแบบสูตรสำเร็จรูป ไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะเป็นแบบสำเร็จรูปหรือคล้ายโปรแกรมสำเร็จรูป (Package Software) หรือทำนองคล้ายบ้านน็อคดาวน์ (knockdown) ก็ตาม

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการได้ตัวแบบดังกล่าว การสร้างฐานคิดของการออกแบบที่เหมาะสมนี้ จึงวางอยู่บนรากฐานทางวัฒนธรรมไทยและความพร้อมของสังคมไทยที่จะปรับรับจากภายนอกเป็นหลัก โดยเริ่มต้นจากการพิเคราะห์ปัญหาหลักของไทย (CRMA) จากนั้นจึงเป็นการสำรวจและประมวลความรู้เชิงแนวคิดในการจัดระบบการศึกษาทางทหารในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย แล้วนำไปสู่การสำรวจ รวบรวมและประมวลความรู้เชิงภาคปฏิบัติของระบบการเรียนการสอนจริงในประเทศต่างๆ เพื่อศึกษาตัวแบบจริงที่มีอยู่หรือระบบที่ใช้ในประเทศต้นแบบทางตะวันตก ทั้งยังเรียนรู้จากประสบการณ์หรือบทเรียนจากประเทศอื่นๆ ในเอเชีย ที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านจากเผด็จการสู่ประชาธิปไตย แล้วจึงนำความรู้ แนวคิด ประสบการณ์และข้อเท็จจริงทั้งหมดนี้กลับมากลั่นกรองและผสมผสานให้เข้ากับความต้องการของสังคมไทยและ CRMA โดยคัดเลือกจากตัวแบบต่างๆ ที่เป็นไปได้ ตามแบบ “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” คือเข้าทำนองคล้ายเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายตามแบบ “ทฤษฎีการตกลงร่วมกัน” เพื่อคัดสรรสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับการออกแบบ และจะได้ตัวแบบที่เหมาะสมสำหรับการจัดระบบการศึกษาทางทหารใหม่ให้กับกองทัพไทย (กองทัพบก) ต่อไป

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ตัวแบบที่เหมาะสมนี้เป็นผลมาจากการประยุกต์อย่างผสมผสานให้สอดคล้องเข้ากับสภาพปัญหาของระบบเดิม (CRMA) ที่ใช้อยู่ โดยตระหนักถึงบทบาทของ CRMA ที่มีความสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทย ในขณะเดียวกันตัวแบบที่เหมาะสมนี้จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้ CRMA มีความเป็นสากลยิ่งขึ้น หรือไปสู่โฉมใหม่ให้สอดคล้องไปกับกระบวนการสร้างประชาธิปไตยด้วย เนื่องจากการจัดระบบการศึกษาทางทหารแบบใหม่จะเป็นการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก และจะมีอิทธิพลและบทบาทต่อการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างกองทัพกับฝ่ายพลเรือน ในฐานะที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและกองทัพ และการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย คือเป็นไปตามหลักการของการควบคุมกองทัพโดยพลเรือน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย

ดังนั้น ตัวแบบนี้จึงมีความสำคัญในฐานะปัจจัยที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อการปฏิรูปกองทัพ และความเป็นไปได้ของการปฏิรูปการเมืองในอนาคต ถ้าหากฝ่ายการเมืองหรือพลังประชาชนมีความ

เข้มแข็ง รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งมีคุณภาพเช่นเดียวกับรัฐบาลในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย และที่สำคัญคือ ต้องมีการนำตัวแบบนี้ไปปรับใช้ในระดับนโยบายและการปฏิบัติการในระดับกองทัพอย่างจริงจัง ตั้งแต่ต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำ คือรัฐบาล กองทัพ และ CRMA

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ได้ตัวแบบจำลองสำหรับนำเสนอเพื่อการจัดระบบการศึกษาทางทหารใหม่ที่เหมาะสมกับกรณีของไทย โดยมีองค์ความรู้ทางวิชาการทั้งในเชิงแนวคิดทฤษฎีและภาคปฏิบัติของระบบการเรียนการสอนจริงในประเทศต่างๆ เป็นฐานรองรับอย่างสมเหตุสมผล และเป็นตัวแบบจำลองที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในกรณีการจัดระบบการศึกษาทางทหารใหม่ให้กับกองทัพไทย (กองทัพบก/CRMA)

2) มีข้อเสนอเชิงรูปธรรมและมีกระบวนการผลักดันผลงานดังกล่าวออกสู่การใช้ประโยชน์ โดยจัดการสัมมนาเพื่อนำเสนอผลงานวิจัยและรับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ โดยเฉพาะกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงนำเสนอผลการวิจัยเชิงนโยบายให้กับผู้นำระดับสูงของกองทัพและฝ่ายการเมือง เพื่อนำตัวแบบที่ได้ไปดำเนินการประยุกต์ใช้หรือสร้างเป็นแบบสำหรับการปฏิรูประบบการศึกษาการทหารของไทยอย่างจริงจังต่อไป ทั้งการกำหนดมาตรปฏิบัติและวางยุทธศาสตร์ปรับเปลี่ยนในระยะสั้นและระยะยาว ครอบคลุมระบบการศึกษาของกองทัพบกไปสู่กองทัพอื่นๆ ของไทยได้

1.6 ลำดับและขั้นตอนการนำเสนอของงานวิจัย

การนำเสนอถัดจากนี้ไปมีเพียงเป้าหมายเดียว คือการนำพาท่านผู้อ่านไปสู่ข้อเสนอหลักอย่างเป็นระบบและครบทั้งวงจรว่า ทำไมจึงต้องออกแบบระบบการศึกษาทางทหารใหม่ จะออกแบบนั้นได้อย่างไร และรูปร่างหน้าตาของระบบใหม่นั้นมีลักษณะอย่างไรเมื่อจบขั้นตอนท้ายสุดของการวิจัย โดยคำตอบของคำถามทั้งหมดเหล่านี้จะได้เรียงลำดับตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องทหารกับการเมือง เพื่อสำรวจงานเขียนทั้งของไทยและต่างประเทศที่ผ่านมาว่า มีข้อถกเถียง ข้อเท็จจริง ความเห็นเชิงแนวคิดทฤษฎี และมุมมองต่อทหารและทหารกับการเมือง มีลักษณะเหมือน แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร เพื่อที่งานวิจัยนี้จะได้นำข้อค้นพบ ทั้งในเชิงกระแสหลักและทวนกระแสหรือมิติที่ขาดหายไปในกรณีการศึกษาของไทยมาสานต่อไป โดยเฉพาะส่วนที่จะนำมาเป็นตัวอย่างหรือเป็นแนวทางของเหตุผลที่ว่า ทำไมต้องออกแบบระบบการศึกษาทางทหารใหม่ (บทที่ 2)

จากนั้น การนำเสนอในลำดับถัดไปจะเป็นบรรยายให้เห็นภาพในอนาคตว่า งานวิจัยนี้มีระบบและกระบวนการทำงานอย่างไร เพื่อตอบคำถามที่เหลือว่า ระบบเดิมของไทย (CRMA) มีปัญหาอะไร จะออกแบบเพื่อแก้ไขปัญหานั้นได้อย่างไร มีตัวอย่างจากประเทศใด และรูปร่างหน้าตาของระบบใหม่มีลักษณะอย่างไร มีเพียงตัวเลือกเดียวหรือมีหลายแบบให้เลือก และหากมีตัวแบบให้เลือกได้หลายแบบ

แล้ว ทางเลือกของแต่ละแบบนั้นมีข้อดีข้อเสียอย่างไร และมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด หรือขึ้นอยู่กับตัวแปร/ปัจจัยใดเป็นผู้กำหนดอย่างสำคัญ (บทที่ 3-8) และ

ในบทท้ายสุดคือ บทสรุปจะได้ขมวดปมของเป้าหมายอีกครั้งว่า การจะบรรลุผลตามเป้าหมายที่งานวิจัยนำเสนอได้อย่างไรนั้น อาจมิใช่เรื่องง่าย เพราะเป็นเรื่องท้าท้าย แต่สร้างสรรค์ และถ้าสามารถผลักดันในเชิงนโยบายและนำไปสู่ขั้นของการปฏิบัติการจริงได้แล้ว การปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยย่อมจะเริ่มต้นอย่างมั่นคงจากรากฐานต่อไป แต่ที่สำคัญของเรื่องนี้คือ ความคาดหวังที่จะให้ทหารรุ่นใหม่นี้ได้แสดงบทบาทในฐานะทหารอาชีพเช่นเดียวกับทางตะวันตกแล้ว อาจต้องกระทำบนเงื่อนไขที่ฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนจำเป็นต้องมีความพร้อมด้วย คือมีความตื่นตัว เข้มแข็งและมีคุณภาพในการสร้างประชามติเช่นเดียวกับทางตะวันตก โดยเฉพาะการมีคุณภาพในแบบรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง และคนไทยต้องมีลักษณะของพลเมืองเช่นเดียวกับพลเมืองทางตะวันตกด้วยเช่นกัน (บทที่ 9)

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การติดตามและการทำความเข้าใจในประเด็นต่างๆ ตามข้อเสนอใหม่นี้เป็นไปอย่างไม่เหนื่อยเกินไปนักหรือมีช่วงระยะเวลาพักบ้าง ผู้อ่านอาจกำหนดความสนใจหรือการให้ความสำคัญเป็นช่วงใหญ่ๆ ได้ คือแบ่งการอ่าน 9 บทนี้ออกเป็นเนื้อหาหลัก 3 ส่วนใหญ่ด้วยกัน คือ

ส่วนแรก (1) เนื้อหาหลักเกี่ยวข้องกับที่มาและที่ไปของข้อเสนอทางเลือกใหม่ และการนำเสนอในเรื่องนี้เป็นไปตามขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยและครอบคลุมในสามบทแรก ได้แก่ บทที่ 1 บทนำ, บทที่ 2 ทหารกับการเมือง: มิติที่ขาดหายไปในกรณีของไทย, และบทที่ 3 แนวคิด ระเบียบวิธี และกระบวนการวิจัย และเนื้อหาในสามบทนี้มีลักษณะเชิงวิชาการมากหน่อย จึงอาจน่าเบื่อ แต่ก็จำเป็น

ส่วนที่สอง (2) มีเนื้อหามากที่สุด แต่น่าสนใจและอาจเปิดโลกกว้างขึ้น เพราะเป็นการนำเสนอข้อมูลและความรู้ของระบบและการผลิตนายทหารทั่วโลก โดยเริ่มจากของไทยเพื่อให้เข้าใจสภาพและปัญหาที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน โดยเฉพาะระบบการเรียนการสอนของ CRMA จากนั้นตามด้วยตัวอย่างจากประเทศประชาธิปไตยที่ได้จากการไปเก็บข้อมูลภาคสนามรวม 6 ประเทศ และมีเนื้อหามากกว่าส่วนอื่นของงานวิจัยนี้ คือครอบคลุมในสี่บทใหญ่ต่อมา ได้แก่ บทที่ 4 ระบบและการผลิตนายทหาร (หลัก) ของไทย: รูปแบบ แนวคิด และปัญหาภาคปฏิบัติ, บทที่ 5 ระบบและการผลิตนายทหารของสหรัฐอเมริกา: VMI, Norwich University และ West Point, บทที่ 6 ระบบและการผลิตนายทหารของยุโรป: ฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลี, และบทที่ 7 ระบบและการผลิตนายทหารของเอเชีย: เกาหลีใต้ และอินโดนีเซีย และ

ส่วนท้ายของงานวิจัย (3) ถือเป็นหัวใจและควรทำใจให้กว้าง จึงจะเข้าถึงและเกิดการพัฒนา เพราะเป็นข้อเสนอแนะทางตัวแบบและอาจท้าท้ายต่อการปฏิรูประบบของ CRMA โดยมีข้อเสนอสามโมเดลใหม่ให้เลือกคือ การปรับเล็ก (S) ระดับกลาง (M) และขนาดใหญ่ (L) และข้อพินิจถึงความเป็นไปได้ของแต่ละแบบจำลอง แต่ยังไม่มีข้อสรุปในบทสรุปของงานวิจัยนี้ และในส่วนท้ายนี้มีเนื้อหาครอบคลุมสองบทหลังคือ บทที่ 8 ตัวแบบและข้อเสนอใหม่ สำหรับกรณีของไทยในอนาคต และบทที่ 9 บทสรุป

บทที่ 2
ทหารกับการเมือง: มิติที่ขาดหายไปในกรณีของไทย

ในบทนี้เป็นการสำรวจงานเขียนเรื่องทหารกับการเมือง ทั้งในเชิงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับ “ทหารอาชีพ” และบทบาทของทหารในประเทศต่างๆ ของตะวันตก ลาตินอเมริกาและเอเชียในโลกจริงที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นการปฏิวัติรัฐประหารเพื่อรัฐบาลเผด็จการหรือประชาธิปไตยก็ตาม ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงให้เห็นว่า ในกรณีการศึกษาของไทยมีมิติอะไรที่ขาดหายไปจากองค์ความรู้นั้น และที่สำคัญยิ่งคือ มิติที่หายไปนี้มีความหมายต่อนักวิชาการไทยหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะการวาดภาพอนาคต (Scenario Planning) หรือการมองไปข้างหน้า (Scenario Thinking) ในเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย คือยังคงเป็น “จุดบอด” (Blind Spot) เช่นเดิม หรือจะช่วยเปิดแนวทางใหม่ให้กับการศึกษาในกรณีของไทยได้หรือไม่ ในทิศทางใด เพื่อตอบคำถามหลักว่า ทำไมการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารจึงเป็นทางเลือกใหม่ หรือเป็นเรื่องใหม่ที่ต้องริเริ่มดำเนินการในเชิงนโยบายอย่างจริงจัง ถ้าสังคมไทยต้องการบรรลุผลตามเป้าหมายในการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยอย่างมั่นคง

2.1 การทบทวนวรรณกรรม: ทำไม

ประเด็นหลักของบทนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรมเรื่อง แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทหารอาชีพและการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร โดยต้องการเน้นให้เห็นว่า ทั้งเรื่องทหารอาชีพและการแทรกแซงทางการเมืองของทหารนั้น ในเชิงแนวคิดทฤษฎีและโลกจริงที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว มิได้มีเพียงมิติเดียวหรือมีเพียงบทบาทเดียว ดังภาพที่สังคมไทยมักเข้าใจและถูกนำมาอธิบายทหารไทยจนกลายเป็นกระแสหลักขององค์ความรู้ที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน กล่าวอีกทางหนึ่งก็คือ ทหารอาชีพยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้ และการแทรกแซงทางการเมืองของทหารก็อยู่ในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยได้เช่นกัน ซึ่งทั้งสองเรื่องนี้เป็นมุมมองที่มักขาดหายไปในวงวิชาการไทย หรือกลายเป็น “จุดบอด” ตลอดมา และเป็นเหตุผลที่มาว่า ทำไมจึงต้องเริ่มจากการทบทวนวรรณกรรม หากต้องการแสวงหาความรู้ใหม่ ทางเลือกใหม่ที่มิใช่อิงอยู่กับกระบวนทัศน์เดิมหรือโลกความรู้เก่าของกระแสหลัก

การเริ่มต้นในการแสวงหาความรู้ใหม่นั้น ต้องมาจากการสร้างฐานคิดใหม่หรือมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ ซึ่งอาจเทียบทำนองคล้ายกับกรณีก่อนที่ผู้คนในยุโรปสมัยกลางจะเชื่อว่าโลกกลม สิ่งแรกสุดคือ ต้องหลุดออกจากแนวคิดเรื่องโลกแบนให้ได้เสียก่อน ในเรื่องทหารอาชีพกับประชาธิปไตยก็เช่นกัน แม้ตามแนวคิดทฤษฎีทหารอาชีพจะไม่แทรกแซงทางการเมือง แต่ในโลกความเป็นจริงที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว การแทรกแซงทางการเมืองของทหารนั้นก็มาจากทหารอาชีพได้เช่นกัน เช่น กรณีของ

โปรตุเกส และการปฏิวัติก็ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การเป็นรัฐบาลทหารหรือเผด็จการอย่างตายตัวนัก ดังจะเห็นได้จากในบรรดาประเทศกำลังพัฒนาทั้งภูมิภาคลาตินอเมริกาและเอเชีย รวมทั้งหลายประเทศในยุโรปที่ทหารเคยมีบทบาททางการเมืองสูงและเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตย และการทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งขึ้นนั้น ทหารก็มีบทบาทและอิทธิพลสำคัญในกระบวนการนี้ทั้งการรัฐประหารเพื่อประชาธิปไตย และเป็นแนวร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตยและรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง รวมทั้งการปฏิรูปภาคความมั่นคง (SSR) อย่างเป็นระบบและครบทั้งวงจร

อย่างไรก็ตาม ควรกล่าวไว้ว่า ข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องนี้ คือทหารอาชีพเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้ และการแทรกแซงทางการเมืองของทหารก็อยู่ในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยได้เช่นกันนั้น มิใช่เป็นเรื่องใหม่แต่ประการใดเลย แต่ความใหม่ของข้อค้นพบนี้อยู่ที่ว่า ผู้ที่พบจะให้ความสำคัญหรือความหมายกับมันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และที่สำคัญอย่างยิ่งคือ จะนำมาใช้ในกรณีของไทยได้หรือไม่ อย่างไร ในเรื่องการปฏิรูป โดยเฉพาะในช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย

การตอบคำถามเหล่านี้ก็เช่นกัน คือมิได้ขึ้นอยู่กับความกล้าหาญหรือชาญฉลาดแต่ประการใด หากอยู่ที่ฐานคิดหรือกระบวนทัศน์ของนักวิชาการและสังคมไทยว่า มีความกว้างพอหรือไม่ หรือจะสามารถขยายเพดานความคิดอ่าน (Paradigm) ให้สูงขึ้นกว่าเดิมได้หรือไม่ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ จะยอมรับทหารในบทบาทนี้ได้ไหม แต่การจะตอบคำถามเหล่านี้จำเป็นต้องเริ่มต้นกล้าออกจากวาทกรรมที่ยึดอยู่แต่เดิม คือควรต้องเริ่มจากการคิดนอกกรอบ คิดออกจากสิ่งที่เคยชินในลักษณะทวนกระแส เพราะถือเป็นโจทย์ที่ท้าทายในด้านวิธีคิดและการมองไปข้างหน้า โดยเฉพาะการออกแบบเพื่อการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยของไทย ที่มีความแตกต่างไปจากองค์ความรู้กระแสหลักที่มีอยู่ ณ ปัจจุบัน

2.2 คำถามหลักในการทบทวน

การทบทวนวรรณกรรมนี้มีคำถามหลักเพียงข้อเดียวคือ องค์ความรู้เรื่องทหารกับการเมืองที่ผ่านมานั้น ตอบโจทย์สำหรับการปฏิรูปกองทัพไทยในแนวทางใหม่ได้หรือไม่ เพียงใด กล่าวอีกทางหนึ่งคือ งานเขียนที่ผ่านมาเปิดประเด็นหรือเสนอมุมมองอะไรใหม่ๆ สำหรับการปฏิรูปกองทัพไทยหรือไม่อย่างไร ดังนั้นการค้นหาคำตอบเหล่านี้ จึงจะเน้นเฉพาะกลุ่มงานเขียนใหม่ๆ ที่พยายามหรือได้พินิจพิเคราะห์ประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยทั้งหลายอย่างรอบด้าน คือครอบคลุมถึงบทบาทของทหารในเชิงบวกด้วย โดยเฉพาะทหารอาชีพก็เข้าแทรกแซงทางการเมืองได้และการแทรกแซงทางการเมืองของทหารก็อยู่ในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยได้เช่นกัน เพื่อเป็นฐานคิดใหม่หรือแนวทางที่เป็นไปได้มากกว่าแนวทางเดิม ทำนองคล้ายการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่เกิดขึ้นในวงวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า การปฏิรูปจากภายในหรือ “ระเบิดจากข้างใน” มีความเป็นไปได้ในฐานะทางเลือกใหม่อย่างมีเหตุมีผล หรือมีตัวอย่างและข้อเท็จจริงรองรับอย่างไร

การค้นหานี้จึงมีลักษณะเฉพาะเจาะจง คือใช้กรณีของไทยเป็นตัวตั้งหรือเป็นศูนย์กลาง และมองหาแนวทางจากบางประเทศที่ทหารเคยมีบทบาททางการเมืองสูงและเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตยสำเร็จหรือระบอบประชาธิปไตยที่มีความเข้มแข็งขึ้น เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับการมองเห็นภาพในอนาคต หรือการมองไปข้างหน้าที่เป็นไปได้ให้กับปัญหาการปฏิรูปของไทยสมัยปัจจุบัน ทั้งในด้านการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย กล่าวคือ

การทบทวนวรรณกรรมนี้แม้อยู่ในกรอบกว้าง ซึ่งครอบคลุมเรื่องลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนในระบอบประชาธิปไตย ที่ทหารยอมรับความเป็นใหญ่ของพลเรือนหรือรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง แต่จุดสนใจของงานวิจัยนี้จะมุ่งในสองประเด็นใหญ่คือ ฐานคิดหรือกระบวนทัศน์ในการมองทหารและทหารกับการเมืองในงานเขียนต่างๆ นั้น มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร โดยเฉพาะแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทหารอาชีพและการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร และอาศัยบทบาทของทหารในกระบวนการปฏิรูปหรือการสร้างประชาธิปไตยในช่วงการเปลี่ยนผ่านและการทำความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นจริงเป็นตัวอย่าง

ด้วยเหตุนี้จุดเน้นของเรื่องนี้ จึงอยู่ที่บทบาทของทหารในบรรดาประเทศกำลังพัฒนาทั้งภูมิภาคลาตินอเมริกาและเอเชีย รวมทั้งหลายประเทศในยุโรป เช่น โปรตุเกสและสเปน ที่ทหารเคยมีบทบาททางการเมืองสูง และยังคงมีบทบาทในช่วงเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตยและการทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งขึ้น โดยที่ทหารอาจมีส่วนหรือไม่ในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยนั้น แต่ในท้ายสุดแล้วทหารก็ยอมถอยออกไปด้วยความสมัครใจหรือไม่ก็ตาม

คำถามที่น่าสนใจคือ ทำไมทหารยอมถอยออกจากการเมือง ทั้งๆ ที่เคยมีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากมาก่อน หรือฝ่ายการเมือง รัฐบาลพลเรือนมียุทธศาสตร์และยุทธวิธีอย่างไรที่ทำให้ทหารออกจากการเมือง คำตอบของคำถามในกรณีเหล่านี้หากมองในภาพรวมจะเห็นได้ว่า กระแสการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยนั้นมาจากหลายปัจจัยด้วยกันในบริบทหลังยุคสงครามเย็น โดยเฉพาะกระแสโลกาภิวัตน์ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และการปฏิรูปกองทัพหรือภาคความมั่นคงอย่างขนานใหญ่และหลายด้านด้วยกัน

แต่สิ่งสำคัญที่งานวิจัยนี้ให้ความสนใจเป็นพิเศษคือ มุมมองหรือฐานคิดเรื่อง การสร้างทหารอาชีพ การปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยจากงานเขียนที่ผ่านมามีลักษณะอย่างไร และมิติที่ขาดหายไปในวงวิชาการไทย โดยเฉพาะการมีข้อเสนอเชิงนโยบายในด้านการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหาร การหล่อหลอมความคิดอ่านในกระบวนการผลิตนายทหารอาชีพ หรือมีการปฏิรูปด้านการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยหรือไม่ อย่างไร และงานวิจัยนี้จะนำข้อค้นพบเหล่านี้มาสานต่อๆ ไปอย่างไร โดยเฉพาะการมองทหารจากโลกจริงที่ทหารอาชีพได้เคยกระทำมาแล้ว และอาจเป็นไปได้มากในกรณีของไทยในอนาคต คือการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในเชิงบวก หรือรัฐประหารเพื่อระบอบประชาธิปไตย จากการปฏิรูประบบการเรียนการสอนของ CRMA และกองทัพบกเป็นจุดเริ่มต้น

การเริ่มต้นจากจุดนี้มีความเป็นไปได้มาก เพราะหากมีมุมมองทหารในเชิงบวกแล้ว ย่อมมีวิธีคิดที่ต่างไปจากองค์ความรู้เดิม และมีความเป็นไปได้ที่จะมีการสร้างทหารรุ่นใหม่ ที่มีลักษณะทหารอาชีพเช่นเดียวกับทหารอาชีพในกรณี “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” ดังเช่นที่เกิดในโปรตุเกส ซึ่งมิใช่อยู่ๆ ทหารโปรตุเกสก็ลุกขึ้นมาทำรัฐประหารล้มรัฐบาลเผด็จการและสนับสนุนประชาธิปไตย หากเป็นผลที่ก่อตัวขึ้นก่อนหน้านั้นอย่างต่อเนื่องมานานพอควร คือการได้รับอิทธิพลทางการศึกษาหรือการหล่อหลอมทางความคิดอ่านจากองค์การนาโต (NATO) จากทหารรุ่นหนึ่งสู่อีกหลายรุ่นในระยะเวลามากกว่า 20 ปี ก่อนนำไปสู่เหตุการณ์สำคัญคือ “การปฏิวัติคาร์เนชั่น” (Carnation Revolution) ในปี 2517 (1974) หรือ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” ซึ่งถือเป็นผลพ่วงมาจากมีการปฏิรูปทางความคิดอ่านของทหารทั้งระบบและครบทั้งกระบวนการ และเป็นตัวอย่างที่ทรงพลังของการริเริ่มความคิดเรื่องการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารเพื่อการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย ตามแนวคิด “ระเบิดจากข้างใน” นั่นเอง

ดังนั้น จุดประสงค์ของการทบทวนวรรณกรรมนี้ จึงเป็นการสำรวจงานเขียนที่เกี่ยวข้องและอาจไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกรณีของไทย แต่เน้นอยู่ที่งานเขียนนั้นมีมุมมองเชิงบวกหรือทวนกระแสในเรื่องทหารกับการเมืองหรือไม่ โดยเฉพาะการ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” นั้น เกิดขึ้นได้อย่างไร จากทหารที่มีลักษณะแบบไหน ทหารอาชีพหรือไม่ และถ้าเป็นทหารอาชีพก็ยิ่งน่าสนใจ เพื่อค้นหาแนวคิดหรือตัวอย่างของความเป็นไปได้จากตัวอย่างจริงของประเทศต่างๆ ในการปฏิรูปกองทัพจากรากฐาน คือการสร้างทหารอาชีพจากการปรับระบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ หรือจากตัวแบบของต่างประเทศที่มีรัฐบาลเผด็จการ แล้วนำไปสู่การรัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย คือเป็นการปฏิรูปประชาธิปไตยและกองทัพที่เกิดขึ้นจากทหารรุ่นใหม่ ที่มีลักษณะทหารอาชีพเป็นพลังขับเคลื่อนในกระบวนการดังกล่าว

บทบาทและอิทธิพลของทหารอาชีพดังที่กล่าวนี้ มีตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงทั้งในยุโรป ลาติอเมริกา และเอเชีย แต่ยังเป็นประเด็นที่ไม่มีนักวิชาการท่านใดโดยเฉพาะของไทยได้ศึกษาอย่างจริงจัง งานวิจัยนี้จึงพยายามจะหยิบยกตัวอย่างเหล่านี้ขึ้นมานำร่อง เพื่อเปิดประเด็นและเสนอในเชิงวิธีคิดหรือมองจากมุมใหม่ ด้วยเห็นว่าการแสดงบทบาทและอิทธิพลของทหารอาชีพในมิติของการ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” ดังเช่นในกรณีของโปรตุเกสนั้น ถือเป็นแนวทางที่มีความสำคัญในระดับพื้นฐานสำหรับในกรณีของไทย ถ้าต้องการจะปฏิรูปกองทัพและพัฒนาประชาธิปไตยไปสู่จุดมุ่งหมายด้วยวิธีการใหม่ คือการบรรลุผลในการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนและมั่นคง ในมิติของการปฏิรูปจากภายในหรือ “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งประเทศที่ถือเป็นตัวอย่างในเรื่องนี้มีไม่มากนักในงานเขียนที่ผ่านมา

2.3 ภาพรวมของงานเขียน

งานเขียนเรื่องทหารกับการเมืองที่ผ่านมา มีจำนวนไม่น้อยทั้งในโลกตะวันตก (ภาษาอังกฤษ) และของไทย และมีการศึกษากันมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ถึงสมัยปัจจุบัน แม้

แนวโน้มของการศึกษาในเรื่องนี้มีข้อเสนอในลักษณะเป็นกระแสหลัก แต่ยังไม่มีแนวคิดทฤษฎีใดเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายหรือเป็นข้อยุติในเรื่องทหารกับการเมือง คือยังเป็นข้อเสนอ ข้อถกเถียงที่ไม่รู้จบในเชิงแนวคิดทฤษฎี ครอบคลุมทั้งเรื่องใหญ่และเล็กที่เกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือน และข้อถกเถียงในบรรดางานเหล่านี้มีประเด็นเด่นประการหนึ่งที่น่าสนใจคือ ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนในยุโรป (บางส่วนที่ยังไม่เป็นประชาธิปไตย) และบรรดาประเทศกำลังพัฒนาควรต้องไปเป็นแบบไหนกันดี จึงจะช่วยทำให้ระบอบประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างราบรื่น หรือระบอบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งทำนองเดียวกับที่ประเทศต้นแบบทางตะวันตก แต่ก็ยังคงไม่มีข้อสรุปที่ตายตัวนัก[1]

นอกจากนี้ ข้อเสนอในกรอบความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนนั้น ยังมีข้อถกเถียงที่สำคัญอีกหลายประการด้วยกัน แต่มีสองประเด็นใหญ่ที่งานวิจัยนี้ให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือเรื่องทหารอาชีพและการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร ซึ่งสองประเด็นนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกและมีผลกระทบต่อระบอบประชาธิปไตยโดยตรง แต่ไม่จำเป็นต้องไปด้วยกันในแบบที่มักเข้าใจกันตลอดมา เช่น ถ้าเป็นทหารอาชีพแล้ว ต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง หรือการแทรกแซงทางการเมืองจะทำให้ทหารมีความเป็นทหารอาชีพลดน้อยลงหรือไม่เป็นทหารอาชีพเลย และเมื่อทหารมีบทบาททางการเมืองก็จะนำไปสู่รัฐบาลเผด็จการ ฯลฯ อะไรทำนองเช่นนี้

เหตุผลที่เลือกเอาสองประเด็นนี้มาเป็นจุดหลักของการทบทวนวรรณกรรม ด้วยเพราะเห็นว่าเป็นหัวใจของการทำความเข้าใจ เข้าถึง และเกิดการพัฒนาเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยในแนวทางใหม่ต่อไป คือหากมีการเริ่มต้นที่เข้าใจใหม่ทั้งเรื่องบทบาทและอิทธิพลของทหารอาชีพ และการแทรกแซงทางการเมืองของทหารแล้ว แน่นอนว่าย่อมจะเข้าถึงและพัฒนาแนวทางการสร้างประชาธิปไตย ที่ทหาร/พลังจากภายในกองทัพก็มีส่วนร่วมได้ในฐานะพลังหลักของการขับเคลื่อน หรือการรัฐประหารเพื่อประชาธิปไตยเป็นจุดตั้งต้นได้ เพราะในทางเป็นจริงทหารอาชีพอาจทำอะไรในทางการเมืองได้มากกว่าที่นักวิชาการกระแสหลักเคยคิด เคยเข้าใจกัน โดยเฉพาะในช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย คือหากไม่ยึดติดอยู่กับแนวคิดทฤษฎีอย่างตายตัวแล้ว ทางเลือกใหม่ย่อมเกิดขึ้นได้เสมอ

เรื่องทหารอาชีพหรือการเป็นทหารอาชีพจะทำหรือไม่ทำอะไรในทางการเมืองนั้น ยังไม่มีกฎตายตัว คือเป็นได้ทั้ง “กฎ” หรือ “ข้อยกเว้น” ในเรื่องเดียวกัน ขึ้นอยู่กับมุมมอง แม้งานเขียนส่วนมากมัก

---

[1] ข้อสรุปที่ไม่ตายตัวนี้มีทั้งในกรณีของไทยและต่างประเทศ ดูงานวิจัยล่าสุด เช่น José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain: a Policy Instruments Approach” (A thesis submitted to the Department of Government of the London School of Economics for the degree of Doctor of Philosophy, London, March 2012). และ วิลาวัณย์ ยี่ทอง, “บทบาทของรัฐบาลพลเรือนในการสร้างดุลยภาพความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและทหารในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556. ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ภาณุวัฒน์ พันธุ์ประเสริฐ จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กำลังเรียนปริญญาเอกอยู่ที่มหาวิทยาลัย Leeds เป็นผู้แนะนำและส่งหนังสือนี้ (งานของ José Javier Olivas Osuna) มาให้ และขอขอบคุณอาจารย์ ดร.ภูริ ฟูวงศ์เจริญ แห่งคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่กรุณาแนะนำให้รู้จักกับอาจารย์ภาณุวัฒน์ ที่สนใจศึกษาประเด็นเรื่องทหารกับการเมืองเช่นกัน แม้จะมีมุมมองในเรื่องนี้แตกต่างกันก็ตาม

เห็นตรงกันว่า การสร้างทหารอาชีพเป็นสิ่งจำเป็นในทางการเมือง เพราะจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย คือทหารอาชีพจะไม่เข้ายุ่งเกี่ยวหรือเป็นกลางทางการเมือง แต่ก็มีผู้ไม่เห็นด้วยและกลับเห็นว่า ยิ่งทหารมีความเป็นทหารอาชีพ ก็ยิ่งมีโอกาสเข้าแทรกแซงทางการเมืองมากขึ้น หรือการมีทหารอาชีพมิได้เป็นหลักประกันว่า รัฐบาลพลเรือนที่ยังไม่มีลักษณะการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะพัฒนาไปอย่างมั่นคงโดยปราศจากการปฏิวัติรัฐประหาร และทหารอาชีพกับการเมืองในโลกจริงทั้งในประเทศตะวันตกและไม่ใช่ตะวันตกก็มีหลายทิศทางด้วยกัน แม้จะมีตัวอย่างไม่น้อยแสดงให้เห็นว่า ทหารอาชีพในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายไม่แทรกแซงทางการเมืองก็ตาม

ที่มาของข้อเสนอและข้อถกเถียงเรื่องทหารอาชีพหรือทหารกับการเมืองนี้ อาจเริ่มขึ้นในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เมื่อนักรัฐศาสตร์ ซามูเอล ฮันติงตัน (Samuel P. Huntington) ได้เสนองานชื่อ The Soldier and the state ซึ่งตีพิมพ์ในปี 2500[2] กับข้อเสนอที่ว่า “ถ้าทหารมีความเป็นวิชาชีพสูง ทหารจะยอมรับอำนาจทางการเมืองของฝ่ายพลเรือนมากขึ้น” ข้อเสนอนี้นับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือน และถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาบทบาทและอิทธิพลของทหารในทางการเมือง ทั้งในยุโรปและประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศเกิดใหม่ที่เพิ่งได้รับเอกราชหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ทั้งในเอเชีย แอฟริกาและลาตินอเมริกา

แม้นักวิชาการรุ่นหลังจะมีข้อโต้แย้งกับแนวคิดของฮันติงตันอย่างมีน้ำหนัก แต่ก็ไม่สามารถล้มล้างข้อเสนอของฮันติงตันลงอย่างสิ้นเชิงได้ กล่าวคือ อิทธิพลทางความคิดของฮันติงตันยังคงดำรงอยู่สูงมาก โดยเฉพาะในเรื่องของการอธิบายความเป็นทหารอาชีพ ซึ่งฮันติงตันได้กล่าวถึงตัวแบบในอุดมคติของทหารอาชีพว่า จะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยต่างๆ ที่สำคัญ 3 ประการ คือ ความเชี่ยวชาญ ความเป็นหมู่คณะ และความรับผิดชอบ และประเด็นที่สำคัญในกรณีนี้ก็คือ ความเป็นทหารอาชีพต้องแยกออกจากการเมือง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ นายทหารจะต้องอุทิศตัวให้กับความเชี่ยวชาญของการเป็น “ผู้จัดการความรุนแรง" จึงจะถือได้ว่า นายทหารผู้นั้นเป็นสมาชิกของทหารอาชีพ และในทัศนะของฮันติงตัน ท่านยังอธิบายเพิ่มเติมอีกด้วยว่า ความเป็นทหารอาชีพมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) เชื่อฟังและจงรักภักดีต่อรัฐ 2) มีความสามารถในทางทหาร 3) อุทิศตนให้แก่การสร้างทักษะและความชำนาญเพื่อจะนำไปสู่การสร้างความมั่นคงของรัฐ 4) ต้องเป็นกลางทางการเมือง

นอกจากผลงานของฮันติงตันแล้ว ผลงานสำคัญอีกเล่มได้แก่ หนังสือของ มอริส จาโนวิทซ์ (Morris Janowitz) เรื่อง The Professional Soldier: A Social and Political Portrait ซึ่งได้ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 2513[3] แม้ข้อเสนอหลักของหนังสือเล่มนี้ไม่ต่างกันไปจากข้อเสนอของฮันติงตันในเรื่องที่

---

[2] Huntington, Samuel P., *The Soldier and the state: Theory and Politics of Civil-Military Relations*, (New York: Vantage Books, 1957).

[3] Janowitz, Morris.*The Professional Soldier,* (London: The free press of Glencoe, 1960).

กองทัพจะต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง แต่จาโนวิทซ์ มีแนวทางการศึกษาแตกต่างกันไปจากของฮันติงตัน กล่าวคือ ในขณะที่ฮันติงตันให้ความสำคัญกับการเมืองในลักษณะของความเป็นกลุ่มหรือองค์กร (Group Politics) จาโนวิทซ์ กลับมองว่าทหารเป็นระบบทางสังคมแบบหนึ่ง และความเป็นทหารอาชีพก็เป็นปัจจัยที่สามารถแปรเปลี่ยนได้ตามเงื่อนไขของเวลา และการบังคับบัญชา ความเหนียวแน่นมีระเบียบวินัย มีความเป็นวิชาชีพ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สิ่งเหล่านี้เป็นตัวดึงให้ทหารเข้ายุ่งเกี่ยวกับการเมือง

ในประเด็นนี้ จาโนวิทซ์ ชี้ให้เห็นว่า ความมีระเบียบและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้ทหารมีความสามารถสูงในการเข้าแทรกแซงการเมือง การจัดองค์การของทหารช่วยทำให้ทหารซึ่งมาจากที่ต่างๆ มีเอกลักษณ์ร่วมกัน มีความกลมเกลียว ไม่แบ่งแยก และเนื่องจากทหารมีโอกาสได้สัมผัสกับเทคนิควิทยาการสมัยใหม่ ทำให้ทหารมีความคิดต้องการเปลี่ยนแปลงสังคมให้พ้นจากความล้าหลัง และเหตุผลนั้นเองที่กระตุ้นให้ทหารเข้าแทรกแซงการเมือง[4]

ที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งก็คือ การแทรกแซงทางการเมืองของทหารนั้นก็เช่นเดียวกับเรื่องทหารอาชีพ เพราะยังไม่มีข้อยุติ เนื่องจากในบรรดางานเขียนที่ผ่านมาพบความต่างที่น่าสนใจว่า นักวิชาการมีมุมมองในเรื่องนี้แตกต่างกันอย่างมากระหว่างการมองทหารในเชิงลบกับเชิงบวก จริงอยู่ส่วนมากหรือกระแสหลักมักมองการแทรกแซงทางการเมืองของทหารเป็นผลลบต่อระบอบประชาธิปไตย คือการรัฐประหารจะนำไปสู่รัฐบาลเผด็จการก็ตาม แต่ยังมีอีกส่วนหนึ่งซึ่งมีไม่มากนักกลับมองการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในลักษณะทวนกระแสหรือในเชิงบวก คือ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” โดยเสนอว่า รัฐประหารอาจไม่ทำลายประชาธิปไตยโดยอัตโนมัติแบบที่นักวิชาการจำนวนมากมักเชื่อกัน แต่จะต้องดูเงื่อนไขแวดล้อมตอนเกิดรัฐประหารและผลพวงที่เกิดขึ้นหลังจากนั้น ก่อนที่จะสรุปได้ว่ารัฐประหาร “ทำลาย” ประชาธิปไตย หรือ “สร้างเสริม” ประชาธิปไตยให้แข็งแกร่งกว่าเดิมกันแน่[5]

ที่ยกตัวอย่างการมองการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในลักษณะเชิงบวกเช่นนี้ มิใช่หมายความว่า ผู้วิจัยต้องการให้ความชอบธรรมกับการทำรัฐประหาร และไม่ต้องการฟันธงว่า การรัฐประหารในกรณีของไทยสมัยปัจจุบันเป็นไปตามลักษณะนี้หรือไม่ อย่างไร หากเพียงต้องการแสดงให้เห็นว่า ถ้ามีการเปลี่ยนมุมมองหรือมองต่างมุมแล้ว ย่อมจะเห็นอะไรอีกด้านหนึ่งของทหาร และอาจนำมาเป็นแนวทางของการ “สร้างเสริม” ประชาธิปไตยให้แข็งแกร่งขึ้นได้ โดยเฉพาะในช่วงการเปลี่ยนผ่านและการทำให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็ง เพราะถ้ารู้จักเรียนรู้และนำมาประยุกต์ใช้ให้เป็น หรือถ้า

[4] ประเด็นนี้มีตัวอย่างมากในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย รวมทั้งไทยด้วย

[5] ดูข้อเสนอของ Ozan O. Varol “The Democratic Coup d’Etat” *Harvard International Law Journal, Vol. 53, No. 2, 2012*, 292-356.

เข้าใจ เข้าถึงทหารแล้ว ย่อมจะมองเห็นศักยภาพอีกด้านหนึ่งของทหาร ทั้งยังสามารถจะพัฒนาการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยได้อย่างมีพลัง เนื่องจากตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริงในลักษณะนี้ เช่น “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” ในกรณีโปรตุเกสและอีกหลายประเทศกลับตรงกันข้ามกับแนวคิดทฤษฎีของกระแสหลัก และที่สำคัญยิ่งก็คือ มุมมองนี้น่าจะมีข้อคิดหรือแนวทางใหม่ให้กับไทยได้อย่างดี

อย่างไรก็ตาม การจะได้ข้อคิดหรือนำแนวทางของโปรตุเกสกลับมาสร้างสรรค์ในกรณีของไทยนั้น คงมิใช่เน้นเพียงการพินิจที่ขั้นปลายหรือตัวผลของการรัฐประหาร คือมุ่งที่เงื่อนไขแวดล้อมตอนเกิดรัฐประหารและผลพวงที่เกิดขึ้นหลังจากนั้นตามที่ศ.ดร.โอซาน โอ วารอล (OZan O. Varol) ได้เสนอไว้เท่านั้น หากจำเป็นต้องวิเคราะห์ถึงที่มาของทหารในบทบาทนั้น (“รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย”) ด้วยว่า กลุ่มทหารที่ทำรัฐประหารนั้นเป็นใคร มาจากการสร้างทหารแบบไหน สร้างขึ้นมาได้อย่างไร ด้วยระบบการศึกษาทางทหารแบบใหม่หรือไม่ หรือได้รับอิทธิพลของการศึกษาจากประเทศใด ฯลฯ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้หรือที่มาของทหารกลุ่มนี้เป็นใคร มาได้อย่างไร ล้วนมีความสำคัญหรือมีความหมายสำหรับไทยในการมองไปข้างหน้า (Scenario Thinking) ถ้าต้องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยที่ต่างไปจากแนวเดิมอย่างตายตัว คือการเน้นเพียงการเรียกร้องจากกลุ่มภายนอกกองทัพดังที่ผ่านมาเท่านั้น

แต่การวาดภาพอนาคต (Scenario Planning) อย่างสร้างสรรค์ ตามข้อเสนอการมองการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในเชิงบวกเช่นนี้ กลับไม่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการไทยหรือไทยศึกษามากนัก โดยเฉพาะการหันมาทำการศึกษาทหารกับการเมืองในอีกมิติหนึ่ง ซึ่งในมิติใหม่นี้คือ การสร้างพันธมิตร/พลังจากภายในกองทัพเพื่อการปฏิรูปการเมือง และในมิติใหม่นี้ก็คงมิใช่มุ่งเพียงบทบาทและอิทธิพลของทหารในช่วงการเปลี่ยนผ่านและการทำให้ประชาธิปไตยเข้มแข็งเท่านั้น หากควรต้องลงลึกถึงที่มาของทหารส่วนนี้ในหลายๆ ด้านอย่างจริงจัง เพื่อทำความเข้าใจภูมิหลังและความคิดอ่านในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะเหตุผลของความต้องการในเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยนั้น มีที่มาและที่ไปอย่างไร

ที่จริงแล้ว เรื่องการทำความเข้าใจภูมิหลังและความคิดอ่านในเรื่องต่างๆ ของทหารในลักษณะเช่นนี้ มิใช่เป็นของใหม่ในวงวิชาการไทย แต่ที่ผ่านมายังไม่เคยมีการนำมาใช้ในเรื่องการออกแบบเพื่อการปฏิรูปจากรากฐานของกองทัพหรือการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ เรื่องนี้จึงยังคงมีความสำคัญโดยเฉพาะหากเข้าใจ เข้าถึงที่มาและที่ไปของทหารกลุ่มดังกล่าว เช่น การเจาะลึกถึงลักษณะเด่นของทหารกลุ่มนี้เป็นอย่างไร เป็นไปตามแบบ “ทหารอาชีพ” หรือไม่ มีระบบการฝึกศึกษาหรือผ่านระบบการศึกษาลักษณะใด จากไหน อย่างไร ฯลฯ จึงทำให้พวกเขามีความคิดอ่านเรื่องการปฏิรูป และกลายเป็นพลังสำคัญของ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” หรือเป็นแนวร่วมที่มีพลังในการขับเคลื่อนของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย เพราะหากเข้าใจ เข้าถึงทหารอาชีพกลุ่มนี้ได้แล้ว ย่อมจะสามารถพัฒนาขึ้นเป็นตัวแบบในเชิงแนวคิด/ทฤษฎีและในเชิงนำไปสู่ภาคปฏิบัติของการผลิต

ทหารอาชีพได้ คือการแทรกแซงทางการเมืองในลักษณะเชิงบวก แต่ที่สำคัญคือ CRMA จะสามารถสร้างทหารรุ่นใหม่เพื่อการนี้ได้อย่างไร หรือจะเริ่มต้นอย่างไรดีในการผลิตทหารเพื่อรองรับภารกิจเช่นนี้[6]

2.4 การแทรกแซงทางการเมืองของทหาร: สองสำนักคิด

ภารกิจของทหารอาชีพนั้น ตามที่มีการฝึกอบรมในโรงเรียนนายร้อย (ทหารบก) ของประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ยุโรปและกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย เช่น เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย ที่ผู้วิจัยเคยไปพบเห็นในช่วงการเก็บข้อมูลภาคสนามของงานวิจัยนี้ พบว่าจุดเน้นของการฝึกอบรมมิใช่เพียงการปกป้องเอกราชของชาติเท่านั้น หากยังมีด้านการรักษาระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย และด้วยภารกิจส่วนหลังนี้ จึงทำให้บทบาทและอิทธิพลของทหารอาชีพในประเทศที่มิใช่ตะวันตกหรือประเทศที่ระบอบประชาธิปไตยยังไม่มั่นคง โดยเฉพาะประเทศที่มีรัฐบาลเผด็จการทั้งหลาย ไม่จำเป็นต้องมีเส้นทางเดินแบบเดียวกันกับข้อเสนอของฮันติงตัน คือไม่ยุ่งเกี่ยวการเมืองแบบตายตัวในโลกตะวันตก ดังเช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในหลายประเทศในเอเชีย รวมทั้งทางยุโรปด้วยคือ โปรตุเกส

พินิจในแง่นี้ การแทรกแซงทางการเมืองของทหารก็เช่นเดียวกับเรื่องทหารอาชีพที่ได้กล่าวมาแล้ว คือมิได้มีมิติเดียวหรือเป็นไปในทิศทางเดียวกันเสมอ และอาจแบ่งมุมมองดังกล่าวออกเป็นฝ่ายใหญ่ๆ ได้ 2 สำนักคิดด้วยกัน คือเชิงลบและเชิงบวกหรือกระแสหลักและทวนกระแส โดยความแตกต่างกันที่สำคัญของ 2 สำนักคิดนี้มีนัยทั้งระดับฐานคิดหรือกระบวนทัศน์ และข้อเท็จจริงหรือตัวอย่างที่เกิดขึ้นในประเทศต่างๆ มาประกอบวาทกรรมของแต่ละฝ่าย แม้แต่ละฝ่ายต่างเห็นด้วยกับการส่งเสริมให้ทหารเป็นทหารอาชีพเป็นเรื่องดีก็ตาม กล่าวคือ

ในขณะที่กลุ่มแรก มักยึดแนวคิด/รูปแบบ “ทหารอาชีพ” ตามแบบของฮันติงตันอย่างเคร่งครัด จึงปฏิเสธบทบาทของทหารในการแทรกแซงทางการเมืองอย่างสิ้นเชิง และมักมองทหารเชิงลบใน

---

[6] อันที่จริงในแวดวงปัญญาชน/วิชาการไทยมีการกล่าวถึงข้อเสนอของศ.ดร.โอซาน โอ วารอล อยู่บ้าง แต่ยังไม่มีการนำมาศึกษาทหารกับการเมืองในมิติใหม่ตามที่กล่าวมาข้างต้น เท่าที่ปรากฏออกสู่สาธารณะมักนำมาอธิบายการรัฐประหารครั้งล่าสุดของไทย (2557) เช่น นายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี ตอบคำถามนายภิญโญ ไตรสุริยธรรมา ในประเด็นคำถามรัฐประหารกันเมื่อ 22 ปีที่แล้ว (รัฐประหารปี 2534) แล้ว กับวันนี้ของประเทศไทย เหมือนหรือต่างกันอย่างไร เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2557 โดยนายอานันท์ได้หยิบยกงานเขียนที่ชื่อว่า “The Democratic Coup d’état” ของ โอซาน โอ. วารอล (Ozan O. Varol) ศาสตราจารย์กฎหมายจากมหาวิทยาลัย ลูวิส แอนด์ คลาร์ก สหรัฐอเมริกา มาเป็นส่วนหนึ่งในการตอบคำถามนายภิญโญ งานเขียนนี้ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ Harvard International Law Review ในปี 2555 ที่เขียนถึงรูปแบบการรัฐประหารปัจจุบันที่แตกต่างจากภาพความเข้าใจของคำอธิบายในอดีต ที่มักมองว่ารัฐประหารที่นำไปสู่ระบอบเผด็จการ และเมื่อประเด็นการสนทนาในครั้งนี้ถูกเผยแพร่ออกมา ทำให้นักวิชาการ นักคิด นักเขียนหลายท่านได้กลับไปพลิกดูงานเขียนของวารอล ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ตามองค์ประกอบลักษณะการรัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย 7 ประการของวารอลแล้วนั้น อาจต้องตั้งคำถามใหม่ว่า รัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม 2557 นั้นเป็นประชาธิปไตยจริงหรือไม่ (https://www.jabted.com/statement/Anand-talk-coup/) เช่น สฤณี อาชวานันทกุล “ลักษณะของรัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” http://thaipublica.org/2014/09/democratic-coup/ หรือ http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/601863

กระบวนการสร้างประชาธิปไตยตลอดมา และในข้อเท็จจริงแล้วก็มีตัวอย่างในบรรดากลุ่มประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายสนับสนุนอย่างมากมาย สำนักคิดนี้จึงถือเป็นกระแสหลักของการศึกษาเรื่องทหารกับการเมืองที่ผ่านมา และนักวิชาการไทยส่วนมากหรือแทบทั้งหมดก็อาจจัดอยู่ในกระแสนี้ แต่กลุ่มที่สองนำโดย Ozan O. Varol กลับมองทหารในเชิงบวก คือเห็นว่าการแทรกแซงทางการเมืองของทหารอาจนำไปสู่การสร้างประชาธิปไตยได้ และได้แสดงให้เห็นความสำคัญของบทบาททหารในกระบวนการดังกล่าว โดยเฉพาะในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยในหลายประเทศทั้งยุโรปและเอเชีย

แม้สำนักคิดกลุ่มหลังนี้ซึ่งมีข้อเสนอในเชิงทวนกระแสกับกลุ่มแรก และยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้นเท่านั้น คือมีงานเขียนและตัวอย่างไม่มากนัก แต่ก็มีความสำคัญในเชิงวิธีคิด เพราะจะช่วยขยายเพดานความคิดอ่านและทำให้ฐานคิดของไทยในเรื่องนี้กว้างขึ้น คือทำให้เกิดการมองจากมุมใหม่ๆ ที่เคยเข้าใจทหารและมีความหมายต่อกรณีของไทย เนื่องจากมุมมองด้านการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในเชิงบวกนั้น นับเป็นเรื่องเด่นที่นักวิชาการไทยหรือต่างประเทศที่ศึกษาการเมืองไทยมักมองข้ามตลอดมา

ดังนั้น การทบทวนความรู้จากสำนักคิดกระแสหลัก เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอใหม่ของฝ่ายทวนกระแสที่มองทหารในเชิงบวกนั้น จึงถือเป็นการเพิ่มมุมมองใหม่ๆ หรือมีข้อเสนอให้กับแนวทางในการแก้ปัญหาของไทยมีทางเลือกมากกว่าเดิม และอาจช่วยให้มีแนวทางที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในเรื่องการปฏิรูปหรือยุทธศาสตร์ประชาธิปไตยต่อกองทัพไม่มากก็น้อย กล่าวอีกทางหนึ่งคือ เพราะการมีสำนักคิดเชิงทวนกระแสในเรื่องนี้ จึงช่วยให้การมองไปข้างหน้าในเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยมีทางเลือกมากขึ้น และเป็นทางเลือกใหม่ที่อาจมีความเป็นไปได้ดีกว่าข้อเสนอแบบเดิมๆ ของกระแสหลัก

2.4.1 สำนักคิดกระแสหลัก

การมองทหารในเชิงลบมีอยู่มากและพบเห็นได้โดยทั่วไป ทั้งจากงานเขียนของโลกตะวันตกและของไทย แนวคิดหลักของสำนักคิดนี้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า มักมองทหารในแบบอำนาจนิยม ชอบแทรกแซงทางการเมือง จึงไม่เห็นศักยภาพหรือพลังของทหารในด้านบวก โดยเฉพาะในด้านการร่วมพัฒนาประชาธิปไตย กล่าวอีกทางหนึ่งคือ นักวิชาการกลุ่มนี้มองข้ามพลังภายในของกองทัพที่มีต่อการปฏิรูปตามแนวคิดเรื่อง “ระเบิดจากข้างใน” อย่างสิ้นเชิง คือไม่เคยฝากความหวังว่า ทหารไทยจะเป็นพลังช่วยผลักดันในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยได้ ไม่ยกเว้นแม้กระทั่งในช่วงการเปลี่ยนผ่าน

แม้จะเป็นที่ยอมรับกันว่า ในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยในหลายประเทศทั้งในภูมิภาคเอเชียและยุโรปที่ทหารเคยมีบทบาททางการเมืองสูง แต่ทหารกลับมีบทบาทสำคัญในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยนั้น และทหารก็ยอมถอยออกไปด้วยความสมัครใจ โดยทหารนั้นอาจเข้าสู่กระบวนการเข้าใจความเป็นจริงทางการเมือง และสามารถร่วมคิดและร่วมพลังกับกระแสประชาธิปไตยในการถอยออกจากการเมืองอย่างเป็นที่เข้าอกเข้าใจกัน แต่สำนักคิดนี้กลับยังคงมองการถอยออกจาก

การเมืองของทหารน่ากังขา และส่วนมากมักเห็นว่า ปัจจัยหรือเหตุผลที่ทำให้ทหารยอมถอยออกจากการเมืองในหลายประเทศนั้น มักเป็นการถูกบีบบังคับมากกว่า อาจด้วยปัจจัยด้านการต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจและการกดดันจากพลังประชาชนหรือภาคประชาสังคมก็ตาม

ดังนั้น การถอยออกจากการเมืองของทหารในบริบทของการเปลี่ยนผ่านนั้น จึงมิใช่ความสมัครใจหรือเป็นไปตามสำนึกของความเป็นทหารอาชีพ คือเกิด “จากสภาพบังคับมากกว่าจะเป็นสภาพอาสา” ซึ่งการมองทหารในลักษณะเชิงลบเช่นนี้ แน่นอนว่าการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในช่วงเปลี่ยนผ่านและการสร้างความเข้มแข็งหลังจากนั้น พลังหลักย่อมมาจากความเข้มแข็งของฝ่ายการเมืองหรือภาคประชาสังคมเป็นสำคัญ ดังสะท้อนจากข้อเสนอของนักวิชาการในสำนักคิดนี้มักหยิบยกตัวอย่างที่เกิดขึ้นในที่อื่นๆ มาแล้ว เช่น ภูมิภาคลาตินอเมริกา เพื่อชี้ให้เห็นว่าความเป็นไปได้ของการปฏิรูปหรือการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยนั้น จำเป็นต้องฝากความหวังอยู่ที่ฝ่ายการเมืองหรือพลังประชาชนมากกว่าจะหวังพึ่งทหารได้ ดังเช่น ข้อเสนอของนักวิชาการไทยท่านหนึ่ง ซึ่งภายหลังจากศึกษากรณีของประเทศบราซิลแล้ว ได้กล่าวเป็นทำนองข้อคิดหรือบทเรียนสำหรับไทย ความว่า

> “With positive attitude of the society on military institution, military intervention in the future would be possible if democracy in the country is weak or inefficient. Hence, the best way to keep the military in the barracks is to implement efficiency democracy by making democracy works and developing its institutional capacities to deal effectively with socioeconomic and political problems that tend to be too complicated and conflicting in the future.”[7]

งานล่าสุดของ ศ.ดร.สุรชาติ บำรุงสุข (2558) อาจถือเป็นตัวแทนของสำนักคิดนี้ได้ดีที่สุด เพราะมีข้อสรุปที่คล้ายกันกับนักวิชาการไทยข้างต้น และไม่ต่างไปจากกระแสของนักวิชาการไทยส่วนใหญ่มากนัก ดังความตอนหนึ่งว่า

> “บทบาทของกองทัพกับการเมืองไทยหลังจากรัฐประหาร 2549 มีอยู่สูงมาก และสูงมากจนกลายเป็น “พันธนาการ” สถาบันทหารไว้กับการเมือง และไม่อาจตอบได้ว่าถ้าต้องถอยออกแล้ว กระบวนการถอนตัวทางการเมืองของทหารไทยจะเกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะตราบจนปัจจุบัน (2558) ก็ไม่มีสัญญาณบ่งบอกถึงความต้องการที่จะ “กลับกรมกอง” เกิดขึ้นแต่อย่างใด อันทำให้หลายๆ ฝ่ายกังวลว่า กระบวนการถอนตัวจากการเมืองอาจจะเกิดจากสภาพบังคับมากกว่าจะเป็นสภาพอาสา ดังตัวแบบของ 14 ตุลาคม 2516 หรือพฤษภาคม 2535”[8]

---

[7] Stithorn Thananithichot, “The Political Role of the Military in Democratic Era: The Case of Brazil and Some Lessons for Thailand” ASEAN Annual Review

[8] สุรชาติ บำรุงสุข, *เสนาธิปไตย รัฐประหารกับการเมืองไทย*. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2558), 175.

นอกจากนี้ ศ.ดร.สุรชาติ ยังเปิดคำถามและประเด็นที่น่าสนใจต่อสังคมด้วยว่า “สังคมไทยอยากเห็นทหาร “ถอนตัว” ออกจากการเป็นผู้กุมบังเหียนรัฐบาล และพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็น “ทหารอาชีพ” แต่ก็ไม่มีคำตอบว่า แล้วจะทำอย่างไรที่จะทำให้ความต้องการเช่นนี้เป็นจริงได้[9] และแม้ว่า ศ.ดร.สุรชาติ จะมีคำตอบนี้ที่เน้นว่า “การจะพัฒนาการเมืองไทยให้เป็นประชาธิปไตย จะต้องพัฒนากองทัพให้เป็นประชาธิปไตยควบคู่ไปด้วย อย่างน้อยในการพัฒนากองทัพจะทำให้คณะทหารของไทยน่าจะมีความเป็นทหารอาชีพมากขึ้น”[10] แต่ก็เช่นเดียวกับสังคมไทยที่ผ่านมาคือ ศ.ดร.สุรชาติ “ก็ไม่มีคำตอบว่า แล้วจะทำอย่างไรที่จะทำให้ความต้องการเช่นนี้เป็นจริงได้” เช่นกัน ยกเว้นไม่มีการรัฐประหาร ด้วยเพราะในทัศนะของศ.ดร.สุรชาติ เห็นอย่างสุดโต่งว่า “รัฐประหารคือ กระบวนการทำลายความเป็นทหารอาชีพที่ดีที่สุดและรวดเร็วที่สุดนั่นเอง”[11]

ดังนั้น แม้สำนักคิดนี้จะเห็นประเด็นตรงกันว่า ทหารไทยควรต้องเป็นทหารอาชีพ แต่ก็มองในแบบเดิมเท่านั้น คือการมีทหารอาชีพเพื่อป้องกันการแทรกแซงทางการเมือง และแม้จะมีความต้องการหรือมีข้อเรียกร้องหลักในเรื่องทหารอาชีพ แต่กลับไม่มีประเด็นยุทธศาสตร์ประชาธิปไตยต่อกองทัพไทยในการสร้างทหารอาชีพอย่างชัดเจน ที่สำคัญคือ ดูเหมือนจะปฏิเสธการรัฐประหารอย่างสิ้นเชิง ทั้งๆ ที่ระบอบประชาธิปไตยของไทยถือกำเนิดขึ้นได้ด้วยการใช้กำลังของทหารในปี 2475 หรือมีทหารเป็นพันธมิตร/แนวร่วมที่สำคัญในนามของคณะราษฎร

นอกจากนี้ นักวิชาการของกระแสหลักยังทำเป็นลืมอย่างตั้งใจหรือไม่ก็ตาม คือการมองข้ามแบบอย่างที่ดีของผู้นำทหารอาชีพ ทหารประชาธิปไตย ที่มีบทบาทและอิทธิพลสำคัญในช่วงการเมืองยุคหลัง 2475 ไปอย่างน่าเสียดาย โดยเฉพาะกลุ่มทหารบกอาวุโสและกลุ่มทหารเรือรุ่นหนุ่มของคณะราษฎร เช่น พ.อ. (พลเอก) พระยาพหลพลพยุหเสนา ที่ได้แสดงบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองในเชิงบวกกับกระบวนการสร้างประชาธิปไตย และอาจไม่ต่างไปจากผู้นำของกลุ่มทหารโปรตุเกสในการปฏิวัติที่โดดเด่นในช่วงหลังอีกหลายสิบปีต่อมาในปี 2517 คือในฐานะของกลุ่มทหารที่พยายามผลักดันและสร้างสรรค์ในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในช่วงระยะก่อตัวอย่างเข้มแข็ง และกลายเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้นำทหารในสมัยประชาธิปไตยของไทย ที่ทุกคนควรต้องศึกษาและนำมาฝึกอบรมให้กับนักเรียนนายร้อย/ทหารรุ่นใหม่และประชาชนทั่วไป[12]

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ สำนักคิดของกระแสหลักนี้มักมองทหารอาชีพแบบตายตัวตามแนวคิดของฮันติงตันอย่างเคร่งครัดมากเกินไป จึงขาดมิติทางประวัติศาสตร์ของไทยหรือความจริงที่เคยเกิดขึ้น

---

[9] เพิ่งอ้าง, 234.

[10] สุรชาติ บำรุงสุข, *เสนาธิปไตย รัฐประหารกับการเมืองไทย*, อ้างแล้ว, 234.

[11] สุรชาติ บำรุงสุข, *เสนาธิปไตย รัฐประหารกับการเมืองไทย*, อ้างแล้ว, 236.

[12] ผู้สนใจเรื่องนี้ดูงานวิจัยอีกเล่มหนึ่งของสรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ, *นักรบสันติวิธี : ประวัติศาสตร์ ตำรา และวาทกรรมการทหารไทย*. (กทม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558).

แล้วจากต่างประเทศ และดูเหมือนนักวิชาการกลุ่มนี้จะไม่ยอมรับบทบาทใดๆ ของทหารที่มีส่วนช่วยสร้างและพัฒนาระบอบประชาธิปไตยในช่วงการเปลี่ยนผ่าน ทั้งๆ ที่มีตัวอย่างทั้งในประเทศแถบยุโรปและเอเชียจำนวนไม่น้อย พินิจในแง่นี้ข้อเสนอเรื่อง “The Democratic Coup d’Etat” จึงอาจกลายเป็น “เรื่องตลก” หรือคล้ายเป็น “เรื่องบ้า” ของนักวิชาการสำนักคิดนี้ก็เป็นไปได้

แต่เรื่องบ้าหรือตลกทำนองเช่นนี้ก็อาจมีลักษณะคล้ายกับ “บันทึกประจำวันของคนบ้า” เรื่องสั้นที่โดดเด่นของหลู่ซิ่น (Lu Hsun) เพราะการมีคนบ้าหรือมีเรื่องบ้าเกิดขึ้น กลับเป็นแรงกระตุ้นทำให้ผู้คนในสังคมหวนคิดหรือมีข้อคิดในเชิงทวนกระแสในแบบทิศทางตรงกันข้าม และอาจช่วยให้เกิดการค้นพบทางออกใหม่ๆ ได้ เพียงถ้ารู้จักเปลี่ยนมุมมองและมองเห็นพลังของทหารในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยแล้ว การปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยที่เคยจมปลักมานาน ก็อาจเห็นแนวทางใหม่ที่เป็นไปได้ในอนาคต คือเห็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ โดยเฉพาะหากนำข้อคิดหรือมุมมองใหม่ๆ จากสำนักคิดทวนกระแสมาเป็นฐานคิดในเรื่องการปฏิรูป เพราะเมื่อใดที่มุมมองต่อทหารเปลี่ยนไปจากเดิมแล้ว ข้อพินิจทำนองคล้าย “เรื่องบ้าหรือตลก” ของสำนักคิดกระแสหลักก็คือ ทางเลือกใหม่ของฝ่ายทวนกระแสนั่นเอง

2.4.2 สำนักคิดทวนกระแส

งานของกลุ่มนี้มีไม่มากนักในบรรดานักวิชาการต่างประเทศ และงานเขียนเด่นๆ ที่ถือเป็นงานหลักของสำนักคิดนี้ในสมัยปัจจุบัน ได้แก่ “The Democratic Coup d’Etat” ของ Ozan O. Varol (2012) และ “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain: a Policy Instruments Approach” ของ José Javier Olivas Osuna (2012) และอิทธิพลของสำนักคิดนี้ยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมในแวดวงของนักวิชาการไทย เพราะแม้ข้อคิดข้อเขียนของ Varol นี้มีการอ้างอิงถึงจากนักวิชาการไทยอยู่บ้าง แต่ยังไม่มีงานวิจัยอย่างจริงจังหรือมีงานวิชาการทำนองแนวนี้ในกรณีของไทยน้อยมาก[13] คือไม่มีนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศที่ศึกษาเรื่องทหารกับการเมืองไทยในเชิงบวกหรือจากมุมมองที่เห็นว่า ทหารไทยจะไปกันได้หรือจะมีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยได้ โดยเฉพาะการศึกษาวิจัยที่สานต่อจากงานของ Varol และ/หรืองานของ José Javier Olivas Osuna แต่ทั้งนี้ก็มิได้หมายความว่าในกรณีของไทยไม่มีหรือเป็นไปไม่ได้ อันที่จริงแล้วในอดีตของการเมืองไทยที่ผ่านมาหลัง พ.ศ. 2475 ก็เคยมีเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เกิดขึ้นมาแล้ว ดังในกรณีการรัฐประหารในปี 2476 ที่ถือได้ว่ามีลักษณะเช่นเดียวกับ The Democratic Coup d’Etat ของ Ozan O. Varol [14]

---

[13] เช่น ไชยันต์ ไชยพร “รัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 กับอนาคตการเมืองไทย: บทวิเคราะห์ภายใต้กรอบ “Democratic Coup d’Etat” ตอนที่ 1” *วิภาษา*. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (16 มีนาคม-15 พฤษภาคม 2559):31-71.

[14] ดู ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์ “รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476” วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาประวัติศาสตร์) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534 และ *2475 และ 1 ปีหลังการปฏิวัติ*, (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543).

เท่าที่ทราบจากการสำรวจงานเขียนของนักวิชาการไทยในขณะนี้ (2558-2559) พบว่ามีการอ้างอิงถึงงานของ Varol (2012) อยู่บ้าง ส่วนงานของ José Javier Olivas Osuna (2012) ยังไม่มีการอ้างอิงถึงจากงานของนักวิชาการท่านใด โดยเฉพาะในแนวทางการพินิจทหารในเชิงบวกที่กล่าวมาแล้ว แต่งานชิ้นหลังนี้น่าสนใจมาก เพราะข้อมูลและการวิเคราะห์ของ José Javier Olivas Osuna รองรับและเข้ากับงานของ Varol ได้อย่างดี โดยเฉพาะรายละเอียดของ The Democratic Coup d'Etat ในกรณีของโปรตุเกส และที่สำคัญยิ่งก็คือ งานของ José Javier Olivas Osuna เป็นเสมือน "เสาหลัก" ให้กับแนวการพินิจทหารอาชีพและการแทรกแซงทางการเมืองของทหารในลักษณะทวนกระแส ที่ยากจะปฏิเสธได้ทั้งในเชิงแนวคิดทฤษฎีและข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว

อาศัยงานของนักวิชาการท้องถิ่นหรือชาวโปรตุเกสที่ดีจำนวนมากเป็นฐานคิด ทำให้ José Javier Olivas Osuna สามารถวิเคราะห์และให้ข้อมูลอย่างลงลึกถึงที่มาและที่ไปของกลุ่มทหารที่มีบทบาทในการรัฐประหารดังกล่าว คือเป็นผลมาจากการอิทธิพลทางการศึกษาใหม่หรือมีการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารมาก่อนหน้านั้น โดยเฉพาะการให้การศึกษาหรือการหล่อหลอมทางทหารอาชีพจากนาโต (NATO) จึงนับเป็นข้อมูลและแนววิเคราะห์ที่มีความหมายและความสำคัญของวิธีคิดในเรื่องการสร้างทหารอาชีพ เพื่อเป็นพลังภายในของกองทัพที่มีต่อการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยตามแนวคิดเรื่อง "ระเบิดจากข้างใน" เป็นอย่างดี

ดังนั้น แม้สำนักคิดนี้มีงานจำนวนน้อยกว่ามากก็จริง แต่กลับน่าสนใจในเชิงวิธีคิดหรือการมองทหารจากมุมใหม่ ที่แตกต่างไปจากสำนักคิดกระแสหลักอย่างสิ้นเชิง และที่สำคัญยิ่งก็คือ ทำให้เรื่องที่ดูเหมือนเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ทำนองคล้าย "เรื่องบ้าหรือตลก" จากวิธีคิดปกติของกระแสหลักกลับเป็นเรื่องปกติหรือกลายเป็นจริงได้ ทั้งยังจะเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการนำมาปรับใช้ รวมทั้งความเป็นไปได้ที่จะเกิดขึ้นในไทยได้อีกด้วย โดยเฉพาะในช่วงของการเปลี่ยนผ่านและการทำให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็ง เพราะบทบาทของทหารในลักษณะนี้มิใช่มีตัวอย่างหรือเกิดขึ้นในต่างประเทศ ทั้งในยุโรป ลาตินอเมริกา แอฟริกาและเอเชียเท่านั้น หากยังเคยเกิดขึ้นมาแล้วในไทยหลายครั้งด้วยกัน

แม้ในกรณีของไทยที่เคยเกิดขึ้นในปี 2475 และ 2476 นั้น จะไม่บรรลุผลความสำเร็จเช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในตรุกี โปรตุเกสหรืออีกหลายประเทศในลาตินอเมริกาและเอเชียก็ตาม เนื่องจากปัจจัยหลายด้านด้วยกัน เช่น การโต้กลับของอำนาจเก่าซึ่งยังคงมีพลังอยู่ไม่น้อย ในขณะที่พลังของภาคประชาสังคมยังคงอ่อนแอ แต่ตัวอย่างและมุมมองต่อทหารอาชีพในลักษณะเชิงบวกเช่นนี้ คือทหารอาชีพเข้าแทรกแซงทางการเมืองได้และยังเป็นมิตรกับระบอบประชาธิปไตยด้วยนั้น ยังคงน่าสนใจสำหรับไทยสมัยปัจจุบันอยู่ดี เหตุผลก็เพราะว่า ด้วยการมีมุมมองทหารอาชีพเช่นนี้ ย่อมจะทำให้แนวทางใหม่ของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยตามแนวคิด "ระเบิดจากข้างใน" มีน้ำหนักทั้งในเชิงแนวคิดและข้อเท็จจริง คือมีโอกาสเป็นไปได้เช่นเดียวกับทางโปรตุเกสหรือประเทศอื่นๆ หากฝ่าย

การเมืองและภาคประชาสังคมมีความพร้อมรองรับกับกระบวนการสร้างสรรค์ที่ก่อตัวขึ้นจากพลังภายในของกองทัพ

แต่ที่สำคัญคือ การมีมุมมองทหารอาชีพเช่นนี้ยังช่วยทำให้การวาดภาพอนาคตมีรูปธรรมและมีแผนดำเนินการอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยการริเริ่มให้มียุทธศาสตร์ประชาธิปไตยต่อกองทัพไทยในการสร้างทหารอาชีพชัดเจน แต่อาจเป็นไปในทางอ้อมหรือแบบค่อยเป็นค่อยไปจากภายในของกองทัพ หรือจากความพร้อมของทหารรุ่นใหม่ด้วยความหวังความอดทน กล่าวคือแม้ในระยะแรกอาจใช้ยุทธวิธีดึงผู้นำทหารฝ่ายสนับสนุนตนเองขึ้นมาเป็นผู้นำของกองทัพ แต่รัฐบาลและ/หรือผู้นำของกองทัพฝ่ายก้าวหน้าหรือ “หัวปฏิรูป” สามารถกำหนดยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกองทัพจากฐานรากได้ โดยเฉพาะการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารตามไปด้วยอย่างจริงจัง

หากมีการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งระดับโรงเรียนนายร้อย (CRMA) และระดับอื่นๆ หรือที่สูงขึ้นไป แน่นอนว่าการผลิตทหารรุ่นใหม่ย่อมมีลักษณะทหารอาชีพมากขึ้น ซึ่งแม้อาจจะมิใช่ทหารอาชีพตามแบบของยุโรปหรือสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มตัวเต็มหัวใจก็ตาม แต่การมีทหารรุ่นใหม่ที่มีความเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตก คือมีลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชนไปในตัวนั้น ย่อมพร้อมรับกับภารกิจในกระบวนการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยในไทยได้อย่างดี และหากมีความอดทนจนกระทั่งเกิดความพร้อม คือมีทหารรุ่นใหม่มากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว โอกาสที่ทหารอาชีพนี้จะแสดงบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยเช่นเดียวกับทางโปรตุเกสนั้น ก็มิใช่สิ่งที่เกินความคาดหมายนัก

อย่างไรก็ตาม ทหารรุ่นใหม่นี้มีลักษณะเด่นที่แตกต่างไปจาก “ทหารการเมือง” ที่สังคมไทยคุ้นเคย กล่าวคือความพร้อมของทหารอาชีพนี้ยังคงอยู่ในหน้าที่และภารกิจใหญ่คือ นอกจากรบเป็นแล้วยังมีความรอบรู้เช่นเดียวกับบัณฑิตทั่วไป รวมทั้งยังเป็นพลังขับเคลื่อนประชาธิปไตยที่สำคัญในช่วงเปลี่ยนผ่าน เพราะการผลิตทหารและทหารในมุมมองนี้เป็นแนวใหม่ แม้จะมีการแทรกแซงทางการเมืองก็ตาม แต่บทบาทของทหารในการแทรกแซงทางการเมืองนี้อยู่ในมิติใหม่ อาจเปรียบทำนองคล้ายกับทหารเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ในกองทัพหรือในบริบทของรัฐบาลเผด็จการไปสู่การรัฐประหารเพื่อประชาธิปไตย[15] ดังตัวอย่างจากประเทศโปรตุเกส ซึ่งถือเป็นข้อคิดหรือแนวทางที่อาจนำมาใช้ในเมืองไทยได้ หากมีการริเริ่มการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ เพื่อสร้างทหารรุ่นใหม่ที่มีลักษณะทหารอาชีพตามแบบตะวันตก ทำนองเดียวกับที่กองทัพของนาโตได้ริเริ่มและสร้างให้กับทหารของโปรตุเกสนั่นเอง

[15] Change Agent หมายถึง ผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง มีส่วนช่วยดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตลอดจนช่วยกำกับดูแลและติดตามให้การบริหารการเปลี่ยนแปลงนั้น ดำเนินไปอย่างราบรื่นและได้ผลลัพธ์อย่างที่คาดหวัง

2.5 กรณีโปรตุเกส: ความหมายและความสำคัญ

The Democratic Coup d'Etat หรือการปฏิวัติคาร์เนชั่น (Carnation Revolution) เมื่อวันที่ 25 เมษายน 2517 โดยขบวนการยังเติร์กแห่งกองทัพโปรตุเกส (MFA) หรือ "ขบวนการกองทัพ" และมีผลทำให้ประเทศโปรตุเกสมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนับแต่นั้นมาจนกระทั่งสมัยปัจจุบัน โดยตัวของมันเองคือ ประวัติศาสตร์การปฏิวัติโปรตุเกสได้จบไปนานแล้ว แต่ความหมายและความสำคัญของกรณีโปรตุเกสยังคงไม่จบ และดูเหมือนจะเริ่มต้นเพียงฉากแรกในสังคมไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เนื่องจากมีการถกเถียงกันพอควรโดยเฉพาะในแวดวงนักเคลื่อนไหวทางการเมือง เมื่อเกิดการรัฐประหารในปี 2549 และ 2557 คือมีการนำกรณีนี้มาใช้หรืออธิบายทั้งจากฝ่ายสนับสนุนทหารหรือการรัฐประหาร[16] และฝ่ายที่ต่อต้านการรัฐประหารทั้งนักเคลื่อนไหวทางการเมืองและนักวิชาการที่มีบทบาทเคลื่อนไหว (บรรดาแอคทิวิสต์)[17]

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีนักวิชาการร่วมถกเถียงและนำเสนอข้อคิดเห็น ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ โดยเฉพาะกับงานของ Ozan O. Varol ที่กล่าวมาแล้ว แต่กลับไม่มีนักวิชาการท่านใดหรืองานเขียนชิ้นไหนได้เจาะลึกลงไปว่า มีการปฏิรูปกองทัพและระบบการศึกษาทางทหารของโปรตุเกสหรือไม่ อย่างไร และที่สำคัญคือ ยังไม่มีการนำเสนอให้เห็นว่า ประเด็นทั้ง 2 เรื่องนี้เกี่ยวพันและโยงไปสู่การปฏิวัติคาร์เนชั่นนั้นได้อย่างไร มากน้อยเพียงใด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักวิชาการ/ปัญญาชนไทยมักให้ความหมายและความสำคัญกับงานของ Ozan O. Varol จากมุมมองของการเมืองไทยปัจจุบันเท่านั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ งานของ Ozan O. Varol มักถูกใช้ไปในทางการเมืองมากกว่าด้านความรู้ทางวิชาการ

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ งานของ Ozan O. Varol มักได้รับความสนใจจากเรื่องของการเมืองปัจจุบันมากกว่าทางวิชาการ แม้ว่านักวิชาการ/ปัญญาชนเป็นกลุ่มที่ได้กล่าวถึงงานของ Ozan O. Varol มากที่สุดก็ตาม นอกจากนี้ควรเน้นไว้ตรงนี้ว่า ยังไม่มีนักวิชาการท่านใดในโลกภาษาอังกฤษและของไทยที่แสดงให้เห็นอย่างจริงจังว่า จริงๆ แล้วมีพื้นฐานเรื่องอะไรหรือทำไมอยู่ๆ ทหารโปรตุเกสก็ลุกขึ้นล้มรัฐบาลเผด็จการในช่วงที่ผ่านมา ยกเว้นมีงานชิ้นหนึ่งที่กล่าวถึงเรื่องกรณีโปรตุเกสได้อย่างดีคือ วิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของ José Javier Olivas Osuna เรื่อง "Civilian Control of the Military in Portugal and Spain: a Policy Instruments Approach" (2012)[18]

---

[16] การนำกรณีนี้มาสนับสนุนการรัฐประหารของไทย โดยเฉพาะการรัฐประหารในปี 2549 และ2557 มีมาก เช่น สุรพงษ์ ชัยนาม "กองทัพกับประชาธิปไตย" http://www2.manager.co.th/daily/ViewNews.aspx?NewsID=9490000033833

[17] เช่น เกษียร เตชะพีระ "ย้อนรอยโปรตุเกส: จากปฏิวัติดอกคาร์เนชั่น ถึง "Estado Novo" 15 สิงหาคม พ.ศ. 2551 http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1218768932 และ ใจ อึ๊งภากรณ์ "การปฏิวัติโปรตุเกสและขบวนการทหารในปี 1974" HTTPS://TURNLEFTTHAI.WORDPRESS.COM/2013/06/03

[18] (A thesis submitted to the Department of Government of the London School of Economics for the degree of Doctor of Philosophy, London, March, 2012)

งานของ José Javier Olivas Osuna เรื่องนี้ แม้จะมีหัวใจอยู่ที่การเปรียบเทียบในเรื่องของการควบคุมทหารโดยพลเรือนระหว่างกรณีของโปรตุเกสกับสปน[19] แต่กลับลงลึกและแสดงให้เห็นในแต่ละกรณี คือโปรตุเกสและสเปนอย่างละเอียด[20] และที่สำคัญมากคือ ช่วยเผยให้เห็นว่า ทำไมทหารโปรตุเกสจึงเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนในกระบวนการสร้างประชาธิปไตย ตั้งแต่ในช่วงระบอบเผด็จการ การรัฐประหารล้มรัฐบาลเผด็จการ และทหารยังคงมีบทบาทและอิทธิพลสำคัญในช่วงการเปลี่ยนผ่านและการทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งในระยะต่อมา กล่าวอีกทางหนึ่งคือ ทหารกลายเป็นฐานรากที่ช่วยทำให้ระบอบประชาธิปไตยของโปรตุเกสก่อตัวขึ้นและพัฒนามาอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อเนื่องมาจนถึงสมัยปัจจุบัน

เหตุผลสำคัญที่อยู่เบื้องหลังของเรื่องนี้ José Javier Olivas Osuna ได้ชี้ให้เห็นอย่างละเอียดและชัดเจนเป็นขั้นตอน คือลงลึกในรายละเอียดทางข้อเท็จจริงและสภาพแวดล้อมทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก โดยเฉพาะบทบาทของมหาอำนาจและการเป็นสมาชิกของนาโต (The Estado Novo and the foreign powers และ NATO membership) เพื่อแสดงให้เห็นว่า เกิดอะไรขึ้นกับกองทัพ (บก) โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอน การฝึกฝนอบรมทางทหารหรือการหล่อหลอมทางความคิดอ่านให้กับทหารรุ่นใหม่ของกองทัพบกโปรตุเกสในช่วงทศวรรษ 1950-1960 ก่อนจะเกิดการปฏิวัติคาร์เนชั่นนั้นในช่วงระยะเวลาอีก 20-30 ปีต่อมา

ปฏิเสธไม่ได้ว่า ที่มาของกลุ่มทหารที่มีบทบาทสำคัญใน "ขบวนการยังเติร์กแห่งกองทัพโปรตุเกส" (MFA) หรือ "ขบวนการกองทัพ" นั้น ส่วนใหญ่เป็นทหารรุ่นใหม่ ประกอบด้วยทหารจากกองทัพบกและเป็นนายทหารยศนายร้อยนายพัน ประมาณ 200-300 คน ซึ่งทหารเหล่านี้มีประสบการณ์การรบกับประชาชนชาวพื้นเมืองที่ลุกขึ้นต่อสู้ปลดปล่อยประชาชาติกอบกู้เอกราชตามอาณานิคมแห่งต่างๆ ของจักรวรรดิโปรตุเกสในแอฟริกา เช่น แองโกลา โมซัมบิก ฯลฯ และทหารกลุ่มนี้ไม่พอใจกับสงครามในแอฟริกา จึงมองว่าประเทศโปรตุเกสต้องเปลี่ยนแปลง คือต้องมีการปฏิรูปไปสู่ประชาธิปไตย การพัฒนาเศรษฐกิจ และการถอนตัวออกจากอาณานิคม

เมื่อกลับโปรตุเกสแล้ว ทหารกลุ่มนี้จึงหันมาต่อต้านเผด็จการและจักรวรรดินิยมของประเทศตนเพื่อสนับสนุนประชาธิปไตยและสังคมนิยมขึ้นแทน โดยก่อการปฏิวัติโค่นระบอบเผด็จการพลเรือนของนาย Antonio Salazar และนาย Marcello Caetano ลงด้วยการรัฐประหาร หลังจากนั้นยังผ่านความขัดแย้งดุเดือดรุนแรงหลายรอบระหว่างกลุ่มนายทหารปีกขวา-ปีกกลาง-ปีกซ้ายของ MFA กับพันธมิตรที่เป็นชนชั้น พรรคและกลุ่มการเมืองต่างๆ ในสังคมโปรตุเกส จนในที่สุดสามารถยุบเลิกอาณานิคมต่าง

[19] This thesis has analysed the tools of control employed by the Portuguese and Spanish governments to keep the military subordinated through the authoritarian, transitional and early democratic periods.

[20] ดู José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain: a Policy Instruments Approach” สำหรับกรณีของโปรตุเกส ดู บทที่ 3-5.

แดนทั้งหมด ประกาศใช้รัฐธรรมนูญที่มุ่งสู่สังคมนิยมและสร้างระบอบประชาธิปไตยพลเรือนขึ้นมาได้ในปี พ.ศ. 2519 จากนั้นเป็นต้นมาระบอบประชาธิปไตยก็ได้ลงหลักปักเสาสืบเนื่องจนถึงสมัยปัจจุบัน

แน่นอนว่า ภายใต้ความสำเร็จของกระบวนการสร้างประชาธิปไตยของโปรตุเกสนี้ มีหลายฝ่ายหลายพลังเข้ามาเกี่ยวข้องและร่วมผลักดัน คือมีความพร้อมของฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคม และคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ทหารเองก็มีบทบาทและอิทธิพลไม่น้อยในความสำเร็จนั้น แต่ทหารกลับมักไม่ได้รับการกล่าวถึงอย่างเท่าที่ควรนัก ทั้งจากนักเคลื่อนไหวทางการเมืองและนักวิชาการที่มีบทบาทเคลื่อนไหว โดยเฉพาะที่มาของทหารรุ่นใหม่กลุ่มนี้มาจากกลุ่มสังคมระดับใด ผ่านการศึกษาจากไหน โรงเรียนนายร้อยทหารบกโปรตุเกสหรือจากต่างประเทศ และการฝึกฝนอบรมทางทหารหลังจากนั้นได้รับอิทธิพลจากที่ใด ฯลฯ อย่างไรก็ดี ข้อมูลและการวิเคราะห์ของ José Javier Olivas Osuna สามารถช่วยอุดช่องโหว่ตรงนี้ได้มาก และที่สำคัญก็คือ งานของ José Javier Olivas Osuna ยังช่วยทำให้การวาดภาพอนาคต (Scenario Planning) ในกรณีของไทย เพื่อการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยตามแนวคิด “ระเบิดจากข้างใน” นั้น มีตัวอย่างที่สมบูรณ์ทั้งในเชิงแนวคิดและข้อเท็จจริงรองรับอย่างมีน้ำหนัก

ข้อมูลและการวิเคราะห์ของ José Javier Olivas Osuna ที่น่าสนใจเรื่องนี้ นอกเหนือไปจากการปฏิรูปกองทัพในช่วงเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย และการปฏิรูปกองทัพด้านหนึ่งคือ การปฏิรูปด้านการศึกษาในระยะต่อมาแล้ว[21] ยังมีประเด็นที่น่าสนใจมากกว่านั้นอีก นั่นก็คือ การปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารก่อนหน้านั้น และนับเป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดการปฏิวัติคาร์เนชั่น หรือเป็นที่มาของกลุ่มทหารของขบวนการยังเติร์กแห่งกองทัพโปรตุเกส (MFA) หรือ “ขบวนการกองทัพ” ซึ่งมาจากกลุ่มทหารที่รู้จักกันในนาม “the NATO Generation” เพราะเป็นผลผลิตจากระบบการศึกษาหรือการฝึกอบรมทางทหารที่ได้รับอิทธิพลจากองค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Treaty Organization) หรือนาโต (NATO) หรือพันธมิตรตะวันตกและสหรัฐอเมริกาโดยตรง

อันที่จริงแล้ว ก่อนที่นาโตและสหรัฐอเมริกาจะเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในทางทหารของโปรตุเกสนั้น ทหารโปรตุเกสก็ได้รับการศึกษาและฝึกฝนให้เป็นทหารอาชีพอย่างจริงจัง กล่าวคือในสมัยระบอบเผด็จการพลเรือน รัฐบาลได้มีความพยายามอย่างมากในการพัฒนาทหารให้เป็นทหารอาชีพ เพื่อป้องกันทหารเข้าแทรกแซงทางการเมืองหรือรัฐประหารอยู่ตลอดมา คือมีการจัดระบบการศึกษาทางทหารให้เน้นความเป็นวิชาชีพให้กับนายทหารหรือเพื่อสร้างทหารอาชีพตามแบบของฮันติงตัน โดยผู้นำของรัฐบาลเผด็จการคือ Salazar เชื่อว่า “If the military were concentrated on their professional duties they would be less prone to intervene in politics.”[22] ดังนั้นในสมัยนี้จึงมีการจัดระบบการศึกษาและ/หรือการฝึกอบรมทหารไปในแนวทางนี้อย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มความเป็นวิชาชีพให้กับทหาร

[21] ดู José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…”, บทที่ 5.

[22] José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…”, 69.

ในระดับที่สูงยิ่งขึ้น “Militray education and training had to reinforced in order to increase military professionalization and as well as to correct the serious deficiencies of the Portuguese armies.”[23]

อย่างไรก็ตาม เมื่อโปรตุเกสเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มนาโตในปี 1949 แล้ว นาโตมีบทบาทและอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการปฏิรูปทางทหารในหลายด้านในเวลาต่อมา เพื่อทำให้ทหารของโปรตุเกสมีความเป็นทหารอาชีพมากกว่าเดิมอย่างเข้มข้นยิ่งขึ้น หรือมีความเป็นทหารอาชีพตามแนวทางของอีกสำนักคิดหนึ่ง ที่แตกต่างไปจากเดิมอย่างชัดเจน อาทิ NATO introduced a new doctrine, procedures, organisational techniques and methods of action.[24] นอกจากนี้นาโตยังช่วยถ่ายทอดและปลูกฝังหลักความเป็นใหญ่ของพลเรือนให้กับทหารโปรตุเกสอีกด้วย กล่าวคือ NATO contributed to the idea that civilians should monitor military and defence issues.[25]

ที่แปลกแต่จริงก็คือ ข้อเสนอเหล่านี้และรวมทั้งของสหรัฐอเมริกาที่ผ่านทาง the Military Assistance Advisory Group (MAAG) รัฐบาลเผด็จการของโปรตุเกสได้นำมาปรับเปลี่ยนและปฏิรูปภายในกองทัพอย่างต่อเนื่อง และทำให้ทหารของโปรตุเกสจำนวนมากได้การศึกษาและ/หรือฝึกฝนทางทหารอาชีพผ่านโรงเรียนทหารหรือหน่วยทหารของสหรัฐอเมริกาและพันธมิตรตะวันตกในยุโรปในช่วงทศวรรษ 1950 และเป็นที่มาของกลุ่มทหารที่รู้จักกันในชื่อ the ‘NATO Generation’[26]

ทหารอาชีพในกลุ่ม the ‘NATO Generation’ นี้มีลักษณะแตกต่างไปจากทหารอาชีพที่ผ่านการศึกษาหรือฝึกอบรมจากภายในประเทศของโปรตุเกสในประการสำคัญคือ มีความคิดอ่านที่กว้างขึ้น ยอมรับหรือมองระบอบประชาธิปไตยของตะวันตกในเชิงบวก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ จากการได้ไปศึกษา

---

[23] Thus, in the late in the late 1930s and 1940s, some reforms were launched aiming to introduce a more technical approach in military education and training. The Military School was transformed into the Army School in 1939 and in 1940 a reform of military education was launched to eliminate all content related to political science and sociology. Ferreira, Arnaldo Manuel de Medeiros., ‘Factores da Evolução do Ensino Militar Superior’, *Nação e Defesa*, 2:139–152, 1976, 146. ดู José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…”, 70.

[24] Ferreira, José Medeiros., *Comportamento Político dos Militares: Forças Armadas e Regimes Políticos em Portugal durante o Século XX*. (Lisbon: Ed. Estampa, 1992), 257; Telo, António José., ‘Portugal and NATO 1949–1976’, in García Leandro (ed.). *Portugal and the Fifty Years of the Atlantic Alliance (1949–1999)*. (Lisboa: Ministry ofNationalDefence, 1999), 71. ดู José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…”, 70.

[25] For instance, Washington barred a Portuguese Army General, who was covering the absence of the Defence Minister, from attending the NATO Defence Committee. The US representatives stressed that the committee had to be composed of civilian representatives. e Portuguese Ambassador eotonio Pereira was finally named representative for the Committee (Confidential memo addressed to Salazar, 29/9/1949, AOS/CO/NE-17–1, Folder4, Section 41, Pages 181–183 and NATO document, 5/10/1949, AOS/CO/NE-17–1, Folder 5, Section 3, Pages 253–256). ดู José Javier Olivas Osuna, “ Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…”, 70.

[26] The officers that in the 1950s were sent abroad to be trained in other NATO member states became known as the ‘NATO Generation’. José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…”, 71.

เรียนรู้และมีประสบการณ์จากต่างประเทศในกลุ่มนาโตและสหรัฐอเมริกา ทำให้ทหารอาชีพของโปรตุเกสกลุ่มนี้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติลบที่เคยมีกับระบอบประชาธิปไตย และเมื่อกลับจากต่างประเทศแล้วทหารกลุ่มนี้ก็ทำหน้าที่คล้ายกับเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ในกองทัพเพื่อการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยต่อไปอย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยพวกเขามีบทบาทและอิทธิพลในการเผยแพร่หลักการและแนวคิดของนาโตอย่างมีประสิทธิภาพภายในกองทัพ[27] คือจากจำนวนหลายร้อยก็ถ่ายทอดต่อไปเป็นหลายพันหลายหมื่น แต่ที่สำคัญก็คือ ด้วยความรู้และความเข้าใจใหม่ในด้านทหารอาชีพจากนาโต ทำให้พวกเขาพัฒนาความเป็นทหารอาชีพที่แตกไปจากกรอบของทหารอาชีพในแบบที่ระบอบเผด็จการต้องการ จึงไม่ต้องแปลกใจมากนักที่จะพบเห็นต่อไปว่า แท้จริงแล้วทหารกลุ่มนี้คือ หน่ออ่อนของการต่อต้านรัฐบาลเดิมและกลายเป็นหัวหอกในการปฏิวัติ ดังจะเห็นได้ว่า “Many of these officers opposed the regime and participated in conspiracies from the early 1960s.”[28] และทหารกลุ่มนี้ก็ได้ก้าวขึ้นเป็นแกนนำในการโค่นล้มระบอบเผด็จการหรือการปฏิวัติคาร์เนชั่นในปี 1974

พินิจในแง่นี้ จะเห็นได้ว่าบทบาทและอิทธิพลของนาโตย่อมมีความสำคัญไม่น้อยต่อการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยในโปรตุเกส (The influence of NATO can be traced up to the military that led the Carnation Revolution in 1974.)[29] กล่าวคือ NATO เป็นแรงกระตุ้นหรือผู้ผลักดันให้ Reform in Action ก่อเกิดขึ้นในกองทัพเสียก่อน ด้วยพลังของทหารอาชีพรุ่นใหม่ที่มาจากการผลิตของ NATO และได้ก้าวขึ้นเป็น “Forefront” ของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย โดย NATO เริ่มจากการฝึกฝนและอบรมให้ทหารโปรตุเกสมีความเป็นทหารอาชีพ[30] จากนั้นความเป็นทหารอาชีพที่ฟักตัวอยู่ในทหารกลุ่มนี้หรือ the ‘NATO Generation’ ก็จะขยายตัวต่อไปในกองทัพของโปรตุเกส และด้วยความเป็นทหารอาชีพจากหลักการและแนวคิดของนาโตย่อมก่อให้เกิดกระแสการเรียกร้องต่อการ

---

[27] Telo, António José., ‘Portugal and NATO 1949–1976’, in García Leandro (ed.). *Portugal and the Fifty Years of the Atlantic Alliance (1949–1999)*. (Lisboa: Ministry ofNationalDefence, 1999, 84–85). ดู José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…”, 71.

[28] José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…”, 71.

[29] NATO reforms made the military adopt a more critical stance on their profession and government policies. Many young officers lost part of the respect for their older superiors and the government that maintained a more traditional or outdated vision of the armed forces. This damaged the level of discipline within the ranks.[29] Many military leaders requested political changes and most of those involved in Botelho Moniz’s coup belonged to the ‘NATO generation’. Telo, António José., *Portugal e a* NATO*: o Reencontro da Tradição Atlântica*. (Lisbon:Cosmos, 1996,329–330, 246) ดู José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…”, 72

[30]NATO had served as a yardstick to diagnose the deficiencies of the Portuguese Armed Forces. See references and comparisons to other NATO countries in the General Programme for the reorganization of the Army (AHM, divisão 1, secção 39, caixa 1, numero 1, documento 10). This programme or reform was truncated by the colonial conflict and the 1961 coup. See also the secret declassified document of the Army Minister ‘Politica Militar Nacional’ of April 1959, for comparative tables with the other NATO countries (AHM, divisão 1, secção 39, caixa 1, numero 56). José Javier Olivas Osuna, “Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…”, 72

เปลี่ยนแปลงภายในกองทัพอย่างขนานใหญ่ในเวลาต่อมา ทั้งด้านประสิทธิภาพ สวัสดิการ ความเป็นวิชาชีพ วินัยและการบังคับบัญชา ฯลฯ

ข้อเรียกร้องเหล่านี้ในที่สุดแล้ว ก็นำไปสู่ข้อเสนอให้มีการปฏิรูปกองทัพในเบื้องต้น จากนั้นย่อมนำไปสู่ข้อเสนอต่อนโยบายของรัฐ และต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในท้ายที่สุด คือต้องการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล การปฏิรูปทางการเมืองและสนับสนุนระบอบประชาธิปไตยหรือรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง เพื่อให้ทหารมีความเป็นทหารอาชีพตามแบบนาโตหรือพันธมิตรตะวันตกและสหรัฐอเมริกา ดังนั้นบทบาทและอิทธิพลของนาโตที่มีต่อทหารในโปรตุเกส จึงเป็นที่มาของการสร้างทหารรุ่นใหม่ที่มีบทบาทสำคัญในการ The Democratic Coup d'Etat หรือการปฏิวัติคาร์เนชั่นนั่นเอง[31]

อย่างไรก็ตาม บทบาทและอิทธิพลของทหารอาชีพโปรตุเกสรุ่นใหม่ในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยนี้ ในเชิงแนวคิดทฤษฎีที่มีการถกเถียงกันมานั้น อาจถือเป็นกฎหรือข้อยกเว้นก็ได้ แต่ไม่ว่าจะถูกจัดอยู่ในกรณีใดก็ตาม เหตุการณ์นี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงและเป็นไปได้สำหรับประเทศอื่นๆ อีกด้วย หรือถือได้ว่ากรณีของโปรตุเกสเป็นแบบอย่าง (model) ของความสำเร็จในการพยายามสถาปนาระบอบประชาธิปไตยสำหรับประเทศอื่นๆ ได้เช่นกัน โดยเฉพาะในประเทศที่ทหารมีบทบาทและอิทธิพลมานาน หรือในดินแดนที่มีวัฒนธรรมการรัฐประหารซ้ำซากในภูมิภาคอื่นๆ หากมีการวางรากฐานการฝึกอบรมหรือการให้การศึกษาทางทหารให้กับทหารรุ่นใหม่ที่ถูกทิศถูกทางมาแต่ต้น ทหารรุ่นใหม่ก็จะเป็นทหารอาชีพทั้งชีวิตและจิตใจ เข้าใจหน้าที่และภารกิจ ทั้งยังเป็นพลังสำคัญในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยได้อย่างดี และมีโอกาสประสบความสำเร็จได้ในทำนองเดียวกับของโปรตุเกส หากฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนมีความเข้มแข็ง หรือมีความพร้อมรองรับกับระบอบประชาธิปไตยที่ก่อตัวขึ้นจากการรัฐประหารของทหาร

กรณีทหารของโปรตุเกสจึงมีความหมายและความสำคัญต่อประเทศอื่นๆ แต่คงมิใช่ในเชิงตัวอย่างของความสำเร็จของการสร้างประชาธิปไตยเท่านั้น หากยังมีนัยในเชิงแนวคิดที่งานวิจัยนี้ต้องการแสดงให้เห็นว่า มีความเป็นไปได้ในกรณีของไทยเช่นกัน หากมีการกำหนดนโยบายทางยุทธศาสตร์ต่อกองทัพที่ชัดเจน และมีความอดทนให้กับการฟักตัวของพลังขับเคลื่อนจากภายในของกองทัพในระยะเวลาหนึ่งซึ่งคงไม่นานเกินรอนัก จนกระทั่งมีความพร้อมทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพต่อการปฏิรูปแล้ว ย่อมมีแนวโน้มที่จะเห็นผลสำเร็จในแนวทางเดียวกับที่เคยเกิดในโปรตุเกสมาแล้ว

---

[31] NATO produced a 'quiet revolution' ('revolução serena') in the armed forces. (Telo 1996:201). This revolution had a direct impact on the level of professionalism of the military but also an indirect one, raising awareness of the problems of the Estado Novo and the Portuguese Armed Forces. Ultimately, it became one of the triggers for the overthrow of the regime in 1974. According to Telo (1996:344). NATO pushed Portugal to democracy. See also the 'Chronicle of events of April 1974' by Captain Salgueiro Maia in pointing at NATO membership as one of the antecedents for the Revolution claiming that the more intense contact with the exterior fostered the criticisms about the internal situation (AHM, divisão 1, secção 40, caixa 1, numero 47). ดู José Javier Olivas Osuna, "Civilian Control of the Military in Portugal and Spain…", 72.

เหตุผลที่กล่าวได้เช่นนี้ เพราะเมื่อใดที่พลังจากภายในมีความพร้อมหรือทหารมีความตื่นตัวในความเป็นทหารอาชีพ ทหารวิชาการ ทหารปัญญาชนแล้ว โอกาสที่จะเกิดการปฏิรูปจากกองทัพในลักษณะ “ระเบิดจากข้างใน” คือจากกองทัพสู่ระบอบประชาธิปไตย ก็น่าจะมีความเป็นไปได้มาก โดยเฉพาะหากภาคประชาชนมีความเข้มแข็งตามแบบทางโลกตะวันตก และฝ่ายการเมืองมีความพร้อมรองรับกับระบอบประชาธิปไตยที่ก่อตัวขึ้นนั้นอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ คือรู้จักประนีประนอม รู้จักแพ้รู้จักชนะ แต่ที่สำคัญยิ่งก็คือ ไม่คิดจะล้มกติกา/รัฐธรรมนูญเมื่อฝ่ายของตนแพ้ในการเลือกตั้ง ฯลฯ

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ ความหมายและความสำคัญของกรณีโปรตุเกสนั้น มิใช่ขึ้นอยู่กับกองทัพ/ทหารเท่านั้น แต่จุดสำคัญคือ ทหารเป็นผู้ริเริ่มของการสร้างประชาธิปไตยได้ และถือเป็นการมองหรือเรียนรู้ทหารในเชิงบวก ด้วยการทำความเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา “พลังภายใน” ของกองทัพ เพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนของการปฏิรูปกองทัพ หรือเป็นทำนอง “ระเบิดจากข้างใน” คือต้องมีความพร้อมจากทหารจากกำลังพลของกองทัพเสียก่อน ที่จะยอมรับหรือรองรับต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น เพราะการจะปฏิรูปหน่วยงานหรือองค์กรใดก็ตาม นอกจากปัจจัยภายนอกแล้ว ความพร้อมของปัจจัยภายใน โดยเฉพาะความพร้อมของบุคลากรย่อมมีความสำคัญไม่น้อยเช่นกัน

ในกรณีของการปฏิรูปกองทัพก็คงไม่แตกต่างกันมากนัก หากไม่ให้ความสำคัญกับทหารหรือกำลังพลของกองทัพแล้ว การปฏิรูปย่อมไม่ต่างไปจากข้อเสนอหรือการเรียกร้องที่ผ่านมาของนักการเมือง รวมทั้งแวดวงวิชาการและภาคประชาสังคม ที่มุ่งเน้นแต่การสร้างแรงกดดันต่อการปฏิรูปกองทัพจากพลังภายนอก คือการสร้างแรงบีบบังคับจากฝ่ายการเมือง/รัฐบาลและประชาชน เพื่อต้องการทำให้ทหารยอมถอยออกจากการเมือง ทำราวกับว่าคำตอบของการปฏิรูปกองทัพนั้นต้องมาจากหนทางนี้เท่านั้น ทั้งๆ ที่พลังจากภายนอกทั้งฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคมที่เห็นและเป็นอยู่ในปัจจุบัน ต่างยังคงอ่อนแอทั้งในการสร้างแรงกดดันต่อกองทัพและการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยโดยลำพังอย่างมีคุณภาพ ในขณะที่พลังจากภายในของกองทัพเองก็ยังไม่พร้อมที่จะยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปดังกล่าว

ดังนั้น ถ้าต้องการความเปลี่ยนแปลงและสัมฤทธิ์ผลในการปฏิรูปแล้ว ฝ่ายการเมือง ภาคประชาสังคม และนักวิชาการไทยจำเป็นต้องคิดใหม่ในระดับรากฐาน เพราะการลงทุนที่ยากที่สุดของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยในสังคมไทย ก็คือการเปลี่ยนแปลงทางความคิดอ่านของทหาร (และรวมถึงคนไทยทุกส่วนด้วย) ดังที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้นแล้วว่า การปฏิรูปกองทัพเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางบทบาทและอิทธิพลที่มีมาแต่เดิมของทหารนับตั้งแต่หลังพ.ศ. 2475 นั้น มักล้มเหลวก็เพราะเหตุว่า รัฐบาลทุกสมัยไม่เคยคิด (อาจเคยคิด แต่ไม่ได้ทำ หรืออาจเคยทำแล้ว แต่ไม่สำเร็จ) ในการที่จะเปลี่ยนระดับรากฐานของกองทัพเลย จึงทำให้ทหารไม่มีทัศนคติเชิงบวกต่อนักการเมืองหรือระบอบประชาธิปไตยตลอดมา

ปฏิเสธไม่ได้ว่า การที่ทหารจะยอมรับหลักความเป็นใหญ่ของพลเรือนหรือรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งนั้น ย่อมเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางความคิด เป็นการลงทุนทางความคิดทางวัฒนธรรม หรือเป็นการหล่อหลอมทางความคิดอ่าน ความเชื่อ อุดมการณ์กันใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก และต้องอาศัยเวลาจากความพร้อมทางความคิดอ่านที่สร้างจากรากฐานหรือกำลังพลของกองทัพ แต่สังคมไทย โดยเฉพาะรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและนักวิชาการฝ่ายประชาธิปไตยทั้งหลาย กลับมักมองข้ามเรื่องยากนี้ตลอดมา คือไม่คิดการสร้างผลในระยะยาว แต่มักคิดเพียงการหวังผลในระยะสั้นๆ และที่สำคัญคือ ยังคิดซ้ำแล้วซ้ำอีกแต่ในแนวทางเดิม ที่มุ่งแต่พลังภายนอกเป็นหลัก ทั้งๆ ที่ต่างก็เห็นได้ชัดว่า ยังคงอ่อนแอทั้งฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนในการเดินหน้าการปฏิรูปโดยลำพัง

หากยังคงคิดซ้ำแล้วซ้ำอีกในแนวเดิม โดยไม่หันไปใส่ใจกับสิ่งที่อยู่ตรงข้ามหรือมองเรื่องนอกกรอบที่คาดคิดกันยามปกติ ทำนองข้อคิดจากเรื่อง “คนบ้า” หรือ “บันทึกประจำวันของคนบ้า” ในเรื่องสั้นที่โดดเด่นของนักเขียนชาวจีน หลู่ซิ่น (Lu Hsun) กันแล้ว แน่นอนว่าวิธีคิดหรือการมองโลกทั้งในเรื่องทหารอาชีพและการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร รวมทั้งการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยนั้น ย่อมจะติดอยู่ใน “กับดักทางความคิด” เช่นเดียวกับนักวิชาการกระแสหลักทั้งหลาย

ดังตัวอย่าง เช่น ข้อเสนอของ ศ.ดร.สุรชาติ เรื่องท่อตันหรือการล้างท่อโดยทหาร ที่ ศ.ดร.สุรชาติมักชอบบอกว่าคนไทยยินดีกับรัฐประหาร “ผมคิดว่าคนไทยไม่รู้สึกลบกับรัฐประหาร ผมอาจเป็นคนที่เติบโตมาจาก 14 ตุลา 2516 ผมอาจเห็นต่างในหลายส่วน แต่ยิ่งนั่งดู ผมว่าคนไทยไม่ค่อยกังวลกับเรื่องรัฐประหาร”[32] และยังกล่าวในเชิงเปรียบเทียบการรัฐประหารคล้ายกับการล้างท่อว่า “เมื่อการเมืองตัน เราก็ให้ทหารมาเป็นคนช่วยแก้ ตกลงเราจะให้เป็นทหารเทศบาลใช่หรือไม่ ท่อตันก็มาล้างท่อ สักพักหนึ่งพลเรือนพอได้อำนาจเสร็จก็กลับกรมกองซะ แต่ท่อตันเมื่อไรก็มา”[33]

วิธีคิดหรือการมองปัญหาในลักษณะเช่นนี้ มิใช่เพียงแก้ไขท่อตันไม่ได้แล้ว ยังมีอิทธิพลไม่น้อยต่อทางตันของนักวิชาการกระแสหลักด้วย เพราะบรรดานักคิด นักรัฐศาสตร์ของไทยทั้งหลายก็อาจคิดเช่นเดียวกันหรือเห็นด้วยกับความคิดอ่านของ ศ.ดร.สุรชาติ นี้ คือคิดแต่เพียงการทำความเข้าใจและอธิบายเฉพาะสิ่งที่อยู่เบื้องหน้า แต่มักขาดข้อเสนอและการแสวงหาทางออกในเชิงลึกหรือความเป็นไปได้ในทางอื่นๆ ว่า แล้วจะแก้ไขเรื่องคนไทยไม่รู้สึกลบกับรัฐประหารได้อย่างไร

ที่จริงแล้ว ปัญหานี้คงไม่ต่างไปจากการจะทำให้ทหารยอมรับระบอบประชาธิปไตยได้หรือไม่อย่างไรเช่นกัน คือเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางความคิดที่ได้กล่าวมาแล้ว และเป็นเรื่องไม่ง่ายนักที่จะปรับเปลี่ยนความคิดอ่านหรือกระบวนทัศน์ (Paradigm) ของผู้คน แต่ก็ต้องเริ่มและค่อยๆ ทำโดยผ่าน

---

[32] ดู สุรชาติ บำรุงสุข “สุรชาติ บำรุงสุข" บนเวทีปฏิรูปกองทัพ "ไม่มีปัญญาชนประเทศใดหนุนการรัฐประหาร... ยกเว้นปัญญาชนไทย” 21 ก.ย. 2553 ประชาชาติธุรกิจออนไลน์ http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1285078348

[33] เพิ่งอ้าง

ทางการศึกษา เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง และที่สำคัญกว่านั้น นั่นก็คือ นอกจากต้องคิดหาวิธีการเปลี่ยนความคิดอ่านของประชาชนแล้ว นักคิด นักรัฐศาสตร์ของไทย โดยเฉพาะพวกกระแสหลักทั้งหลาย จำเป็นต้องปรับกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) หรือวิธีคิดอ่านของตนเองให้ได้เสียก่อนด้วย เช่น จะหาหนทางที่ทหารไม่ต้องออกมาล้างท่ออีกต่อไป ด้วยแนวทางใหม่ที่ต่างไปจากเดิมอย่างสิ้นเชิง คือ การทำให้ท่อทางการเมืองกลายเป็นหรือมีลักษณะเป็นแบบไร้ท่อ ทำนองแบบแลนไร้สาย (wireless LAN) ระบบเครือข่ายไร้สาย (WLAN = Wireless Local Area Network) ได้หรือไม่ อย่างไร

แต่การจะตอบคำถามในเรื่องนี้ นักคิด นักรัฐศาสตร์ของไทยควรต้องมองออกไปไกลแบบสุดขั้ว คือต้องกล้าออกจากกรอบ/วาทกรรมที่เคยยึดอยู่เดิม ทำนองคล้ายเวลาเจอคนบ้า คนปกติกับคนบ้าต่างกันอย่างไร การตอบคำถามนี้อาจมีได้หลายแนวทาง แต่เพียงถ้าคนปกติเข้าไปอยู่ในโลกคนบ้าแล้ว เรื่องต่างๆ ก็อาจกลายเป็นปกติก็ได้ ในทางการเมืองก็เช่นกัน การจะทำความเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาให้ความคิดอ่านของทหารไปกันได้กับระบอบประชาธิปไตยนั้น จำเป็นต้องเข้าไปอยู่ในโลกทหารให้ได้เสียก่อน เพื่อเรียนรู้ว่าทำไมทหารคิดและทำเช่นนั้น และถ้ามีการปรับเปลี่ยนทางความคิด ความเชื่อและอุดมการณ์แล้ว แน่นอนว่าทหารย่อมจะทำไปอีกทางหนึ่งได้เช่นกัน ดังนั้นการมองทหารเพียงจากภายนอกและชอบคาดหวังแต่ว่า ทหารไทยต้องเป็นเช่นนั้นเช่นนี้ตามที่ฝ่ายปฏิรูป นักวิชาการกระแสหลักคิด คาดหวังและต้องการแล้ว ก็คงไม่ต่างไปจากคนปกติมองคนบ้า หรือคนบ้ามองคนปกติก็ได้

วิธีคิดของนักรัฐศาสตร์ปกติหรือกระแสหลักก็เช่นกัน มักมองเรื่อง The Democratic Coup d'Etat เป็นข้อยกเว้นหรือเป็นสิ่งผิดปกติของทหารอาชีพ แต่บทบาทและอิทธิพลของทหารอาชีพในกรณีเช่นนี้ มีผลสำคัญที่ทำให้ทหารโปรตุเกสไม่ต้องออกมาล้างท่ออีกต่อไป เพราะการแทรกแซงทางการเมืองของทหารอาชีพในโปรตุเกสนั้นได้ทำให้ปัญหาทางการเมืองนั้นมีลักษณะเป็นแบบไร้ท่อไปแล้วนั่นเอง และนี่เองจึงเป็นที่มาของเหตุผลสำคัญที่ว่า ทำไมการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารจึงเป็นเรื่องที่ควรต้องตระหนัก และริเริ่มดำเนินการในเชิงนโยบายอย่างจริงจัง ถ้าสังคมไทยต้องการบรรลุผลตามเป้าหมายในการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยอย่างมั่นคงและยั่งยืน ตามแนวคิด "ระเบิดจากข้างใน"

2.6 ข้อสรุปและบทส่งท้าย

ข้อค้นพบจากการทบทวนวรรณกรรมในเรื่องนี้ อันที่จริงแล้วมิใช่เรื่องใหม่ แต่ความใหม่ของข้อค้นพบนี้อยู่ที่จะมองมันในฐานะอะไร เป็น "กฎ" หรือเป็น "ข้อยกเว้น" แต่อาจยังไม่สำคัญเท่ากับว่า แล้วจะนำไปใช้อย่างไร กล่าวคือถ้าไม่ยึดติดกับองค์ความรู้เดิมตามกระแสหลักที่ผ่านมา แน่นอนว่าการค้นพบนี้ย่อมมีความหมายและความสำคัญต่อกรณีของไทย เพราะหากพินิจการแทรกแซงทางการเมืองของทหารอาชีพไปในเชิงบวก คือการยอมรับการมีบทบาทของทหารในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยได้แล้ว ย่อมจะเปิดแนวทางใหม่สำหรับวิธีคิดและการออกแบบเชิงนโยบายเพื่อการปฏิรูปกองทัพจาก

ภายในหรือที่เรียกกันว่า “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของงานวิจัยนี้ได้ โดยจะได้นำสิ่งที่ค้นพบนี้มาเป็นข้อคิด ทั้งในเชิงแนวคิดและข้อเท็จจริง เพื่อพัฒนาหรือสานต่อไปในกรณีของไทย โดยเฉพาะการมียุทธศาสตร์ประชาธิปไตยต่อกองทัพไทยในการสร้างทหารอาชีพ หรือการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารเพื่อปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยเช่นเดียวกับที่เคยเกิดมาแล้วในยุโรปและเพื่อนบ้านในแถบเอเชีย

ข้อสรุปและเป็นข้อเสนอหลักในที่นี้คือ การมองทหารในเชิงบวกมิได้เสียหายอะไร และมีทางเป็นไปได้มากในกรณีของไทย หากเริ่มต้นจากการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารในเบื้องต้น โดยเฉพาะระดับโรงเรียนนายร้อยเดิม (CRMA) เพื่อสร้างทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะทหารอาชีพตามแบบตะวันตก คือนอกจากรบเป็นแล้ว ยังมีความเป็นทหารวิชาการ/ปัญญาชนไปในตัวด้วย เหตุผลก็เนื่องจากแนวทางนี้มีความเหมาะสมสำหรับไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะบนเงื่อนไขที่ฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคม/ประชาชนยังไม่เข้มแข็งพอในการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยโดยลำพัง หรือการปฏิรูปจากระดับบนของยุทธศาสตร์ประชาธิปไตย ซึ่งก็คือการใช้การเมืองเป็นปัจจัยผลักดันหรือการบีบบังคับโดยตรงให้ทหารและกองทัพต้องยอมถอยจากการเมืองอย่างไม่มีเงื่อนไข ในขณะที่ทหาร กำลังพลของกองทัพยังคงเข้มแข็งและไม่พร้อมในเชิงความคิดอ่านที่จะรองรับต่อการปรับเปลี่ยนดังกล่าวได้

ดังนั้น ทางเลือกแบบยุทธศาสตร์การ “ระเบิดจากข้างใน” ของกองทัพ จึงเป็นแนวทางใหม่ที่อาจเป็นไปได้มากกว่าวิธีการเดิมที่ผ่านมา คือมุ่งการปฏิรูประดับรากฐานในกองทัพเสียก่อน โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์ของทหารให้มีลักษณะทหารอาชีพตามแบบตะวันตก ที่มีความรู้ เข้าใจสังคมและโลกจากมุมมองทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชน ซึ่งการปรับเปลี่ยนระดับรากฐานของกองทัพนี้ในท้ายที่สุดแล้ว ย่อมส่งผลกระทบและนำไปสู่การปฏิรูปในระดับบน คือกองทัพและการเมืองโดยรวมได้เป็นอย่างดี เพราะเมื่อกำลังพลพร้อมรับหรือมีทัศนคติเชิงบวกต่อระบอบประชาธิปไตยแล้ว ความเป็นไปได้ของการปฏิรูประดับบนก็รออยู่เบื้องหน้า และการเปลี่ยนแปลงของกองทัพและการเมืองย่อมเกิดขึ้นตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพียงแต่จะช้าหรือเร็วเท่านั้น แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับมุมมองต่อทหารเป็นตัวแปรสำคัญ กล่าวคือ

ถ้ามองในเชิงบวกหรือเชื่อมั่นว่า ทหารไทยจะริเริ่มและทำได้เช่นเดียวกับในกรณีของโปรตุเกสแล้ว แน่นอนว่าเรื่องนี้ย่อมจะดำเนินการในทางปฏิบัติได้เลย เนื่องจากการปฏิรูประดับรากฐานสามารถกระทำในระบบเดิมที่เป็นอยู่ได้ ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้ระบอบการปกครองแบบใด รัฐบาลพลเรือนหรือรัฐบาลทหารก็ตาม โดยเริ่มจากการปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ให้กับระบบการเรียนการสอนของ CRMA เพื่อทำให้การผลิตนายทหารมีความเข้มข้นทัดเทียมกับต้นแบบ (West Point) และ/หรือแบบอย่างทางยุโรป และจะส่งผลที่ดีในระยะยาวคือ ได้ผลผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งแม้การดำเนินการในลักษณะนี้ยังไม่สามารถจะระบุถึงระยะเวลาหรือกำหนดจุดเปลี่ยนที่สำคัญ

(Turning point) ได้อย่างแน่นอนก็ตาม แต่โอกาสที่จะเกิดขึ้นในทำนองเดียวกับโปรตุเกส หรือในลักษณะการเกิดแบบ “The Democratic Coup d’Etat” นั้น ย่อมเป็นไปได้ในอนาคต

ส่วนในอนาคต ถ้าหากการผลิตทหารของไทย (CRMA) มีคุณภาพเช่นเดียวกับต้นแบบ (เวสต์ปอยต์ (West Point), The United States Military Academy at West Point) แล้ว ทหารอาชีพของไทยจะมีบทบาทและอิทธิพลต่อไปอย่างไร ทั้งในเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะของการรัฐประหารเพื่อประชาธิปไตยหรือไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เพื่อให้การพัฒนาประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างมั่นคงก็ตาม น่าจะไม่ใช่ปัญหาใหญ่หรือส่งผลเสียหายต่อส่วนใดของกองทัพ เพราะการมีทหารอาชีพแบบตะวันตกที่มีลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชนไปในตัวนั้น คือมีความรู้ทางทหารและวิชาการหรือ “เก่งทั้งบู๊และบุ๋น” ย่อมมีแต่ผลดีให้กับทั้งกองทัพและประเทศเสมอ

ประเด็นสำคัญในขณะนี้ จึงมิใช่อยู่ที่การถกเถียงในเชิงแนวคิดทฤษฎี หรือการยอมรับบทบาทและอิทธิพลของทหารอาชีพในเรื่องนี้ได้หรือไม่ อย่างไร หากแต่ต้องกล้าออกจากกรอบที่เคยยึดอยู่และต้องมุ่งดำเนินการอย่างจริงจัง เพราะยิ่งถ้าหากมีการเพิ่มจำนวนทหารอาชีพทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องและมากขึ้นแล้ว โอกาสที่ไทยจะเข้าใกล้และกลายเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของทั้งเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย ทำนองเดียวกับกรณีของโปรตุเกส หรือในแนวทางคล้ายกันกับของกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยในภูมิภาคเอเชีย เช่น กรณีของเกาหลีใต้ (1987) และอินโดนีเซีย (1998) ย่อมเป็นไปได้ไม่น้อยเช่นกันสำหรับอนาคตของไทย หากสามารถผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกได้มากพอ หรือการทำให้ทหารอาชีพกลายเป็นกระแสหลักเข้าแทนที่ “ทหารการเมือง” ในกองทัพได้อย่างมีนัยสำคัญ

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะเข้าสู่เรื่องหลักคือ การดำเนินการออกแบบเพื่อการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก และก่อนที่จะไปทำความเข้าใจระบบและการผลิตนายทหารอาชีพของสหรัฐอเมริกาและยุโรป รวมทั้งกลุ่มประเทศในเอเชียที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตย เพื่อนำมาสู่การปฏิรูปกองทัพนั้น ควรจะต้องเริ่มต้นจากระบบเดิมของไทย (CRMA) ก่อนว่า มีประวัติความเป็นมาอย่างไร และสถานการณ์ของปัญหา ณ ปัจจุบัน คืออะไร เพื่อทำความเข้าใจ เข้าถึงลักษณะ/สภาพปัญหาของไทยเสียก่อน ก่อนที่จะไปเรียนรู้และทำความเข้าใจ เข้าถึง คนอื่น ประเทศอื่นๆ ที่กล่าวมา จึงจะพัฒนาไปสู่เป้าหมายได้อย่างตรงจุด ดังนั้นในบทถัดไปจะได้กล่าวถึงแนวคิด ระเบียบวิธี และกระบวนการของการวิจัยของงานนี้ เพื่อการสร้างความเข้าใจหรือเห็นทั้งระบบและครบทั้งกระบวนการว่า จะออกแบบการจัดการศึกษาทางทหารของไทยอย่างไร เพื่อให้ CRMA สามารถผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกอย่างสัมฤทธิ์ผลในแบบฉบับของตน ทำนองเดียวกับในกรณีของโรงเรียนนายร้อยทหารบกเกาหลีใต้ (KMA) หรืออินโดนีเซีย (AKMIL)

บทที่ 3
แนวคิด ระเบียบวิธี และกระบวนการของการวิจัย

ในบทนี้จะเน้นให้เห็นว่า แนวทางการดำเนินการอย่างเป็นระบบและครบทั้งกระบวนการของการศึกษา เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ การสร้างทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะ “ทหารอาชีพ” ตามแบบสากล และมีความเหมาะสมสำหรับกรณีของไทยนั้น มิใช่เป็นการหยิบยืมจากต่างประเทศโดยปราศจากความรู้หรือเน้นเพียงเปลือกเท่านั้น และมิใช่เป็นการลอกเลียนแบบในลักษณะอัดสำเนาจากประเทศใดประเทศหนึ่ง ที่ถือเป็นแบบอย่างสำคัญของการผลิตทหารอาชีพและเป็นที่ยอมรับจากนานาชาติในสมัยปัจจุบัน หากจำเป็นต้องมีการแสวงหาในลักษณะกลั่นกรองเพื่อเข้าถึง “เนื้อใน” หรือแก่นแท้ในเชิงของปรัชญาและ “หัวใจ” ของแต่ละแห่ง และคัดเลือกเอาแต่เฉพาะสิ่งที่เห็นว่าดีที่สุด และมีความเหมาะสมไปกันได้กับพื้นฐานเดิมของไทย ตามมุมมองของแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น”

กระบวนการทำให้ระบบการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกเป็นแบบฉบับไทยนั้น จำเป็นต้องมีการออกแบบจากฐานเดิมของไทยเอง (CRMA) โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่เหมาะสมมารองรับกับสิ่งใหม่ คือมีการออกแบบจัดระบบการศึกษาทางทหารใหม่จากองค์ความรู้ตามหลักวิชา ด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสารและภาคสนาม จากฐานข้อมูลและองค์ความรู้ในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และในขั้นสรุปเป็นการออกแบบระบบการศึกษาทางทหารจากองค์ความรู้ต่างประเทศสู่กรณีของไทย เพื่อการปรับเปลี่ยน CRMA ไปสู่โฉมใหม่ในการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกและประสบความสำเร็จในแบบฉบับของตนเอง ซึ่งในแบบฉบับของไทยอาจเป็นไปตามแบบของเกาหลีใต้ (KMA) หรือของอินโดนีเซีย (AKMIL) หรือแบบใหม่ที่ต่างไปจากทั้งสองกรณีนี้ย่อมเป็นไปได้

3.1 ทำไมต้องออกแบบใหม่

คำตอบของคำถามนี้ย่อมขึ้นอยู่ที่การกำหนดปัญหา และปัญหาหลักของเรื่องก็คือ ระบบเก่าของไทยยังคงทำหน้าที่ไม่สมบูรณ์นัก จะด้วยเหตุเพราะยังไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจังหรืออาจยังไม่เข้าใจเข้าถึงระบบ West Point ก็ตาม ดังนั้นการพัฒนาระบบเดิมของไทย (CRMA) ให้มีคุณภาพในการผลิตทหารตามต้นแบบหรืออาจตามแบบอื่นๆ เช่น ทางยุโรป เพื่อการผลิตทหารไทยรุ่นใหม่ให้มีคุณสมบัติเป็นทหารอาชีพตามแบบสากลนั้น จึงจำเป็นต้องมีการออกแบบการจัดระบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ เนื่องจากไม่สามารถกระทำผ่านระบบการศึกษาเดิมในโรงเรียนทหารของกองทัพที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ คือโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และการออกแบบนี้ควรต้องมีหลักการ องค์ความรู้และข้อมูลที่วางอยู่บนฐานความรู้ทางวิชาการสนับสนุนอย่างเป็นระบบและรอบด้าน เพื่อนำมาประกอบสร้างตัวแบบ

ที่เหมาะสมตามแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” และจำเป็นต้องอาศัยแหล่งความรู้และข้อมูลทั้งในเชิงแนวคิดและตัวแบบจริงจากต่างประเทศมาประกอบเข้าด้วยกันและผสมผสานให้เข้ากับสังคมไทย

งานวิจัยนี้ได้กำหนดแนวทาง/ขั้นตอนการดำเนินงานในภาพรวม ซึ่งมี 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ (1) เริ่มต้นจากการวางเหตุผลของการวิจัยหรือตอบคำถามหลักว่า ทำไมถึงต้องมีการออกแบบใหม่ เป็นขั้นตอนที่ 1 ซึ่งก็คือสมมุติฐานของการวิจัยที่เห็นว่า ระบบการศึกษาทางทหารแบบเดิมของไทยมีปัญหาใหญ่ตรงไหน โดยเฉพาะการสนองตอบต่อสภาวการณ์ทางการเมืองปัจจุบันได้หรือไม่ อย่างไร เนื่องจากระบบการผลิตทหารที่ใช้อยู่ อาจมิได้เน้นการสนองตอบต่อระบอบประชาธิปไตยเป็นสำคัญ จึงทำให้กระบวนทัศน์ของทหารมิได้มีลักษณะทหารอาชีพที่ยอมรับหลักความเป็นใหญ่ของพลเรือน เช่น ไม่มีทัศนคติเชิงบวกต่อระบอบประชาธิปไตย หรืออาจยังไม่เข้าใจด้วยว่า จุดหลักของทหารอาชีพคืออะไร ฯลฯ ความคิดอ่านของทหารไทยนี้อาจมิใช่ปัญหาใหญ่ในยุคสงครามเย็น แต่น่าจะไม่สอดคล้องไปกับกระบวนการสร้างประชาธิปไตยที่เป็นกระแสอยู่ ณ ปัจจุบัน และเป็นที่มาของงานวิจัยนี้

การวิจัยในขั้นต่อมา จะเป็นการตอบโจทย์ใหญ่อีกข้อหนึ่งที่ตามมาคือ ถ้าระบบเดิมมีปัญหาแล้ว คำถามย่อมหนีไม่พ้นว่า จะสร้างระบบใหม่จากฐานเดิมของ CRMA ได้อย่างไร เช่น อาจอาศัยใช้วิธีการในลักษณะการปรับปรุง/การต่อเติมบ้านเดิมที่มีอยู่ให้แข็งแรงและทันสมัยยิ่งขึ้น หรือว่าจะเป็นไปในลักษณะของการรื้อ CRMA ทิ้งไป แล้วสร้างบ้านใหม่ขึ้นทดแทน หากเห็นว่าบ้านเดิมใช้การไม่ได้ และข้อสงสัยก็คงไม่จบเพียงเท่านี้ เช่น ไม่ว่าการปรับเปลี่ยนนี้จะเป็นไปในลักษณะต่อเติมบ้านเดิมหรือการสร้างบ้านหลังใหม่ก็ตาม ข้อเสนอในการออกแบบแต่ละชุดนั้นจะมีตัวอย่างตัวแบบจากไหน ประเทศใดเป็นหลัก และมีอะไรเป็นหลักคิดพินิจในการเลือกแบบเลือกตัวอย่างนั้นให้กับกองทัพและ CRMA เป็นต้น

แน่นอนว่า ในการตอบคำถามเหล่านี้ ย่อมมีข้อเสนอในหลายรูปแบบและมีระดับการปรับเปลี่ยนระบบเดิมของไทยแตกต่างกันอยู่มากเช่นกัน ตั้งแต่ระดับ (1) การปรับเล็ก (S) ซึ่งยังคงรักษาของเดิมเป็นหลักใหญ่ แต่มีการตกแต่งภายในให้ใหม่และทันสมัยยิ่งขึ้น จากนั้นจึงไปสู่อีกขั้นหนึ่งคือ (2) การปรับระดับกลาง (M) ทำนองคล้ายปรับปรุงบ้านเดิมเฉพาะชั้นบนและหลังคา ส่วนรากฐานและชั้นล่างตามเดิม และท้ายสุดคือ (3) การปรับขนาดใหญ่ (L) คือข้อเสนอให้มีการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนขึ้นใหม่ ซึ่งเปรียบได้กับการสร้างบ้านใหม่ขึ้นอีกหลังหนึ่ง แต่ยังคงรักษา CRMA และใช้ควบคู่กันไปแบบมีคู่แข่ง

ดังนั้น เนื้อหาส่วนใหญ่ของงานวิจัยนี้ (บทที่ 4-9) จึงได้อุทิศพื้นที่ให้กับการนำเสนอการสร้างระบบใหม่ด้วยการออกแบบก่อน และการออกแบบนี้จะอาศัยความรู้จากต่างประเทศเป็นแม่แบบ จากนั้นจึงตามมาด้วยเหตุผลและแนวทางที่จะได้ตัวแบบระบบการศึกษาใหม่จากต่างประเทศ โดยกำหนดและดำเนินการตามขั้นตอนในลำดับต่อๆ มา ได้แก่ ขั้นตอนที่ 2 การสร้างตัวแบบจำลองเชิงแนวคิดจากประเทศประชาธิปไตย และขั้นตอนที่ 3 การกำหนดขอบเขตหรือพื้นที่ที่ศึกษาในต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ยุโรป และกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านในเอเชียเป็นหลัก

ขั้นตอนที่ 2 และ 3 นี้เป็นการปฏิบัติการจริงเชิงสำรวจ รวบรวมและประมวลข้อมูลและความรู้จากแหล่งต่างๆ หรือเป็นขั้นตอนสำหรับวิธีการดำเนินการวิจัยซึ่งได้วางแผนกำหนดไว้ 3 ขั้นตอนย่อย และใช้วิธีการ 3 รูปแบบที่แตกต่างกันในการเก็บรวบรวมและประมวลความรู้หรือข้อมูลแต่ละประเภท คือ ด้านเอกสาร ตัวบุคคลหรือกลุ่มทหารไทย (สองส่วนแรกนี้จะอยู่ในขั้นตอนที่ 2 ซึ่งเป็นการวิจัยด้านเอกสารและสัมภาษณ์) และด้านสถาบันการศึกษาทางทหารในต่างประเทศ หรือการเก็บข้อมูลภาคสนามจากโรงเรียนนายร้อยต่างๆ ที่กำหนดไว้จำนวน 9 แห่งใน 6 ประเทศด้วยกัน

การวิจัยภาคสนามหรือการศึกษาดูงานต่างประเทศจะอยู่ในขั้นตอนที่ 3 และถือเป็นขั้นตอนสำคัญของงานวิจัย เพราะเป็นแหล่งข้อมูลหลักสำหรับการออกแบบ เนื่องจากโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งนี้เป็นแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ที่สามารถบอกอะไรได้มากกว่าเรื่องระบบและการผลิตทหารอาชีพ คือมิใช่เพียงด้านหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบหอพักและอื่นๆ หากยังรวมถึงสิ่งที่เป็นด้านนามธรรม “จิตวิญญาณ” หรือองค์ความรู้ในเชิงปรัชญาและหัวใจที่อยู่เบื้องหลังในความสำเร็จของระบบและการผลิตในแต่ละแห่งนั้น ซึ่งข้อมูลส่วนหลังนี้อาจไม่ปรากฏในตัวเอกสารและไม่สามารถเข้าถึงโดยผ่านการดูงานอย่างผิวเผินหรือเต็มไปด้วยพิธีการ หากมักอยู่ในระบบและ/หรือบุคคลที่มีประสบการณ์ในระบบนั้น และสามารถจะเข้าถึงสิ่งนี้จากการพูดคุยและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกับเจ้าของพื้นที่อย่างจริงจังเท่านั้น ดังนั้นหากสามารถเก็บข้อมูลในส่วนนี้ได้ จึงถือเป็นความสำเร็จของการออกแบบ แม้ว่าการออกแบบนี้จะไม่ประสบความสำเร็จในการนำไปประยุกต์ใช้จริงในทางปฏิบัติให้กับ CRMA ต่อไปก็ตาม

ขั้นตอนที่ 4 ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้าย คือเป็นการสรุปองค์ความรู้จากต่างประเทศสู่การปฏิบัติของการสร้างตัวแบบของไทย และจะมีการนำเสนอตัวแบบที่เหมาะสมให้กับกรณีของไทยตามแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” (Localization, the localization process) ที่ได้กล่าวมาแล้ว

3.2 วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากข้อจำกัดในด้านแหล่งข้อมูลและความรู้ของการวิจัยเรื่องนี้ คือคนนอกอาจเข้าไม่ถึงหรือไม่สามารถเข้าสู่ข้อมูลข้อเท็จจริงเรื่องระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยในต่างประเทศได้ จึงจำเป็นต้องอาศัยนายทหารและนักเรียนนายร้อยที่เคยมีประสบการณ์หรือผ่านการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยหรือสถาบันทางทหารแห่งนั้นเป็นผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้น เพื่อนำไปสู่การเก็บข้อมูลเชิงลึกในภาคสนาม คือการพบปะ พูดคุยหรือสัมภาษณ์กับฝ่ายผู้บริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อย นายทหารปกครองของประเทศนั้นๆ รวมทั้งการได้ไปพบเห็นบรรยากาศ/สภาพแวดล้อมจริง เช่น ระบบหอพัก ห้องสมุด แหล่งค้นคว้า และโรงอาหาร/โรงเลี้ยง ฯลฯ เพื่อเป็นฐานข้อมูลและความรู้หลักของงานวิจัยนี้

เพื่อที่จะได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถตรวจสอบกันได้ วิธีการเก็บและรวบรวมข้อมูลจึงอาศัยวิธีการผสมผสาน โดยมีทั้งการวิจัยด้านเอกสาร การสัมภาษณ์เป็นบุคคลและคณะ การสังเกตการณ์ และ

การแลกเปลี่ยนความเห็นหรือประสบการณ์กับฝ่ายต่างๆ เพื่อเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากนายทหารและนักเรียนนายร้อยที่มีประสบการณ์โดยตรงจากสถาบันการศึกษาต่างประเทศ ตลอดจนการสัมมนาย่อยหรือการพูดคุยแบบกลุ่มเล็ก/บุคคล เพื่อระดมความคิดเห็นทั้งด้านข้อดีและข้อที่ควรหลีกเลี่ยง ในการพินิจกรณีการปรับใช้ให้เข้ากับระบบของไทย และ

ท้ายสุดคือ การเดินทางไปเก็บข้อมูลจากสถานที่จริงในต่างประเทศ เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม และรายละเอียดต่างๆ ในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องคือ ภาควิชาการ ทหารพลศึกษา ระบบการเรียนการสอน ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า ระบบหอพักและอื่นๆ โดยพบปะและรับฟังข้อคิด ข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ทั้งระดับผู้บริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยในประเทศนั้นๆ โดยเฉพาะในด้านการให้การศึกษาภาควิชาการ หรือการฝึกฝนอบรมความเป็นทหารอาชีพนั้น มีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร และลักษณะเด่นๆ ของแต่ละสถาบันหรือแต่ละประเทศคืออะไร โดยเฉพาะ “เนื้อใน” หรือปรัชญาและ “หัวใจ” ที่อยู่เบื้องหลังในความสำเร็จของการผลิตทหารอาชีพของแต่ละแห่งนั้น

การเปิดโอกาสให้นักเรียนนายร้อยและนายทหาร โดยเฉพาะกำลังพลของกองทัพในสถาบันการศึกษาทางทหารได้แสดงตัวตนผ่านข้อมูลในด้านต่างๆ เช่นนี้ นับเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่งานวิจัยนี้ได้ให้ความสำคัญเป็นหลัก เนื่องจากแหล่งข้อมูลที่มีชีวิตและประสบการณ์โดยตรงนี้ย่อมช่วยทำให้ได้ข้อเท็จจริงและความรู้ในเชิงลึกหรือมีรูปธรรมที่ชัดเจน ทั้งยังสามารถเข้าถึงหรือสัมผัสสิ่งที่เป็นนามธรรม “จิตวิญญาณ” ของแต่ละแห่งได้ คือมีอะไรมากกว่าการอ่านเอกสาร ตำรา งานเขียนและการวิเคราะห์เรื่องราวของการปฏิรูปกองทัพโดยคนนอกหรือนักวิชาการซึ่งส่วนใหญ่เป็นพลเรือน และมักมีมุมมองไปในทิศทางเดียวกันเสมอ ซึ่งสะท้อนว่ายังไม่เข้าใจ เข้าถึงแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ของทหารมากนัก จึงยังคงไม่สามารถเสนอแนวการพัฒนากองทัพในระดับลึกและตรงจุดอย่างเท่าที่ควรนัก โดยเฉพาะการพัฒนากองทัพจากฐานราก แต่ที่สำคัญคือ งานวิชาการที่ผ่านมายังไม่มีข้อเสนอใหม่ในเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยจากมุมอื่น ยกเว้นจากฝ่ายการเมืองหรือภาคประชาสังคม

งานวิจัยนี้อาศัยแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่ จากสถาบันการศึกษาทางทหารของประเทศประชาธิปไตยเป็นฐานคิด สำหรับการเสนอเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยในแนวทางใหม่ จึงมิได้ขึ้นอยู่กับการอ้างอิงข้อมูลและความรู้จากงานวิจัยหรือข้อเขียนของนักวิชาการพลเรือนเป็นหลัก หากจุดเน้นกลับให้ความสำคัญกับแหล่งข้อมูล ข้อคิดเห็นและประสบการณ์ของทหารในทุกระดับที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาทางทหาร ทั้งของไทยและต่างประเทศเป็นสำคัญ โดยเฉพาะข้อมูลและความรู้จากภาคสนามในประเทศประชาธิปไตย ทั้งสหรัฐอเมริกา ยุโรป และกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านในเอเชีย ซึ่งแต่ละประเทศหรือโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งนั้น มีข้อมูลและแหล่งความรู้ที่หลากหลาย มีทั้งส่วนที่เหมือนและต่างกันกันออกไป แต่ล้วนมีประโยชน์และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกรณีของไทยได้

อย่างดี หากเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาข้อมูลและแหล่งความรู้เหล่านี้ไปในทิศทางที่สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะพื้นฐานของไทย คือรู้จักเลือกสรรค์และนำมาต่อเติมหรือช่วยแก้ไขปัญหาเดิมที่มีอยู่ เพื่อให้การผลิตทหารของไทย (CRMA) ได้มาตรฐานทางคุณภาพตามแบบตะวันตกในแบบฉบับของไทย (จะนำเสนอข้อมูลและความรู้ในแต่ละประเทศในบทที่ 5-7 และข้อเสนอใหม่สำหรับกรณีของไทยในบทที่ 8)

เหตุผลหลักที่ต้องการเน้นแหล่งข้อมูลและความรู้ในส่วนหลัง คือความเห็นหรือข้อคิดและประสบการณ์จากทหารต่างชาติในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายนั้น เพราะเห็นว่าถ้าจะทำความเข้าใจเข้าถึงและพัฒนาการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกสำหรับนำมาใช้ในกรณีของไทยแล้ว ในขั้นแรกจำเป็นต้องฟังและเรียนรู้จากประสบการณ์และความคิดของทหารหรือนักเรียนนายร้อยต่างชาติให้มาก เพราะหากพยายามเข้าใจเรื่องต่างๆ จากมุมมองของพวกเขาแล้ว การแสวงหาแนวทางสร้างหรือได้มาซึ่งทหารอาชีพตามแบบตะวันตกให้กับในกรณีของไทย ย่อมช่วยทำให้การมองภาพในอนาคตมีแนวทางที่ชัดเจนหรือเป็นรูปธรรม คือเป็นไปได้มากและสามารถออกจากวิธีคิดแบบเดิมที่มีอยู่ กล่าวคือ

การจะทำให้ทหารไทยเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตกนั้น ควรต้องเน้นด้านความคิดอ่านมากกว่าการห้ามปรามทางพฤติกรรม คือต้องเริ่มจากการปรับเปลี่ยนวิธีคิดของทหารให้พร้อมก่อนเป็นสิ่งสำคัญ มิใช่เอาแต่เรียกร้องหรือห้ามปรามในแบบเดิมที่ผ่านมา คือมีแต่ข้อห้าม ข้อกำหนด หรือการเรียกร้องจากนักวิชาการกระแสหลัก เพราะจากการไปเรียนรู้ในโลกตะวันตกและกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านในเอเชียกลับทำให้ผู้วิจัยพบเห็นและได้ข้อคิดเชิงประจักษ์ว่า วิธีการหรือแนวทางเดิมของไทยที่ผ่านมา ล้มเหลวตั้งแต่ยังไม่ได้เริ่มต้นคือ มิใช่เพียงการเรียกร้องให้ทหารไทยต้องเป็นทหารอาชีพ ไม่ยุ่งเกี่ยวการเมืองหรือไม่ทำรัฐประหาร หรือมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญก็พอแล้ว หากจำเป็นต้องเรียนรู้จากด้านในหรือความคิดอ่านของทหารให้ได้เสียก่อน จึงจะพัฒนาให้ทหารมีความพร้อมไปสู่จุดนั้นได้อย่างเต็มหัวใจ คือจากความรู้ ความเข้าใจหรือความสมัครใจของทหารอาชีพเองเป็นสิ่งสำคัญเหนืออื่นใด

ข้อเสนอในที่นี้จึงควรเน้นอีกครั้งว่า ถ้าต้องการปฏิรูปกองทัพ ควรต้องตั้งใจฟังทหารให้มาก และพยายามเข้าใจเรื่องต่างๆ จากมุมมองของทหารด้วย ทำนองคล้ายเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพราะการฟังทหารย่อมจะช่วยทำให้เข้าใจ เข้าถึงโลกของทหารในมิติทางความคิดอ่านและวัฒนธรรมได้อย่างดี ในขณะเดียวกันก็ย่อมจะช่วยทำให้แลเห็นหนทางของทางออกในปัญหานี้ได้เช่นกัน คือเกิดการพัฒนาทางความคิดและแนวทางใหม่ของการทำให้ทหารไทยเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตกจากฐานราก ซึ่งการพัฒนาจากฐานรากของทางตะวันตกนั้น มีสภาพแวดล้อมทางสังคมหรือการกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization) เป็นตัวช่วยสำคัญ แต่การฝึกอบรมหรือการต่อยอดจากสังคมในระดับโรงเรียนนายร้อยก็ยังคงเป็นสิ่งจำเป็น แม้อาจไม่จำเป็นต้องเน้นย้ำเรื่องนี้ในชั้นเรียนมากนักก็ตาม

สิ่งนี้นับเป็นลักษณะพื้นฐานที่เด่นของโลกตะวันตกและกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านในเอเชียที่ได้ดำเนินการมานานแล้ว และของไทยก็สามารถจะเริ่มต้นทำได้จากการพัฒนาฐานรากนี้ ด้วยการปฏิรูป

ระบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ และหวังว่าในอนาคตการกล่อมเกลาทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยรากฐานในควบคุม กำกับและดูแลความเป็นทหารอาชีพให้กับกองทัพเป็นอย่างดี ย่อมเป็นตัวช่วยได้ในอีกทางหนึ่ง หากฝ่ายการเมือง ภาคประชาชนมีคุณภาพเช่นเดียวกับทางตะวันตก/สังคมประชาธิปไตยทั้งหลาย

ควรเน้นไว้ในที่นี้ว่า แนวทางใหม่ของการทำให้ทหารไทยเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตกจากฐานราก ด้วยการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ เพื่อพัฒนาความคิดอ่านของทหารรุ่นใหม่ให้ไปกันได้กับระบอบประชาธิปไตยนั้น อาจไม่ใช่เรื่องยากนัก แต่ต้องอาศัยเวลา และที่สำคัญยิ่งกว่าเวลาก็คือการดำรงตนของทหารอาชีพในสังคมประชาธิปไตยแบบไทยหรือไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองไทยนั้น อาจยากกว่าในสังคมประชาธิปไตยของตะวันตกหรือกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย เช่น เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย ก็เป็นไปได้ เพราะหากฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนในสังคมไทยยังไม่พร้อมที่จะรองรับกับระบอบประชาธิปไตยแล้ว การดำรงตนของความเป็นทหารอาชีพของทหารไทยอาจจะไม่มีความหมาย หรือดำรงตนได้ยากยิ่งในท่ามกลางของฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนหลากหลายกลุ่ม ที่ยังคงสนับสนุนการรัฐประหารอย่างไม่ขาดสายนับจากหลังสงครามโลกฯ เป็นต้นมา

ดังนั้น ถ้าต้องการให้ทหารไทยดำรงตนเช่นเดียวกับทหารอาชีพในโลกตะวันตกหรือกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยแล้ว สิ่งสำคัญและจำเป็นต้องมีการดำเนินการควบคู่กันไปก็คือการสร้างสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองที่เอื้ออำนวยให้ทหารไม่สามารถออกมาสู่การเมืองได้ คือฝ่ายการเมืองและสังคม/ประชาชนต้องมีส่วนร่วมสำคัญ ด้วย เพื่อช่วยป้องกันหรือค้ำประกันให้ระบอบประชาธิปไตยดำรงอยู่ได้ คือมิใช่การเรียกร้องแต่กับทหารฝ่ายเดียว หากแต่ฝ่ายการเมืองและประชาชนเองย่อมต้องมีคุณภาพ มีวินัยและมีความรับผิดชอบเช่นเดียวกับทางโลกประชาธิปไตยด้วย จึงจะเป็นหลักประกันที่สำคัญในการป้องกันมิให้ทหารเข้าเกี่ยวข้องกับการเมืองได้อย่างแท้จริง ซึ่งตัวอย่างในลักษณะเช่นนี้ไม่จำเป็นต้องอ้างทางตะวันตก แต่เห็นได้จากกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านในเอเชียเช่นกัน เนื่องจากฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนของเกาหลีใต้และอินโดนีเซียนั้น ได้แสดงมติของประชาชนส่วนใหญ่หรือมีประชามติอย่างชัดเจนที่ไม่สนับสนุนการรัฐประหาร ไม่ว่าจะเป็นไปในกรณีใดก็ตาม

ที่จริงแล้ว ในส่วนของกำลังพลในกองทัพไทยเองก็มีทหารนักคิด ทหารหัวปฏิรูป ทหารประชาธิปไตย ที่มีแนวคิดหรือมีข้อเสนอต่อฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนในทำนองนี้เช่นกัน เพราะท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามกระแสโลกมากขึ้นในขณะนี้ ย่อมส่งผลกระทบทางความคิดอ่านในหมู่ทหารรุ่นใหม่ไม่มากก็น้อย และก่อให้เกิดนักคิดหรือนักปฏิรูปในหมู่ทหารรุ่นใหม่ โดยเฉพาะนายทหารหรือนักเรียนนายร้อยที่จบจากต่างประเทศจำนวนไม่น้อย แต่ข้อมูลและแหล่งความรู้จากทหารอาชีพไทย รวมทั้งสถาบันการศึกษาทางทหารในโลกประชาธิปไตยทั้งหลายกลับไม่ได้รับความใส่ใจอย่างเท่าที่ควรนัก คือมักไม่ได้รับความสำคัญหรือนำมาใช้ในการปรับปรุงระบบการผลิตทหารและการปฏิรูปกองทัพ แม้ในยุคสมัยที่มีรัฐบาลพลเรือนมาจากการเลือกตั้งก็ตาม

หากย้ายวิธีคิดมาอยู่บนฐานข้อมูลและความรู้ของทหารอาชีพและสถาบันการศึกษาทางทหารต่างประเทศแล้ว มุมมองของปัญหาในเรื่องนี้ย่อมแตกต่างไปจากเดิมอย่างแน่นอน โดยเฉพาะจากมุมที่เคยมองกันในหมู่นักวิชาการหรือข้อเรียกร้องของฝ่ายการเมืองที่ผ่านมา ทั้งนี้เพราะการมองต่างมุมจะช่วยให้เห็นจุดเน้นและการพัฒนาในแนวทางที่ต่างกัน แต่มีโอกาสในการบรรลุเป้าหมายเดียวกันได้มากกว่าและยั่งยืนกว่า คือการปฏิรูปกองทัพหรือการสร้างทหารอาชีพตามแบบตะวันตก เนื่องจากเป็นผลของความพร้อมจากภายในของกองทัพโดยตรง

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ การได้ข้อมูลและความรู้จากฝ่ายบริหารการศึกษาทางทหาร นักการทหาร นายทหารและนักเรียนนายร้อยในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตก หรือการผลิตทหารในลักษณะเก่งทั้งบู๊และบุ๋นไปในตัว คือนอกเหนือจากมีความรู้ทางทหารอย่างดีหรือรบเป็นแล้ว ยังมีความรู้ด้านต่างๆ อย่างดีเช่นเดียวกับบัณฑิตที่มีคุณภาพ ย่อมทำให้การมองจากมุมนี้แลเห็น “เนื้อใน” เชิงปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพในโลกจริงของตะวันตก ซึ่งมีขั้นตอนหรือกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างจริงจัง จึงจะประสบความสำเร็จหรือบรรลุเป้าหมายของการผลิตทหารอาชีพได้

ดังนั้น การเข้าถึง “เนื้อใน” นี้ซึ่งเป็นเรื่องพื้นฐานของการผลิตทหารอาชีพแบบตะวันตก และการสร้างองค์ความรู้ทางทหารกับการเมือง จึงถือเป็นด่านแรกของความสำเร็จในการออกแบบ แต่การออกแบบให้สำเร็จจำเป็นต้องมีการดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ต่อไปอย่างจริงจัง คือเป็นไปอย่างมีระบบและครบทั้งกระบวนการของการเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ข้อมูลและความรู้จากมุมมองต่างๆ นี้ได้แสดงบทบาทและอิทธิพลในฐานะ “ตัวช่วย” ของการออกแบบสำหรับการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก และสามารถนำเสนอตัวแบบที่ได้นี้มาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติหรือใช้ได้จริงในกรณีของไทยต่อไป

3.3 ขั้นตอนของการดำเนินการ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า กระบวนการของการวิจัยนี้มีหลายขั้นตอนด้วยกัน แต่ขั้นตอนหลักอยู่ที่การค้นหาแม่แบบที่ดี สำหรับการปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ให้กับ CRMA และแม่แบบที่ดีนี้อาจมีลักษณะผสมมากกว่ามาจากประเทศใดประเทศหนึ่ง ดังนั้นการค้นหาแบบอย่างที่ดีนี้ จึงได้วางแนวทางการพัฒนาใน 2 ระดับคือ (1) การสร้างตัวแบบเชิงแนวคิดหรือจินตนาการจากเอกสารและการสัมภาษณ์นายทหาร/นักเรียนนายร้อยต่างประเทศ และ (2) การไปสัมผัสตัวแบบของจริงจากภาคสนาม โดยเริ่มต้นจากการสำรวจและประมวลความรู้เชิงแนวคิดในการจัดระบบการศึกษาทางทหาร เพื่อสร้างตัวแบบเชิงจินตนาการก่อนในหัวคิด จากนั้นจึงนำไปสู่การสำรวจและประมวลความรู้เชิงภาคปฏิบัติของระบบการเรียนการสอนจริงในประเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาตัวแบบเชิงแนวคิดที่ได้แล้วไปสู่ตัวแบบจากของจริง คือ

การเก็บข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาตัวแบบจริงทั้งจากประเทศต้นแบบทางตะวันตก ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและยุโรป และกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านจากระบอบเผด็จการสู่ประชาธิปไตยในเอเชีย ได้แก่ เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย

การดำเนินการนี้ได้ศึกษาจากแหล่งข้อมูลทั้งด้านเอกสาร กลุ่มนายทหารไทย/นักเรียนนายร้อยต่างประเทศ และสถาบันการศึกษาต่างประเทศ แต่จุดเน้นของการดำเนินการนี้อาศัยฐานข้อมูลจากต่างประเทศเป็นหลัก คือผ่านการสัมภาษณ์หรือการจัดสัมมนา/พูดคุยกลุ่มย่อย หรือรายบุคคลกับกลุ่มทหารผู้ช่วยทูตทหารบกและนักเรียนนายร้อย (ส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ของ CRMA/นักเรียนนายร้อยต่างประเทศปัจจุบัน) ที่มีประสบการณ์การเรียนในต่างประเทศ โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่จบจาก West Point, Norwich University, VMI, เยอรมนี ฝรั่งเศส สเปน อังกฤษและอิตาลี หรือเป็นกลุ่มใหญ่ เช่น สหรัฐอเมริกาและยุโรป

จากนั้นจึงไปสู่ขั้นของการศึกษาภาคสนาม เพื่อเก็บข้อมูลและองค์ความรู้จากตัวแบบจริงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยต่างชาติ ทั้งจากโรงเรียนนายร้อยในสหรัฐอเมริกา ยุโรป และเอเชีย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลและแหล่งความรู้ที่หลากหลายและสามารถตรวจสอบซึ่งกันและกัน ในขณะเดียวกันก็เพื่อพัฒนาตัวแบบจากของจริงในเชิงการเปรียบเทียบไปในตัวด้วย และยังเท่ากับเป็นการนำเสนอตัวแบบต่างๆ จากประเทศเหล่านี้ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการมองไปข้างหน้า/การวาดภาพอนาคต (Scenario Thinking/Planning) เพื่อค้นหาตัวแบบที่ดีและมีความเหมาะสม สำหรับใช้เป็นฐานคิดของการออกแบบในกรณีของไทยต่อไป

อย่างไรก็ตาม การจะบรรลุเป้าหมายในขั้นสุดท้ายนี้ได้อย่างตรงจุดคือ ได้ตัวแบบจริงที่ดีและเหมาะสมเพื่อเป็นฐานข้อมูลและองค์ความรู้ในการออกแบบสำหรับของไทยนั้น สิ่งสำคัญก็คือ ต้องเข้าใจเข้าถึงปัญหาพื้นฐานของไทยที่มีอยู่เดิมให้ได้ก่อน โดยเฉพาะปัญหาของระบบเดิม (CRMA) และใช้เป็นตัวตั้ง เพื่อเป็นฐานของการปรับรับระบบการผลิตทหารอาชีพจากภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ทำนองคล้ายกับข้อคิดเรื่องรู้ตัวเราก่อน ก่อนที่จะไปรู้เขาหรือจากภายนอก หรือเปรียบทำนองคล้ายการปรับปรุง/ต่อเติมบ้านเดิมที่เคยอยู่ ต้องเริ่มจากการสำรวจบ้านเดิม และจะปรับปรุง/ต่อเติมตรงไหน อย่างไร ให้บ้านเดิมมีความแข็งแรงและทันสมัยยิ่งขึ้น เพื่อพร้อมรับกับกระแสพายุ “Democratization” และ “ประเทศไทย 4.0” คือโฉมใหม่ของ CRMA ยังคงอยู่บนฐานเดิม แต่ปรับเปลี่ยนเฉพาะบางส่วน เช่น ระบบการเรียนการสอน ระบบหอพัก ฯลฯ เพื่อทำให้ CRMA มีความทันสมัยและสนองตอบต่อสังคม โดยเฉพาะในด้านสามารถให้ผลผลิตทหารอาชีพแบบตะวันตกในแบบฉบับของไทย

เพื่อการสร้างความสำเร็จให้กับงานวิจัยนี้ในเบื้องต้น การเก็บข้อมูลภาคสนามจึงมิใช่มุ่งเน้นเพียงการไปค้นหาตัวแบบของประเทศนั้นประเทศนี้ มีลักษณะเด่นหรือมีลักษณะที่ดีอย่างไรเท่านั้น หาก

จำเป็นต้องพินิจพิเคราะห์เข้าถึง “เนื้อใน” ของลักษณะต่างๆ นั้นในเชิงเหมาะสมหรือมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะการนำมาแก้ไขจุดอ่อนในระบบบ้านเดิมของไทย (CRMA) ให้ตรงจุดได้อย่างไร และที่สำคัญคือ ก่อนการออกไปเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ต้องเริ่มจากการพิเคราะห์ภายในของไทยก่อนอย่างดี โดยมีระดับ/ขั้นตอนของการดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ตามลำดับ และได้ให้ความสำคัญแต่ละลำดับของกระบวนการอย่างเป็นระบบตาม 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การอธิบายปัญหาหลักของไทย และจะนำเสนอในรายละเอียดในบทที่ 4 อีกครั้ง ในขั้นนี้เป็นการวางเหตุผล/สมมุติฐานการวิจัยเรื่องนี้คือ ระบบการศึกษาทางทหารสมัยใหม่ของไทย (CRMA) มีปัญหาหลักอะไร เกิดขึ้นในส่วนใดบ้าง และไม่เหมาะสมกับสภาพทางสังคมและกระแสโลกอย่างไร โดยเฉพาะกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในสมัยปัจจุบัน โดยย้อนกลับไปพินิจในอดีตจากจุดเริ่มต้นของ CRMA และพัฒนาการในระยะต่อมาคือ นับจากการจัดระบบการศึกษาทางทหารตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา และเมื่อเริ่มเข้าสู่ช่วงระบอบประชาธิปไตยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แล้วก็ตาม โดยเฉพาะปัญหาในช่วงหลัง พ.ศ. 2490 เมื่อ CRMA ได้ตามแบบอย่างของระบบ West Point แล้ว ทำไม CRMA กลับไม่ประสบความสำเร็จเช่นเดียวกับโรงเรียนนายร้อยทหารบกของเกาหลีใต้หรือไต้หวัน ซึ่งทั้งสองประเทศนี้ก็รับแบบอย่างของ West Point ในช่วงเดียวกับของไทย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ระบบเดิมของการศึกษาทางทหารมีปัญหาตรงจุดไหน ทำไมไม่สามารถผลิตหรือไม่ต้องการผลิตทหารอาชีพที่ไปกันได้กับระบอบประชาธิปไตย และสาเหตุของเรื่องนี้อาจเป็นไปได้ในทางหนึ่งทางใดหรือ 2 ทางนี้คือ ผู้นำไม่เอาจริงหรือหน่วยให้การศึกษาไม่เข้าใจก็เป็นไปได้

ดังนั้น ถ้าต้องการผลักดันให้การผลิตทหารของไทย เป็นไปในลักษณะทหารอาชีพตามแบบตะวันตกมีความเป็นไปได้และเป็นเรื่องสำคัญที่สุด จำเป็นต้องเริ่มจากการแก้ต้นตอของปัญหานี้ทั้งสองทางหรือในทางหนึ่งทางใดนั้นให้ได้ก่อนเป็นลำดับแรก คือการเอาจริงเอาจังของระดับผู้นำ และมีความเข้าใจกันอย่างดีในหน่วยปฏิบัติการในการตามแบบอย่าง West Point และ/หรือแบบอื่นๆ ทางยุโรป เพื่อแก้ไขปัญหาเดิมที่มีอยู่ โดยจัดวางระบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป เพราะการปรับเปลี่ยน CRMA ไปสู่โฉมใหม่ในอนาคตเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะมองจากมุมใดก็ตาม

แต่การจัดวางระบบการศึกษาทางทหารแบบใหม่นี้ เมื่อมองจากฐานเดิมของ CRMA แล้ว มีข้อเสนอแนะว่าวิธีการหนึ่งที่ดีคือ การหันกลับไปหาต้นแบบที่ไทยได้ตามแบบอย่างมานานแล้ว คือ West Point และศึกษาตัวแบบจริงอย่างจริงจังในระดับเข้าถึง “เนื้อใน” เพื่อเป็นจุดตั้งต้นว่า ทำไม CRMA จึงล้มเหลวหรือล้มเหลวตรงไหน อย่างไร เพื่อนำข้อค้นพบนี้มาเป็นฐานของการออกแบบใหม่สำหรับ CRMA และควรต้องมีการวางแผนการออกแบบที่ถูกหลักตามหลักวิชาความรู้ และการออกแบบนี้ย่อมหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องอาศัยฐานข้อมูล หรือตัวแบบและองค์ความรู้จากต่างประเทศ ทั้งประเทศที่เคยเป็นต้นแบบและประเทศอื่นๆ ในโลกตะวันตก/ประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายเป็นพื้นฐาน

หลังจากการนำเสนอปัญหาหลักและกำหนดจุดมุ่งหมายในขั้นแรกนี้แล้ว หลักสำคัญของงานวิจัยที่จะดำเนินการในขั้นตอนต่อๆ ไป (ขั้นตอนที่ 2-4) จึงได้วางอยู่บนกรอบของความคิดเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว คือการอาศัยฐานข้อมูลและองค์ความรู้จากระบบของกลุ่มประเทศทางตะวันตกเป็นต้นแบบ และเน้นพินิจการเรียนรู้จากประสบการณ์ของกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จสู่ประชาธิปไตยในเอเชีย โดยเฉพาะกรณีของเกาหลีใต้ (KMA) และอินโดนีเซีย (AKMIL) เป็นแนวทางในการนำตัวแบบจากตะวันตกมาประยุกต์ใช้สำหรับกรณีของไทย โดยเน้นการศึกษาที่มาและแบบแผนการปฏิบัติของการปฏิรูปการศึกษาของกรณีศึกษา นอกเหนือจากหลักสูตรการศึกษา ระบบการเรียนการสอน ระบบหอพัก ฯลฯ เพื่อเป็นตัวอย่าง บทเรียนหรือการเรียนลัด คือเป็นเสมือนเครื่องส่องทางให้กับการออกแบบสำหรับกรณีของไทยสามารถบรรลุผลไปสู่เป้าหมายได้ เช่นเดียวกับโรงเรียนนายร้อยทหารบกของบรรดาประเทศเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวันและอินโดนีเซีย ซึ่งการนำเสนอตามกระบวนการในส่วนนี้จะเริ่มจากขั้นตอนที่ 2 เป็นต้นไป กล่าวคือ

ขั้นตอนที่ 2 คือการสร้างตัวแบบจำลองเชิงแนวคิดจากประเทศประชาธิปไตย ในขั้นตอนนี้ยังคงเป็นการวิจัยด้านเอกสารเช่นเดียวกับขั้นตอนที่ 1 แต่เสริมด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มทหารไทย คือเป็นการเจาะลึกเพื่อค้นหาเชิงแนวคิดทฤษฎีเพื่อสร้างหลักการและตัวแบบจำลองจากแหล่งความรู้ด้านเอกสารและประสบการณ์โดยตรงของกลุ่มทหารและนักเรียนนายร้อยไทย ที่จบ/กำลังเรียนต่างประเทศ จึงอาจถือเป็นการอุ่นเครื่องก่อนออกไปสัมผัสของจริง (การเก็บข้อมูลภาคสนาม) หลักใหญ่ของเนื้อหาประกอบด้วยการสร้างแบบจำลองจากแนวคิดทฤษฎีในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือน (Civil-Military Relations) ในประเทศประชาธิปไตยจากนักวิชาการตะวันตก และศึกษาจากตัวแบบหรือระบบจริงของการจัดการศึกษาทางทหารในประเทศต่างๆ ทั้งประเทศต้นแบบในตะวันตกหรือประเทศที่จัดระบบทหารเป็นกองทัพอาชีพ และประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านมาแล้ว เช่น โปรตุเกส ที่ได้กล่าวถึงในบทก่อน

ถัดจากด้านเอกสาร ในขั้นต่อมาจะเป็นการสำรวจและประมวลความรู้จากแหล่งข้อมูลด้านตัวบุคคลหรือประสบการณ์ ข้อคิดเห็นจากกลุ่มทหารไทยที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยต่างประเทศ โดยผ่านการจัดสัมมนากลุ่มย่อยหรือการพูดคุยสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล โดยเฉพาะกับกลุ่มนักเรียนนายร้อยของไทยที่มีประสบการณ์จากโรงเรียนนายร้อยของประเทศต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้เพื่อไปเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งอาจแบ่งได้ 3 กลุ่มใหญ่ที่สามารถพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้เป็นอย่างดี คือ

(1) กลุ่มที่เป็นอาจารย์ (ระดับนายร้อยถึงพันเอก) โดยเฉพาะที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มีจำนวนประมาณ 20-30 ท่าน ส่วนใหญ่จบจากสหรัฐอเมริกามากที่สุด รองลงมาคือฝรั่งเศส เยอรมนีและอังกฤษ และมีอีกส่วนหนึ่งจากออสเตรเลีย สเปนและญี่ปุ่น

(ส่วนการแลกเปลี่ยนนักเรียนนายร้อยกับจีนยังอยู่ในระยะเริ่มต้น คือยังไม่จบกลับมาในกองทัพหรือโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และมีข้อน่าสังเกตว่า นักเรียนนายร้อยไทยที่จบจากเกาหลีใต้ KMA มักไม่ได้กลับมาเป็นอาจารย์ที่ CRMA อาจเพราะส่วนมากจบเพียงระดับปริญญาตรีเท่านั้น)

(2) กลุ่มทหารที่ดูแลหรือรับผิดชอบสายงานด้านการศึกษา (ระดับพันเอกถึงนายพล) โดยเฉพาะในระดับของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทั้งระดับผู้บัญชาการ ผู้อำนวยการส่วน เช่น ส่วนการศึกษาและส่วนวิชาการทหารหรือกรมนักเรียนนายร้อยฯ มีประมาณ 10-15 ท่าน ซึ่งบางท่านเกษียณอายุราชการ แต่ยังมีอิทธิพลและมีความคิดเห็นที่ดี (เช่น พล.อ. บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ ศิษย์เก่า West Point อดีตผบสส, พล.อ.ดนัย มีชูเวท ศิษย์เก่า Sandhurst อดีตผบ รร.จปร) และ

(3) กลุ่มผู้ช่วยทูตทหารบกทั้งที่เคยไปประจำและอยู่ราชการต่างประเทศ (ระดับพันเอกพิเศษ-พันโท ประมาณ 10-15 นาย) และกลุ่มนายทหารรุ่นหนุ่มและนักเรียนนายร้อยไทยที่กำลังศึกษาต่างประเทศ (30-40 นาย) สมาชิกสองกลุ่มนี้มีมากที่สุด แต่ส่วนมากจบจากหรือกำลังเรียนในสหรัฐอเมริกา (5 แห่ง ประกอบด้วย ซิตาเดล (Citadel, The Military College of South Carolina), Norwich University, VMI, West Point และ Texas A & M University) และยุโรป ทั้งจากฝรั่งเศส เยอรมนี สเปน อังกฤษและอิตาลี ส่วนที่เหลือจบจากเกาหลีใต้ ออสเตรเลีย (มีระบบคล้ายกับทางยุโรป เช่น เยอรมนี อังกฤษและอิตาลี) และญี่ปุ่น

นายทหารทั้ง 3 กลุ่มนี้ นอกจากมีข้อมูลด้านประสบการณ์และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แล้ว ยังมีข้อมูลและเครือข่ายที่จะช่วยการสำรวจและประมวลความรู้ในขั้นต่อไปอีกด้วย คืออาจารย์และนักเรียนนายร้อยจากสถาบันการศึกษาทางทหารในต่างประเทศ ทั้งในสหรัฐอเมริกา ยุโรปและเอเชีย

อย่างไรก็ตาม ควรกล่าวไว้ตรงนี้ว่า แม้ข้อมูลและประสบการณ์ของกลุ่มทหารไทยทั้ง 3 กลุ่มนี้ มีความกว้างและลึกกว่าแหล่งข้อมูลด้านเอกสารจากงานวิจัยของนักวิชาการ แต่ยังมีข้อจำกัดอยู่ดี เพราะหลักสูตรและระบบของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งแต่ละประเทศมีการปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งนักเรียนนายร้อยไทยเป็นชาวต่างชาติ จึงอาจเห็น และ/หรือไม่เห็นอีกหลายด้านที่แตกต่างไปจากนักเรียนนายร้อยของชาตินั้นๆ นอกจากนี้ นักเรียนนายร้อยไทยมักเลือกเอกสาขาทางวิศวกรรมศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ จึงมองไม่เห็นภาพหรือการให้ความสำคัญของบทบาทและอิทธิพลทางสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ทั้งในฐานะหลักสูตรวิชาแกน (Core Curriculum) และ/หรือวิชาเอกวิชาโท ซึ่งเป็นลักษณะเด่นในระบบการผลิตทหารอาชีพของตะวันตก ที่ CRMA และกองทัพบกของไทยมักมองข้ามตลอดมา

แต่ที่สำคัญคือ นักเรียนนายร้อยไทยมักฉายให้เห็นภาพจากต่างประเทศในด้านระบบหลักเพียงระบบเดียว เนื่องจากนักเรียนนายร้อยที่ไปเรียนและจบจากประเทศต่างนั้น รัฐบาลไทย (กองทัพบก) มักส่งไปเรียนเฉพาะในโรงเรียนนายร้อยหลักเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนนายร้อยทหารบกเวสต์ปอยต์ (West Point) มหาวิทยาลัยการทหารนอร์วิช (Norwich University) โรงเรียนนายร้อยทหารบก เกาหลีใต้ (Korea Military Academy, KMA) โรงเรียนนายร้อยทหารบกแซงซีร์ (Saint-Cyr) ของฝรั่งเศส โรงเรียนนายร้อยทหารบก ของเยอรมนี (Dresden) โรงเรียนนายร้อยทหารบกแซนด์เฮิสต์ (Sandhurst) ของอังกฤษ โรงเรียนนายร้อยทหารบก ของอิตาลี (Military Academy of Modena) วิทยาลัยวิชาการทหารดันทรูน (Royal Military College, Duntroon) ของออสเตรเลีย และมหาวิทยาลัยป้องกันตนเอง (National Defense Academy, NDA) ของญี่ปุ่นก็ตาม

นักเรียนนายร้อยจบจากต่างประเทศ ส่วนมากมักไม่มีโอกาสเรียนรู้หรือไม่เคยมีประสบการณ์ผ่านระบบนักเรียนนายร้อยระบบอื่นๆ เช่น ระบบนักเรียนนายร้อยสำรองและนักเรียนนายร้อยด้านเทคนิค รวมทั้งไม่มีโอกาสเข้าฝึกทางทหาร (ภาคสนามตามหน่วยต่างๆ ของกองทัพ) โดยเฉพาะนักเรียนนายร้อยที่จบจากโรงเรียนนายร้อยเอกชนของสหรัฐอเมริกา ฯลฯ จึงมีข้อมูลลักษณะเฉพาะด้าน คือเพียงจากภายในโรงเรียนนายร้อยหลักเท่านั้น และที่สำคัญยิ่งก็คือ แม้นักเรียนนายร้อยต่างประเทศนี้อาจเป็นตัวแทนของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งได้ก็จริง แต่ข้อมูล ข้อคิดเห็นต่างๆ ล้วนมาจากมุมเดียวคือมุมของนักเรียนนายร้อยต่างชาติเป็นหลักใหญ่ จึงยังขาดข้อมูล ข้อคิดเห็นจากมุมมองอื่นๆ คือฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยของแห่งนั้นๆ รวมทั้งสถานที่ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศจริงที่ไม่อาจบรรยายได้หรือไม่สามารถทำให้เห็นภาพรวมหรือตอบข้อสงสัยในเชิงวิจัยได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งส่วนหนึ่งของข้อจำกัดนี้อาจเปรียบได้ทำนองคล้ายกับ การได้ไปท่องเที่ยวชมป่าธรรมชาติ ได้เห็นต้นไม้ที่ละกลุ่มที่ละต้นก็จริง แต่ไม่เห็นป่าไม้ทั้งหมดนั่นเอง

ด้วยข้อจำกัดเช่นนี้ จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่า การไปสัมผัสกับตัวแบบของจริงหรือโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งนั้นเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เพราะการได้เห็นสภาพจริง ได้คุยกับเจ้าของตัวจริงเสียงจริง โดยเฉพาะในหมู่ผู้รู้ของสถาบันการศึกษาทางทหารแต่ละแห่ง หรือผู้เกี่ยวข้องโดยตรงในแต่ละด้านนั้น นอกจากจะได้ข้อมูลและความรู้จากทุกมุมมองแล้ว ยังมีส่วนสำคัญช่วยทำให้เข้าใจ เข้าถึง “เนื้อใน” ด้านปรัชญาและ “หัวใจ” หรือ “จิตวิญญาณ” ของแต่ละแห่งนั้นอีกด้วย และปัจจัยด้าน “เนื้อใน” นี้ย่อมถือเป็นเรื่องสำคัญไม่ต่างไปจากตัวหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน รวมทั้งกลไกและสถานที่ต่างๆ ที่เห็นอยู่เบื้องหน้า

แม้สิ่งที่เห็นอยู่เบื้องหน้าของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งนั้น มีความสำคัญก็จริง แต่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของความสำเร็จในการผลิตทหารอาชีพเท่านั้น เพราะแท้จริงแล้ว

ความสำเร็จในการผลิตทหารของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่ง ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่มองไม่เห็นหรือไม่มีตัวตน แต่สัมผัสรู้สึกรับรู้ได้ และมีบทบาทและอิทธิพลที่คอยกำกับดูแลอยู่เบื้องหลังให้ระบบและการผลิตนายทหารบรรลุตามเป้าหมายอย่างสร้างสรรค์ นั่นก็คือ “จิตวิญญาณ” ของความเป็นทหารอาชีพ และจะสะท้อนให้เห็นในเชิงปรัชญาและหัวใจในการผลิตนายทหารของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งนั้น จากการแสดงออกในด้านต่างๆ ของบุคคลทั้งนายทหารนักเรียนนายร้อย และสภาพแวดล้อมที่ปกคลุมแต่ละแห่ง เช่น ความศักดิ์สิทธิ์ของระบบเกียรติศักดิ์ (Honor Code) ความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ที่จะทำได้ และความรักในทหารอาชีพ ฯลฯ

การค้นหาสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหายไปของ CRMA นั้น จึงเป็นเรื่องที่ต้องมีการเก็บข้อมูลภาคสนาม/การดูงานสถาบันศึกษาทางทหารในต่างประเทศ ในฐานะเป็นแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางทหารที่สำคัญยิ่ง เพื่อมองให้เห็นป่าทั้งป่าและต้นไม้ที่ละกลุ่มที่ละต้นจากทหารและนักเรียนนายร้อยของชาตินั้นๆ ในรายละเอียด คือสามารถเข้าใจภาพใหญ่และมองเห็นระบบย่อยต่างๆ ของการผลิตนักเรียนนายร้อย นอกเหนือจากระบบโรงเรียนนายร้อยหลักเท่านั้น ทั้งยังสามารถเข้าถึงเนื้อในคือ ปรัชญาและหัวใจหรือ “จิตวิญญาณ” ของแต่ละแห่งนั้นได้อย่างดีอีกด้วย เช่น “นักวิชาการในเครื่องแบบ” (Scholar uniforms) หรือ “พลเมืองพร้อมรบ” (citizen-soldiers)

อย่างไรก็ดี แม้การศึกษาดูงานจะอาศัยโรงเรียนนายร้อยหลักในประเทศต่างๆ เป็นหลักก็ตาม แต่การศึกษาในภาคสนามจะเน้นระบบและการผลิตนายทหารของประเทศนั้นๆ ในภาพรวมเป็นหลัก เช่น ในสหรัฐอเมริกา นอกจากโรงเรียนนายร้อยเวสต์ปอยต์แล้ว ยังมีระบบหรือรูปแบบ ROTC ที่กระจายอยู่ทั่วไปตามโรงเรียนนายร้อยเอกชน/มหาวิทยาลัยพลเรือนต่างๆ ด้วย เช่น นอร์วิช (Norwich University; NU) และ สถาบันการทหารเวอร์จิเนียหรือวีเอ็มไอ (Virginia Military Institute; VMI)

นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลภาคสนามในต่างประเทศของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งนั้น ผู้วิจัยยังสนใจการศึกษาที่มาและแบบแผนการปฏิบัติของการปฏิรูปการศึกษาของกรณีศึกษา นอกเหนือไปจากหลักสูตรการศึกษาและระบบโรงเรียนนายร้อยหลัก โดยเฉพาะเรื่องรูปแบบของระบบการศึกษาในฐานะที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและกองทัพ การเรียนการสอนของสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยจากบรรดาประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านมาแล้ว โดยเฉพาะกรณีของเกาหลีใต้ (KMA) และอินโดนีเซีย (AKMIL)

สิ่งสำคัญอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้วิจัยต้องการพบเห็นคือ ระบบที่อาจไม่เป็นทางการนักหรือได้เห็นสภาพตามจริงของสถานศึกษาแห่งนั้นๆ ได้แก่ ชีวิตจริงของนักเรียนนายร้อยในประเทศต่างๆ นั้น นับตั้งแต่สภาพความเป็นอยู่ โรงอาหาร/โรงเลี้ยง ระบบหอพัก การปกครองตนเอง ไปถึงเรื่องการเรียนการสอน

โดยเฉพาะภาควิชาการ วิธีการสอน การฝึกวิธีคิดเชิงวิพากษ์ การฝึกอบรมทางวัฒนธรรมทางการเมืองให้กับนักเรียนนายร้อย การสร้างแนวทางที่เป็นประชาธิปไตยหรือการมีทัศนคติเชิงบวกต่อนักการเมือง ระบอบประชาธิปไตยและรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง จากบรรดาประเทศที่จัดระบบทหารเป็นกองทัพอาชีพ ซึ่งประเด็นเหล่านี้นับเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเปลี่ยนกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมแบบเดิมในกองทัพไทยได้ โดยเฉพาะการมีทัศนคติเชิงบวกต่อระบอบประชาธิปไตย หรือการยอมรับรัฐพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง และทั้งหมดนี้ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการวิจัยภาคสนามและเป็นการกำหนดขอบเขตหรือพื้นที่ที่ศึกษาของเรื่องนี้ ซึ่งพื้นที่ของการศึกษาทั้งหมดต้องพึ่งพาอาศัยฐานข้อมูลและองค์ความรู้ของระบบการศึกษาทางทหารจากต่างประเทศหรือในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายเป็นหลัก โดยในขั้นตอนนี้จะทำการสำรวจ รวบรวมและประมวลความรู้เชิงภาคปฏิบัติของระบบการเรียนการสอนจริงในประเทศต่างๆ เพื่อศึกษาตัวแบบทั้งจากประเทศต้นแบบทางตะวันตก และกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้านแถบเอเชีย จากการมองในภาพรวมๆ ทั้งจากระบบทางสหรัฐอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลียและเอเชีย แล้วจึงลงลึกในแต่ละประเทศเพื่อพินิจในรายละเอียด แต่จะเจาะลึกเพียง 6 ประเทศเท่านั้น ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ยุโรป-ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี และเอเชีย-เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย (บทที่ 5-7)

ประเทศทั้ง 6 ที่ได้รับการคัดเลือกนี้ ประกอบด้วยตัวอย่างจาก 4 ประเทศในกลุ่มต้นแบบทางตะวันตก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา (ดูรายละเอียดในบทที่ 5) และอีก 3 ประเทศในยุโรป คือ ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี (บทที่ 6) และเลือกตัวอย่างอีก 2 ประเทศในกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย ประกอบด้วย 2 ประเทศในแถบเอเชีย ได้แก่ เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย (บทที่ 7)

การเลือกแบบเจาะจงจำนวน 6 ประเทศเพื่อเป็นตัวแบบของการศึกษานี้ มิใช่มาจากการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบจับฉลาก หรือเป็นไปตามความชอบ/ความสะดวกของผู้วิจัย หากมีเหตุผลทางประวัติศาสตร์และเชิงการเปรียบเทียบประกอบกันเป็นสำคัญ กล่าวคือ หากพินิจในมิติทางประวัติศาสตร์จะพบเห็นได้ว่า การเลือกตัวอย่าง 4 ประเทศจากต้นแบบทางตะวันตกนั้น ก็ด้วยเพราะเหตุว่าประเทศทั้ง 4 นี้เคยมีและ/หรือยังคงมีบทบาทและอิทธิพลต่อการทหารของไทย โดย 3 ประเทศในยุโรปนี้เคยมีบทบาทและอิทธิพลต่อไทยในช่วงเริ่มแรกตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และต่อเนื่องไปจนถึงสงครามโลกครั้งที่ 2 ส่วนสหรัฐอเมริกา (West Point) เข้ามารับช่วงแทนที่ยุโรป คือมีบทบาทและอิทธิพลภายหลังสงครามโลกฯ และยังคงต่อเนื่องเรื่อยมาถึงสมัยปัจจุบัน

ส่วนการเลือกอีก 2 ประเทศในกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย คือเกาหลีใต้และอินโดนีเซียนั้น ด้วยเหตุผลเนื่องจากทั้งสองประเทศนี้มีประสบการณ์

คล้ายกันกับของไทย โดยเฉพาะมีพัฒนาการในช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มาในแนวเดียวกัน ทั้งด้านการพัฒนาโรงเรียนนายร้อยและด้านการพัฒนาทางการเมือง กล่าวคือ ต่างได้รับอิทธิพลและมีการดำเนินการของโรงเรียนนายร้อยทหารบกตามแบบอย่างของ West Point ในช่วงเวลาเดียวกัน และยังเป็นประเทศที่มีสถานการณ์ร่วมกับประเทศไทยที่ผ่านมาในด้านรัฐบาลทหารหรือในระยะเปลี่ยนผ่าน โดยเฉพาะในช่วงการเปลี่ยนผ่านของประชาธิปไตย แต่ทำไมประเทศทั้งสองนี้กลับประสบความสำเร็จก้าวหน้าไปไกลกว่าไทยอย่างมาก ทั้งในด้านการปฏิรูปกองทัพและการเมือง

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ เหตุผลที่เลือก 2 ประเทศหลักจากภูมิภาคเอเชียนี้ นอกเหนือจากในด้านมิติทางประวัติศาสตร์ทั้งด้านโรงเรียนนายร้อยและการเมืองแล้ว ยังมีมิติในเชิงการเปรียบเทียบอีกด้วย โดยเฉพาะการมองจากมุมของ “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” กล่าวคือ ทั้งสองประเทศนี้มีจุดแข็งเป็นฐานในเชิงการรับ การปรับหรือการประยุกต์ใช้ระบบการศึกษาทางทหารจากต่างประเทศอย่างไร เมื่อมองจากมุมของประเทศผู้รับหรือจากสภาพท้องถิ่นของแต่ละประเทศ คือจะต้องพิจารณาเรื่องอะไรเป็นหลัก เช่น มีสภาพแวดล้อม เงื่อนไขทางสังคมหรือมีปัจจัยใดต้องคำนึงถึงเป็นการเฉพาะในการเลือกรับจากภายนอกนั้น เช่น ระบบใหม่ของการผลิตทหารอาชีพควรมาจากประเทศใดประเทศหนึ่งหรือผสมจากหลายประเทศ มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับตัวแปรอะไร อย่างไร และทำไมระบบใหม่ประสบความสำเร็จหรือเป็นที่ยอมรับของทหารในประเทศเหล่านั้น คือเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย

อย่างไรก็ตาม ในมิติของการเปรียบเทียบนี้ นอกจากที่กล่าวมาข้างต้น คือระหว่างไทยกับเพื่อนบ้านในเอเชียแล้ว ยังมีการเปรียบเทียบในอีกระดับหนึ่งที่ทับซ้อนอยู่ภายในด้วย คือในระหว่างกลุ่มประเทศประชาธิปไตย 2 กลุ่มด้วยกัน โดยเฉพาะระหว่างกลุ่มประเทศต้นแบบกับกลุ่มประเทศที่เปลี่ยนผ่านแล้วในเอเชีย เหตุผลของการเปรียบเทียบในมิตินี้คือ การพินิจเชิงความสำเร็จของการรับและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมในการจัดระบบการศึกษาทางทหาร ระหว่าง 2 กลุ่มนี้ มีจุดเด่นตรงไหน อย่างไร คือมีลักษณะเหมือนหรือแตกต่างกัน มากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะเป็นกรณีของเกาหลีใต้กับ West Point หรือกรณีของอินโดนีเซียกับ West Point และยุโรปก็ตาม เพราะทั้งสองกรณีนี้ต่างให้ความรู้หรือบทเรียนกับไทยได้อย่างดี ทำนองคล้ายทำหน้าที่เป็น “ตัวช่วย” ในการกำหนดแนวทางให้กับ CRMA ในอนาคตว่า ควรจะปรับเปลี่ยนไปสู่โฉมใหม่ในทิศทางใด

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ความรู้จากการเปรียบเทียบนี้มีประโยชน์ต่อการวางแนวทางในการปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ของ CRMA หลายประการด้วยกัน เช่น ในเชิงแนวคิดที่มองไปข้างหน้า (Scenario Thinking) และอาจเท่ากับเป็นการเรียนลัดสำหรับกรณีของไทยได้ หรือจะเป็นอีกทางหนึ่งที่ช่วยสร้างแบบจำลองให้กับกรณีของไทยอย่างสมเหตุสมผล และได้ตัวแบบที่เหมาะสมก่อนจะนำมาใช้จริงในทางปฏิบัติ กล่าวคือ การเรียนรู้ระบบการศึกษาทางทหารทั้งจากต้นแบบกับกลุ่มประเทศที่เปลี่ยนผ่านนั้น มีจุดเน้นในลักษณะของการเปรียบเทียบเชิงการรับและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมจากต้นแบบไปสู่

ประเทศกำลังพัฒนาด้วยว่า ควรจะมีรูปแบบและเนื้อหาในลักษณะใด จึงเกิดตัวแบบที่เหมาะสมและนำไปสู่ความสำเร็จในประเทศนั้นๆ ในกลุ่มเอเชีย คือการผลิตทหารอาชีพที่ได้มาตรฐานตามตะวันตก แต่มีลักษณะเฉพาะในแบบฉบับของประเทศนั้น เช่น กรณีของเกาหลีใต้ (KMA) และอินโดนีเซีย (AKMIL)

ความสำเร็จของการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกในกลุ่มประเทศเอเชียนั้น มีลักษณะเด่นต่างกันหรือมีเอกลักษณ์ของตนเองที่ไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน เพราะแม้จะได้รับอิทธิพลจากต้นแบบเดียวกันก็ตาม ดังจะเห็นได้จากทั้งเกาหลีใต้และอินโดนีเซียประสบความสำเร็จในการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกเช่นกัน แต่ต่างมีแนวทางเฉพาะเป็นของตนเอง ในขณะที่เกาหลีใต้ (KMA) สำเร็จในแนวทางการถอดแบบหรือตามแบบอย่างของ West Point อย่างจริงจังแทบทุกด้าน ทำนองคล้าย KMA คือแบบจำลองของ West Point ในเอเชีย ส่วนอินโดนีเซีย (AKMIL) กลับมีแนวทางพัฒนาในลักษณะการประยุกต์คือ อาศัย West Point เป็นกรอบใหญ่ก็จริง แต่นำบางส่วนของยุโรปและท้องถิ่นของอินโดนีเซียมาปรับใช้อย่างเหมาะสม และการศึกษาเปรียบเทียบในลักษณะนี้มีทั้งข้อคิดและบทเรียนให้กับกรณีของไทย โดยจะอาศัยแนวคิดทฤษฎี “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” ของ O. W. Wolters เป็นเครื่องมือในการช่วยค้นหาและกลั่นกรองเพื่อคัดเลือกเอาแต่สิ่งที่เห็นว่าดีที่สุด เพื่อนำมาใช้เป็นฐานของการออกแบบให้กับโรงเรียนนายร้อยของไทย (CRMA)

ดังนั้น หากนำแนวคิดของการเปรียบเทียบในลักษณะนี้มาใช้กับตัวอย่าง 2 กลุ่มใหญ่ใน 6 ประเทศ คือระหว่างกลุ่มประเทศต้นแบบทางตะวันตกกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาในเอเชียนั้น ย่อมจะช่วยทำให้ไทยมีตัวอย่างเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ตามแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” จากกรณีของ KMA และ AKMIL ซึ่งสะท้อนความสำเร็จของกระบวนการดังกล่าวอย่างเป็นระบบและครบทั้งวงจร โดยเฉพาะ “เนื้อใน” หรือ “หัวใจ” ของต้นแบบ จึงช่วยให้เห็นกระบวนการในการถ่ายทอดตัวแบบจากตะวันตกไปสู่การนำเข้าหรือการประยุกต์ใช้ในประเทศกำลังพัฒนาในลักษณะที่เหมาะสม โดยเฉพาะการพัฒนาตัวแบบของระบบการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกในแบบฉบับของเกาหลีใต้ (Good soldiers and good citizens together/ Citizen Uniforms) และในแบบฉบับของอินโดนีเซีย (Professional Officers and Loved by the People) ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและกองทัพและการเปลี่ยนผ่าน จึงก่อเกิดความสำเร็จทั้งในด้านการปฏิรูปกองทัพและการเมืองในระยะต่อมา

ในกรณีของไทยก็เช่น การออกแบบเพื่อการรับ ปรับรับหรือการประยุกต์ตัวแบบจากต่างประเทศมาใช้เพื่อจัดวางระบบการศึกษาทางทหารใหม่ของ CRMA นั้น ย่อมหลีกเลี่ยงข้อคิดข้อตระหนักเรื่องความเหมาะสมลงตัวจากแนวคิดทฤษฎี “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” ไปได้ยาก หากต้องการปรับรับระบบจากต่างประเทศ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการสร้างทหารอาชีพในสังคมไทยอย่างมั่นคงและยั่งยืน คือการเข้าถึง “เนื้อใน” หรือ “หัวใจ” ของทหารอาชีพแบบตะวันตก

ข้อสรุปของขั้นตอนที่ 3 นี้คือ ถ้าสังคมไทยในปัจจุบันมีความพร้อมความต้องการประชาธิปไตย หรือถ้าการใช้ไทยเป็นตั้วตั้งแล้ว การสร้างทหารอาชีพแบบตะวันตกย่อมเป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งที่อาจยังเป็นปัญหาคือ เพียงการค้นหาตัวแบบที่เหมาะสม และเมื่อตกลงในตัวแบบนั้นได้แล้ว ฝ่ายการเมืองและกองทัพจำเป็นต้องนำไปดำเนินการอย่างจริงจัง ดังนั้นในเชิงหลักการแล้ว สังคมไทยปัจจุบันในฐานะผู้รับอาจไม่เป็นปัญหาใหญ่ แต่ปัญหาใหญ่คือ รายละเอียดยังคงเปิดกว้างว่า จะรับระบบหรือรูปแบบใดดี จึงก่อเกิดความสำเร็จทั้งในด้านการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย ซึ่งจะนำไปการค้นหาในขั้นตอนต่อไปในเรื่ององค์ความรู้และข้อเท็จจริงจากประเทศต่างๆ ที่กำหนดไว้แล้ว

ส่วนท้ายของขั้นตอนนี้คือ การสำรวจและประมวลความรู้จากแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้จากด้านสถาบันการศึกษาทางทหารในต่างประเทศ คือการวิจัยภาคสนามหรือการศึกษาดูงานตัวแบบจริงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับฝ่ายผู้บริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยในสหรัฐอเมริกา ยุโรปและประเทศในเอเชีย รวมจำนวน 6 ประเทศและเลือกประเทศละเพียง 1-2 แห่ง ยกเว้นสหรัฐอเมริกา อาจมากกว่า 3 แห่ง ได้แก่

(1) สหรัฐอเมริกา ได้เลือกโรงเรียนนายร้อยทหารบกของรัฐ คือเวสต์ปอยต์ (West Point หรือ The United States Military Academy at West Point) และโรงเรียนนายร้อยเอกชนอื่นๆ ที่นักเรียนนายร้อยไทยเคยจบมา เช่น วิทยาลัยการทหารนอร์วิช (Norwich University; NU) ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยการทหารเอกชนที่เก่าแก่ที่สุดในสหรัฐอเมริกา และสถาบันการทหารเวอร์จิเนียหรือวีเอ็มไอ (Virginia Military Institute, VMI) ของสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้หากเป็นไปได้ ยังอาจไปดูโรงเรียนนายร้อยเอกชนเพิ่มเติมอีกสองแห่ง ที่นักเรียนนายร้อยไทยเคยไปเรียนหรือยังคงมีไปเรียนถึงปัจจุบัน คือ ซิตาเดล (Citadel,The Military College of South Carolina) และมหาวิทยาลัย Texas A & M University

(2) ยุโรป ได้เลือกโรงเรียนนายร้อยทหารบกแซงซีร์ของฝรั่งเศส (Ecole Spéciale Militaire de Saint-Cyr) ซึ่งดูแลระบบการผลิตนักเรียนนายร้อย 4 ระบบใหญ่ด้วยกัน และในฝรั่งเศสอาจไปดูโรงเรียนที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมอีก 2 แห่งคือ โรงเรียนเตรียมทหารและโรงเรียน Poly Technique ส่วนทางเยอรมนีจะเน้นมหาวิทยาลัยทหาร 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยทหาร เมืองฮัมบรูก (ฮัมบวก) (Helmut-Schmidt Unversitat/Universitat der Bundeswehr Hamburg) และมหาวิทยาลัยทหาร เมืองมิวนิค (Universitat der Bundeswehr Munchen) และที่อิตาลี คือโรงเรียนนายร้อยทหารบกของอิตาลี (Military Academy of Modena) และถ้าเป็นไปได้อาจไปดูโรงเรียนทหารรวมเหล่า ที่เมืองตูริน อิตาลี เนื่องจากโรงเรียนแห่งนี้มีลักษณะคล้ายกับมหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี ทั้งที่ฮัมบรูกและมิวนิค คือเป็นสถาบันการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโทให้กับนายทหารของอิตาลี ที่จบจาก Military Academy of Modena

(3) ในเอเชีย ได้เลือกโรงเรียนนายร้อยทหารบกของเกาหลีใต้ (Korea Military Academy, KMA) และโรงเรียนนายร้อยทหารบกของอินโดนีเซีย (Indonesian Military Academy, IMA หรือ

AKADEMI MILTER, AKMIL) เป็นหลัก และอาจไปดูเพิ่มเติมในสถาบันการศึกษาระดับสูงขึ้น เช่น สถาบันการศึกษาทางทหาร-ความมั่นคง เช่น Korea National Defense University (KNDU)

การศึกษาดูงาน 6 ประเทศนี้ อาจแบ่งเป็น 3 ช่วงใหญ่ด้วยกัน คือช่วงแรก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ประเทศเดียว 3 แห่ง 3 รัฐ (3 สัปดาห์ หรืออาจ 1 เดือน) ช่วงที่สองคือ ยุโรป 1 ครั้ง 3 ประเทศ คือ ฝรั่งเศส (1-2 แห่ง) เยอรมนี (2 แห่ง) และอิตาลี (1-2 แห่ง) (3-4 สัปดาห์) และช่วงที่สามประกอบด้วย ประเทศในเอเชีย คือ เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย (ประเทศละ 1-2 สัปดาห์) อย่างไรก็ตามการเดินทางจริงขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและความพร้อมจากการประสานงานของผู้ช่วยทูตทหารบกในแต่ละประเทศนั้น

นอกจากนี้ ควรกล่าวไว้ว่า ในการดำเนินการจริงนั้น การเก็บข้อมูลและประมวลความรู้ในขั้นตอนที่ 2 และ 3 อาจดำเนินการสลับหรือพร้อมๆ กันไปในช่วงระยะเวลาเดียวกัน และเมื่อดำเนินการจบทั้งสองส่วนนี้แล้ว จึงได้เข้าสู่ขั้นตอนท้ายสุดของการวิจัย ในขั้นตอนที่ 4 คือการนำเสนอตัวแบบใหม่ที่เหมาะสมให้กับกรณีของไทย ซึ่งแน่นอนว่าคงมิใช่มีเพียงแบบเดียว หากมีอย่างน้อย 3 โมเดลให้เลือก ตั้งแต่ระดับการพยายามรักษาของระบบเดิมไปสู่การสร้างระบบใหม่คู่กับ CRMA ได้แก่ ระดับแรก (1) การปรับเล็ก (S) ระดับที่สอง (2) การปรับระดับกลาง (M) และระดับท้ายสุดคือ (3) การปรับขนาดใหญ่ (L) (บทที่ 8) และจะจบด้วยบทสรุป คือเป็นข้อสรุปของงานวิจัยนี้ แต่อาจมิใช่ข้อสรุปของตัวแบบและ/หรือการออกแบบสำหรับการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารของไทย และเป็นไปได้มากว่าข้อสรุปของงานวิจัยอาจจะกลายเป็นจุดเริ่มต้นของการถกเถียงเกี่ยวกับตัวแบบที่ดีและเหมาะสมสำหรับการปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ให้กับ CRMA ต่อไป ซึ่งการถกเถียงนี้ย่อมถือเป็นเรื่องธรรมดาของการริเริ่มสิ่งใหม่ แต่เรื่องนี้จะมีข้อสรุปอย่างไร มิได้อยู่ในขอบเขตของงานวิจัยนี้ แม้ว่างานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อหาตัวแบบที่ดีและเหมาะสมสำหรับ CRMA ก็ตาม (บทที่ 9)

ในบทถัดไปจะเป็นการนำเสนอเรื่อง ระบบและการผลิตนายทหารบก (หลัก) ของไทย: รูปแบบ แนวคิด และปัญหาของภาคปฏิบัติ (บทที่ 4) เพื่อแสดงให้เห็นว่า ระบบและการผลิตนายทหาร (หลัก) ของไทย (CRMA) มีความเป็นมาอย่างไร ทั้งเรื่องรูปแบบและแนวคิด หลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ฯลฯ จากสมัยเริ่มแรกตั้งแต่รัชกาลที่ 5 จนถึงสมัยปัจจุบัน ทั้งนี้ก็เพื่อจะตอบคำถามหลักว่า ระบบการศึกษาทางทหารสมัยใหม่ของไทยมีจุดอ่อนตรงไหน อย่างไร โดยเฉพาะในด้านการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกที่ยังคงไม่ได้มาตรฐานตามต้นแบบ (West Point) หรือทำไมระบบการศึกษาทางทหารสมัยใหม่ของไทยสมัยปัจจุบัน จึงไม่เหมาะสมกับสภาพทางสังคมและกระแสโลก โดยเฉพาะกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในกระแส “Democratization” ทั้งๆ ที่ระบบการศึกษาทางทหารสมัยใหม่ของไทยก็ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก โดยเฉพาะเยอรมนีและฝรั่งเศสมาตั้งแต่ต้น และสหรัฐอเมริกาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึงสมัยปัจจุบัน และผู้นำทหารและกองทัพบกต่างเห็นและเข้าใจกันว่า นายทหารที่จบจากสถาบันหลัก คือโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (CRMA) มีความเป็น “ทหารอาชีพ” ก็ตาม

บทที่ 4
ระบบและการผลิตนายทหาร (หลัก) ของไทย: รูปแบบ แนวคิด และปัญหาของภาคปฏิบัติ

รูปแบบและแนวคิดของระบบและการผลิตนายทหารบก (หลัก) ของไทย ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงสมัยปัจจุบัน ยังคงอยู่ในกรอบของการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกตลอดมา แต่ “ตัวแบบ” ของตะวันตกนี้ได้เคลื่อนย้ายจากประเทศทางยุโรปมาสู่สหรัฐอเมริกาอย่างชัดเจนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตาม แม้หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของไทยได้ตาม “ตัวแบบ” ของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะโรงเรียนนายร้อยทหารบก เวสต์ปอยต์ (West Point) ตลอดมาอย่างยาวนานก็ตาม แต่ผลผลิตของไทยกลับยังไม่บรรลุเป้าหมายในลักษณะ “ทหารอาชีพ” เหมือนต้นแบบ

ความล้มเหลวนี้มีสาเหตุที่เห็นในเบื้องหน้าคือ ปัญหาในภาคปฏิบัติของหน่วยให้การศึกษา (CRMA) เนื่องจากระบบการเรียนการสอนภาควิชาการไม่มีประสิทธิภาพมากนัก เพราะไม่สามารถสร้างความรู้ให้กับนักเรียนนายร้อยได้อย่างมีคุณภาพ จึงส่งผลให้ทหารไทย (ส่วนใหญ่) ยังคงขาดความเป็นทหารอาชีพ ที่มีความเป็น “ทหารวิชาการ” หรือลักษณะ “ทหารปัญญาชน” เมื่อเทียบกับทางต้นแบบ คือยังไม่สมบูรณ์แบบในเชิง “เก่งทั้งบู๊และบุ๋น” ในคนๆ เดียวกัน อย่างไรก็ดีการดำรงอยู่ของปัญหานี้คือภาพสะท้อน “การไม่เอาจริง” ในภาคปฏิบัติทั้งระบบของ CRMA และหน่วยเหนือขึ้นไปในระดับกองทัพและรัฐบาล และ “การไม่เอาจริง” ของหน่วยเหนือนี้เมื่อรวมเข้ากับความอ่อนแอของสังคม ทั้งจากฝ่ายการเมืองและภาคประชาชน จึงกลายเป็นจุดอ่อนของระบบการผลิตทหารอาชีพของไทยสมัยปัจจุบัน

4.1 บทนำ

เนื้อหาหลักในบทนี้ต้องการนำเสนอรูปแบบ แนวคิดและปัญหาภาคปฏิบัติของการผลิตนายทหารของไทย โดยเฉพาะในส่วนของทหารบก จากจุดกำเนิดของนายทหาร (หลัก) คือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (โรงเรียนนายร้อย จปร./CRMA) โดยเริ่มจากความเป็นมาหรือพัฒนาการของโรงเรียนแห่งนี้โดยย่อ จากนั้นจะได้เน้นในส่วนสำคัญต่างๆ ที่จะช่วยให้เข้าใจสภาพปัญหาหรือภาพรวมของกระบวนการผลิต คือแนวคิดและรูปแบบจากสมัยเริ่มแรกในรัชกาลที่ 5 และพินิจในเชิงลึกเกี่ยวกับหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนในแต่ละช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญๆ เมื่อสถานการณ์ทางการเมืองทั้งภายในและภายนอกที่มีผลต่อพัฒนาการของโรงเรียนนายร้อยในแต่ละช่วง เช่น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. 2475 รัฐประหาร พ.ศ. 2490 และการเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะในช่วงยุคสงครามเย็น และในตอนท้ายจะได้

กล่าวถึงปัญหาหลักของภาคปฏิบัติในการพยายามตามแบบอย่างของ West Point แต่แทนที่จะบรรลุตามเป้าหมายนั้น กลับกลายเป็นจุดอ่อนของระบบการผลิตทหารอาชีพของไทยสมัยปัจจุบันคือ การเรียนการสอนภาควิชาการที่ยังไม่สามารถสร้างความรู้ให้กับนักเรียนนายร้อยได้อย่างมีคุณภาพมากนัก

หากพินิจจุดอ่อนของปัญหานี้จากเบื้องหน้าที่พบเห็น ดูเหมือนปัจจัยหลักอยู่ที่หน่วยให้การศึกษา (CRMA) ยังไม่เข้าใจปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพตามแบบอย่างของระบบ West Point ที่เน้นด้านความรู้ทางวิชาการหรือสร้างความเป็นทหารวิชาการ ทหารปัญญาชนให้เกิดกับทหารอาชีพไปในตัว แต่ถ้าพิเคราะห์อย่างรอบด้านและครอบคลุมถึงปัจจัยภายนอกที่กำกับและดูแล CRMA จะเห็นได้ว่าแท้ที่จริงแล้ว การดำรงอยู่ของปัญหานี้คือ ภาพสะท้อน “การไม่เอาจริง” ของทั้งระบบและหน่วยที่อยู่เหนือขึ้นไปในระดับกองทัพและรัฐบาล แต่ควรเน้นในที่นี้ไว้ว่า “การไม่เอาจริง” นี้เริ่มก่อตัวมาไม่นานนัก เพราะตามข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ได้แสดงไว้อย่างชัดเจนคือ ปัญหานี้มิใช่เกิดขึ้นช่วงแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 หากเริ่มปรากฏหลังจากมีการรัฐประหารในปี 2490 เป็นต้นมา และรัฐบาลที่มีส่วนในเรื่องนี้มิใช่เพียงรัฐบาลทหารเท่านั้น แต่รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งก็เช่นเดียวกัน คือยังไม่เคยมีรัฐบาลใดที่ผ่านมาจะ “เอาจริง” ในเรื่องนี้แต่ประการใด

ดังนั้น แนวทางการแก้ไขจุดอ่อนในเรื่องนี้ จึงมิใช่เพียงการปรับเปลี่ยนที่ภาควิชาการหรือด้านการเรียนการสอนเท่านั้น หากจำเป็นต้องเริ่มจากฝ่ายการเมือง/รัฐบาล และควรต้องมองกว้างทั้งระบบและครบทั้งกระบวนการของการผลิตหรือตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ เพราะคงปฏิเสธไม่ได้ว่า พื้นฐานของปัญหาดังกล่าวเกี่ยวพันในทุกด้านของกระบวนการผลิต ครอบคลุมทั้งระดับผู้นำประเทศ กองทัพ ฝ่ายบริหาร อาจารย์ นายทหารปกครองและระบบหอพัก รวมถึงนักเรียนนายร้อยด้วย แต่ถ้าทุกภาคส่วนนี้ใส่ใจและมีการดำเนินการอย่างจริงจังตั้งแต่ต้นน้ำไปถึงปลายน้ำแล้ว ผลผลิตของไทยย่อมไม่ต่างไปจากต้นแบบทางตะวันตกมากนัก เพราะในข้อเท็จจริงเมื่อมองย้อนกลับไปในอดีต ถ้าทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการเอาจริงเอาจัง คือต่างฝ่ายต่างทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มประสิทธิภาพ โรงเรียนนายร้อยของไทยก็เคยทำได้ผลในระดับดีหรือได้ผลผลิตที่มีคุณภาพในเชิงทหารอาชีพ ทหารวิชาการหรือทหารปัญญาชนมาแล้ว โดยเฉพาะในสมัยเริ่มต้นของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในสมัยรัชกาลที่ 5

4.2 ประวัติโรงเรียนนายร้อย จปร.

นามโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้รับพระราชทานเมื่อ 1 มกราคม พ.ศ. 2491 ตามพระนามพระมหากษัตริย์ผู้ทรงพระราชทานกำเนิดโรงเรียนเมื่อ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2430 โดยเริ่มแรกใช้ชื่อว่า “คะเด็ตสกูล” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อต่างๆ หลายครั้ง ได้แก่ โรงเรียนทหารสราญรมย์ โรงเรียนสอนวิชาทหารบก โรงเรียนทหารบก โรงเรียนนายร้อยทหารบก โรงเรียนเท็ฆนิคทหารบก แต่ไม่ว่าชื่อจะเปลี่ยนไปอย่างใดก็ตาม โรงเรียนแห่งนี้ก็เป็นแหล่งผลิตนายทหารให้แก่กองทัพบกไทยสืบเนื่องกันมา

โดยตลอด คือถือได้ว่ากำเนิดโรงเรียนแห่งนี้เป็นการเริ่มต้นอย่างจริงจังของการจัดการศึกษาทหารสมัยใหม่ให้อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐ และกำหนดให้นายทหาร (หลัก) ต้องผ่านการศึกษาจากแหล่งการศึกษาเดียวกัน ด้วยมุ่งหวังให้ทหารไทยมีลักษณะเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลของแบบยุโรปหรือสหรัฐอเมริกาก็ตาม

ตามข้อเท็จจริงจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาทางทหารของไทยตั้งแต่เริ่มต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงสมัยปัจจุบัน ยังคงต้องอาศัยตะวันตกเป็นแบบอย่างหรือแนวทางอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นเพราะการจัดการศึกษาทางทหารของไทยไม่สามารถเป็นอิสระจากชาติตะวันตกมากนัก ด้วยปัจจัยพื้นฐานที่ไทยไม่สามารถผลิตอาวุธได้เอง ดังนั้นการจัดการทหารส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับการจัดหาอาวุธยุทโธปกรณ์ด้วยว่า กองทัพไทยจะได้มาจากไหน แหล่งใด และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประเทศผู้ผลิตอาวุธแห่งใดบ้าง นอกจากนี้ การฝึกฝนทหารหรือการส่งนักเรียนทหารไปศึกษาต่อในต่างประเทศก็เช่นกัน จำเป็นที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาลของประเทศนั้นๆ เป็นพิเศษ และจะมีผลให้การจัดการศึกษาทางทหารของไทยเกิดความเลื่อมใสหรือได้รับอิทธิพลทางการทหารของชาติหนึ่งชาติใด ที่อาจผันแปรไปตามยุคสมัยหรือการเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลของชาติมหาอำนาจตะวันตกในไทย กล่าวคือ

ในสมัยที่ไทยยังคงหวาดระแวงการคุกคามของอาณานิคมจากตะวันตก โดยเฉพาะอังกฤษและฝรั่งเศส รัฐบาลไทยพยายามหลีกเลี่ยงการจ้างที่ปรึกษาทางการทหารและไม่เคยขอความช่วยเหลือทางการทหารจากชาติตะวันตกเลย[1] และหากจำเป็นก็พยายามจ้างชาติที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในภูมิภาคเอเชีย เช่น ชาวเดนมาร์คหรืออิตาลี[2] นอกจากนี้ ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 นักเรียนทหารของไทยมักไปศึกษาต่อในเยอรมนีและรัสเซีย เนื่องมาจากไทยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับทั้งสองประเทศนี้ และส่งผลให้การจัดการศึกษาทางทหารไปตามแบบของรัสเซียและเยอรมนีมากขึ้น

อย่างไรก็ดี เมื่อความหวาดระแวงภัยจากคอมมิวนิสต์ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ขยายตัวขึ้น ประกอบกับการเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลอย่างมากของสหรัฐอเมริกา และสหรัฐอเมริกากลายเป็นชาติมหาอำนาจสำคัญเข้าแทนที่อังกฤษและฝรั่งเศส ทั้งยังเป็นแหล่งอาวุธยุทโธปกรณ์ของไทยในยุค

---

[1] ยกเว้นในช่วงแรกของการจัดตั้งโรงเรียนทหารสมัยใหม่ ไทยได้ว่าจ้าง พันเอก นิคาล วอลเกอร์ นายทหารอังกฤษ ประจำประเทศอินเดีย เป็นผู้บังคับการของโรงเรียนสอนวิชาการทหาร (พ.ศ. 2430-2431) “รายพระนามและรายนามผู้บังคับบัญชาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แต่อดีตจนถึงปัจจุบัน” ใน*หนังสือครบรอบ 80 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*, (กรุงเทพฯ: กองทัพบก, 2510), พ.106.

[2] พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี, พระราชหัตถเลขาและหนังสือกราบบังคมทูลของเจ้าพระยาพระเสด็จสุเรนทราธิบดี (พระนคร: คุรุสภา, 2506), 2: 146-148, 160-161, 190, 320-231; Noel Alfred Battye, “The Military, Government and Society in Siam, 1868-1910: Politics and Military Reform During the Reign of King Chulalongkorn” (Ph.D. dissertation, Cornell University, 1974), 245-246, อ้างถึงใน พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475” เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่องการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง หนึ่งศตวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่อนาคต จัดโดยสมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 14-16 กุมภาพันธ์ 2535 (เอกสารสำเนา), 6.

สงครามเย็น รัฐบาลไทยจึงได้เปลี่ยนนโยบายรับความช่วยเหลือทางการทหารจากสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มตัว และส่งผลให้ระบบของ West Point เข้ามาแทนที่ระบบอื่นๆ ของยุโรป คือกลายเป็นโมเดลหลักของไทย (CRMA) เรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน โดยกองทัพบกของไทยมีการปรับปรุงตามแบบกองทัพบกอเมริกัน และการศึกษาของทหารบกทั้งระดับโรงเรียนนายร้อยและที่สูงขึ้นไป ได้หันมาใช้ระบบการศึกษาของสหรัฐอเมริกาเป็นแบบอย่าง และยังคงใช้อย่างต่อเนื่องมาถึงสมัยปัจจุบัน แม้ปรัชญาและ “หัวใจ” ของแม่แบบจากสหรัฐอเมริกานี้คือ West Point ไม่สามารถบ่มเพาะฝึกฝนให้ทหารไทยมีลักษณะเป็นทหารอาชีพอย่างที่มุ่งหวังได้ก็ตาม แต่ต้นแบบนี้กลับได้วางรากฐานหรือกลายเป็นมาตรฐาน ที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทั้งในด้านแนวคิดและรูปแบบของการจัดการศึกษาทางทหารมากกว่าชาติใดในยุโรป

4.3 แนวคิดและรูปแบบของการจัดการศึกษา

เมื่อเริ่มก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยในรัชกาลที่ 5 นั้น สังคมไทยได้รับอิทธิพลจากตะวันตกโดยเฉพาะชาติยุโรปมากขึ้นอย่างชัดเจน ดังนั้นเรื่องแนวคิดและรูปแบบของการจัดการศึกษาของทหารจึงได้รับอิทธิพลของยุโรปเช่นกัน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการทหารของยุโรปมีอิทธิพลต่อโครงสร้างและหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยอย่างมากก็ตาม แต่ไทยก็มิได้ลอกเลียนแบบหรือรับเฉพาะจากประเทศใดประเทศหนึ่งโดยตรงในลักษณะการถอดแบบมา (reproduction) หากมีการเลือกรับหรือรับจากหลายๆ ประเทศมาผสมผสานกันอย่างสร้างสรรค์ ดังจะเห็นได้ว่า ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 การทหารของไทยได้อาศัยตัวอย่างจากกองทัพชาติในยุโรปก็จริง แต่ไม่ได้ยึดเฉพาะประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นต้นแบบอย่างตายตัว ในเรื่องนี้มีข้อสังเกตจากนายทหารชาวยุโรปท่านหนึ่งกล่าวไว้ชัดเจนใน พ.ศ. 2469 ความว่า

> “กองทัพบกของไทยนั้นสร้างตามแบบกองทัพยุโรป แต่ว่าไม่ได้ลอกแบบจากประเทศใดประเทศหนึ่งโดยเฉพาะ หากมีอิทธิพลของกองทัพเดนมาร์ค อังกฤษ รัสเซีย เบลเยี่ยมและเยอรมันปะปนกัน นายทหารไทยจำนวนหนึ่งได้ไปศึกษาวิชาการในสถาบันการทหารต่างๆ ในยุโรป และได้นำความรู้วิธีการมาประยุกต์ดัดแปลงสร้างกองทัพให้เหมาะกับความต้องการและขีดความสามารถของประเทศตน”[3]

ข้อสังเกตของนายทหารท่านนี้ยังคงใช้ได้กับโรงเรียนนายร้อยของไทยด้วย เพราะตามข้อเท็จจริงแล้ว จุดเริ่มต้นของแนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาของไทยก็มิได้ตามแบบของประเทศ

[3] *เสนาศึกษา*, 13 (ตุลาคม 2472): 1586-1596, อ้างถึงใน พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475” เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่องการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง หนึ่งศตวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่อนาคต จัดโดยสมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 14-16 กุมภาพันธ์ 2535 (เอกสารสำเนา), 5.

ใดเป็นการเฉพาะ (ยกเว้นช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ไทยได้พยายามถอดแบบจาก West Point ของสหรัฐอเมริกา) ดังจะเห็นได้ว่า ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้นโรงเรียนนายร้อยไทยไม่ได้ลอกแบบจากอังกฤษ ฝรั่งเศสหรือรัสเซียอย่างเต็มตัว ไม่ว่าจะเป็นระบบของแซนด์เฮิร์ส (โรงเรียนนายร้อยทหารบก แซนด์เฮิสต์/แซนด์เฮิร์ทซ์ Royal Military Academy Sandhurst) ของอังกฤษ หรือแซงต์ซีร์ (โรงเรียนนายร้อยทหารบก แซงต์-ซีร์ Saint-Cyr) ของฝรั่งเศส หรือคอร์ปเดอปาจช์ (โรงเรียนนายร้อยมหาดเล็ก Corps des Pages) ของรัสเซีย หากมีลักษณะรับเพียงบางส่วนหรือมีส่วนผสมของหลายๆ แห่งเข้าด้วยกัน ทั้งนี้คงขึ้นอยู่กับบทบาทและอิทธิพลของผู้นำทางการทหารของไทยในสมัยต่างๆ เป็นสำคัญ

ในเรื่องนี้มีหลายตัวอย่างเช่น ในสมัยที่สมเด็จเจ้าฟ้ากรมหลวงพิษณุโลกประชานาถ ทรงเป็นเสนาธิการทหารบกและทรงบัญชาการโรงเรียนนายร้อย ในช่วงปลายรัชกาลที่ 5 และต้นรัชกาลที่ 6 เนื่องจากทรงศึกษาที่รัสเซีย ดังนั้นอิทธิพลแบบอย่างรัสเซียจึงมีมากในโรงเรียนนายร้อย เช่น การเพิ่มชั้นเรียนให้เริ่มแต่ชั้นประถมต้น การเปลี่ยนแปลงเครื่องแบบและหลักสูตร โดยมีการเพิ่มวิชาต่างๆ อาทิ มารยาทผู้ดี และวิชาการปกครอง[4]

แต่ต่อมาอิทธิพลการทหารแบบเยอรมันกลับมีมากขึ้น และได้เน้นวิชาการทหารและเคร่งครัดระเบียบวินัย เนื่องจากคณาจารย์นายทหารที่ได้รับการนับถือยกย่องก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ล้วนเป็นศิษย์เก่าโรงเรียนทหารบกของเยอรมนี และนายทหารที่จบการศึกษาจากเยอรมนีที่มีบทบาทในการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย อาทิ หม่อมเจ้าปรีดิเทพพงศ์ เทวกุล พระยาพหลพลพยุหเสนา อาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาทหาร (เทียบเท่าผู้อำนวยการกองวิชาทหาร) (พ.ศ. 2470-2473) และพระยาทรงสุรเดช อาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาทหาร (พ.ศ. 2467-2470) และอาจารย์ฝ่ายวิชาทหาร (พ.ศ. 2473-2475)[5]

อย่างไรก็ตาม ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 เนื่องจากความเลื่อมใสการทหารแบบฝรั่งเศสในฐานะผู้ชนะสงครามโลกครั้งที่ 1 ในกลุ่มผู้นำทางการทหารไทย ประกอบกับการขึ้นมามีอำนาจของจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งเป็นนายทหารไทยคนแรกที่สำเร็จวิชาทหารปืนใหญ่จากฝรั่งเศส จึงส่งผลให้ไทยจัดการศึกษาทหารเลียนแบบโรงเรียนโปลีเทคนิค (Poly Technique) ของฝรั่งเศส เพื่อเน้นวิทยาการสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการทหารในเหล่าปืนใหญ่ ทหารช่าง สื่อสารและทหารช่างแสง (สรรพาวุธ) และมีการจัดตั้งโรงเรียนเทฺมนิคทหารบกใน พ.ศ. 2476 โดยสังกัดกรมยุทธศึกษา

---

[4] กหช. ร.5 ก 99 คำแปลเรื่องทหารรัสเซีย, พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์, *เกิดวังปารุสก์*. (พระนคร: คลังวิทยา, 2502) 1: 184, อ้างถึงใน พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, "โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475", 5.

[5] *อนุสรณ์ 50 ปี โรงเรียนเทคนิคทหารบก*. (กรุงเทพฯ: ธนาคารทหารไทย, 2527), 38-39; โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, *100 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*. ภาค 1, (กรุงเทพฯ: กองทัพบก, 2530), 174-176., อ้างถึงใน พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, "โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475", 13. และ "รายนามผู้อำนวยการกองวิชาทหาร แต่อดีตถึงปัจจุบัน" *หนังสือครบรอบ 80 ปี*., หน้า พ.119-120.

ทหารบกเช่นเดียวกับโรงเรียนนายร้อย แต่โรงเรียนเท็ฆนิคมีหน้าที่ผลิตนายทหารให้มีความรู้ ทั้งในด้านการทหารและความรู้ทางวิทยาการสมัยใหม่ ให้ทันกับความก้าวหน้าของวิทยาการทางเท็ฆนิคทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับกิจการทหาร และเริ่มเปิดการศึกษาในปี 2477 มีนักเรียนทั้งหมด 13 รุ่น (พ.ศ. 2477-2489)[6]

ต่อมาไม่นานโรงเรียนแห่งนี้ก็ถูกรวมเข้ากับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากการเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา รัฐบาลไทยจึงหันไปหาแบบอย่างจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก เวสปอยส์ (West Point) ของสหรัฐอเมริกาเข้ามาแทนที่นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และเวสปอยส์ก็กลายเป็นต้นแบบของโรงเรียนนายร้อยอย่างมั่นคง แม้ต่อมาจะมีการปรับหลักสูตรอีกหลายครั้ง และตัวโรงเรียนนายร้อยได้ย้ายออกจากรุงเทพฯ มาอยู่ ณ เขาชะโงก จังหวัดนครนายก ในปี 2528 ก็ตาม

การริเริ่มเปลี่ยนหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยไปตามแบบอย่างของเวสปอยส์นี้ จะเห็นได้ว่ามีลักษณะที่ไม่ต่างไปจากในครั้งก่อนๆ ที่ไทยตามแบบของรัสเซีย เยอรมนีหรือฝรั่งเศสมาแล้ว คือยังคงขึ้นอยู่กับบทบาทและอิทธิพลของผู้นำทางการทหารของไทยในสมัยนั้นเป็นสำคัญ กล่าวคือ ภายหลังจากรัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 คณะรัฐประหารมีความจำเป็นต้องแสวงหาการสนับสนุนและรับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกา ทั้งด้านการเมืองระหว่างประเทศและการพัฒนากองทัพให้ทันสมัย จึงหันไปเป็นพันธมิตรอย่างใกล้ชิดทั้งทางการเมืองและความช่วยเหลือทางทหาร

ในสภาพการณ์นี้กองทัพก็เช่นกัน คือจำเป็นต้องปรับให้เข้ากับหลักนิยมและการจัดการศึกษาทางทหารของสหรัฐอเมริกาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และไม่ยกเว้นโรงเรียนนายร้อย ดังจะเห็นได้ว่า การริเริ่มในเรื่องนี้มาจากจอมพล ป. พิบูลสงคราม ในฐานะผู้บัญชาการทหารบก ได้เดินทางไปเยี่ยมโรงเรียนนายร้อยทหารบก เมื่อวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2490 และท่านเป็นผู้ริเริ่มขึ้นดังความตอนหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า “ได้มีความรู้สึกว่า ควรจะได้ปรับปรุงโรงเรียนนายร้อยเสียใหม่ จึงมีหนังสือลงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2490 ขอให้ช่วยกันรีบพิจารณาหลักสูตรให้เข้ากับหลักสูตรของทางสหรัฐอเมริกา”[7]

จากนั้นกองทัพบกจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่ง “เพื่อพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา ตลอดจนระเบียบและวิธีดำเนินการต่างๆ ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โดยถือเอาหลักการศึกษาโรงเรียนของสหรัฐอเมริกา (West Point) เป็นบรรทัดฐาน”[8] และต่อมา CRMA ก็เดินตาม West Point แบบรักเดียวใจเดียวตลอดมา หรือไม่เคยคิดแปรเปลี่ยนใจกลับไปหาโมเดลอื่นๆ ทางยุโรป

---

[6] พ.อ.หญิง วันดี ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, “ด้วยสัตย์ปฏิญาณทหารกล้า ตอนเท็ฆนิคทหารบก: สุภาพบุรุษผู้กล้าหาญ” *เสนาศึกษา*. เล่มที่ 82 ตอนที่ 2 (มีนาคม-เมษายน 2559), 24-31.

[7] *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 265.

[8] “ตอนที่ 2 ปรับปรุงระบบการศึกษา-การปกครองและการจัดหน่วย” *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 275.

ที่เคยเป็นมาในช่วงก่อน 2490 ด้วยเหตุนี้ระบบของ “West Point” จึงได้ลงหลักปักฐานในเมืองไทยอย่างมั่นคง คือยังคงมีบทบาทและอิทธิพลเรื่อยมาถึงสมัยปัจจุบัน เช่นเดียวกับที่ West Point ก็ได้เดินทางไปวางรากฐานอีกหลายประเทศทั้งในลาตินอเมริกาและเอเชียในยุคเดียวกันนี้ อาทิ เกาหลีใต้และไต้หวัน

อย่างไรก็ดี แม้ว่า West Point ได้กลายเป็นโมเดลหลักให้กับ CRMA มานานแล้วก็ตาม แต่บทบาทและอิทธิพลของ West Point ในไทยยังคง “เบาบาง” มาก หากเปรียบเทียบกับความเป็น West Point ในที่อื่นๆ เช่น เกาหลีใต้ ฟิลิปปินส์ และไต้หวัน เนื่องจากฝ่ายไทยอาจยังไม่เข้าใจหรือไม่ได้ตั้งใจจะนำ “เนื้อใน” ของ West Point มาเป็นหลักสำคัญในการผลิตนายทหาร จึงทำให้ผลผลิตของ CRMA ห่างไกลจากปรัชญาและ “หัวใจ” ของ West Point เนื่องจากทหารไทยยังขาดความเป็นทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชน หรือยังเข้าไม่ถึง “จิตวิญญาณ” ของความเป็นทหารอาชีพเหมือนทางต้นแบบ

เป็นความจริงที่ปฏิเสธไม่ได้ว่า ไทยได้พยายามวางหลักสูตรและจัดระบบการเรียนการสอนตามแบบของ West Point อย่างมากในลักษณะการถอดแบบมา แต่ส่วนที่ CRMA นำมาใช้นั้นมักเป็นเพียงโครงสร้างหรือ “เปลือกนอก” เท่านั้น ในขณะที่เนื้อหาด้านในเชิงปรัชญาหรือ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพมักถูกตัดทิ้งไปอย่างตั้งใจหรือไม่ก็ตาม หรือไม่ก็ถูกดัดแปลงให้มีลักษณะกลายเป็น “แบบไทยๆ” ไปอย่างง่ายดาย โดยการริเริ่มจากกระแสของบทบาทและอิทธิพลของคณะรัฐประหาร 2490 ที่ควบคู่กันมากับ West Point ในไทย หรือการครอบงำทางวัฒนธรรม “ทหารการเมือง” ต่อ CRMA/กองทัพหลังการรัฐประหาร 2490 นั่นเอง

4.4 หลักสูตรและระบบการเรียนการสอน

โดยทั่วไปแล้ว หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยในแต่ละสมัยนั้น ได้พยายามตามแบบจากยุโรปหรือถอดแบบของสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มรูปแบบ เพราะต้องการเน้นการสร้างทหารอาชีพขึ้นในสังคมไทย โดยในระยะแรกมุ่งที่การผลิตนายทหารผู้บังคับหมวด ประจำกรมทหารราบเป็นหลัก และเมื่อมีการตั้งโรงเรียนเท็ฆนิคทหารบกในปี 2476 ควบคู่กับโรงเรียนนายร้อยแล้วส่งผลให้วิชาการทหารได้ขยายกว้างขวางครอบคลุมทุกเหล่า แม้ว่าหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลได้ยุบโรงเรียนเท็ฆนิคทหารบก แต่กระนั้นหลักการในการส่งเสริมการเรียนรู้วิชาของทหารเหล่าต่างๆ ยังคงสืบทอดต่อมาอย่างต่อเนื่องในหลักสูตรของเวสปอยส์ของสหรัฐอเมริกา และหลักสูตรใหม่ๆ ที่แก้ไขปรับปรุงหลัง พ.ศ. 2512 เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน (หลักสูตร พ.ศ. 2558)[9]

[9] เริ่มใช้ปี 2559-2560 เป็นหลักสูตร 5 ปี มีเอกสาขาวิชา 3 ใหญ่หมวด ได้แก่ วิศวกรรมศาสตร์ 5 สาขา วิทยาศาสตร์ 2 สาขา และศิลปศาสตร์ 1 สาขา และรับผู้สมัครจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ม 4.) เข้าศึกษาที่โรงเรียนเตรียมทหาร 2 ปี และมาต่อใน CRMA อีก 5 ปี รวมตลอดหลักสูตรใช้เวลา 7 ปี ควรกล่าวข้อน่าสังเกตในที่นี้ว่า โรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกา ยุโรปและกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น รับผู้สมัครจบการศึกษาระดับม. 6 (ระดับHigh School) และประเด็นนี้น่าสนใจที่อาจนำมาใช้ในไทยเพราะแต่เดิมของไทยก็เคยใช้มาแล้ว และเหตุผลที่ประเทศต่างๆ นั้นรับม.6 ก็เพราะถือว่า ผู้ที่จบระดับ High School มีความเป็นผู้ใหญ่แล้ว

หลักสูตรการศึกษาที่ใช้ผลิตนายทหารของโรงเรียนนายร้อยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน (ครบรอบ 129 ปี ในปี 2559) อาจแบ่งออกเป็นหลักสูตรหลักๆ ได้ 3 หลักสูตรใหญ่ด้วยกัน คือ (1) หลักสูตรนักเรียนนายร้อยทหารบก (พ.ศ. 2430-2491), (2) หลักสูตรนักเรียนเท็ฒนิคทหารบก (พ.ศ. 2477-2491) และ (3) หลักสูตรนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) (พ.ศ. 2492-ปัจจุบัน) โดยแต่ละหลักสูตรมีรายละเอียดที่ต่างกันบ้างทั้งในเรื่องระยะเวลาศึกษา คุณสมบัติของผู้สมัคร วิชาต่างๆ ทั้งด้านวิชาการและวิชาทหาร และการรับรองวิทยฐานะผู้สำเร็จการศึกษา ฯลฯ นอกจากนี้ในแต่ละหลักสูตรยังมีการปรับปรุงหลายครั้ง โดยเฉพาะหลักสูตรนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แต่หลักใหญ่ยังคงเดินตามแบบอย่างของ “West Point” อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม แม้แต่ละหลักสูตรมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน แต่การจัดการศึกษายังคงอยู่ภายใต้รัฐและมีเพียงระบบเดียว คือในแต่ละหลักสูตรนี้มีการจัดการศึกษาในหลักใหญ่คล้ายกัน โดยมีระบบการเรียนการสอนแบบเดียว นักเรียนทหารเป็นนักเรียนประจำ และมีระบบการศึกษาแบบเรียนรวมหรือผสมผสานทั้งด้านภาควิชาการ การฝึกศึกษา ภาควิชาทหาร และการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำพร้อมกันไปตลอดหลักสูตรหรือระยะเวลาของการศึกษาซึ่งใช้เวลา 3-5 ปี และเพื่อที่จะได้เข้าใจที่มาและที่ไปของแต่ละหลักสูตรโดยย่อ จะได้กล่าวให้เห็นถึงลักษณะเด่นของแต่ละหลักสูตร จากนั้นจึงจะแสดงให้เห็นถึงระบบการเรียนการสอน ปัญหาของภาคปฏิบัติที่เกิดขึ้น และกลายเป็นจุดอ่อนสำคัญที่จะต้องหาทางแก้ไขให้ได้ หากสังคมไทยต้องการให้แม่พิมพ์แห่งนี้ผลิตทหารตามเป้าหมายคือ “ทหารอาชีพตามแบบตะวันตก” ได้อย่างแท้จริง โดยจะได้กล่าวแต่ละประเด็น ดังนี้

หลักสูตรแรกคือ หลักสูตรนักเรียนนายร้อยทหารบกนั้น เป็นหลักสูตรที่มีการศึกษา 3 ปีต่อจากชั้นมัธยมปีที่ 8 (ม.6 ในปัจจุบัน) ของกระทรวงศึกษาธิการ สาระสำคัญของหลักสูตรคือ ในปีแรกเป็นการเรียนวิชาสามัญล้วนๆ หรือผสมผสานกับวิชาฝ่ายตำรวจ[10] เริ่มใช้ตั้งแต่มีการพระราชทานกำเนิดโรงเรียนนายร้อย ในปี 2430 โดยเป็นการรวมโรงเรียนนายทหารเดิมที่มีอยู่แล้ว 2 แห่งเข้าด้วยกัน (โรงเรียนทหารมหาดเล็ก และโรงเรียนคะเด็ตทหารหน้า) และมีการจัดการศึกษาแบบตะวันตก สอนวิชาการอ่าน เขียนภาษาไทยและอังกฤษ และฝึกหัดวิชาการทหารขั้นพื้นฐาน

เมื่อมีการรวมกันเป็นโรงเรียนนายร้อยแล้ว หลักสูตรวิชาการที่สอนแบ่งออกเป็น 2 สายคือ วิชาสามัญและวิชาการทหาร สำหรับวิชาสามัญ เช่น ภาษาไทย อังกฤษหรือฝรั่งเศส ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และสุขวิทยา ส่วนวิชาการทหารมีอาทิ แผนที่ทหาร พิชัยสงครามและยุทธวิธี อาวุธดินปืน วิชาเฉพาะของทหารเหล่าต่างๆ ระเบียบทหาร และการฝึกหัดทหาร

[10] พันโท ดร.สมพงษ์ ตุ้มสวัสดิ์, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน” เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่องการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง หนึ่งศตวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่อนาคต จัดโดยสมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 14-16 กุมภาพันธ์ 2535 (เอกสารสำเนา), 2.

เป็นต้น[11] หลักสูตรนี้ยังคงถูกใช้ในการผลิตนายทหารและนายตำรวจ จนถึง พ.ศ. 2491 จึงถูกยุบและนำไปรวมเข้าไปกับหลักสูตรที่ 2 ในระบบใหม่ของ CRMA ซึ่งตามแบบของ West Point

สำหรับหลักสูตรนักเรียนเท็ฆนิคทหารบกซึ่งเป็นหลักสูตรที่ 2 นั้น เป็นหลักสูตร 5 ปีต่อจากชั้นมัธยมปีที่ 8 (ม.6 ในปัจจุบัน) สาระสำคัญของหลักสูตรเน้นหนักทางด้านวิศวกรรมศาสตร์ ที่ตรงกับความต้องการทางเทคโนโลยีของแต่ละเหล่าโดยเฉพาะ คือเหล่าทหารปืนใหญ่ ทหารช่าง ทหารสื่อสาร ทหารช่างแสง (สรรพาวุธ) และเหล่าทหารอากาศ ฯลฯ และเริ่มใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2477 ควบคู่ไปกับหลักสูตรแรก (หลักสูตรนักเรียนนายร้อยทหารบก) ในความรับผิดชอบของโรงเรียนเท็ฆนิคทหารบก ริเริ่มจัดตั้งขึ้นโดย จอมพล ป.พิบูลสงคราม ซึ่งมีแนวคิดต้องการตามแบบอย่างของโรงเรียนนายร้อยทหารบกเบลเยี่ยมและโรงเรียน Poly Technique ของฝรั่งเศส เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ ที่จะผลิตนายทหารให้มีความรู้ทางเทคโนโลยีซึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับการทหารเป็นอย่างมาก ให้ทัดเทียมกับนานาประเทศ[12]

ลักษณะเด่นของหลักสูตรนี้คือ ใน 3 ปีแรกนักเรียนนายร้อยจะเรียนรวมกันในทุกวิชา โดยเป็นการศึกษาวิชาการทหารกับวิชาประกอบอื่นๆ เช่น ศีลธรรม ภาษาอังกฤษ ประวัติศาสตร์ และวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเหมือนกันหมด ส่วนในปีที่ 4 และ 5 นักเรียนนายร้อยจะแยกไปตามเหล่าของตน เช่น เหล่าทหารปืนใหญ่ ทหารช่าง ทหารสื่อสาร ทหารช่างแสง (สรรพาวุธ) และเหล่าทหารอากาศ เนื่องจากเป็นการแยกศึกษาวิชาการทหาร วิชาวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ตามความต้องการทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของแต่ละเหล่าโดยเฉพาะ[13]

หากพินิจเนื้อหารายวิชาที่บรรจุในหลักสูตรนี้ ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนี้ได้ให้ความเห็นที่น่าสนใจว่า “ล้วนเป็นวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชั้นสูง” และเมื่อเปรียบเทียบกับรายวิชาในหลักสูตรของคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในขณะนั้น ก็พบว่า “หลักสูตรของนักเรียนเท็ฆนิคมีรายวิชาที่ก้าวหน้าและทันสมัยกว่า และมีหลายรายวิชาที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ยังไม่ได้เปิดสอน” จึงกล่าวได้ว่า “โรงเรียนเท็ฆนิคทหารบกเป็นแหล่งที่ทำการสอนวิชาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชั้นสูงหลายสาขา เป็นแห่งแรกของไทย[14] และยังเป็นมหาวิทยาลัย

---

[11] พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475”, 7. และดู ภาคผนวก 3. หลักสูตรการศึกษาของคะเด็ตสกูลและโรงเรียนทหารสราญรมย์ พ.ศ. 2430, พ.ศ. 2431 (เพิ่มเติม) และ พ.ศ. 2435 (แก้ไข) ภาคผนวก 4. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนทหารบก พ.ศ. 2441 และภาคผนวก 5. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยทหารบก พ.ศ. 2476 และพ.ศ. 2477 (เพิ่มเติม) ใน พันโท ดร.สมพงษ์ ตุ้มสวัสดิ์, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน”, 12-15.

[12] พ.อ.หญิง วันดี ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, “ด้วยสัตย์ปฏิญาณทหารกล้า ตอนเท็ฆนิคทหารบก: สุภาพบุรุษผู้กล้าหาญ”, 25-26.

[13] ดูภาคผนวก 6. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนเท็ฆนิคทหารบก พ.ศ. 2476 ในพันโท ดร.สมพงษ์ ตุ้มสวัสดิ์, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน”, 16-22.

[14] พันโท ดร.สมพงษ์ ตุ้มสวัสดิ์, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน”, 2-3.

ทหารแห่งแรกของไทย[15] โดยผู้สำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรนี้ได้รับปริญญาตรี วท.บ.(ทบ.) หลักสูตรนี้ใช้ผลิตนายทหารบางส่วน จำนวน 13 รุ่น รวมทั้งหมด 636 นาย จนถึง พ.ศ. 2491 และถูกรวมเข้ากับโรงเรียนนายร้อยภายหลังสงครามโลกฯ เมื่อไทยหันไปใช้หลักสูตรโรงเรียนนายร้อยทหารบกของสหรัฐอเมริกา (West Point) และเป็นที่มาของหลักสูตร จปร. ที่ยังคงมีอิทธิพลต่อมาถึงสมัยปัจจุบัน

ส่วนหลักสูตรที่สามคือ หลักสูตรนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) เป็นหลักสูตร 5 ปี ต่อจากชั้นมัธยมปีที่ 8 (ม.6 ในปัจจุบัน) ลักษณะเด่นของหลักสูตรเน้นหนักทางด้านวิทยาศาสตร์วิศวกรรมหรือ Engineering Science โดยศึกษาทั้งด้านวิศวกรรมไฟฟ้า โยธาและเครื่องกล เพื่อให้เป็นพื้นฐานต่อการศึกษาทางด้านวิศวกรรมสรรพาวุธในตอนท้ายของหลักสูตร ผสมผสานกับวิชาทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ในสัดส่วนที่เหมาะสม (จิตวิทยา กฎหมาย และสังคมศาสตร์) นอกเหนือจากการศึกษาทางด้านวิชาพลศึกษา และวิชาการทหาร ตามแบบอย่างของโรงเรียนนายร้อยทหารบก West Point สหรัฐอเมริกา[16]

หลักสูตรนี้เริ่มใช้ตั้งแต่ปี 2492 โดยการรวมโรงเรียนนายร้อยทหารบกและโรงเรียนเทพนิคทหารบกเข้าด้วยกัน และใช้ชื่อใหม่ว่า โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (รร.จปร./CRMA) และได้ถูกใช้ในการผลิตนายทหารและนายตำรวจบางส่วนจนถึงปี พ.ศ. 2511 หลังจากนี้มีการปรับปรุงหลักสูตรนี้หลายครั้งด้วยกันในปี 2512, 2518, 2522, 2525, 2527, 2530 และ 2534 (หลักสูตร 5 ปี เริ่มใช้ 2534-2545) แต่สาระหลักของหลักสูตรยังคงเดิม[17] และยังคงใช้มาถึงปัจจุบัน (2559) ในหลักสูตร พ.ศ. 2558 (5 ปี)[18]

แต่ในปี 2544 กองทัพบกได้ปรับปรุงหลักสูตรนี้เหลือเพียง 4 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของกองทัพบก และมติคณะกรรมการพัฒนาระบบการศึกษาของกองทัพบก ใช้ชื่อหลักสูตรว่า “หลักสูตรนักเรียนนายร้อยโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พุทธศักราช 2544” (4 ปี เริ่มใช้ปีการศึกษา 2545) ต่อมาในปี 2558 กองทัพบกได้ปรับปรุงกลับไปใช้หลักสูตร 5 ปีตามเดิม และจะเริ่มใช้หลักสูตร 5 ปีนี้ในปีการศึกษา 2560 แต่สาระหลักยังคงอยู่ในแนวเดิมที่อิงอยู่กับฐานของหลักสูตร

---

[15] พ.อ.หญิง วันดี ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, “ด้วยสัตย์ปฏิญาณทหารกล้า ตอนเทพนิคทหารบก: สุภาพบุรุษผู้กล้าหาญ”, 24.

[16] พันโท ดร.สมพงษ์ ตุ้มสวัสดิ์, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน”, 3. และภาคผนวก 10. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2491, 26-28.

[17] ดู พันโท ดร.สมพงษ์ ตุ้มสวัสดิ์, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน”, 3-6. และภาคผนวก 11. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2512, ภาคผนวก 12. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2518, ภาคผนวก 13. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2522, ภาคผนวก 14. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2525, ภาคผนวก 15. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2527, และภาคผนวก 16. หลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2530, 29-126.

[18] ผู้สนใจรายละเอียดของหลักสูตรนี้ ชื่อหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พ.ศ. 2558 (5 ปี) สามารถดูได้จาก http://www.socialcrma.com/attachments/view/?attach_id=59678

สหรัฐอเมริกา (West Point) ประกอบด้วย หลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต 5 สาขา หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต 2 สาขา และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต 1 สาขา[19]

จากที่ได้นำเสนอการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยทั้งสามหลักสูตรข้างต้น จะเห็นได้ว่าไทยมักตามแบบอย่างจากตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นแบบอย่างของยุโรปหรือสหรัฐอเมริกามาตลอด แต่ถือเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นในสังคมไทย คือไม่ต่างไปจากกระแสในระดับมหาวิทยาลัยพลเรือนทั่วไป และคงไม่ใช่เรื่องยากนักในการตามแบบอย่างจากหลักสูตรของต่างประเทศ แต่ปัญหาสำคัญน่าจะอยู่ที่เมื่อได้ตามแบบตามหลักสูตรต่างๆ นั้นแล้ว ไทยจะนำมาปฏิบัติหรือมีการจัดการศึกษาอย่างไร เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของการผลิตทหารอาชีพ คือได้ผลผลิตที่มีคุณสมบัติ/คุณภาพเหมือนทางต้นแบบ

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ เรื่องรูปแบบและแนวคิดอาจไม่สำคัญเท่ากับภาคปฏิบัติหรือการจัดการระบบการเรียนการสอนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก และจริงๆ แล้วจุดอ่อนของภาคปฏิบัติกลับกลายเป็นปัญหาพื้นฐานของไทย เนื่องจากในความเป็นจริงพบว่า การบริหารหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่มีการถอดแบบมาจาก West Point นั้น ยังคงไม่ประสบความสำเร็จอย่างเท่าที่ควรนัก เพราะผลผลิตยังไม่มีคุณภาพเหมือนต้นแบบ ดังจะเห็นได้ว่าผลผลิตจากแม่พิมพ์แห่งนี้ทั้งที่ผ่านมาและในสมัยปัจจุบัน ยังคงไม่ได้มาตรฐานของ West Point อยู่ดี ไม่ว่าจะมองจากมุมใดของ West Point ก็ตาม

แม้ว่าทหารหลักจาก CRMA บางส่วนจะมีความเป็นทหารอาชีพมากขึ้นก็ตาม แต่กระแสใหญ่ของทหารไทย โดยเฉพาะหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา ยังคงมีลักษณะ “ทหารการเมือง” มากกว่า “ทหารวิชาการ”/ “ทหารปัญญาชน” จึงทำให้ทหาร/กองทัพมักกลายเป็นเครื่องมือรักษาอำนาจ กระแสหลักของกลุ่มทหารการเมืองมากกว่า คือผู้นำทหารสมัยหลังไม่มีลักษณะเด่นของการเป็นทหารอาชีพที่มีความเป็นบัณฑิตรอบรู้เหมือนในสมัยเริ่มแรกและใช้ความรู้นั้นนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความก้าวหน้าหรือทันสมัยตามกระแสของโลก เช่น การนำในการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง พ.ศ. 2475 หรือไม่มีลักษณะของการเป็นทหาร/กองทัพพิทักษ์ประชาธิปไตย เช่น เมื่อ พ.ศ. 2476

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาหลัก เรื่องปัญหาภาคปฏิบัติจากการตามหลักสูตรและระบบของตะวันตกนั้น สิ่งที่ควรต้องทำความเข้าใจก่อนคือ ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยมีลักษณะอย่างไร โดยทั่วไปการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อย ตั้งแต่เริ่มแรกจนถึงสมัยปัจจุบันใช้ระบบเดียวกัน คือแบบเรียนรวม หรือมีการเรียนภาควิชาการ วิชาทหาร และการฝึกฝนทางพลศึกษาและการทหารไปพร้อมๆ กันตลอดหลักสูตร ไม่ได้แบ่งแยกออกจากกันอย่างชัดเจน

[19] หลักสูตรวิศวกรรมศาสตร์บัณฑิต ได้แก่ สาขาวิศวกรรมเครื่องกล ไฟฟ้าสื่อสาร อุตสาหการ โยธา และแผนที่ หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิตคือ วิทยาการคอมพิวเตอร์ และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และหลักสูตรศิลปศาสตร์บัณฑิตคือ สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา

ระหว่างการฝึกทางทหารกับการเรียนภาควิชาการ ดังเช่น ระบบของออสเตรเลีย (Duntroon) และบางประเทศในยุโรป เช่น อังกฤษ เยอรมนีและอิตาลี

ระบบของออสเตรเลีย ที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงสำเร็จการศึกษามาคือ หลักสูตรของวิทยาลัยวิชาการทหารดันทรูน (Duntroon) นั้น มีการฝึกทางทหารกับการเรียนภาควิชาการแยกออกจากกันอย่างชัดเจน คือมีการแบ่งหลักสูตรออกเป็น 2 ส่วนคือ Duntroon กับ University of New South Wales ในขั้นแรก (1) ภาควิชาการทหารซึ่งรับผิดชอบและดำเนินการโดยกองทัพบกหรือ Duntroon มีระยะเวลา 18 เดือน จบแล้วจึงไปเรียนต่อระดับปริญญา และในขั้นต่อมา (2) ภาควิชาการระดับปริญญาตรีซึ่งขึ้นอยู่กับ The Australian Defence Force Academy (ADFA) ตั้งอยู่ในแคนเบอร์ร่า

ADFA คือโรงเรียนรวมเหล่าออสเตรเลีย ซึ่งถือเป็นศูนย์การศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับกองกำลังป้องกันของออสเตรเลีย โดยเป็นความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง the Australian Defence Force (ADF) กับมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลส์ (University of New South Wales, UNSW)[20] โดย UNSW รับผิดชอบการเรียนการสอนระดับปริญญาและมีหลักสูตรภาควิชาการ 3 สาขาใหญ่ด้วยกัน ประกอบด้วย สาขาวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และอักษรศาสตร์[21]

ส่วนระบบของ 3 ประเทศทางยุโรปนี้คือ อังกฤษ เยอรมนีและอิตาลี ก็ไม่แตกต่างไปจากระบบของออสเตรเลียมากนัก กล่าวคือนักเรียนนายร้อยจะฝึกด้านทหารให้จบภายใน 1-2 ปี เมื่อจบการฝึกทางทหารได้ยศร้อยตรีแล้วจะแยกไปเรียนภาควิชาการระดับปริญญาตรี-โทในมหาวิทยาลัยทหารหรือมหาวิทยาลัยพลเรือนอีก 3-4 ปี และเมื่อจบระดับปริญญาตรี-โทแล้วจะกลับไปฝึกทหารในเหล่าที่ตนเลือกอีก 1 ปี ส่วนระบบการศึกษาของไทยซึ่งตามแบบอย่างของระบบฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกาค่อนข้างมาก จึงใช้ระบบแบบเรียนรวมกันไปหรือผสมผสานพร้อมๆ กันไป โดยการจัดการศึกษาในแต่ละภาคการศึกษาประกอบด้วย การศึกษาวิชาการ วิชาทหาร และการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำ[22]

ภายใต้ระบบการเรียนการสอนเช่นนี้ นักเรียนนายร้อยไทยและสหรัฐอเมริกาจะต้องเรียนภาควิชาการควบคู่ไปกับวิชาทหาร และการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำ รวมทั้งการฝึกทางทหารและการกีฬา-พลศึกษาอยู่ตลอดเวลา จึงเป็นเรื่องค่อนข้างหนักหากเทียบกับนักศึกษาพลเรือน และโอกาสที่ส่วนของภาควิชาการจะถูกลดทอนลงไปย่อมมีไม่น้อย เนื่องจากนักเรียนทหารต้องมีกิจกรรมทำตามตารางในแต่

---

[20] The Australian Defence Force Academy (ADFA) is a unique partnership between the Australian Defence Force (ADF) and the University of New South Wales (UNSW) which provides training and education for the future leaders of the Navy, Army and Air Force. ผู้สนใจดูเพิ่มเติมได้จาก http://www.army.gov.au/Army-life/Army-careers/ADFA

[21] "สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร.๑๐ ทรงพระปรีชาการทหาร" *เดลินิวส์*. 4 ธันวาคม 2559 http://www.dailynews.co.th/article/540400

[22] *โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า Chulachomklao Royal Military Academy*. (กทม: หจก.อรุณการพิมพ์, 2557), 10.

ละวันค่อนข้างมาก จึงอาจมีเวลาไม่มากนักสำหรับการอ่านหนังสือ การทำการบ้านหรือการเตรียมตัวล่วงหน้าในการเรียนวิชาต่างๆ ฯลฯ

ดังนั้น ความสำเร็จของการศึกษาภายใต้ระบบนี้ จึงขึ้นอยู่กับนักเรียนนายร้อยแต่ละนายจะบริหารจัดการเวลาและกิจกรรมหรืองานของตนเองอย่างไรเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับการออกแบบของระบบการเรียนการสอน และระบบหอพัก รวมทั้งแหล่งค้นคว้าต่างๆ และสภาพแวดล้อมที่มีความยืดหยุ่นและให้เวลานักเรียนมากน้อยเพียงใดสำหรับภาควิชาการ และปัจจัยแวดล้อมทั้งหมดนี้จะสะท้อนให้เห็นว่า กองทัพและโรงเรียนนายร้อยให้ความสำคัญกับภาควิชาการมากน้อยในระดับใดด้วย

ในโลกตะวันตก กองทัพจะให้ความสำคัญกับภาควิชาการอย่างมากหรือมาเป็นลำดับหนึ่งก็ว่าได้ ดังจะเห็นได้ว่า โรงเรียนนายร้อยทั้งทางยุโรปและสหรัฐอเมริกาต่างให้ความสำคัญกับภาควิชาการอยู่ในระดับสูงสุด (Top) แต่ก็ไม่ทิ้งภาควิชาทหารและการกีฬา-พลศึกษา ด้วยปรัชญาเช่นนี้การบริหารการศึกษาและการจัดการระบบการเรียนการสอน รวมทั้งระบบหอพักและสภาพแวดล้อมต่างๆ จึงต้องออกแบบให้สอดคล้องและเอื้ออำนวยให้นักเรียนนายร้อยมีเวลา มีความพร้อม และสามารถพัฒนาทักษะและความรู้ทางภาควิชาการอย่างเต็มที่

ในข้อเท็จจริงแล้ว แม้นักเรียนในยุโรปและสหรัฐอเมริกาจะต้องผ่านการฝึกฝนทางทหารและกีฬา-พลศึกษาอย่างหนักก็ตาม แต่กลับไม่ละทิ้งการเรียนภาควิชาการ ในทางตรงข้ามนักเรียนนายร้อยมีการเตรียมตัวล่วงหน้า และพร้อมเสมอสำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างจริงจัง คือไม่หลับหรือมีส่วนร่วมถกเถียงและกิจกรรมอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น การรายงานหน้าชั้นเรียน ฯลฯ และมีการวัดผลอย่างเข้มข้นไม่ต่างจากมหาวิทยาลัยพลเรือนชั้นนำทั่วไป กล่าวคือ สอบตกเป็นตก และต้องออกไปหากไม่สามารถผ่านมาตรฐานของภาควิชาการ เพราะในโลกตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นทางยุโรปหรือสหรัฐอเมริกา ทั้งระดับของกองทัพ สังคมและประเทศชาติ ต่างต้องยึดถือว่า “คุณภาพคือ ความอยู่รอด”

สิ่งนี้ถือเป็น “หัวใจ” หรือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการผลิตทหารอาชีพในโลกตะวันตก เพราะแม้นักเรียนนายร้อยจะถูกฝึกฝนอย่างหนักเพื่อให้เป็นทหารอย่างเข้มแข็ง และมีความรู้ทางทหารอย่างดีหรือ “รบเป็น” แต่ก็เป็นทหารที่มีความรู้ทางวิชาการไม่ต่างไปจากบัณฑิตทั่วไป คือมีความเป็นทหารวิชาการหรือทหารปัญญาชนไปในตัวนั่นเอง แต่เรื่องนี้ของไทยกลับยังทำไม่ได้ผลนัก นักเรียนนายร้อยไทยมีความเข้มแข็งในส่วนการฝึกฝนทางทหารและพลศึกษาก็จริง แต่ความรอบรู้เชิงวิชาการกลับอ่อนแอเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยชั้นนำ หรือยังไม่ได้รับความรู้และผ่านการวัดผลทางการศึกษาในระดับเข้มข้นเช่นเดียวกับทางต้นแบบ เพราะสอบตก แต่ไม่ตก และไม่ต้องออกแม้ไม่สามารถผ่านมาตรฐานของภาควิชาการ และสิ่งนี้นับเป็นปัญหาภาคปฏิบัติของโรงเรียนนายร้อยไทย โดยเฉพาะในสมัยปัจจุบัน ที่การเรียนการสอนภาควิชาการยังไม่สามารถทำให้ได้อย่างสมบูรณ์นัก แม้ว่าจะมีวางหลักสูตรและจัดระบบ

การศึกษาตามแบบอย่างของตะวันตกหรือถอดแบบของสหรัฐอเมริกา (West Point) ในแทบทุกด้านก็ตาม[23]

ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น คำตอบของปัญหาเรื่องนี้ในเชิงกว้างอาจมองได้จากหลายมุม เช่น อาจมองได้คล้ายทำนองความล้มเหลวในด้านอื่นๆ ที่ไทยพยายามเลียนแบบจากตะวันตก เช่น การปกครองระบอบประชาธิปไตย การพัฒนาเศรษฐกิจ-สังคมแบบเสรีนิยม หรือมิติอื่นๆ ที่ไทยพยายามตามแบบอย่างจากภายนอกก็ได้ แต่การทำความเข้าใจในเรื่องเฉพาะนี้ ผู้ที่อยู่นอกวงของกองทัพหรือโรงเรียนนายร้อย หรือผู้ที่มิได้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนโดยตรง อาจเข้าไม่ถึงข้อเท็จจริงและจับประเด็นไม่ถูก จำเป็นต้องอาศัยการพิเคราะห์จากภายในออกมาหรืออาศัย “คนใน” ที่มีประสบการณ์พอควร โดยเฉพาะผู้บริหารการศึกษาและ/หรือครูอาจารย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในโรงเรียนนายร้อยโดยตรง จึงจะช่วยเปิดเผยให้เห็นว่า ภายใต้ระบบและหลักสูตรที่ดีตามแบบตะวันตกหรือการถอดแบบจากสหรัฐอเมริกานั้น มีจุดอ่อนตรงไหน อย่างไร ที่ทำให้ผลผลิตของไทยยังไม่ได้มาตรฐานเหมือนต้นแบบ (West Point) หรือยังไม่เป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตก

อย่างไรก็ตาม การพิเคราะห์จากมุมมองของคนใน อาจมีความแตกต่างกันหรือเห็นไม่ตรงกันก็ได้ และย่อมถือเป็นเรื่องธรรมดา จึงขอเน้นว่า ข้อเสนอในที่นี้เป็นมุมมองของ “คนใน” คนหนึ่ง ที่มีประสบการณ์การสอนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มานานพอควรหรือมากกว่า 25 ปี และพอเข้าใจจุดอ่อนของภาควิชาการ โดยเฉพาะการเรียนการสอนที่กลายเป็นปัญหาพื้นฐานของกระบวนการผลิตทั้งหมด แม้ “คนใน” นี้มีข้อจำกัดทั้งในด้านความรู้ทางทหารและประสบการณ์ใน CRMA และกองทัพ รวมทั้งยังไม่เข้าใจถึงสาเหตุหลักๆ ที่เป็นพื้นฐานของปัญหาดังกล่าวนี้จากอดีตอย่างรอบด้านนักก็ตาม แต่อาศัยการมองจากมุมกว้างและลึกในเชิงประวัติศาสตร์ น่าจะช่วยให้คำตอบได้ไม่มากก็น้อย

---

[23] หากพิจารณาจากข้อมูลในเชิงเอกสารที่ปรากฏในหนังสือหรือเอกสารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เช่น หนังสือครบรอบ 80 ปี จะเห็นได้ว่า ในการพยายามตามแบบอย่างของ West Point นั้น โรงเรียนนายร้อยได้อาศัยแบบอย่างของ West Point ในแทบทุกด้านอย่างละเอียด นับตั้งแต่เป้าหมายของการศึกษา ตลอดจนด้านหลักสูตรภาควิชาการ ระบบการเรียนการสอน ประกอบด้วยวิธีการศึกษา วิธีการสอนและวิธีการสอบ ฯลฯ รวมทั้งวิชาทหาร วิชาพลศึกษา ระบบหอพักและระบบเกียรติศักดิ์ ตัวอย่างเช่น วิธีจัดการศึกษา ได้ระบุไว้ว่า “ 2. กองวิชาการต่างๆ จะจัดตารางมอบงาน ประจำวิชาทุกกองวิชาเป็นรายเดือนแจกให้นักเรียนนายร้อยล่วงหน้า ตารางมอบงานนี้จะกำหนดให้นักเรียนนายร้อยได้ทราบว่า วันใดจะต้องศึกษาเรื่องใด และจะต้องเตรียมตัวก่อนตั้งแต่ไหนถึงไหนในตำราต่างๆ ซึ่งทางราชการจ่ายให้ยืมประจำตัว ทั้งนี้เพื่อฝึกให้นักเรียนนายร้อยได้ใช้ความคิดพิจารณาและศึกษาด้วยตนเอง ทำให้มีความเข้าใจและจดจำเรื่องที่ศึกษาได้รวดเร็วขึ้นภายในเมื่อเข้าเรียนกับอาจารย์ในห้องเรียนต่อไป” (หน้า 295) ส่วนวิธีการสอนก็มีการกำหนดไว้อย่างละเอียด เช่น “การสอนในทุกวิชาซึ่งอยู่ในหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า มีวิธีการดังนี้ ก. แบบซักถาม ข. แบบประชุมถกเถียง ค. แบบบรรยาย” (หน้า 296) ฯลฯ และเมื่อผู้วิจัยมีโอกาสไปเก็บข้อมูลที่ West Point เมื่อต้นปี 2559 ก็พบว่าลักษณะต่างๆ ที่ปรากฏในเอกสารของโรงเรียนนายร้อยเมื่อปี 2492 นั้น ยังคงพบเห็นเป็นลักษณะเด่นของ West Point ในปัจจุบันอยู่มาก ฉะนั้นเชื่อว่าหากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้ดำเนินการตามแบบอย่างที่ปรากฏในเอกสารนั้นอย่างจริงจังตั้งแต่ต้นและต่อเนื่องเรื่อยมาถึงปัจจุบัน ทหารไทยน่าจะมีความเป็นทหารอาชีพตามต้นแบบของสหรัฐอเมริกาได้มาก และอาจไม่ต่างไปจากไปโรงเรียนนายร้อยในเอเชียหลายประเทศ ที่ตามแบบอย่างของ West Point และประสบความสำเร็จในแบบฉบับของตน เช่น เกาหลีใต้และไต้หวัน

นอกจากนี้ การพบข้อบกพร่องจากประสบการณ์จริงของระบบที่ใช้อยู่ในสมัยปัจจุบัน อีกทั้งยังมีข้อเสนอเป็นทางออกบนฐานของข้อเท็จจริงจากองค์ความรู้ของต่างประเทศ จึงเชื่อว่าน่าจะช่วยให้การพิเคราะห์ปัญหานี้มีความรอบด้าน ครอบคลุมทั้งในเชิงนโยบายหรือระดับผู้นำ รัฐบาลและกองทัพ และเชิงปฏิบัติการหรือระดับเทคนิคในหน่วยให้การศึกษาคือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทั้งนี้ด้วยหวังว่าจะช่วยเปิดประเด็นให้ผู้เกี่ยวข้องและสังคมร่วมพินิจเรื่องนี้อย่างจริงจัง และมีข้อสรุปในเชิงรูปธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของภาคปฏิบัติในด้านการเรียนการสอนและส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งระบบได้ อันจะช่วยให้ผลผลิตของ CRMA ได้มาตรฐานหรือมีความเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตกมากขึ้นในอนาคต

แต่ในอนาคต ทหารอาชีพนี้จะมีบทบาทและอิทธิพลต่อไปอย่างไร ทั้งในเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย ยังไม่จำเป็นต้องคาดหวังอย่างตายตัวนัก เพราะการมีทหารอาชีพตามแบบตะวันตกนั้น ย่อมเป็นผลดีทั้งกับกองทัพและประเทศชาติเสมอ ดังนั้นประเด็นสำคัญในขณะนี้ จึงอยู่ที่การคิดในแง่บวกและลงมือทำอย่างมุ่งมั่น คือการช่วยกันคิดและหาทางแก้ไขปัญหาภาคปฏิบัติของการผลิตทหาร โดยเฉพาะระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าให้ได้เป็นลำดับแรกเสียก่อน เพราะหากนักเรียนนายร้อยไม่มีแรงจูงใจในการเรียนภาควิชาการอย่างจริงจังแล้ว เรื่องความเป็นทหารอาชีพก็เลิกคิดกันได้เลย

4.5 ปัญหาของภาคปฏิบัติ: การเรียนการสอนภาควิชาการ

ขอทบทวนในภาพรวมว่า จุดอ่อนที่สำคัญของความล้มเหลวในการผลิตทหารที่ผ่านมา หากพินิจในเชิงมุมกว้างย่อมมีปัจจัยหลายด้านด้วยกัน เช่น สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกัน แต่หากมองลึกและเจาะเข้าไปในหน่วยปฏิบัติการที่มีหน้าที่ผลิตโดยตรง คือด้านในของโรงเรียนนายร้อย (CRMA) แล้ว สิ่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้ก็คือ นักเรียนนายร้อยไม่เอาใจใส่ในเรื่องการเรียนและ/หรือไม่พร้อมที่จะเรียนภาควิชาการ และกลายเป็นปัญหาพื้นฐานของระบบการผลิตในสมัยปัจจุบัน เพราะหากนักเรียนนายร้อยไม่พร้อมสำหรับการเรียน เช่น ไม่อ่านหนังสือ ไม่ทำการบ้าน ไม่แสวงหาความรู้เพิ่มเติม และมักหลับในชั้นเรียนแล้ว การพัฒนาความคิดอ่านทางกระบวนทัศน์และหลักวิชาความรู้ต่างๆ ที่จะสร้างให้นักเรียนนายร้อยไปสู่ความเป็นทหารอาชีพนั้นย่อมล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง

ความล้มเหลวนี้อาจเกิดขึ้นทุกขั้นตอนในกระบวนการของการเรียนการสอนภาควิชาการ (และส่วนวิชาทหาร สวท.) และนับเป็นปัญหาใหญ่ในทางภาคปฏิบัติที่ส่งผลให้ระบบการเรียนการสอนยังคงไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีคุณภาพและไม่เข้มข้นนัก เมื่อเปรียบเทียบกับทางต้นแบบ ทั้งในเชิงการอบรมความเป็นทหารอาชีพที่มีความรู้ทางภาควิชาการ การฝึกฝนวิธีคิดและสร้างความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยตนเองเป็นพื้นฐาน และการขาดความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับทหารอาชีพ ในการทำความเข้าใจสังคมการเมืองและโลกกว้างแบบประชาธิปไตย ฯลฯ

แต่การคลายปมสาเหตุของปัญหาทางภาคปฏิบัติให้ได้ผลนี้ คงมิใช่เพียงหาทางแก้ไขที่ปลายเหตุคือ ตัวนักเรียนนายร้อยและการเรียนการสอนภาควิชาการเท่านั้น หากจำเป็นต้องพินิจทั้งระบบและครบทั้งวงจรของการผลิต เนื่องจากต้นตอของปัญหาอาจเป็นเพราะฝ่ายที่เกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจและ/หรือยังไม่ได้ตั้งใจที่จะเอาตามแบบอย่างของระบบ West Point อย่างจริงจัง

ดังนั้นทางแก้ไขจึงต้องเริ่มจากความตั้งใจในระดับผู้นำของประเทศก่อน คือถ้ารัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจนและกองทัพเอาจริงแล้ว หน่วยปฏิบัติให้การศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าย่อมสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามต้นแบบได้ไม่ยากนัก เพราะการทำความเข้าใจกับหลักปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบ West Point นั้น เป็นเรื่องที่ทุกคนก็สามารถทำได้ หากเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาความเข้มข้นทางภาควิชาการใส่เข้าไปในระบบการเรียนการสอน และปรับเปลี่ยนส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น หลักสูตร คุณภาพของอาจารย์ ระบบหอพัก ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า ฯลฯ ให้สอดคล้องและเอื้ออำนวยให้นักเรียนนายร้อยสามารถพัฒนาขีดความสามารถและความรู้ไปสู่ความเป็นทหารอาชีพที่มีลักษณะ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” (Scholar uniforms) ตามแบบของสหรัฐอเมริกา

ปัญหาสำคัญของกระบวนการผลิตตามหลักสูตรตะวันตก (West Point) ณ ปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมาคือ ทำไมการเรียนการสอนภาควิชาการของ CRMA ยังไม่สามารถทำให้มีคุณภาพเมื่อเปรียบเทียบกับทางต้นแบบ ทั้งๆ ที่การคัดเลือกนักเรียนนายร้อยของไทยมีความเข้มข้นไม่น้อยกว่าทางยุโรปและสหรัฐอเมริกา เพราะมีการแข่งขันกันมากกว่า และกว่านักเรียนนายร้อยไทยจะผ่านด่านในขั้นสุดท้ายได้ ต้องถือว่าสุดยอดจริงๆ หรือย่อมถือได้ว่า เป็นระดับ “หัวกะทิ” หรือมาจากส่วนของนักเรียนที่เก่งในระดับประเทศ ดังจะพบเห็นได้เสมอว่า ในการสอบแข่งขันเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยทหารบกแต่ละปี มีผู้สมัครเฉลี่ย 2 หมื่นเศษ และโรงเรียนนายร้อยรับเพียง 160-220 คนเท่านั้น

แต่ทำไมนักเรียน “หัวกะทิ” ส่วนที่เก่งในระดับประเทศนี้กลับไม่กระตือรือร้นในการเรียนหรือแสวงหาความรู้อย่างที่ควรจะเป็น และบ่อยครั้งอาจพบว่า มีมากกว่าครึ่งไม่สนใจอ่านหนังสือ ไม่ทำการบ้าน มีส่วนในชั้นเรียนไม่มากนัก ที่สำคัญคือ ชอบหลับในชั้นเรียนซึ่งกลายเป็นเรื่องปกติและพบเห็นได้ทั่วไป และมักมีการทุจริตในการสอบระดับต่างๆ รวมทั้งผลการเรียนในเชิงความรอบรู้ตามสภาพเป็นจริง โดยเฉพาะในสายของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจนัก[24]

ทำไมนักเรียนนายร้อยไม่อ่านหนังสือ ไม่ทำการบ้านและมักชอบหลับในชั้นเรียน คำตอบที่มักได้รับมาตลอดคือ มีกิจกรรมมาก และในความเป็นจริงแล้วนักเรียนก็มีกิจกรรมมากจริงๆ ทั้งส่วนที่เกี่ยว

[24] ประเด็นนี้หากพิจารณาจากรายงานต่างๆ เช่น ในเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษาแล้ว จะพบตัวเลขและการประเมินในอีกทิศทางหนึ่งที่สวยหรู แต่จะเชื่อถือได้หรือไม่ เป็นอีกเรื่องหนึ่งซึ่งพิสูจน์ไม่ยากนัก หากได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัสหรือมีประสบการณ์โดยตรง สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องและอาจารย์ รวมทั้งนักเรียนนายร้อยย่อมรู้อยู่แก่ใจ แต่จะยอมรับหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับแต่ละท่านว่า มีความเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบหรือไม่ แต่ความจริงก็คือ ความจริง และต้องยอมรับ หากมีใจรักและต้องการพัฒนาให้ CRMA ดีขึ้น มิใช่เพียงโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเท่านั้น หากรวมถึงกองทัพบกและประเทศชาติด้วย

และไม่เกี่ยวกับการฝึนฝนทางทหาร แต่ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนใน CRMA มานานมากกว่า 25 แล้ว ก็มีข้อสังเกตว่า ภายใต้กิจกรรมที่มีมากนี้ยังมีนักเรียนอีกส่วนหนึ่งซึ่งในบางครั้งอาจมีมากกว่าครึ่ง กลับไม่หลับในชั้นเรียน และดูเหมือนเป็นส่วนที่ตั้งใจเรียน ทำการบ้าน และอ่านหนังสือกว้างและหลากหลาย แต่นักเรียนส่วนหลังนี้ที่ไม่หลับและตั้งใจเรียน ยังคงมีโอกาสไม่มากนักในการพัฒนาหรือแสวงหาความรู้ในสภาพแวดล้อม/ระบบของโรงเรียนนายร้อยอยู่ดี เพราะมีเวลาอ่านหนังสือน้อยไปในระดับอุดมศึกษา[25]

ดังนั้น การจะทำความเข้าใจและหาหนทางแก้ไขปัญหาของภาคปฏิบัติในส่วนนี้ คือทำอย่างไรให้การเรียนการสอนมีความเข้มข้น หรือเป็นแรงกระตุ้นให้นักเรียนนายร้อยเอาใจใส่กับการแสวงหาความรู้ทางวิชาการมากขึ้นนั้น คงมิใช่เน้นการปรับแก้เฉพาะส่วนการศึกษาหรือภาควิชาการเท่านั้น หากจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนทั้งระบบและครบทั้งกระบวนการของการผลิต โดยเฉพาะระบบหอพักหรือกรมนักเรียนนายร้อย รักษาพระองค์ (รอ.) ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า โรงอาหาร รวมไปถึงหน่วยเหนือของ CRMA เนื่องจากเกี่ยวพันในทุกภาคส่วนนับตั้งแต่ระดับผู้นำประเทศหรือรัฐบาล กองทัพ และโรงเรียนนายร้อย ที่ต้องให้ความสำคัญกับภาควิชาการเช่นเดียวกับแบบอย่างที่ไทยถอดแบบจากสหรัฐอเมริกา

ในสหรัฐอเมริกาและยุโรป รวมทั้งหลายประเทศในกลุ่มที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยนั้น เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และอินโดนีเซีย ต่างได้ให้ความสำคัญกับภาควิชาการมาในลำดับแรกของการผลิตทหารอาชีพ โดยมีนโยบายและการปฏิบัติที่สอดคล้องกันในเรื่องการจัดการศึกษาทางทหารหรือการสร้างทหารอาชีพ กล่าวคือ ทั้งระดับผู้นำของรัฐบาลและกองทัพ และระดับเทคนิคหรือการปฏิบัติในหน่วยการศึกษาคือ โรงเรียนนายร้อย ล้วนต้องเอาจริงเอาจังกับการเรียนการสอนและเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งระบบและครบวงจร โดยมีภาควิชาการเป็นแกนกลางของการผลิตอย่างเข้มข้น ดังตัวอย่างที่จะได้นำเสนอในบทถัดๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นระบบของสหรัฐอเมริกา (Norwich University, VMI, West Point) (บทที่ 5) ระบบของยุโรป (ฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลี) (บทที่ 6) และกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตยในเอเชีย (เกาหลีใต้ และอินโดนีเซีย) (บทที่ 7) ต่างเป็นแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ในการยืนยันและรองรับเรื่องนี้เป็นอย่างดี

ดังนั้น หากรัฐบาลและกองทัพบกของไทยเอาใจใส่และมีนโยบายที่มุ่งมั่นอย่างจริงจัง และโรงเรียนนายร้อย (CRMA) ใช้ภาควิชาการเป็นตัวตั้งแล้ว การบริหารหลักสูตรและการจัดการระบบการผลิตทั้งหมด ครอบคลุมทั้งคุณภาพของอาจารย์ การเรียนการสอนทางวิชาการ วิชาทหาร ด้านกีฬา-พลศึกษา ตลอดจนการเสริมสร้างคุณลักษณะผู้นำ การออกแบบระบบหอพัก ส่วนสนับสนุนการศึกษาด้าน

[25] ผู้วิจัยมีประสบการณ์สอนนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 2, 3, 4 และ 5 (ไม่เคยสอนเพียงชั้นปีที่ 1 เท่านั้น) เนื่องจากตามหลักสูตรและรายวิชาที่ผู้สอนอยู่ในกองวิชาประวัติศาสตร์ จะสอนวิชาบังคับสำหรับชั้นปี 2 (วิชาไทยศึกษา) วิชาบังคับสำหรับชั้นปี 3 หรือ 4 (วิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) และสอนวิชาบังคับสำหรับชั้นปี 4 หรือ 5 (วิชาประวัติศาสตร์โลก/ร่วมสมัย) และวิชาเลือกเสรีสำหรับชั้นปี 4 หรือ 5 (วิชาประวัติศาสตร์ต่างๆ เช่น ประวัติศาสตร์ไทย ยุโรป สหรัฐอเมริกา เอเชียตะวันออก และหัวพิเศษคล้ายวิชาสัมมนา เป็นต้น)

เทคโนโลยี ห้องสมุดและสภาพแวดล้อมอื่นๆ ที่จำเป็นสำหรับนักเรียนนายร้อยในการค้นคว้าและพัฒนาความรู้ต่างๆ ย่อมจะเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนนายร้อยมีเวลามากพอสำหรับการเรียนการสอนทางวิชาการ หรือสามารถบริหารจัดการด้านวิชาการ ควบคู่ไปกับการฝึกทางทหารและกีฬา-พลศึกษาอย่างสมดุล คือไม่ละทิ้งสิ่งใดสิ่งหนึ่งใน 3 ส่วนนี้ซึ่งล้วนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเป็นทหารอาชีพ คือการมีวินัย รบเป็น และมีความรอบรู้เช่นเดียวกับปัญญาชนทั่วไป

อันที่จริงแล้ว นับตั้งแต่เริ่มแรกเมื่อมีการก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น ผู้นำไทยได้มีการเน้นถึงลักษณะพื้นฐานทั้ง 3 ประการนี้ และได้ให้ความสำคัญกับภาควิชาการในฐานะเป็นหนึ่งของการเป็นทหารอาชีพตลอดมา ดังพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงก่อตั้งโรงเรียนทหารสมัยใหม่ เพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการระเบียบวินัย และมีน้ำใจ”[26] และระบบการเรียนการสอนภาควิชาการในสมัยเริ่มแรกนั้นก็มีการเน้นอย่างจริงจังและมีความเข้มข้นไม่ต่างไปจาก “เนื้อใน” ของ West Point หรือ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” ทั้งนี้ก็เพื่อให้นักเรียนนายร้อยมีความรู้อย่างกว้างขวางทั้งด้านวิชาการและการทหาร

ตัวอย่างจากงานวิจัยของพลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เรื่อง “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475” นั้น พระองค์ทรงแสดงเห็นได้ว่า ระบบการเรียนการสอนในสมัยนั้น “นักเรียนนายร้อยได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง ไม่ได้เรียนแต่วิชาทหารเท่านั้น หากให้รู้จักขนบธรรมเนียมและความเป็นอยู่ของประชาชนในชาติ การปกครองของไทยและการปกครองของประเทศต่างๆ เพื่อให้รู้จักเปรียบเทียบและเห็นปัญหาของสังคมไทย”[27] นอกจากนี้พระองค์ยังทรงนำเสนอให้เห็นว่าวิธีการสอนในสมัยนั้นได้ “เน้นให้แสวงหาความรู้ ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ให้คิดหาเหตุผลอยู่เสมอ ไม่เน้นการท่องจำแต่อย่างเดียว”[28] และถือได้ว่านายทหารที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยในสมัยนั้น “เป็นกลุ่มปัญญาชนรุ่นแรกๆ ที่ได้รับการศึกษาแบบตะวันตก”[29]

ต่อมาเมื่อมีการก่อตั้งโรงเรียนเทพนิคทหารบก โดยจอมพล ป.พิบูลสงคราม ในปี 2476 การให้ความสำคัญเรื่องนี้ โดยเฉพาะภาควิชาการก็ยิ่งชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากกองทัพต้องการเน้นให้ทหารมีความรู้ทางวิชาการอย่างดี โดยเฉพาะวิทยาการสมัยใหม่ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับทหารในเหล่าต่างๆ เป็นเรื่องจำเป็นที่ทหารต้องมีความรู้ทางวิชาการให้มากขึ้นกว่าเดิม ดังส่วนหนึ่งของข้อเขียน พลโท บุศรินทร์

---

[26] พลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “การปฏิรูปทางการทหาร: การสร้างทหารอาชีพและสถาบันทหารและบทบาทของทหารที่มีต่อความมั่นคงของชาติ” *วารสารทางวิชาการ พ.ศ. 2553* สภาอาจารย์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ปีที่ 8,13

[27] พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475, 9.

[28] พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475, 9.

[29] เพิ่งอ้าง.

ภักดีกุล ซึ่งจบจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกโปลิเท็ฆนิค ประเทศเบลเยี่ยม และต้องการให้มีการจัดตั้งโรงเรียนลักษณะนี้ขึ้น โดยท่านได้เล่าถึงความคิดนี้ไว้ว่า “โรงเรียนนายร้อยของเราควรจะมีโรงเรียนทหารที่เรียนกันอย่างแข็งๆ หรืออย่างที่ฝรั่งเศสเรียกว่าโปลิเท็ฆนิคขึ้นบ้าง เพราะสมัยนี้เครื่องมือเครื่องใช้ทางไฟฟ้า เครื่องยนต์กลไกเข้ามาเกี่ยวข้องกับทหารเป็นจำนวนมาก หากให้ทหารมีความรู้เท่าเดิมแล้วจะลำบากมาก”[30] และนักเรียนนายร้อยที่สนใจเลือกเรียนโรงเรียนแห่งนี้ก็ด้วยเหตุผล “ชอบเรียนได้หาความรู้ใหม่ๆ ที่ทันสมัย”[31] และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า “สถาบันแห่งนี้ได้ให้การอบรมทั้งวิชาการ ความเป็นลูกผู้ชาย และความเป็นทหารที่ดี มีวินัยแก่นักเรียนเท็ฆนิคทหารบกทุกนาย”[32]

ที่สำคัญยิ่งก็คือ หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนในระยะแรก โดยเฉพาะใน 2 หลักสูตรแรกนั้น ได้เน้นการฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อยมีความรู้หรือมีความเป็นทหารวิชาการในระดับสูง โดยจัดให้มีการสอบไล่ความรู้เพื่อเป็นทหารแทนที่จะพิจารณาแต่ชาติตระกูล และเมื่อตั้งโรงเรียนนายร้อยแล้วก็ได้นำเรื่องการสอบนี้มาบังคับใช้กับการรับนายทหารทั้งกองทัพ กล่าวคือ โรงเรียนนายร้อยได้วางหลักสูตร ระบบการเรียนการสอนและการวัดผลที่มีความเข้มข้นทางวิชาการไม่ต่างไปจากต้นแบบของตะวันตก คือสอบตกเป็นตก และต้องออกจากโรงเรียนนายร้อย หากไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานทางภาควิชาการที่กำหนดไว้ จึงทำให้นายทหารไทยที่จบจากโรงเรียนนายร้อยมีคุณภาพสูง

ในเรื่องการวัดผลที่เอาจริงนี้ คือสอบตกเป็นตกและต้องออกไปนั้นมีตัวอย่างเช่น ในสมัยแรกของโรงเรียนนายร้อยพบว่า มีการระบุไว้ชัดเจนคือ “สำหรับการเรียน กำหนดหลักสูตรไว้กว้าง การวัดผลเข้มงวด มีการสอบปีละครั้ง ถ้าสอบตก 3 ครั้งจะต้องออก ถือว่าโง่เขลา และไม่มีความเพียร”[33] และแม้จะไม่มีข้อมูลเชิงปริมาณที่แน่ชัด แต่เข้าใจว่าน่าจะมีนักเรียนนายร้อยที่ไม่ผ่านการศึกษาจำนวนพอควรและอาจมีจำนวนมากขึ้นในสมัยต่อมา โดยเฉพาะหลักสูตรที่เน้นความรู้ชั้นสูง ตัวอย่างเช่น ในส่วนของโรงเรียนเท็ฆนิคทหารบก ปรากฏว่านักเรียนรุ่นแรกมี 30 นาย และจบหลักสูตร 5 ปีเพียง 15 นาย[34]

---

[30] *หนังสือครบรอบ 80 ปี*. “ตอนที่ 3 โรงเรียนนายร้อยเท็ฆนิคทหารบก”, หน้า 136.

[31] ตัวอย่างเช่น นักเรียนเท็ฆนิคทหารบก รุ่น 10 ให้คำตอบจากคำถาม “เลือกเป็นนักเรียนเท็ฆนิคทหารบกทำไม” ตามแนวคิดได้ 5 ประเภท ดังนี้ “1. ชอบเรียน ได้ความรู้ใหม่ๆ ที่ทันสมัย 2. ชอบความก้าวหน้าทางทหาร ได้รับราชการเป็นนายทหารเหล่าพเศษ น่าจะก้าวหน้า 3. ชอบเงินเดือนสูง แม้จะรับราชการช้าไป 2 ปี อาวุโสต่ำไป 2-3 ขั้นเงินเดือน แต่มีเงินค่าวิชาเกือบเท่าเงินเดือน (เงินเดือน 80 บาท เงินค่าวิชา 60 บาท) 4. ห่วงอาชีพอนาคต ถ้าถูกไล่ออกจากราชการ สามารถประกอบอาชีพส่วนตัวได้ 5. เป็นแล้วโก้ ที่ได้เป็นนักเรียนเท็ฆนิคทหารบก” พ.อ.หญิง วันดี ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, “ด้วยสัตย์ปฏิญาณทหารกล้า ตอนเท็ฆนิคทหารบก: สุภาพบุรุษผู้กล้าหาญ (2)” *เสนาศึกษา*. เล่มที่ 82 ตอนที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2559), 17.

[32] พ.อ.หญิง วันดี ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, “ด้วยสัตย์ปฏิญาณทหารกล้า ตอนเท็ฆนิคทหารบก: สุภาพบุรุษผู้กล้าหาญ” , 26.

[33] พลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “การปฏิรูปทางการทหาร: การสร้างทหารอาชีพและสถาบันทหารและบทบาทของทหารที่มีต่อความมั่นคงของชาติ”,12-13

[34] ในจำนวน 30 นายนี้หลังจากสอบไล่ชั้นปีที่ 3 แล้ว จำนวนนักเรียนที่แยกไปตามเหล่าต่างๆ มีจำนวนน้อย เพราะไปต่างประเทศบ้าง สอบตกบ้าง ปรากฏว่านักเรียนรุ่นแรกเรียนจบหลักสูตร 5 ปีเพียง 15 นาย *หนังสือครบรอบ 80 ปี*. “ตอนที่ 3 โรงเรียนนายร้อยเท็ฆนิคทหารบก”, หน้า 143. (ปกตินักเรียนจบปีที่ 3 จะได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศปีละ 3 นาย)

ฉะนั้น การจัดการสอบไล่และกำหนดให้สอบไล่ผ่านจึงจะได้เป็นข้าราชการทหารนั้น นับเป็นความก้าวหน้าในระบบราชการไทย เพราะนอกจากเป็นการเลิกจารีตเดิมที่ถือชาติตระกูลเป็นสำคัญแล้ว การสอบไล่ยังถือเป็นเรื่องสำคัญในเชิงความหมายของการส่งเสริมให้การผลิตทหารอาชีพต้องมีความเข้มข้นในเรื่องการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้ทหารมีความรู้หรือมีลักษณะทหารวิชาการ เนื่องจากการใช้การสอบเป็นตัวกำหนดนั้น ย่อมเท่ากับว่า “กลับส่งเสริมให้ตระหนักถึงความสำคัญของความรู้วิชาการ ที่จะเป็นเครื่องมือไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในราชการ”[35] และที่สำคัญก็คือ คุณภาพของนักเรียนนายร้อยที่จบออกไปอยู่ในระดับสูง เพราะมีความรู้ดีเช่นเดียวกับบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยชั้นนำ จึงเป็นที่ต้องการของหน่วยงานอื่นทางพลเรือนด้วย ดังจะเห็นได้ว่าในสมัยแรกนั้น “นักเรียนที่สำเร็จจากโรงเรียนทหารมีความสามารถ หน่วยราชการหลายหน่วยยินดีรับเข้าทำงาน นักเรียนจากโรงเรียนทหารจึงเข้าไปปฏิบัติงานในหน่วยงานที่ไม่ใช่หน่วยงานทหารโดยตรง”[36]

อย่างไรก็ตาม การเน้นถึงความสำคัญของภาควิชาการ ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของการเป็นทหาร และความเป็นทหารอาชีพที่มีลักษณะของความเป็นทหารวิชาการหรือทหารปัญญาชน ซึ่งถือเป็นลักษณะเด่นที่พบเห็นได้ตั้งแต่สมัยเริ่มแรกและต่อเนื่องมาในหลักสูตรของเท็ฆนิคทหารบกนั้น กลับลดลงอย่างเห็นได้ชัดในช่วงหลังสงครามโลกฯ หรือในหลักสูตรที่สาม (หลักสูตร จปร.) โดยเฉพาะเมื่อไทยได้ตามแบบอย่างของ West Point หลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา เพราะแทนที่จะได้ผลผลิตตามต้นแบบ กลับส่งผลให้คุณภาพของนักเรียน/ทหารอาชีพในลักษณะทหารวิชาการในสมัยปัจจุบัน ยิ่งลดลงจนมีแนวโน้มไปในทิศทางตรงกันข้ามกับทหารรุ่นก่อนๆ ใน 2 สมัยแรกนั้นอย่างชัดเจน

แม้การก่อตัวและดำรงอยู่ของปัญหานี้ยังไม่ทราบสาเหตุใดอย่างชัดเจนนัก แต่อาจสันนิฐานได้ว่า ตัวแปรสำคัญน่าจะมาจากปัจจัยทางการเมืองภายในของไทยโดยตรง ที่มีการเปลี่ยนกลุ่มผู้นำของกองทัพหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2490 และกระแสโลกในยุคสงครามเย็น โดยเฉพาะการเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา ซึ่งแม้จะส่งเสริมและสนับสนุนกองทัพและการศึกษาทางทหารอย่างมาก แต่กลับสนใจเพียงเรื่องต้องการรัฐบาลทหารที่เข้มแข็งและการต่อต้านคอมมิวนิสต์ มากกว่าจะให้ความสนใจในเรื่องที่ว่า ทหารไทยจะเป็นทหารอาชีพตามแบบ West Point หรือไม่ อย่างไร

เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ภายหลังการรัฐประหารในปี 2490 นั้น แม้ว่าไทยได้พยายามตามแบบอย่างทั้งทางหลักนิยมและการศึกษาทางทหารของสหรัฐอเมริกาอย่างมากเพียงใดก็ตาม แต่กลับล้มเหลวในการสร้างทหารอาชีพในแบบอย่างของ West Point ที่มีความรู้ทางวิชาการเป็นพื้นฐาน เนื่องจากปัจจัยแวดล้อมทางการเมืองภายใน 2 ประการคือ (1) คณะรัฐประหารที่ขึ้นมามีอำนาจนั้น มิใช่

[35] พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475”, 5.

[36] พลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “การปฏิรูปทางการทหาร: การสร้างทหารอาชีพและสถาบันทหารและบทบาทของทหารที่มีต่อความมั่นคงของชาติ”, 13.

ผลผลิตของระบบการศึกษาทางทหารของตะวันตก และ (2) สิ่งที่มาพร้อมกับการมีอำนาจของคณะรัฐประหารก็คือ แนวคิด “ทหารการเมือง” ซึ่งมีน้ำหนักมากในทางปฏิบัติ เพราะมีการเน้นพวกพ้อง น้องพี่/กลุ่มการเมืองแทนความสามารถ/ความรู้ ดังการเกิดคติใหม่ “ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน” ในกลุ่มทหาร ได้กลายเป็นแนวโน้มที่ขึ้นมาแทนที่อย่างทรงพลัง และยังคงต่อเนื่องมาในสมัยปัจจุบัน

เป็นความจริงที่ว่า คณะรัฐประหาร 2490 เป็นผู้นำกลุ่มแรกในประวัติศาสตร์การเมืองไทยสมัยใหม่ ที่มิได้จบการศึกษาจากตะวันตก เพราะหากเปรียบเทียบกับผู้นำในรุ่นบุกเบิกสมัยรัชกาลที่ 5 ส่วนใหญ่เคยเป็นนักเรียนนอก และรุ่นหลัง พ.ศ. 2475 ยังคงมีกลุ่มผู้นำของกองทัพในลักษณะทหารวิชาการและทหารปัญญาชน อาทิ พระยาพหลพลพหุเสนา พระยาทรงสรุเดช และรวมถึงจอมพล ป. พิบูลสงคราม ด้วย แต่ผู้นำของกองทัพบกส่วนใหญ่ที่ขึ้นมามีอำนาจหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2490 กลับมิใช่นักเรียนทหารที่จบจากต่างประเทศ และที่สำคัญคือ คณะรัฐประหารไม่สนใจปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพแบบตะวันตก ที่ผู้นำสองรุ่นก่อน (รุ่นสมัยรัชกาลที่ 5 และรุ่น 2475) ได้วางไว้ ในลักษณะของทหารอาชีพที่มีความเป็นทหารวิชาการหรือทหารปัญญาชนไปในตัวนั่นเอง

นอกเหนือจากเรื่องไม่มีประสบการณ์ด้านการฝึกฝนทางทหารอาชีพแบบตะวันตกแล้ว เป็นไปได้ว่า คณะรัฐประหาร 2490 ยังไม่เห็นความจำเป็นในเรื่องการให้ความสำคัญทางความรู้วิชาการกับการผลิตทหารอีกด้วย แต่กลับสร้างให้ทหารกลายเป็นผู้นำทางการเมืองอย่างมีน้ำหนัก เนื่องจากการเป็นผู้นำของประเทศและความก้าวหน้าของอาชีพทหารในกองทัพ ที่คณะรัฐประหารได้เริ่มสร้างขึ้นใหม่หลัง พ.ศ. 2490 นั้น ล้วนขึ้นอยู่กับการเมือง โดยเฉพาะการแข่งหา “คอนเนคชั่น” (connection) หรือเส้นสายการสร้างความสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจการเมืองเป็นหลัก คือไม่มีความจำเป็นต้องอาศัยความรู้ทางวิชาการมากนักก็ได้ และเรื่องสอบตกก็กลายเป็นเรื่องเล็กๆ เพราะความก้าวหน้าของอาชีพทหารเริ่มเห็นได้ชัดว่า ย่อมขึ้นอยู่กับการเมืองมากกว่าความรู้ทางวิชาการ เช่น หากสอบตก แต่เข้าร่วมรัฐประหารย่อมมีความดีความชอบ จึงมีคำสั่งให้เลื่อนชั้นหรือสอบผ่านได้ ดังในกรณีปี 2490 นักเรียนนายร้อยก็ได้รับผลจากเรื่องนี้โดยตรง คือสอบตก แต่ก็ได้เลื่อนชั้น เพราะมีความดีความชอบจากการร่วมรัฐประหารนั่นเอง

ดังนั้นแนวคิดเรื่อง “ทหารการเมือง” จึงมีบทบาทและอิทธิพลขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมมากกว่าหลัง พ.ศ. 2475 และไม่เฉพาะแต่ในสังคมการเมืองเท่านั้น หากยังรวมไปถึงกองทัพ โรงเรียนนายร้อยและนักเรียนทหารอีกด้วย และส่วนหนึ่งของความหมายนี้จะสะท้อนผ่านจากการสร้างอัตลักษณ์ใหม่ให้กับ CRMA คือ “HOME OF LEADERS” ซึ่งไม่ใช่ลักษณะอัตลักษณ์เดิมคือ เพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ” ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงก่อตั้งโรงเรียนทหารสมัยใหม่ และก็มิใช่อัตลักษณ์ที่ไทยพยายามถอดแบบอย่างจาก West Point คือ “Scholar Uniforms” หรือ “citizen-soldiers” ซึ่งเป็นปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพในโลกตะวันตก

การกลับมาของกลุ่มทหารภายหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 นั้น จึงถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญยิ่งกว่าการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อครั้ง พ.ศ. 2475 โดยเฉพาะในเชิงของการสร้างแนวคิดและรูปธรรมทางทหารอีกทางหนึ่งคือ “ทหารการเมือง” และทำให้ทหารรุ่นหลัง 2490 เป็นต้นมาแข่งขันเก่งอยู่เรื่องเดียว คือแข่งหา connection หรือเส้นสายทั้งในกองทัพและการเมือง ซึ่งแนวคิดและรูปธรรมนี้ย่อมมีส่วนทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมที่มีผลต่อการบริหารการศึกษา การจัดระบบการเรียนการสอนและการฝึกฝนความเป็นทหารอาชีพไปในอีกทิศทางหนึ่ง ที่มีความคิดอ่านแตกต่างกันไปจากแนวเดิมของสองสมัยแรกอย่างสิ้นเชิง ทั้งในระดับรากฐานทางปรัชญาและเป้าหมาย แม้ว่าหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2490 จอมพล ป. พิบูลสงคราม ยังคงมีบทบาทและอิทธิพลทางการเมือง ทั้งยังเป็นผู้ผลักดันให้ CRMA เดินตามแบบอย่างของ West Point อย่างเต็มตัวก็ตาม

แต่คงปฏิเสธไม่ได้ว่า กระแสการเมืองหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เรื่อง “ทหารการเมือง” ที่ตามมาด้วยคติใหม่ในหมู่นักเรียนนายร้อยคือ “ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน” ในฐานะทางเลือกใหม่ ที่ง่ายแก่การเข้าใจหรือง่ายแก่การฝึกฝนกว่าการเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตกนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาทหารอาชีพตามแบบตะวันตกที่ได้วางรากฐานไว้ก่อนหน้า ทั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 และต่อเนื่องมาในโรงเรียนนายร้อยทหารบก และหลัง พ.ศ. 2475 ที่มีการจัดตั้งโรงเรียนเทคนิคทหารบก และยังคงเน้นภาควิชาการหรือการแข่งขันทางความรู้อย่างเด่นชัดนั้น กลับถูกมองข้ามไปอย่างน่าเสียดาย ด้วยเพราะผู้นำรุ่นหลัง 2490 เป็นต้นมามักเน้นแต่ connection เป็นเส้นทางใหญ่ จึงไม่เห็นความสำคัญของความรู้ หรือเพราะเห็นว่าภาควิชาการเป็นสิ่งไม่จำเป็นสำหรับอาชีพทหารก็ตาม

ทัศนคติหรือความคิดอ่านในทำนองเช่นนี้ มิใช่มีอยู่เฉพาะสมัยคณะรัฐประหาร 2490 เท่านั้น หากยังคงมีอิทธิพลอยู่ไม่น้อยแม้ในสมัยปัจจุบัน และถือเป็นปัจจัยพื้นฐานของความล้มเหลวในการบริหารการศึกษาทางทหารในขณะนั้นและระยะต่อมาอีกด้วย คือรัฐบาลและกองทัพไม่เคยเอาจริงกับการสร้างทหารอาชีพตามแบบตะวันตก ดังจะเห็นได้ว่าบรรยากาศและสภาพแวดล้อมหลังจากคณะรัฐประหาร 2490 ขึ้นมามีอำนาจแล้ว ได้สร้างความรู้สึกนึกคิดให้กับทหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยไปในทิศทางที่ตรงข้ามกับทั้งแนวทางเดิมที่วางไว้ในสมัยรัชกาลที่ 5 และหลังพ.ศ. 2475 รวมทั้งแนวทางใหม่หลัง 2490 บนฐานปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพตามแบบอย่างระบบ West Point อย่างยิ่ง

สำหรับอาจารย์และนักเรียนนายร้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่มีประสบการณ์โดยตรงในการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 นั้น ย่อมเข้าใจได้ไม่ยากว่า การเข้ายุ่งเกี่ยวทางการเมือง เช่น การมีส่วนร่วมในการทำรัฐประหาร น่าจะสร้างความก้าวหน้าได้ดีกว่าการมีความรู้ทางวิชาการหรือการเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตก เนื่องจากพวกเขาได้รับประโยชน์โดยตรงหรือเห็นผลทันตา ตัวอย่างเช่น ในการรัฐประหารครั้งนี้ นักเรียนนายร้อยทหารบกได้เป็นกำลังอันสำคัญส่วนหนึ่งของรัฐประหาร และเมื่อผล

การของรัฐประหารสำเร็จผลด้วยดี “นักเรียนนายร้อยทหารบกได้รับการพิจารณาให้ได้เลื่อนชั้นสำหรับนักเรียนที่สอบตกเป็นกรณีพิเศษ คือ สอบตกชั้น 1 ได้เลื่อนขึ้นชั้น 2 สอบตกชั้น 2 ได้เลื่อนขึ้นชั้น 3”[37]

การได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ แน่นอนว่ามีส่วนทำให้วิธีคิดและการมองอนาคตของนักเรียนนายร้อยมีลักษณะแปรเปลี่ยนไปจากรุ่นก่อนหน้าไม่มากก็น้อย แม้ไม่สามารถจะกล่าวได้ว่าทหารทุกนายมีความคิดอ่านเช่นนี้ก็ตาม แต่ย่อมส่งผลให้การผลิตทหารอาชีพของไทยปรับเปลี่ยนไปจากแนวเดิมที่เน้นวิชาการ ความรู้ การสอบ การแข่งขัน ฯลฯ มาเป็นการเน้นความเป็นรุ่น เน้นกลุ่มเพื่อน พี่น้อง เพื่อเป็นการเกาะกลุ่มทางการเมืองหรือการมองหาผู้นำทางการเมืองเป็นฐานอำนาจ ในลักษณะของ “ทหารการเมือง” มากกว่าทหารอาชีพในแบบตะวันตก (West Point)

อิทธิพลของเรื่องนี้ส่วนหนึ่งสะท้อนให้เห็นได้จาก การเรียกรุ่นของนักเรียนนายร้อยมักเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปจากหลักสูตรนี้ คือหลักสูตรนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) เช่น ผู้ที่สำเร็จการศึกษาจากหลักสูตรนี้เป็นรุ่นที่ 5 ก็จะเรียกตัวเองว่า จปร. 5 เป็นต้น และแนวโน้มเช่นนี้ยังเป็นกระแสที่รับรู้และถ่ายทอดกันเรื่อยมาในกองทัพ และกลายเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้การจัดการศึกษาทางทหารตามหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนตามแบบอย่างของ West Point ไม่บรรลุตามเป้าหมายนักเพราะทหารรุ่นใหม่ซึ่งในขณะนั้นคือ นักเรียนนายร้อย และต่อมาก็คือ นายทหารที่จะรับช่วงต่อจากรุ่นคณะรัฐประหาร 2490 และแน่นอนว่ายังคงมีการถ่ายเทแนวคิดนี้ต่อเนื่องเรื่อยมาจวบจนถึงสมัยปัจจุบัน ในวลีติดปากหรือคติประจำรุ่นประจำกลุ่ม ที่มักได้ยินเสมอในหมู่นักเรียนนายร้อย/ทหาร (หลักสูตร จปร.) คือ “ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน” ซึ่งแต่เดิมนั้นเป็นเพียงคติประจำตัวของพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ นักเรียนนายร้อยจากหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) รุ่นแรก (จปร.1)[38]

ดังนั้น จึงไม่ต้องแปลกใจมากนักว่า ทำไมการผลิตทหารอาชีพตามแบบของ West Point ในช่วงสงครามเย็น ที่มาพร้อมกับหลักสูตรนักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (จปร.) กลับล้มเหลวและหันเหไปจากแนวเดิมทั้งสมัยเริ่มแรกในรัชกาลที่ 5 และสมัยต่อมาคือ โรงเรียนนายร้อยเท็ฆนิคทหารบก เพราะด้วยปัจจัยพื้นฐานทางความคิดอ่านของผู้นำทหารที่อิงอยู่กับการเมือง คือการมีฐานคิดในลักษณะของการเน้นความเป็น “ทหารการเมือง” หรือการแข่งหา connection ซึ่งค่อยๆ ฟักตัวขึ้นใหม่และแพร่หลายอยู่ในกองทัพและโรงเรียนนายร้อยอย่างต่อเนื่องนั้น แน่นอนว่าสิ่งนี้ได้กลายเป็นกำแพงขวางกั้นในการพัฒนาทหารอาชีพ ที่เน้นการแสวงหาความรู้หรือการแข่งขันทางวิชาการเป็นพื้นฐานไปโดยปริยาย

---

[37] “ภาคที่ 3 สมัยปรับปรุงหลักสูตรและระบบใหม่ ตอนที่ 1 เปลี่ยนชื่อโรงเรียนนายร้อยทหารบกเป็นโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” *หนังสือครบรอบ 80 ปี.* “ตอนที่ 3 โรงเรียนนายร้อยเท็ฆนิคทหารบก”, หน้า 271-272.

[38] อดีตผู้บัญชาการทหารสูงสุด และหัวหน้าคณะปฏิวัติ (คณะรสช.) ร่วมโดยพลเอกสุจินดา คราประยูร และพลเอกอิสระพงศ์ หนุนภักดี ร่วมด้วยพลอากาศเอกเกษตร โรจนนิล ได้ทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2534 โดยพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นนายทหารที่อาวุโสสูงสุด จึงได้รับที่จะดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะปฏิวัติ สำหรับวลีหรือคตินี้คือ “ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน” พบเห็นได้ทั่วไปทั้งในหน่วยทหาร เช่นที่ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และบนสื่อ online ต่างๆ และยังมีการถกเถียงเรื่องนี้พอควรในหลายเว็บไซต์ เช่น pantip

ที่กล่าวได้เช่นนี้ เนื่องด้วยการก่อตัวและกระแสการขยายอิทธิพลและบทบาทของฐานคิดในแบบ “ทหารการเมือง” นั้น ส่งผลกระทบมิใช่เพียงเฉพาะต่อระบอบการเมืองที่เกิดขึ้นหลังการรัฐประหาร 2490 เท่านั้น หากยังทำให้ระบบความคิดอ่านของนายทหาร (หลัก) แปรเปลี่ยนไปจากเดิมด้วย และที่สำคัญยิ่งก็คือ การมองโลก สังคมการเมืองบนฐานคิดนี้ไม่เอื้ออำนวยให้การฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยเป็นไปตามโมเดลของ West Point อย่างจริงจัง ทั้งนี้เพราะส่วนหัวของรัฐบาลและกองทัพ “ไม่เอาจริง” เป็นหลักใหญ่ จึงทำให้ “เนื้อใน” ของ West Point ไม่สามารถแทรกซึมผ่านเข้าไปอยู่ในกลางใจของ CRMA หรือปฏิบัติการเข้าถึงจิตใจของทหารไทยได้มากนัก ในทางตรงข้ามความเป็น “West Point” กลับถูกดัดแปลงให้มีลักษณะกลายเป็น “แบบไทยๆ” ไปอย่างรวดเร็วและยังคงทรงพลังมาถึงสมัยปัจจุบัน

ความล้มเหลวของการพยายามถอดแบบระบบ West Point ในไทย จึงกล่าวได้ว่ามีต้นตอมาจากปัจจัยการเมืองภายในของไทยเองเป็นหลักใหญ่ ที่ทำให้การนำระบบ West Point มาใช้ไม่ได้ผลนัก ซึ่งส่วนสำคัญของความล้มเหลวจะสะท้อนผลออกในเชิงปฏิบัติที่ปรากฏให้เห็นในเบื้องหน้าคือ ความไม่พร้อมของนักเรียนนายร้อยในระบบการเรียนการสอนภาควิชาการ กล่าวคือ แม้จะมีการปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาทางทหารตามระบบของ West Point ในแทบทุกด้าน ตั้งแต่ด้านหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ขนาดห้องเรียนและระบบหอพัก ฯลฯ แต่กระแสทางการเมืองภายนอกที่ปกคลุมอยู่นั้นกลับกลายเป็นปัจจัยบั่นทอน และทำให้ระบบของ West Point โดยเฉพาะปรัชญาและ “หัวใจ” ของความเป็นทหารอาชีพ ที่สามารถทำได้ผลในประเทศอื่นๆ ที่มีการดำเนินการตามต้นแบบอย่างจริงจัง เช่น เกาหลีใต้และไต้หวัน แต่กลับไม่สามารถซึมซับเข้าแทนที่ในความคิดอ่านของทหารไทยได้มากนัก[39] นับตั้งแต่เรื่องระดับใหญ่ไปจนถึงระดับเล็กๆ ที่เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการผลิตทหารอาชีพตามมาตรฐานของ West Point

ตัวอย่างในเรื่องการกำหนดหลักสูตรตามแบบของ West Point นั้น มีลักษณะเด่นด้านหนึ่งที่โรงเรียนนายร้อยนำมาใช้เป็นแบบแผนการสอน ตั้งแต่ปี 2492 เป็นต้นมาคือ กำหนดให้มีหลักสูตรพื้นฐานหรือหลักสูตรวิชาแกน (Core Curriculum) ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่ต้องการเน้นให้ทหารเรียนเพื่อเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์และสังคม และเพื่อแก้ปัญหาทางสังคมหรือความขัดแย้ง โดยให้นักเรียนนายร้อยทุกคนศึกษาเหมือนกันหมด เช่น “ให้ศึกษาวิชากฎหมาย ประวัติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การปกครอง ความสัมพันธ์นานาชาติ เพื่อให้นักเรียนนายร้อยทุกคนได้เข้าใจในประชาชน หน้าที่และบทบาทของทหารในสังคมระบอบประชาธิปไตย รอบรู้ถึงปัญหาที่ประเทศชาติกำลังเผชิญ

[39] อันที่จริงแล้ว อิทธิพลของระบบ West Point อาจได้ผลบ้างในบางรุ่นหรือบางส่วนของนักเรียนนายร้อย/ทหารที่จบจากหลักสูตร (จปร.) เช่น กลุ่มทหาร จปร.7 หรือกลุ่มยังเติร์ก ทหารประชาธิปไตย ที่มีบทบาทและอิทธิพลในช่วงทศวรรษ 2520 และยังคงมีบทบาทและอิทธิพลเรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน แม้แกนนำของทหารกลุ่มนี้หมดบทบาทไปจากกองทัพบกหลังรัฐประหารล้มเหลวในปี 2524 ก็ตาม ในเรื่องนี้มีบทความทางวิชาการและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวไม่น้อย เช่น ชัยอนันต์ สมุทวณิช, *ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย การวิเคราะห์บทบาททหารในการเมืองไทย.* (กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2525)

อยู่"[40] แต่หลักสูตรวิชาแกนนี้กลับไม่มีบทบาทและอิทธิพลต่อความคิดอ่านในการพัฒนาทางกระบวนทัศน์ของทหารไทยมากนัก อาจเป็นเพราะในโรงเรียนนายร้อยไม่มีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง หรืออาจเพราะผู้นำทหารและฝ่ายบริหารการศึกษาก็มิได้ให้ความสำคัญกับ 2 หมวดวิชานี้อย่างเท่าที่ควร เนื่องจากโดยทั่วไปแล้วทหารไทยมักเน้นแต่ความรู้ด้านสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นสำคัญ[41]

ถัดจากเรื่องหลักสูตรแล้ว ยังมีอีกหลายตัวอย่างของระบบการเรียนการสอนที่ไม่ได้มีการเอาจริงหรืออาจมีการเอาจริงในช่วงแรก แต่ก็ค่อยๆ ห่างหายไป เพราะไม่มีการสอนตามนั้นจริงอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ โรงเรียนนายร้อยยังได้นำวิธีจัดการศึกษาและวิธีการสอนของ West Point มากำหนดและใช้อย่างละเอียด เช่น วิธีการดำเนินการสอนวิชาสังคมศาสตร์ (Social Humanistic) (ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การปกครอง ความสัมพันธ์นานาชาติ ฯลฯ) ได้กำหนดไว้ว่า "การสอนวิชานี้เป็นการสอนเชิงประชุมปรึกษาหารือ (Conference) ตอนต้นเวลาศึกษาวิชานั้นๆ อาจารย์ผู้สอนจะให้นักเรียนนายร้อยซักถามข้อสงสัยในบทเรียนซึ่งเป็นงานมอบตามตารางมอบงานซึ่งนักเรียนนายร้อยได้เตรียมศึกษามาก่อนแล้ว…การปรึกษาหารือนี้อาจใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที" ต่อจากนั้น "อาจารย์จะได้นำบัตรปัญหาซึ่งมีปัญหาอยู่ในบัตรนั้นให้นักเรียนนายร้อยบางคนหรือทุกคนตอบ อาจให้ตอบเพียงสั้นๆ เพื่อหยั่งความรู้บนกระดานดำ หรือตอบด้วยวาจา หรืออาจเป็นปัญหาแผนที่ก็ได้ ซึ่งเป็นการสอบถามประจำวัน (Recitation)"[42]

ในวิธีการดำเนินการสอนวิชาสังคมศาสตร์นี้ ทาง CRMA ยังได้ถอดแบบจาก West Point ที่มีการกำหนดไว้อย่างน่าสนใจอีกว่า "เมื่อปรากฏว่ามีเรื่องเกี่ยวกับการสังคมใดๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องภายในประเทศหรือนอกประเทศซึ่งสมควรหยิบยกขึ้นพิจารณา" โดยอาจารย์ผู้สอนอาจหาเวลาในชั่วโมงการศึกษานั้นให้นักเรียนนายร้อยได้ร่วมพิจารณาปรึกษาหารือกับอาจารย์ผู้สอนพอควร และอาจารย์ผู้สอน "อาจมอบงานให้นักเรียนนายร้อยไปศึกษาค้นคว้าจากตำราใดๆ เพื่อมาประกอบหรือขยายบทเรียนในวันนั้น ทั้งนี้อาจใช้เวลาหลายๆ วัน เช่น 1 สัปดาห์ก็ได้สุดแต่จะเห็นสมควร"[43] งานมอบนี้คล้ายกับการทำรายงานและต้องนำมาเสนอรายงานหน้าชั้นเรียน อาจเป็นการทำรายงานเดี่ยว/กลุ่มก็ได้

ส่วนวิธีการสอบก็น่าสนใจแต่ล้มเหลวเช่นกัน โดยทาง CRMA ได้อาศัยแนวทางของ West Point เป็นแบบอย่าง เช่น มีการกำหนดไว้ 3 วิธีการ คือ (1) การสอบถามประจำวัน (Recitation) โดยอาจารย์

---

[40] "ตอนที่ 2 ปรับปรุงระบบการศึกษา-การปกครองและการจัดหน่วย" *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 294.

[41] ตัวอย่างดังจะเห็นได้จากหลักสูตรล่าสุด คือ หลักสูตร พ.ศ. 2558 มีหลักสูตรวิศวกรรมศาสตรบัณฑิต 5 สาขา หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต 2 สาขา และหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต 1 สาขาเท่านั้น ในขณะที่ West Point มีถึง 37 สาขา และเปิดกว้างในให้กับสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยพลเรือน ส่วนทางเกาหลีใต้ (KMA) ก็เช่นกัน แม้จะมีสาขาน้อยกว่า คือมีเพียง 30 สาขาวิชาเอกเท่านั้น แต่ทั้ง West Point และ KMA รวมทั้งทางยุโรป คือฝรั่งเศส เยอรมนี มีลักษณะเปิดกว้างให้กับสาขาและวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์อย่างกว้างขวาง

[42] "ตอนที่ 3 ระบบการศึกษา ความมุ่งหมาย" เรื่องการกำหนดหลักสูตร *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 293-294.

[43] "ตอนที่ 3 ระบบการศึกษา ความมุ่งหมาย" เรื่องวิธีจัดการศึกษา วิธีการสอน หนังสือครบรอบ 80 ปี, หน้า 295-298.

ผู้สอนให้นักเรียนนายร้อยบางคนหรือทุกคนตอบปัญหาเกี่ยวกับทางทฤษฎีหรือแบบฝึกหัดในบทเรียนนั้นด้วยวาจา บนกระดานดำหรือบนกระดาษ และอาจารย์จะให้คะแนนทุกครั้ง คะแนนเต็มเป็น 10 คะแนน (2) การสอบทบทวน (Review) มีลักษณะคล้ายกับการสอบถามประจำวัน แต่คะแนนเป็น 2 เท่า คือ 20 คะแนน และ (3) การสอบทบทวนทั่วไป (General Written Review) เมื่อจบวิชา และมีคะแนนเป็น 3 เท่าของการสอบถามประจำวัน[44] วิธีการสอบทั้ง 3 วิธีการนี้มีข้อดีคือ การเน้นที่นักเรียนในการพัฒนาทักษะและความรู้ของตนเองเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ และป้องกันการทุจริตในการสอบได้เป็นอย่างดี

ตามวิธีการสอนและการสอบเช่นนี้จะเห็นได้ว่า ประโยชน์อยู่ที่นักเรียนนายร้อยในการพัฒนาทั้งด้านความรู้ทางวิชาการ มีวินัย มีความเป็นผู้ใหญ่ และมีลักษณะความเป็นผู้นำ หากมีการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ดังที่โรงเรียนนายร้อยได้เน้นให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของการสอนและการสอบแบบนี้ไว้หลายข้อ เช่น “รู้จักรับผิดชอบ รู้จักแบ่งเวลา” “รู้จักใช้ความพยายาม ความอุตสาหะมานะ ในอันที่เสาะแสวงค้นหาความรู้ด้วยตนเองจนมีความเข้าใจและสามารถอธิบายได้” “การให้นักเรียนนายร้อยได้อธิบายหรือตอบปัญหาด้วยวาจาหรือบนกระดานดำ เป็นการฝึกให้ชินต่อการพูดหรือแถลงความคิด ทั้งเป็นการฝึกให้นักเรียนนายร้อยขวนขวายช่วยตัวเอง” และ “ฝึกให้นักเรียนนายร้อยได้ใช้ความคิดของตนตั้งแต่แรก ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นผลสะท้อนไปสู่กองทัพบกเมื่อสำเร็จเป็นนายทหารแล้ว ทั้งยังเป็นรากฐานที่จะไปศึกษาวิชาชั้นสูงต่อไป”[45]

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้คือ ส่วนสำคัญของการฝึกฝนอบรมนักเรียนนายร้อยให้เป็นทหารอาชีพ ที่มีลักษณะเป็นทหารวิชาการหรือปัญญาชนทหารไปในตัวของสหรัฐอเมริกา โดยผ่านระบบการเรียนการสอนที่เข้มข้น[46] แต่ความเข้มข้นของระบบการเรียนการสอนตามแบบ West Point นี้ ซึ่งอาจมีอยู่ในช่วงแรกๆ แต่กลับค่อยๆ จางลงจนมองไม่เห็นร่องรอยของความเป็น West Point ในสมัยปัจจุบัน เพราะเมื่อนักเรียนนายร้อยรุ่นแรก (จปร.1) สร้างคติใหม่ “ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน” และรุ่นปัจจุบันมีแนวโน้มไม่อ่านหนังสือ ไม่ทำการบ้านและชอบหลับในห้องเรียนแล้ว แน่นอนว่าบรรยากาศของการเรียนการสอนอย่างจริงจังก็ย่อมไม่อาจเกิดขึ้นจริงได้ แม้ว่าอาจารย์ทั้งหลายต่างพยายามสอนและสร้างแรงกระตุ้นในทุกวิถีทางก็ตาม

อันที่จริงแล้วควรกล่าวไว้ตรงนี้ว่า พลเอกหญิง ศ.ดร. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะทรงเป็นผู้บริหารกองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และ “ครูประวัติศาสตร์” หรือทูลกระหม่อมอาจารย์ของนักเรียนนายร้อยในวิชาประวัติศาสตร์ ทั้งวิชาบังคับหรือวิชาแกน เช่น ไทยศึกษา สำหรับนักเรียนชั้นปี 2 และวิชาประวัติศาสตร์

---

[44] “ตอนที่ 3 ระบบการศึกษา ความมุ่งหมาย” เรื่องวิธีจัดการศึกษา วิธีการสอบ *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 299-300.

[45] “ตอนที่ 3 ระบบการศึกษา ความมุ่งหมาย” เรื่องคุณประโยชน์ของการสอนและการสอบแบบนี้ *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 300-301.

[46] ลักษณะการเรียนการสอนในระบบนี้ยังคงเป็นระบบที่เด่นของ West Point ที่สืบทอดมาถึงปัจจุบัน ที่ผู้วิจัยได้ไปพบเห็นในช่วงต้นปี 2559 และจะได้กล่าวถึงกรณีนี้อีกครั้งในบทถัดไป (บทที่ 5)

ร่วมสมัยสำหรับชั้นปี 4 และปี 5 และวิชาเลือกเสรีต่างๆ สำหรับชั้นปี 4-5 เช่น วิชาประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา ประวัติศาสตร์ยุโรปและประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออก ฯลฯ ในระยะยาวนานมากกว่า 36 ปี พระองค์ทรงส่งเสริมและสนับสนุนให้การเรียนการสอนของวิชาประวัติศาสตร์ไปในแนวทางเดียวกับระบบที่เข้มข้นของ West Point รวมทั้งยังทรงพยายามกระตุ้นให้นักเรียนนายร้อยอ่านหนังสือและแสวงหาความรู้ต่างๆ เช่น ปัจจุบันมีโครงการส่งเสริมรักการอ่านของนักเรียนนายร้อย ตามพระราชดำริของพระองค์และมีกองทุนเริ่มต้นจำนวน 2 แสนบาท เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนนายร้อยไปซื้อหนังสือที่ชอบมากอ่านและแนะนำในชั้นเรียน หลังจากนั้นให้มอบหนังสือเข้าห้องสมุด แต่ความพยายามกระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนนายร้อยตื่นตัวเรื่องการเรียน การอ่านหนังสือ และการแสวงหาความรู้ของพระองค์ทั้งหมดนี้ ยังคงอยู่ในวงจำกัด คืออยู่ในวงของการเรียนการสอนของกองวิชาประวัติศาสตร์เท่านั้น[47]

ปัญหาในเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งสะท้อนได้จากประสบการณ์การสอนและการศึกษาวิจัยของอาจารย์หลายท่านของส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า อาทิ งานวิจัยเรื่อง “แนวคิดเชิงรุกสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” โดย พ.อ.หญิง พิมลพรรณ อุโฆษกิจ[48] จากการศึกษาพบว่า “ผู้เรียนหรือนักเรียนนายร้อยส่วนใหญ่ขาดความพร้อมในการเรียนรู้ และขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนที่สำคัญของระบบการศึกษา สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจากระบบการวัดผลที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานดังเช่นสถาบันการศึกษาทั่วไป โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนนายร้อยที่มีผลการเรียนต่ำหรือผู้สอบไม่ผ่านสามารถสอบปรับอักษรระดับได้ถึง 2 ครั้ง”[49]

ในงานวิจัยนี้ยังได้แสดงให้เห็น “จุดอ่อนของการศึกษาในภาควิชาการ” ซึ่งมีสาเหตุพื้นฐานที่สำคัญ 3 ประการใหญ่ ได้แก่ (1) กิจกรรมพิเศษของนักเรียนนายร้อย (2) ระบบการวัดผลการศึกษา และ (3) การขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สำหรับปัญหาในประเด็นแรกนั้น เนื่องจากกิจกรรมของนักเรียนนายร้อย

---

[47] ผู้สนใจเรื่องนี้ ส่วนหนึ่งสามารถอ่านบทความของผู้วิจัยที่ได้ศึกษาพระราชปรัชญาและการทรงงานของพระองค์มาพอควร ทั้งจากวารสารหลายฉบับหรือทาง Online ดู สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ “พระราชปรัชญาประวัติศาสตร์ของพลโทหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ใน *เพราะขอบฟ้ากว้าง*. รวมบทความจากคู่มือทัศนศึกษา กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาส พลโทหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระชนมายุครบ 40 พรรษา 2 เมษายน 2538 (กรุงเทพฯ: บมจ. อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิ่งชิ่ง, 2538), 36-45. บทความนี้ต่อมาได้ตีพิมพ์ในวารสาร *เสนาศึกษา*. 2538 (เล่ม 61 ตอน4 พ.ค.-ก.ค.38) และวารสาร*ศิลปวัฒนธรรม*. (17, 6 เมษายน 2539) นอกจากนี้ผู้เขียนยังศึกษาเป็นงานวิจัยเรื่อง “ปรัชญาประวัติศาสตร์ในพระราชนิพนธ์พลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” (ทุนวช.) และได้ตีพิมพ์ในวารสาร*สภาอาจารย์* ปีที่ 7 2552 ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และต่อมาในวารสาร*มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. มหาวิทยาลัยรังสิต 2555 (7,11 ก.ค.-ธ.ค. 55)

[48] รองศาสตราจารย์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากกองทุนวิจัยและพัฒนาโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ประจำปี 2557 *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (กันยายน 2557-สิงหาคม 2558), 213-240.

[49] พ.อ.หญิง รศ. พิมลพรรณ อุโฆษกิจ, “แนวคิดเชิงรุกสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (กันยายน 2557-สิงหาคม 2558), 231.

มีจำนวนมาก จึงส่งผลให้การเรียนการสอนภาควิชาการไม่เข้มข้น “ดังที่คณาจารย์เห็นพ้องกันว่านักเรียนนายร้อยส่วนใหญ่จะไม่มีการเตรียมตัวก่อนการศึกษา หรือค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากการเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งนับเป็นปัญหาสำคัญของการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ”

ส่วนประเด็นที่ (2) ระบบการวัดผลการศึกษา คือระบบปรับอักษรระดับที่เอื้อให้นักเรียนนายร้อยสามารถแก้ไข ปรับปรุงตัว เพื่อให้มีผลการเรียนผ่านตามมาตรฐาน “การให้โอกาสในการปรับอักษรระดับ 2 ครั้ง นอกจากจะทำให้นักเรียนนายร้อยขาดความกระตือรือร้นในการเรียน เพราะหวังจะรอปรับอักษรระดับ ยังเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนนายร้อยห่างไกลความเป็นคนที่มีความมุ่งมั่น รับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำอย่างสุดกำลังความสามารถ” และ

ในประเด็นที่ (3) การขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เนื่องจากทุกคนรู้ว่ามีงานรองรับอยู่แล้วในกองทัพ จึงขาดความสนใจใฝ่รู้ และขาดการแข่งขัน “เป้าหมายในการเรียนมิใช่การเรียนเพื่อให้ได้ความรู้หรือคะแนนที่ดีที่สุด แต่เป็นการเรียนเพื่อสามารถเลื่อนชั้นเรียนต่อไปได้” คือให้จบตามหลักสูตรทั้งนี้เพราะทุกคนรู้ว่า “มีงานทำอย่างแน่นอน ถึงแม้ว่าระบบการเลือกเหล่าและหน่วยรับราชการ จะเป็นระบบการแข่งขันเพื่อสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนนายร้อยในระดับหนึ่ง แต่ระบบดังกล่าวไม่มีผลต่อการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนนายร้อยส่วนใหญ่ได้อย่างแท้จริง”[50]

นอกจากระบบการเรียนการสอนภาควิชาการที่ล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง เมื่อเปรียบเทียบกับต้นฉบับแล้ว ยังมีอีกตัวอย่างหนึ่งที่ไทยพยายามถอดแบบอย่างของ West Point อย่างเต็มรูปแบบ แต่ก็ล้มเหลวอย่างมากเช่นกัน คือระบบหอพัก ระบบเกียรติศักดิ์ ระบบความเหมาะสมในการเป็นทหาร และระบบปฏิบัติของนักเรียนใหม่[51] อันที่จริงแล้ว ก่อนรับอิทธิพลของ West Point ไทยก็มีระบบเหล่านี้เช่นกัน เช่น “ระบบเกียรติศักดิ์ได้มีมาแต่เริ่มมีโรงเรียนนายร้อยแล้ว อาทิ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราช…แต่ในปัจจุบันได้ยึดถือแนวทางระบบเกียรติศักดิ์ตามทฤษฎีของต่างประเทศ และนำมากำหนดไว้ เพื่อให้นักเรียนนายร้อยยึดเป็นแนวปฏิบัติ”[52]

การตามแนวปฏิบัติในระบบหอพัก ที่โรงเรียนนายร้อยได้ถอดแบบมาจาก West Point นั้น วางอยู่บนฐานปรัชญาและแนวคิดที่ต้องการเน้นให้นักเรียนนายร้อยปกครองตัวเอง คือมีการควบคุมและกำกับดูแลน้อยที่สุด โดยผ่าน “ระบบเกียรติศักดิ์” เพื่อให้นักเรียนดูแลกันเอง[53] กล่าวคือ การใช้ระบบเกียรติศักดิ์ “เพื่อปลูกฝังนักเรียนให้เป็นผู้ตั้งอยู่ในความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งกาย วาจา ใจ อันเป็นรากฐาน

---

[50] พ.อ.หญิง รศ. พิมลพรรณ อุโฆษกิจ, “แนวคิดเชิงรุกสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (กันยายน 2557-สิงหาคม 2558), 231-233.

[51] ดู “ตอนที่ 5 การปกครองและระบบประเพณี” *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 323-331.

[52] “ตอนที่ 5 การปกครองและระบบประเพณี” *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 324-326.

[53] ดังความที่กล่าวไว้ว่า “อนึ่ง ระบบการปกครองนั้น ควรจะถือได้ว่านักเรียนนายร้อยเป็นผู้มีเกียรติ เพราะเขาเหล่านั้นรู้ตัวดีว่า เขาจะต้องเป็นนายทหารสัญญาบัตร ฉะนั้นเขาควรจะปกครองตัวเองได้ดี โดยมีการควบคุมและกำกับดูแลน้อยที่สุด โดยประการนี้จึงได้นำระบบเกียรติศักดิ์มาบัญญัติไว้” ดู “ตอนที่ 5 การปกครองและระบบประเพณี” *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 325-326.

สำคัญนำไปสู่คุณธรรมสำหรับเป็นนายทหารที่ดี"[54] โดยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับระบบเกียรติศักดิ์ไว้ 6 ข้อ เช่น

> "(1) ไม่ยอมให้นักเรียนนายร้อยกล่าวเท็จ ตลบแตลง หรือใช้วิธีการอื่นเพื่อปกปิดการกระทำผิด หรือทำให้สูญเสียความยุติธรรม ต้องการให้แสดงความจริงอย่างองอาจกล้าหาญ โดยไม่คำนึงถึงผลอื่นใดที่จะเกิดขึ้นจากการแสดงนั้น (2) นักเรียนนายร้อยผู้ใดฝ่าฝืนบทบัญญัติเกียรติศักดิ์ จะต้องได้รับการพิจารณาโทษในสถานหนักเสมอ, ...และ (5) นักเรียนนายร้อยทุกคนพึงรักษาเกียรติศักดิ์ โดยการรายงานการกระทำผิดบทบัญญัติเกียรติศักดิ์ ซึ่งตนทราบหรือพบเห็นต่อผู้บังคับบัญชา"[55]

เรื่องระบบเกียรติศักดิ์ (Honor Code และ/หรือ Honor Court) นี้ ในโลกตะวันตกทั้งสหรัฐอเมริกาและหลายประเทศที่ตามแบบอย่างของ West Point เช่น เกาหลีใต้ (KMA ดูเพิ่มเติมในบทที่ 7) ต่างถือเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง และไม่เฉพาะแต่ที่ West Point เท่านั้น แต่โรงเรียนนายร้อยเอกชนที่อื่นๆ ที่ผู้วิจัยมีโอกาสไปเก็บข้อมูล เช่น มหาวิทยาลัยการทหารนอร์วิช (Norwich University; NU) และสถาบันการทหารเวอร์จิเนีย/วีเอ็มไอ (Virginia Military Institute; VMI) นั้น ต่างก็ให้ความสำคัญมากและนักเรียนนายร้อยที่นั่นล้วนปฏิบัติตามระบบนี้อย่างจริงจัง จึงทำให้ระบบเกียรติศักดิ์ทำงานได้ผลจริงและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย โดยที่ฝ่ายบริหาร นายทหารปกครองและอาจารย์ มิได้เข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรง แต่ปล่อยให้นักเรียนนายร้อยจัดการ/ดูแลกันเอง

ดังนั้น นักเรียนนายร้อยที่ผ่านระบบนี้ได้ ย่อมถือเป็นทหารที่มีคุณภาพ มีวินัย และเป็นผู้ใหญ่อย่างเต็มตัว คือมีความรับผิดชอบสูง รู้จักบริหารจัดการตนเองในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมภายใต้เวลาที่จำกัด และทำให้นักเรียนนายร้อยมีเวลามากพอสำหรับการฝึกฝนภาควิชาการ เช่น การทำการบ้าน การอ่านหนังสือหรือการทำรายงานในวิชาต่างๆ พินิจเรื่องนี้ในเชิงกว้างจะเห็นได้ว่า ระบบหอพักภายใต้ระบบเกียรติศักดิ์นั้น ย่อมถือเป็นส่วนสำคัญในหนึ่งของกระบวนการในการฝึกอบรมความเป็นทหารอาชีพในภาคปฏิบัติให้กับนักเรียนนายร้อยได้อย่างดี กล่าวคือ แม้นักเรียนนายร้อยมีกิจกรรมมากทั้งด้านที่เกี่ยวและไม่เกี่ยวกับการฝึกทางทหารและกีฬา-พลศึกษา แต่ยังรู้จักบริหารเวลาสำหรับภาควิชาการได้อย่างสมดุล คือการเรียนไม่เสียนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม การตามแบบอย่างของ West Point ในเรื่องระบบหอพักและระบบเกียรติศักดิ์นี้ในไทย (CRMA) กลับมักล้มเหลวเช่นเดียวกับระบบการเรียนการสอน เพราะนอกจากไม่ได้ช่วยทำให้นักเรียนรู้จักการบริหารเวลา หรือหันมาเอาใจใส่กับการเรียนมากขึ้นแล้ว ยังทำให้นักเรียนช่วยเพื่อน พี่น้องไปในทางที่ผิดๆ ไปจากเกียรติศักดิ์ของทหารอาชีพ ตัวอย่างเช่นในข้อ 5 นั้น "การรายงานการ

[54] "ตอนที่ 5 การปกครองและระบบประเพณี" เรื่องระบบเกียรติศักดิ์ *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 326.

[55] "ตอนที่ 5 การปกครองและระบบประเพณี" เรื่องระบบเกียรติศักดิ์ *หนังสือครบรอบ 80 ปี*, หน้า 326-327.

กระทำผิดบทบัญญัติเกียรติศักดิ์ ซึ่งตนทราบหรือพบเห็นต่อผู้บังคับบัญชา" ซึ่งก็คือ เมื่อพบเห็นเพื่อน พี่ หรือน้องกระทำผิดบทบัญญัติเกียรติศักดิ์จะต้องรายงาน มิเช่นนั้นจะถือว่าผู้พบเห็นและไม่รายงานจะเป็นผู้กระทำผิดบทบัญญัติเกียรติศักดิ์เสียเอง

แต่ในความเป็นจริงแล้ว การช่วยเพื่อนในเรื่องต่างๆ ทั้งการเรียน การทำการบ้านและการสอบ รวมทั้งการช่วยปกปิดความผิดของเพื่อน พี่น้อง กลับเป็นเรื่องที่รับรู้และแพร่หลายในหมู่นักเรียนนายร้อยรุ่นแล้วรุ่นเล่า และกลายเป็นเรื่องปกติที่จะพบเห็นระบบเกียรติศักดิ์ "แบบไทย" เพราะมีอยู่ทั่วไปในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าสมัยปัจจุบัน ดังวลีติดปากหรือคติประจำตัวของผู้นำทหารจากหลักสูตร จปร. รุ่นแรกที่กล่าวมาแล้ว คือ "ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน"[56]

การสร้างระบบเกียรติศักดิ์ "แบบไทย" เข้าแทนที่ของ West Point นั้น ที่จริงแล้วถือเป็นเรื่องที่ดี เพราะเป็นการสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมขององค์กร ที่สร้างขึ้นในหมู่นักเรียนนายร้อยและมีการสืบต่อกันมาอย่างต่อเนื่องรุ่นแล้วรุ่นเล่า จนกลายเป็นวัฒนธรรมอย่างไม่เป็นทางการ แต่ทรงพลังในระบบหอพักหรือกรมนักเรียนนายร้อย รอ. โรงเรียนนายร้อยและกองทัพ และทำให้การปฏิเสธในระดับต่อมาของนักเรียนนายร้อยได้ผล เช่น ไม่สนใจการเรียนการสอน ไม่แสวงหาความรู้ ไม่เอาวิชาการ ไม่แข่งขัน และสอบตกก็ผ่านได้ ฯลฯ กลับกลายเป็นสิ่งที่ยอมรับในระดับ CRMA และกองทัพ เนื่องจากอิทธิพลในระบบความคิดอ่านตามกระแสของ "ทหารการเมือง" นั้น ย่อมถือว่าการเรียนการสอนภาควิชาการเป็นส่วนที่ไม่ต้องเข้มงวดนักก็ได้ จึงไม่ต้องแปลกใจมากนักที่จะได้ยินได้ฟังเสมอว่า นักเรียนนายร้อยมักมีการสอนหรือสืบสานกันต่อๆ มาจนกลายเป็นประเพณีวัฒนธรรมของ CRMA ก็ว่าได้ คือการมาเรียนภาควิชาการของหน่วยการศึกษา ถือเป็นช่วงเวลาที่จะได้มาพักผ่อนนอนหลับหรือนอนเอาแรงไว้กลับไปฝึกฝนทางทหารและพลศึกษาในช่วงเย็น/กลางคืนต่อไป เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่า เรียนไปก็เท่านั้นอะไรทำนองนี้

อย่างไรก็ดี การปฏิเสธภาควิชาการของนักเรียนนายร้อยนี้ จะด้วยความตั้งใจหรือไม่ก็ตาม และยังเป็นที่ยอมรับของกองทัพนั้น ย่อมถือได้ว่าเป็นการทำลายความเป็น West Point ในโรงเรียนนายร้อย (CRMA) ลงอย่างมาก เนื่องจากกองทัพก็อาจไม่เห็นความสำคัญของภาควิชาการมากนัก ด้วยเหตุผล

---

[56] ข้อความนี้ ผู้วิจัยพบเห็นในห้องของเจ้าหน้าที่ กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา รร.จปร. และยังพบเห็นทั่วไปตามอาคารเรียนและอื่นๆ ในรร.จปร. และเท่าที่ผู้วิจัยได้พูดคุยสอบถามกับนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 2 จำนวน 220 นายที่หมุนเวียนมาเรียนกับผู้วิจัยในหัวข้อพัฒนาการทางการเมืองการปกครองไทย วิชาไทยศึกษา ภาคการศึกษา 1/2559 ในช่วงเดือนกันยายน-ตุลาคม จำนวน 4 ครั้งๆ ละประมาณ 55-60 นาย พบว่าทุกนายรู้จักและทราบความหมายของวลีนี้อย่างดี นักเรียนนายร้อยบางนายยังเสริมว่า "เป็นระบบอุปถัมภ์" และทุกคนก็หัวเราะกันอย่างสนุก คือกลายเป็นเรื่องปกติและไม่มีใครเอยถึงระบบของ West Point ที่ไทยนำมาใช้ ในเรื่องนี้ผู้วิจัยจึงเล่าจากประสบการณ์ที่ไปพบเห็นจากสหรัฐอเมริกา ทั้งที่ West Point, Norwich University และ VMI รวมทั้งกรณีของเกาหลีใต้ (KMA) ว่าต้นแบบและ KMA เขาจริงจังและใช้ได้ผลอย่างไร นักเรียนนายร้อยฟังด้วยความสนใจและหลายคนยอมรับว่าระบบเกียรติศักดิ์เป็นสิ่งที่ดี หากนำมาใช้แบบเอาจริงเอาจัง และดูเหมือนว่านักเรียนนายร้อยส่วนที่สนับสนุนเรื่องนี้เป็นนักเรียนนายร้อยที่เรียนเก่งและตั้งใจเรียน คือไม่หลับและมีส่วนร่วมแสดงความเห็นในชั้นเรียนตลอด 2 คาบการศึกษา จึงทำให้ผู้วิจัยคิดว่า ถ้ามีการนำระบบของ West Point มาใช้อย่างจริงจังมีนักเรียนนายร้อยอาจมากกว่าครึ่งสนับสนุน เพราะภายใต้สภาพการเรียนการสอนปัจจุบัน การลอกการบ้านมีมาก และผู้วิจัยได้ประกาศตั้งแต่แรกแล้วว่า ถ้าพบจะให้คะแนน ๐ ทั้งคู่ ซึ่งดูแล้วก็ไม่ยุติธรรมกับคนเก่งที่ต้องให้เพื่อนลอกการบ้านและได้คะแนนตกทั้งคู่

เพราะกองทัพบกต้องการเพียงนายทหาร (หลัก) ที่จะปฏิบัติหน้าที่ในระดับผู้หมวดหรือตำแหน่งนายทหารสัญญาบัตรของเหล่าต่างๆ ในกองทัพบกได้ มิใช่ต้องการทหารวิชาการ ทหารปัญญาชนในแบบทหารอาชีพทางตะวันตก แต่ถ้าสังคม ฝ่ายการเมืองและรัฐบาลต้องการคำตอบไปไกลกว่าความต้องการของกองทัพบก คือยังคงใฝ่ฝันต้องการทหารอาชีพแบบตะวันตก เพื่อรองรับกับกระแสของพายุ “Democratization” และ “Thailand 4.0” แล้ว การผลักดันเรื่องนี้จำเป็นต้องมีการออกแบบใหม่สำหรับการจัดการศึกษาทางทหาร โดยเฉพาะระดับโรงเรียนนายร้อยซึ่งเป็นแหล่งผลิตนายทหาร (หลัก) โดยกำหนดแนวปฏิบัติตามนโยบายใหญ่ที่เรียกว่า CRMA 4.0 Transfromation to success and Beyound” คือการปรับเปลี่ยน CRMA ไปสู่โฉมใหม่เพื่อความสำเร็จในการผลิตทหารอาชีพให้กับกองทัพบก ในกระแส “Thailand 4.0” และ “Democratization”

4.6 ข้อสรุปและทางออก

ปัญหาของภาคปฏิบัติในระบบและการผลิตนายทหารบก (หลัก) ของไทย ที่ได้นำเสนอมามีหลักใหญ่คือ ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ หรือไม่สามารถฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อยพัฒนาขึ้นเป็นทหารอาชีพในลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชนได้อย่างมีคุณภาพ ในทำนองเดียวกับการผลิตทหารอาชีพทางตะวันตก แต่ปัญหานี้มิใช่มีมาตั้งแต่ต้น หากเพิ่งจะเกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกฯ คือหลังรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นต้นมา หรืออาจเริ่มจากนักเรียนนายร้อยหลักสูตร จปร. รุ่นแรก (จปร.รุ่น 1) ก็ได้ และได้พัฒนาต่อเนื่องมาค่อนข้างยาวนานในช่วงสงครามเย็นจนถึงสมัยปัจจุบัน

สาเหตุหลักของเรื่องนี้คงปฏิเสธไม่ได้ว่า มาจากผู้นำทหารในระดับรัฐบาลและกองทัพในช่วงหลัง 2490 ที่ไม่มีความมุ่งมั่นในเชิงนโยบายและไม่มีการดำเนินการอย่างจริงจังในเชิงปฏิบัติ เมื่อเทียบกับผู้นำในรุ่นก่อนๆ โดยเฉพาะมิได้ให้ความสำคัญกับความรู้ทางวิชาการในการผลิตนายทหารมากเท่ากับช่วงก่อนหน้า ทั้งในสมัยรัชกาลที่ 5 และช่วงหลัง 2475 ถึงสมัยสงครามโลกฯ ดังนั้นแม้โรงเรียนนายร้อย (CRMA) ในช่วงหลังสงครามโลกฯ ได้ถอดแบบอย่างของสหรัฐอเมริกา (West Point) อย่างเต็มตัวในช่วงแรก และระบบ West Point ยังคงมีบทบาทและอิทธิพลในระยะต่อมาจนถึงสมัยปัจจุบัน แต่การผลิตทหารอาชีพกลับล้มเหลวอย่างสิ้นเชิง หากเปรียบเทียบกับโรงเรียนนายร้อยทหารบกในเอเชียด้วยกัน โดยเฉพาะประเทศที่รับระบบ West Point ในช่วงเวลาเดียวกับไทย เช่น เกาหลีใต้และไต้หวัน เป็นต้น

หากอาศัยความรู้หรือบทเรียนทางประวัติศาสตร์มาช่วยพิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหานี้ อาจจำเป็นต้องแยกประเด็นออกเป็น 2 ระดับใหญ่ คือ (1) ระดับผู้นำ รัฐบาลและกองทัพ และ (2) ระดับปฏิบัติการหรือหน่วยให้การศึกษาคือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในระดับผู้นำนั้นอาจแก้ไขไม่ยากนัก เพราะเป็นระดับเชิงนโยบาย แต่เป็นเรื่องทางการเมืองและสังคมจะเป็นผู้ตัดสินใจ หรือหากสังคมมีความเข้มแข็งและเอาจริงในการกำกับและควบคุมกองทัพ ดังเช่น กรณีของเกาหลีใต้ ในปี 2530

(1987) หรือกรณีของอินโดนีเซียในปี 2541 (1998) ส่วนในระดับโรงเรียนนายร้อยอาจยุ่งยากกว่า เพราะเป็นการแก้ไขในเชิงเทคนิค ซึ่งต้องอาศัยการออกแบบและองค์ความรู้จากต่างประเทศเป็นพื้นฐาน

แม้การพินิจและค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้มีความเกี่ยวพันกัน คือไม่สามารถแยกส่วนที่มาจากระดับของผู้นำกับหน่วยปฏิบัติการให้การศึกษาออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด แต่ข้อเสนอหลักของงานวิจัยนี้ได้จำกัดขอบเขตการช่วยแก้ไข และหาทางออกให้กับปัญหานี้ในระดับเชิงเทคนิคหรือการปรับเปลี่ยนระบบของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเท่านั้น เพื่อทำให้ระบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีข้อเสนอใหญ่ในการออกแบบซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 3 โมเดลด้วยกัน คือ (1) การปรับเล็ก (S), (2) การปรับระดับกลาง (M) และ (3) การปรับขนาดใหญ่ (L)

แม้ในแต่ละแบบนี้มีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การผลิตทหารอาชีพให้ได้ตามมาตรฐานสากล และยังคงอยู่ในกรอบใหญ่ตามแนวพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยสมัยใหม่ เพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ” แต่มีขอบเขตการปรับเปลี่ยนต่างกันอยู่มาก ตั้งแต่ระดับความพยายามรักษาระบบเดิมไว้ ไปจนถึงการริเริ่มระบบใหม่ในลักษณะของการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชน คู่ขนานกันไปกับของเดิม (CRMA) ดังนั้นความเป็นไปได้ของแต่ละแบบจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายตัวแปร และยังคงต้องศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ในโลกประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายต่อไป กล่าวคือ

(1) การปรับเล็ก (S) ในแบบนี้มีความมุ่งหมายเพื่อรักษาระบบเดิม (CRMA) ไว้ แต่ออกแบบให้ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการมีความเข้มข้นขึ้นกว่าเดิม คือจะเป็นไปในลักษณะยังคงของเดิมทั้งระบบ คือการเรียนรวม แบบเรียนภาควิชาการควบคู่ไปกับวิชาทหารและการฝึกตลอดหลักสูตร แต่ภาควิชาการต้องปรับใหม่ทั้งหลักสูตร คุณภาพของอาจารย์ และระบบการเรียนการสอน และส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระบบหอพัก ห้องสมุด ฯลฯ และในการนี้จำเป็นต้องศึกษาเพิ่มเติมจากสหรัฐอเมริกา (West Point และโรงเรียนนายร้อยอื่นๆ เช่น VMI และ Norwich University) และทางยุโรป เช่น ฝรั่งเศส รวมทั้งในเอเชียจากกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านและประสบความสำเร็จในการพัฒนาระบบจากตะวันตกเป็นแบบฉบับของตน เช่น เกาหลีใต้ (Korea Military Academy, KMA) ซึ่งตามแบบอย่างของระบบ West Point อย่างจริงจังในลักษณะการถอดแบบ และของอินโดนีเซีย (Indonesian Military Academy, IMA, หรือ AKADEMI MILITER, AKMIL) ซึ่งมีลักษณะผสมของ West Point และยุโรป

ส่วน (2) คือการปรับระดับกลาง (M) ในแบบนี้ต้องการรักษาบางส่วนของระบบเดิม โดยเฉพาะส่วนการเรียนวิชาและฝึกทางทหาร ซึ่งยังคงอยู่กับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แต่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนการสอนภาควิชาการใหม่ โดยมีการแยกการเรียนและฝึกทางทหารออกจากภาควิชาการ ซึ่งในส่วนหลังนี้คือ การเรียนการสอนภาควิชาการจะมีลักษณะไปอิงหรือขึ้นอยู่กับหลักสูตรและการสอนตามระบบของมหาวิทยาลัยพลเรือนอย่างเต็มรูปแบบ โดยอาจจัดตั้งมหาวิทยาลัยทหาร

เทียบเท่ามหาวิทยาลัยพลเรือนมารองรับ เช่น มหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี (ที่ฮัมบรูกและมิวนิค) หรืออาจโอนภาควิชาการไปอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยพลเรือนก็ได้ เช่น โรงเรียนนายทหารรวมเหล่าของอิตาลี (ที่ตูริน) ในลักษณะของความร่วมมือทางวิชาการระหว่างโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและอยู่ใกล้ เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือมศว. องครักษ์ และเพื่อในการออกแบบนี้ จำเป็นต้องดูแบบอย่างเพิ่มเติมจากระบบของออสเตรเลียหรือหลายประเทศในยุโรป เช่น อังกฤษ เยอรมันและอิตาลี และ

(3) การปรับขนาดใหญ่ (L) คือการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนขึ้นมาดำเนินการควบคู่กันไปกับของเดิม โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทำนองเดียวกับทางสหรัฐอเมริกาที่มีของรัฐ West Point แล้ว ยังมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนอีกหลายสิบแห่ง ผลดีของระบบนี้คือ จะทำให้เกิดการแข่งขันและช่วยผลักดันให้โรงเรียนนายร้อยเดิมจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนไปในตัวด้วย นอกจากนี้ยังทำให้กำลังพล/นายทหารหลักของกองทัพมีความหลากหลาย แต่มีคุณภาพ

การออกแบบในเรื่องนี้อาจไม่ยุ่งยากนัก เพราะมีตัวแบบจากสหรัฐอเมริกาอยู่มาก เช่น Citadel,The Military College of South Carolina, Norwich University, Texas A & M University และ VMI, Virginia Military Institute แต่สิ่งที่ยุ่งยากมากกว่าการออกแบบและการนำแบบ L ไปปฏิบัติ ก็คือความกล้าในการตัดสินใจเรื่องนี้ในระดับรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลที่กล้าตัดสินใจในเรื่องนี้อาจไม่จำเป็นต้องเป็นรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งก็ได้ เพราะรัฐบาลทหารก็ย่อมริเริ่มได้หากเห็นว่า การมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนเป็นเรื่องดี นอกจากนี้ประชาชนต่างก็มีสิทธิ์มีเสียงด้วยเช่นกัน เพราะการผลิตและความใฝ่ฝันต้องการมีทหารอาชีพนั้น มิใช่เป็นเรื่องของกองทัพเท่านั้น หากเป็นเรื่องของสังคมที่ทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมและช่วยกันคิดช่วยกันเสนอ เพื่อจะได้ตัวแบบที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

ในบทถัดๆ ไปจะได้นำเสนอระบบและการผลิตนายทหารบกของประเทศต่างๆ ที่จะนำมาประกอบการพิจารณาในการออกแบบของไทย คือ สหรัฐอเมริกา (บทที่ 5) ประเทศในยุโรป: ฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลี (บทที่ 6) และประเทศในเอเชีย: เกาหลีใต้ และอินโดนีเซีย (บทที่ 7) และในแต่ละส่วนสำคัญที่จะนำเสนอในแต่ละบทนั้น ได้จากการเก็บข้อมูลในภาคสนามของผู้วิจัยและคณะ ที่ได้เดินทางไปประเทศต่างๆ นี้ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-กรกฎาคม พ.ศ. 2559 โดยได้พบปะกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งฝ่ายบริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ วิชาทหาร ฝ่ายผู้สอนคืออาจารย์ด้านต่างๆ ทั้งมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ อาจารย์/ครูฝึกวิชาทหารภาคทฤษฎีและการฝึกของหน่วย ROTC (ในโรงเรียนนายร้อยเอกชน สหรัฐอเมริกา) (ไม่รวมการฝึกภาคฤดูร้อน/ภาคสนาม) นายทหารปกครอง ครูวิชาการฝึกพลศึกษา/กีฬา ฝ่ายนักเรียนนายร้อยทั้งหญิงและชาย (รวมทั้งนักศึกษาพลเรือนที่เรียนร่วมกับนักเรียนนายร้อยที่ Norwich University) ระบบหอพัก ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า โรงอาหาร/โรงเลี้ยง ฯลฯ เรียกว่าครอบคลุมทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการผลิตนายทหารอาชีพ

บทที่ 5
ระบบและการผลิตนายทหารของสหรัฐอเมริกา: VMI, Norwich University และ West Point

ระบบและการผลิตนายทหารบกของสหรัฐอเมริกามีทั้งแบบของรัฐและของเอกชน แต่ทั้งสองแบบนี้กลับมี “เนื้อใน” เชิงปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบและการผลิตที่เหมือนกัน ทั้งในเรื่องคุณภาพทางวิชาการ คุณภาพของอาจารย์ผู้สอน และคุณภาพของนักเรียนนายร้อย คือต่างให้ความสำคัญกับภาควิชาการอยู่ในลำดับต้น และมีระบบการเรียนการสอนในระดับความเข้มข้นเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยชั้นนำ โดยมีการปรับปรุงหลักสูตรและจัดการศึกษาในระดับกว้างและไปไกลกว่าความต้องการของกองทัพ เนื่องจากจุดมุ่งหมายของการผลิตนายทหารอาชีพนั้น มิใช่เน้นเพียงเพื่อตอบสนองตามความต้องการของกองทัพ คือใช้อาวุธและกำลังหรือรบเป็นเท่านั้น หากยังต้องสร้างความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยตนเองเป็นพื้นฐาน และเน้นคุณภาพของทหารที่มีหลักวิชาความรู้ทัดเทียมบัณฑิตในสาขาต่างๆ ตามความต้องการของตลาดแรงงานหรือความจำเป็นทางสังคมของภาคเอกชนอีกด้วย

ดังนั้น แก่นแท้ของการผลิตทหารอาชีพในสหรัฐอเมริกา ทั้งที่เป็นของรัฐ (West Point) และของเอกชน (VMI และ Norwich University) จึงเป็นการฝึกอบรมทหารให้มีความรู้ทางวิชาการเช่นเดียวกับบัณฑิตที่มีคุณภาพ คือมิใช่เพียงการใช้กำลังหรือความรุนแรงเท่านั้น หากยังเน้นการผลิตทหารที่ใช้ปัญญาและความรู้ หรือมีความเป็นนักวิชาการ/ปัญญาชนไปในตัวด้วย จึงเท่ากับเป็นการผลิตทหารในแบบ “พลเมืองพร้อมรบ” (citizen-soldiers) หรือ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” (Scholar uniforms) คือเป็นทั้งทหารและพลเมืองที่มีคุณภาพของระบอบประชาธิปไตยไปพร้อมกันนั่นเอง เนื่องจากระบบและกระบวนการผลิตมีเป้าหมายและทำได้จริง คือการฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อยมีความเป็นผู้ใหญ่ มีวินัย มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจ พร้อมด้วยความรู้ทางทหารและวิชาการอย่างสมดุล เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน และเข้าใจสังคมและโลกกว้าง ยอมรับความหลากหลายและเคารพซึ่งกันและกัน อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตย ระบบและการผลิตนายทหารของสหรัฐอเมริกา จึงถือเป็นแหล่งข้อมูลและความรู้สำหรับการออกแบบให้กับ CRMA ในเบื้องต้นที่น่าสนใจใน 2 โมเดลด้วยกัน คือ (1) แบบเดิมของรัฐ/การปรับเล็ก (S) และ (2) แบบใหม่ของเอกชน/การปรับขนาดใหญ่ (L)

5.1 บทนำ

การเก็บข้อมูลภาคสนามชุดแรก ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากโรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกา เมื่อเดือนกุมภาพันธ์-ต้นเมษายน พ.ศ. 2559 แม้ว่าตัวแบบหลักจากสหรัฐอเมริกาคือ West Point ซึ่งเป็น

โรงเรียนนายร้อยของรัฐ ที่ประเทศไทยได้พยายามถอดแบบมาอย่างยาวนานแล้ว คือนับตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกฯ เป็นต้นมา แต่ยังคงน่าสนใจอยู่ดี เพราะมิใช่เพียงในแง่ที่ว่า ทำไมที่ผ่านมา CRMA จึงล้มเหลว หากประเด็นสำคัญอยู่ที่การสำรวจเชิงเปรียบเทียบกับต้นแบบอีกครั้งอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะยังมีอะไรที่ขาดหายไปจากการตามแบบ West Point และสิ่งที่ขาดหายไปนี้จะนำมาปรับเปลี่ยน CRMA อีกครั้งได้หรือไม่ อย่างไร นอกจากนี้ยังได้เลือกโรงเรียนนายร้อยแห่งอื่นๆ เพิ่มเติมอีกบางแห่งที่รัฐบาลไทยส่งนักเรียนนายร้อยไปเรียนและเป็นโรงเรียนนายร้อยเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยการทหารนอร์วิช (Norwich University; NU) และสถาบันการทหารเวอร์จิเนียหรือวีเอ็มไอ (Virginia Military Institute; VMI) เป็นฐานของการออกแบบอีกโมเดลหนึ่ง เพื่อเป็นทางเลือกหรือเป็นความรู้ประกอบการตัดสินใจ[1]

เหตุผลที่เลือกการเก็บข้อมูลภาคสนามจากทางสหรัฐอเมริกาในลำดับแรกนั้น มิใช่เพราะความสะดวกของคณะผู้วิจัย หากมีปัจจัยด้านภูมิหลังทางประวัติศาสตร์เป็นตัวกำหนด เนื่องจาก West Point คือ โมเดลหลักของไทยมานานแล้ว และมีความหวังว่าในอนาคตโรงเรียนนายร้อยของไทยสามารถจะให้ผลผลิตที่มีคุณภาพเช่นเดียวกับต้นแบบ หากมีการดำเนินการตามแบบอย่างของระบบ West Point อย่างจริงจังมากกว่าที่ผ่านมา แต่ที่สำคัญก็คือเพื่อจะตอบคำถามหลักให้ตรงประเด็นกับปัญหาใหญ่ในเรื่องนี้ เนื่องจากนักวิชาการไทยจำนวนมากมักทำเสมือนหนึ่งว่า การจะได้ทหารอาชีพแบบตะวันตกนั้นเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่ต่างอะไรไปจากการผลิตสิ่งของต่างๆ ตามโรงงานทั่วไป เพราะเรามีแม่พิมพ์อย่างดีจากตะวันตกอยู่แล้ว คือโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

แต่ในทางเป็นจริงแล้ว ตามที่ได้นำเสนอมาในบทก่อนว่า ผลผลิตของไทยยังไม่ได้เป็นไปตามนั้น โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากผลผลิตส่วนใหญ่ในรอบ 60-70 ปีที่ผ่านมา (นับจากเริ่มใช้หลักสูตร West Point หรือหลักสูตร จปร. รุ่นแรกเป็นต้นมา) จึงจำเป็นต้องค้นหาให้พบว่า “อะไร” เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไทย (CRMA) ไม่สามารถดำเนินการให้ได้ผลตามต้นแบบ โดยการศึกษาอย่างจริงจังเพื่อที่จะได้ความรู้ และเพื่อให้ได้ความรู้นี้อย่างตรงประเด็นนั้น มีข้อเสนอแนะว่าวิธีการหนึ่งที่ดีคือ การหวนกลับไป

[1] คณะผู้วิจัยไม่มีโอกาสได้ไปเก็บข้อมูลอีกสองแห่งซึ่งมีนักเรียนนายร้อยไทยเคยเรียนหรือกำลังเรียนอยู่คือ ซิตาเดล (Citadel,The Military College of South Carolina) และ Texas A & M University เพราะอยู่ไกลจากทั้งสามแห่งนี้และมีงบประมาณจำกัด แต่โดยทั่วไประบบของซิตาเดลมีลักษณะคล้ายแบบของ VMI และ Texas A & M University เหมือนกับ Norwich Universtiy จึงอาจเป็นตัวแทนซึ่งกันและกันได้ กล่าวคือ ที่ซิตาเดลและ VMI นั้น ผู้เรียนทุกคนเป็นนักเรียนนายร้อย ต้องใส่เครื่องแบบ เป็นนักเรียนประจำ มีระบบการเรียนการสอนเหมือนของ West Point แต่นักเรียนนายร้อยของซิตาเดลและVMI เลือกที่จะเป็นทหาร (บก อากาศ เรือ (Navy และ Marines) และ Coast Guard) หรือไม่เป็นก็ได้ และส่วนมากผู้ที่จบจากซิตาเดลและVMI มักทำงานภาคเอกชนมากกว่ากองทัพ สำหรับ Texas A & M University เหมือนกับ Norwich Universtiy ในแง่ที่ว่า มีทั้งนักเรียนนายร้อยและนักศึกษาพลเรือนเรียนร่วมกัน และในส่วนของนักเรียนนายร้อยจะเหมือนกับระบบที่ซิตาเดลและVMI คือต้องใส่เครื่องแบบ เป็นนักเรียนประจำ และเลือกที่จะเป็นหรือไม่เป็นทหารก็ได้ และโดยข้อเท็จจริงแล้วผู้ที่จบจาก Norwich University ก็เช่นเดียวกับของ VMI คือ ทำงานกับภาคเอกชนมากกว่ากองทัพ และในส่วนของนักเรียนนายร้อยที่เลือกเป็นทหารหรือรับทุนจากกองทัพ ต้องเรียนวิชาทหารและฝึกทางทหารกับกองทัพตามหน่วย/เหล่าที่สังกัดในระบบ ROTC (The Reserve Officers' Training Corps) เช่นเดียวกับนักเรียนนายร้อยที่ VMI, Citadel และTexas A & M University และการฝึกทางทหารของระบบ ROTC มีความเข้มข้นและเป็นที่ยอมรับของกองทัพเช่นเดียวกับทาง West Point กล่าวคือ เมื่อจบจากโรงเรียนนายร้อยเอกชนแล้วสามารถเลือกลงหน่วยรบหรือหน่วย/เหล่าต่างๆ ได้เช่นเดียวกับนักเรียนนายร้อยที่จบจากโรงเรียนนายร้อยของรัฐ

พินิจ “เนื้อใน” ของระบบ West Point โดยเฉพาะปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบการเรียนการสอน เพื่อเป็นกระจกสะท้อนกลับมาให้เห็นว่า มี “อะไร” ที่เป็นปัญหาอยู่ใน CRMA นั้น และในข้อเท็จจริงแล้ว การดำรงอยู่ของปัญหานั้นอยู่ตรงไหน อย่างไร คือสาเหตุอาจเป็นเพราะนักเรียนนายร้อยของไทยไม่มีขีดความสามารถที่จะทำได้จริง หรือเป็นเพราะผู้เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ ยังไม่ได้คิดจะทำ/พัฒนาขีดความสามารถของผู้เรียนอย่างจริงจัง ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้หาทางแก้ไขให้ถูกจุด เพราะหากเข้าใจเข้าถึงต้นเหตุแล้ว ย่อมจะพัฒนาหรือหาทางแก้ไขปัญหาได้อย่างตรงประเด็น คือจะได้นำความรู้นั้นมาพัฒนาจุดอ่อนของแม่พิมพ์ไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะด้านปัญหาของภาคปฏิบัติการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยและการเก็บข้อมูลภาคสนามในลักษณะนี้ เท่าที่ทราบยังไม่มีผู้ใดทั้งนักวิชาการไทยและต่างประเทศ รวมทั้งบุคลากรของกองทัพได้ริเริ่มมาก่อน จึงถือเป็นการบุกเบิกและเป็นการวิจัยเชิงประยุกต์จากต้นแบบ โดยอาศัยข้อมูลและองค์ความรู้จากภาคสนามเป็นฐานคิด เริ่มจากสหรัฐอเมริกาเป็นต้นแบบอีกครั้งอย่างรอบด้าน เนื่องจากระบบและการผลิตนายทหารของสหรัฐอเมริกาที่เป็นอยู่จริงนั้น มีความแตกต่างไปจากโรงเรียนนายร้อยของไทยค่อนข้างมาก ทั้งในเชิงปรัชญาและเป้าหมาย คือมิได้เน้นเพียงการตอบสนองต่อความต้องการของกองทัพเท่านั้น หากยังคำนึงถึงความเป็นไปทางสังคมและโลกกว้างอีกด้วย หรือมีการนำปัจจัยภายนอกกองทัพมาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการผลิตทหาร เพราะทาง West Point ได้ให้ความสำคัญกับภาควิชาการความรู้เป็นพื้นฐานของการผลิตนั่นเอง

ดังนั้น การฝึกอบรมทหารของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกา จึงเน้นภาควิชาการอย่างเข้มข้นเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยพลเรือนชั้นนำ เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าการเป็นทหารนั้น มิใช่มีเป้าหมายหลักเพียงเรื่องสงครามหรือการรบเป็นเท่านั้น หากจำเป็นต้องมีทั้งวิชาชีพทางทหารและวิชาการความรู้อย่างเพียงพอในฐานะเครื่องมือที่จำเป็น เพื่อทำความเข้าใจมนุษย์และทางสังคมที่ปรับเปลี่ยนไปตลอดเวลา ทั้งยังต้องมีความรอบรู้และความสามารถในด้านต่างๆ ที่ทันสมัย เพื่อออกไปทำงานกับฝ่ายพลเรือน/ภาคเอกชนได้อย่างมีคุณภาพหรือเป็นที่ยอมรับของสังคมอีกด้วย[2]

ปฏิเสธไม่ได้ว่า การฝึกฝนอบรมเรื่องเหล่านี้ถือเป็นสิ่งจำเป็น ที่ควรต้องนำมาเป็นหลักใหญ่ให้กับ CRMA ดังนั้นการไปเก็บข้อมูลภาคสนามจากต้นแบบ จึงเท่ากับเป็นสำรวจ CRMA ในด้านต่างๆ ไปในตัวด้วยว่า บ้านหลังเดิมของไทยมีปัญหาตรงไหน อย่างไร และเมื่อได้พินิจตัวแบบดังกล่าวทั้งจากภาครัฐและเอกชนอย่างรอบด้านแล้ว ในขั้นต่อไปมีข้อเสนอว่า อาจเริ่มจากการปฏิรูประบบเดิมที่มีอยู่ (CRMA) ตามแบบการปรับเล็ก (S) หรืออาจสร้างระบบใหม่ที่คู่ขนานกันไปกับของเดิมตามแบบการปรับขนาดใหญ่ (L) ก็ย่อมมีความเป็นไปได้เช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของหน่วยเหนือคือ ระดับ

[2] หลักคิดนี้มาจากความรู้ทางตำราและการได้ไปพบปะกับบุคคลต่างๆ ของโรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกาทั้งสามแห่งคือ Norwich University, VMI, และ West Point รวมทั้งการได้ฟังทัศนะจากนักวิชาการของแคนาดาด้วย

กองทัพหรือรัฐบาล แต่ก่อนจะไปถึงขั้นของการพินิจและคิดในประเด็นสำคัญนี้เพื่อการออกแบบใหม่นั้น ในลำดับถัดไปจะได้นำเสนอข้อเท็จจริง ความรู้ ความเห็นและข้อพิเคราะห์ต่างๆ ที่ได้จากภาคสนาม

5.2 ข้อมูลจากภาคสนาม: VMI, Norwich University และ West Point[3]

ก่อนเดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่สหรัฐอเมริกานั้น แม้ผู้วิจัยไม่เคยมีโอกาสเดินทางไปสัมผัสโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งนี้ แต่ก็พอมีภาพในจินตนาการอยู่ในระดับหนึ่ง เนื่องจากได้ข้อมูลความรู้และความคิดเห็นจากการพูดคุยกับบรรดาศิษย์เก่าและนักเรียนนายร้อยปัจจุบันของทั้ง West Point, Norwich University, VMI รวมทั้งอีกสองแห่งที่อาจารย์บางส่วนของ CRMA จบมาคือ Citadel และ Texas A & M University

แม้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้รับจากเพื่อนอาจารย์ใน CRMA แต่ยังมีอีกสองส่วนที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญคือ บรรดาศิษย์ที่จบมานานแล้วและมีประสบการณ์ในกองทัพ และอีกส่วนหนึ่งคือ นักเรียนนายร้อยไทยปัจจุบันที่กำลังศึกษาอยู่ กลุ่มแรกนี้ผู้วิจัยมีโอกาสพบปะและสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการกับ พลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ (อดีตผบ.สส.และศิษย์ West Point) และท่านยังได้มอบหนังสือมาอีกหลายเล่ม ที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้โดยตรงคือ “คนปั้นเมฆ ชีวิตและประสบการณ์ของพลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์”[4] ส่วนกลุ่มที่สองได้รู้จักและสอบถามผ่านทาง Line/e-mail เป็นหลัก ทั้งกับนักเรียนนายร้อยไทยที่ Norwich Univeristy, VMI และ West Point[5]

การเก็บข้อมูลได้เริ่มที่ VMI ก่อน ตามด้วย Norwich University และ West Point และใช้เวลาแต่ละแห่ง 1-2 อาทิตย์ในช่วงต้นปี 2559 และแต่ละแห่งผู้วิจัยได้เสนอข้อกำหนดเพื่อขอพบและได้พบปะกับบุคคลหลายฝ่าย ทั้งผู้บริหารระดับสูง โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรหรือการจัดการระบบการเรียนการสอน (เทียบเท่ากับผู้อำนวยการส่วนการศึกษา หรือรองผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อย ฝ่ายการศึกษา) หัวหน้าภาควิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์[6] หรือสาขาอื่นๆ อาจารย์

---

[3] ในการเดินทางไปเก็บข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ พ.อ.พิสิษฐ์ ลิขิตสุภิณ (ศิษย์เก่าจาก Texas A & M University) ผชท./ทบ. กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และ พ.อ.พัฒนา พันธ์มงคล รอง ผชท./ทบ. (ศิษย์เก่าจาก VMI) และเจ้าหน้าที่ของสน.ผชท./ทบ. กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. ทุกท่านที่กรุณาช่วยประสานงานและดูแลคณะผู้วิจัยอย่างดี

[4] เสรยา., *คนปั้นเมฆ ชีวิตและประสบการณ์ของพลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์*. (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2556) ผู้วิจัยขอขอบคุณ พลตรีหญิง ปิยนุช รัตนวิชัย ผทค.สป. ปฏิบัติหน้าที่ ผอ.กปศ.สกศ.รร.จปร. ที่กรุณาช่วยประสานกับพลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์ ในการพบปะและสัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2559

[5] ผู้วิจัยขอขอบคุณพ.ท.ขจรพันธ์ เสมาวัฒนกิจ ตำแหน่งนายทหารจัดหา สน.ผชท.ทบ. ไทย/วอชิงตัน ที่กรุณาส่งรายชื่อนักเรียนนายร้อยไทยมาให้ และขอบคุณนักเรียนนายร้อยที่ช่วยให้ข้อมูลในด้านต่างๆ ทั้งช่วงก่อนเดินทางและในระหว่างที่อยู่สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะ นนร.ปิยะชาย ชาญสุข นนร.คมกริช กองม่วง และนนร.ธนพล กลั่นสุภา (West Point) นนร.ณฐพัสต์ สุขสมสถาน น.ส.วงศ์ทิวา วงศ์ข้าหลวง และนนร.พงศ์ประพันธ์ วงศ์ข้าหลวง (Norwich Univeristy) และนนร.ธีรฉัตร สุวรรณโชติ และนนร.วงษ์ตระวัน ลังกาฟ้า (VMI)

[6] หน่วยงานทั้งสามแห่งที่ผู้วิจัยติดต่อและส่งรายการและวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยฯ ไปนั้น กล่าวโดยรวมได้ว่า เจ้าหน้าที่ของทั้งสามแห่งต่างเข้าใจและกำหนดให้คณะผู้วิจัยพบและได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆ ในประเด็นที่สนใจกับผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือผู้จัดของแต่

ผู้สอนในสาขาวิชาต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นเรื่องการสอน และการกระตุ้นให้นักเรียนนายร้อยสนใจด้านวิชาการทั้งการเรียนและวิจัย[7] ฯลฯ นายทหารปกครองและผู้สอนด้านวิชาทหารของหน่วย ROTC (ทหารบก) สำหรับโรงเรียนนายร้อยเอกชน นอกจากนี้ยังได้พบปะกับนักเรียนนายร้อยทั้งชายและหญิง รวมถึงการเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ห้องเรียนและการเข้าฟังชั้นเรียนที่มีการสอนจริงในวิชาต่างๆ ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า หอพัก (Barracks) โรงอาหาร/โรงเลี้ยง สถานีการฝึกกีฬา-พลศึกษา และอื่นๆ ที่เจ้าภาพเสนอเพิ่มเติม เพื่อให้เข้ากับเป้าหมายของการเก็บข้อมูลในครั้งนี้ให้ได้มากที่สุด[8]

แม้ว่าการติดต่อและนัดหมายตามที่กำหนดไว้นั้น มีอุปสรรคและใช้เวลาพอควร และบางแห่งคือ West Point ต้องผ่านกระบวนการที่ยุ่งยากกว่ามาก เนื่องจากเป็นของรัฐจึงต้องได้รับอนุมัติจากกระทรวงกลาโหมและกองทัพบกก่อน แต่ผู้ประสานงานทั้งสามแห่ง (หน่วย Internatioal Office/ Office of International Programs) รวมทั้งผู้ประสานงานของ JUSMAGTHAI (Joint US Military Adivsory Group Thailand) ต่างได้ทำงานอย่างแข็งขันและสนองตอบกับคำขอของผู้วิจัยอย่างดี[9] ทั้งนี้อาจเพราะ

ละแห่งได้พยายามสนองตอบกับข้อเสนอที่ผู้วิจัยขอไปอย่างดี เช่น กรณีของ VMI ในส่วนนี้ได้ให้คณะผู้วิจัยพบกับผู้ที่มีความรู้ท่านหนึ่งในสาขา International Studies ซึ่งเป็นสาขาที่ได้รับความนิยมศึกษาจากนักเรียนนายร้อยค่อนข้างมากในปัจจุบัน ดังตามกำหนดการที่ระบุไว้ว่า Meeting with Maj. Brent Hierman (Professor in International Studies)-"How do professors instill professionalism and repect for democratic values and civilian politicians" เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2559

[7] ที่ VMI ทางผู้จัด คือ Patricia Hardin, Assistant Director of International Programs ได้จัดให้พบกับผู้ที่มีบทบาทในโครงการวิจัยระดับปริญญาตรีและสร้างชื่อเสียงให้กับโครงการฯ นี้มาหลายครั้งแล้ว คือ Col. Jim Turner (Meeting with Col. Jim Turner, Biology Department, Head and former Director of Undergraduate Research, discus; how faculty encourage cadets to continue research outside of the classroom เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2559 ส่วนที่ West Point ได้พบกับ Dr. Mark Evans of the Center for Faculty Excellence discusses faculty training at USMA. วันที่ 3 มีนาคม 2559 และ Dr. James R. Loy, Associate Dean for Plans & Resources, Office of the Dean (Topic of discussion is USMA's process for facility upgrades) วันที่ 1 มีนาคม 2559 และที่ Norwich University ได้พบกับ Prof.Dr. David Last Associate Professor, Political Science Royal Military College of Canada และ Global Security Education Project ซึ่งได้รับทุน Fulbright Scholar in Peace and War Studies มาทำโครงการวิจัยร่วมกับนักเรียนนายร้อย ณ Norwich University ในขณะนั้น 1 ภาคการศึกษา เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2559 Prof. Dr. David ยังได้เชิญให้ผู้วิจัยและคณะเข้าร่วมเป็นสมาชิกใน Global Security Education Project เพื่อแลกเปลี่ยนความเห็นและประสบการณ์การวิจัยด้านการทหารและความมั่นคง รวมทั้งประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และเมื่อผู้วิจัยและคณะเข้าร่วมแล้ว พบว่า Global Security Education Project น่าสนใจมาก เพราะมีเครือข่ายกว้าง มีสมาชิกทั่วโลก จึงเป็นแหล่งข้อมูล ความรู้และเป็นชุมชนของบรรดานักวิชาการที่มีคุณภาพ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งเมื่อผู้วิจัยและคณะเดินทางไปเก็บข้อมูลในยุโรปและเอเชีย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังไม่ได้มีส่วนร่วมเสนอผลงานในโครงการนี้ เพราะยังอยู่ในช่วงของการเก็บข้อมูลจากประเทศต่างๆ

[8] ตัวอย่างเช่น รายการที่ทาง VMI จัดให้จากความพยายามจัดโดย Patricia Hardin นั้น กว่าจะลงตัวก็ใช้เวลานาน เพราะได้ถกเถียงกับผู้วิจัยอยู่หลายเดือนก่อนเดินทางไป และในที่สุดได้กำหนดเป็นหัวข้อใหญ่ไว้ให้ฝ่ายต่างๆ เข้าใจจุดมุ่งหมายการไปของผู้วิจัยอย่างชัดเจน ดังนี้ คือ " Purpose of visit: to observe how VMI develops the young men and women into citizen-soldiers (from the ROTC perspective, Faculty perspective, Commandant's office perspective, etc…) และได้พบปะกับส่วนต่างๆ ที่กำหนดไว้อย่างดี รวมทั้งยังได้พบและฟังความเห็นของฝ่ายบริหารคือ Dean of the Faculty (BG Jeffrey G. Smith) วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559

[9] ผู้วิจัยขอบคุณผู้ประสานทั้งสามแห่งคือ Mrs. Patricia Hardin (VMI), Ms. Mindy Ward, Coordinator International Center, Senior Coordinator for International Student & Scholar Services (Norwich University), และ Mr. Brent Matthews, Director, International Intellectual Development Division (West Point) รวมทั้งนายทหารติดต่อคือ Maj. Matty Haith, International Intellectual Development

รัฐบาลไทยมีความสัมพันธ์ที่ดี และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้จัดส่งนักเรียนนายร้อยไปเรียนทั้งสามแห่งนี้ตลอดมา[10] ทำให้ผู้วิจัยและคณะได้รับการตอบรับอย่างดีมากในการไปเก็บข้อมูลแต่ละแห่ง และมีโอกาสได้พบปะกับบุคคลต่างๆ รวมทั้งสถานที่ที่ต้องการได้ครบเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ

คณะผู้วิจัยได้พบผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ระดับ Vice President และ Dean ของทั้งสามแห่ง (Senior Vice President for Academic Affairs[11] หรือ Dean of the Academic Board[12]) ระดับ Director หรือผู้อำนวยการของสถาบันต่างๆ เช่น สถาบันส่งเสริมการวิจัย สถาบันการพัฒนาความเป็นผู้นำของทหาร และสถาบันการพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ใหม่ และระดับอาจารย์หัวหน้าภาควิชา นอกจากนี้ยังได้พบปะและพูดคุยกับบรรดาอาจารย์อาวุโส และอาจารย์รุ่นหนุ่มที่ได้หมุนเวียนนำประสบการณ์มาสอนวิชาต่างๆ และได้เยี่ยมชมห้องสมุดที่ทันสมัย ได้เข้าฟังในชั้นเรียนทั้งหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ และวิชาทหารของหน่วย ROTC (จำนวน 14-15 วิชาด้วยกัน) รวมทั้งยังได้ฟังการบรรยายสรุป การพูดคุยและดูการฝึกฝนทางทหาร การฝึกความเป็นผู้นำ[13] ได้พบปะนายทหารปกครองจากฝ่ายกรมนักเรียนนายร้อย[14] การดูสภาพความเป็นอยู่ในหอพักนักเรียน (Barracks) ความเป็นไปของระบบเกียรติศักดิ์ และได้สัมภาษณ์นักเรียนนายร้อยทั้งไทย อเมริกันและต่างชาติ (เช่น ไต้หวัน) และทั้งผู้ชายและหญิง และทุกภาคส่วนให้การต้อนรับและนำเสนอข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการได้อย่างดียิ่ง[15]

Division (IIDD), West Point และพันโท James "Randy" Johnson, US Army (พ.ท. เจมส์ แรนดี้ จอห์นสัน) Director, Army Programs Joint U.S. Military Advisory Group—Thailand (JUSMAGTHAI) พันโท James ได้มาพูดคุยกับผู้วิจัยที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในช่วงเดือนมกราคม 2559 คือภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้ส่งเรื่องไปทาง West Point โดยตรงแล้ว เพื่อความชัดเจนเรื่องการไปเก็บข้อมูลที่ West Point ค่อนข้างลงในรายละอียด ทั้งตัวโครงการวิจัยและคำถามต่างๆ ที่จะไปพูดคุยกับฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยของ West point จากนั้นพันโท James จึงได้ดำเนินการเรื่องในขั้นต่อไป โดยผ่านกระทรวงกลาโหม กองทัพบก West Point และสำนักงานผู้ช่วยทูตทหารบกที่วอชิงตัน ดี.ซี. แล้วจึงกลับมาที่ผู้วิจัยอีกครั้ง และพันโท James ยังคงช่วยประสานงานในระหว่างที่คณะผู้วิจัยเดินทางไปสหรัฐอเมริกา ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2559 อีกด้วย

[10] ปกติรัฐบาลไทยได้จัดส่งนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 1 จากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไปเรียนที่สหรัฐอเมริกาปีละ 3-4 นาย โดยนายหนึ่งจะเข้า West Point ส่วนที่เหลือจะไป Citadel, Norwich University และ VMI ส่วนที่ Texas A & M University รัฐบาลไทยไม่ได้จัดส่งไปหลายปีแล้ว ปัจจุบันที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลในช่วงต้นปี 2559 นั้น พบว่า ที่ West Point มีนักเรียนนายร้อย 3 นาย ที่ Norwich Univeristy มี 3 นายเช่นกัน แต่รัฐบาลส่งมาเพียง 1 นาย อีก 2 นาย (ชายและหญิงเป็นพี่น้องกันมาด้วยทุนส่วนตัว) และที่ VMI มีนักเรียนนายร้อยทุนของรัฐบาลไทย 2 นาย และขอบคุณนักเรียนไทยที่มีส่วนช่วยเหลือทั้งในการให้ข้อมูลต่างๆ ก่อนไปและได้ให้การต้อนรับคณะผู้วิจัยอย่างดี

[11] Dr. Guiyou Huang, Senior Vice President for Academic Affairs และ Dr. Frank Vanecek, Senior Vice President for Student Affairs ของ Norwich University วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2559

[12] BG Jeffrey G. Smith, Dean of the Faculty ของ VMI วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559 และ BG Timothy E. Trainor, Dean of the Academic Board ของ West Point วันที่ 1 มีนาคม 2559

[13] เช่น ที่ VMI ได้พบและฟังบรรยายสรุปจาก Col. Gray, Director of Center for Leadership and Ethices, และ Col. Looney, Deputy Director of Center for Leadership เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559

[14] เช่นที่ Norwich University ได้พบกับนายทหารปกครอง 2 นาย (ระดับพันโท) ตามรายการกำหนด Commandant's Briefing, Briefing on the Corps of Cadets with LTC Bill Passalacqua, VSM and LTC Patrick Gardner, VSM. เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2559

[15] ข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัยนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งจากการไปเก็บข้อมูลภาคสนามเท่านั้น

ที่สำคัญและเน้นเป็นพิเศษคือ คณะผู้วิจัยได้พบปะกับฝ่ายทหารบกและทหารอากาศของหน่วยให้การศึกษาแก่นักเรียนนายร้อยของกองทัพสหรัฐอเมริกาคือ The Reserve Officers' Training Corps หรือหน่วย ROTC ทั้งระดับหัวหน้าและอาจารย์ของหน่วย และดูการสอนจริงในห้องเรียนและการฝึกทางทหารของระบบ ROTC จากโรงเรียนนายร้อยเอกชนของ VMI และ Norwich University ทั้งในส่วนของวิชาทหารเชิงแนวคิดและทฤษฎี และการฝึกฝนภาคปฏิบัติ (จำนวน 8 วิชา, VMI 2 วิชา และ Norwich University 6 วิชา) เช่น การอ่านแผนที่จากภูมิศาสตร์จำลอง (มิใช่การฝึกทหารในภาคฤดูร้อน ซึ่งนักเรียนนายร้อยต้องเดินทางไปฝึกตามหน่วย/เหล่าต่างๆ ของสหรัฐอเมริกา)[16]

ในเรื่องการเรียนและฝึกทหารในระบบ ROTC นี้ ผู้วิจัยได้เน้นเป็นพิเศษทั้งที่ Norwich University และ VMI เนื่องจากเป็นเรื่องที่คนไทยอาจไม่คุ้นเคยนักและมักเข้าใจผิดกันเสมอมา แม้แต่นายทหาร (หลัก) ของไทยก็ไม่สามารถให้คำอธิบายที่ชัดเจนนัก เพราะการอธิบายส่วนมากมักเปรียบเทียบกับการเรียน รด. ของนักศึกษาวิชาทหาร ในความรับผิดชอบของกรมการรักษาดินแดน (ที่นักเรียนไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเรียนครบ 3 ปีแล้วไม่ต้องเกณฑ์ทหาร) แต่ระบบ ROTC นี้กลับเป็นส่วนสำคัญที่ผลิตนายทหาร (หลัก) ให้กับกองทัพต่างๆ ของสหรัฐอเมริกาได้อย่างมีคุณภาพ และในส่วนของทหารบกนั้น ระบบของ ROTC ผลิตนายทหารให้กับกองทัพบกมากกว่าโรงเรียนของรัฐ (West Point) หลายเท่าตัวนัก[17] จึงน่าสนใจและอาจเป็นทางเลือกของการผลิตนายทหาร หากมีการริเริ่มการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชน/กึ่งเอกชนขึ้นในไทย เพื่อเป็นทางเลือกทำนองเดียวกับที่ไทยมีมหาวิทยาลัยเอกชนที่มีคุณภาพจำนวนไม่น้อยในสมัยปัจจุบัน

ที่ VMI คณะผู้วิจัยได้พบกับพันเอก Vincent หัวหน้าหน่วย ROTC ของกองทัพบก (Army ROTC PMS) และที่ Norwich University ได้พบกับหัวหน้าของหน่วยทหารอากาศ คือ Col. Andrew Hird, Air Force ROTC Department และพันโท Kiriazis รองหัวหน้าหน่วย ROTC ของกองทัพบก โดยทั่วไปหน่วย ROTC ที่ VMI และ Norwich University หรือที่อยู่ในโรงเรียนนายร้อยเอกชนอื่นๆ เช่น Texas A & M University มีหน้าที่ในด้านการเรียนการสอนทางทหารทั้งในด้านแนวคิดทฤษฎีและภาคปฏิบัติในภาคเรียนปกติ และการจัดส่งนักเรียนนายร้อยที่ได้รับทุนของกองทัพไปทำการฝึกเพิ่มเติม

---

[16] ในการฝึกทหารภาคฤดูร้อนนี้ นักเรียนนายร้อยไทยที่ไปเรียน ณ VMI และ Norwich University ก็เช่นเดียวกับนักเรียนนายร้อยต่างชาติอื่นๆ รวมทั้งของอเมริกันด้วยที่ไม่ได้รับทุนของกองทัพ จะไม่ได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมฝึกด้วย คือมีโอกาสเรียนและฝึกทางทหารในเบื้องต้นเฉพาะใน VMI และ Norwich University เท่านั้น (ด้วยเหตุนี้จึงคิดกันว่า ROTC คือการเรียนแบบ รด.) ผู้วิจัยได้สอบถามถึงเหตุผลที่อาจเกี่ยวข้องกับด้านความมั่นคง แต่ได้รับคำตอบจากระดับหัวหน้าของ ROTC ทั้งสองแห่งว่า เป็นเหตุผลด้านประกันอุบัติเหตุ/ประกันสุภาพที่ไม่ได้ครอบคลุมถึงนักเรียนนายร้อยต่างชาติ ดังนั้นหากเกิดอุบัติเหตุกับนักเรียนต่างชาติในระหว่างการฝึกจะยุ่งยาก ลักษณะเช่นนี้น่าจะเกิดกับนักเรียนไทยที่เรียนหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยเอกชนอื่นๆ เช่นกัน ทั้งที่ Citadel และTexas A & M University ด้วย แต่ส่วนที่ West Point นั้นต่างกัน คือนักเรียนนายร้อยไทย/ต่างชาติที่นั่น จะได้รับการฝึกทางทหารครบทุกขั้นตอนที่อยู่ในหลักสูตรของ West Point

[17] เช่น ในแต่ละปี West Point ผลิตนายทหารให้กับกองทัพบกเพียง 1,000 กว่านาย แต่ระบบ ROTC ตามโรงเรียนนายร้อยหรือมหาวิทยาลัยทหารของเอกชน สามารถผลิตนายทหารให้กับกองทัพบกปีละ 4,000 กว่านาย (มากกว่า 80 %) ข้อมูลนี้จากการบรรยายของ West Point เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2559

ตามหน่วยต่างๆ ของกองทัพบก อากาศ เรือ (Navy และ Marines) และ Coast Guard ในช่วงภาคฤดูร้อน และเป็นการเรียนและฝึกทางทหารที่เข้มข้นไม่แตกต่างไปจากโรงเรียนของรัฐ เช่น West Point

ดังนั้นระบบ ROTC ซึ่งแต่เดิมในไทยมักเข้าใจกันว่า เป็นเพียงการฝึกทางทหารคล้ายแบบการเรียนวิชาทหาร รด. ของไทย เพื่อไม่ต้องเป็นทหาร/หลีกเลี่ยงเรื่องการเกณฑ์ทหารในระหว่างเรียนขั้นอุดมศึกษานั้น จึงมีความแตกต่างกันมากและถือเป็นความเข้าใจผิดอย่างยิ่ง เนื่องจากระบบ ROTC เป็นการเรียนและการฝึกนักเรียนนายร้อยเพื่อเป็นนายทหารหลัก/ทหารอาชีพอย่างเต็มตัว และนักเรียนนายร้อย (ทหารบก) ที่ผ่านจากระบบ ROTC มีสิทธิและคุณสมบัติทัดเทียมกับของ West Point คือเมื่อจบแล้วจะเลือกบรรจุลงเหล่าใดก็ได้ หรือเลือกลงหน่วยรบได้เช่นเดียวกับผู้ที่จบจาก West Point เพราะถือว่าคุณภาพของทหารที่ผ่านระบบ ROTC มิได้ต่างไปจากทหารในระบบการผลิตของ West Point คือต่างถูกฝึกอบรมด้วยปรัชญาและหัวใจเดียวกันในการเป็นทหารอาชีพที่ “รบเป็น” หรือมีความรู้ด้านการทหารอย่างดีแล้ว ยังมีความรู้วิชาการอย่างเต็มตัว และมีความเป็นทหารปัญญาชนอย่างเต็มหัวใจอีกด้วย

โดยภาพรวมแล้ว แม้โรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกามีสองแบบใหญ่ด้วยกัน คือของรัฐและเอกชน แต่ทั้งสองแบบนี้มีระบบและเป้าหมายของการผลิตคล้ายกัน คือรับผู้สมัครจบเกรด 12 (Grade12 หรือจบระดับ High school เทียบเท่ามัธยมศึกษาตอนปลาย/ ม.6 ของไทย) มีหลักสูตร 4 ปี (ระดับปริญญาตรีสาขาต่างๆ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัย เช่น West Point มีจำนวน 37 สาขาวิชา) ที่สำคัญคือมุ่งเน้นการผลิตนายทหารอาชีพ ที่มีลักษณะทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชน หรือ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” (Scholar uniforms) โดยเน้นด้านวิชาการเป็นหลัก แม้จะให้ความสำคัญด้านการฝึกทหาร พลศึกษาและกีฬาด้วยก็ตาม นอกจากนี้ แม้ในระบบโรงเรียนนายร้อยเอกชนมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง เช่น ระหว่าง VMI กับ Norwich University แต่หลักใหญ่คล้ายกันและไม่ต่างไปจากระบบของ West Point มากนัก และอาจกล่าวโดยรวมๆ ได้ว่า การผลิตทหารอาชีพของสหรัฐอเมริกาอยู่ภายใต้แนวคิดเดียวกัน นั่นก็คือ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” และ/หรือ “citizen-soldiers” (พลเมืองพร้อมรบ) นั่นเอง

คำว่า “citizen-soldiers” นี้พบโดยทั่วไปในประวัติศาสตร์การทหารของสหรัฐอเมริกา และผู้วิจัยมักได้ยินบ่อยครั้งในการสนทนากับฝ่ายบริหารและอาจารย์ที่ VIM และ West Point ส่วนคำว่า “นักวิชาการในเครื่องแบบ” นี้ ผู้วิจัยได้ยินมาจากนักวิจัยชาวแคนาดาท่านหนึ่ง[18] ที่มาวิจัยเรื่องทหารและสันติวิธี (Fulbright Scholar in Peace and War Studies) ณ Norwich University และได้แลกเปลี่ยนความเห็นในระดับหนึ่ง ทั้งเรื่องการฝึกอบรมทหารอาชีพในแคนาดาและยุโรป ซึ่งมีหลักการพื้นฐานไม่ต่างไปจากของสหรัฐอเมริกามากนัก คือเน้นทหารอาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่อง “นักวิชาการในเครื่องแบบ” และเรื่อง “citizen-soldiers” ของแคนาดาและยุโรปด้วย

[18] Prof.Dr. David Last Associate Professor, Political Science Royal Military College of Canada และ Global Security Education Project

แต่ผู้วิจัยคิดว่าการผลิตนักเรียนนายร้อยของ VMI และ West Point อาจจัดอยู่ในภายใต้แนวคิดนี้เช่นกัน คือ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” เนื่องจากมีระบบการผลิตที่เน้นความเข้มข้นทางวิชาการเช่นเดียวกัน และเป้าหมายของ VMI ในการผลิตนายร้อยมีเพียง 50 % เป็นทหาร ที่เหลือออกไปทำงานภาคเอกชน[19] นอกจากนี้ศิษย์เก่าของ West Point มิได้รับราชการทหารในกองทัพตลอดชีพ เพราะมีจำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะระดับร้อยเอก-พันตรี ลาออกไปทำงานภาคเอกชนและเป็นที่ยอมรับของสังคมภาคเอกชน เช่นเดียวกับนักเรียนนายร้อยที่จบจาก Norwich University และ VMI

อย่างไรก็ตาม หลักปรัชญาพื้นฐานของ VMI และ Norwich University มีลักษณะร่วมกันอย่างชัดเจนคือ การผลิตนักเรียนนายร้อยไปเป็นหรืออยู่ในเทอมของ “citizen-soldiers” ด้วยเช่นกัน และเมื่อได้รับฟังข้อมูลจากหลายฝ่ายของ West Point ก็ไม่ต่างกันมากนัก คือ West Point ถือหลักหรือใช้แนวคิดนี้เช่นกัน คือนักเรียนนายร้อยจบจาก West Ponit ใช้ทุนเพียง 5 ปี จากนั้นจะออกไปทำงานภาคเอกชนได้เช่นกัน และนักเรียนนายร้อยของทั้งสามแห่งนี้มากกว่าครึ่งจะไปทำงานภาคเอกชนที่มีชื่อเสียงและบริจาคเงินเพื่อพัฒนาโรงเรียนนายร้อยของตนอย่างต่อเนื่อง และถือเป็นวัฒนธรรมที่มีส่วนช่วยให้โรงเรียนนายร้อยมีทุนในการพัฒนาทั้งด้านอาคาร ระบบอาจารย์และการเรียนการสอน ฯลฯ อย่างเข้มแข็ง ก้าวหน้าและมีคุณภาพอย่างต่อเนื่องถึงสมัยปัจจุบัน[20]

ฝ่ายบริหารของทั้งสามแห่งนี้ต่างให้ข้อมูลและความเห็นตรงกันว่า เพื่อให้การผลิตทหารอาชีพมีคุณภาพทางวิชาการนั้น หัวใจของการจัดหลักสูตรให้กับนักเรียนนายร้อยย่อมต้องคำนึงถึงเรื่องวิชาการมาก่อน แต่ต้องสมดุลหรือมีความเหมาะสมกับส่วนอื่นของการฝึกทางทหารและพลศึกษาด้วย ซึ่งถือเป็นปรัชญาและหัวใจของโรงเรียนนายร้อยในสหรัฐอเมริกา และปรัชญาของการศึกษานี้จะสะท้อนให้เห็นได้จาก ในการจัดหลักสูตรแต่ละแห่งได้ให้น้ำหนักของภาควิชาการมากที่สุด (the most important/ on the top) รองลงมาคือ ภาคทหาร และหมวดพลศึกษา-การกีฬา[21] อย่างไรก็ตาม แม้สัดส่วนแต่ละแห่งไม่เท่ากัน แต่ทุกแห่งเน้นน้ำหนักหรือสัดส่วนหลักไปในแนวเดียวกันคือ ภาควิชาการ ทหารและพลศึกษา

---

[19] ตัวเลขนี้มาจากการบรรยายสรุปของ VMI เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559 “Approximately 50 percent of VMI graduates choose to begin their careers with service in the armed forces. Many others serve their country and communities in the civilian sector, including service with the Peace Corps, America Corps, and Teach for America.” แม้ตัวเลขนี้เป็นเพียงการประมาณการจากฝ่ายบริหารและอาจารย์ แต่ในความเป็นจริงแล้วถือเป็นลักษณะเด่นของ VMI ที่ผู้จบมักเลือกไปทำงานภาคเอกชนมาก และลักษณะเด่นนี้ยังพบได้เช่นเดียวกับกรณีของ Norwich Univeristy เพราะเมื่อได้พูดคุยกับนักเรียนทั้งสองแห่งนี้มากกว่าครึ่งมีแนวโน้มหันไปทำงานภาคเอกชน แม้บางส่วนอาจรับทุนของกองทัพก็ตาม แต่ก็คิดออกไปทำงานภาคเอกชนเมื่อใช้ทุนแล้ว และเมื่อถามว่าทำไมมาเรียนเป็นนักเรียนนายร้อยแต่ไม่คิด/อยากเป็นทหารเมื่อจบ คำตอบที่น่าสนใจ เช่น ต้องการมาฝึกวินัยตนเอง หรือVMI มีชื่อเสียง คือหากจบจากที่นี้ได้ โอกาสจะได้งานดีๆ จากภาคเอกชนมีมาก เนื่องจาก VMI ได้รับการยอมรับสูง เรื่องนี้ถือเป็นเรื่องปกติของสหรัฐอเมริกาและทางยุโรป ที่ภาคเอกชนมักจูงใจคนเก่งได้มากกว่าภาครัฐ ตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงในระดับ TOP 10 นั้น ส่วนมากเป็นของเอกชน

[20] สิ่งที่ฝ่ายบริหารของโรงเรียนนายร้อยเอกชนกังวลก็คือ นักเรียนนายร้อยจะออกไปทำงานภาคเอกชนน้อยลง ดังนั้นจึงต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรและพัฒนาด้านวิชาการให้มีชื่อเสียงทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยพลเรือนชั้นนำทั้งหลาย เพื่อดึงคนเก่งเข้ามาเรียน ประเด็นนี้ได้ยินจากทั้งฝ่ายบริหารของ Norwich University และ VMI

[21] สรุปจากฝ่ายบริหารของโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่ง ทั้งจากการบรรยายสรุปและการพูดคุยกับหัวหน้าฝ่ายบริหารของแต่ละแห่งนั้น

เช่น West Point กำหนดไว้ 50:30:20[22] ในขณะที่ทาง VMI ก็เช่นกัน คือให้น้ำหนักที่ภาควิชาการสูงสุด แต่เน้นในลักษณะของการสร้างความสมดุลบนฐานสามขา คือ ภาควิชาการ ทหารและพลศึกษา (The curriculum is seen as having “Three legs”: the Academic, the Military, and the Physical sides. Cadets are encouraged to be equally strong in the three areas.)[23]

นอกจากด้านหลักสูตรแล้ว การจัดการระบบการเรียนการสอนยังต้องเข้มข้นแบบเดียวกับการเรียนการสอนตามมหาวิทยาลัยชั้นนำอีกด้วย คือมีระบบและกระบวนการในการประเมินวัดผลอย่างจริงจัง ทั้งการมีส่วนในชั้นเรียน การทำการบ้าน และการสอบในลักษณะต่างๆ รวมทั้งการกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ด้วยการทำรายงาน/งานวิจัยระดับภาคนิพนธ์ เพราะหลักสำคัญของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งนั้น ต่างถือว่าหากต้องการให้ทหารมีความรู้ทางวิชาการอย่างดีเช่นเดียวกับนักศึกษาพลเรือนแล้ว จำเป็นต้องมีระบบที่กำหนดให้นักเรียนนายร้อยแต่ละนายให้ความสำคัญกับการเรียนภาควิชาการอย่างจริงจัง แม้จะต้องให้เวลาด้านการฝึกทางทหาร พลศึกษาและการเล่นกีฬาด้วยก็ตาม เช่น ถ้าสอบตกและคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (2.00) จะมีผลให้นักเรียนนั้นไม่ได้รับทุนจากกองทัพ (ในระบบ ROTC) หรือต้องออกจากโรงเรียนนายร้อยทันที[24]

การสอบตกและ/หรือต้องออกจากโรงเรียนนายร้อยในสหรัฐอเมริกา อาจมีตัวเลขที่ฟังแล้วน่าตกใจกว่าของไทยอย่างมาก คือในระดับปกติของแต่ละปี ประมาณ 10-20 % แต่อาจมีมากขึ้นในบางปีหรือบางแห่งสูงมากกว่า 50 % ก็มี ตัวอย่างเช่น ที่ West point จะมีนักเรียนออกด้วยเหตุผลทางการเรียนจากภาควิชาการปีละประมาณ 100-200 คน (จากจำนวนประมาณ 1,100-1,200)[25] ส่วนที่ VMI จะ

---

[22] จากการบรรยายสรุปของ BG Timothy E. Trainor, Dean of the Academic Board ของ West Point วันที่ 1 มีนาคม 2559 และเมื่อมีการซักถามเพิ่มเติมทำนองว่า ตัวเลขนี้มาจากไหน หรือใครเป็นกำหนด ก็ได้รับคำตอบกว้างๆ ว่า มิใช่สูตรสำเร็จของโรงเรียนทหาร เช่น ของทหารเรือและอากาศ ภาควิชาการอาจสูงกว่า เช่น 65 ของทหารเรือ ส่วนของ West Point นี้ ในเบื้องต้นมาจากคณะกรรมการของส่วนการศึกษา ผ่านระดับโรงเรียนและระดับกองทัพ ซึ่งมีคณะกรรมการการศึกษาระดับชาติกำกับดูแลด้วย ดังนั้นการกำหนดหลักสูตรและจัดการศึกษาทางทหาร จึงมิใช่เป็นสิทธิ์ขาดของกองทัพบก หากเป็นนโยบายระดับชาติและ/หรือฝ่ายการเมือง ฝ่ายพลเรือนที่ดูแลด้านการศึกษาของชาติจะมีส่วนสำคัญเช่นกัน หรือความต้องการทางสังคมและกระแสโลกก็มีส่วนกำหนดด้วย จึงทำให้การฝึกทางทหารของโรงเรียนนายร้อย (West Point) ตอบสนองสภาวะปัจจุบันทางสังคมและโลกได้ดี จึงน่าจะเป็นข้อคิดสำหรับ CRMA และกองทัพบกของไทย เพราะหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของ CRMA จะสนองตอบต่อกองทัพบกเท่านั้น/กองทัพบกมีบทบาทหลักในการกำหนด CRMA

[23] ขอบคุณร้อยเอก ดร.อภิเษก มณเฑียรวิเชียรฉาย อาจารย์กปศ. สกศ. รร. จปร. ในการช่วยเก็บข้อมูล ณ VMI

[24] แต่ในกรณีของ Norwich University นักเรียนสามารถย้ายไปเรียนในฐานะนักศึกษาพลเรือนได้ และเมื่อจบระดับปริญญาแล้ว ยังสามารถสอบเข้าเป็นนายทหารได้ หากใจรักที่จะเป็น และในข้อเท็จจริงแล้ว มีนักเรียนนายร้อยโอนไปเรียนในฐานะนักศึกษาพลเรือนจำนวนหนึ่งในทุกปี แต่ไม่มากนัก (5-10 %) และในจำนวนนี้มีหลายสาเหตุ ทั้งจากไม่ได้ทุนของ ROTC ซึ่งมักอยู่ในชั้นปี 2-3 หรือผลเหตุทางภาควิชาการ แต่ไม่ใช่ปัญหาใหญ่ของ Norwich University

[25] จากการบรรยายสรุปของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสำนักงานของผู้บัญชาการ West Point (Administration Office) โดย Maj. Yany, International Program เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2559 ปกติ West Point จะรับปีละ 1,100-1,200 นาย และจากการพูดคุยกับอาจารย์และนักเรียนนายร้อยอเมริกันได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ปี 1 จะตกและออกมากที่สุด ในช่วง 2 ปี แรกนักเรียนจะตกและออกมากเช่นกัน แต่พอขึ้นปี 3-4 แล้ว จะไม่มีปัญหานี้มากนัก ดังนั้นตัวเลขที่ต้องออก 100-200 ต่อปีนั้นน่าจะเป็นชั้นปี 1-2 และตัวเลขนี้ใกล้เคียงกับทางเกาหลีใต้ (KMA) คือ “10-15% of cadets drop out without paying back for any fee. For male cadets, they have to serve in the army at a period of time. Most of them drop out because they do not fit to the military system at KMA but not because of academic factors.”(ดู บทที่ 7)

มีสัดส่วนมากกว่า เช่น รับปีละ 600 คน จะจบเพียง 200 คนเท่านั้น แม้ในจำนวน 400 คนที่ต้องออกไป จะมีเหตุผลหลายประการ แต่มีเหตุผลทางภาควิชาการเป็นส่วนใหญ่ เช่น การทุจริตในการสอบ การลอกการบ้าน ฯลฯ สำหรับที่ Norwich University ก็มากเช่นกัน แต่สัดส่วนน้อยกว่าของ VMI คือปีละ 10-20% แต่บางปีอาจมากกว่า[26]

ควรกล่าวไว้ในที่นี้ว่า การที่นักเรียนนายร้อยต้องออกจากโรงเรียนจำนวนไม่น้อยนั้น ส่วนใหญ่มาจากเรื่องการทุจริตในเรื่องต่างๆ ซึ่งนักเรียนนายร้อยพบเห็นและรายงาน/พิจารณาโทษกันเอง ภายใต้ระบบเกียรติศักดิ์ กล่าวคือ ระบบการปกครองตนเองของนักเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกา ภายใต้ระบบเกียรติศักดิ์ (Honor Code และ/หรือ Honor Court) ทั้งที่ VMI, Norwich University และ West Point ทำงานได้ผลจริง และมีส่วนสำคัญในการลงโทษนักเรียนนายร้อยที่กระทำผิด โดยเฉพาะการทุจริตในการสอบ การลอกการบ้านของเพื่อน ฯลฯ จนกลายเป็นความศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกคนทุกฝ่ายยอมรับและสืบทอดกันมา[27] โดยไม่มีนักเรียนนายร้อยผู้ใด กลุ่มใดหรือรุ่นใดคิดที่จะดัดแปลง หรือสามารถจะละเมิดหรือล้มล้างความหมายไปจากเดิมได้ ในทำนองที่เกิดขึ้นในไทย คือ “ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน”[28]

---

[26] ตัวเลขเหล่านี้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลจากหลายฝ่ายในระหว่างการไปเก็บข้อมูลภาคสนาม คือได้รับทั้งอย่างเป็นทางการจากการบรรยายสรุปของฝ่ายบริหาร และอย่างไม่เป็นทางการจากการพูดคุย/ซักถามกับ Senior Vice President for Academic Affairs ของ Norwich University, Dean of the Faculty ของ VMI และ Dean of the Academic Board ของ West Point รวมทั้งการพูดคุยกับอาจารย์และนักเรียนนายร้อยทั้งไทยและอเมริกัน

[27] เช่นที่ VMI ผู้วิจัยและคณะมีโอกาสพบปะและฟังบรรยายสรุปจากนายทหาร (ระดับพันเอก) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลและเป็นพี่เลี้ยงให้กับนักเรียนนายร้อยที่เป็นคณะกรรมการของ Honor Court เมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559 นายทหารท่านนี้ได้ระบุถึงตัวเลขที่นักเรียนถูกไล่ออกด้วยความผิดจากระบบเกียรติศักดิ์จำนวน 10 คนในปีที่ผ่านมา (2015) (เฉลี่ยปีละ 10-30) และแม้ผิดเพียงครั้งเดียว ไม่ว่าจะขโมย โกหกหรือทุรจริตในการสอบ จะถูกลงโทษให้ออกทันที โดยเจ้าตัวที่ทำผิดยินดีออกเองหรือโดยคณะกรรมการ (Honor Court) ตัดสิน และผู้ที่มีอำนาจสั่งให้ออกมีผู้เดียวคือ ผู้บัญชาการ VMI ส่วนที่ West Point คณะผู้วิจัยได้ไปเยี่ยมและดูสถานที่ของคณะกรรมการ Honor Court แต่พอดีมีกรณีนักเรียนนายร้อยกระทำผิด และกำลังจะมีการพิจารณานักเรียนนายร้อยผู้นั้นซึ่งหน้าตาดูเครียดมาก คณะผู้วิจัยจึงรีบออกมา ไม่มีโอกาสได้พูดคุยกับนักเรียนที่เป็นคณะกรรมการของ Honor Court และที่ Norwich University ก็มีระบบที่เข้มงวดเช่นกัน คณะผู้วิจัยได้พูดคุยกับนักเรียนนายร้อยไทย และมีนายหนึ่งเป็นนักเรียนปกครองและเป็นกรรมการของ Honor Court ด้วย แต่ที่สำคัญและควรกล่าวในที่นี้คือ นักเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งที่คณะผู้วิจัยได้พบปะและพูดคุย ทุกคนทราบถึงระบบ Honor Code อย่างดี และไม่มีใครคิดว่าการรักษาระบบนี้อย่างเข้มงวดเป็นเรื่องไม่ดี

[28] ประเด็นนี้น่าสนใจว่าในประเทศอื่นๆ ที่รับระบบของ West Point ไปดำเนินการในประเทศของตน จะเกิดลักษณะเดียวกับของไทยหรือไม่ อย่างไร แต่ผู้วิจัยยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ เช่น ได้พยายามดึงข้อมูลนี้ในช่วงที่ไปเกาหลีใต้ เมื่อเดือนมิถุนายน 2559 โดยได้พบกับนักเรียนนายร้อยเกาหลี 4 นาย (ชาย 3 หญิง 1) และนักเรียนนายร้อยไทยในเกาหลีอีก 4 นาย นักเรียนนายร้อยไทยในเกาหลีใต้ได้แสดงความเห็นทำนองว่า ระบบของ West Point ในเกาหลีใต้มีความหย่อนยานเช่นกันกับของไทย คือมีลักษณะแบบเกาหลีใต้เช่นกัน แต่ยังไม่ถึงขั้นการดัดแปลงระบบเกียรติศักดิ์ ดังเช่นที่เกิดในไทย หรือแพร่หลายอย่างที่ปรากฏในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าปัจจุบัน (นักเรียนนายร้อยไทยที่ไปเรียนที่เกาหลีทั้ง 4 นายนี้ แม้มาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าช่วงสั้นในปี 1 ก็รับรู้เรื่องระบบเกียรติศักดิ์แบบไทยได้พอควร) และเมื่อผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก อินโดนีเซีย (ซึ่งไม่มีนักเรียนนายร้อยไทยไปเรียนที่นั่น) ในช่วงปลายมิถุนายนถึงต้นกรกฎาคม 2559 ก็พยายามพูดคุยถึงประเด็นทำนองนี้ แต่นักเรียนนายร้อยอินโดนีเซียที่มาคุยด้วย จำนวน 5 นาย (ชาย 3 และหญิง 2) ล้วนเป็นนักเรียนนายร้อยปกครองระดับหัวหน้านักเรียนและระดับกองพัน จึงไม่มีร่องรอยของข้อมูลในประเด็นนี้ อาจเพราะที่อินโดนีเซียไม่ได้ใช้ระบบนี้ในหอพักก็ได้

ในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของระบบเกียรติศักดิ์นี้ ถือเป็นเรื่องเด่นและเป็นข้อมูลที่คณะผู้วิจัยได้ยินได้ฟังเสมอมาอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปในทิศทางเดียวจากทั้งบรรดาศิษย์เก่า ฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยปัจจุบันทั้งสามแห่ง จึงถือว่ามีข้อเท็จจริงหรือน่าเชื่อถือได้ในระดับสูง และที่สำคัญคือเพราะด้วยความเข้มงวดของระบบนี้ แต่ในทางปฏิบัติอาจมีความยืดหยุ่นในลักษณะ “เคารพพี่ ให้เกียรติเพื่อน คอยเตือนน้อง” จึงกลายเป็นแกนกลางของการขับเคลื่อนในการผลิตทหารอาชีพแบบะวันตกไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืน เพราะมาจากความพร้อมเพรียงกันของผู้ปฏิบัติหรือกลุ่มนักเรียนนายร้อยด้วยกันเองที่ปฏิบัติกันอย่างจริงจัง และไม่มีใครคิดว่าการรักษาระบบนี้อย่างเข้มงวดเป็นเรื่องไม่ดี[29]

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ เนื่องจากการคงอยู่อย่างเข้มงวดของระบบ (Honor Code) นี้ หรือการมีมาตรฐานเดียว คือผิดเป็นผิดไม่มีการยกเว้น จึงสร้างความเชื่อมั่น เกิดความเป็นธรรมให้กับทุกคน และจะผลักดันให้ทุกคนต้องทำและพัฒนาด้วยตนเอง เช่น มีวินัย ซื่อสัตย์ ขยันและตั้งใจเรียน ฯลฯ คือมีความรับผิดชอบทั้งต่อตัวเองและผู้อื่น และมีผลทำให้หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เข้มข้นมีประสิทธิภาพในภาคปฏิบัติเป็นจริงได้ โดยนักเรียนนายร้อยเป็นผู้กำหนด ดูแลและควบคุมซึ่งกันและกันอย่างตรงไปตรงมา ในลักษณะที่ยืดหยุ่นและมีเสรีภาพพอควร แต่นักเรียนนายร้อยแต่ละนายต้องมีวินัย มีความซื่อสัตย์ และมีความรับผิดชอบในตนเองสูง จึงสามารถจะผ่านด่านอรหันต์ที่เข้มงวดทั้งสามภาค/สามขานั้น (วิชาการ ทหารและพลศึกษา) ไปได้อย่างภาคภูมิใจและมีเกียรติในฐานะทหารอาชีพ ที่มีความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้น และถือเป็นลักษณะเด่นของการวางหลักสูตรและการจัดระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกา ที่เป็นจริงได้และมีคุณภาพเทียบเท่ามหาวิทยาลัยชั้นนำ[30]

5.3 ภาควิชาการ: ระดับความเข้มข้นเทียบเท่ามหาวิทยาลัยชั้นนำ

ในการลงภาคสนามนี้ เจ้าของพื้นที่แต่ละแห่งได้เปิดโอกาสให้คณะผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้งสามส่วนใหญ่ คือส่วนการศึกษา/ภาควิชาการ การฝึกทางทหาร และพลศึกษา-กีฬา แต่เรื่องการฝึกทางทหารและพลศึกษา-กีฬา สำหรับนักเรียนนายร้อยไทยยังไม่น่าเป็นห่วงหรือไม่มีปัญหามากเท่ากับภาคแรก ในที่นี้จึงขอเน้นเฉพาะภาควิชาการเป็นหลัก เพราะมีความแตกต่างกันกับของไทยอย่างเห็นได้ชัด ทั้งด้านปรัชญาของการผลิตนายทหาร และ “หัวใจ” ของระบบและกระบวนการผลิต คือที่นี้ทั้งสามแห่งมีระดับความเข้มข้นทางวิชาการเทียบเท่ามหาวิทยาลัยชั้นนำ เนื่องจากระบบการผลิตนายทหารของ

[29] ข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยอเมริกันและไต้หวันทั้งสามแห่ง ที่คณะผู้วิจัยได้พบปะและพูดคุยจำนวนไม่น้อยกว่า 45-50 คน รวมทั้งนักเรียนนายร้อยไทยอีก 8-9 คน (มีนักเรียนนายร้อยหญิง 1 คนที่ Norwich University มาพูดคุยด้วย พูดไทยได้ แต่ถือสัญชาติอเมริกัน)

[30] ดู Academic Achievement/College Rankings ของสถาบันต่างๆ เช่น West Point ติด Top Ten เสมอทุกปี และในช่วงที่คณะผู้วิจัยได้พบปะและฟังบรรยายสรุปจากผู้บริหารฝ่ายวิชาการ คือ BG Timothy E. Trainor, Dean of the Academic Board ของ West Point ก็มีข้อมูลด้านนี้ปรากฏเช่นกัน เช่น ปี 2014 จาก HP Enterprise Security ปี 2015 จาก Forbes, Princetio Review และ US News and World Report

สหรัฐอเมริกานั้น มิใช่มุ่งตอบสนองความต้องการของกองทัพเท่านั้น หากยังเน้นคุณภาพของทหารตามความต้องการของตลาดแรงงานหรือความจำเป็นทางสังคมของภาคเอกชนอย่างมากด้วย กล่าวคือ

โดยพื้นฐานแล้ว ปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบการผลิตทางทหารของสหรัฐอเมริกาวางอยู่บนฐานของสังคมเป็นหลัก หรือมุ่งให้ผลผลิตมีความรอบรู้ พร้อมรองรับสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ เนื่องจากเป็นการมองไปข้างหน้าในระดับกว้างและไกลจากกองทัพออกสู่สังคมและโลกกว้าง คือมุ่งการผลิตทหารที่ทำงานในกองทัพก็ได้ หรือจะไปทำงานฝ่ายพลเรือนหรือภาคเอกชนในระดับประเทศหรือต่างประเทศก็ย่อมได้เช่นกัน[31] เพราะเป็นการผลิตทหารอาชีพที่มีความรู้เทียบเท่ากับบัณฑิตที่มีคุณภาพในสาขาต่างๆ ไปในตัวนั่นเอง

การผลิตทหารอาชีพที่มีความรอบรู้ตามทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและโลก และตอบสนองต่อตลาดแรงงานของภาคเอกชนด้วยนั้น ถือเป็นลักษณะเด่นของหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยในสหรัฐอเมริกา ดังนั้นทหารที่จบจากโรงเรียนนายร้อย จึงมีคุณภาพสูงและเป็นที่ยอมรับของภาคเอกชนหรือฝ่ายพลเรือน แต่การผลิตทหารในลักษณะเช่นนี้ ที่จริงแล้วของไทยก็เคยทำได้ในสมัยแรกของการก่อตั้งโรงเรียนนายร้อย (ดูบทที่ 4) เรื่องนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรต้องใส่ใจและนำมาพินิจอย่างจริงจัง หากต้องการให้ทหารไทยรุ่นใหม่เป็นทหารอาชีพแบบตะวันตก กล่าวคือ

แม้ของไทยจะตามแบบอย่างของระบบ West Point มานาน แต่ยังคงห่างไกลจาก “หัวใจ” ของต้นแบบอยู่มาก เพราะมักตามแต่เพียงรูปแบบเปลือกนอก และเน้นคุณภาพของทหารเพื่อการสนองตอบต่อความต้องการของกองทัพ (บก) เป็นหลัก[32] ส่วน “เนื้อใน” ทางปรัชญาของหลักสูตรที่ควรต้องคำนึงถึงความต้องการของสังคมด้วยนั้น ของไทยกลับไม่ใส่ใจหรือมักมองข้ามไปอย่างตั้งใจหรือไม่ก็ตาม อีกทั้งการนำระบบของการเรียนการสอนหรือการฝึกฝนทางวัฒนธรรมคิดอ่านในลักษณะทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชนตามต้นแบบมาใช้ในไทยนั้น กลับไม่สามารถนำมาหล่อหลอม/ฝึกอบรมให้กับนักเรียนนายร้อยได้มากนัก ทหารไทยจึงอาจได้เพียงด้านความเข้มแข็งทางร่างกายหรือด้านการใช้กำลัง ความ

---

[31] ตัวอย่างเช่น การเปิดหลักสูตรวิชาเอกด้าน International Studies มาจากเหตุผลนี้ เนื่องจากได้รับความนิยมในระดับมหาวิทยาลัยเช่นกัน และกลายเป็นภาควิชาใหญ่อย่างรวดเร็วทั้งทาง VMI, Norwich University, และ West Point ในเรื่องนี้เมื่อผู้วิจัยและคณะได้พบปะกับ Maj. Brent Hierman (Professor in International Studies) ของ VMI เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2559 เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นเรื่องการสอน และการให้ความสำคัญกับวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นั้น Maj. Hiernan ได้กล่าวถึงกระแสและเหตุผลของการเกิดสาขาวิชานี้ว่า ขึ้นอยู่กับตลาด และนักเรียนที่ VMI ให้ความสนใจกับกระแสโลกและต้องการไปทำงานต่างประเทศมากเช่นกัน ดังนั้นการมีความรู้และเข้าใจโลกภายนอกสหรัฐอเมริกาจึงเป็นสิ่งจำเป็น และทำให้สาขาวิชา International Studies ได้รับความนิยมมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในช่วง 10-20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกี่ยวพันมาจากเหตุการณ์ 911 เนื่องจากนักเรียนสนใจภูมิภาคตะวันออกกลางมากขึ้น แต่ภูมิภาคอื่นก็เช่นกัน

[32] งานวิจัยส่วนมากของทหาร ที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาหลักสูตรหรือนายทหารที่กองทัพบกต้องการ มักอยู่ในกรอบของความต้องการของกองทัพบกเสมอ เช่น “การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเพื่อสนองตอบภารกิจของกองทัพบก” โดย พล.ต.เกษม นภาสวัสดิ์ วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2533 และ “การศึกษาวิเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ผู้นำหน่วยทหารขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ” โดย พ.อ.ดร. พรภิเศก และคณะ *วารสารทางวิชาการ พ.ศ. 2555* สภาอาจารย์ ส่วนการศึกษา รร.จปร., 63-82.

รุนแรง และอาวุธเท่านั้น ส่วนความรอบรู้ตามหลักวิชาการ รวมทั้งการพัฒนาด้านวิธีคิดอ่าน การมองและเข้าใจโลกกว้างจากฐานคิดแบบปัญญาชน ยังคงห่างไกลหรือเทียบไม่ได้กับผลผลิตทางสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการ รวมทั้งห้องสมุด/แหล่งค้นคว้าทางวิชาการ ตลอดจนการจัดตั้งสถาบัน/โครงการส่งเสริมการทำวิจัย และแหล่งเงินทุนวิจัยในการสนับสนุนการทำงานวิจัยของนักเรียนในชั้นปี 4 (senior projects) ยังมีความเข้มข้นน้อยกว่ากันมาก เมื่อเปรียบเทียบกับทางสหรัฐอเมริกา จึงทำให้นักเรียนนายร้อยไทยแม้จะมีคุณภาพในเชิงวิชาชีพ หรือมีความรู้ทางทหารที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของกองทัพได้ก็จริง แต่กลับมีขีดจำกัดด้านความรอบรู้ตามหลักวิชาหรือในภาควิชาความรู้ โดยเฉพาะในเชิงวิชาความรู้ทั่วไปทางมนุษย์และสังคมหรือการมองโลกในเชิงกว้างแบบปัญญาชน/ผู้รู้ คือยังขาดวิธีคิด-ทักษะ ความรู้พื้นฐานทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งแม้เป็นความรู้ที่ไม่สามารถนำมาใช้ในเชิงประยุกต์ในการผลิตสิ่งของต่างๆ หรือการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้มากเท่ากับทางวิศวกรรมศาสตร์ แต่เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทหารอาชีพในการเข้าใจมนุษย์และสังคม ที่โลกตะวันตกให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าเรื่องวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่

ในระบบการผลิตทหารของสหรัฐอเมริกาก็เช่นกัน ฝ่ายบริหารและอาจารย์ของสถาบันการศึกษาทั้งสามแห่งนั้นต่างได้เน้นเสมอว่า ความรู้จากสองหมวดนี้คือ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นสิ่งที่ทหารอาชีพขาดไม่ได้ และได้บรรจุวิชาเหล่านี้ให้นักเรียนนายร้อยต้องเรียนในหลักสูตรวิชาแกน (Core Curriculum) นอกจากนี้ยังมีหนังสือจำนวนมากในสองสาขานี้อยู่ในชุดหนังสือแนะนำให้นักเรียนนายร้อยควรอ่านนอกเวลาอีกไม่น้อยกว่า 400 เล่ม[33] เนื่องจากจะช่วยทำให้ทหารมีความคิดอ่านทางสังคมและมองโลกจากสิ่งที่ทหารคุ้นเคย/เคยชินในเรื่องการใช้อำนาจ กำลังหรือความรุนแรง ไปสู่แนวทางอื่นๆ ที่จำเป็นต่อทหาร เช่น สันติวิธี คือการใช้ปัญญาและความรู้ มีเหตุผล รู้จักการประนีประนอม การยอมรับความหลากหลาย ความแตกต่าง รวมทั้งการให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือ พื้นฐานของสังคมประชาธิปไตย และทหารก็จำเป็นต้องทำความเข้าใจ เพราะต้องอยู่กับสังคมที่ใหญ่ขึ้นให้ได้นั่นเอง

ปฏิเสธไม่ได้ว่า ในสังคมประชาธิปไตยทั้งหลาย การฝึกอบรมนักเรียนนายร้อย/ทหารเป็นไปในแนวทางนี้อย่างชัดเจน คือทหารอาชีพจำเป็นต้องมีความคิดอ่านทางสังคมและมองโลกจากมุมของฝ่ายประชาธิปไตย ฝ่ายพลเรือนด้วย เพราะเป็นทักษะและวิธีคิดที่สำคัญของอีกโลกหนึ่งที่ทหารอาชีพควรต้องเรียนรู้และเข้าใจ เข้าถึง จึงจะพัฒนาแนวทางการทำงานของทหารไปสู่เป้าหมายได้อย่างมี

[33] หนึ่งใน 400 เล่มนี้คือ *The Art of War* ของ Sun Tzu เพราะเป็นที่ทราบกันดีว่าในระบบโรงเรียนทหารของสหรัฐอเมริกากำหนดให้นักเรียนทหารอ่าน และทหารอเมริกันที่ผ่านระบบโรงเรียนทหารล้วนเคยอ่านตำราพิชัยสงครามซุนวู ตัวอย่าง เช่น As the former U.S. Chairman of the Joint Chiefs of Staff Colin Powell said, "I've read the Chinese classic *The Art of War* written by Sun Tzu. Sun Tzu has been studied for hundreds of years. He continues to give inspiration to soldiers and politicians. So every American soldier in the army knows of his works. We require our soldiers to read it." http://www.suntzu1.com/content/who_is_sun_tzu/

ประสิทธิภาพหรือเป็นที่ยอมรับของสังคม เพราะทหารมิใช่อยู่แต่ในโลกของตนเองหรือเฉพาะในกรมกองของกองทัพเท่านั้น หากยังต้องอยู่ในโลกที่ใหญ่ขึ้นให้ได้ด้วยคือ สังคม และเป็นสังคมที่ฝ่ายพลเรือนเป็นใหญ่ ดังนั้นการใส่ความคิดอ่านเรื่องประชาธิปไตยเข้าไปในหัว ในฐานคิดหรือกระบวนทัศน์ (Paradigm) ของนักเรียนนายร้อย จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ต่อเนื่องมาจากการกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization) และอยู่ในปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบการผลิตทหารในสหรัฐอเมริกามานานแล้ว จนกลายเป็นจารีตประเพณีหรือ “จิตญญาณ” และจิตวิญญาณนี้ยังคงสืบต่อเนื่องมาถึงสมัยปัจจุบัน (รวมทั้งทางยุโรปด้วย)

ดังนั้น ถ้าไทยยังคงต้องการตามแบบอย่างของสหรัฐอเมริกา และต้องการทำให้การผลิตทหารบรรลุตามเป้าหมายเช่นเดียวกับของ West Point แล้ว ทางแก้ไขในเรื่องนี้จำเป็นต้องเริ่มจากความเข้าใจที่ถูกต้อง คือส่วนการศึกษา CRMA และหน่วยเหนือทั้งระดับกองทัพและรัฐบาล ควรต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจ “เนื้อใน” ทางปรัชญาของหลักสูตรและ “หัวใจ” ของระบบการผลิต/การเรียนการสอน โดยเฉพาะ “จิตวิญญาณ” ของความเป็นทหารอาชีพ และเอาจริงเอาจังกับการเรียนการสอนเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น จากนั้นจึงนำความเข้าใจนี้มาเป็นหลักคิดสำหรับการออกแบบใหม่ให้กับ CRMA เพื่อทำให้เกิดระบบและครบทั้งกระบวนการของการเรียนรู้ในลักษณะการสร้างทหารอาชีพ ที่มีความเป็นทหารวิชาการไปในตัวตามต้นแบบของสหรัฐอเมริกา

การริเริ่มดำเนินการใหม่ทั้งหมดนี้คงไม่ใช่เรื่องยากนัก หากมีการกำหนดนโยบายและตั้งเป้าหมาย รวมทั้งมีการดำเนินการอย่างจริงจังในทุกระดับ โดยเฉพาะจากระดับผู้นำ รัฐบาล กองทัพ ลงมาถึงหน่วยการศึกษา ดังตัวอย่างเพื่อนบ้านในหลายประเทศในเอเชีย ที่ถอดแบบระบบของ West Point มาพัฒนาในช่วงเดียวกับของไทย เช่น กรณีของเกาหลีใต้ และไต้หวัน แต่กลับประสบความสำเร็จอย่างดี เพราะผู้นำของทั้งสองประเทศนี้มีความรู้ ความเข้าใจส่วนที่เป็น “เนื้อใน” ของระบบ West Point อย่างดี และมีนโยบายที่มุ่งมั่นและผลักดันการปฏิบัติการตามต้นแบบนั้นอย่างเอาจริงเอาจังนั่นเอง

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า หากมีการตามแบบอย่างของระบบ West Point อย่างจริงจังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องแล้ว CRMA ก็มีโอกาสประสบความสำเร็จได้เช่นเดียวกับเกาหลีใต้และไต้หวัน เนื่องจากระบบและกระบวนการเรียนรู้ทางวิชาการของทหารสหรัฐอเมริกา ทั้งในโรงเรียนนายร้อยของรัฐและเอกชนนั้นไม่ได้มีระบบซับซ้อนหรือซ่อนเงื่อนแต่ประการใด คือมีลักษณะเด่นร่วมกันที่พัฒนาขึ้นจากฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเน้นทางวิศวกรรมศาสตร์ก็จริง แต่กลับไม่เคยทิ้งหมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อให้ทหารอาชีพมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ สังคมและการมองโลกในเชิงกว้างแบบบัณฑิต/ปัญญาชน คือทหารเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และไม่แบ่งแยกทหารกับพลเรือนอย่างเด็ดขาด แต่ที่สำคัญก็คือ ทหารไม่ได้ใหญ่กว่าสังคม/รัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง ดังจะเห็นได้ว่าระบบของโรงเรียนนายร้อย (รวมทั้งกองทัพของสหรัฐอเมริกา) มิได้ฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อยมีความคิดอ่านที่เน้นอำนาจนิยมหรือในเชิงที่เห็นว่า ทหาร กองทัพต้องอยู่เหนือฝ่ายพลเรือน/ภาคเอกชน

ในทางตรงข้าม ระบบโรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกากลับส่งเสริมให้นักเรียนนายร้อยมีวิธีคิด และการให้คุณค่าต่างๆ ทางสังคมการเมืองไม่ต่างไปจากประชาชนทั่วไปที่ผ่านการกล่อมเกลาทางสังคม คือเคารพความเป็นใหญ่ของฝ่ายพลเรือนหรือรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง และการมองโลกกว้างเช่นเดียวกับผู้รู้ บัณฑิตหรือปัญญาชนทั่วไป เช่น มีลักษณะในเชิงวิพากษ์ เป็นเหตุเป็นผล ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ และเข้าใจสังคมและโลกในเชิงกว้าง ฯลฯ โดยการเรียนรู้ทางวิชาการตามแบบพลเรือนที่มีการเรียนการสอนตามมหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วไป และเป็นไปอย่างเป็นระบบและครบกระบวนการทั้งด้านการจัดหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน และการเปิดทางให้นักเรียนนายร้อยใช้ชีวิตในระบบหอพัก (Barracks) หรือกรมนักเรียนอย่างใกล้เคียงกับชีวิตปกติของนักศึกษาพลเรือนมากที่สุด กล่าวคือ

แม้จะอยู่ในเครื่องแบบ อยู่ในหอพักที่มีกฎระเบียบ และต้องฝึกฝนทางทหารและร่างกายอยู่เสมอก็ตาม แต่นักเรียนนายร้อยยังมีเวลาอิสระอย่างพอเพียงสำหรับการฝึกฝนภาควิชาการ ทั้งในเรื่องการอ่านหนังสือ การทำการบ้าน การทำรายงาน ฯลฯ และการฝึกฝนความถนัดทางวิชาการที่จะได้รับการพัฒนาต่อไปเมื่อจบการศึกษา สิ่งเหล่านี้ย่อมจะช่วยทำให้ทหารมีวิธีคิด กระบวนทัศน์และความรู้ทางวิชาการในระดับที่ไม่ต่างจากบัณฑิตทั่วไป และสามารถทำงานร่วมกับพลเรือนหรือออกไปทำงานภาคเอกชนในทุกระดับได้อย่างมีคุณภาพ คือเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย หากทหารมีความรู้ และใช้ความรู้นั้นได้ดีเช่นเดียวกับสาขาอาชีพอื่นๆ ในสังคม

เพื่อการบรรลุเป้าหมายนี้ คือการผลิตทหารอาชีพที่เป็น “นักวิชาการในเครื่องแบบ” นั้น จะเห็นได้ว่าโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งได้เน้นการพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการ ที่มีระดับไม่ต่างไปจากมหาวิทยาลัยชั้นนำ โดยมีการจัดวางหลักสูตรทางวิชาการและมีการปรับปรุงตลอดเวลา เพื่อปรับให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป และการปรับเปลี่ยนเพื่อพัฒนาอย่างสม่ำเสมอนี้ มิใช่เพียงเพื่อมุ่งตอบสนองตรงตามความต้องการของกองทัพ สังคมทหารเท่านั้น หากยังรวมถึงสังคมประชาธิปไตย และสังคมภาคพลเรือน/เอกชนอีกด้วย จึงมีการปรับเนื้อหา เปิดสาขาและวิชาใหม่ๆ อยู่เสมอ ตามความต้องการของสังคมหรือเพื่อตามทันกระแสโลกนั่นเอง

อย่างไรก็ดี เพื่อความชัดเจนในเรื่องนี้ขอยกตัวอย่าง แนวโน้มของโลกทางทหารและความมั่นคงในสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะยุคหลังเหตุการณ์กรณี 911 และการก่อการร้ายจากโลกมุสลิมกลายเป็นกระแสหลักของตะวันตกนั้น โรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งในสหรัฐอเมริกา (รวมทั้งในยุโรปด้วย) มีนักเรียนนายร้อยเลือกเรียนภาษาอารบิก (Arabic) มากขึ้น และวิชาทางด้านตะวันออกกลางก็มากขึ้นเช่นกัน และการปรับปรุงนี้มีผลให้การเลือกเรียนวิชาเอกของนักเรียนนายร้อยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปด้วย กล่าวคือ แม้ด้านวิศวกรรมศาสตร์ยังคงมาเป็นที่หนึ่ง แต่หลายสาขากลับมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น คือมีจำนวนนักเรียนนายร้อยมากขึ้นในสาขาอื่นๆ ที่มิใช่ทางวิศวกรรมศาสตร์ ดังตัวอย่างเช่น ที่ VMI สาขา

International Studies (IS) กำลังมาแรงและได้รับความนิยมประมาณ 20-25 % ของนักเรียนทั้งหมด และตัวเลขนี้มีแนวโน้มที่ใกล้เคียงกับทาง West Point และ Noriwch University เช่นกัน[34]

สำหรับนักเรียนนายร้อยไทยที่ไปเรียนโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกาก็เช่นกัน คือมีแนวโน้มเลือกสาขาอื่นที่มิใช่วิศวกรรมศาสตร์เท่านั้น หากยังมีสาขาอื่นๆ ทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เช่น ที่ West Point มีนักเรียนนายร้อย 3 นาย เลือกเรียนวิศวกรรมศาสตร์ 2 นาย อีกนายหนึ่งเลือกสาขาด้านการต่อต้านการก่อการร้าย ที่ VMI มีนักเรียนนายร้อย 2 นาย เลือกวิศวกรรมศาสตร์และเลือกทางสาขาธุรกิจ และที่ Norwich University มีนักเรียน 3 เลือกวิศวกรรมศาสตร์หนึ่ง เลือกทางสาขาธุรกิจหนึ่ง และเลือกวิชาเอกประวัติศาสตร์อีกหนึ่ง[35]

ควรกล่าวเน้นในที่นี้ว่า การปรับเปลี่ยน แก้ไข และพัฒนาหลักสูตรของทาง West Point และที่อื่นๆ มีอยู่ตลอดเวลานั้น ทางโรงเรียนนายร้อยไทยก็มีการปรับปรุงหลักสูตรอยู่บ้างตามภารกิจ “เพื่อให้มีความเหมาะสม ก้าวหน้า ทันสมัยและได้มาตรฐาน รวมทั้งสอดคล้องกับความต้องการของกองทัพ สถานการณ์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป” เช่น การปรับหลักสูตรการศึกษาจาก 5 ปีลดเหลือ 4 ปี และจาก 4 ปี กลับไปเป็น 5 ปี (หลักสูตร พ.ศ. 2558) ในปี 2560 เป็นต้น แต่การปรับหลักสูตรเหล่านี้มักพินิจจากความต้องการของกองทัพบกเป็นหลัก และกลับไม่ได้ดูครอบคลุมถึงการปรับเข้ากับสถานการณ์การเมืองและสังคมในปัจจุบันมากนัก[36] ดังที่ West point ได้คำนึงถึง เนื่องจาก West Point และโรงเรียนนายร้อยเอกชนทั้งหลายมักมองออกไปนอกกองทัพบกเสมอ คือให้ความสำคัญกับสังคมและโลกกว้างด้วย

---

[34] ข้อมูลและตัวเลขนี้มาจากการบรรยายสรุปของฝ่ายบริหาร และการพูดคุยกับอาจารย์หัวหน้าภาคและอาจารย์ผู้สอน รวมทั้งจากนักเรียนนายร้อยแต่ละนาย โดยเฉพาะคำถามเรื่องเหตุผลในการเลือกวิชาเอกของแต่ละนาย และแนวโน้มการเลือกสาขาของนักเรียนนายร้อยในรุ่นและภาพรวมของโรงเรียน และข้อมูลทั้งสามส่วนใหญ่นี้ คือจากฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียน มีความสอดคล้องไปในแนวเดียวกัน

[35] เมื่อได้พูดคุยกับนักเรียนไทยทั้งสามแห่งนี้ ผู้วิจัยได้อธิบายถึงเป้าหมายของการมาเก็บข้อมูลครั้งนี้อย่างตรงไปตรงมาว่า จะหาทางทำอย่างไรให้นักเรียนนายร้อยในไทยเอาใจใส่การเรียนให้มากขึ้น เพื่อเป็นทหารอาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการเช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา และยังหวังว่านักเรียนรุ่นใหม่จากต่างประเทศจะเป็นกำลังสำคัญสำหรับของการผลักดันให้มีการปฏิรูปในเรื่องนี้ให้สำเร็จในอนาคตอันใกล้ และพบข้อมูลที่น่าสนใจว่า นักเรียนรุ่นใหม่กล้าพูดและกล้าแสดงความคิดเห็นต่างๆ ในลักษณะวิพากษ์มากขึ้น และข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะของนักเรียนก็มีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกันกับสิ่งที่ผู้วิจัยกำลังดำเนินการอยู่ เพราะนักเรียนนายร้อยไทยที่นี้ต่างต้องเรียนภาควิชาการอย่างหนัก แต่กลับไม่ย่อท้อเพราะเห็นว่ามีประโยชน์ในระยะยาวและนักเรียนนายร้อยผู้อื่นก็ทำได้ และถ้าจะให้สิ่งนี้เกิดขึ้นในไทย นักเรียนนายร้อยส่วนใหญ่ยังไม่มั่นใจนักว่าจะเริ่มจากไหน อย่างไร บางส่วนอาจเห็นว่าน่าจะเริ่มที่โรงเรียนเตรียมทหารด้วยซ้ำ แต่ทุกคนก็เห็นตรงกันว่า เป็นเรื่องจำเป็นที่นักเรียนไทยควรต้องพัฒนาให้ได้เช่นเดียวกับของสหรัฐอเมริกา สิ่งนี้จึงถือเป็นเรื่องน่ายินดี น่ารับฟังมาก และน่าจะนำมาปรับปรุงให้กองทัพและโรงเรียนนายร้อยมีลักษณะสากลขึ้น หากผู้ใหญ่ที่มีอำนาจรับฟังและนำไปปรับเปลี่ยนระบบที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน

[36] งานวิจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติของนักเรียนนายร้อยที่เหมาะสมหรือเป็นที่ต้องการของกองทัพ โดยศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนนายร้อยหลักสูตร 4 ปี ไปสู่ 5 ปี ก็เน้นความต้องการของกองทัพเป็นหลักเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างงานวิจัยในลักษณะทำนองนี้อีกมาก ที่ใช้ความต้องการของกองทัพบกหรือผู้บังคับบัญชาของโรงเรียนนายร้อยเป็นตัวตั้ง เช่น พันโทหญิง บุษยมาส ทรรทรานนท์ และ พันตรีหญิง จิดาภา ธรรมวิหาร, “การศึกษาความพึงพอใจและคาดหวังของผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” *วารสารทางวิชาการ พ.ศ. 2551* สภาอาจารย์ ส่วนการศึกษา รร.จปร. ปีที่ 6 (2551), 174-181.

ดังนั้น การผลิตทหารในสหรัฐอเมริกาจึงแตกต่างกันไปจากของไทยทั้งในด้านปรัชญา ทักษะ และวิธีคิด กระบวนทัศน์ โดยเฉพาะในภาควิชาการที่กว้างและลึกซึ้งกว่าของ CRMA อย่างมาก และสิ่งที่ไม่เคยหายไปในแต่ละหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยในสหรัฐอเมริกาก็คือ จะมีหลักสูตรวิชาแกน (Core Curriculum) ซึ่งวิชาแกนนี้มิใช่เพียงวิชาที่จำเป็นในการเรียนระดับสูงขึ้นไป หากยังเน้นการให้ความสำคัญกับหมวดวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เช่น วิชาประวัติศาสตร์ จิตวิทยา การเมือง กฎหมายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ฯลฯ เนื่องจากปรัชญาของโรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกาทั้งสามแห่งนี้ถือว่า การจะเป็นทหารอาชีพที่ดีและปฏิบัติงานได้ดี ต้องมีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจในเรื่องเงื่อนไขของมนุษย์ สังคมและความเป็นไปของโลกอย่างดี[37]

ข้อมูลและความคิดเห็นในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้รับทราบโดยตรงจากฝ่ายบริหารทั้งสามแห่ง เพราะเท่าที่ได้ฟังการบรรยาสรุปและการพูดคุยกับผู้บริหารส่วนภาควิชาการของทั้งสามแห่งนั้น ต่างได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นในประเด็นนี้ตรงกันอย่างดี และบางวิชาที่เปิดใหม่ที่อยู่ในสองหมวดนี้ ทั้งผู้บริหารและอาจารย์ที่สอนได้กล่าวตรงกันว่า ส่วนหนึ่งเป็นข้อเสนอแนะจากผู้บังคับบัญชาระดับสูงที่เคยมีประสบการณ์ในสนามรบมาแล้ว และเห็นว่าเป็นความรู้ที่นักเรียนนายร้อยควรต้องเรียนรู้ไว้ก่อน และการให้ความสำคัญในเรื่องมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นี้เข้าใจว่า คงมิใช่จำกัดอยู่เพียงในระดับฝ่ายบริหารทางวิชาการหรืออาจารย์ผู้สอนเท่านั้น แต่ในระดับที่สูงขึ้น เช่น ระดับผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยและผู้นำของกองทัพก็น่าจะมีปรัชญานี้เช่นกันด้วย

---

[37] ปรัชญานี้ผู้วิจัยได้รับฟังมาจากฝ่ายบริหารทางวิชาการของโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่ง เริ่มจาก BG Jeffrey G. Smith, Dean of the Faculty ของ VMI ต่อมาคือ Dr. Guiyou Huang, Senior Vice President for Academic Affairs ของ Norwich University และตอนท้ายคือ BG Timothy E. Trainor, Dean of the Academic Board ของ West Point ก็ได้กล่าวในทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ การพบปะกับอาจารย์ระดับหัวหน้าภาคและผู้สอนในสาขาทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ก็พูดตรงกัน และยังพบว่าในชั้นเรียนอาจารย์ผู้สอนมักเน้นให้นักเรียนเข้าใจในประเด็นเนื้อหาตามปรัชญานี้ได้อย่างดี เช่น ทำไมทหารต้องเรียนวิชานี้หรือการเรียนวิชานี้มีประโยชน์ต่อทหารอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นด้านความสัมพันธ์กับต่างประเทศ วิชาประวัติศาสตร์และวิชากฎหมาย เป็นต้น และควรกล่าวในที่นี้ว่า อาจารย์หลายท่านที่เคยไปเมืองไทยและมีโอกาสไปเยี่ยมโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ได้แสดงความเห็นว่า นักเรียนนายร้อยไทยเน้นเรื่องการฝึกทางทหารมากไป เช่น ที่ West Point อาจารย์สามท่าน (ระดับพันเอกหญิงหัวหน้าภาควิชา คือ Col. Ryan และระดับพันโท LTC Evangelista และพันตรีจากภาควิชา Psychology ซึ่งเป็นภาควิชาที่ใหญ่มีอาจารย์ 40 ท่าน) ที่ผู้วิจัยและคณะได้พบปะและพูดคุย เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2559 ทั้ง Col. Ryan และ LTC Evangelista ต่างได้แสดงความเห็นตรงไปตรงมาว่า West Point ไม่ชอบการฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยที่เน้นเพียงด้านของการฝึกทางทหารเป็นหลัก และได้ยังแนะนำให้เห็นว่า การเรียนรู้ให้กว้างทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ย่อมเป็นผลดีกับทหารอาชีพ ในประเด็นหลังนี้นักเรียนนายร้อยทั้งอเมริกัน ไต้หวันและไทยก็เห็นด้วยอย่างมาก และคิดว่าวิชาต่างๆ ในสองหมวดนี้ รวมทั้งหลักสูตรวิชาแกน (Core Curriculum) ทำให้การฝึกอบรมทหารที่นี้มีลักษณะเป็นปัญญาชน คือเข้าใจมนุษย์ สังคมและการมองโลกในเชิงกว้าง และในส่วนของนักเรียนนายร้อยไทยโดยเฉพาะที่เรียนอยู่ที่ West Point ยังเห็นว่า การเรียนวิชาสองหมวดนี้ยังช่วยในการพัฒนาระบบ/วิธีคิด (Thinking) ได้อย่างดี เช่นการเรียนประวัติศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา มีข้อคิดและเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของทหารและระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้การเรียนวิชาแกนยังช่วยทำให้เข้าใจคนอื่น สังคมอื่น ฯลฯ จึงเป็นสิ่งที่ควรเน้นให้มากในการศึกษาของทหาร เนื่องจากทหารต้องนำคนอื่นได้หรือต้องโน้มน้าวคนอื่นให้ได้ด้วย จึงจะเป็นผู้นำที่ดีได้ คือมีความชอบธรรมในการนำ ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญทางสังคม และการฝึกอบรมให้ทหารอาชีพมีพื้นฐานความรู้ที่ดีทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นี้ ควรเพิ่มเติมในที่นี้ไว้ว่า มิใช่มีเฉพาะในระบบของสหรัฐอเมริกาเท่านั้น ยังพบเห็นอย่างชัดเจนในระบบของยุโรปและเอเชียด้วย (ดู บทที่ 6 และ 7)

ในระหว่างที่ผู้วิจัยกำลังเขียนงานวิจัยนี้ ได้ทราบว่าเรื่องนี้มีการเผยแพร่ทางสื่อมวลชนของสหรัฐอเมริกาด้วย และได้รับการยืนยันจากผู้บัญชาระดับสูง คือผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อย West Point (Lt. Gen. Robert L. Caslen Jr. of the U.S. Military Academy) รวมทั้งผู้นำของหน่วยอื่น คือ โรงเรียนนายร้อยของทหารเรือและทหารอากาศด้วย (Vice Adm. Walter E. "Ted" Carter Jr. of the U.S. Naval Academy and Lt. Gen. Michelle D. Johnson of the U.S. Air Force Academy) ที่ต่างให้ความสำคัญกับความรู้ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในการฝึกอบรมความเป็นทหารอาชีพ พร้อมเน้นให้นักเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกาทั้งสามเหล่าทัพควรมีความรู้ในสองสาขานี้อย่างดี เพราะเป็นฐานคิดสำคัญเพื่อพัฒนาวิธีคิด การแก้ไขปัญหาและรักษาคุณภาพของความเป็นผู้นำทางทหาร

ตัวอย่างในเรื่องนี้ มีบทความใน The Washington Post ที่กล่าวถึงประเด็นนี้อย่างน่าสนใจ ความว่า Students come to West Point, Annapolis and Colorado Springs in quest of an officer's commission and a bachelor's degree. Many cadets and midshipmen gravitate toward majors in science or engineering. But the nation's service academies also want these future officers to learn something about the human condition. "We want people to think critically," said Lt. Gen. Michelle D. Johnson, superintendent of the U.S. Air Force Academy. "I find myself being a champion of the humanities."[38]

ในขณะที่ผู้นำของ West Point เน้นว่า "Our vision is to be the preeminent leadership development institute in the world,"[39] said Lt. Gen. Robert L. Caslen Jr., superintendent of the U.S. Military Academy. That means learning about character, he said. "If you fail in character, you fail in leadership." และผู้นำของทหารเรือ ได้เน้นต่อมาว่า "I want midshipmen when they graduate to be critical thinkers, problem-solvers, doers," said Vice Adm. Walter E. "Ted" Carter Jr., superintendent of the U.S. Naval Academy."[40]

ถัดจากเรื่องหลักสูตรการศึกษา และความสำคัญของความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับทหารแล้ว สิ่งสำคัญที่ตามมาและโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งได้มุ่งเน้นรักษาตลอดมาคือคุณภาพของระบบการเรียนการสอนและการวัดผลอย่างเข้มข้น ทั้งระบบการรับอาจารย์ การพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ใหม่ การจัดชั้นเรียนในขนาดเล็ก (West Point 15-18, แต่ที่ Norwich

---

[38] ผู้สนใจเนื้อหาทั้งหมด ดูบทความ Nick Aderson, "Service academies: Where the U.S. military meets liberal arts" The Washington Post April 26, 2016 https://www.washingtonpost.com/news/grade-point/wp/2016/04/26/service-academies-where-the-u-s-military-meets-liberal-arts/ขอบคุณนักเรียนนายร้อยไทยที่ West Point (Komkrit Kongmuang, นนร. คมกริช กองม่วง) ที่ช่วยส่งข่าวสารนี้มาให้ทาง Facebook

[39] "West Point is the preeminent leader development institution in the world" เป็น Vision ของ West Point ที่พบเห็นได้โดยทั่วไป แม้แต่การบรรยายสรุปจากฝ่ายบริหารก็พบ Vision นี้ เป็นลำดับแรกของการนำเสนอ

[40] Nick Aderson, "Service academies: Where the U.S. military meets liberal arts" The Washington Post April 26, 2016

University และ VMI อาจมีขนาดใหญ่ขึ้นในบางวิชาถึง 22-30/50-60 คนในกรณีของ Norwich University) และวิธีการสอนที่เน้นการฝึกฝนทางวิธีคิดในลักษณะถกเถียงมากกว่าบรรยาย นอกจากนี้ยังต้องมีห้องสมุด แหล่งค้นคว้าข้อมูลและความรู้ที่ก้าวหน้าทันสมัย ตลอดจนแหล่งเงินทุนสนับสนุนการวิจัย (ทั้งจากภายในและภายนอกโรงเรียน) การมีระบบหอพักภายใต้การสร้างวินัยเชิงบวก และ/หรือการมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนนายร้อยมีโอกาสในการเอาใจใส่กับภาควิชาการ คือมีเวลาอิสระและสามารถพัฒนาความรู้ทางวิชาการไม่ต่างไปจากนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพลเรือน

ในเรื่องระบบการรับอาจารย์นั้น อาจารย์ของโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งมีทั้งอาจารย์พลเรือนและทหาร ในส่วนของ VMI และ Norwich University มีระบบคล้ายกันคือ ในส่วนของหน่วย ROTC นั้นมาจากการจัดการของกองทัพแต่ละเหล่าทัพ คือนายทหารหัวหน้าหรือฝ่ายบริหารและอาจารย์มาจากทหารในกองทัพต่างๆ ของสหรัฐอเมริกา เช่น ทหารบก เรือและอากาศ ส่วนอาจารย์ที่อยู่ภาควิชาการเป็นพลเรือนจบปริญญาเอกและปริญญาโท และเป็นไปตามมาตรฐานของมหาวิทยาลัยพลเรือนชั้นนำทั่วไป และมีทั้งอาจารย์ที่มียศทางทหารและไม่มียศ คือเป็นอาจารย์พลเรือน ซึ่งอาจเป็นอาจารย์ประจำหรือเป็นอาจารย์พิเศษจากมหาวิทยาลัยมาสอนเป็นครั้งหรือภาคการศึกษาก็ได้[41]

สำหรับที่ West Point มีระบบการรับอาจารย์ต่างไปจากสองแห่งแรก เพราะอาจารย์ของ West Point มีสามแบบใหญ่ คือ (1) กลุ่มใหญ่สุดได้แก่ นายทหารรุ่นหนุ่ม (ยศร้อยเอกถึงพันโท) ที่หมุนเวียนมาสอน 3 ปี (Rotating Military, 56%) (2) กลุ่มรองลงมาเป็นอาจารย์พลเรือนจบปริญญาเอก (Civilian Faculty, 26%) และ (3) กลุ่มทหารอาวุโส (Senior Military 18%) การมาเป็นอาจารย์ที่ West Point ถือว่าเป็นเกียรติสูงของทหารบกอเมริกัน[42] และมีการรับอาจารย์ใหม่รุ่นหนุ่ม (อาจารย์กลุ่มหมุนเวียน) อยู่เป็นประจำ จึงมีระบบการพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ใหม่อย่างจริงจัง โดยมีการจัดตั้งสถาบันขึ้นเป็นการเฉพาะในการนี้คือ The Center for Faculty Excellence[43] และมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้นายทหารที่มาเป็นอาจารย์มีโอกาสเรียนต่อทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก[44]

---

[41] เช่นที่ VMI วิชาใหม่ๆ หรือวิชาที่ทหารอาจไม่เชี่ยวชาญ มักเชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมาสอนเป็นภาคการศึกษา หรืออาจรับอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านนี้มาเป็นอาจารย์ประจำ เป็นอาจารย์พลเรือน ดังวิชาที่ผู้วิจัยและคณะไปเข้าฟังคือ “Comparative Politics” ของสาขา International Studies (IS 230-01) สอนโดย Dr. Vera Heuer, Professor of International Studies, เป็นอาจารย์พลเรือน (ผู้หญิง) มีนักเรียน 16 คน เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559 (1050-1150) ในขณะที่นั่งฟังอาจารย์สอนและนักเรียนนายร้อยมีคำถามและมีการแสดงความเห็นที่หลากหลายตลอดการบรรยายนั้น ผู้วิจัยมีความรู้สึกว่า บรรยากาศในห้องเรียนคล้ายกับนักศึกษาทางรัฐศาสตร์ คือนักเรียนนายร้อยมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมาก และเนื้อหาที่อาจารย์บรรยายน่าจะช่วยให้นักเรียนนายร้อยเข้าใจการเมืองระบบต่างๆ ทั่วโลกมากขึ้นเช่นกัน

[42] ข้อมูลนี้ได้จากการฟังบรรยายสรุป (Academic Brief) จาก BG Timothy E. Trainor, Dean of the Academic Board พร้อมด้วยการบรรยายของนาย Brent Matthews, Director, Internaltional Intellectual Development Division ของ West Point (in Dean’s Office, Taylor Hall) เมื่อวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2559 นอกจากผู้วิจัยแล้ว มีผู้ร่วมฟังอีกสองท่านคือ พ.อ.พิสิษฐ์ ลิขิตสุภิณ (ศิษย์เก่าจาก Texas A & M University) ผชท./ทบ. กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. และพ.ท.หญิง ผศ.ดร.ชัญญาพัทธ์ วิพัฒนานันทกุล อาจารย์ กมส. สกศ. รร. จปร.

[43] เรื่องนี้ทาง West Point เน้นเป็นพิเศษ เนื่องจากมีระบบนายทหารรุ่นหนุ่มหมุนเวียนมาเป็นอาจารย์ใหม่จำนวนมาก โดยมีการจัดตั้งสถาบันขึ้นเป็นการเฉพาะในการนี้คือ The Center for Faculty Excellence และคณะผู้วิจัยได้พบกับ Dr. Mark Evans ผู้อำนวยการของศูนย์คนปัจจุบัน เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2559 และได้แลกเปลี่ยนความเห็นในระดับหนึ่ง และยังได้รับข้อแนะนำจาก Dr. Evans หลายประเด็น

ดังนั้น ในการรับอาจารย์ใหม่ของ West Point จึงมีตัวเลือกมาก และย่อมจะได้อาจารย์ใหม่ที่มีคุณภาพสูง เนื่องจากนายทหารที่เป็นศิษย์เก่าของ West Point จะสมัครกลับเข้ามาเป็นอาจารย์มาก และมีการแข่งขันค่อนข้างสูงมาก และนายทหารกลุ่มนี้มิใช่มาสอนทางทหารเท่านั้น จำนวนมากมาสอนในส่วนของภาควิชาการทั้งวิชาเลือกและวิชาแกน และเท่าที่คณะผู้วิจัยมีโอกาสได้เข้าฟังในชั้นเรียนที่มีการสอนจริงอยู่เพียง 4 วิชา คือ วิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออก[45], วิชาภูมิรัฐศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้[46], วิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ[47] และวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ[48] นอกจากอาจารย์ (ในส่วนของอาจารย์หมุนเวียน Rotating Military) มีวิธีการสอนที่ดีแล้ว เนื้อหาของวิชาก็มีความลึกทางแนวคิดและทฤษฎีไม่ต่างจากระดับมหาวิทยาลัยพลเรือนชั้นนำ[49]

ที่กล่าวได้เช่นนี้ ส่วนหนึ่งผู้วิจัยและคณะได้พูดคุยกับอาจารย์ทั้งสี่ท่านนั้นก่อน และมีเอกสารหนังสือให้อ่านก่อนวันสอนจริง และในวันจริงผู้วิจัยและคณะได้นั่งฟังในชั้นเรียนตลอดคาบการเรียน โดยส่วนหนึ่งได้พูดคุยกับนักเรียนนายร้อยด้วย และดูการบ้านของนักเรียนนายร้อย รวมทั้งเอกสาร หนังสือประกอบการเรียนการสอนที่ทันสมัยดี ที่สำคัญคือ อาจารย์มักหยิบยกข้อคิดเห็นของนักวิชาการจาก

ที่มีประโยชน์ในการพัฒนาวิธีการเรียนการสอนที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะหนังสือจำนวนหนึ่งที่ทางศูนย์ฯ ใช้ประกอบการฝึกอบรมอาจารย์ใหม่ แต่หัวใจที่ Dr. Evans เน้นคือ การประเมินผลตนเองที่ตรงไปตรงมาของผู้สอนเอง จะทำให้พบจุดอ่อนของตนเองที่จะพัฒนาต่อไป กล่าวอีกทางหนึ่งคือ ครูอาจารย์ที่ดีต้องไม่หลอกตัวเองในเรื่องการประเมินผลการสอนจากนักเรียนนายร้อย ซึ่งในระบบของ West Point หรือที่อื่นๆ คือ VMI และ Norwich University รวมทั้งในยุโรป น่าจะทำได้จริง เพราะผู้ประเมินผลการสอนคือนักเรียนนายร้อยของเขาเรียนจริงจัง แต่ผู้วิจัยมีข้อสงสัยอยู่ไม่น้อยว่าจะนำมาใช้กับของไทยได้หรือไม่ อย่างไร เพราะหากนักเรียนนายร้อยส่วนใหญ่หลับหรือไม่ตั้งใจเรียนแล้ว การประเมินผลการสอนของอาจารย์จะนำมาใช้พัฒนาตนเองได้อย่างไร คิดแล้วชวนปวดศีรษะ พบแต่ทางตัน แต่ก็เดินต่อไป

[44] ในเรื่องนี้ Dr. James R. Loy ได้เล่าให้ผู้วิจัยและคณะฟังเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2559 ว่า มีนายทหารรุ่นหนุ่มหมุนเวียนมา West Point ปีละ 400-450 นาย ซึ่งในส่วนที่ต้องการมาเป็นอาจารย์จะได้รับทุนไปเรียนต่อระดับปริญญาโท 2 ปี และมาสอนที่ West Point 3 ปี และกลับไปอยู่หน่วย แต่ถ้าต้องการกลับมาเป็นอาจารย์อีกก็ได้ มาเป็นอาจารย์ระดับอาวุโสยศพันเอกและได้รับการสนับสนุนเรียนในระดับปริญญาเอก และมีการสนับสนุนให้ทำงานวิจัยและตำแหน่งทางวิชาการเหมือนของมหาวิทยาลัย (ผศ., รศ., และ ศ.) แต่ตำแหน่งทางวิชาการของ West Point ได้ยากมาก (ต่างจาก CRMA) เนื่องจากมีมาตรฐานสูงเช่นเดียวกับทางมหาวิทยาลัย คือมีกรรมการผู้อ่านและประเมินผลงานจากภายนอก 2/5 ท่านของคณะกรรมการ นอกจากนี้อาจารย์อาวุโสยังมีโอกาสได้เป็น Dean อยู่จนเกษียณอายุราชการ (อายุ 55 ปี) โดยแต่เดิม Dean ของ West Point เป็นพลเรือน เช่นเดียวกับทางทหารเรือซึ่งปัจจุบันยังคงเป็นพลเรือน (อาจเพราะอาจารย์ทางทหารเรือมีอาจารย์พลเรือนมากกว่า 50%) แต่ต่อมาทาง West Point ตั้งแต่ ค.ศ. 1970 เป็นต้นมาได้เปลี่ยน Dean มาเป็นนายทหาร โดยเลือกจากอาจารย์หัวหน้าภาคที่อาวุโสจากจำนวน 5 นาย และมีวาระ 5 ปี คือทำงานในตำแหน่ง Dean จนเกษียณ เพื่อบริหารและพัฒนาหลักสูตรและการจัดการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง Dr. Loy ยังกล่าวว่า Dean คนปัจจุบัน (BG Timothy E. Trainor) จะเกษียณ in May 2016 และต่อมาผู้วิจัยทราบว่า มีการแต่งตั้ง Dean คนใหม่ คือ BG Cindy Jebb ซึ่งเป็นคนที่ 14 และเป็นผู้หญิงคนแรกที่ได้รับตำแหน่งนี้ และถือเป็นเรื่องน่ายินดีที่นายทหารหญิงก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งระดับสูงของ West Point เป็นคนที่ 2 เพราะในช่วงที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลที่ West Point นั้น นายทหารหญิงก็ได้รับตำแหน่งผู้บังคับการกรมนักเรียนนายร้อยเป็นคนแรก และถือเป็นนายทหารหญิงคนแรกที่มีตำแหน่งสำคัญ คือเป็นหนึ่งในสามของผู้บริหารระดับสูงของ West Point (ผู้บัญชาการโรงเรียน, Dean และผู้บังคับการกรมนักเรียนนายร้อย)

[45] สอนโดยพันตรี Rich Hutton ภาควิชาประวัติศาสตร์

[46] สอนโดยร้อยเอก Nick Cosmas ภาควิชาภูมิศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์สิ่งแวดล้อม

[47] สอนโดยพันโท Matt Kemkes ภาควิชากฎหมาย

[48] สอนโดยพันตรี Shawn Lonergan ภาควิชาสังคมศาสตร์

[49] การเข้าฟังบรรยายชั้นเรียนเหล่านี้อยู่ในช่วงวันที่ 1-3 มีนาคม 2559 โดยคณะผู้วิจัยพร้อมด้วย Maj. Matty Haith, IIDD, นายทหารช่วยราชการของ BG Timothy E. Trainor, Dean of the Academic Board และเป็นทหารติดต่อและติดตามคณะผู้วิจัยทุกวันตลอดการเก็บข้อมูล ณ West Point ในช่วง 29 กุมภาพันธ์ - 4 มีนาคม 2559

มหาวิทยาลัยชั้นนำหรือนักหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียง แต่มักมีความเห็นคิดต่างไปจากนโยบายและการกระทำของรัฐบาลมาให้นักเรียนถกเถียงและแสดงความเห็นได้อย่างกว้างขวาง เช่น กรณีเหตุการณ์หลัง 911 ในวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ, Advanced International Relations class ซึ่งเป็นวิชาเลือกของชั้นปี 4[50] หรือการสอนวิชากฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นวิชาแกนของนักเรียนชั้นปี 4 ก็เช่นกัน[51]

การเรียนการสอนในลักษณะนี้ นักเรียนนายร้อยต้องเตรียมตัวล่วงหน้าในแบบ “ทำการบ้านมาก่อนเรียน” หมายถึงอาจารย์จะให้การบ้านล่วงหน้าทุกครั้ง นักเรียนต้องอ่านหนังสือ เขียนสรุปข้อคิดเห็นต่างๆ เมื่อมาถึงชั้นเรียน อาจารย์จะใช้หนังสือและการบ้านที่ให้ล่วงหน้าเป็นพื้นฐานของการเปิดประเด็นเข้าสู่เนื้อหาของหัวข้อที่จะเรียน และมักตั้งเป็นคำถาม/ประเด็นเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วม โดยปกตินักเรียนมีส่วนร่วมอย่างดี สนุกและเป็นไปตามธรรมชาติ โดยที่อาจารย์ไม่จำเป็นต้องเรียกนักเรียนตอบ ยกเว้นมีนักเรียนยกมือขอตอบหลายคน[52]

ตัวอย่างเช่น วิชา Advanced International Relations class ของ West Point ที่กล่าวมาแล้ว วิชานี้มีนักเรียนนายร้อย 8 นาย (ชาย 7 หญิง 1) เป็นวิชาสัมมนาและนักเรียนที่ลงเรียนวิชานี้ต้องมีเกรดเฉลี่ยสูงกว่า 3.5 มีหนังสือหลักประกอบการเรียน 5 เล่ม[53] ซึ่งใช้ประกอบในแต่ละหัวข้อของการเรียนการสอน และหัวข้อที่คณะผู้วิจัยได้เข้าฟังเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2559 มาจาก Textbook เล่มที่ 5 (Waltz) บทที่ 7 เรื่อง “Structural Causes and Economic Effects” (pp. 129-160) โดยนักเรียนนายร้อยแต่ละนายต้องอ่านล่วงหน้าและมีคำถามจากอาจารย์เป็นข้อคิดและใช้ในการถกเถียงในชั้นเรียน[54] และในชั้นเรียนจริง อาจารย์เริ่มจากแนวคิดหลักของบทคือ “What is this chapter about? (System polarity และ Economic Interdependence) จากนั้นการเรียนการสอนได้เริ่มจากแต่ละประเด็นของคำถามหลักที่มอบเป็นการบ้าน และความเห็นของนักเรียน ซึ่งทุกคนก็มีส่วนร่วมดีมาก มีวินัย ไม่แย่งพูด ยกมือและตอบหรือแสดงความคิดเห็นเมื่ออาจารย์อนุญาต การถกเถียงมีการยกตัวอย่างจากสงครามในตะวันออกกลาง

---

[50] สอนโดยพันตรี Shawn Lonergan ภาควิชาสังคมศาสตร์ ปัจจุบันกำลังเรียนปริญญาเอกอยู่ Columbia University

[51] สอนโดยพันโท Matt Kemkes ภาควิชากฎหมาย เป็นวิชาบังคับของชั้นปี 4 แต่แยกตอนสอนและมีตอนละ 18 คนเท่านั้น (จากนักเรียนทั้งหมด 1000 กว่า) เท่ากับว่าอาจารย์แต่ละท่าน (จำนวน 20 ท่านของภาควิชานี้) ต้องช่วยกันสอนท่านละ 2-4 ห้องในแต่ละสัปดาห์

[52] ในการลงพื้นที่ภาคสนามนี้ คณะผู้วิจัยได้เข้าฟังในชั้นเรียนที่มีการสอนจริงแบบเต็มๆ คือตลอด 50 นาทีในแต่ละวิชาของโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งจำนวน 14-15 วิชาด้วยกัน และแต่ละวิชาต่างก็มีระบบการเรียนการสอนไปในแนวเดียวกันที่ได้กล่าวมาแล้ว

[53] หนังสือหลักประกอบการเรียน 5 เล่มนี้ ได้แก่ Ikenberry, G. John, After Victory. (Princeton: Princeton University Press, 2001), Jervis, Robert, Perception and Misperception in International Politics. (Princeton: Princeton University Press, 1976), Katzenstein, Peter J., ed., The Culture of National Security: Norms and Identity in World Politics. (Columbia University Press, 1996), Schelling, Thomas C., Arms and Influence: With a New Preface and Afterword. (Yale University Press, 2008), และ Waltz, Kenneth N., Theory of International Politics. (Long Grove: Waveland Press, Inc., 2010)

[54] เช่นหัวข้อในการเรียน วันที่ 3 กุมภาพันธ์ นั้น คือ “Why does Waltz believe imbalances of power are dangerous?” “How does Waltz’s view of Economic Interdependence compare to that of liberal scholars?” “What are the policy implications of Waltz’s argument?” “What are examples of the theory in action in the US?” โดยอาจารย์เน้นเรื่อง Concept map: Concepts (use all of the following + 4 of your own): Economics, Self-help, Interdependence, Great Powers, Liberalism

ค่อนข้างมาก และในตอนท้ายอาจารย์สรุป พร้อมเพิ่มเติมข้อเสนอแนะในการมองปัญหาจากมุมใหม่ๆ จากแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ ผู้นำทหารและของอาจารย์ผู้สอนเองด้วย[55]

การเข้าฟังในวิชานี้ สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นว่า นอกจากเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนเข้าใจเชิงแนวคิดและทฤษฎีทางวิชาการแล้ว ยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเข้าใจและมองเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นทั้งในด้านความขัดแย้งและสงครามหรือการรบที่ทหารต้องเข้าไปเกี่ยวข้องเป็นอย่างดี คือมีระดับการมองและเข้าใจเหตุการณ์ในเชิงลึกกว่าคนทั่วไป หรือสามารถมองทะลุถึงปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังของความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ดีเช่นเดียวกับนักศึกษาพลเรือนด้านรัฐศาสตร์ แต่ที่สำคัญคือ การเรียนการสอนในลักษณะนี้ มีส่วนช่วยทำให้นักเรียนนายร้อยมีความคิดอ่านหรือวิธีการมองปัญหาจากมุมมองใหม่ๆ เสมอ

ในกรณีของหัวข้อนี้ อาจารย์ผู้สอนตั้งใจและนำเสนอข้อคิดจากฝ่ายที่ตรงข้ามกับกระแสหลักหรือพวกทวนกระแสด้วย นักเรียนนายร้อยจึงได้ความรู้จากมุมมองที่หลากหลาย ทั้งด้านวิธีการ แนวคิดทฤษฎี และเนื้อหาที่ถ่ายทอดอย่างเป็นระบบและมีตัวอย่างที่ชัดเจน ดังนั้นการเรียนรู้ในหลายมุมมองเช่นนี้ ย่อมเป็นผลดีต่อการทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นเหตุเป็นผล ไม่เชื่อฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดอย่างง่ายๆ และยังเท่ากับเป็น Rethinking about Internaitonal Politics ที่สหรัฐอเมริกาเข้าไปเกี่ยวข้องในเหตุการณ์ที่ผ่านมา รวมทั้งความผิดพลาดในเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ทางการเมืองและการทหาร โดยเฉพาะความขัดแย้งและสงครามตั้งแต่เหตุการณ์ 911 และกรณีกับอิรักเป็นต้นมา ฯลฯ และเมื่อความรู้เหล่านี้เข้าไปฟักตัวอยู่ในสมองของนักเรียนนายร้อยแล้ว เชื่อได้ว่าทหารรุ่นใหม่ย่อมมีความเป็นทหารอาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการอย่างดี คือมีลักษณะเป็นทหารวิชาการหรือทหารปัญญาชนนั่นเอง

ในการลงพื้นที่ภาคสนามนี้ คณะผู้วิจัยได้เข้าฟังในชั้นเรียนแบบเต็มๆ คือตลอด 50 นาทีในแต่ละวิชาของโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งจำนวน 14-15 วิชาด้วยกัน[56] และแต่ละวิชาไม่ว่าจะเป็นด้าน

---

[55] การสอนของ พันตรี Shawn Lonergan ถือได้ว่าดีมาก เพราะเข้าใจว่าอาจารย์ได้เตรียมตัวมาอย่างดี ทำให้การเรียนการสอนเป็นระบบ คือสามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่องในเชิงเนื้อหา (step by step) และการมีส่วนร่วมของนักเรียนก็มีมาก คือได้พูดได้แสดงความคิดเห็นทุกคน อาจเพราะมีคะแนนการมีส่วนร่วม และการให้เกรดก็มีระบบที่เข้มงวดมาก (ระบบเกรดของวิชานี้กำหนดไว้ดังนี้คือ ระดับ Mastery มี 3 เกรด ได้แก่ A+ เทียบเท่า 4.33/ 97.0-100.00 %, A = 4, และ A- = 3.67 ระดับถัดลงมาคือ Proficiency มี 3 เกรดเช่นกัน คือ B+, B, B- ระดับPassing มี 2 เกรด คือ C+ เทียบเท่า 2.33/ 77.0-79.9% และ C = 2.00/ 73.-76.9 % ระดับ Below Standard มี 2 เกรด C- เทียบเท่า 1.67/ 70.0-72.9% และ D= 1.00/ 67.0-69.9% และ Failing คือ F=0.00/<67.0) แต่ทั้งนี้ควรเข้าใจว่า การเรียนการสอนที่ดีนั้นย่อมขึ้นอยู่กับผู้เรียนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ถ้านักเรียนนายร้อยไม่อ่านหนังสือมาล่วงหน้า ไม่ทำการบ้านหรือไม่เอาใจใส่ และหลับในชั้นเรียนแล้ว บรรยากาศในชั้นเรียนคงไม่สามารถเป็นไปอย่างที่เห็น แม้ว่าอาจารย์จะเตรียมตัวมาอย่างดี มีหนังสือ (textbooks) ที่ทันสมัย มีคำถามที่น่าสนใจ มีตัวอย่างของเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นเพียงใด มีเครื่องมือช่วยในการสอนที่ทันสมัย และมีระบบการประเมินที่เข้มงวดเพียงใดก็ตาม เพราะถ้าผู้เรียนไม่เอาจริงแล้ว อย่างอื่นที่ตามมาก็ไม่ต้องพูดถึง เรื่องนี้เป็นความจริงมากใน CRMA และยังหาทางแก้ไขไม่ได้

[56] ที่ VMI ได้เข้าฟังในชั้นเรียน (calss visit) รวม 6 วิชา (ROTC 1วิชา, สังคมศาสตร์ 1 วิชา, ผู้นำ 1 วิชา, และวิศวกรรมศาสตร์ 3 วิชา) เช่น “Team Leadership” (MS 210, ROTC), “Comparative Politics” (IS 230-01) และ “Leadership in Organization” (PS 344) ส่วนที่ Norwich University ได้เข้าฟัง 4-5 วิชา (ROTC 3 วิชา ROTC การฝึก 1 วิชา, ประวัติศาสตร์ 1 วิชา) เช่น “Military Science Course with senior (4th year) cadets” Taught by Cpt. Lafarier, Military Science Course with freshmen (1st year) cadest” Taught by Maj. Gagner, และ “A history course on American history” Taught by Dr. Zirblis สำหรับที่ West Point ได้เข้าฟัง 4 วิชา ซึ่งสอนโดยอาจารย์รุ่นหนุ่มทั้งหมด ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และวิชาทหารของหน่วย ROTC นั้น ต่างก็มีระบบการเรียนการสอนไปในแนวเดียวกันที่ได้กล่าวมาแล้ว แม้บางวิชาการอาจไม่เข้มข้นเท่ากับวิชา Advanced International Relations class ของ Maj. Shawn Loneergan ก็ตาม[57] แต่ลักษณะรวมๆ แล้ว ทุกชั้นเรียนมีการสอนที่ถือได้ว่าเป็นไปอย่างเข้มข้นและมีคุณภาพเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำของสหรัฐอเมริกา ดังเช่น มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน แมดิสัน (University of Wisconsin-Madision) ที่ผู้วิจัยเคยมีประสบการณ์ในระหว่างเรียนปริญญาเอกที่นั่น และมีโอกาสไปนั่งฟังการบรรยายวิชาระดับปริญญาตรีหลายวิชาด้วยกัน เช่น วิชา The Vietnams Wars (History 319) ของ ศ.ดร. McCoy, Alfred W.

โดยทั่วไปแล้ว บรรยากาศและวิธีการเรียนการสอนของ West Point และอีกสองแห่งคือ Norwich University และ VMI นั้น ไม่ต่างไปจากทางมหาวิทยาลัยพลเรือนในสหรัฐอเมริกามากนัก คือมีลักษณะฝึกฝนให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์มากกว่าจำหรือเพื่อการสอบเท่านั้น แต่ในโรงเรียนนายร้อยมีห้องเรียนเล็กกว่า ตัวอย่างเช่น ขนาดของห้องเรียนของ West Point ที่ไม่เกิน 18 คน ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมในชั้นเรียนเป็นไปอย่างดี เช่น ยังใช้การเขียนบนกระดานดำทั้งส่วนของอาจารย์และนักเรียนนายร้อย และนักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนมาก คือมีการแสดงความคิดเห็นต่างๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งเท่ากับเป็นการฝึกฝนให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุและผล และพัฒนาความเป็นผู้นำไปในตัว และข้อมูลนี้ส่วนใหญ่ตรงกับรายงานสรุปการดูงานของคณะอดีตผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าสองคณะที่ไปก่อนหน้าผู้วิจัย คือ คณะของพลเอก พอพล มณีรินทร์ (พ.ศ. 2555-2556) และคณะของพลเอก ชาญชัย ยศสุนทร (พ.ศ. 2557-2558)[58]

บรรยากาศและวิธีการสอนในลักษณะเช่นนี้ คือการเน้นการอ่าน การคิด การเขียนและการพูด นอกจากจะช่วยพัฒนาความเป็นผู้นำให้กับทหารอาชีพแล้ว ยังช่วยทำให้ทหารมีทักษะการใช้ภาษา มีวิธีคิดอ่านที่หลากหลาย แต่มีความคิดเห็นเป็นของตนเอง และเข้ากับสังคมหรือนักศึกษาพลเรือนได้อย่างดี[59] และวิธีการฝึกฝนวิธีคิดในเชิงวิพากษ์ เป็นเหตุเป็นผล และไม่เชื่ออะไรง่ายๆ นี้ ย่อมมีผลดีต่อการ

---

[57] ในจำนวน 14-15 วิชานี้ ผู้วิจัยพบว่า มีเพียงวิชาเดียวที่ยังสอนไม่เข้มข้นนัก อาจเพราะเป็นวิชาพื้นฐานคือ คือวิชา Principles of Economices (SS 201) สอนโดย Maj. Thomas (TJ) Menn, Department of Social Sciences, West Point วันที่ 3 มีนาคม 2559 อนึ่ง การเข้าฟังวิชานี้เป็นไปแบบไม่ได้นัดล่วงหน้า เนื่องจากมีเวลาช่วงว่างในรายการเดิม และคณะผู้วิจัยได้แจ้งกับทางนายทหารประสานงานว่า ต้องการฟังวิชาด้านเศรษฐศาสตร์บ้าง

[58] ผู้วิจัยขอขอบคุณ พ.อ.ผศ.ดร.ณัฐพร นุตยะสกุล (ศิษย์จาก VMI และเป็นนายทหารผู้ติดตามของคณะทั้งสองข้างต้น) สำหรับข้อมูลนี้นอกจากนี้ยังมีข้อมูลอีกหลายส่วนที่ตรงกัน แต่ก็มีข้อคิดเห็นหรือมีมุมมองที่ต่างกันในบางเรื่อง ซึ่งไม่มีพื้นที่ที่จะกล่าวในที่นี้

[59] คณะผู้วิจัยได้มีโอกาสพูดคุยกับนักศึกษาพลเรือนของ Norwich University ที่เรียนร่วมกับนักเรียนนายร้อยทั้งส่วนที่รับทุนของกองทัพและส่วนที่ไม่ได้รับทุนของกองทัพ ได้ข้อมูลในเรื่องนี้เป็นอย่างดี เพราะการเรียนร่วมในชั้นเรียนนั้นถือว่าเป็นเพื่อนกัน แม้ส่วนนักเรียนนายร้อยใส่ชุดทหารและฝ่ายนักศึกษาพลเรือนก็ใส่ชุดปกติของพลเรือน แต่ไม่มีความแตกต่างหรือขัดแย้งทำนองแบ่งแยกเมื่อต้องทำงานด้วยกัน เช่น รายงานกลุ่มหรือการถกเถียงในกลุ่มย่อยหรือในชั้นเรียน ฯลฯ นอกจากนี้ยังได้ข้อคิด ความรู้จากมุมมองที่ต่างกัน ซึ่งจะช่วยทำให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และห้องเรียนของ Norwich University มักมีขนาดใหญ่กว่าทาง West Point และ VMI คืออยู่ในระหว่าง 50-60 คน โดยมีนักศึกษาพลเรือนและนักเรียนนายร้อยประมาณอย่างละครึ่งหรือพอๆ กันในแต่ละชั้นเรียน

พัฒนาความคิดอ่านและการมองโลก เข้าใจมนุษย์และสังคมในระยะยาว คือไม่เป็นผลเสียต่อการเป็นทหารอาชีพ เพราะระบบและกระบวนการในการเรียนการสอนที่สหรัฐอเมริกาต่างถือกันว่า การมีความรู้มีวิธีคิดอ่านเป็นของตนเองนั้น ถือเป็นเรื่องดีและสร้างสรรค์ คือเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคนไม่เว้นแม้แต่ทหาร และไม่ทำให้เกิดการขาดวินัย/การมีวินัยหย่อนยาน แม้การมีความรู้ที่ดีอาจทำให้เกิดการไม่ปฏิบัติตามคำสั่งทางทหาร หากเห็นว่าคำสั่งนั้นขัดกับกฎหมายก็ตาม[60]

อันที่จริงแล้ว ระบบและกระบวนการในการเรียนการสอนในลักษณะเช่นนี้ ของไทยก็ได้ทำมาก่อนและเคยทำได้ผลมาแล้ว โดยเฉพาะในสมัยเริ่มแรกของโรงเรียนนายร้อย ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนว่า วิธีการสอนของโรงเรียนนายร้อยในช่วง พ.ศ. 2430-2475 นั้นได้เน้นเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่างจากงานวิจัยของพลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระองค์ทรงแสดงให้เห็นว่า “วิธีการเรียนการสอนในโรงเรียนนายร้อยเน้นเรื่องความเข้าใจอย่างถ่องแท้และการใช้เหตุผล เพื่อให้นักเรียนรู้จักคิดและตัดสินใจ ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ แต่ต้องพิสูจน์ให้เห็นจริง”[61] และต่อมาภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เมื่อไทยรับแบบอย่างของระบบ West Point ในปี 2492 แล้ว ยังคงมีการกำหนดในลักษณะเช่นนี้อย่างต่อเนื่อง ดังปรากฏในหนังสือของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เช่น การสอนและการฝึกมุ่งหมายจะให้นักเรียนนายร้อยทุกคนมีคุณสมบัติและคุณลักษณะอันเป็นสมุฏฐานสี่ประการคือ “1. รู้จักคิด รู้จักใช้เหตุและผล…”[62] แต่ในสมัยปัจจุบัน หลักและวิธีการเรียนการสอนนี้กลับไม่ได้ผลนักเมื่อเทียบกับรุ่นก่อนๆ เพราะหากนักเรียนนายร้อยส่วนมากไม่เอาใจใส่การเรียน ไม่พร้อมและชอบหลับในชั้นเรียนแล้ว จุดมุ่งหมายและความสำคัญในการฝึกฝนเรื่องต่างๆ ทางวิชาความรู้นั้นแน่นอนว่ายังคงอยู่ในแผนแม่บทหรืออยู่กับครูอาจารย์มากกว่าบรรดานักเรียนนายร้อย/ทหารรุ่นใหม่

อย่างไรก็ตาม ควรกล่าวไว้ในที่นี้ว่า การฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อย รู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผลนั้น ถ้าทำได้จริงหรือมีการดำเนินการอย่างจริงจังแล้ว ย่อมมีแต่ผลดีและดีเสมอสำหรับทหารอาชีพ คือมิได้ทำให้ทหารมีวินัยน้อยลงแต่ประการใด เพราะการมีความรู้ไม่ได้ขัดกับการฝึกฝนความเป็นทหารอาชีพที่มีวินัยแม้แต่น้อย ในทางตรงกันข้าม หลักการพื้นฐานของโรงเรียนนายร้อยในสหรัฐอเมริกากลับถือว่าการมีความรู้ที่ดีย่อมช่วยให้กองทัพมีทรัพยากรที่มีคุณภาพและเข้มแข็ง และเป็นที่ยอมรับของสังคม เพราะการมีความรู้ที่ดีนั้นย่อมจะช่วยให้ทหารเข้าใจและตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกันไปกับสังคมและโลกจริงที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา เช่น การรับหรือการมีผู้หญิงมาร่วมเรียนและอยู่ในหอพักเดียวกันในโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งนั้น ถือเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากเป็นข้อเรียกร้องหรือถือ

---

[60] เท่าที่ได้รับฟังจากทั้งฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยจากสามแห่งที่ได้พูดคุยกัน ต่างแสดงความเห็นในแนวทางเดียวกันนี้

[61] พลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475, 7.

[62] “ตอนที่ 3 ระบบการศึกษา ความมุ่งหมาย” *หนังสือ 80 ปี*, หน้า 293.

เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมืองที่กองทัพก็ไม่อาจปฏิเสธได้ เพราะเป็นเรื่องของความต้องการทางสังคมหรือเป็นเรื่องของสิทธิที่ระบุไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ[63]

ดังนั้น ระบบการเรียนการสอนหรือการได้รับความรู้ที่ดีนี้ จึงมิใช่เรื่องจำเป็นสำหรับประชาชนนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพลเรือนเท่านั้น หากเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทหารอาชีพด้วย เพราะด้วยความรู้ที่ดีนี้ (มิใช่ลำพังแต่การใช้อาวุธ/กำลังเท่านั้น) ย่อมจะช่วยทำให้การปฏิบัติหน้าที่และภารกิจของทหารเป็นไปอย่างมีประสิทธภาพ หรือสามารถบรรลุเป้าหมายในแนวทางที่ดีที่สุด และส่งผลให้กองทัพมีความก้าวหน้า เข้มแข็ง และเป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การทำงานของทหารบนฐานความรู้ทางวิชาการ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้กองทัพได้รับการยอมรับจากสังคมการเมือง จึงไม่มีการตั้งคำถามตามมาเช่นที่เกิดในสังคมไทยว่า “ทหารมีไว้ทำไม” อะไรทำนองนี้

อย่างไรก็ตาม การที่จะผลิตให้นักเรียนนายร้อยเป็นนายทหารอาชีพที่มีความรู้ที่ดีนั้น มิใช่เพียงการจัดวางหลักสูตรที่ดีและมีระบบการเรียนการสอนที่ดีเท่านั้น หากยังต้องมีการกำหนดระบบหอพักนักเรียนนายร้อยที่ดีด้วย คือแม้จะอยู่ในเครื่องแบบ อยู่ในระบบหอพักที่มีกฎระเบียบและตารางเวลาที่แน่นอน แต่ยังพอมีเวลาอิสระและสามารถพัฒนาความรู้ทางวิชาการไม่ต่างไปจากนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพลเรือน โดยมีระบบการกำหนดและฝึกฝนวินัยเชิงบวกให้นักเรียนนายร้อยทุกนายรู้จักรักษาความสมดุลและความยืดหยุ่นในการบริหารจัดการต่อตนเองอย่างมีวินัย ทั้งในด้านการเรียนภาควิชาการ ภาคทฤษฎีทางทหาร และภาคพลศึกษา-กีฬา อย่างเหมาะสม[64]

ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนนายร้อยในสหรัฐอเมริกาทั้งของรัฐและเอกชน จึงพยายามวางกฎระเบียบให้น้อยที่สุด เพื่อการสร้างวินัยเชิงบวกและสร้างสภาพแวดล้อมของระบบหอพักไปในทิศทางที่เอื้ออำนวยให้กับนักเรียนได้พัฒนาตนเองอย่างสมดุล โดยมีการจัดวางระบบหอพัก (Barracks) หรือกรมนักเรียนนายร้อยที่มีความยืดหยุ่น คือมีอิสระพอควรภายใต้กฎระเบียบที่จำเป็น โดยเน้นให้นักเรียนนายร้อยปกครองตนเองมากที่สุด ภายใต้ระบบเกียรติศักดิ์ (Honor Code และ/หรือ Honor Court) เพื่อฝึกฝนความเป็นผู้ใหญ่ ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน มีวินัย มีความรับผิดชอบ ไม่โกหก ไม่โกง ไม่ปกปิดสิ่งที่ผู้อื่นกระทำผิด และรู้จักบริหารจัดการตนเองในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมภายใต้เวลาที่จำกัด และที่สำคัญคือ แม้ภายใต้ระบบหอพักนี้จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียดอยู่บ้างก็ตาม แต่โรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งมีลักษณะร่วมที่เด่นประการหนึ่งคือ ในระบบหอพักนี้นักเรียนนายร้อยมีเวลามากพอ

---

[63] เรื่องนี้เป็นที่รับรู้กันอย่างดีทั้งในระดับฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยทั้งในสหรัฐอเมริกาและยุโรป โดยเฉพาะประเทศที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลคือ ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี

[64] โดยทั่วไป Time Management จะมีการแนะนำในเรื่องนี้จากทั้งรุ่นพี่และอาจารย์ ตั้งแต่ในช่วงแรกของการเข้าสู่การเป็นนักเรียนนายร้อย คือในช่วง 3 เดือนแรกของเป็นนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 1 เช่นที่ VMI, Norwich University และ West Point

สำหรับการฝึกฝนภาควิชาการ เช่น การทำการบ้าน การอ่านหนังสือหรือการทำรายงานในวิชาต่างๆ รวมทั้งการทำงานวิจัยในชั้นปี 4 (senior projects)[65]

เรื่องระบบหอพักนี้ ผู้วิจัยได้เน้นเป็นพิเศษ เพราะต้องการไปดูสภาพแวดล้อมจริงและได้พบปะพูดคุยกับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนายทหารปกครอง นักเรียนนายร้อยปกครองและนักเรียนนายร้อยทั่วไป (ลูกแถว) รวมทั้งการกำหนดและกำกับจากฝ่ายบริหาร ฯลฯ และเท่าที่ดูจากตารางหรือกิจกรรมประจำแต่ละวันของโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งนั้น มีส่วนเหมือนกันคือ ช่วงเวลาหลังอาหารเย็นไปจนถึง 2200-2300 น จะเป็นเวลาว่างที่นักเรียนนายร้อยใช้เวลาไปในด้านต่างๆ เช่น พักผ่อน เล่นกีฬาและการอ่านหนังสือหรือทำการบ้านเพื่อเตรียมตัวสำหรับการเรียนในครั้งต่อไป และเท่าที่ได้พูดคุยสอบถามกับนักเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งในทุกชั้นปีจำนวน 45-50 นาย (แห่งละ 15-20 นาย)[66] ก็ได้รับคำตอบที่คล้ายๆ กันคือ มีเวลามากพอสำหรับการฝึกฝนด้านต่างๆ รวมทั้งภาควิชาการ โดยไม่มีกิจกรรมอื่นๆ เข้ามาแทรกมากนัก เช่นรุ่นพี่เรียกให้รุ่นน้องไปฝึกฝนหรือซ้อมกิจกรรมต่างๆ เพิ่มเติม และแม้จะมีระบบซ่อมหรือลงโทษรุ่นน้อง แต่ไม่มากและมีเหตุผล และในสภาพความเป็นจริงที่ได้พบเห็นทั้งสามแห่งนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้องมีลักษณะแบบเพื่อนมากกว่า ยกเว้นนักเรียนนายร้อยชั้นปี 1 ที่จะถูกแยกในช่วงแรกและต้องฝึกฝนทางร่างกายมาก แต่ก็อยู่ในระยะเวลาจำกัด

ตัวอย่างเช่นของ VMI และ Norwich University จะฝึกหนักช่วง 6 เดือนแรกของปี 1 ส่วนของ West Point จะมีระยะ 1 ปีในช่วงปี 1 ที่มีการฝึกหนักและไม่ได้รับการอนุญาตให้ออกไปจากโรงเรียน แต่หลังจากผ่านการฝึกหนักแล้ว ทุกอย่างเป็นไปตามปกติหรือตามตารางประจำวันที่กำหนดไว้ เนื่องจากทุกคนไม่เว้นรุ่นพี่ต่างก็ต้องทำงานรับผิดชอบด้านการเรียนภาควิชาการของตนเองเป็นสำคัญ เพราะถือเป็นเรื่องหลักของการเรียน แม้นักเรียนนายร้อยที่สหรัฐอเมริกาได้เข้าร่วมกิจกรรมหรือเล่นกีฬากันมาก แต่ก็ไม่เสียเรื่องการเรียน และนักเรียนที่เล่นกีฬากลับมิได้รับการยกเว้นเรื่องการทำการบ้าน รายงานและการสอน คือทุกคนมีอิสระ และสามารถเลือกกิจกรรมต่างๆ ที่จะทำได้ แต่ต้องไม่เสียเรื่องการเรียน มิเช่นนั้นจะถูกออกทันทีหากสอบตกหรือผลการเรียนไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

ที่สำคัญควรกล่าวในที่นี้ก็คือ การปกครองตนเองของนักเรียนนายร้อยภายใต้ระบบเกียรติศักดิ์นั้น ทั้งสามแห่งไม่ว่าจะเป็นระบบหอพักของรัฐคือ West Point หรือระบบเอกชนของ Norwich

---

[65] จากการพูดคุยสอบถามอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับนักเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งในทุกชั้นปีจำนวน 45-50 นาย (แห่งละ 15-20 นาย)

[66] ที่ VMI ได้พบปะและพูดคุยกับนักเรียนนายร้อยอย่างเป็นทางการรวม 8 นาย (ชาย 7 หญิง 1 อเมริกัน 5 ไทย 2 ไต้หวัน 1) ส่วนที่ Norwich University ได้พบปะมากกว่า คือจำนวน 13 นาย (นักเรียนนายร้อย 11 นักศึกษาพลเรือน 2 เป็นชาย 6 หญิง 7 ชาวอเมริกัน 8 ไทย 4 และ ไต้หวัน 1 ในจำนวนนี้มีหัวหน้านักเรียนชาย 1 และนักเรียนนายหญิงปกครองอีก 1) และที่ West Point ได้พบปะนักเรียนนายร้อยจำนวน 9 นาย (ชาย 7 หญิง 2 ชาวอเมริกัน 6 ไทย 3) รวมอย่างเป็นทางการ (นั่งในห้องพูดคุยเป็นกลุ่มกับนักเรียนประมาณกลุ่มละ 1-2 ชั่วโมง) จำนวน 30 นาย ส่วนที่พบปะและพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการมีอีกจำนวนหนึ่ง 15-20 นาย ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในชั้นเรียนที่คณะผู้วิจัยได้เข้าฟังบรรยายและมีโอกาสพูดคุยในช่วงก่อนและหลังชั่วโมงการบรรยาย

Universtiy และ VMI ต่างทำงานได้ผลจริงและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย โดยที่ฝ่ายบริหาร นายทหารปกครองและอาจารย์มิได้เข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรง แต่ปล่อยให้นักเรียนนายร้อยจัดการ/ดูแลกันเอง ในลักษณะ “อ่อนนอก แต่แข็งใน” คือมีกฎระเบียบที่เข็มงวด แต่มิใช่การจับผิดกันในหมู่นักเรียนนายร้อย เพราะในทางปฏิบัติแล้วนักเรียนนายร้อยมักจะปฏิบัติต่อกันแบบฉันท์มิตรในลักษณะ “เคารพพี่ ให้เกียรติเพื่อน คอยเตือนน้อง” มากกว่าการบังคับ/ซ่อมลงโทษน้อง[67] และแม้ระบบหอพักทั้งสามแห่งนี้มีนักเรียนนายร้อยหญิงอยู่รวมกันในอาคารเดียวกัน ในชั้นเดียวกัน เพียงแยกห้องซึ่งอาจอยู่ติดกับห้องของนักเรียนชายก็ตาม แต่ไม่เคยปรากฏว่ามีปัญหาเรื่องการละเมิดทางเพศหรือปัญหาชู้สาวแต่ประการใด[68] ดังนั้นนักเรียนนายร้อยที่ผ่านระบบนี้ได้ จึงถือเป็นทหารที่มีคุณภาพ มีวินัย และเป็นผู้ใหญ่อย่างเต็มตัว คือมีความรับผิดชอบสูงทั้งต่อการฝึกฝนด้านอื่นๆ และการเรียนภาควิชาการ

การให้ความสำคัญกับภาควิชาการในโรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกา ทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชนในสามแห่งนั้น ถือเป็นลักษณะเด่นมากและพบเห็นได้ตั้งแต่เรื่องหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน จนถึงระบบหอพักหรือสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ของนักเรียนนายร้อย รวมทั้งตัวนักเรียนนายร้อยแต่ละคนที่ต่างต้องให้ความสำคัญกับการเรียนและพัฒนาความรู้เป็นเรื่องสำคัญ คือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของนักเรียนนายร้อยโดยตรง ที่จะละทิ้งการเรียนการแสวงหาความรู้ไม่ได้ เพราะมีระบบที่เอาจริงคือ สอบตกเป็นตกและต้องออกไปจากโรงเรียน ในขณะที่การฝึกฝนทางร่างกายผ่านภาคพลศึกษาและการเล่นกีฬา และการฝึกฝนความรู้ทางทหารทั้งภาคทฤษฎีในชั้นเรียนและภาคปฏิบัติในการฝึก

---

[67] เท่าที่ได้รับฟังจากนักเรียนนายร้อยไทย ไต้หวันและอเมริกัน ทั้งที่ VMI, Norwich University และ West Point ต่างมักให้ความเห็นในทำนองนี้คือ การให้ความเคารพรุ่นพี่ ให้เกียรติเพื่อนร่วมรุ่น และต้องคอยเตือนน้องปี 1 เนื่องจากปี 1 อาจไม่คุ้นเคยกับกฎระเบียบของหอพัก แต่หากพบว่ามีการทำผิดซ้ำบ่อยๆ หรือจงใจก็จะมีการลงโทษตามที่กำหนดไว้ ซึ่งในกรณีหลังนี้มีไม่มากนัก ยกเว้นความผิดภาควิชาการจะมีมากและถือเป็นเรื่องใหญ่ของทางสหรัฐอเมริกา คือแม้ผิดเพียงครั้งเดียว เช่น ลอกข้อสอบหรือการบ้าน นักเรียนนายร้อยนั้นก็จะถูกลงโทษให้ออกสถานเดียว ซึ่งความเข้มงวดนี้จะพบเห็นในแบบจำลองของ West Point ในประเทศอื่นๆ ด้วย เช่น เกาหลีใต้ (KMA) แต่ดูเหมือนจะยกเว้นในกรณีของไทย เพราะเท่าที่ทราบข้อกำหนดของ CRMA สมัยปัจจุบัน การกระทำผิดของระบบเกียรติศักดิ์และถูกลงโทษให้ออกมีเรื่องการขโมยและชู้สาวเป็นหลัก ส่วนการทุจริตการสอบ การโกหก การลอกการบ้าน ยังถือว่าไม่ร้ายแรงหรือขั้นให้ออก

[68] ในระบบนี้ทางโรงเรียนนายร้อยยังอนุญาตให้นักเรียนนายร้อยชายกับหญิงคบหาเป็นแฟนกันได้ แต่มีข้อกำหนดหลายเรื่อง เช่น ห้ามมิให้แสดงออกในลักษณะความสัมพันธ์ต่อกันแบบคู่รักภายในโรงเรียน และทั้งสามแห่งนี้ก็มีคู่รัก (ชาย-หญิง) ในกลุ่มนักเรียนนายร้อยด้วยกันหลายคู่ เช่นที่ VMI ทางผู้จัดให้คณะผู้วิจัยมีโอกาสได้พบปะและพูดคุยกับคู่รักคู่หนึ่ง ซึ่งทั้งนักเรียนชายและหญิงต่างก็เปิดเผย เพราะเป็นเรื่องปกติและได้ให้ข้อมูลเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตใน VMI เป็นอย่างดี ส่วนที่ Norwich University และ West Point เท่าที่ได้พูดคุยกับนักเรียนนายร้อยก็ทราบว่ามีการคบหาในลักษณะเช่นนี้บ้าง แต่ผู้วิจัยไม่ได้พบปะโดยตรง ในทางประเทศเอเชียที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลคือเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย ก็มีนักเรียนนายร้อยหญิงเช่นกัน แต่ระบบหอพักเข้มงวดกว่า เช่น ที่เกาหลีใต้ (KMA) นักเรียนชายและหญิงอยู่ในหอพักในอาคารเดียวกัน แต่นักเรียนหญิงจะแยกเป็นเขตเฉพาะคืออยู่ชั้นสามของอาคาร (อาคารมีสี่ชั้น) มีรหัสประตูเข้าออกสำหรับนักเรียนหญิงเท่านั้น คือไม่อนุญาตให้นักเรียนชายเข้ามาในเขตหอพักของผู้หญิง แต่นักเรียนหญิงไปเขตนักเรียนชายได้ มีเวลาไม่เกิน 2200 น และเมื่อเข้าห้องพักของชาย ต้องเปิดประตูไว้ และเข้าได้เพียงส่วนห้องฝึกฝน ห้ามเข้าส่วนของห้องนอน และจะอยู่ด้วยกันสองต่อสองไม่ได้ แต่ที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก อินโดนีเซีย (AKMIL) ซึ่งปัจจุบันมีนักเรียนนายร้อยหญิง 16 คน ทางโรงเรียนได้แยกให้อยู่หอพักอีกอาคารหนึ่งโดยเฉพาะ และมีข้อกำหนดห้ามนักเรียนชายเข้าหอพักของอาคารหญิง แต่นักเรียนหญิงไปอาคารผู้ชายได้และมีข้อห้ามคล้ายกับทางเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม การมีนักเรียนนายร้อยหญิงในโรงเรียนของสหรัฐอเมริกาและในเอเชียนั้น ก็มิได้เป็นปัญหาใหญ่แต่ประการใด ในกลุ่มอาเซียน นอกจากอินโดนีเซียแล้ว ยังมีโรงเรียนนายร้อยอีกหลายประเทศที่มีนักเรียนหญิง เช่น สิงคโปร์และมาเลเซีย

ภาคสนามนั้นมีความสำคัญเช่นกัน แต่ถือเป็นเรื่องรองลงมาหรือเพียงส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในการผลิตทหารอาชีพในลักษณะ citizen-soldiers[69]

แนวคิดเรื่อง citizen-soldiers ถือได้ว่าเป็นหลักปรัชญาและ “หัวใจ” ของการพัฒนาหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่อยู่เบื้องหลังของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งนั้น และได้ผลักดันให้โรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งต่างเน้นการคำนึงถึงคุณภาพของทหารในด้านวิชาชีพและวิชาการเป็นตัวตั้ง หรือการให้ความสำคัญกับความต้องการของกองทัพและสังคมควบคู่กันไป คือการมุ่งผลิตบัณฑิต/พลเรือนให้มีความรู้ทางทหาร ในขณะเดียวกันก็มุ่งผลิตนายทหารอาชีพให้มีความรู้ทางวิชาการ หรือการผลิตควบคู่กันไปในแบบ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” นั่นเอง

การผลิตทหารอาชีพในลักษณะ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” หรือ “พลเมืองพร้อมรบ” ภายใต้แนวคิด citizen-soldiers นี้ มีประวัติศาสตร์ของมันและถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่รองรับความเป็นใหญ่ของพลเรือนด้วย เพราะความคิดนี้มาพร้อมๆ กับเรื่องการปกครองระบอบประชาธิปไตย นอกจากนี้เป้าหมายของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งนั้น ก็มิใช่เพื่อผลิตนายทหารอย่างเดียว หรือมิได้ต้องการให้ทหารที่จบออกไปแล้วต้องอยู่ในกองทัพตลอดชีพ และในความเป็นจริงแล้ว ความคิดของนักเรียนนายร้อยหรือทหารรุ่นหนุ่ม (และสาว) ส่วนมาก กลับมิใช่มีเป้าหมายหลักอยู่ที่ตำแหน่งระดับสูงของกองทัพ หากมีเป้าหมายใหญ่ที่ท้าท้ายของชีวิตอยู่ที่ภาคเอกชนหรือตำแหน่งทางพลเรือนมากกว่า[70]

ข้อมูลจากการพูดคุยกับฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนจากโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งนี้ มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียนแต่ละแห่ง คือการผลิตนายทหารมิได้มุ่งให้ทำงานแต่ในกองทัพตลอดชีพ หรือมิใช่มุ่งการผลิตนายทหารเพื่อตอบสนองความต้องการของกองทัพเท่านั้น หากยังคำนึงถึงและส่งเสริมให้สามารถไปทำงานในภาคเอกชนได้ทุกระดับอย่างมีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาดเอกชนตลอดมา จึงถือเป็นการผลิตทหารอาชีพที่มีลักษณะทหารบัณฑิต/ปัญญาชน และถือเป็นแก่นแท้ของการผลิตทหารอาชีพอย่างแท้จริง

5.4 แก่นแท้ของ “ทหารอาชีพแบบตะวันตก”

ดังนั้นด้วยวิธีคิด วิธีฝึกฝนหรือระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกา จึงมิได้ทำให้นักเรียนนายร้อยแยกจากสังคมอย่างเด็ดขาด และที่สำคัญคือ มิได้ทำให้ทหารมีความคิดอ่าน

---

[69] Citizen-Soldier ในเทอมของ VMI คือ “The VMI experience emphasizes the value of service by preparing cadets to become citizen-soldiers who will serve their country and communities. วันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2559

[70] เป็นข้อมูลที่ได้จากการพูดคุยกับฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนจากโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่ง ซึ่งมีตัวอย่างและข้อมูลสนับสนุนไม่น้อยจากบรรดาศิษย์เก่าของทั้งสามแห่ง และฝ่ายบริหารยังกล่าวเสมอว่าต้องการให้นักเรียนของเขาออกไปทำงานภาคเอกชนมากกว่า เนื่องจากโรงเรียนนายร้อย โดยเฉพาะของเอกชน เช่น VMI หรือ Norwich University ต้องการเงินบริจาคของบรรดาศิษย์เพื่อเป็นเงินทุนในการพัฒนาโรงเรียนต่อไป ในขณะที่ West Point แม้จะเป็นของรัฐ แต่ก็จำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจากสมาคมศิษย์เก่า (Alumni) ในการพัฒนาเช่นเดียวกัน

ว่าตนอยู่เหนือฝ่ายพลเรือน หรือมิได้มีการเน้นแต่การเป็น “ผู้นำ” ในความหมายทำนองแบบของ CRMA คือ “HOME OF LEADERS” ในทางตรงข้ามการฝึกอบรมทหารอาชีพทางสหรัฐอเมริกานั้น กลับทำให้ทหารยอมรับความเป็นใหญ่ของพลเรือน/ความเป็นผู้นำของฝ่ายการเมืองในระบอบประชาธิปไตย คือ เห็นความสำคัญของฝ่ายพลเรือน/รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง และยอมรับภาคเอกชนหรือพลเรือนอยู่มากเช่นกัน พินิจในแง่นี้จะเห็นได้ว่า นักเรียนนายร้อยได้เรียนรู้หรือรับรู้ถึงตำแหน่งแห่งที่ของทหารหรือกองทัพในสังคมระดับใหญ่ไปโดยปริยาย เพราะแม้เรื่องการยอมรับรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งหรือระบอบประชาธิปไตยจะมิได้มีการสอนหรือกล่าวกันโดยตรงๆ มากนัก แต่เรื่องเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่นักเรียนได้รับการปลูกฝังไปในตัว จากบริบทของการเรียนการสอนทั้งในภาควิชาการและภาคอื่นๆ ซึ่งทำให้นักเรียนเข้าใจบทบาทและภารกิจของทหารและความสัมพันธ์ที่มีต่อสังคม ฝ่ายพลเรือน/การเมือง[71]

ด้วยเหตุนี้ การผลิตทหารอาชีพในสหรัฐอเมริกาหรือในโลกตะวันตก จึงมิใช่เน้นความเป็นใหญ่ของทหาร และมิใช่การผลิตทหารอาชีพที่เก่งแต่รบเป็นเพียงอย่างเดียว หากยังมีความเป็นนักวิชาการไปในตัวด้วย เพราะในความเป็นทหารอาชีพนั้นยังมีความเป็นบัณฑิตหรือปัญญาชนอย่างสมบูรณ์ คือมีความรู้ทางหลักวิชาการ คิดอ่านเช่นเดียวกับบัณฑิตของมหาวิทยาลัยทั่วไป และด้วยระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยเช่นนี้ จึงมีลักษณะเป็นการผลิต “พลเมือง” ที่มีคุณภาพของระบอบประชาธิปไตยไปในตัวนั่นเอง คือการทำให้นักเรียนนายร้อยมีความเป็นผู้ใหญ่ มีความพร้อมทั้งทางร่างกาย ความรู้ทางทหารและวิชาการ เข้าใจสังคมและโลกกว้าง ยอมรับความหลากหลาย การเคารพซึ่งกันและกัน และรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง ฯลฯ

ตามหลักปรัชญาและ “หัวใจ” ทางการศึกษาเช่นนี้ แน่นอนว่าการจะฝึกฝนนักเรียนนายร้อย (ทั้งชายและหญิง) เพื่อให้เป็นนายทหารที่ดี มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย ความรู้ทางวิชาการและทหารนั้น ย่อมสามารถกระทำผ่านได้ทั้งจากระบบโรงเรียนนายร้อยของรัฐและ/หรือเอกชนก็ได้ ดังในสหรัฐอเมริกา นอกจากมี West Point แล้ว ยังมีโรงเรียนนายร้อยของเอกชนอีกหลายแห่ง และโรงเรียนนายร้อยของเอกชนเหล่านี้กลับผลิตนายทหารให้กองทัพมากกว่าของรัฐ คือ West Point เสมอมา เช่น ข้อมูลจาก West Point ระบุว่า ปี ค.ศ. 2015 กองทัพบกต้องการกำลังพล (นายทหารหลัก) เฉลี่ยปีละ 5,000 นาย (รวมทหารหญิง) แต่ West Point ผลิตให้กองทัพบกได้เพียงปีละ 1,000 นาย (1 ใน 5) ในขณะที่ระบบ ROTC จากโรงเรียนนายร้อย/มหาวิทยาลัยเอกชนผลิตให้ถึงปีละ 4,000 นาย (80%)[72]

---

[71] ประมวลจากความรู้ ความเข้าใจเรื่องนี้จากข้อมูล ข้อคิดเห็น/ทัศนะของฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยอเมริกัน ทั้งจาก Norwich University, VMI, และ West Point ในช่วงที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลภาคสนาม

[72] จากการบรรยายสรุปของเจ้าหน้าที่ฝ่ายสำนักงานของผู้บัญชาการ West Point (Administration Office) โดย Maj. Yany, International Program เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2559 แต่จากการบรรยายสรุปของ BG Timothy E. Trainor, Dean of the Academic Board ของ West Point เมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2559 ปรากฏตัวเลขเพียง 19 % กล่าวคือ “Provide the Army with approximately 1,000 second lieutenants each year (= 19%)”

พินิจในแง่นี้ การออกแบบสำหรับเป็นทางเลือกใหม่ในกรณีของไทย อาจไม่จำเป็นคิดเพียงระบบเดิมที่มีอยู่คือ แบบของรัฐเท่านั้น หากยังมีแบบของเอกชนได้อีกด้วย ทำนองเดียวกับที่ไทยมีมหาวิทยาลัยเอกชนมานานแล้ว และมหาวิทยาลัยเอกชนหลายแห่งในไทยก็มีชื่อเสียงและสามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพให้กับสังคมทั้งภาคเอกชนและรัฐ แต่ในกรณีของการผลิตทหารอาชีพจากเอกชนเพื่อป้อนนายทหารหลักให้กับกองทัพนั้น นับเป็นเรื่องใหม่และมีความท้าทายมากกว่าเรื่องมหาวิทยาลัยเอกชน ดังนั้นความเป็นไปได้ของการพัฒนาระบบการผลิตทหารที่ให้ความสำคัญกับกองทัพและสังคมควบคู่กันไป และ/หรือการมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนและนายร้อยหญิงนั้น คงมิใช่เรื่องง่ายนัก

อย่างไรก็ดี เรื่องนี้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ในสังคมไทย หากต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงในการผลิตทหารอาชีพที่มีคุณภาพ และต้องอาศัยจิตใจที่กล้าและมุ่งมั่นของฝ่ายการเมืองในการตัดสินใจเพื่อการริเริ่มในเรื่องนี้เป็นสำคัญ ทั้งนี้ก็เพื่ออาศัยโรงเรียนนายร้อยเอกชนเป็นตัวกระตุ้น หรือเป็นการสร้างแรงจูงใจในอีกทางหนึ่งให้ CRMA เกิดการปฏิรูปหรือมีการปรับปรุงตัวเองอันเนื่องมาจากการมีคู่แข่งทำนองเดียวกับระบบการผลิตทางทหารที่สหรัฐอเมริกา และน่าจะเป็นผลดีต่อทั้ง CRMA กองทัพและสังคมไทย เพราะการมีคู่แข่ง ย่อมมีการแข่งขันและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ หากมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนเกิดขึ้นในสังคมเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการผลิตทหารอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะของ Norwich University หรือ VMI ก็ตาม

5. 5 สองทางเลือกที่เป็นไปได้และบทสรุป

จากตัวแบบของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกาทั้งสามแห่งนั้น หากคิดนำมาประยุกต์ใช้ในกรณีของไทย จะเห็นได้ว่ามีทางเลือกได้มากกว่าหนึ่งคือ อย่างน้อยสามารถแบ่งเป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบในกรณีของไทยได้ 2 โมเดลด้วยกัน คือ (1) แบบเดิมของรัฐ และ (2) แบบใหม่ของเอกชน กล่าวคือ ถ้าเลือกแบบเดิมของรัฐที่มีอยู่แล้ว ถือเป็นทางเลือกแบบการปรับเล็ก (S) คือยังคงอาศัยโรงเรียนนายร้อยเดิม (CRMA) เป็นหลัก แต่ปรับ “เนื้อใน” ให้มีความใกล้เคียงกับของ West Point ให้ได้มากที่สุด คือต้องมีระดับความเข้มข้นทางวิชาการเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำ เพื่อให้นักเรียนนายร้อยมีความรู้อย่างดี เทียบเท่าบัณฑิตพลเรือนหรือสามารถออกไปทำงานภาคเอกชนได้

การออกแบบตามข้อเสนอนี้อาจทำให้ระบบการเรียนการสอนยากขึ้น แต่มิใช่สิ่งที่เรียกร้องมากไปหรือนักเรียนไทยไม่สามารถทำได้ เพราะที่จริงแล้วของไทยก็เคยมีระบบเข้มข้นเช่นนี้มาก่อน ดังในอดีตเมื่อเริ่มโรงเรียนฝึกนายทหารอาชีพหรือในช่วงกำเนิดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น รัฐบาลก็ได้วางหลักสูตร ระบบการเรียนการสอนและการวัดผลที่มีความเข้มข้นทางวิชาการไม่ต่างไปจากสมัยปัจจุบันของ West Point และโรงเรียนนายร้อยเอกชนทั้งหลายของ

สหรัฐอเมริกา คือมีลักษณะ “เก่งทั้งบู๊และบุ๋น” อยู่ในคนๆ เดียวกัน จึงทำให้นายทหารไทยที่จบมีคุณภาพสูงและยังเป็นที่ต้องการของฝ่ายพลเรือนด้วย

แต่ถ้าเลือกแบบใหม่ คือการมีโรงเรียนนายร้อยเป็นของเอกชนควบคู่ไปด้วยเช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกานั้น ถือเป็นการออกแบบในระดับการปรับขนาดใหญ่ (L) กล่าวคือ ยังคงมีโรงเรียนนายร้อยเดิมเป็นหลักและปรับให้ได้เนื้อในเช่นเดียวกับ West Point แล้ว ยังจะมีการตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนขึ้นใหม่ ซึ่งอาจเป็นแบบของ VMI ที่มีเฉพาะนักเรียนนายร้อย หรือแบบ Norwich University ซึ่งมีทั้งนักเรียนนายร้อยและนักศึกษาพลเรือนเรียนร่วมกันก็ได้ แต่หลักใหญ่เหมือนกันคือ มุ่งผลิตนายทหาร/บัณฑิตที่มีคุณภาพ มีความรู้ทั้งด้านการทหารและวิชาการ โดยมีการจัดตั้งหน่วยทหารทำนองคล้ายระบบ ROTC ของสหรัฐอเมริกาในโรงเรียนนายร้อยเอกชน และเมื่อจบแล้วนักเรียนนายร้อยอาจรับราชการทหาร/ทำงานภาคเอกชนก็ได้

การมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนนี้น่าสนใจ แต่อาจเป็นเรื่องท้าทายและยุ่งยากไม่น้อยในระยะเริ่มต้น แต่จะมีผลดีทั้งต่อกองทัพและสังคมการเมืองในระยะยาว เพราะเท่ากับเป็นการให้ความสำคัญกับความต้องการของกองทัพและสังคมควบคู่กันไป และการเรียนร่วมกันระหว่างนักเรียนนายร้อยกับนักศึกษาพลเรือนนั้น ย่อมทำให้ภาคเอกชนมีความรู้และความเข้าใจเรื่องทหารมากขึ้นในสังคม ในขณะเดียวกันทหารอาชีพ/กองทัพก็จะมีความรู้และความเข้าใจเรื่องฝ่ายพลเรือนมากขึ้นเช่นกัน ดังนั้นการลื่นไหลทางความรู้และทรัพยากรนี้จึงมีประโยชน์หลายด้าน แต่ที่สำคัญคือ การยอมรับในระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ นอกจากนี้การมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนย่อมทำให้มีการแข่งขัน และทหารในกองทัพจะมีความหลากหลายขึ้น ซึ่งเป็นผลดีต่อกองทัพและสังคมอย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตาม ปรัชญาและ “หัวใจ” ของการพัฒนาหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนในการผลิตทหารอาชีพ ที่คำนึงถึงความต้องการของกองทัพและสังคมควบคู่กันไปในลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชนนี้ นอกจากมีอยู่ในระบบโรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกาอย่างสมบูรณ์แล้ว ยังปรากฏในระบบของออสเตรเลีย กลุ่มประเทศยุโรปอีกด้วย เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลี และที่น่าสนใจยิ่งคือในประเทศกลุ่มเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยในแถบเพื่อนบ้านเอเชีย เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และอินโดนีเซีย ต่างก็ได้นำตัวแบบนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนนายร้อยของประเทศตน นอกจากนี้หลายประเทศในแถบเพื่อนบ้านเอเชียต่างยังเปิดกว้างสำหรับนักเรียนนายร้อยหญิงอีกด้วย เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และอินโดนีเซีย จึงเป็นตัวอย่างในการปรับใช้และน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการออกแบบในกรณีของไทย หากมีการนำข้อมูลและองค์ความรู้ดังกล่าวมาศึกษาและคิดอย่างรอบคอบ เพื่อที่จะได้ตัวแบบที่ดีและเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นแบบการปรับเล็ก (S) การปรับระดับกลาง (M) หรือการปรับขนาดใหญ่ (L) ก็ตาม คือเป็นที่ยอมรับกันได้ของทุกฝ่าย

ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่า ไทยมีความพร้อมหรือยังที่จะเปิดกว้างให้กับการผลิตทหารอาชีพ ที่มีทั้งแบบของรัฐและเอกชน แต่มีคุณภาพเช่นเดียวกับต้นแบบ คือการเป็นทหารอาชีพที่มีลักษณะทหารวิชาการ ทหารปัญญาชน หรือ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” เพื่อตอบสนองได้ทั้งกับความต้องการของกองทัพและสังคมสมัยปัจจุบัน แต่ความพร้อมนี้คงมิใช่ขึ้นอยู่กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้กำหนดไม่ หากอยู่ที่สังคมมีความรู้พอหรือยังในเรื่องนี้ ถ้ายังไม่พอและในความเป็นจริงอาจเป็นเช่นนั้น จึงควรต้องช่วยกันศึกษาและคิด และเมื่อคิดแล้ว ควรนำไปศึกษาต่อให้ถ่องแท้ เพื่อจะได้มาซึ่งความรู้บนฐานของหลักวิชาและสามารถนำไปใช้ได้จริง ดังอมตพจน์ของนักปราชญ์จีนที่เราทั้งหลายควรตระหนักอย่างยิ่งคือ “การศึกษาโดยไม่คิด ไร้ประโยชน์ การคิดโดยไม่ศึกษา เป็นอันตราย”

ในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้นำร่องด้วยการนำเสนอข้อมูล ความคิดเห็นและความรู้ในกรณีของสหรัฐอเมริกาออกไปสู่สาธารณชนในวงกว้าง ทั้งประชาคมทางวิชาการและแวดวงทหาร-CRMA โดยได้เขียนรายงานผลการเก็บข้อมูล ณ โรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกา 3 แห่ง ในรูปของบทความรายงานความก้าวหน้างานวิจัยเรื่อง “การออกแบบระบบการศึกษาทางทหารของไทยใหม่เพื่อการผลิตทหารอาชีพ ทหารวิชาการและการปฏิรูปกองทัพ” และบทความทางวิชาการทั่วไปในชื่อเรื่อง “ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกากับปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพ” และบทความทั้งในสองลักษณะนี้ได้รับการเผยแพร่ต่อประชาคมวิชาการและทหารทั้งในรูปแบบเอกสารสัมมนาทางวิชาการ บทความในวารสาร เอกสารรายงานต่อหน่วยงานของกองทัพบก/ผู้บังคับบัญชา และเอกสารประกอบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

การเผยแพร่ในประชาคมวิชาการมีหลายครั้งและหลายแห่ง ที่หลักๆ ได้แก่ การนำเสนอบทความรายงานความก้าวงานวิจัยเรื่อง “การออกแบบระบบการศึกษาทางทหารของไทยใหม่เพื่อการผลิตทหารอาชีพ ทหารวิชาการและการปฏิรูปกองทัพ” ในการประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัยและแนะนำหนังสือเรื่อง "สถาบันการเมือง: "ออกแบบใหม่" ภายใต้กระแสความขัดแย้ง" รวมบทความจากชุดโครงการวิจัย "ออกแบบประเทศไทยใหม่" เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2559 โดยศูนย์ประสานงานโครงการวิจัยเชิงนโยบาย (CCPR) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)[73]

นอกจากนี้ บทความทางวิชาการทั่วไปในชื่อเรื่อง “ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกากับปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพ” ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าคือ วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (กันยายน-

[73] แม้รายกการสัมมนาครั้งนี้ถูกยกเลิกไป แต่ตัวบทความและหนังสือก็ไปรับการเผยแพร่ต่อไป และผู้วิจัยได้นำหนังสือเล่มนี้ถวายแด่พลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวันที่ 6 พฤศจิกายน 2559 ณ กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา รร.จปร.

สิงหาคม 2559) และในวารสารของมหาวิทยาลัยรังสิตคือ วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปีที่ 12 (2559) ในอีกชื่อหนึ่งคือ “โรงเรียนนายร้อยเอกชนของสหรัฐอเมริกา กับความเป็นไปได้ของ “นายร้อยเอกชน” และ “นายร้อยหญิง” ในประเทศไทย” (www.rsu.ac.th/jla/.../20160630abstractDTVY2.pdf, June 30, 2016)

สำหรับประชาคมในแวดวงทหาร-CRMA นั้น ผู้วิจัยได้นำบทความเรื่อง “ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกากับปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพ” ออกเผยแพร่ในฐานะเอกสารรายงานต่อหน่วยงานของกองทัพบก/ผู้บังคับบัญชา และเอกสารประกอบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ที่สำคัญได้แก่ ถวายฯ พลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และมอบให้กับผู้อำนวยการส่วนการศึกษา (พลตรี วินัฐ อินทรสุวรรณ) โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และพันเอก พิสิษฐ์ ลิขิตสุภิณ ผู้ช่วยทูตทหารบก กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สหรัฐอเมริกา ในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2559

ในฐานะเอกสารประกอบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ผู้วิจัยใช้บทความนี้ในการสอนทางประวัติศาสตร์หลายครั้งด้วยกัน และในแต่ละครั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนนายร้อยได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่างๆ จากแง่มุมของนักเรียนแต่ละชั้นปี โดยครั้งแรกในวิชาประวัติศาสตร์อเมริกา (HI 5106) ซึ่งเป็นวิชาเลือกเสรีของชั้นปี 4 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2559 เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2559 ในหัวข้อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา เรื่อง “ช้างกับพญาอินทรี: ไทยกับสหรัฐอเมริกา และการเรียนการสอนในครั้งนี้นอกจากมีนักเรียนนายร้อยชั้นปี 4 จำนวน 34 แล้ว พลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงประทับฟังการสอนและทรงมีส่วนรวมแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นนี้ด้วย นอกจากนี้ผู้ร่วมฟังในชั้นเรียนยังประกอบด้วย ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าปัจจุบัน (พลโท สิทธิพล ชินสำราญ) ผู้อำนวยการกองและอาจารย์ของกองวิชาประวัติศาสตร์อีก 10 กว่าท่าน

ต่อมาผู้วิจัยยังได้นำบทความดังกล่าวมาใช้ในการเรียนการสอนอีกสองวิชา ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2559 คือ (1) วิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (HI 4105) ซึ่งเป็นวิชาบังคับของชั้นปี 4 สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 44 นาย ในหัวข้อ “ระบอบอาณานิคม ขบวนการชาตินิยม และการได้รับเอกราชในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” โดยในตอนท้ายหลังจากการบรรยาย 2 ชั่วโมง มีเวลาอีก 1 ชั่วโมงเป็นการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความเห็นเรื่องอิทธิพลทางทหารของสหรัฐอเมริกาในช่วงหลังสงครามโลกฯ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะ West Point กับ CRMA รวมถึงกรณีของเกาหลีใต้ (KMA) ไต้หวัน และอินโดนีเซีย (AKMIL) และมีแบบสอบถามให้นักเรียนนาย

ร้อยเลือกข้อเสนอการออกแบบให้กับกรณีของ CRMA ในอนาคต ตามที่ผู้วิจัยได้เสนอไว้ 3 แบบ (การปรับเล็ก ระดับกลางและขนาดใหญ่)[74] และ

อีกวิชาหนึ่งคือ (2) วิชาไทยศึกษา (HI 2001) ซึ่งเป็นวิชาบังคับของชั้นปี 2 ทุกสาขา จำนวน 220 นาย ในหัวข้อ “พัฒนาการทางประวัติศาสตร์การเมืองและการปกครองไทย” และการเรียนการสอนในหัวข้อนี้มีการแบ่งนักเรียนนายร้อยออกเป็น 4 กลุ่มย่อย (กลุ่มประมาณ 55-60 นาย) โดยในตอนท้ายหลังจากการบรรยาย 1 ชั่วโมง มีเวลาอีก 1 ชั่วโมงเป็นการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความเห็นเรื่องทหารอาชีพตามแบบตะวันตกกับระบอบประชาธิปไตย และมีการหยิบยกกรณีของไทย CRMA เปรียบเทียบกับของ Wesrt Point และมีแบบสอบถามให้นักเรียนนายร้อยเลือกข้อเสนอการออกแบบให้กับกรณีของ CRMA ในอนาคตที่มีตัวเลือก 3 แบบเช่นกัน[75]

จุดประสงค์ในการนำร่องด้วยการนำเสนอข้อมูล ความคิดเห็นและความรู้ในกรณีของสหรัฐอเมริกาออกไปสู่สาธารณชนในวงกว้าง ทั้งประชาคมทางวิชาการและแวดวงทหาร-CRMA นี้ ก็เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ โดยเฉพาะจากผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ในขณะเดียวกันก็เพื่อรับฟัง รับทราบปัญหาและทางแก้ไขจากมุมมองของกลุ่มคนที่ใกล้กับปัญหานี้มากที่สุดคือ นักเรียนนายร้อย และมีข้อสังเกตว่านักเรียนนายร้อยทั้งชั้นปี 2 และ ปี 4 ต่างแสดงความคิดเห็นเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาของ CRMA ได้อย่างดี และมีความกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็น ทั้งในเชิงโต้แย้งและสนับสนุนเพื่อนๆ ด้วยกัน

แต่ที่สำคัญคือ นักเรียนนายร้อยมีหลายประเด็นที่เห็นตรงกันในการถกเถียงเรื่องนี้ โดยเฉพาะปัญหาของระบบหอพักหรือกรมนักเรียนนายร้อย รอ. และมีความคิดเห็นเป็นของตนเองในระดับสูง โดยเฉพาะเวลาให้เลือกตัวแบบสำหรับอนาคตของ CRMA ใน 3 แบบนั้น นักเรียนนายร้อยเลือกทั้ง 3 แบบ แม้แบบที่ 1 (S) และ 2 (M) มีผู้เลือกมากกว่า แต่ก็มีผู้เลือกแบบที่ 3 (L) เช่นกัน ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน และทุกนายก็รู้สึกเอาจริงเอาจริงกับการให้เหตุผลในการเลือกแบบต่างๆ ซึ่งการแสดงออกอย่างเสรีและมีเหตุผลของนักเรียนนายร้อยในเรื่องนี้เกินความคาดหมายของผู้วิจัยมาก และเป็นข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนทั้งปัญหาและแนวทางแก้ไข CRMA ในอนาคตได้อย่างดี และจะได้นำเสนอข้อคิดเห็นของนักเรียนนายร้อยในส่วนต่อไป (บทที่ 9 บทสรุป)

ดังนั้น หากช่วยกันคิดและช่วยกันออกแบบตามหลักวิชาอย่างแท้จริงแล้ว แน่นอนว่าย่อมจะได้ความรู้ที่ชัดแจ้งและสามารถนำไปใช้ได้จริง สำหรับการสร้างทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะทหารวิชาการ/

[74] ปกติการเรียนการสอนหัวข้อนี้กำหนดไว้ในวันที่ 22 กันยายน แต่มีการงดการเรียน และได้สอนชดเชยในช่วงกลางคืนของวันที่ 4 ตุลาคม 2559 เวลา 19.00-22.00 ข้อดีของการเรียนการสอนกลางคืนคือ นักเรียนนายร้อยจะหลับน้อยกว่าช่วงกลางวัน และนักเรียนนายร้อยจะสนใจเรียน ซักถามและแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวางดี โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางแก้ไขระบบของ CRMA ปัจจุบัน

[75] ปกติการเรียนการสอนหัวข้อนี้กำหนดไว้ 4 ครั้ง 4 วันคือ วันที่ 23 ก.ย., 30 ก.ย., 7 ต.ค., และ 21 ต.ค. 2559 (วันที่ 23 ก.ย. งดการเรียนการสอน และมีการสอนชดเชยคืนวันที่ 6 ต.ค. เวลา 19.00-21.00) นักเรียนนายร้อยชั้นปี 2 ที่มาเรียนกลางคืนหลับน้อยเช่นกัน

ทหารปัญญาชน ตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 และตรงกับแนวพระราชดำริหรือปรัชญาการทรงสอนของพลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หรือทูลกระหม่อมอาจารย์ของนักเรียนนายร้อยที่ทรงสอนมานานกว่าสามทศวรรษแล้ว ก็อยู่ในแนวพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 นี้ตลอดมา ดังพระราชปณิธานของพระองค์ที่พระราชทานแก่ลูกศิษย์ทุกรุ่น คือ “ทหาร นอกจากจะเป็นผู้มีเกียรติ มีวินัย มีความกล้าหาญแล้ว ยังเป็นผู้รักวิชาการ รักการค้นคว้า หาความรู้ ที่สำคัญที่สุดคือความโอบอ้อมอารี เข้าใจเพื่อนร่วมงาน สอดส่องดูแลความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา”

5. 6 บทส่งท้ายและการเก็บข้อมูลภาคสนามในประเทศอื่นเพิ่มเติม

เพื่อเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้เรื่องนี้ให้กว้างและลึกขึ้น คือมีตัวเลือกของการพัฒนาหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม และสนองพระราชดำริตามพระราชประสงค์ขององค์ผู้ทรงก่อตั้งระบบโรงเรียนทหารสมัยใหม่คือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า และพระราชปณิธานของพลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้บัญชาการพิเศษโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (2553-ปัจจุบัน) ผู้วิจัยจึงยังคงทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง คือช่วยกันศึกษาและคิดไปบนเส้นทางนี้อย่างมุ่งมั่น เพื่อจะได้ความรู้ที่ชัดแจ้งและสามารถนำมาใช้ได้จริงในกรณีของไทย ดังข้อคิดของขงจื๊อที่กล่าวมาแล้วและขอเน้นอีกครั้ง โดยเฉพาะส่วนสำคัญที่ว่า “การคิดโดยไม่ศึกษา เป็นอันตราย”

ดังนั้น ในการเก็บข้อมูลภาคสนามในชุดถัดไป จึงขอเริ่มจากกลุ่มยุโรป โดยเฉพาะฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี (บทที่ 6) เพื่อยืนยันในเรื่องการผลิตทหารอาชีพในลักษณะทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชน คือ “เก่งทั้งบู๊และบุ๋น” อยู่ในคนๆ เดียวกัน และอาจนำมาประยุกต์ใช้สำหรับของไทยได้อย่างดี โดยเฉพาะการออกแบบการปรับระดับกลาง (M) และมีความเป็นไปได้มากและอาจใช้ได้ผล หรือมีความเหมาะสมกว่าแบบของ West Point ที่ไทยได้ตามมานานแล้วก็ได้ คือการแยกภาควิชาการออกจากการฝึกทางทหาร โดยการจัดตั้งมหาวิทยาลัยทหารเทียบเท่ามหาวิทยาลัยพลเรือนมารองรับ เช่นเดียวกับทางเยอรมนี หรือการโอนภาควิชาการไปอยู่กับมหาวิทยาลัยพลเรือนในลักษณะของการร่วมมือทางวิชาการ ดังเช่น โรงเรียนนายทหารรวมเหล่ากับมหาวิทยาลัยตูริน ของอิตาลี

จากนั้นจึงส่งท้ายด้วยประเทศในแถบเอเชีย โดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย (บทที่ 7) เพื่อเป็นตัวอย่างในเรื่องแนวทางการปรับ/ประยุกต์ของประเทศกำลังพัฒนา และสองตัวอย่างหลังนี้น่าจะเป็นประโยชน์สำหรับกรณีของไทย ในการออกแบบสำหรับการผลิตทหารอาชีพดังกล่าวได้สองลักษณะของแบบการปรับเล็ก (S) คือ (1) ยังคงตามแบบอย่างของระบบ West Point แต่เอาจริงเอาจัง เช่นที่ปรากฏในกรณีเกาหลีใต้ (KMA) และ (2) ยังคงใช้ระบบ West Point เป็นกรอบใหญ่ แต่ผสมผสานบางส่วนจากแบบของยุโรป ดังเช่นในกรณีของอินโดนีเซีย (AKMIL)

บทที่ 6
ระบบและการผลิตนายทหารของยุโรป:
ฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลี

ระบบและการผลิตนายทหารบกของยุโรปมีลักษณะเด่นเช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา คือมีสองแบบใหญ่ แต่มิใช่แบบของรัฐและเอกชน หากมีเพียงแบบเดียวคือของรัฐ เพราะในยุโรปโรงเรียนนายร้อยทหารบกเป็นของรัฐเท่านั้น แต่มีแนวคิดและรูปแบบการเรียนแบ่งออกเป็นสองลักษณะ คือ (1) เรียนรวม และ (2) เรียนแยกส่วน ในขณะที่แบบแรกมีการเรียนรวมทั้งภาควิชาการและทางทหารไปพร้อม ๆ กันตลอดหลักสูตร เช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา แต่แบบที่สองกลับมีลักษณะแยกส่วน คือแยกการเรียนการสอนภาควิชาการออกจากการฝึกทางทหาร โดยอาจเรียนและฝึกทางทหารก่อน จบทางทหารแล้วจึงไปเรียนภาควิชาการ หรือเรียนภาควิชาการจบปริญญาก่อน แล้วจึงมาเรียนและฝึกทางทหาร

อย่างไรก็ดี ทั้งสองระบบของยุโรปนี้กลับไม่มีความแตกต่างกันในเชิงคุณภาพของผลผลิต และไม่ต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกา เพราะต่างมีจิตวิญญาณหรือ “เนื้อใน” เชิงปรัชญาและหัวใจเดียวกันทั้งในเรื่องทางวิชาการ คุณภาพของอาจารย์ผู้สอน และคุณภาพของนักเรียนนายร้อย คือมุ่งการผลิตทหารอาชีพจากระบบการเรียนการสอนภาควิชาการที่เข้มข้น จึงทำให้ทหารมีความรอบรู้เทียบเท่าบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยชั้นนำ ในขณะเดียวกันยังคงมีความรู้ทางทหาร/ “รบเป็น” มีระเบียบวินัยและมีน้ำใจ เนื่องจากได้รับการฝึกฝนให้เป็นทหารอาชีพในลักษณะ “ปัญญาชนในเครื่องแบบ” หรือ “เก่งทั้งบู๊และบุ๋น” อยู่ในคนๆ เดียวกัน ดังนั้นการเข้าใจ เข้าถึงระบบและการผลิตของยุโรป จึงมีคุณค่าเพราะสามารถนำมาปรับใช้ได้เช่นเดียวกับของ West Point และอาจจะแก้ไขปัญหาปัจจุบันของ CRMA ได้อย่างดี โดยเฉพาะระบบการเรียนแยกส่วน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความรู้ในแต่ละด้านอย่างเต็มที่และมีคุณภาพ

6.1 บทนำ

ในบทนี้จะนำเสนอข้อเท็จจริง ความรู้และความคิดเห็นต่างๆ จากข้อมูลภาคสนามของการผลิตทหารอาชีพอีกส่วนหนึ่งทางโลกตะวันตก โดยเฉพาะปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบการเรียนการสอนที่ได้รับรู้มาจากโรงเรียนนายร้อยทหารบก โรงเรียนนายทหารรวมเหล่า และมหาวิทยาลัยทหารของยุโรป ทั้งที่เป็นแบบเรียนรวม (ฝรั่งเศส) และแบบแยกส่วน (เยอรมนีและอิตาลี) โดยการนำเสนอในบทนี้จะเป็นไปในลักษณะพรรณนาเปรียบเทียบหรือเทียบเคียงกับทางสหรัฐอเมริกาและของไทยไปในตัว เพื่อให้ตัวข้อมูลภาคสนามสะท้อนลักษณะเด่นของระบบและการผลิต “ทหารอาชีพแบบตะวันตก” ในอีกโมเดล/สำนักคิดหนึ่ง ที่มีแนวคิดและรูปแบบต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกาอย่างเห็นได้ชัด แต่มีความเหมือนใน

เชิงการสร้างผลผลิตทางทหารอาชีพในลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชน หรือเป็นทหารที่มีความรู้ มีระเบียบวินัยและมีน้ำใจ ที่เคยมีบทบาทและอิทธิพลต่อโรงเรียนนายร้อยของไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 มาแล้ว จึงเป็นประโยชน์สำหรับไทยเพื่อเป็นแนวทางของการออกแบบใหม่ให้กับ CRMA โดยเฉพาะแบบการปรับระดับกลาง (M) และอาจนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขจุดอ่อนของระบบเดิมได้ดีกว่าแบบอย่างทางสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะระบบการเรียนการสอนแบบแยกส่วนของเยอรมนีและอิตาลี

ดังนั้น จุดมุ่งหมายของการนำเสนอข้อมูลจากภาคสนามทางยุโรป จึงต้องการแสดงให้เห็นว่าข้อดีหรือลักษณะเด่นจากโมเดลใหม่นี้ โดยเฉพาะแนวคิดและรูปแบบของเยอรมนีและอิตาลีในระบบแยกส่วนการเรียนภาควิชาการออกจากการฝึกทางทหารนั้น จะช่วยแก้ไขจุดอ่อนในระบบเดิมของไทยได้อย่างไร หรืออาจสร้างสรรค์ระบบใหม่ขึ้นแทนระบบเดิมก็ได้ ทำนองคล้ายการมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนแบบ Norwich University หรือ VMI ควบคู่ไปกับ West Point ในสหรัฐอเมริกา คือโมเดลใหม่จากยุโรปจะมีส่วนในการช่วยทำให้ไทยมีทางเลือกมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร ถ้าต้องการให้แม่พิมพ์ไทย คือ CRMA ทำหน้าที่และบทบาทได้อย่างสมบูรณ์ในการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ในความเหมือนและความต่างกันของระบบและการผลิต “ทหารอาชีพแบบตะวันตก” ระหว่างทางสหรัฐอเมริกากับของยุโรปนี้ มีข้อเด่นที่เป็นประโยชน์ต่อการนำมาพัฒนาปรับปรุงและเสริมความเข้มข้นให้กับโรงเรียนนายร้อย จปร. ได้หรือไม่ อย่างไร หรือไทยจะสามารถนำรูปแบบทั้งสองแบบนั้น ไม่ว่าจะเป็นแบบเรียนรวม (ฝรั่งเศส) และแบบแยกส่วน (เยอรมนีและอิตาลี) มาผสมผสานให้เข้ากับทางระบบของสหรัฐอเมริกา (West Point) ที่มีอิทธิพลในระบบเดิมของไทยอยู่แล้ว หรือจะนำมาประยุกต์ใช้ในระบบเดิมของไทยที่มีอยู่ให้เข้มข้นขึ้นได้อย่างไร และในระดับมากน้อยเพียงใด เพื่อบรรลุเป้าหมายสุงสุดคือ การสร้างทหารรุ่นใหม่ให้มีความเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตก ที่มีความรู้ทางวิชาการมากขึ้น และการมองการเข้าใจมนุษย์ สังคมและโลกกว้างจากฐานคิดของบัณฑิตผู้รู้

แน่นอนว่าความเป็นไปได้ของประเด็นเหล่านี้มีโอกาสไม่น้อยเช่นกัน หากไทยไม่ยึดติดกับระบบเดิมมากนักหรือต้องเป็น West Point เท่านั้น แต่ก่อนจะเข้าสู่การตอบคำถามเหล่านี้ มีประเด็นที่ควรต้องทำความเข้าใจก่อนคือ ทำไมต้องเป็นแบบอย่างทางยุโรป ไม่เป็นออสเตรเลียซึ่งมีระบบคล้ายทางอังกฤษ เยอรมนีและอิตาลี และแบบอย่างทางยุโรปนี้ทำไมไม่เป็นประเทศอื่นๆ ที่มิใช่ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี และที่สำคัญคือ ทำไมไม่เป็นโปรตุเกส ที่เป็นพระเอกของเรื่อง “ระเบิดจากข้างใน” ฯลฯ

อันที่จริงแล้ว ผู้วิจัยมิได้มองข้ามกรณีของออสเตรเลียหรือโปรตุเกส และต้องการไปเรียนรู้จากตัวแบบจริงของสองประเทศนี้เป็นอย่างมาก แต่ยังขาดโอกาสที่เหมาะสมและการพินิจประเด็นเหล่านี้มีมิติในอดีตเป็นคำตอบ เพราะหากมองย้อนกลับไปในอดีตของไทย จะพบข้อมูลที่น่าสนใจว่า ระบบของออสเตรเลียคือ วิทยาลัยวิชาการทหารดันทรูน (Roryal Military College, Duntroon) ยังไม่เคยมีบทบาทใน CRMA ส่วนในกรณีของยุโรปกลับมิใช่ของใหม่สำหรับไทยแต่ประการใด และมีความเป็นไปได้มาก

เช่นกันหากจะนำมาปรับใช้กับ CRMA เพราะไทยก็เคยเดินตามแบบอย่างทางยุโรปและได้ผลมาแล้วในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 แต่มิใช่บทบาทและอิทธิพลจากโปรตุเกส

6.2 ยุโรปและการเลือกกรณีของฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี

ระบบและการผลิตทหารอาชีพในยุโรปเกิดขึ้นก่อนจะมีชาติสหรัฐอเมริกามานานแล้ว และเคยมีบทบาทและอิทธิพลในระบบและการผลิตของไทยมาก่อนสหรัฐอเมริกาเช่นกัน โดยเฉพาะในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่มีลักษณะผสมผสาน คือมีทั้งแบบรัสเซีย เยอรมนี ฝรั่งเศสและชาติอื่นๆ ปะปนกันไป เพราะขึ้นอยู่กับผู้นำของรัฐบาลและกองทัพที่มีบทบาทและอิทธิพลในแต่ละช่วง และแม้ภายหลังสงครามโลกฯ เป็นต้นมา หลักสูตรและระบบการศึกษาทางทหารของไทยได้ตามแบบอย่างของ West Point อย่างชัดเจน แต่รัฐบาลและกองทัพกลับยังคงจัดส่งนักเรียนนายร้อยไปเรียนในยุโรป (ยกเว้นรัสเซีย) อย่างสม่ำเสมอมาถึงสมัยปัจจุบัน โดยมีการส่งนักเรียนนายร้อยทั้งทหารบก เรือและอากาศไปเรียนกับทางฝรั่งเศส เยอรมนี สเปน อังกฤษและอิตาลี เป็นประจำทุกปี[1]

ในบรรดา 5 ชาติยุโรปนี้ ประเทศที่เคยมีอิทธิพลต่อระบบการศึกษาทางทหารของไทย โดยเฉพาะในระดับโรงเรียนนายร้อยคือ เยอรมนีก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และฝรั่งเศสหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หรือสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เรืองอำนาจ และด้วยปัจจัยภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ผู้วิจัยได้เลือกไปฝรั่งเศสในฐานะตัวแทนของทางยุโรป ควบคู่ไปกับสหรัฐอเมริกาในรายการเก็บข้อมูลจากภาคสนามแต่เดิม เนื่องจากแม้โรงเรียนเท็ฆนิคทหารบกซึ่งได้รับอิทธิพลจากฝรั่งเศส (Poly Technique) ได้ถูกรวมเข้ากับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าภายใต้ระบบของ West Point ก็ตาม แต่การพัฒนาความรู้ทางวิทยาการสมัยใหม่ตามแบบเท็ฆนิคทหารบกยังคงอยู่คู่กับระบบของ West Point ตลอดมา

ต่อมาผู้วิจัยได้ขยายในส่วนของยุโรปออกไปอีกสองประเทศ คือเยอรมนีและอิตาลี ด้วยเหตุผลทั้งในด้านเชิงเทคนิค และการออกแบบเพื่อให้มีตัวเลือกมากขึ้น และยังจะสามารถช่วยแก้ปัญหาปัจจุบันของโรงเรียนนายร้อย (CRMA) ได้ดีขึ้นด้วย กล่าวคือ ในด้านเชิงเทคนิคนั้นเกี่ยวพันมาจากผู้วิจัยไม่สามารถเดินทางไปเก็บข้อมูลของโรงเรียนนายร้อยทหารบก บราซิล ตามแผนเดิมที่กำหนดไว้ได้ จึงจำเป็นต้องมองหาตัวอย่างภาคสนามอื่นเพิ่มขึ้น ซึ่งอาจเป็นประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคลาตินอเมริกาหรือภูมิภาคอื่น เช่น ออสเตรเลีย เอเชียหรือยุโรปก็ได้

อย่างไรก็ตาม แม้ภายหลังได้เลือกกรณีเกาหลีใต้มาทดแทนได้แล้ว แต่ผู้วิจัยยังเห็นว่า การเก็บข้อมูลในภาคสนามทางยุโรป ควรจะต้องเพิ่มประเทศอื่นๆ นอกเหนือจากฝรั่งเศส เนื่องจากกรณีของ

[1] ยกเว้นของอิตาลีและสเปน รัฐบาลไทยจะจัดส่งไปปีเว้นปีสลับกัน นอกจากยุโรปและสหรัฐอเมริกาแล้ว รัฐบาลยังจัดส่งนักเรียนนายร้อยไทยไปศึกษาทางออสเตรเลียและหลายประเทศในเอเชียเช่นกัน ได้แก่ เกาหลีใต้ จีน ญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และสิงคโปร์ เป็นประจำทุกปี

โรงเรียนนายร้อยทหารบก ฝรั่งเศส (Saint-Cyr) มีรูปแบบที่ใกล้เคียงกับทางสหรัฐอเมริกากันอย่างมาก โดยเฉพาะในเชิงระบบการเรียนแบบรวมทั้งภาควิชาการและทหารไปพร้อมๆ กันตลอดหลักสูตร จึงได้เพิ่มกรณีของเยอรมนีและอิตาลี ซึ่งทั้งสองประเทศนี้มีรูปแบบการผลิตที่แตกต่างกันออกไปอย่างเห็นได้ชัด ทั้งจากระบบของ Saint-Cyr และ West Point และการเลือกประเทศอื่นเพื่อทดแทนบราซิลหรือด้านเชิงเทคนิคนี้ ก็มีความสัมพันธ์ไปกับด้านเหตุผลของการออกแบบอีกด้วย

สำหรับเหตุผลทางด้านการออกแบบนั้น โดยพื้นฐานแล้วเกี่ยวพันมาจากภายหลังได้เก็บข้อมูลภาคสนามทางสหรัฐอเมริกาเสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า การออกแบบเพื่อแก้ไขจุดอ่อนในระบบเดิมของ CRMA โดยเฉพาะระบบการเรียนการสอนภาควิชาการนั้น หากอาศัยระบบของสหรัฐอเมริกาและทางยุโรป โดยอาศัยเฉพาะกรณีของฝรั่งเศสเป็นหลักตามกำหนดในรายการเดิมนั้น ย่อมมีข้อจำกัดและอาจไม่สามารถแก้ไขปัญหาของไทยได้อย่างตรงจุดนัก คือมีทางเลือกน้อยไปสำหรับระดับเทคนิค เนื่องจากทั้งสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสใช้ระบบเดียวกันคือ การเรียนรวม และถ้าจะรอบด้านขึ้นในการออกแบบควรต้องมีทางเลือกที่หลากหลายขึ้นหรือมีหลายระบบให้เลือก กล่าวคือ นอกเหนือจากรูปแบบการเรียนรวมทั้งภาควิชาการและทหารไปพร้อมๆ กันตลอดหลักสูตร ซึ่งใช้ได้ผลทั้งในสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสแล้ว ยังมีรูปแบบอื่นๆ อีกหรือไม่ ที่ได้ผลเช่นเดียวกัน

เมื่อได้ศึกษาลงในรายละเอียดของประเทศต่างๆ ทางยุโรปอีกครั้งเพื่อทบทวนในเรื่องนี้ กลับพบว่ามีอีกหลายรูปแบบ/ระบบ เช่น การแยกระบบการเรียนการสอนภาควิชาการและทหารออกจากกันและให้ผลผลิตที่ดีเช่นกันในแนวคิดของการผลิต “ทหารอาชีพแบบตะวันตก” และอาจเป็นตัวช่วยในการออกแบบที่จะแก้ไขจุดอ่อนในกรณีของไทยได้ดีเช่นกัน คือแบบของเยอรมนี อังกฤษและอิตาลี ซึ่งมีลักษณะเด่นที่ต่างไปจากของสหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสในหลักการใหญ่ก็คือ ระบบการเรียนการสอนของภาควิชาการและทหารจะแยกออกจากกัน และในระบบแยกส่วนนี้ยังมีความแตกต่างกันในรายละเอียดทั้งระหว่างของอังกฤษ (The Royal Military Academy Sandhurst (RMAS), commonly known simply as Sandhurst) กับเยอรมนีและอิตาลีอีกด้วย คือต่างก็มีลักษณะเด่น/ลักษณะเฉพาะของตนเอง กล่าวคือ

ในระบบอังกฤษ (Sandhurst) มีการรับผู้สมัคร 2 ทางคือ (1) รับผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับ High School (เกรด 13 เทียบเท่า ม.6 ของไทย) เมื่อเรียนจบหลักสูตรทางทหาร 1 ปีแล้ว ได้รับยศร้อยตรีจึงไปเรียนระดับปริญญาตรีอีก 3 ปี ในมหาวิทยาลัยทหารหรือเอกชนต่อไป[2] และ (2) รับผู้จบ

[2] ตัวอย่างจากข้อมูลของนักเรียนนายร้อยไทย/ศิษย์เก่าของ Sandhurst เช่น พันโท ธนเดช ภูษิปภาวงษ์ รอง ผชท.ทบ. ไทย/จาการ์ตา ได้เดินทางไปศึกษาต่อที่ Sandhurst เมื่อตอนอยู่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ชั้นปี 1 เมื่อจบจาก Sandhurst แล้ว จึงไปเรียนต่อระดับปริญญาตรี โดยสามารถสมัครเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยทหารหรือมหาวิทยาลัยเอกชนก็ได้ แต่พันโท ธนเดช เลือกเรียนต่อมหาวิทยาลัยทหาร (น่าจะคล้ายมหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี ที่ฮัมบรูก และมิวนิค) คือ Royal Military College of Science, UK เมื่อจบปริญญาตรี (วิศวกรรมเครื่องกล) แล้ว จึงได้เรียนต่อระดับปริญญาโท ด้านวิศวกรรมอุตสาหการ จากมหาวิทยาลัย Kington University, UK ข้อมูลนี้ได้จากการพูดคุยกับพันโท ธนเดช เมื่อครั้งผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลที่ AKIMIL อินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2559

การศึกษาระดับปริญญาตรีแล้ว จึงมาเรียนทางทหารอีก 1 ปี[3] ส่วนของเยอรมนีและอิตาลีอาจมีการรับหรือไม่รับผู้จบปริญญาตรีแล้ว แต่ส่วนใหญ่รับจากผู้จบมัธยมศึกษาตอนปลาย[4] เข้าเรียนหลักสูตรทางทหาร 1-2 ปีแล้วได้รับยศร้อยตรี จึงไปเรียนในโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าหรือมหาวิทยาลัยทหาร เพื่อเรียนระดับปริญญาตรี-ปริญญาโท ตามหลักสูตรของมหาวิทยาลัยพลเรือน และใช้ชีวิตในระหว่างนั้นเช่นเดียวกับนักศึกษาพลเรือน เพื่อให้นายทหารมีเวลาและเอาใจใส่กับการเรียนภาควิชาการได้อย่างเต็มที่ ซึ่งระบบของออสเตรเลียก็มีลักษณะใกล้เคียงกับทางเยอรมนีและอิตาลีตามที่ได้กล่าวมานี้[5]

รูปแบบนี้มีข้อดีที่ต่างไปจากของสหรัฐอเมริกา และอาจจะเหมาะกับการแก้ปัญหาในไทย โดยเฉพาะเรื่องนักเรียนนายร้อยต้องฝึกหนัก หรือมีกิจกรรมการฝึกฝนทางทหารและกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องมากเกินไป จึงทำให้มีเวลาน้อยและมักมาหลับในชั้นเรียนของภาควิชาการ คือน่าจะนำมาใช้ปิดจุดอ่อนในระบบเดิมที่เป็นอยู่ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้มากกว่า หากมีการนำระบบแยกส่วนเรียนตามแบบของเยอรมนี อิตาลี หรือออสเตรเลียมาปรับใช้บนฐานเดิมของ CRMA และการแยกส่วนเรียนนี้อาจเป็นเรื่องไม่ยากนัก หากกล้าปรับเปลี่ยนและอาศัยความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยพลเรือน โดยการใช้เครือข่ายของ MOU กับมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่อยู่ใกล้กับ CRMA เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ/หรือ มศว.องครักษ์ ให้เป็นประโยชน์ในการเรียนการสอนภาควิชาการให้กับนักเรียนนายร้อยสามารถพัฒนาศักยภาพไปสู่ทหารอาชีพในลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชน

เพื่อเป้าหมายนี้ ผู้วิจัยจึงได้เก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติมโดยเลือกกรณีของเยอรมนีและอิตาลีเป็นหลัก แต่ก็ไม่ได้ละเลยประเทศอื่นๆ ที่ไทยได้จัดส่งนักเรียนนายร้อยไปเรียนอย่างต่อเนื่องคือ สเปนและอังกฤษ รวมทั้งทางออสเตรเลีย เพราะในระบบของสเปนมีรูปแบบใกล้เคียงกับของฝรั่งเศส คือระบบ

---

[3] นักเรียนนายร้อยไทยที่ส่งไปเรียนที่ Sandhurst อังกฤษ มีทั้งสองแบบเช่นกัน คือบางปีก็ส่งไปในขณะที่นักเรียนนายร้อยยังอยู่ปี1 คือไปเรียนทางทหาร 1 ปี แล้วจึงไปเรียนต่อระดับปริญญาตรีอีก 3 ปีในมหาวิทยาลัยทหารหรือของพลเรือน และบางปีก็ส่งนักเรียนนายร้อยที่สำเร็จการศึกษาปี 4-5 แล้ว ไปเรียนทางทหารเพียง 1 ปีก็กลับไทย แต่ในระยะหลังมักส่งนักเรียนนายร้อยจบปี 4-5 ไปเสมอ

[4] ที่จริงแล้ว ในระบบของยุโรปมีการรับผู้สมัครเข้าเป็นนักเรียนนายร้อยจาก 2 กลุ่มใหญ่หรือมี 2 วิธีการคือ (1) รับตรงจากบุคคลภายนอกกองทัพ หรือรับนักเรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6 ของไทย) และ (2) รับจากบุคคลภายในกองทัพ หรือผู้ที่เคยเป็นทหารมาก่อน เป็นการสอบจากกำลังพลของกองทัพจากนายสิบ/พลทหาร (มิใช่ทหารเกณฑ์ เนื่องจากในยุโรปส่วนใหญ่ยกเลิกระบบการเกณฑ์ทหารแล้ว) แต่ส่วนใหญ่ของนักเรียนนายร้อยในโรงเรียนนายร้อยของยุโรปก็เช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา คือเป็นนักเรียนที่จบระดับม.ปลาย (ม.6) ระบบ CRMA ก็เช่นกัน มีนักเรียนจบจากนายสิบมาเรียนด้วย 10 นาย/ปี แต่นักเรียนนายร้อยส่วนมากรับจาก ม.3/4

[5] ระบบของออสเตรเลีย (Duntroon) ที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร รัชกาลที่ 10 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ทรงสำเร็จการศึกษามานั้น ก็มีลักษณะคล้ายกับทางอังกฤษ อิตาลีและเยรมนี แต่หลักสูตรของ Duntroon มีระยะเวลา 4 ปีและมีการแบ่งออกเป็น 2 ส่วน/ใช้ระบบแยกส่วนเช่นกัน คือ (1) การฝึกหัดอบรมวิชาการทหารอยู่ในความรับผิดชอบและดำเนินการโดยกองทัพบก และ (2) คือการศึกษาทางวิชาการระดับปริญญาตรีอยู่ในความดูแลของมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลส์ (University of New South Wales) ซึ่งแบ่งออกเป็นสาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ อักษรศาสตร์และวิทยาศาสตร์ พระองค์ทรงเลือกศึกษาในสาขาวิชาอักษรศาสตร์ เมื่อทรงสำเร็จการศึกษา “ทรงได้รับการถวายสัญญาบัตรจากวิทยาลัยวิชาการทหารดันทรูน และปริญญาอักษรศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาอักษรศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยนิวเซาท์เวลส์” *เดลินิวส์*. 4 ธค. 2559 http://www.dailynews.co.th/article/540400 และประชาชาติธุรกิจออนไลน์ 10 ธ.ค. 2559 “พระอัจฉริยภาพ วิชาทหาร ชีวิตในต่างแดนของ รัชกาลที่ 10” http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1481379984

การเรียนรวม และระบบของอังกฤษ ออสเตรเลีย มีลักษณะคล้ายของเยอรมนีและอิตาลี คือระบบแยกส่วน และในบรรดา 5 ชาติหลักในยุโรปนี้มี 4 ชาติคือ ฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษและอิตาลี ที่มีบทบาทและอิทธิพลในองค์กรนาโต (NATO) ในฐานะสมาชิกก่อตั้งช่วงภายหลังสงครามโลกฯ และเคยมีบทบาทและอิทธิพลในการผลิตทหารอาชีพให้กับกองทัพบกของโปรตุเกส จนนำไปสู่การปฏิวัติคาร์เนชั่นหรือ "The Democratic Coup d'Etat" ปี 1974 ที่เคยกล่าวมาแล้ว

ดังนั้น แม้การเก็บข้อมูลภาคสนามในยุโรป มิได้ไปโรงเรียนนายร้อยทหารบก ของโปรตุเกสก็จริง แต่ครอบคลุมระบบของโปรตุเกสไปในตัวด้วย และการเลือกฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลีนี้ จึงเป็นตัวแทนของยุโรปได้ โดยเฉพาะใน 5 ชาติหลักของยุโรปที่ CRMA จัดส่งนักเรียนนายร้อยไปเรียนทุกปี เช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา และเคยมีบทบาทและอิทธิพลมาแล้วทั้งต่อไทยและโปรตุเกส โดยภาพรวมของบทนี้จะได้นำเสนอระบบของยุโรปในลักษณะเทียบเคียงกับของสหรัฐอเมริกาในบทก่อน และจะมีโมเดล 2 แบบใหญ่ที่สามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบสำหรับไทย กล่าวคือ

แบบแรกคือการเรียนรวม มีระบบการเรียนการสอนระหว่างภาควิชาการและวิชาทหารไปพร้อมๆ กัน คล้ายแบบของสหรัฐอเมริกา โดยมีฝรั่งเศส (Saint-Cyr) เป็นฐานข้อมูลและความรู้จากภาคสนาม และมีสเปนเป็นตัวเสริม แต่ควรเข้าใจว่าแม้ระบบของโรงเรียนนายร้อยทหารบก (Academia General Militar) เมืองซาราโกซ่า (Zaragoza) ของสเปน มีลักษณะคล้ายกับทางฝรั่งเศส คือแบบเรียนรวม แต่หากพินิจในรายละเอียดทั้งด้านหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนแล้ว สเปนก็มีลักษณะเด่นหลายประการที่แตกต่างไปจากระบบของฝรั่งเศส[6] และ

แบบที่สองคือ การแยกส่วนระหว่างภาควิชาการออกจากทหาร หรือการเรียนการสอนของสองภาคนี้จะแยกออกจากกัน โดยมีการฝึกและเรียนวิชาทหารก่อนใน 1-2 ปีแรก เมื่อจบแล้วได้รับยศร้อยตรี จึงไปเรียนภาควิชาการในระดับมหาวิทยาลัยอย่างเต็มที่ คือใช้ชีวิตเหมือนนักศึกษาพลเรือน โดยมี

[6] โรงเรียนนายร้อยทหารบกของสเปนมีหลักสูตร 5 ปี (รับจากนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ม.6 และกำลังพลในกองทัพเช่นเดียวกับส่วนใหญ่ของยุโรป) และมีการเรียนการสอนภาควิชาการเพียงสาขาเดียวคือ ปริญญตรีวิศวกรรมศาสตร์อุตสาหการ โดยในช่วง 4 ปีแรกมีทั้งการเรียนภาควิชาการในหลักสูตรวิศวกรรมฯ และการฝึกทหารไปพร้อมๆ กัน และในปีสุดท้ายคือ ปี 5 จะแยกไปเรียนเหล่าทหารเฉพาะทางที่เลือก อย่างไรก็ตาม ระบบการเรียนการสอนของสเปน โดยเฉพาะภาควิชาการ กลับมีบางส่วนคล้ายไปทางเยอรมนี อังกฤษ และอิตาลี คือมีลักษณะแบบการเรียนแยกส่วน และมีการโอนการเรียนการสอนภาควิชาการไปขึ้นอยู่กับมหาวิทยาลัยพลเรือน เช่น เมื่อนักเรียนนายร้อยสเปนจบชั้นปีที่ 2 จะได้รับการแต่งตั้งยศร้อยตรี แต่ยังคงอยู่ในโรงเรียนนายร้อยและเรียนภาควิชาการอย่างเข้มข้นตามระบบมหาวิทยาลัยพลเรือน โดยใช้ระบบการโอนภาควิชาการไปอยู่ในกำกับดูแลของมหาวิทยาลัยหรือคล้ายมีความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยที่อยู่ในเมืองเดียวกัน (เมืองซาราโกซ่า) เนื่องจากอาจารย์ที่สอนภาควิชาการส่วนใหญ่ (97%) เป็นอาจารย์พลเรือน (ไม่มียศทางทหาร) แต่สังกัดศูนย์การศึกษาระดับอุดมศึกษา กระทรวงกลาโหม และมหาวิทยาลัยซาราโกซ่า ปัจจุบันมีนักเรียนนายร้อยไทยเรียนอยู่ที่สเปนจำนวน 4 นาย ได้แก่ ว่าที่ร้อยตรี จิโรจน์ แก้วมงคล (กำลังเรียนเหล่าทหารราบที่เมืองโตเลโด้) ว่าที่ร้อยตรี รัชภาคย์ สังขสุทธิ์ (ชั้นปี 5) นนร. วรชิต พุทธศรี (ชั้นปี 2) และนนร. เมธาสิทธิ์ รติวันชัย ข้อมูลนี้ได้รับจาก นนร. วรชิต พุทธศรี กำลังเรียนอยู่ชั้นปี 2 อยู่เมือง Zaragoza และร้อยตรี รัชภาคย์ สังขสุทธิ์ นักเรียนนายร้อยไทยที่กำลังเรียนอยู่ชั้นปี 5 และจบในเดือนกค. 2559 และข้อเขียนของนักเรียนนายร้อยที่จบมาแล้วคือ ร.ท. รุจดนัย ชูศักดิ์ "ชีวิตนักเรียนนายร้อยสเปน" *เสนาศึกษา*. เล่มที่ 80 ตอนที่ 1 (มค.-กพ. 2557), 59-66.

อังกฤษ (Sandhurst) รวมทั้งออสเตรเลีย (Duntroon) เป็นตัวเสริม[7] และมีเยอรมนี (Hamburg และ Munchner) และอิตาลี (Italian Army Academy, Modena) เป็นฐานข้อมูลและความรู้หลักจากภาคสนาม[8]

6.3 ข้อมูลจากภาคสนาม: Saint-Cyr, Hamburg, Munchner และ Modena[9]

ก่อนเดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามในยุโรปครั้งนี้ ผู้วิจัยพอมีภาพในจินตนาการอยู่ในระดับหนึ่ง โดยอาศัยข้อมูล ความรู้และความคิดเห็นจากการพูดคุยกับบรรดาศิษย์เก่าและนักเรียนนายร้อยปัจจุบันของทั้ง Saint-Cyr, Hamburg, Munchner, และ Modena รวมทั้งอีกสองแห่งที่นักเรียนนายร้อย/อาจารย์บางส่วนของ CRMA จบมาคือ Sandhurst และ Zaragoza (Academia General Militar) ของสเปน และแม้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้รับจากเพื่อนอาจารย์ใน CRMA แต่ยังมีอีกสองส่วนที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญคือ บรรดาศิษย์ที่จบมานานแล้วและมีประสบการณ์ในกองทัพ และอีกส่วนหนึ่งคือ นักเรียนนายร้อยไทยที่กำลังศึกษาอยู่ ซึ่งได้รู้จักและสอบถามผ่านทาง e-mail/Line เป็นหลัก ทั้งกับนักเรียนนายร้อยไทยที่ Saint-Cyr (ฝรั่งเศส), Hamburg (เยอรมนี), Munchner (เยอรมนี), Modena (อิตาลี), Turin/Torino (อิตาลี) และ Zaragoza (สเปน)

ข้อมูลจากภาคสนามในยุโรป ไม่ว่าจะเป็นทางโรงเรียนนายร้อยทหารบกของฝรั่งเศส (Saint-Cyr) มหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี ทั้งที่เมืองฮัมบรูก (Hamburg) และมิวนิค (Munich/Munchner) และโรงเรียนนายร้อยทหารบก (Italian Army Academy, Military Academy of Modena) เมืองโมเดน่า (Modena) อิตาลี หากมองแยกเป็นกรณีๆ จะเห็นว่า ต่างมีลักษณะเฉพาะอันเป็นแบบฉบับของตนเองในแต่ละแห่งแต่ละประเทศ แต่หากนำมาพิจารณาในภาพรวม และเปรียบเทียบกับทางสหรัฐอเมริกาทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชนแล้ว จะพบว่ามีลักษณะเด่นทั้งที่มีความเหมือนและความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะมองจากมุมของยุโรปหรือจากมุมของสหรัฐอเมริกาก็ตาม

สิ่งที่เป็นความเหมือนคือ การผลิตทหารอาชีพที่มีลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชน โดยผ่านระบบการเรียนการสอนภาควิชาการที่เข้มข้น ทำให้ทหารมีความรู้ในระดับเดียวกันกับบัณฑิตจาก

---

[7] ผู้สนใจระบบของออสเตรเลีย ดูเพิ่มเติมจาก Royal Military College – Duntroon http://www.army.gov.au/Army-life/Army-careers/RMCD และ Australian Defence Force Academy http://www.army.gov.au/Army-life/Army-careers/ADFA

[8] ในกรณีของระบบอิตาลี ผู้วิจัยไม่มีโอกาสไปอีกแห่งหนึ่งคือ โรงเรียนนายทหารรวมเหล่า หรือโรงเรียนนายทหารและสถาบันการศึกษาทางทหารกองทัพบกอิตาเลียน (Application School and Institutes of Military Studies of Italian Army) ที่เมืองตูริน (Turin/Torino) แต่ก็ได้ข้อมูลที่จำเป็นจากนนร.ที่จบแล้ว เช่น ร.ต. สุทิน เฟื่องฟุ้ง OSK121: ครั้งหนึ่ง ณ โรงเรียนนายร้อยอิตาลี http://www.osknetwork.com/modules.php?name=News&file=article&sid=1920 และที่กำลังเรียนอยู่คือ ว่าที่ร้อยตรี ปิยะวาจ ไชยปาละ

[9] ในการเดินทางไปเก็บข้อมูลครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอบคุณ พ.อ.พีรพล สงนุ้ย (ศิษย์เก่าจาก Saint-Cyr) ผชท./ทบ. กรุงปารีส ฝรั่งเศส, พ.อ. นฤนาท นิยมไทย ผชท./ทบ. กรุงเบอร์ลิน เยอรมนี และน.ท.สันติ เกศศรีพงษ์ศา รอง ผชท./ทร. กรุงโรม อิตาลี ที่กรุณาช่วยประสานงานและดูแลคณะผู้วิจัยอย่างดี

มหาวิทยาลัยชั้นนำ ส่วนที่มีลักษณะต่างกันคือ แนวคิดและรูปแบบในการฝึกฝนแบบรวมหรือแยกส่วน ระหว่างภาควิชาการกับทหาร แต่ที่สำคัญในที่นี้คือ ความเหมือนและความต่างนี้มิใช่ข้อดีหรือข้อเสีย เสมอไปสำหรับไทย หากเป็นข้อคิดที่ดีในการมองไปข้างหน้าว่า แม้มีเป้าหมายเดียวกัน แต่ไม่จำเป็นต้องเดินตามกันหรือมีเส้นทางเดียวเท่านั้น คือต่างวิธีการหรือรูปแบบก็สำเร็จได้เช่นกัน หากมีความมุ่งมั่นและเอาจริงเอาจังเป็นพื้นฐาน หรือมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ที่สามารถจะทำได้

การมีแนวคิดและข้อเท็จจริงในแง่นี้มีผลดีในการมองไปข้างหน้า คือเป็นความหวังและพลังในการขับเคลื่อนให้กับไทยได้ว่า หากมีเป้าหมายในการผลิตทหารแบบเดียวกับทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป แต่ละประเทศย่อมมีแนวทาง/วิธีการของตนเอง ที่แตกต่างกันในการพัฒนาให้บรรลุผลตามเป้าหมายได้ ดังตัวอย่างทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป แม้จะมีรูปแบบหรือวิธีการต่างกันค่อนข้างมาก แต่กลับให้ผลผลิตที่มีคุณภาพในระดับเดียวกันคือ การสร้างทหารอาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการหรือบัณฑิตผู้รู้เป็นฐานคิด

อย่างไรก็ตาม การตั้งความหวังไว้เพียงอย่างเดียวยังไม่พอ จำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจ เข้าถึงอย่างแท้จริงว่า ความสำเร็จของสหรัฐอเมริกาและยุโรปนั้น มาจากปัจจัยใดเป็นสำคัญหรือมีอะไรที่คอยกำกับอยู่เบื้องหลังในความสำเร็จนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้นำสิ่งนี้กลับมาเป็นหลักหรือเป็นฐานคิดให้กับของไทย คือควรจะต้องเข้าใจ เข้าถึง “เนื้อใน” ในเชิงปรัชญาและหัวใจหรือจิตวิญญาณของทางตะวันตกให้ได้เสียก่อน ก่อนจะนำกลับมาประยุกต์ใช้ ซึ่งการค้นหาตัวแบบจากทางยุโรปในครั้งนี้จะได้แสดงให้เห็น “หลักใหญ่” ของความเหมือนและความต่างเมื่อเทียบกับทางสหรัฐอเมริกา และจะได้แสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างกันนี้ โดยผ่านการเก็บข้อมูลภาคสนามทางยุโรป ตามลำดับดังนี้

การเก็บข้อมูลในยุโรปนี้ได้เริ่มที่ฝรั่งเศส (โรงเรียนนายร้อยทหารบก Saint-Cyr) ก่อน[10] ตามด้วยมหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี 2 แห่ง แห่งแรกคือ Helmut Schmidt University หรือ Universitat der Bundeswehr Hamburg ที่เมืองฮัมบวร์กหรือฮัมบรูก (Hamburg) และแห่งที่ 2 คือ Universittat der Bundeswehr Munchen หรือ Bundeswehr University Munich ที่เมืองมิวนิค (Munich) และจบที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกของอิตาลี (Military Academy of Modena หรือ Italian Army Academy) ที่เมืองโมเดน่า (Modena) และใช้เวลาทั้งสามแห่งประมาณ 3-4 อาทิตย์ ในช่วงปลายพฤษภาคม-ต้นมิถุนายน 2559 และแต่ละแห่งผู้วิจัยได้เสนอข้อกำหนดและวัตถุประสงค์ของการเก็บข้อมูลโดยย่อ เพื่อ

[10] คณะผู้วิจัยไม่มีโอกาสไปเก็บข้อมูล ณ โรงเรียน Poly Technique ตามที่พลเอกหญิง ศ.ดร. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี หรือทูลกระหม่อมอาจารย์ ทรงแนะนำก่อนที่ผู้วิจัยจะเดินทางไปฝรั่งเศส เนื่องจากเมื่อติดต่อกับทางผชท/ทบ ที่กรุงปารีสแล้ว ได้รับคำตอบว่าต้องติดต่อมาล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือน แต่คณะผู้วิจัยมีโอกาสแวะไปดูเพิ่มเติมอีกแห่งคือ โรงเรียนเตรียมทหารในกรุงปารีสใกล้กับ St cyr l’ ecole เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2559 โดยได้พบกับหัวหน้าฝ่ายวิชาการ แต่ยังไม่ได้มีโอกาสคุยในรายละเอียด ทราบว่าโรงเรียนแห่งนี้เป็นของรัฐ และมีหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนเหมือนกับโรงเรียนเตรียมทหารอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นของรัฐเช่นกัน และปัจจุบันนักเรียนนายร้อยไทยมักไปเรียนก่อนสอบเข้า Saint-Cyr คือ Lycee militaire d’ Aix-en-Provence ซึ่งอยู่ทางภาคใต้ของฝรั่งเศส

ขอพบปะกับบุคคลหลายฝ่าย คือทั้งฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อย รวมทั้งสถานที่ต่างๆ ในลักษณะเดียวกับเมื่อครั้งไปเก็บข้อมูลทางสหรัฐอเมริกา[11]

แม้ว่าการติดต่อและนัดหมายตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ มีอุปสรรคและยุ่งยากกว่าทางสหรัฐอเมริกา รวมทั้งยังเกิดปัญหาที่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน แต่ข้อมูลที่ได้รับมาก็มีมากพอกับความต้องการในการกำหนดและออกแบบ เพราะแม้บางแห่งคือ เยอรมนีไม่อนุญาตให้คณะวิจัยเข้าไปที่มหาวิทยาลัยทหารอย่างเป็นทางการทั้ง 2 แห่ง คือที่เมืองฮัมบรูกและมิวนิค ส่วนทางอิตาลีกลับอนุญาตเพียงที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก โมเดน่า แต่ไม่อนุญาตในกรณีของโรงเรียนนายทหารรวมเหล่า ที่เมืองตูริน (Turin/Torino) และที่ฝรั่งเศสก็จัดรายการการพบปะและเยี่ยมชมสถานที่ต่างๆ ได้น้อยกว่าที่ผู้วิจัยขอไป แต่ผู้ประสานงานทั้งสามแห่ง[12] ต่างได้ทำงานอย่างแข็งขัน โดยเฉพาะผู้ช่วยทูตทหารบกที่กรุงเบอร์ลิน เยอรมนี ได้ช่วยแก้ไขปัญหาจากร้ายกลายเป็นดี[13]

นอกจากนี้ควรกล่าวไว้ว่า ยังมีผู้ที่มีน้ำใจเข้าช่วยเหลืออย่างดีแม้จะรู้จักกันไม่นานนักก็ตาม ตัวอย่างเช่น เครือข่าย Global Security Education Project ของ Prof. Dr. David Last ที่เคยรู้จักกันเมื่อปลายเดือนกุมภาพันธ์ 2559 ณ Norwich University ก็มีส่วนช่วยให้การเก็บข้อมูลที่ Saint-Cyr

---

[11] แต่มีความต่างกันคือ ทางสหรัฐอเมริกา ผู้วิจัยเป็นผู้ติดต่อกับทางโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งโดยตรง ส่วนทางยุโรปไม่ว่าจะเป็นกรณีของฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี ทางผู้ช่วยทูตทหารบกและเรือต่างอาสาช่วยดำเนินการติดต่อกับทางรัฐบาล กองทัพและโรงเรียนนายร้อยโดยตรง ความแตกต่างกันในทางปฏิบัตินี้ ผู้วิจัยไม่แน่ใจว่ามาจากระบบที่แตกต่างกันระหว่างสหรัฐอเมริกากับยุโรปหรือไม่ อย่างไรเนื่องจากครั้งแรกที่ผู้วิจัยติดต่อเพื่อไปเก็บข้อมูลที่สหรัฐอเมริกานั้น ได้ผ่านทางผู้ช่วยทูตทหารบกที่กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. เช่นกัน แต่ทางผู้ช่วยทูตทหารฯ ที่ ดี.ซี. ได้ให้ข้อมูลสำหรับการติดต่อของแต่ละแห่งและแจ้งให้ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเอง จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถติดต่อและประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของ Norwich Univeristy, VMI, West Point ได้โดยตรงและเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้อย่างดี

[12] ผู้ช่วยทูตทหารบกที่กรุงปารีส ฝรั่งเศส ผู้ช่วยทูตทหารบกที่กรุงเบอร์ลิน เยอรมนี และรองผู้ช่วยทูตทหารเรือ กรุงโรม อิตาลี

[13] ตัวอย่างเช่น ในกรณีของเยอรมนี เมื่อทางผู้ช่วยทูตทหารบก (พ.อ.นฤนาท) ได้แจ้งเรื่องว่า ทางเยอรมนีปฏิเสธเรื่องการเดินทางมาของคณะผู้วิจัย ด้วยเหตุผลว่าทางมหาวิทยาลัยทหารทั้งสองไม่สะดวกในการต้อนรับ ในขณะนั้นคณะผู้วิจัยอยู่ระหว่างการเก็บข้อมูลที่ฝรั่งเศส จึงได้ปรึกษาว่า คณะผู้วิจัยขอไปพบนักเรียนนายร้อยไทยที่นั่นก็พอ และอาจจะได้พูดคุยกับนักเรียนนายร้อยเยอรมันที่สนิทกับนักเรียนไทย รวมทั้งอาจได้พบปะกับอาจารย์ที่สนิทกับนักเรียนไทยบางท่านอย่างไม่เป็นทางการ เพราะไหนๆ ก็มาถึงที่แล้ว ทางผู้ช่วยทูตทหารบกก็เข้าใจและพยายามหาทางออกที่ผู้วิจัยเสนอ และขอไปปรึกษากับทางนักเรียนนายร้อยทั้งสองแห่ง ซึ่งผู้วิจัยได้ติดต่อและพูดคุยกันมาหลายเดือนแล้ว คือตั้งแต่เมื่อผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลที่สหรัฐอเมริกา ได้รู้จักกับนักเรียนนายร้อยที่นั่น โดยเฉพาะที่ VMI (นนร. Theerachat Suvannachote) ก็ได้อาศัยเครือข่ายของนักเรียนนายร้อยจากสหรัฐอเมริกาสู่ภาคยุโรปและต่อมาถึงเกาหลีใต้ด้วย ต่อมาทางผู้ช่วยทูตทหารบก กรุงเบอร์ลิน ได้แจ้งกลับมาว่า ใช้แผนสำรองคือ ไปพบปะกับฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนของมหาวิทยาลัยทหารทั้งสองแห่งได้ แต่เป็นไปแบบไม่เป็นทางการ โดยมีนักเรียนนายร้อยที่นั่นจะเป็นผู้ประสานช่วยดำเนินการต่างๆ ให้ คณะผู้วิจัยจึงได้ไปเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยทหารทั้งสองแห่ง และเป็นไปอย่างดีไม่ต่างจากทางสหรัฐอเมริกามากนัก คือได้พบปะและพูดคุยกับฝ่ายบริหาร ซึ่งแม้จะมิใช่ Dean แต่คือหัวหน้าฝ่ายวิชาการของสำนักงานบริหารการศึกษาของสำนักงานอธิการบดี (ที่ฮัมบรูก) หรือระดับหัวหน้าภาควิชา (ที่มิวนิค) รวมทั้งได้พบปะอาจารย์ผู้สอน นายทหารปกครอง และนักเรียนนายร้อยเยอรมัน และได้เยี่ยมชมสถานที่สำคัญทั้งหอพัก ห้องสมุด โรงอาหาร/โรงเลี้ยง ฯลฯ ที่สำคัญคือผู้มาบรรยายสรุปและอาจารย์ต่างๆ ที่ได้พบปะในทุกระดับ มีน้ำใจและให้การต้อนรับอย่างดี ผู้วิจัยจึงไม่เข้าใจการปฏิเสธอย่างเป็นทางการของเยอรมนีมากนัก และไม่ทราบเหตุผลที่แท้จริง แต่ก็ไม่ได้ติดใจอะไรมากนัก เนื่องจากข้อมูลและความประทับใจที่ได้รับจากชาวเยอรมันทั้งสองแห่งนี้ เกินคาดหมายที่ผู้วิจัยได้วาดภาพไว้ตั้งแต่ก่อนไป ส่วนโรงเรียนนายทหารรวมเหล่า ที่เมืองตูริน อิตาลี ซึ่งเทียบเท่ามหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี แม้จะไม่ได้ไปเพราะถูกปฏิเสธจากกระทรวงกลาโหมของอิตาลี แต่ก็ได้รับข้อมูลหลักๆ ที่จำเป็นจากนักเรียนนายร้อยไทยที่นั่น (ว่าที่ร้อยตรี ปิยะวาจ ไชยปาละ กำลังศึกษาชั้นปีที่ 2)

ฝรั่งเศส ได้มากขึ้นกว่ารายการเดิมและครบที่ต้องการ[14] และนักเรียนนายร้อยไทยทั้งสามแห่ง โดยเฉพาะที่เยอรมนีซึ่งได้รู้จักผ่านการสนทนาทาง Line ในช่วงที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลที่สหรัฐอเมริกาในช่วงกุมภาพันธ์-มีนาคม 2559 ก็ได้ช่วยเหลืออย่างจริงจัง[15] ในการนำทางให้ไปพบปะกับบุคคลต่างๆ อย่างดีและเกินความคาดหมายของคณะผู้วิจัยเป็นอย่างมาก คือในวันจริงผู้วิจัยและคณะกลับได้รับการตอบรับอย่างเป็นทางการและเป็นไปอย่างดียิ่งในการไปเก็บข้อมูลแต่ละแห่ง และมีโอกาสพบปะบุคคลต่างๆ รวมทั้งได้ข้อมูลหลักๆ และได้เยี่ยมชมสถานที่ที่ต้องการได้ครบเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ

คณะผู้วิจัยได้พบปะและฟังการบรรยายสรุปจากผู้เกี่ยวข้องโดยตรงอย่างดี จากสถานศึกษาทางทหารทั้งสามแห่งนั้น เช่น จากผู้บริหารระดับสูงของโรงเรียนนายร้อยทหารบก และตัวแทนฝ่ายมหาวิทยาลัยพลเรือนที่สอนนักเรียนนายร้อยของอิตาลี จำนวน 5 ท่าน[16] และจากฝ่ายบริหารทางภาควิชาการ ระดับหัวหน้าฝ่ายวิชาการ สำนักงานอธิการบดี (President) ของ Universitat der Bundeswehr Hamburg, เยอรมนี[17] รวมทั้งยังได้พบนายทหารฝ่ายบริหารการศึกษา ฝ่ายปกครอง กรมนักเรียนนาย

---

[14] ในเรื่องนี้ พ.ท.หญิง ผศ.ดร.ชัญญาพัทธ์ วิพัฒนานันทกุล ช่วยเป็นธุระในการประสานงานกับ Prof.Dr. David Last และทาง International Office ของ Saint-Cyr

[15] ผู้วิจัยขอขอบคุณนักเรียนนายร้อยเยอรมนีที่ฮัมบรูก คือร้อยโท ปวริศร์ โยธาประเสริฐ สาขาวิศวกรรมเครื่องกล ส่วนนักเรียนนายร้อยที่มิวนิค ได้แก่ ร้อยตรี ยศวริส อินทวิเชียร สาขาวิศวกรรมไฟฟ้า และร้อยตรี รหัท ดีเกษม ส่วนนักเรียนนายร้อยที่ฝรั่งเศส นนร.ธีรวัต กุลสุวรรณ ชั้นปี 2 สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ และนนร.อริญชย์ ทนันชัติ ชั้นปี 1 สาขาวิศวกรรมคอมพิวเตอร์ (ปัจจุบันมีนนร.อยู่ที่ Saint-Cyr 4 นายและเลือกเรียนสาขาเดียวกันคือ วิศวกรรมคอมพิวเตอร์) และนักเรียนนายร้อยที่อิตาลี คือ นนร.ภูริเดช สิงห์สา ชั้นปี 2 โรงเรียนนายร้อยทหารบก โมเดน่า และว่าที่ร้อยตรี ปิยะวาจ ไชยปาละ ชั้นปี 2 โรงเรียนนายทหารรวมเหล่าที่เมืองตูริน

[16] ประกอบด้วย ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยทหารบก คือ Maj. Gen (พลตรี) Salvatore Camporeale (Commender: General of Division) และผู้บริหารระดับสูงของโรงเรียนนายร้อย ระดับพันเอกอีก 3 นายคือ เสนาธิการ Col. Francesco RANDACIO: Chief of Staff Military Academy (หรือ Col. Randacio, Chief of Staff), ผู้บังคับการกรมนักเรียนนายร้อย Col. Incisa Di Canerana, Cadets Regiment Commander หรือหัวหน้าของฝ่ายกรมนักเรียนนายร้อย (เทียบเท่าผู้บังคับการกรมนักเรียนนายร้อย) และผู้อำนวยการส่วนการศึกษา (ภาควิชาการ), Col. Piero Giovanni GNESUTTA: director of academic office (Col. Gnesutta, Chief of Accademic Department), หรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ (เทียบเท่าผู้อำนวยการส่วนการศึกษาหรือ Dean) และ Prof. Claudio BARALDI, Prof. of sociology of cultural process and communication process อาจารย์ฝ่ายพลเรือน ระดับหัวหน้าภาควิชา ซึ่งเป็นตัวแทนฝ่ายอาจารย์พลเรือน จากมหาวิทยาลัยโมเดน่า (Modena) เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2559 การพบปะนี้เป็นไปอย่างเป็นทางการ โดยมีการแลกเปลี่ยนของที่ระลึกกับผู้บัญชาการโรงเรียน และท่านให้เกียรติและดูแลคณะผู้วิจัยอย่างดี เริ่มจากท่านได้ให้เวลาพูดคุยกับคณะผู้วิจัยในช่วงแรกประมาณ 1 ชั่วโมง และส่วนหนึ่งคุยถึงนักเรียนนายร้อยไทยที่มาเรียนที่นี้ ซึ่งปกติรัฐบาลไทยจะจัดส่งมาที่นี้ปีละ 1 นาย ปีเว้นปีสลับกับไปประเทศสเปน ท่านชมนักเรียนนายร้อยไทยอยู่บ่อยๆ ทั้งเรื่องความมีวินัยและการเรียนภาควิชาการ และท่านคุ้นเคยกับ นนร.ไทย คือ นนร.ภูริเดช สิงห์สา ซึ่งปัจจุบันเรียนอยู่ชั้นปี 2 และเป็นหัวหน้าของนนร.ต่างชาติของที่นี้ ท่านยังกล่าวว่า คณะผู้วิจัยเป็นคณะแรกจากเมืองไทยที่มาเยี่ยมและเก็บข้อมูลในลักษณะนี้ ต่อมาท่านยังมาร่วมรับประทานอาหารกลางวันด้วย เพื่อซักถามและตอบข้อสงสัยต่างๆ ที่คณะผู้วิจัยติดค้างจากการบรรยายสรุป รวมทั้งเพื่อให้คณะผู้วิจัยเห็นบรรยากาศของโรงเลี้ยงและนักเรียนนายร้อยไปในตัว นอกจากนั้นท่านยังพาไปดื่มกาแฟอีกด้านหนึ่งของโรงเลี้ยง และท่านบอกว่า เป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมของอิตาเลียนด้วย เพราะคนอิตาเลียนจะดื่มกาแฟ (คาปูชิโนตอนเช้าเท่านั้น ส่วนตอนบ่ายจะดื่มเอสเพรสโซ่) แต่ท่านชอบดื่มชาเขียว ท่านบอกเพื่อรักษาสุขภาพที่ดี

[17] Dr. Veit Larmann, Referent der Hochschulleitung, ผู้บรรยายสรุปและตอบข้อซักถามต่างๆ เกี่ยวกับ Universitat der Bundeswehr Hamburg รวมทั้งการทหารในเยอรมนีให้กับคณะผู้วิจัยอย่างดี เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2559 โดย Dr. Larmann กล่าวต้อนรับอย่างเป็นทางการในฐานะตัวแทนของ President และภายหลังได้ร่วมรับประทานอาหารกลางวัน จากนั้นในตอนเย็นเมื่อคณะผู้วิจัยจบภารกิจแล้ว Dr. Larmann ยังได้มอบหนังสือและของที่ระลึกให้กับผู้วิจัยและคณะ และช่วยตอบข้อซักถามอื่นๆ ทาง email ได้อย่างดี และภายหลังกลับถึงไทยแล้ว เมื่อผู้วิจัยมีข้อสงสัยหรือต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ได้ติดต่อทาง email หลายครั้ง และ Dr. Larmann ได้ตอบกลับมาอย่างดีเช่นกัน

ร้อย/หอพัก และอาจารย์ระดับ Director/หัวหน้าภาควิชา/ประธานสาขา ซึ่งเทียบเท่า Dean ของส่วนการศึกษาของทั้ง 4 แห่ง ได้แก่ Saint-Cyr ฝรั่งเศส[18] มหาวิทยาลัยทหารที่เมืองฮัมบรูก Universitat der Bundeswehr Hamburg[19] และที่เมืองมิวนิค Universittat der Bundeswehr Munchen[20] และนายทหารระดับสูงของโรงเรียนนายร้อยทหารบก เมืองโมเดน่า (Modena) อิตาลี[21]

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้พบปะและพูดคุยกับอาจารย์หัวหน้าภาค/ตัวแทนทางสายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์[22] และอาจารย์อาวุโสและรุ่นหนุ่มทั้งนายทหารและพลเรือนผู้สอนวิชา

---

[18] Col. Paude, Director of Training of Cadets/young officers, และ Col. Pierre Bern, Director of International Affairs Office เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2559 นายทหารยศพันเอกทั้งสองท่านนี้ รวมทั้งนายทหารหญิง ยศพันโท คือ LTC Busch, ผบ.กองพันของหอพักชั้นปีที่ 1 ได้ให้การต้อนรับคณะผู้วิจัยอย่างดี และตอบข้อซักถามอย่างตั้งใจ รวมทั้งให้เกียรติรับประทานอาหารกลางวันด้วย และยังอนุญาตให้คณะผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนอื่นๆ ที่ไม่ได้กำหนดไว้ในรายการ เช่น การเข้าฟังชั้นเรียน การดูสภาพหอพักและสถานที่ต่างๆ ของโรงเรียนด้วยอย่างดี

[19] PD Dr.-Ing. Thomas Fickenscher, Adj. Associate Professor (Griffith Univ.) Department of Electrical Engineering, Chair of High-Frequency Engineering และ Col. Dr. Andro Hering นายทหารเรือ ยศนาวาเอก และจบปริญญาเอกด้านวิศวกรรมศาสตร์ เป็นหัวหน้าผู้ดูแลหอพักนายทหาร หรือผู้บังคับบัญชาระดับกองพันของหอพัก ส่วน A (ด้านวิศวกรรมศาสตร์) เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2559 ทั้งสองท่านนี้ให้การต้อนรับคณะผู้วิจัยอย่างเป็นทางการ รวมทั้งร่วมตอบข้อซักถามอย่างเต็มใจและเอาใจใส่ทุกคำถามอย่างละเอียดในระหว่างการบรรยายสรุปของ Dr. Veit Larmann ในภาคเช้า และให้เกียรติรับประทานอาหารกลางวันด้วย และในตอนบ่ายยังจัดให้คณะผู้วิจัยได้เข้าชมสถานที่ต่างๆ เช่น ห้องสมุด ห้องเรียน และอื่นๆ ภายในมหาวิทยาลัยทหาร

[20] Dr. Jochen Schein, จบปริญญาเอกด้านวิศวฯ ไฟฟ้าจากสหรัฐอเมริกา, หัวหน้าภาควิชาวิศวกรรมศาสตร์ไฟฟ้า และผู้อำนวยการของ Institut for Plasmatechnik und Mathematik ผู้บรรยายสรุปและตอบข้อซักถามเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยทหาร ที่เมืองมิวนิค เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2559 Dr. Schein ใจดีและตั้งใจบรรยายแบบสดๆ (ไม่มีตัวช่วย เช่น Powerpoint) ให้คณะผู้วิจัยอย่างดี คือลงในรายละเอียดที่จะช่วยให้เข้าใจระบบของมหาวิทยาลัยทหาร โดยเริ่มจากระบบการศึกษาทั่วไปของเยอรมนี จากนั้นจึงเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาและทางทหาร ซึ่งซับซ้อนกว่าทางสหรัฐอเมริกาหรือของไทย และส่วนท้ายของการบรรยายสรุปคือ โครงสร้างและระบบบริหารของมหาวิทยาลัยทหารที่มิวนิค ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับที่เมืองฮัมบรูก แม้จะสังกัดกองทัพ แต่อ่อนตัวกว่าในการบริหาร ดังจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารมาจากฝ่ายพลเรือน (President ปัจจุบันเป็นผู้หญิง คือ Prof. Dr. Merith Niehuss, Prasidentin der Universitat, 1 November 2005-2016, เป็นอาจารย์สายมนุษยศาสตร์) นอกจากนี้หลักสูตรและระบบการศึกษาก็มีลักษณะเป็นแบบพลเรือน ดังนั้นการเรียนการสอนภาควิชาการจึงเหมือนมหาวิทยาลัยพลเรือนทั่วไป แต่มหาวิทยาลัยทหารสองแห่งนี้มีเป้าหมายชัดเจนจากกองทัพคือ สานต่อจากนโยบายเรื่องการหาเยาวชนมาเรียนทางทหาร โดยให้การศึกษาภาควิชาการกับนายทหารตามที่แต่ละนายต้องการเรียนในสาขาต่างๆ ในขณะที่นักศึกษาพลเรือนในมหาวิทยาลัยพลเรือนส่วนใหญ่เรียนแบบไม่มีเป้าหมาย เพราะเป็นระบบการศึกษาฟรีจากรัฐ

[21] ประกอบด้วยนายทหารยศพันเอก 3 ท่าน คือ เสนาธิการ Col. Francesco RANDACIO: Chief of Staff Military Academy (หรือ Col. Randacio, Chief of Staff), ผู้บังคับการกรมนักเรียน Col. Incisa Di Canerana, Cadets Regiment Commander และผู้อำนวยการส่วนการศึกษา (ภาควิชาการ), Col. Piero Giovanni GNESUTTA: director of academic office (Col. Gnesutta, Chief of Accademic Department), และอาจารย์ฝ่ายพลเรือนอีก 1 ท่าน คือ Prof. Claudio BARALDI ทั้ง 4 ท่านนี้อยู่ในส่วนของการบรรยายสรุปและตอบข้อซักถามต่างๆ ให้กับคณะผู้วิจัยตลอด 2 ชั่วโมงเต็ม (0930-1130) และให้เกียรติรับประทานอาหารกลางวัน พร้อมด้วยผู้บัญชาการของโรงเรียนนายร้อย ณ โรงเลี้ยงของโรงเรียนนายร้อย และทำให้ทราบว่า ที่อิตาลี ผู้บังคับบัญชา นายทหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยรับประทานที่โรงเลี้ยงในรายการอาหารเดียวกัน นับเป็นตัวอย่างที่ดีของการดูแลนักเรียนนายร้อยและผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะการที่ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยรับประทานอาหารแบบเดียวกับนักเรียนนายร้อยและผู้ใต้บังคับบัญชานั้น อย่างน้อยจะทำให้ผู้บังคับบัญชาได้เข้าใจและดูเรื่องอาหารการกินให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและนักเรียนนายร้อยได้เป็นอย่างดี และเท่าที่สังเกตรายการอาหารวันนั้น (ที่คณะผู้วิจัยได้ร่วมรับประทานด้วย) จัดอยู่ในระดับคุณภาพดี ทั้งอาหารหลัก ของหวานและผลไม้

[22] โดยเฉพาะที่ฝรั่งเศส 2 ท่าน คือ Maj. Eric Genestet, responsible for Economics Studies, และ Capt. Antoine Roussel, Deputy of History Studies และภายหลังการพบปะและพูดคุยในส่วนของปรัชญาและการเรียนการสอนของสองหมวดวิชานี้ในภาพรวมๆ แล้ว ในตอนบ่าย Maj. Eric ได้พาคณะผู้วิจัยไปเข้าฟังชั้นเรียน 2 ห้อง และเป็นวิชาเศรษฐศาสตร์ทั้งคู่ สอนโดย อาจารย์พลเรือนระดับปริญญาเอก และ

ต่างๆ[23] และได้เยี่ยมชมห้องสมุดที่ทันสมัย (โดยเฉพาะที่ Universitat der Bundeswehr Hamburg และ Universittat der Bundeswehr Munchen) ได้เข้าฟังในชั้นเรียนทั้งหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์[24] รวมทั้งยังได้พูดคุยกับนายทหารปกครองจากฝ่ายกรมนักเรียนนายร้อย การดูสภาพความเป็นอยู่ในหอพักนักเรียน (Barracks) โรงอาหารของนักเรียน สถานที่ฝึกฝนทางพลศึกษา-กีฬา และได้สัมภาษณ์นักเรียนนายร้อยทั้งไทย ฝรั่งเศสและเยอรมัน[25] และทุกภาคส่วนต่างให้การต้อนรับและนำเสนอข้อมูลต่างๆ ตามที่ผู้วิจัยต้องการได้อย่างประทับใจในความเมตตากรุณาของแต่ละแห่งและแต่ละฝ่ายเป็นอย่างดีและอบอุ่น และไม่ต่างไปจากสามแห่งของสหรัฐอเมริกามากนัก แม้ว่าบุคคลหลายฝ่ายที่พบอาจต่างกันในบางตำแหน่ง แต่ระดับเนื้อหาหลักทางข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพค่อนข้างครบและสมบูรณ์ คืออยู่ในระดับเพียงพอต่อการสรุปในภาพรวมและลักษณะเด่น เมื่อเปรียบเทียบกับทางสหรัฐอเมริกา กล่าวคือ

ภาพรวมของระบบและการผลิตนายทหารของฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลีนั้น เมื่อมองจากมุมสูงหรือกว้างอาจไม่แตกต่างไปจาก VMI, Norwich University, และ West Point มากนัก เนื่องจากข้อมูลและความคิดเห็นตลอดจนประสบการณ์และความรู้ ที่ผู้วิจัยและคณะได้รับทราบจากการพบปะกับ

ในวันรุ่งขึ้น วันที่ 25 พฤษภาคม 2559 คณะผู้วิจัยยังมีโอกาสได้ไปนั่งฟังการบรรยายวิชาประวัติศาสตร์ สอนโดย Capt. Antoine อีกด้วย ซึ่งสองรายการหลังนี้เป็นการขอเพิ่มเติมจากคณะผู้วิจัยและได้รับความกรุณาอย่างเต็มใจจากฝ่ายบริหารและอาจารย์ทั้ง 2 ท่านนี้

[23] เช่นที่ Saint-Cyr ได้พบอาจารย์พลเรือนระดับปริญญาเอก (รุ่นอาวุโสและรุ่นหนุ่ม) สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ 2 ท่าน เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2559 และที่มิวนิค Universittat der Bundeswehr Munchenได้พบกับอาจารย์อาวุโส Professor Kraus สอนวิชา Mikroelektronik เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2559 และที่อิตาลี ได้พบ Professor Baraldi, (Civilan Professor) อยู่ภาควิชาสังคมศาสตร์ สอนวิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยโมเดน่าและมาสอนภาควิชาการให้กับโรงเรียนนายร้อยทหารบก โมเดน่า เป็นต้น

[24] การเข้าฟังในชั้นเรียนทางยุโรปนี้มีไม่มากเท่าทางสหรัฐอเมริกา เนื่องจากแต่ละวิชาจะสอนในภาษาของชาตินั้น คือฝรั่งเศส เยอรมันและอิตาเลียน ผู้วิจัยและคณะจึงเลือกไปฟังแห่งละ 1-3 วิชา เพื่อดูบรรยากาศการเรียนการสอน และมีโอกาสได้พูดคุยกับนักเรียนนายร้อยและอาจารย์ผู้สอนในช่วงพักหรือหลังเลิกเรียนของแต่ละชั้นเรียนด้วย แม้การพูดคุยนี้มีเวลาไม่มากนัก แต่นักเรียนนายร้อยและอาจารย์ต่างก็ช่วยให้ความกระจ่างในหลายประเด็นด้วยกัน เช่น การเตรียมตัวการเรียนในชั้นเรียน การทำการบ้าน รายงานกลุ่ม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน ความเป็นอยู่ในระบบหอพัก เวลาการออกกำลังกาย การอ่านหนังสืออื่นๆ ที่นักเรียนนายร้อยสนใจ ฯลฯ

[25] การสัมภาษณ์นักเรียนนายร้อยไทยและของยุโรปทั้งสามแห่งนี้ มีความแตกต่างไปจากการสัมภาษณ์ที่สหรัฐอเมริกา กล่าวคือ ที่สหรัฐอเมริกามีลักษณะแบบทางการ โดยผู้จัดรายการของสถานศึกษาทางทหารทั้งสามแห่งคือ VMI, Norwich University, West Point ได้นัดหมายให้นักเรียนนายร้อยมาพบปะพูดคุยกับคณะผู้วิจัยตามวันและเวลา และสถานที่เป็นกลุ่มๆ (กลุ่มละไม่เกิน 10 คน) เช่น ที่ West Point คณะผู้วิจัยได้พบปะกับกลุ่มนักเรียนนายร้อยอเมริกันก่อน และในวันถัดไปได้พบปะกับกลุ่มนักเรียนนายร้อยไทยในห้องที่ทางผู้ประสานจัดเตรียมไว้ให้ หรือที่ VMI และ Norwich University ก็ได้จัดให้คณะผู้วิจัยพบปะนักเรียนนายร้อยอเมริกันและไต้หวันเป็นกลุ่มๆ จำนวน 2-3 ครั้งด้วยกัน นอกจากนี้ทางผู้จัดของ VMI และ Norwich University ยังจัดให้นักเรียนนายร้อยมาร่วมรับประทานอาหารกลางวันกับคณะผู้วิจัยอีกด้วย ส่วนทางยุโรปทั้ง 4 แห่งที่ไปนั้น ผู้จัดรายการมิได้นัดหมายกลุ่มนักเรียนนายร้อยให้มาพบปะกับคณะผู้วิจัยอย่างเป็นทางการ แต่คณะผู้วิจัยก็มีโอกาสได้พบปะและพูดคุยกับนักเรียนนายร้อยไทยและของยุโรปพอควร โดยใช้วิธีนัดหมายทานอาหารเย็นกับกลุ่มนักเรียนนายร้อยไทย ทั้งที่ฝรั่งเศส เยอรมนี (ทั้งที่เมืองฮัมบรูกและมิวนิค และได้พบปะทั้งกับนักเรียนนายร้อยทหารบก เรือและอากาศ) และอิตาลี (เมืองโมเดน่า) ส่วนนักเรียนนายร้อยฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี มีโอกาสส่วนมากในช่วงที่คณะผู้วิจัยไปฟังการบรรยายในชั้นเรียน และได้พูดคุยสอบถามในช่วงพักหรือหลังจากเลิกการบรรยายในชั้นเรียน และมีโอกาสบ้างในช่วงไปรับประทานอาหารในโรงเลี้ยงหรือช่วงที่ไปเยี่ยมชมหอพัก สถานที่ฝึกฝนทางพลศึกษา และมีเพียงรายการเดียวที่นักเรียนนายร้อยไทยได้นัดหมายให้เพื่อนนักเรียนนายร้อยเยอรมันมาพบปะและสัมภาษณ์อย่างจริงจังมากหน่อย คือที่มหาวิทยาลัยทหาร เมืองมิวนิค

ผู้บริหารในระดับสูง และฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงทางการศึกษาทั้งระบบและครบกระบวนการ คือตั้งแต่ส่วนของการบริหารจัดหลักสูตร อาจารย์หรือระบบการเรียนการสอน บรรยายการสอนจริง ขนาดของห้องเรียน ระบบหอพักและห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า โรงอาหาร/โรงเลี้ยง และท้ายสุดคือตัวนักเรียนนายร้อย รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่นๆ นั้น สามารถจัดอยู่ในแนวเดียวกับมาตรฐานทางสหรัฐอเมริกา

แม้ว่าระบบและการผลิตนายทหารของฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลีนั้น ไม่ได้มีความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา ในลักษณะเดียวกับ KMA ของเกาหลีใต้กับ West Point แต่ข้อมูลที่ได้รับจากยุโรป 3 ประเทศนี้ทำให้เห็นโครงสร้างบริหารขององค์กร การจัดหลักสูตรและระบบการศึกษาในเชิงปรัชญา แนวคิด ตลอดจนวิธีการถ่ายทอด รวมทั้งการให้ความสำคัญกับสาขาวิชาต่างๆ ไม่แตกต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกาในหลักใหญ่ โดยเฉพาะการฝึกอบรมให้ทหารมีความรู้ทางวิชาการ เข้าใจมนุษย์สังคมและโลกกว้าง ทั้งของฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลี ในภาพรวมที่มีแกนกลางของการขับเคลื่อนในการผลิตทหารอาชีพ ไปในทิศทางเดียวกับทางสหรัฐอเมริกาในสาระหลัก คือการให้ความสำคัญกับภาควิชาการมาเป็นลำดับแรก และระบบการเรียนการสอนที่เอาจริงเอาจังหรือเน้นความเข้มข้นเทียบเท่ามหาวิทยาลัยชั้นนำ

อย่างไรก็ตาม หากขยับมุมมองเข้ามาใกล้ชิดขึ้น จะพบลักษณะเด่นของยุโรปในสามประเทศนี้ ที่มีความต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกา คือยุโรปมีรูปแบบต่างกันใน 2 ลักษณะใหญ่ แต่มิใช่รัฐกับเอกชน หากเป็นระบบเรียนรวมและแยกส่วน กล่าวคือ ระบบของฝรั่งเศสมีเพียงสถานที่เดียวเป็นหลัก และเน้นภาควิชาการอยู่ในตัวของโรงเรียนนายร้อยจนจบหลักสูตรนายร้อยเช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา ส่วนในระบบของเยอรมนีและอิตาลี การจะจบหลักสูตรนายร้อยนั้น มีระบบ 2 ขั้นตอนใหญ่ด้วยกัน และเป็นการแยกจากกันทั้งหลักสูตรและสถานที่ โดยเริ่มจากโรงเรียนนายร้อยซึ่งเป็นการเรียนและฝึกทางทหารก่อนจบแล้วได้ร้อยตรีแต่ไม่มีปริญญา จากนั้นจึงไปเรียนต่อระดับปริญญากับทางมหาวิทยาลัยทหารหรือโรงเรียนนายทหารรวมเหล่า คือมีการแยกส่วนการฝึกทางทหารกับการเรียนภาควิชาการออกจากกัน การฝึกทางทหารจะอยู่โรงเรียนนายร้อย สำหรับการเรียนภาควิชาการจะขึ้นอยู่กับอีกส่วนหนึ่งคือมหาวิทยาลัยทหารหรือโรงเรียนนายทหารรวมเหล่า เนื่องจากทางกองทัพของเยอรมนีและอิตาลีได้โอนส่วนของภาควิชาการ หรือการศึกษาระดับปริญญาให้กับทางมหาวิทยาลัยเป็นผู้กำกับและดูแลแทน และจะได้กล่าวถึงแต่ละระบบ/ประเทศโดยย่อ ดังนี้

6.4 ฝรั่งเศส: Saint-Cyr

โรงเรียนนายร้อยทหารบกของฝรั่งเศส (Saint-Cyr) มีหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนที่เด่นและเป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง ที่ไม่มีประเทศใดเหมือนและไม่เหมือนประเทศใดเช่นกัน กล่าวคือ แม้ว่า Saint-Cyr มีลักษณะคล้ายของ CRMA และบางประเทศในยุโรป เช่น สเปน และทางสหรัฐอเมริกา

ในบางส่วนบางด้านก็จริง คือระบบการเรียนแบบรวมภาควิชาการและการฝึกทางทหารไปพร้อมกันในหลักสูตร และมีการเรียนการสอนภาควิชาการเข้มข้นเช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา แต่เมื่อพิเคราะห์ในแต่ละด้านและภาพรวมแล้ว Saint-Cyr มีความต่างกันกับที่อื่นๆ เช่น West Point อยู่ไม่น้อย หรือไม่เหมือนกันกับโรงเรียนนายร้อยแห่งใดอยู่ดี ไม่ว่าจะมองจากด้านของหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบหอพักและระดับปริญญาที่ได้รับ ฯลฯ ซึ่งจะได้แสดงให้เห็นข้อต่างดังนี้

หลักสูตรของ Saint-Cyr เมื่อเปรียบเทียบกับ West Point มีระยะเวลาสั้นกว่า คือเพียง 3 ปีเท่านั้นและเทียบเท่าระบบการศึกษาระดับสูง และจบแล้วได้รับปริญญาโท โดย Saint-Cyr จะรับนักเรียนจากโรงเรียนเตรียมทหาร (หลักสูตร 2 ปี จบแล้วได้อนุปริญญา) ปีละประมาณ 120 นาย แบ่งเป็นสายวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ ประมาณเท่าๆ กัน 60:60 และผู้สมัครเข้าโรงเรียนเตรียมทหารต้องจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6 ของไทย) ดังนั้นหลักสูตรของฝรั่งเศสก็มีระยะเวลาเท่ากับหรือใกล้กับที่อื่นในยุโรป เช่น สเปนและอิตาลี คือใช้เวลารวม 5 ปี หากรวม 2 ปีจากโรงเรียนเตรียมทหารด้วย[26]

ส่วนระบบการเรียนการสอนของ Saint-Cyr ก็เช่นกัน แม้จะมีลักษณะเป็นแบบการเรียนรวมเช่นเดียวกับ West Point แต่ระบบการเรียนรวมนี้มีความต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกาในหลายประเด็นด้วยกัน จริงอยู่ Saint-Cyr ได้ให้ความสำคัญกับภาควิชาการอยู่มาก และมีระบบการเรียนการสอนที่เข้มข้นตามแบบพลเรือน[27] คือเวลาสอนจะสอนความรู้ทางวิชาการอย่างเต็มที่ หรือมีลักษณะและวิธีการสอนแบบที่ใช้กับนักศึกษาพลเรือน[28] และอาศัยมหาวิทยาลัยพลเรือนเป็นมาตรฐานของภาควิชาการ คือสอบตกเป็นตกและออกก็ต้องออก เช่นเดียวกับทาง West Point หรือโรงเรียนนายร้อยเอกชนอื่นๆ ในสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้ในระบบการเรียนการสอนของ Saint-Cyr แตกต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกาคือมีลักษณะเทียบเท่ากับบัณฑิตวิทยาลัยไปในตัวด้วย เพราะหลักสูตรได้กำหนดให้นักเรียนต้องเขียนวิทยานิพนธ์ (เทียบเท่าระดับปริญญาโท) และระบบอาจารย์ของ Saint-Cyr มีอาจารย์ที่สอนมาจากทั้งพลเรือนและทหารไม่ต่างไปจาก West Point แต่ส่วนใหญ่เป็นพลเรือนและสังกัด Saint-Cyr[29]

---

[26] ระบบของ Saint-Cyr ไม่เปลี่ยนแปลงในแง่ระยะเวลาคือ 5 ปี และข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยไทยรุ่นก่อน (เช่น พ.อ.พีรพล ผชท.ทบ/กรุงปารีส ปัจจุบัน จบจาก Saint-Cyr สาขาวิชาประวัติศาสตร์ ปี 2532-2533) กับนักเรียนนายร้อยไทยรุ่นปัจจุบัน (2559) ที่กำลังเรียนอยู่ Saint-Cyr มีความแตกต่างเพียงเรื่องการส่งนักเรียนนายร้อยเข้าโรงเรียนเตรียมทหารเท่านั้น กล่าวคือ ในรุ่นก่อนนักเรียนนายร้อยไทยมักถูกส่งไปเข้าโรงเรียนเตรียมทหาร ที่กรุงปารีส (ที่ตั้งเดิมของ Saint-Cyr) แต่ปัจจุบัน โดยเฉพาะในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา นักเรียนนายร้อยไทยกลับถูกส่งไปเข้าโรงเรียนเตรียมทหารอีกแห่งหนึ่งทางภาคใต้ของฝรั่งเศส ในเรื่องนี้ทราบจากนักเรียนนายร้อยไทยที่ Saint-Cyr ว่า เหตุผลคือ โรงเรียนเตรียมทหารในกรุงปารีสเน้นด้านมนุษยศาสตร์ ส่วนที่โรงเรียนเตรียมทหารที่ภาคใต้นั้นเน้นด้านสายวิทยาศาสตร์ และรัฐบาลไทย/กองทัพต้องการให้นักเรียนนายร้อยสอบเข้าเรียนที่ Saint-Cyr สายวิทยาศาสตร์มากกว่า ดังนั้นนักเรียนนายร้อยไทยที่ Saint-Cyr ก็เช่นเดียวกับที่ไปเรียนในสหรัฐอเมริกาและเยอรมนี มักเรียนสาขาวิศวกรรมศาสตร์เป็นหลัก

[27] แต่มีนักเรียนสอบตกและออกไม่มาก ปีละ 5-10 % เช่น บางปี 10-15 นาย แต่บางปีเพียง 3-4 นายเท่านั้น ข้อมูลจากการบรรยายสรุปเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2559

[28] ข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยไทยเมื่อวันที่ 23-29 พฤษภาคม 2559 และจากการสังเกตของผู้วิจัยในการเข้าฟังการสอนจริงในวิชาประวัติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ วันที่ 24-25 พฤษภาคม 2559

[29] ข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยไทย เมื่อวันที่ 23-29 พฤษภาคม 2559 และจากการบรรยายสรุปเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2559

ทำไมอาจารย์ส่วนใหญ่ของ Saint-Cyr จึงมาจากฝ่ายพลเรือน แทนที่จะเป็นนายทหารรุ่นหนุ่ม (Rotating Military) ตามแบบของ West Point ในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้นำมาซักถามแลกเปลี่ยนความรู้ความเห็นกับทาง Saint-Cyr และเท่าที่ทราบจากการพูดคุยกับฝ่ายบริหารและอาจารย์หลายท่านของ Saint-Cyr ได้ให้ข้อมูลตรงกันว่า โดยประเพณีหรือความคิดที่สืบต่อๆ กันมาของ Saint-Cyr นายทหารที่จบจากสถาบันแห่งนี้จะไม่กลับมาเป็นอาจารย์สอนภาควิชาการ ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนและรับอาจารย์นั้นจึงได้โอนบทบาทให้กับฝ่ายพลเรือน เพราะต้องการเน้นด้านวิชาการเป็นหลัก เช่น การสอนภาควิชาการมักให้บทบาทกับอาจารย์พลเรือน และในความจริงแล้ว การที่ฝ่ายวิชาการมีอาจารย์พลเรือนมากกว่านายทหารมากนั้น มาจากเหตุผลหลักเพราะนายทหารที่จบจาก Saint-Cyr มักไม่นิยมกลับมาเป็นอาจารย์ของภาควิชาการนั่นเอง

ประเด็นนี้น่าสนใจ และจะพบเห็นได้เช่นเดียวกับโรงเรียนนายร้อยในที่อื่นๆ ของยุโรป เช่น ของเยอรมันและอิตาลีด้วย แต่กลับตรงกันข้ามกับระบบของสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะที่ West Point และทำให้เห็นวัฒนธรรมเฉพาะของกองทัพในการฝึกอบรมความเป็นทหารอาชีพในยุโรปบางด้านที่ต่างไปจากสหรัฐอเมริกา กล่าวคือแทนที่จะใช้ระบบนายทหารรุ่นหนุ่มหมุนเวียนจากกองทัพกลับมาเป็นอาจารย์แบบของ West Point ทางยุโรปกลับโอนบทบาทนี้ไปให้กับอาจารย์พลเรือนทำหน้าที่แทนในภาควิชาการ ซึ่งการโอนภาควิชาการไปอยู่กับอาจารย์พลเรือนนี้ ในยุโรปมีหลายรูปแบบเช่นกัน เช่น การจัดตั้งมหาวิทยาลัยทหารขึ้นเป็นการเฉพาะดังกรณีของเยอรมนี หรือการมีความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยพลเรือน เช่น กรณีของอิตาลี

ส่วนฝรั่งเศสใช้อีกวิธีการหนึ่งคือ การจ้างอาจารย์พลเรือนมาสอนใน Saint-Cyr โดยตรง จึงทำให้ Saint-Cyr มีการบริหารจัดการภาควิชาการที่ต่างไปจากเยอรมนีและอิตาลี คือต้องหาทางออกไปรับอาจารย์พลเรือนที่มีความรู้หรือเชี่ยวชาญเฉพาะด้านจากนอกกองทัพ และมีใจรักที่จะสอนนักเรียนนายร้อย/ทหารด้วย ดังจะเห็นได้ว่า การรับสมัครอาจารย์พลเรือนของ Saint-Cyr มักเน้น (1) เป็นผู้ที่มีความรู้หรือเชี่ยวชาญในด้านนั้นจริงๆ โดยเฉพาะทางวิศวกรรมศาสตร์ คอมพิวเตอร์และเศรษฐศาสตร์ (ส่วนมากจบปริญญาเอกในสาขานั้นๆ) และ (2) เป็นผู้ที่มีใจรักทางทหารด้วย เพื่อให้การสอนมาจากการรู้จริงและสอนเชิงประยุกต์ให้กับนักเรียนนายร้อย/ทหารนำไปใช้ประโยชน์ได้ และอาจารย์พลเรือนมักมีสัญญาจ้างเพียง 5 ปี แต่ต่อสัญญาใหม่ได้[30]

ที่สำคัญคือ แม้ในภาพรวมจะเห็นว่า ระบบของ Saint-Cyr มีการเรียนแบบรวมทั้งภาควิชาการและทหารไปพร้อมกัน เช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา แต่หากพินิจในตัวหลักสูตรและช่วงเวลาของการ

[30] ข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยไทย อาจารย์พลเรือนผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ และ Maj. Eric Genestet, responsible for Economics Studies ในความจริงแล้วมีการต่อสัญญาในส่วนของอาจารย์พลเรือนเสมอ ตัวอย่างอาจารย์พลเรือนอาวุโสที่สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ และคณะผู้วิจัยได้เข้าฟังในชั้นเรียนนั้น เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2559 และคณะผู้วิจัยมีเวลาได้พูดคุยกับอาจารย์พลเรือนท่านนี้ในช่วงพักของวิชานี้ รวมทั้งนักเรียนนายร้อยที่เรียนวิชานี้ ทั้งยังได้ดูเอกสารประกอบการสอนต่างๆ รวมทั้งความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อวิชานี้

เรียน รวมทั้งระบบหอพักที่อ่อนตัวกว่าทางสหรัฐอเมริกา เป็นไปได้ว่าระบบของฝรั่งเศสมีแนวคิดเรื่องพยายามแยกภาควิชาการออกจากทางทหารเช่นกัน เพื่อเอื้ออำนวยให้นักเรียนนายร้อยมีเวลาและมีความพร้อมในการพัฒนาความรู้ทางภาควิชาการอย่างเต็มที่ จึงทำให้ระบบของฝรั่งเศสมีลักษณะคล้ายไปทางเยอรมนีและอิตาลีในเชิงเนื้อหา แต่ Saint-Cyr ยังไม่ถึงกับแยกหลักสูตรและสถานที่เรียนออกเป็นสองส่วนดังกรณีของเยอรมนีและอิตาลี กล่าวคือ

แม้ระบบของ Saint-Cyr มิได้มีการแยกภาควิชาการออกจากการฝึกทหารอย่างชัดเจน ดังในแบบของเยอรมนีและอิตาลีก็จริง แต่ในทางปฏิบัติแล้วระบบของ Saint-Cyr กลับมีระบบแยกส่วนอยู่ในระบบเรียนรวมอย่างน่าสนใจยิ่ง เนื่องจากการศึกษาของนักเรียนนายร้อย (Elève Officier) ที่ Saint-Cyr มีทั้งหมดสามชั้นปี ปีละสองภาคการศึกษา รวมทั้งหมดหกภาคการศึกษา จะถูกแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนการศึกษาภาควิชาการ และการศึกษาภาควิชาทหาร ซึ่งภาควิชาทหารจะมีทั้งหมดเพียง 2 ภาคการศึกษาเท่านั้น ได้แก่ ภาคการศึกษาแรกของชั้นปีที่ 1 และภาคการศึกษาที่ 2 ของชั้นปีที่ 3

ที่สำคัญการเรียนการสอนในแต่ละภาคการศึกษานี้ มีลักษณะแยกกิจกรรมออกจากกันอย่างเด็ดขาด คือในภาคการศึกษาทางวิชาการมีการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ไม่มีการฝึกทางทหาร (ภาคที่ 2 ของชั้นปี 1และ 2 ภาคการศึกษาของชั้นปี 2 จะเรียนภาควิชาการอย่างเดียว) และในส่วนภาคการศึกษาที่เป็นการฝึกทางทหารก็จะไม่มีการเรียนการสอนของภาควิชาการ คือนักเรียนจะไปเรียนและฝึกทางทหารอย่างเดียว ไม่ต้องเรียนวิชาต่างๆ ในภาควิชาการ (ภาคที่ 1 ของชั้นปี 1 และภาคที่ 2 ของชั้นปี 3 จะเป็นการเรียนและฝึกทางทหารเป็นหลัก)

นอกจากนี้ ในภาคการศึกษาที่ 1 ของชั้นปีที่ 3 นั้น นักเรียนนายร้อยทุกคนจะต้องทำวิทยานิพนธ์เป็นหลัก โดยไม่ต้องเรียนวิชาต่างๆ และไม่มีการฝึกทางทหารใดๆ คือมีเวลาเต็มสำหรับการวิจัยในหนึ่งภาคการศึกษา โดยนักเรียนนายร้อยของฝรั่งเศสต้องออกไปทำการวิจัยต่างประเทศ (นักเรียนนายร้อยฝรั่งเศสเคยมาทำวิทยานิพนธ์ในเมืองไทย ในความดูแลของ CRMA หลายครั้ง และส่วนมากมักทำเรื่องเกี่ยวกับบทบาทของฝรั่งเศสในกลุ่มประเทศอินโดจีนสมัยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้วิจัยเคยพบนักเรียนนายร้อยฝรั่งเศสส่วนนี้อย่างน้อย 2-3 นาย) ส่วนนักเรียนนายร้อยต่างประเทศ (รวมทั้งของไทย) จะทำงานวิจัยภายในประเทศฝรั่งเศส แต่มิใช่ใน Saint-Cyr อาจเลือกเป็นมหาวิทยาลัยพลเรือนหรือบริษัทเอกชนต่างๆ ที่เปิดให้นักเรียนนายร้อยไปเก็บข้อมูลและวิจัย

ส่วนระบบหอพักของ Saint-Cyr ก็เช่นเดียวกัน แม้หอพักของ Saint-Cyr มีระบบใหญ่ไปทางแบบสหรัฐอเมริกา แต่ภายในของระบบหอพักกลับมีลักษณะเด่นค่อนไปทางระบบของยุโรป เช่นเยอรมนีและอิตาลีมากกว่า เนื่องจากระบบหอพักของ Saint-Cyr มีระบบอ่อนตัวกว่าทางสหรัฐอเมริกา เช่น ให้ความเป็นอิสระและให้ความสำคัญกับภาควิชาการอยู่มาก ดังจะเห็นได้ว่า แม้ในปีแรกนักเรียนนายร้อยต้องอยู่ในหอพักและอยู่ห้องละ 6 คน แต่พอขึ้นปี 2-3 จะได้พักเป็นห้องเดี่ยว เพื่อให้นักเรียนมีสมาธิใน

การเรียนหรือทำงานด้านวิชาการ นอกจากนี้ Saint-Cyr ยังไม่บังคับว่านักเรียนนายร้อยชั้นปี 2-3 จะต้องอยู่ระบบหอพักของโรงเรียน และในข้อเท็จจริงแล้ว นักเรียนนายร้อยชั้นปี 2 และโดยเฉพาะชั้นปี 3 จะไปอยู่ข้างนอกมากกว่า เพราะแต่งงานและต้องการอยู่กับครอบครัว แต่จะต้องกลับเข้ามาในโรงเรียนตามตารางเรียน และรับผิดชอบต่อการเรียนการสอนที่ได้รับมอบหมาย ทั้งการบ้าน รายงานและวิทยานิพนธ์[31]

การเน้นภาควิชาการเป็นสิ่งสำคัญของนักเรียนนายร้อย เนื่องจากตามหลักสูตรของ Saint-Cyr นักเรียนทุกนายต้องทำวิทยานิพนธ์ จึงต้องเตรียมและพัฒนาทั้งด้านการเขียนงานวิชการ เนื้อหาความรู้และวิธีการวิจัย ตลอดจนแหล่งข้อมูลสำคัญเป็นอย่างดี และในการทำและเขียนวิทยานิพนธ์นี้ Saint-Cyr มีระบบคล้ายบัณฑิตวิทยาลัย (Graduate School) คอยกำกับและกำหนดให้งานวิจัยของนักเรียนนายร้อยแต่ละคนมีมาตรฐานทางวิชาการ คือเป็นไปในลักษณะเข้มข้นหรือเอาจริงเอาจัง โดยมีระบบอาจารย์ที่ปรึกษาจากภายในและภายนอกอย่างละท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นและส่วนมากเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยพลเรือน และก่อนจบภาคการศึกษาจะมีการสอบโดยกรรมการ 4-5 ท่าน และหลังจากจบปี 3 แล้ว นักเรียนนายร้อยได้รับยศร้อยตรีและต้องไปฝึกในเหล่าทหารที่เลือกอีก 1 ปี จึงออกไปรับราชการในกองทัพ[32]

แม้ว่าหลักสูตรและระบบของ Saint-Cyr ในทางปฏิบัติมีลักษณะค่อนมาทางเยอรมนีและอิตาลีมากกว่าทางสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่หากมองจากมุมของเยอรมนีและอิตาลีแล้วยังมีข้อต่างกันอยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะการเรียนภาควิชาการจะแยกออกจากโรงเรียนนายร้อยอย่างเด็ดขาด คือย้ายออกไปอยู่กับมหาวิทยาลัยทหาร/พลเรือนโดยตรง กล่าวอีกทางหนึ่งคือ แม้ทั้งสองประเทศนี้ (เยอรมนีและอิตาลี) มีหลักสูตรในด้านระยะเวลาใกล้เคียงกับทางฝรั่งเศส คือมีหลักสูตร 5-7 ปี รับจากนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม 6. ของไทย) แต่มีระบบใหญ่ในการผลิตนายทหารต่างจากฝรั่งเศส คือหลักใหญ่ของเยอรมนีและอิตาลีมีสองขั้นตอนด้วยกัน กล่าวคือ

ในขั้นแรก (1) นักเรียนนายร้อยเริ่มเรียนวิชาและฝึกทางทหารในระดับโรงเรียนนายร้อย 1-2 ปี จบแล้วได้รับยศร้อยตรี จึงไปสู่อีกขั้นตอนหนึ่งคือ (2) การไปเรียนภาควิชาการระดับปริญญาในฐานะนายทหารและต้องไปเรียนกับอีกสถาบันหนึ่งซึ่งไม่ใช่โรงเรียนนายร้อยทหารบก หากเป็นสถาบันทางการศึกษาเทียบเท่ามหาวิทยาลัย โดยเรียนกับโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าอีก 3 ปี (กรณีของอิตาลี) หรือมหาวิทยาลัยทหารอีก 3-4 ปี (เยอรมนี) ตามหลักสูตรมหาวิทยาลัยพลเรือนทั่วไป และเมื่อจบจากมหาวิทยาลัยทหารหรือโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าแล้ว นักเรียนนายร้อย/นายทหารนักศึกษาก็ได้รับ

[31] ข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยไทยชั้นปี 1 และ 2 การบรรยายสรุปจากนายทหารประสาน นายทหารประจำหอพักชั้นปีที่ 1 และจาก LTC. Busch, ผบ.กองพันของหอพักชั้นปีที่ 1

[32] ในช่วงที่ผู้วิจัยไปฝรั่งเศสมีนักเรียนนายร้อยไทยหนึ่งนายจบปี 3 ได้รับยศร้อยตรีและฝึกอยู่เหล่าทหารช่าง ณ โรงเรียนทหารช่าง 1 ปี ก่อนกลับไทย

ปริญญาโทเช่นเดียวกับทางฝรั่งเศส แต่ได้รับยศเป็นร้อยโท ส่วนการฝึกทหารตามเหล่านั้นทางเยอรมนีต้องฝึกอีก 1 ปี แต่ทางอิตาลีไม่ต้อง และในส่วนถัดไปจะได้นำเสนอระบบของเยอรมนี โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยทหาร ทั้งที่ Hamburg และ Munchen

6.5 เยอรมนี: Hamburg และ Munchen

หากเปรียบเทียบในกลุ่มยุโรปด้วยกัน ระบบของเยอรมนีใช้เวลานานกว่าของฝรั่งเศส สเปน อังกฤษและอิตาลี กล่าวคือ ในเยอรมนีมีระยะเวลา 7-8 ปี โดยเริ่มจากรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6 ของไทย) (ไม่มีโรงเรียนเตรียมทหาร) จากนั้นเรียนที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกซึ่งมีแห่งเดียวที่เมือง Dresden (เดรสเดน/เดรสเด้น) หลักสูตร 1 ปี จบแล้วได้รับยศร้อยตรี[33] จึงเรียนต่อที่โรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัย อีก 9 เดือน และก่อนจะเข้าระดับมหาวิทยาลัยต้องฝึกงานก่อน 2 เดือน (8 สัปดาห์) จากนั้นเข้าเรียนต่อมหาวิทยาลัยทหารของกองทัพ ซึ่งคล้ายโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าของอิตาลี โดยอาจเลือกไปเรียนที่เมืองฮัมบรูกหรือมิวนิคก็ได้ ขึ้นอยู่กับเหล่าหรือสาขาวิชาที่เลือก หลักสูตร 3-4 ปี (มีให้เลือกทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท จนถึงปริญญาเอก) หลังจากจบระดับมหาวิทยาลัยแล้ว ยังต้องฝึกงานอีก 2 เดือน แล้วจึงไปฝึกทางทหารที่เดรสเดนอีกครั้ง และไปเรียนหลักสูตรของโรงเรียนเหล่าอีก 1 ปีเศษ จึงออกไปรับราชการ[34]

---

[33] ในหลักสูตร 1 ปีนี้ ใน 6 เดือนแรกจะฝึกทหารพื้นฐานที่เมือง Hammelburg และอีก 6 เดือนต่อมาจะฝึกทางทหารที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกเดรสเดน (จบแล้วได้ยศ ร้อยตรี)

[34] หลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยเยอรมนีที่กล่าวมานี้เป็นระบบปัจจุบัน และได้ข้อมูลจากการบรรยายสรุปของฝ่ายบริหารและจากนักเรียนนายร้อยไทยรุ่นปัจจุบัน (เข้าเรียนประมาณ 2011) และระบบปัจจุบันนี้มีความแตกต่างไปจากรุ่นก่อน (เข้าเรียนและจบในช่วงก่อนปี 2011) อยู่บ้างในรายละเอียดหรือขั้นตอนต่างๆ แต่ก็ใช้ระยะเวลาใกล้เคียงกัน (7 ปี 6 เดือน ถึง 8 ปี) ในระบบเดิมก่อนปี 2011 เท่าที่ทราบจากการสัมภาษณ์/พูดคุยกับนักเรียนนายร้อยไทยที่เคยจบจากเยอรมนีในช่วงทศวรรษ 1980-1990 มีขั้นตอนแตกต่างจากสมัยหลัง-ปัจจุบัน โดยเฉพาะการเรียนในช่วงแรกก่อนจะเข้าโรงเรียนนายร้อย กล่าวคือ หลังจากเรียนภาษาเยอรมัน 6 เดือนแล้ว จะเข้าฝึกเช่นเดียวกับนักเรียนของเยอรมันทุกประการ เริ่มจาก (1) ฝึกจากระดับพลทหารทั่วไป 3 เดือน (2) ฝึกพลทหารเฉพาะเหล่าทหารอีก 3 เดือน (3) ฝึกเป็นพลขับ 2 เดือน (ถ้าใครมีใบขับขี่แล้ว จะไปฝึกขับตามเหล่าทหาร เช่น หัดขับรถถัง) (4) ฝึกระดับนายสิบหรือผู้บังคับหมู่ 3 เดือน (5) ฝึกการเป็นผู้บังคับหมู่หรือเป็นครูฝึก/นายสิบ ทำการฝึกทหารใหม่ 3 เดือน (6) ฝึกหลักสูตรผู้บังคับหมวด 3 เดือน (7) กลับมาฝึกทหารใหม่อีกครั้ง 3 เดือน รวมระยะเวลาใน 7 ขั้นตอนนี้ประมาณ 2 ปี จากนั้นจึงไปเรียน (8) ระดับโรงเรียนนายร้อย 5 เดือน และต่อด้วย (9) หลักสูตรจู่โจมและโดดร่ม 3 เดือนเศษ รวมระยะเวลาของหลักสูตรโรงเรียนนายร้อย 1 ปี จากนั้นจึงสอบเข้า (10) ระดับเตรียมมหาวิทยาลัยและเรียนระยะเวลา 1 ปี และในขั้นตอนท้าย (11) เข้าศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท-เอก ใช้เวลา 3 ปีเศษ- 4 ปี (10 ภาคการศึกษา ปีละ 3 ภาคการศึกษา) โดยอาจเลือกเรียนที่มหาวิทยาลัยทหารที่ฮัมบรูกหรือที่มิวนิค ขึ้นอยู่กับสาขา และทางเยอรมนีส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนต่อระดับปริญญาเอก หากมีคุณสมบัติผ่านการพิจารณา แต่ส่วนมากนักเรียนนายร้อยไทยจบเพียงระดับปริญญาโท ตัวอย่างที่ได้ข้อมูลจากอาจารย์ของโรงเรียนนายร้อย จปร. 3 ท่านคือ (1) พ.อ.ธนาวัฒน์ แสงสุวรรณ (1984-1992) จบปริญญาโทสาขาวิศวกรรมศาสตร์ไฟฟ้า ปัจจุบัน ผอ. เคมี สกศ. รร.จปร. (2) พ.อ. นิธิโรจน์ วรชาติธนะสาร (1988-1996) จบปริญญาโทสาขาวิศวกรรมศาสตร์โยธา (มิวนิค) รอง ผอ. สกศ. รร.จปร. และ (3) พ.อ. ดร.นราเทพ พฤกษ์หิรัญ ผศ.กองวิชาวิศวฯไฟฟ้า ข้อมูลนี้ได้จากการสัมภาษณ์/พูดคุยหลายครั้งด้วยกันในช่วงตั้งแต่ปลายปี 2557-กลางปี 2559-60 เช่น วันที่ 9 สิงหาคม 2559 กับพ.อ.นิธิโรจน์ ซึ่งนอกจากมีการพูดคุยมาตลอด (ปี 2558-2559) แล้ว พ.อ.นิธิโรจน์ ยังมอบเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยเยอรมนีให้ผู้วิจัยด้วย ส่วนพ.อ.ธนาวัฒน์ นอกจากการพูดคุย (ปี 2557) แล้ว ท่านยังส่งข้อมูลสรุปมาทาง email ด้วย และได้พูดคุยกับพ.อ.ดร.นราเทพ ต้นปี 2560

สิ่งที่น่าสนใจในระบบของเยอรมนี จึงมิใช่อยู่ที่ตัวโรงเรียนนายร้อยทหารบกซึ่งเน้นเฉพาะการฝึกทางทหารเป็นหลัก หากอยู่ที่การศึกษาในมหาวิทยาลัยทหารของกองทัพทั้งสองแห่ง (ที่ฮัมบรูกและมิวนิค) เพราะใช้เวลานานที่สุดและเน้นภาควิชาการอย่างเต็มที่ คณะผู้วิจัยจึงเลือกไปดูขั้นตอนนี้เป็นสำคัญ ในขณะที่ขั้นตอนอื่นๆ อาจหาข้อมูลได้จากศิษย์เก่าและนักเรียนนายร้อยไทยปัจจุบันได้ดี และความต่างกันของมหาวิทยาลัยทหารสองแห่งนี้ แต่เดิมเท่าที่ทราบจากศิษย์เก่าและนักเรียนนายร้อยไทยปัจจุบันมักให้ข้อมูลว่า ส่วนสำคัญคือ สาขาวิชาการ เช่น ที่มิวนิค มีสาขาให้เรียนทางวิศวกรรมโยธาและวิศวกรรมอากาศยาน ส่วนที่ฮัมบรูกไม่มีสองสาขานี้ แต่ฮัมบรูกมีสาขาให้เรียนทางวิศวกรรมเครื่องกล และทั้งสองแห่งมีสาขาวิศวกรรมไฟฟ้าด้วย คำตอบและความรู้นี้คงเนื่องมาจากนักเรียนนายร้อยไทยทั้งทหารบก เรือและอากาศ ที่มาเรียนในเยอรมนี มักถูกกำหนดให้มาเรียนทางวิศวกรรมศาสตร์เท่านั้น[35]

แต่ข้อเท็จจริงจากการเก็บข้อมูลทางภาคสนามของคณะผู้วิจัยพบว่า มหาวิทยาลัยทหารทั้งสองแห่งนี้มิได้แตกต่างกันมากนัก และก็ไม่แตกต่างไปจากมหาวิทยาลัยพลเรือนทั่วไป ในเชิงหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน คือมีสาขาหลากหลายทั้งวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ รวมทั้งมีห้องสมุดที่ทันสมัยมาก โดยเฉพาะที่ฮัมบรูก และเมื่อฟังข้อมูลจากฝ่ายบริหารและอาจารย์หัวหน้าภาควิชาของมหาวิทยาลัยทหารทั้งสองแห่งนี้ ทำให้ทราบเพิ่มเติมจากความรู้เดิมว่าเหตุผลหรือปัจจัยที่ทำให้หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยทหารมีความก้าวหน้าและทันสมัยเทียบเท่ามหาวิทยาลัยพลเรือนชั้นนำนั้น มาจากกองทัพเป็นหลัก เพราะว่าเป็นนโยบายของกองทัพและผู้นำเหล่าทัพทั้งทหารบก อากาศ เรือ ที่ต่างต้องการผลักดันให้มหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งนี้ มีคุณภาพและความทันสมัยทัดเทียมกับของพลเรือน เพื่อจูงใจให้คนมาเป็นทหารมากขึ้นนั่นเอง

ในเรื่องนี้ Dr. Veit Larmann, Universitat der Bundeswehr Hamburg ที่ฮัมบรูก ได้เล่าประวัติและปรัชญาย้อนหลังให้ฟังว่า หลักสำคัญที่กองทัพจัดตั้งมหาวิทยาลัยทหารนี้ขึ้นมานั้น มีจุดประสงค์เพื่อการดึงดูดให้ประชาชน/เยาวชนมาเป็นทหาร โดยเริ่มจากการเลือกที่จะเป็นนักเรียนนายร้อยเพื่อเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยทหาร ในแง่นี้มหาวิทยาลัยทหารจึงต้องปรับตัวให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของเยาวชน/สังคม คือต้องปรับหลักสูตรไปให้ทันกับความต้องการของเยาวชนหรือตามกระแสทางสังคมอย่างใกล้ชิด เช่น ถ้ามีอะไรใหม่ๆ ทางวิชาการ หรือมีความก้าวหน้าด้านวิทยาการสมัยใหม่ต่างๆ ก็จะนำมาเปิดสอนเป็นรายวิชา หรือเป็นสาขาเอกในระดับภาควิชา ตัวอย่างในอดีต เช่น เดิมไม่มีสาขาจิตวิทยา แต่สาขานี้เป็นที่นิยมของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพลเรือน[36] มหาวิทยาลัยทหารจึงเปิดสาขานี้ เพื่อดึงคนที่ต้องการเรียนทางจิตวิทยามาเป็นทหารด้วย[37]

---

[35] ปัจจุบันมีนักเรียนนายร้อยไทยเรียนอยู่เยอรมนี จำนวน 35 นาย (บก เรือ และอากาศ) และทั้งหมดเรียนด้านวิศวกรรมศาสตร์เท่านั้น

[36] ความนิยมในการเรียนสาขานี้เกิดขึ้นในสหรัฐอเมริกาเช่นกัน และมิใช่เพียงมหาวิทยาลัยพลเรือนเท่านั้น ใน West Point ก็มากเช่นกัน แม้ปัจจุบันยังคงได้รับความนิยมไม่น้อย

ปฏิเสธไม่ได้ว่า กองทัพของเยอรมนีสมัยปัจจุบันมีระบบความคิดก้าวหน้า แต่ยังคงรักษาประเพณีการดึงดูดคนมาเป็นทหารเช่นเดิม จึงมีการสืบทอดและนับเป็นปรัชญาพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยทหารทั้งสองแห่งนี้ เพื่อเป็นแรงดึงดูดให้คนจากกลุ่มต่างๆ ทางสังคม โดยเฉพาะเยาวชนคนรุ่นใหม่ (ทั้งหนุ่มและสาว) หันมาสนใจเป็นทหาร และในขณะเดียวกันก็ต้องการให้เยาวชนที่มาเป็นทหารมีความรู้ที่ก้าวหน้าและหลากหลาย เพื่อเป็นกำลังพลที่มีคุณภาพของกองทัพ ในประเด็นนี้ผู้บริหารทั้งที่ฮัมบรูกและมิวนิคกล่าวตรงกัน เช่น Prof. Dr. Schein ที่มิวนิคกล่าวไว้ชัดว่า มหาวิทยาลัยทหารมีเป้าหมายชัดเจนจากกองทัพคือ สานต่อจากนโยบายเรื่องการหาเยาวชนมาเรียนทางทหาร โดยการส่งเสริมให้การศึกษาภาควิชาการกับนายทหารตามที่แต่ละนายต้องการเรียนในสาขาต่างๆ อย่างทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยพลเรือนชั้นนำ และเท่ากับเป็นการพัฒนากำลังพลของกองทัพให้มีคุณภาพไปในตัวด้วย ในขณะที่นักศึกษาพลเรือนในมหาวิทยาลัยพลเรือนส่วนใหญ่มักเรียนแบบไม่มีเป้าหมาย เพราะเป็นระบบการศึกษาฟรีจากรัฐ[38]

ด้วยพื้นฐานทางปรัชญาเช่นนี้ จึงไม่ต้องแปลกใจมากนักหากพบว่า ทหารอาชีพของเยอรมนีมีความรู้ไม่ต่างไปจากบัณฑิตของมหาวิทยาลัยชั้นนำ และส่วนหนึ่งจะสะท้อนผ่านทางมหาวิทยาลัยสองแห่งนี้ โดยมีข้อเสนอจากกองทัพให้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งระบบการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา เช่น พยายามเปิดสาขาต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยพลเรือนมีหรือเป็นที่นิยมเรียนของเยาวชน เพื่อชักจูงให้เยาวชนหันมาเรียนทางทหารมากขึ้น หรือเป็นทางเลือกให้มากขึ้นสำหรับเยาวชนที่ต้องการเลือกเรียนทางทหารอยู่แล้ว เพื่อให้ทหารในกองทัพมีความรู้หลากหลายหรือมีคนทุกรูปแบบทุกสาขาวิชาชีพในกองทัพเช่นเดียวกับสังคม[39]

การพัฒนาหลักสูตรของทหารอาชีพในเยอรมนีนี้ น่าสนใจและเป็นข้อคิดสำหรับ CRMA และกองทัพบกของไทยด้วย เนื่องจากหลักสูตรต่างๆ นั้นมาจากปัจจัยทางสังคมเป็นตัวกำหนดด้วย แม้เป็นความต้องการของกองทัพก็ตาม จึงมีลักษณะเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา คือการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยนั้นจะคำนึงถึงปัจจัยทางสังคมและกระแสโลกเป็นองค์ประกอบสำคัญ เพื่อให้การผลิตทหารอาชีพตอบสนองมิใช่เพียงกับกองทัพเท่านั้น หากสามารถสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและโลกกว้างได้ด้วย

---

[37] เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2559

[38] จากการบรรยายสรุปและการตอบข้อซักถามของท่าน เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2559

[39] การบรรยายสรุปและการตอบข้อซักถามของ Dr. Veit Larmann ที่ Universitat der Bundeswehr Hamburg แสดงถึงประเด็นเหล่านี้ได้ชัดเจนที่สุด และมีตัวอย่างเสริมค่อนข้างมากจาก PD Dr.-Ing. Thomas Fickenscher ส่วนการบรรยายสรุปและการตอบข้อซักถามของ Dr. Jochen Schein ที่ Universittat der Bundeswehr Munchen ก็มีลักษณะไปในแนวทางเดียวกัน โดยได้กล่าวถึงบทบาทและอิทธิพลของกองทัพที่มีต่อมหาวิทยาลัยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเชิงนโยบายการให้การศึกษาภาควิชาการกับนายทหารรุ่นใหม่อย่างก้าวหน้าและทันสมัยเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยอื่นๆ คือมหาวิทยาลัยทหารสามารถตอบสนองในด้านวิชาการสาขาต่างๆ ตามความต้องการของนายทหารแต่ละนายได้ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้คนมาเรียนทางทหาร และเพื่อให้นายทหารของกองทัพมีหลากหลายในด้านความรู้และวิธีคิด

แนวคิดและการสนองตอบต่อความต้องการทางสังคมของกองทัพในเรื่องนี้ มีตัวอย่างหลายรูปแบบ เช่นที่ฮัมบรูก มีการจัดหลักสูตรและเปิดสาขาต่างๆ ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ค่อนข้างมาก เหตุผลเพราะคนหนุ่มสาวของเยอรมนีสนใจวิชา 2 หมวดนี้มากกว่าทางวิศวกรรมศาสตร์ เนื่องจากวิชาด้านวิศวกรรมศาสตร์นั้น คนหนุ่มสาวเห็นว่าน่าเบื่อกว่าทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์[40] หรือตัวอย่างเช่น การรับนักเรียนนายร้อยหญิงตั้งแต่ในปี 2001 แม้จะมาจากคำสั่งของศาล แต่อีกส่วนหนึ่งก็มาจากเหตุผลของกองทัพในมุมมองที่ต้องการให้คนของกองทัพเป็นตัวแทนของสังคมและ/หรือตามทันกระแสทางสังคมนั่นเอง[41]

ที่สำคัญยิ่งก็คือ ในระบบของเยอรมนีนั้น กองทัพมีนโยบายและบริหารจัดการให้การศึกษาทางการเมืองกับนักเรียนอย่างตรงไปตรงมา (Political Eduaction for Military) และการสอนให้ทหารเข้าใจระบอบประชาธิปไตยถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เพื่อให้ทหารเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ และการสอนในเรื่องเหล่านี้มีทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม แต่ส่วนมากมีการเน้นในส่วนทางทหาร (Miltary Trainnings, Officer Schools) ตัวอย่างการสอนเช่น ถ้าผู้นำระดับสูงของกองทัพเสียชีวิตหมด ทหารในระดับกลางและล่างจะทำอย่างไรหรือจะปฏิบัติตามคำสั่งของใคร คำตอบอยู่ที่การเมือง/ระบอบประชาธิปไตย คือเป็นโครงสร้างหรือสายบังคับบัญชาใหญ่ที่จะช่วยให้ทหารรู้บทบาทและหน้าที่ หรือรู้ว่าจะปฏิบัติงานอย่างไร เมื่อขาดผู้นำของกองทัพ เพราะต้องปฏิบัติตามคำสั่งของรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง[42] แนวคิดและ/หรือนโยบายของผู้นำทหาร/กองทัพของเยอรมนีดังกล่าวนี้ ปรากฏทั่วไปในยุโรปและสหรัฐอเมริกา และยังพบเห็นได้ในกรณีของอิตาลีเช่นกัน

6.6 อิตาลี: Modena

ในระบบของอิตาลี การฝึกและเรียนของนักเรียนนายร้อยทหารบกนั้น โดยพื้นฐานไม่ต่างไปจากของเยอรมนีมากนัก แต่มีหลักสูตรเพียง 5 ปี โดยรับนักเรียนจากมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6 ของไทย)

---

[40] จากการบรรยายสรุปและการตอบข้อซักถามของ Dr. Veit Larmann วันที่ 2 มิถุนายน 2559 และน่าจะเป็นข้อเท็จจริงอยู่ไม่น้อย เพราะเมื่อผู้วิจัยหันไปถามความเห็นอีกสองท่าน ก็ไม่ได้รับการคัดค้านหรือการโต้แย้งจากดร.ทางวิศวกรรมศาสตร์ที่อยู่ในห้องประชุมด้วย คือ PD Dr.-Ing. Thomas Fickenscher และ Col. Dr. Andro Hering ซึ่งปกติจะแสดงความคิดเห็นเสริมหรือแย้งในประเด็นต่างๆ ที่ Dr. Veit Larmann ได้กล่าวไว้

[41] จากการบรรยายสรุปและการตอบข้อซักถามของ Dr. Veit Larmann และได้รับการเพิ่มเติมประเด็นนี้จาก PD Dr.-Ing. Thomas Fickenscher และ Col. Dr. Andro Hering วันที่ 2 มิถุนายน 2559

[42] จากการบรรยายสรุปและการตอบข้อซักถามของ Dr. Veit Larmann วันที่ 2 มิถุนายน 2559 และในประเด็นทั้ง PD Dr.-Ing. Thomas Fickenscher และ Col. Dr. Andro Hering ได้เสริมว่า ส่วนมากไม่ได้สอนโดยตรงในระดับมหาวิทยาลัยทหาร ยกเว้นวิชาที่คาบเกี่ยว เช่น รัฐศาสตร์หรือนิติศาสตร์ แต่จะสอนโดยตรงหลังจากนักเรียนจบระดับปริญญาและไปฝึกทหารตามโรงเรียนเหล่า หรือในช่วงปีที่ 6-7 ตามหลักสูตรของนายร้อย

ทั้งชายและหญิง[43] และเริ่มจากการเรียนและฝึกทางทหารใน 2 ปีแรก ที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกซึ่งมีเพียงแห่งเดียวคือ Military Academy of Modena เมืองโมเดน่า จบแล้วได้รับยศร้อยตรี จึงไปเรียนต่อภาควิชาการระดับปริญญาอีก 3 ปี ในโรงเรียนนายทหารรวมเหล่า (Scuola di applicazione e Istituto di studi militari dell' Esercito) ที่เมืองตูริน (Turin/Torino) โดยการเรียนของนายทหารจะเป็นไปตามหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยพลเรือน (มหาวิทยาลัยตูริน) เมื่อจบการศึกษาในปีแรก ซึ่งเทียบเท่าชั้นปีที่ 3 ของหลักสูตรจะได้รับปริญญาตรี และเมื่อจบปีที่ 5 จะได้รับปริญญาโท คณะ Strategic Science (จากมหาวิทยาลัยตูริน) และประดับยศร้อยโท (จากกองทัพ)

แม้โดยระบบของโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าแห่งนี้เป็นทหาร และนายทหารทุกคนเป็นนิสิตมหาวิทยาลัยตูริน หรือการบริหารโรงเรียนอยู่ในมือของทหารก็จริง แต่ระบบการเรียนการสอนทางวิชาการได้โอนอำนาจให้กับทางมหาวิทยาลัยตูริน (University of Turin, *Università degli Studi di Torino*, or often abbreviated to UNITO) เป็นผู้กำหนดและจัดการ คือมีอาจารย์พลเรือนซึ่งส่วนใหญ่เป็น ดร.และศาสตราจารย์จากมหาวิทยาลัยตูรินซึ่งอยู่ใกล้กับโรงเรียนนายทหารรวมเหล่า (ห่างเพียง 2 กิโลเมตร) มาสอนและสอบที่โรงเรียนนายทหารรวมเหล่า และบางวิชาจะมีนักศึกษาพลเรือนที่ลงทะเบียนกับมหาวิทยาลัยมาเรียนด้วย เช่น วิชาประวัติศาสตร์และกฎหมาย เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ จึงกล่าวได้ว่า ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการที่โรงเรียนนายทหารรวมเหล่านั้นมีความเข้มข้นไม่ต่างไปจากนักศึกษาพลเรือนหรือระดับมหาวิทยาลัย คือได้มาตรฐานตามหลักสูตรและระบบของมหาวิทยาลัยตูรินซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐ ที่มีชื่อเสียงในระดับชั้นนำของอิตาลี และอยู่ในระดับหนึ่งทางภาคเหนือ (เปรียบได้กับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ของไทย) นักเรียนหรือนายทหารนักศึกษาที่โรงเรียนนายทหารจึงเรียนภาควิชการหนักพอๆ กับนักศึกษาพลเรือน คือมีการบ้านมาก ต้องอ่านมาก และการสอบตกเป็นตก โดยแต่ละปีจะมีนายทหารที่สอบไม่ผ่าน และต้องเรียนซ้ำชั้นหรือต้องออก แต่ดูเหมือนก็ไม่มากนัก แต่ก็มีจริง[44]

ดังนั้น หากมองภาพกว้างในเชิงเปรียบเทียบทางหลักการใหญ่กับมหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนีแล้ว การใช้ระบบนี้ในอิตาลีก็ไม่ต่างไปจากของเยอรมนีมากนัก กล่าวคือ โรงเรียนนายทหารรวมเหล่านี้มีลักษณะเทียบเท่ามหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนีได้ เพราะแม้โรงเรียนแห่งนี้ขึ้นตรงกับกองทัพและมีทหารเป็นฝ่ายบริหารก็จริง แต่หลักสูตรและระบบการเรียนกลับขึ้นตรงกับมหาวิทยาลัยตูริน คือแทนที่กองทัพอิตาลีจะบริหารโดยตรงในแบบของเยอรมนี ดังกรณีของฮัมบรูกหรือมิวนิค แต่กองทัพ

[43] แต่ของอิตาลีมีโรงเรียนเตรียมทหาร ซึ่งมีสองแห่งคือ Military School Teulie และ Nunziatella Military Academy แต่ระบบของอิตาลีก็ไม่ตายตัวแบบของไทยและฝรั่งเศสที่โรงเรียนนายร้อยรับเฉพาะจากนักเรียนโรงเรียนเตรียมทหารเท่านั้น

[44] โดยปกติไม่เกิน 10 % ต่อปี เช่นในรุ่นเดียวกับนักเรียนนายร้อยไทย มีประมาณ 3-5 นายต่อปีทั้งนักเรียนอิตาลีและต่างชาติ จากจำนวน 200 นาย ข้อมูลได้จาก ว่าที่ร.ต. ปิยวาจ ไชยปาละ ซึ่งเรียนอยู่ชั้นปี 2 โรงเรียนนายทหารรวมเหล่าที่เมืองตูริน ในรุ่นของว่าที่ร.ต. ปิยวาจนี้มีนักเรียนอิตาลีตกซ้ำชั้น 2 นาย ส่วนนักเรียนต่างชาติมี 8 นาย ตกและออกไป 5 ปัจจุบันเหลือเพียง 3 นายเท่านั้น

อิตาลีกลับอาศัยความร่วมมือด้านวิชาการกับมหาวิทยาลัยพลเรือนตูริน ซึ่งอยู่ใกล้และมีชื่อเสียงเป็นผู้รับช่วงดำเนินการในส่วนของภาควิชาการให้กับนายทหารนักศึกษาเหล่าต่างๆ แทนจากกองทัพ[45]

ภายใต้ระบบนี้เป็นข้อตกลงร่วมระหว่างกองทัพกับมหาวิทยาลัยในลักษณะแบบ MOU โดยทางกองทัพซึ่งมีนายทหารที่มีความรู้เป็นผู้กำหนดหลักสูตรเฉพาะ หรือเสนอความต้องการให้ทหารมีความรู้เน้นในด้านใด สาขาไหน ฯลฯ จากนั้นจะปรึกษาและทำงานร่วมกับฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัย และให้ทางมหาวิทยาลัยเสนอหลักสูตรปริญญาและรายละเอียดของรายวิชาต่างๆ ตลอดจนระบบการเรียนการสอนย้อนกลับให้ทางโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าและกองทัพพิจารณา และตามกระบวนการนี้กองทัพและ/หรือโรงเรียนนายทหารสามารถเสนอให้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรได้เสมอ ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมและโลก และในข้อเท็จจริงแล้ว กองทัพและโดยข้อเสนอจากทั้งโรงเรียนนายร้อยและนายทหารรวมเหล่า ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทหารอาชีพมีความรู้ที่สามารถออกไปทำงานสนองตอบทั้งกับกองทัพและสังคมได้[46]

การผลิตทหารอาชีพของอิตาลี เพื่อตอบสนองตามความต้องการของกองทัพและสังคมไปในตัวนั้น ถือเป็นลักษณะเด่นที่มิใช่มีเฉพาะของอิตาลีเท่านั้น หากยังเป็นกระแสของทางตะวันตกทั่วไป ทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา โดยส่วนหนึ่งผ่านระบบของนาโต (NATO) และชาติสมาชิกส่วนใหญ่นำไปใช้เป็นส่วนประกอบหลักในหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยและระดับที่สูงขึ้น เพื่อให้ระบบการผลิตทหารอาชีพได้มาตรฐานเดียวกันและระบบทหารของสมาชิกในกลุ่ม NATO ไปในทิศทางเดียวกัน ตัวอย่างพื้นฐาน

---

[45] ในเรื่องนี้ผู้วิจัยไม่แน่ใจว่าเกี่ยวข้องกับด้านงบประมาณด้วยหรือไม่ อย่างไร และยังไม่มีโอกาสศึกษาในเรื่องนี้ เพราะเป็นเรื่องใหญ่อีกเรื่องหนึ่งที่มีผู้วิจัยร่วมกำลังศึกษาอยู่ แต่ยังไม่มีตัวเลขชัดเจนนัก และในกรณีของเยอรมนี การศึกษาในภาคอุดมศึกษาเป็นของรัฐ นักศึกษาไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายทางการศึกษาจนถึงระดับปริญญาเอก จึงยังเปรียบเทียบในเรื่องนี้ไม่ได้

[46] ข้อมูลนี้ได้จากการบรรยายสรุปและการตอบข้อซักถามที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกของอิตาลี โดยเฉพาะข้อสงสัยที่ผู้วิจัยซักถามประเด็นเรื่องทำไมการเรียนการสอนภาควิชาการของโรงเรียนนายร้อยและนายทหารรวมเหล่าอยู่กับมหาวิทยาลัยพลเรือน (มหาวิทยาลัยพลเรือนที่โมเดน่าสอนภาควิชาการให้กับโรงเรียนนายร้อยทหารบก และมหาวิทยาลัยตูรินสอนระดับปริญญาให้กับนายทหารนักศึกษา โรงเรียนนายทหารรวมเหล่า) โดยเฉพาะมีปรัชญาหรือความคิดเบื้องหลังอย่างไร และในทางปฏิบัตินั้น การร่วมมือกันนี้มีลักษณะดำเนินการอย่างไร เช่น ใครมีอำนาจในการกำหนดหลักสูตร หรือฝ่ายไหนคือกองทัพ โรงเรียนายร้อย โรงเรียนนายทหารรวมเหล่า หรือมหาวิทยาลัยพลเรือนที่มีบทบาทและอิทธิพลในการจัดหลักสูตร รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรที่ผ่านมา ฯลฯ และในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างทางเยอรมนีประกอบด้วย เพื่อเป็นการเปรียบเทียบไปในตัว การตอบคำถามในประเด็นเหล่านี้ได้รับข้อมูลที่ดีจากฝ่ายบริหารของโรงเรียนนายร้อยที่โมเดน่า ประกอบด้วยนายทหารยศพันเอก 3 ท่าน คือ เสนาธิการ Col. Randacio (Chief of Staff), ผู้บังคับการกรมนักเรียน Col. Incisa Di Canerana, Cadets Regiment Commander และผู้อำนวยการส่วนการศึกษา (ภาควิชาการ), Col. Gnesutta, Chief of Accademic Department, และอาจารย์ฝ่ายพลเรือนอีก 1 ท่าน, Professor Baraldi, (Civilan Professor) ตัวแทนจากมหาวิทยาลัยโมเดน่า ซึ่งนายทหารทั้งสามท่านแม้จะมีความเห็นแตกต่างกันในบางส่วน แต่หลักการใหญ่คล้ายกันกับที่ได้สรุปไว้ข้างต้น และได้รับการยืนยันจากตัวแทนของมหาวิทยาลัยโมเดน่าด้วย (คือความเห็นจาก Professor Baraldi) อย่างไรก็ตาม ข้อมูลข้างต้น เป็นการประมวลมาจากฝ่ายบริหารของโรงเรียนนายร้อยเท่านั้น แต่คิดว่าน่าจะมีแนวโน้มเช่นเดียวกับทางโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าที่ตูรินด้วย เนื่องจากฝ่ายบริหารเน้นเสมอว่าระบบที่กองทัพบริหารทางการศึกษาทางทหารทั้งที่โรงเรียนนายร้อยและโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าอยู่ในแนวทางเดียวกัน และต้องสอดคล้องกันไป โดยมีคณะกรรมการของกองทัพ และมหาวิทยาลัยพลเรือนทั้งสองแห่งช่วยกันดูแลและกำกับ เพื่อหาหลักสูตรหรือการฝึกฝนที่ดีที่สุดให้กับนักเรียนนายร้อย/ทหาร เพราะถือว่าทหารมิใช่ของกองทัพเท่านั้น หากยังเป็นของประชาชนและสังคมที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถจะเข้ามาช่วยกำหนดและดูแลกันได้

ในเรื่องนี้ ดังจะเห็นได้ เช่น โรงเรียนนายร้อยทหารบกของฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี ที่ได้กล่าวมานี้ ต่างกำหนดให้นักเรียนนายร้อยแต่ละแห่งต้องเรียนภาษาอังกฤษในระดับที่ใช้งานได้[47] นอกจากเรื่องภาษาอังกฤษแล้ว สมาชิกในกลุ่ม NATO ยังมีข้อตกลงและการกำหนดระบบการผลิตนายทหารของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน ดังส่วนหนึ่งสะท้อนจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกของสเปนที่มีการปรับให้เข้ากับระบบตามมาตรฐานระดับอุดมศึกษาของยุโรป (The Bologna process) โดยได้ปรับหลักสูตรใหม่ตั้งแต่ปี 2011-2012 เป็นต้นมา[48]

โดยภาพรวมของยุโรปแล้ว สรุปได้ว่ามีระบบและการผลิตทหารอาชีพที่แตกต่างกัน อันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละประเทศ แต่กลับมีความเหมือนกันในหลักการใหญ่หลายประการ โดยเฉพาะหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนภาควิชาการที่มีประสิทธิภาพ ระบบหอพักที่อ่อนตัวแต่มีวินัย จึงทำให้ได้ผลผลิตที่คุณภาพไม่ต่างกันคือ ทหารอาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการเช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา และหากมีการเปรียบเทียบกันในโลกตะวันตก จะเห็นได้ชัดเจนว่า ระบบและการผลิตนายทหารของยุโรปมีฐานคิดทางปรัชญาและจิตวิญญาณไม่ต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกา แต่มีวิธีการหรือรูปแบบในการฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยไปสู่การเป็นทหารอาชีพไม่เหมือนกัน และในความหลากหลายทางวิธีการและรูปแบบของยุโรปนี้ย่อมเป็นทางเลือกใหม่ให้กับ CRMA ได้ หากเข้าใจ เข้าถึง และนำส่วนที่เป็น “เนื้อใน” หรือหัวใจของยุโรปกลับมาพัฒนาระบบเดิมของไทย จึงขอเน้นหลักใหญ่ 2 ประเด็นนี้คือ ความเหมือนและความแตกต่างของยุโรป ซึ่งจะได้แยกกล่าวแต่ละประเด็น ดังนี้

6.7 ความเหมือน: ภาควิชาการที่เข้มข้นและไม่ทิ้งความเป็นมนุษย์

ภาควิชาการที่เข้มข้นและไม่ทิ้งความเป็นมุนษย์ ถือเป็นส่วนหนึ่งในลักษณะเด่นของความเหมือน เมื่อมองระบบการผลิตทหารของฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลีในภาพรวม และจะพบเห็นความเด่นของ 2 ประการนี้ได้ไม่ยากนัก หากรู้จักสังเกต ซักถามและนำมาขบคิดเชื่อมโยงเข้ากัน เพราะอาจเห็นได้ทั้งจากลักษณะหรือปรากฏการณ์ในเชิงรูปธรรมและนามธรรม คือสามารถมองเห็นหรือมีความรู้สึกสัมผัสผ่านข้อมูลและความรู้จากเรื่องใหญ่ๆ ไปจนถึงเรื่องเล็กน้อยจากภายในของระบบแต่ละแห่งที่ได้กล่าวมาแล้ว เช่น ตัวหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบหอพัก ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้าที่ทันสมัย เงินทุนสนับสนุนการทำวิจัย/วิทยานิพนธ์ทั้งในและต่างประเทศ ฯลฯ ไปจนถึงเรื่องเล็กๆ คือความรู้สึก

[47] ข้อมูลนี้ได้จากการฟังบรรยายสรุปและการพบปะกับฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อยของโรงเรียนนายร้อยทั้งสามแห่งในยุโรป คือ ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี

[48] ข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยไทยในสเปน และจากการพบปะกับฝ่ายบริหารและอาจารย์ทางฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี แต่ประเด็นนี้หรือ The Bologna process เท่าที่ทราบจากฝ่ายบริหารและอาจารย์ในสามประเทศนี้กล่าวถึง มิใช่เฉพาะแต่โรงเรียนนายร้อย แต่ครอบคลุมระดับอุดมศึกษาทั้งหมดและเกี่ยวพันมาถึงโรงเรียนนายร้อยในส่วนภาควิชาการด้วย คือการเรียนการสอนภาควิชาการของระดับโรงเรียนนายร้อยต้องมีคุณภาพหรือได้มาตรฐานเช่นเดียวกับทางมหาวิทยาลัยพลเรือน และมาตรฐานนี้ใช้ทั่วไปในกลุ่มสมาชิกของยุโรป

นึกคิดของผู้คนในเครื่องแบบ จากการพบคุยกับบุคคลต่างๆ ทั้งผู้บริหาร อาจารย์และนักเรียน ตลอดจนบรรยากาศของการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวมไปถึงสภาพความเป็นอยู่หรือสภาพแวดล้อมอื่นๆ เช่น โรงเลี้ยง/โรงอาหาร ความสัมพันธ์ของนักเรียนซึ่งสังเกตได้จากลักษณะและท่าทีของรุ่นพี่รุ่นน้อง เป็นต้น

อันที่จริงแล้ว ในเรื่องใหญ่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาควิชาการที่มีความเข้มข้นนั้น ได้กล่าวมามากแล้ว ทั้งด้านการจัดการหลักสูตร และระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพไม่แตกต่างไปจากทางมหาวิทยาลัยพลเรือน และบางแห่งคือระบบของเยอรมนีและอิตาลีได้อาศัยใช้มาตรฐานของมหาวิทยาลัยมาเป็นของภาควิชาการ ส่วนการศึกษาของโรงเรียนนายร้อย/มหาวิทยาลัยทหาร รวมทั้งการให้ความสำคัญกับวิชาในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในฐานะวิชาแกน ที่แสดงให้เห็นว่า การฝึกอบรมทหารนั้น แม้จะมีด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาการสมัยใหม่เป็นพระเอก แต่กลับไม่ทิ้งความรู้พื้นฐานทางมนุษย์และสังคม ดังนั้นความเหมือนในที่นี้ จึงขอเน้นในส่วนที่อาจถือเป็นเรื่องเล็กๆ แต่มีความสำคัญในฐานะปัจจัยที่สะท้อนถึงความเป็นทหารอาชีพ ที่มีลักษณะของการเป็นทหารวิชาการ/ปัญญาชน ในระบบการผลิตทหารของฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี ที่มีฐานความรู้ทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์คอยกำกับอยู่ด้วย

หากปราศจากสิ่งนี้ คือความรู้พื้นฐานทางมนุษย์และสังคมแล้ว ทหารก็อาจไม่ต่างไปจากหุ่นยนต์พร้อมรบ คือมีแต่การใช้กำลังและอาวุธเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว การชนะทางสงครามหรือการรบในสมัยต่างๆ สะท้อนให้เห็นว่า ชัยชนะจำนวนมากนั้นมาจากการใช้ปัญญาหรือความรู้ โดยเฉพาะความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวกับธรรมชาติของมนุษย์และสังคมเป็นหลักสำคัญ และสิ่งเหล่านี้นักเรียนนายร้อยอาจได้มาจากการซึมซับในตัวระบบของโรงเรียนที่มองไม่เห็นหรือจับต้องไม่ได้ แต่มักมีการถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งอย่างไม่เป็นทางการหรือเป็นทางการก็ได้ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่าง 3 เรื่องคือ (1) ลักษณะ “ความเป็นทหารอาชีพ” ในผู้นำของหน่วยทหาร, (2) “ความเป็นครูอาจารย์” จากบรรยายกาศการเรียนการสอน และ (3) “ความเป็นนักเรียนนายร้อย” การฝึกอบรมวินัยเชิงบวกจากระบบหอพัก

ประการแรกคือ ลักษณะ “ความเป็นทหารอาชีพ” ทางยุโรป ที่คณะผู้วิจัยได้พบเห็นในปัจจุบัน โดยเฉพาะจากการพบปะกับนายทหารที่ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลีนั้น ทำให้ผู้วิจัยนึกถึงสมัยเริ่มแรกของการผลิตทหารอาชีพในไทย ที่ได้รับอิทธิพลทางยุโรปและไทยก็พยายามจะผลิตทหารให้ได้ตามแบบอย่างนั้น ดังพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงก่อตั้งโรงเรียนทหารสมัยใหม่ เพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ”[49] และลักษณะของทหารอาชีพเช่นนี้ในทางยุโรป ยังคงสืบเนื่องมาถึงปัจจุบันอย่างชัดเจน ดัง

[49] พลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “การปฏิรูปทางการทหาร: การสร้างทหารอาชีพและสถาบันทหาร และบทบาทของทหารที่มีต่อความมั่นคงของชาติ” *วารสารทางวิชาการ พ.ศ. 2553* สภาอาจารย์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ปีที่ 8,13.

ตัวอย่างเช่น นายทหารฝรั่งเศส 2 ท่านคือ Col. Paude, และ Col. Pierre Bern นายทหารเยอรมนี Col. Dr. Andro Hering ที่ฮัมบรูก และนายทหารอิตาลี 4 นาย คือ Maj.Gen. Salvatore Camporeale และอีก 3 นาย คือ Col. Randacio, Col. Incisa Di Canerana, และ Col. Gnesutta ที่มีน้ำใจช่วยกันถ่ายทอดความรู้อย่างเป็นระบบ/มีวินัยให้คณะผู้วิจัยอย่างสมบูรณ์ เพราะหากนายทหารระดับสูงที่คณะผู้วิจัยพบปะในยุโรปทั้ง 7 ท่านนี้ เป็นนายทหารผู้ที่ขาด “ความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ” แล้ว ข้อมูลที่ได้กล่าวมาทั้งหมดในบทนี้ก็คงว่างเปล่า

อันที่จริงแล้ว ความมีน้ำใจสะท้อนถึงความเป็นทหารอาชีพที่ดีโดยธรรมชาติ คือมีความเป็นมนุษย์ในทหารอาชีพผู้นั้น หรือสะท้อนถึงการมีพื้นฐานของความเป็นคน และการเป็นคนดี พลเมืองที่ดีของสังคม/ประเทศไปในตัวด้วย และสิ่งนี้ถือเป็นเรื่องสำคัญประการหนึ่งของการฝึกอบรมทางทหารให้กับนักเรียนนายร้อยทางยุโรป เพราะหากปราศจากสิ่งนี้ การปฏิบัติหน้าที่ของทหารอาชีพย่อมมีโอกาสนำไปสู่ละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากมีอาวุธอยู่ในมือจึงมักมีแนวโน้มไปทางการใช้กำลังหรือความรุนแรงได้ง่าย และวิธีการใช้ความรุนแรงนี้ได้พิสูจน์ให้เห็นมามากแล้วว่า ไม่สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งหลายด้านในสมัยปัจจุบัน ที่มีความซับซ้อนและต้องอาศัยการประนีประนอมหรือความมีน้ำใจในฐานะมนุษย์ด้วยกันเป็นตัวช่วยขับเคลื่อนปัญหาความขัดแย้ง เพื่อค้นพบแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์

ดังนั้นการสร้างทหารอาชีพของทางยุโรป จึงมีการสร้างหรือพัฒนาความเป็นมนุษย์ไปในเวลาเดียวกันด้วย กล่าวคือ ความมีน้ำใจซึ่งต้องมีการฝึกอบรมตั้งแต่สมัยตอนเป็นนักเรียนนายร้อยหรืออาจก่อนหน้าด้วยซ้ำไป แต่สามารถปลูกฝังและหล่อหลอมหรือกล่อมเกลาสิ่งนี้ในระบบของโรงเรียนนายร้อย โดยเฉพาะในระบบหอพักอย่างจริงจัง แต่ไม่เข้มงวดนักในเชิงบังคับเป็นหลัก หากกลับมีลักษณะการสร้างวินัยเชิงบวก โดยกระทำผ่านการสร้างความสัมพันธ์ฉันท์มิตรในหมู่นักเรียนนายร้อยด้วยกันเอง ทั้งระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้องและระหว่างเพื่อนรุ่นเดียวกันอย่างถูกวิธีและเป็นไปในลักษณะ “อ่อนนอกแข็งใน” ในแบบของสหรัฐอเมริกาหรือทางยุโรป และหากผ่านขั้นนี้ไปได้แล้ว ความเข้มข้นในเรื่องนี้หรือความเป็นมนุษย์ก็จะอยู่ในตัวนักเรียนนายร้อย/ทหารรุ่นใหม่ ในลักษณะทำนองเดียวกับการใส่ความเข้มข้นทางวิชาความรู้เข้าไปในระบบการเรียนการสอน คือความเป็นทหารอาชีพที่นอกจากมีวิชาความรู้แล้ว ยังมีน้ำใจติดตัวไปตลอดเวลา และไม่เลือกการปฏิบัติต่อคนอื่นๆ ที่เป็นเพื่อนหรือไม่ก็ตาม ดังตัวอย่างที่สะท้อนจากนายทหารของยุโรปทั้ง 7 ท่านที่กล่าวมาแล้ว และควรกล่าวอีกครั้งในกรณีของอิตาลี

ที่จริงแล้ว ในกรณีของอิตาลีที่จะกล่าวถึงนี้เป็นเพียงตัวแทนหนึ่งในความมีน้ำใจของทหารอาชีพในโลกตะวันตก ที่ผู้วิจัยไปพบเห็นและประทับใจ จึงขอเล่าไว้เป็นตัวอย่าง เป็นข้อคิดและน่าจะนำมาเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของ CRMA และกองทัพในอนาคต ตัวอย่างนี้คือ ผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยทหารบกของอิตาลี (Maj.Gen. Salvatore Camporeale) ได้พาผู้วิจัยและคณะไปรับประทานอาหารกลางวัน ณ โรงเลี้ยงของโรงเรียนนายร้อย พร้อมกับนายทหารระดับสูง อาจารย์และนักเรียนนายร้อย

คือทุกคนทานอาหารในรายการเดียวกัน และในการสนทนาตอนหนึ่งระหว่างรับประทานอาหารกลางวันนั้น Maj.Gen. Salvatore ได้กล่าวว่า ท่านและคณะผู้บริหารมารับประทานอาหารที่โรงเลี้ยงแห่งนี้เสมอ เพราะถือเป็นหน้าที่ต้องดูแลเรื่องอาหารการกินที่มีคุณภาพให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาและโดยเฉพาะนักเรียนนายร้อย หลังจากฟังท่านแล้ว ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจ เข้าถึง “ความมีน้ำใจ” ของท่านผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อย และนึกถึงพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 และพระราชปณิธานของทูลกระหม่อมอาจารย์ที่พระราชทานแก่ลูกศิษย์ทุกรุ่น ซึ่งทั้งสองพระองค์ทรงเน้นย้ำเสมอเรื่องทหารอาชีพ นอกจากต้องมีวิชาความรู้ และมีระเบียบวินัยแล้ว ต้องมีน้ำใจด้วย ซึ่งเรื่องความมีน้ำใจนี้อาจสอนกันแบบโดยตรงไม่ได้ แต่สามารถฝึกอบรมผ่านระบบการเรียนการสอนและระบบหอพักได้ ดังเช่นที่เกิดขึ้นในระบบและการผลิตทหารอาชีพในยุโรป

ใน “ความเป็นทหารอาชีพ” ของโรงเรียนนายร้อยทางยุโรปนั้น ยังมี “ความเป็นครูอาจารย์” อยู่ในจิตใจด้วย หากรู้จักสังเกตทั้งจากการพบปะพูดคุย และพินิจจากแนวการสอน กล่าวอีกทางหนึ่งคือบรรยายกาศการเรียนการสอนก็มีประเพณีที่สืบต่อกันมา โดยเฉพาะลักษณะของ “ความเป็นครู” ที่อยู่ในบรรดาผู้บริหารและอาจารย์ของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งในยุโรป ที่ต่างมีน้ำใจดูแลผู้อ่อนกว่าหรือมีใจรักในการสอนหรือถ่ายทอดความรู้แก่ศิษย์บนฐานคิดทางปรัชญาการศึกษาแบบมนุษยนิยม ที่เชื่อมั่นในศักยภาพการเรียนรู้ของลูกศิษย์ที่จะสร้างสรรค์ความรู้ให้เกิดการเติบโตทางปัญญาได้อย่างก้าวหน้า กล่าวให้สั้นคือ ความเชื่อมั่นในมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะด้านการให้ความเคารพและเชื่อมั่นในความสามารถของลูกศิษย์แต่ละคนที่จะทำได้

หากปราศจากความเคารพและเชื่อมั่นในเรื่องนี้แล้ว การเรียนการสอนในระบบโรงเรียนก็คงไม่มีความหมายใดๆ นัก ที่จริงแล้วการเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยทั่วไป อาจารย์ส่วนมากมักเข้าใจกันอยู่แล้วว่า วิชาการต่างๆ ที่สอนกันในชั้นเรียน โดยเฉพาะด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์นั้น นักเรียนนายร้อยไม่ได้นำไปใช้โดยตรง แต่ทำไมต้องสอน หรือสอนไปเพื่ออะไร หากไม่มีความเชื่อมั่นและมุ่งมั่นว่า สิ่งที่สอนไปนั้นจะมีประโยชน์ต่อนักเรียนนายร้อยหรือทหารในอนาคต

ในประเด็นนี้ เมื่อมีโอกาสแลกเปลี่ยนความเห็นกับอาจารย์ของฝรั่งเศส (Saint-Cyr) โดยเฉพาะอาจารย์ผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ คือ Capt. Antoine Roussel และวิชาเศรษฐศาสตร์ คือ Maj. Eric Genestet ทั้งสองท่านนี้ต่างได้เน้นให้เห็นว่า การสอนวิชาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นั้น ถือเป็นการฝึกฝนในด้านวิธีคิด (the way of thingking) ให้กับนักเรียนนายร้อย มากกว่าจะนำไปใช้เป็นประโยชน์ในด้านต่างๆ แบบทางวิศวกรรมศาสตร์ โดยเฉพาะเมื่อเป็นทหารในช่วงแรก (ร้อยตรี-ร้อยเอก) อาจยังไม่ได้ใช้ แต่พอมีตำแหน่งสูงจากระดับกลางขึ้นไป (Maj. and up) ความรู้จากวิชา 2 สาขานี้ย่อมมีประโยชน์และจำเป็นสำหรับทหารไม่น้อย โดยเฉพาะในการมองและทำความเข้าใจมนุษย์และโลกกว้าง เพราะความรู้จากประวัติศาสตร์และสังคมจะช่วยพัฒนาความคิดอ่านในกรณีเหล่านี้ได้มาก

ดังนั้น หากอาจารย์หรือผู้สอนมีหลักคิดจากปรัชญาการศึกษาแบบมนุษยนิยม คือมีความเคารพและความเชื่อมั่นในเรื่องนี้แล้ว การสอนสิ่งที่ดูเหมือนอาจเกินความจำเป็นของการเป็นทหารอาชีพ ย่อมมีความหมายและมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ และจึงต้องสอนอย่างจริงจังและไม่เบื่อที่จะพูดจะสอนให้นักเรียนได้ซึมซับสิ่งเหล่านี้ไว้ในจิตใจ โดยใช้ตัวอย่างทางประวัติศาสตร์และสังคมปัจจุบันเป็นบทเรียนให้นักเรียนนายร้อยเข้าใจและมองไปในอนาคตอย่างถูกทิศทาง โดยเฉพาะบทบาทและหน้าที่ของกองทัพ (the role of the army) ในระบอบประชาธิปไตย[50] และการสนทนานี้ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึง “ความเป็นครู” ของอาจารย์ฝรั่งเศสทั้งสองท่าน ที่มี “จิตวิญญาณ” ของความเป็นครูอย่างแท้จริง รวมทั้งความเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์/ลูกศิษย์และต้องการไปเห็นของจริงในชั้นเรียนด้วย

แต่การเข้าฟังในชั้นเรียนทางยุโรปนี้มีไม่มากเท่าทางสหรัฐอเมริกา เนื่องจากแต่ละวิชาจะสอนในภาษาของชาตินั้น คือฝรั่งเศส เยอรมัน และอิตาเลียน ผู้วิจัยและคณะจึงเลือกไปฟังเพียงแห่งละ 1-3 วิชา เพื่อดูบรรยากาศการเรียนการสอน และมีโอกาสได้พูดคุยกับนักเรียนและอาจารย์ผู้สอนในช่วงพักหรือหลังเลิกเรียน เช่นที่ Saint-Cyr ฝรั่งเศส หลังจากได้พบปะและพูดคุยกับอาจารย์หัวหน้าวิชาสาขามนุษยศาสตร์ (จากภาควิชาประวัติศาสตร์) และหัวหน้าภาควิชาสังคมศาสตร์ (จากสาขาเศรษฐศาสตร์) ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นในการสอนวิชาต่างๆ ในสองสาขานี้ ผู้วิจัยได้ขอไปฟังการสอนจริงในชั้นเรียนของสองสาขานี้ และทางหัวหน้าสาขาต่างก็ยินดีจัดให้เข้าฟังหลังจากนั้นในตอนบ่าย 2 วิชา (ด้านเศรษฐศาสตร์) และในวันรุ่งขึ้น ทาง Saint-Cyr ยังจัดให้ผู้วิจัยและคณะเข้าฟังการสอนอีก 1 ชั้นเรียน (วิชาประวัติศาสตร์) สอนโดย Capt. Antoine Roussel

หากพินิจในภาพรวมแล้ว การเรียนการสอนในชั้นเรียนโดยทั่วไปของฝรั่งเศสอาจไม่ต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกา เช่น ห้องเรียนขนาดเล็ก 12-15 คน และนักเรียนตั้งใจฟัง ไม่มีใครหลับ มีการนำเสนอรายงานของนักเรียนหน้าชั้นเรียน ฯลฯ แต่อาจารย์ที่นี้จะหนักไปทางบรรยายมากกว่าการถกเถียง ทั้งยังเห็นถึงจิตวิญญาณของ “ความเป็นครู” ของอาจารย์ คือตั้งใจถ่ายทอดความรู้และไม่รู้สึกเบื่อที่จะสอนจะพูด เพราะเชื่อมั่นว่าสิ่งที่สอนย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อลูกศิษย์เสมอ และยังเชื่อมั่นว่าหากลูกศิษย์มีความรอบรู้อย่างดีแล้ว ย่อมมีความสามารถที่จะนำความรู้นี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติในอนาคตได้ แม้ว่าบรรยากาศในชั้นเรียนนั้น นักเรียนนายร้อยไม่มีส่วนร่วมแสดงความคิดและถกเถียงมากนักก็ตาม[51] และบรรยากาศของชั้นเรียนในลักษณะเช่นนี้ยังคงพบเห็นได้ในเยอรมนี

---

[50] การพบปะและสนทนาประเด็นต่างๆ นี้อยู่ในช่วงเช้า วันที่ 24 พฤษภาคม 2559 ต่อมาในตอนบ่ายคณะผู้วิจัยได้ไปเข้าฟังวิชาเศรษฐศาสตร์ 2 วิชา และในวันรุ่งขึ้น 25 พฤษภาคม ได้ไปเข้าฟังวิชาประวัติศาสตร์ สอนโดย Capt. Antoine Roussel และมีโอกาสพูดคุยกับนักเรียนส่วนหนึ่งในช่วงพัก มีนักเรียนนายร้อยแลกเปลี่ยนมาจาก VMI ของสหรัฐอเมริกามาเรียนด้วยนายหนึ่ง และยังมีโอกาสคุยเพิ่มเติมกับ Capt. Antoine Roussel และนักเรียนนายร้อยฝรั่งเศสอีกด้วย

[51] โดยเฉพาะวิชาประวัติศาสตร์ของ Capt. Antoine Roussel วันที่ 25 พฤษภาคม 2559

ที่ฮัมบรูก คณะผู้วิจัยได้สังเกตเพียงจากภายนอกในวิชาเศรษฐศาสตร์ เป็นห้องเรียนใหญ่ 70-80 นาย และลักษณะเป็นการบรรยาย เหมือนการเรียนวิชาพื้นฐานในระดับมหาวิทยาลัยพลเรือนทั่วไป ส่วนที่มิวนิคมีโอกาสเข้าฟังวิชาด้านวิศวกรรมศาสตร์ คือวิชาไฟฟ้าจุลภาค (Mikroelektronik) สอนโดยอาจารย์พลเรือน (Professor Kraus) มีนักเรียนเข้าเรียนเพียง 5 นาย จากจำนวนลงทะเบียน 30 กว่านาย และอาจารย์จะเน้นการบรรยายมากกว่าการถามตอบหรือถกเถียง อาจเพราะเป็นวิชาทางวิทยาศาสตร์ที่มีแต่สูตรและมีคณิตศาสตร์มาก แต่นักเรียนก็ไม่หลับ สังเกตว่าอาจารย์จะไม่สนใจว่านักเรียนจะจดจะฟังการบรรยายหรือไม่ เพราะอาจารย์จะเน้นสอนไปเรื่อยๆ ตาม Powerpoint อาจเพราะมีเอกสารแจกให้อ่านแล้ว หรืออาจเป็นวัฒนธรรมของเยอรมันที่มักค่อนข้างปล่อยหรือไม่มีการถกเถียงมากนัก แต่ต้องสอบให้ผ่าน เพราะถือว่าเป็นนายทหารหรือผู้ใหญ่แล้ว[52]

ส่วนที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกของอิตาลี คณะผู้วิจัยไม่มีโอกาสเข้าฟังในชั้นเรียนโดยตรง แต่เท่าที่พบเห็นและซักถามนักเรียนนายร้อยและนายทหารประสาน ในระหว่างที่ไปดูสภาพหอพัก ดูสถานที่ฝึกพลศึกษา-กีฬา รวมทั้งในระหว่างรับประทานอาหารกลางวันกับฝ่ายผู้บังคับบัญชาระดับสูงของโรงเรียน ทราบว่าในแต่ละชั้นเรียนจะใหญ่กว่าทาง West Point เช่น มีขนาด 30-40 คน และแต่ละชั้นเรียนจะมีผู้หมวดจากกรมนักเรียนมานั่งดูแลอยู่ในชั้นเรียนด้วย อาจเพราะอาจารย์ภาควิชาการส่วนมากเป็นพลเรือน (มาจากมหาวิทยาลัยโมเดน่า) แต่นักเรียนก็มีความรับผิดชอบสูง คือไม่หลับ เอาใจใส่เรื่องการเรียน และทำการบ้านตามที่ได้รับมอบหมาย โดยอาจารย์มักมอบการบ้านผ่านระบบ E-learning และอาจารย์จะใส่เนื้อหาของแต่ละครั้งอย่างละเอียดลงใน Powerpoint และทำเป็น pdf เข้าในระบบ E-learning รวมทั้งส่งให้นักเรียนแต่ละนายโดยตรง จึงทำให้นักเรียนสามารถทบทวนและเตรียมตัวล่วงหน้าในชั้นเรียน หรือมีแหล่งค้นคว้าในการทำรายงานและสอบค่อนข้างสมบูรณ์[53]

---

[52] ข้อมูลและความเห็นเรื่องนี้ ฟังจากนักเรียนนายร้อยไทยหลายนายและอาจารย์ผู้สอน รวมทั้งฝ่ายบริหารบางท่าน ทั้งที่ฮัมบรูกและมิวนิค และวัฒนธรรมของเยอรมันนี้ยังจะพบเห็นได้จากการจัดระบบหอพักและระบบการเรียนการสอนภาควิชาการ ที่มีลักษณะอ่อนตัวแต่มีวินัย คือปล่อยให้นักเรียนนายทหารรู้จักบริหารหรือจัดการตนเอง เพราะถือเท่ากับเป็นการฝึกฝนในเรื่องการมีวินัยและความรับผิดชอบไปในตัวนั่นเอง เนื่องจากคนเยอรมัน/สังคมมักเห็นว่า ถ้าในระหว่างที่อยู่ในมหาวิทยาลัยทหารนี้ นายทหารไม่สามารถจัดการหรือรับผิดชอบเรื่องการเรียนแล้ว ต่อไปจะเป็นนายทหารที่ดี ที่จะต้องดูแลและรับผิดชอบเรื่องใหญ่ขึ้นได้อย่างไร ดังนั้นในระบบเช่นนี้ซึ่งแม้จะปล่อยให้นักเรียนนายทหารมีอิสระเสรีเช่นเดียวกับนักศึกษาพลเรือน แต่กลับเข้มงวดมาก คือสอบตกเป็นตก และเมื่อไม่ผ่านก็จะต้องออกไป มิใช่ช่วยกันผลักดันให้จบในแบบของไทยที่สอบตกและให้ออกไม่ได้ (คือการคงอยู่ของระบบการสอบปรับอักษรระดับ เมื่อสอบได้ F แล้ว ยังคงมีโอกาสสอบแก้ตัวถึง 2 ครั้ง เพื่อสอบผ่านและได้เลื่อนชั้นเรียนสูงขึ้น เท่าที่ทราบจากสถานศึกษาทางทหาร 9 แห่ง 6 ประเทศที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลไม่มีระบบนี้ ไม่ว่าจะในสหรัฐอเมริกา ยุโรปและทางเอเชีย คือเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย)

[53]ข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยไทย และนายทหารประสานงาน (ยศพันตรี คือ Maj. Magg. Angelo PUCE,) ของโรงเรียนนายร้อยทหารบกอิตาลี Maj. Puce เป็นนายทหารช่วยราชการในสำนักงานของเสนาธิการ Col. Francesco RANDACIO: Chief of Staff Military Academy หรือ Col. Randacio, Chief of Staff และเป็นนายทหารพาคณะผู้วิจัยไปตามรายการต่างๆ ในวันที่ 6 มิถุนายน 2559 Maj. Puce มีความรู้ระบบและส่วนต่างๆ ของโรงเรียนนายร้อยอย่างดี ทั้งหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบหอพักและอื่น ๆ เพราะท่านเป็นศิษย์เก่า นอกจากนี้ ท่านยังใช้ภาษาอังกฤษได้ดี เพราะเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่ได้รับอิทธิพลจากนาโต คือโรงเรียนนายร้อยทหารบกในกลุ่มนาโตมีหลักสูตรบังคับให้นักเรียนต้องผ่านภาษาอังกฤษในระดับใช้งานได้ อันที่จริงแล้ว Maj. Puce แจ้งกับคณะผู้วิจัยว่า ยังมีรายการอีกวัน (7 มิถุนายน 2559) ที่จะพาไปเยี่ยมชมเมือง Modena แต่คณะวิจัยต้องเดินทางกลับไทย เพื่อเตรียมเดินทางไปเก็บข้อมูลทางเกาหลีใต้ (วันที่

การเรียนการสอนที่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนอ่านหนังสือ ทำการบ้าน/รายงาน และมีความรู้พร้อมสอบนั้น ถือเป็นความพยายามเบื้องต้นของครูอาจารย์ และสะท้อนถึงลักษณะ “ความเป็นครู” ของอาจารย์ที่เอาใจใส่ผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำนองคล้ายพ่อแม่สอนลูก แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึง “ความเป็นนักเรียนนายร้อย” ของอิตาลีและตะวันตกโดยรวมด้วย ที่แม้จะต้องฝึกฝนทางทหารและพลศึกษาอย่างหนัก แต่ก็ไม่ทิ้งการเรียนภาควิชาการ และพื้นฐานของนักเรียนนายร้อยในลักษณะเช่นนี้ไม่ต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกานัก เพราะต่างก็ได้รับการฝึกอบรมมาจากพื้นฐานทางวัฒนธรรมเดียวกัน

นอกจากเรื่องความรับผิดชอบในด้านการเรียนแล้ว สังคมตะวันตกยังหล่อหลอมวัฒนธรรมพื้นฐานที่ดีให้กับการเป็นทหารอาชีพในอีกหลายด้าน เช่น การให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน มีเหตุมีผล และมีความรับผิดชอบ ฯลฯ ในหมู่นักเรียนนายร้อยด้วยกันเองนั้น ทำนองคล้ายในลักษณะ “เคารพพี่ให้เกียรติเพื่อน คอยเตือนน้อง” นับเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้การปกครองตนเองในระบบหอพักของยุโรปและสหรัฐอเมริกาได้ผลอย่างดี ทั้งด้านการฝึกฝนความเป็นผู้ใหญ่ การมีวินัยและการอยู่ร่วมกัน คือไม่มีการบังคับรุ่นน้องหรือลงโทษด้วยการซ่อมที่ไม่มีเหตุผล ซึ่งช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างรุ่นพี่ เพื่อนและน้องเป็นไปแบบฉันท์มิตร คือมีความเป็นมนุษย์/มีความเป็นตัวของตัวเอง และยังช่วยให้นักเรียนมีเวลาในการฝึกฝนทางภาควิชาการ และทั้งหมดนี้นักเรียนนายร้อยจะทำได้และทำได้ดี ย่อมต้องอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้อย่างดีด้วย โดยเฉพาะการสร้างวินัยเชิงบวกของระบบหอพัก

ด้วยเหตุนี้ ระบบหอพักของยุโรป จึงถูกออกแบบบนฐานคิดของการให้ความเคารพและเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์แต่ละคนที่จะทำได้ คือมีระบบที่อ่อนตัวแต่มีวินัย เพื่อให้มีสภาพแวดล้อมรับรองกับธรรมชาติของมนุษย์ ที่มีความเป็นปัจเจกและต้องการพัฒนาตนเองในการเรียนรู้ต่างๆ ตลอดจนการแสวงหาความรู้ทางวิชาการที่ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของแต่ละคน ตามหลักปรัชญาการศึกษาแบบมนุษยนิยม ดังนั้นการไปเยี่ยมชมหอพักเพื่อเข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียน จึงเป็นรายการหนึ่งที่คณะผู้วิจัยมักทำเสมอ เพื่อช่วยทำให้ทราบข้อมูลสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียน เพราะสภาพความเป็นอยู่นี้จะเป็นพื้นฐานที่ทำให้นักเรียนสามารถพัฒนาด้านต่างๆ อย่างดีได้ และถือเป็นตัวแปรที่สำคัญหนึ่งในการกำหนดความสำเร็จของระบบการเรียนการสอนภาควิชาการและความเป็นทหารอาชีพด้วย

ในระบบหอพักของฝรั่งเศส อาจไม่ต่างไปจากของทางโรงเรียนนายร้อยของเยอรมนี และมีสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยให้นักเรียนมีสมาธิทำงานภาควิชาการได้ดีกว่าทางสหรัฐอเมริกาและอิตาลี และยืดหยุ่นกว่าของไทย คือระบบหอพักของฝรั่งเศสนั้น ปี 1 อยู่ห้องละ 6 คนก็จริง แต่มีลักษณะกั้นห้อง

---

12 มิถุนายน) จึงได้ยกเลิกและใช้การต่อติดทาง email เพื่อขอข้อมูลเพิ่มเติมอีกหลายครั้ง และทุกครั้ง Maj. Puce ได้ตอบกลับมาอย่างดีและรวดเร็ว ผู้วิจัยขอขอบคุณอย่างยิ่งไว้ในที่นี้ แม้ Maj. Puce คงไม่ได้เห็น/ไม่ได้อ่านรายงานฉบับนี้ก็ตาม แต่ผู้วิจัยรู้สึกประทับใจในความมีน้ำใจและความกรุณายิ่งจากนายทหารท่านนี้ และท่านอื่นๆ อีกหลายท่านของโรงเรียนนายร้อยทหารบก อิตาลี

เป็นห้องเล็กๆ ที่มีความเป็นส่วนตัว สำหรับทางอิตาลีมีจำนวนใกล้กับฝรั่งเศสคือ 5-6 คนต่อห้อง แต่เป็นห้องใหญ่โล่งๆ มีเตียงและโต๊ะอ่าน/เขียนหนังสืออยู่ท้ายเตียง ส่วนทางสหรัฐอเมริกาอยู่ในห้องเดียวกัน 2-4 คนต่อห้อง และนอนแบบเตียงสองชั้น ยกเว้นนักเรียนนายร้อยปกครองมีสิทธิอยู่ห้องเดี่ยว

เมื่อขึ้นปี 2-3 นักเรียนนายร้อยฝรั่งเศสจะนอนเป็นห้องเดี่ยว ทำนองเดียวกับระบบหอพักของนายทหารที่มหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี (ฮัมบรูกและมิวนิค) และของโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าของอิตาลี (ตูริน) โดยทางฝรั่งเศสให้เหตุผลว่า เพื่อให้นักเรียนมีสมาธิ (focus on) ในการทำงานภาควิชาการ[54] และเป็นเหตุผลทำนองเดียวกับทางเยอรมนีและอิตาลี และมีการแยกเป็นโซน เช่น ที่ฮัมบรูกมีโซนของหอพักทางวิศวกรรมศาสตร์กลุ่มหนึ่ง และอีกกลุ่มเป็นอาคารหอพักของนายทหารนักศึกษาทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แต่ระบบหอพักของสองประเทศหลังนี้มีความอ่อนตัวกว่าทางฝรั่งเศสและสหรัฐอเมริกา แต่ยังคงมีวินัยสูง เช่น ไม่มีระบบนักเรียน/นายทหารนักศึกษาปกครอง และทางเยอรมนียังอนุญาตให้นำแฟนหรือภรรยา หรือญาติมาพักชั่วคราวได้[55]

สำหรับนักเรียนนายร้อยหญิงของฝรั่งเศส ซึ่งรับปีละ 10% ตั้งแต่ปี 1983 เป็นต้นมา ก็ใช้หลักใหญ่เช่นเดียวกันกับนักเรียนนายร้อยชาย และจะนอนในอาคารเดียวกันกับผู้ชาย แต่แยกห้องและห้องอาจอยู่ติดกับนักเรียนชาย และมีข้อห้ามคล้ายของสหรัฐอเมริกา ส่วนทางเยอรมนีและอิตาลีซึ่งก็มีนักเรียนนายร้อยหญิงในช่วงหลังกว่าทางฝรั่งเศส (ของเยอรมนี 2001 ของอิตาลี 2000-2001) แต่มีจำนวนมากกว่าของฝรั่งเศส (ของเยอรมนี ที่ฮัมบรูก ประมาณ 15 % จาก 2,200 คน และอิตาลีประมาณ 10-15% จาก 140-200 คนต่อปี) และเมื่อขึ้นชั้นปี 2-3 นักเรียนนายร้อยหญิงของฝรั่งเศสจะได้ห้องเดี่ยว ทำนองเดียวกับนายทหารหญิงของเยอรมนี ที่มหาวิทยาลัยทหาร ฮัมบรูกและมิวนิค และอิตาลีที่โรงเรียนนายทหารรวมเหล่า ตูริน และอยู่ในอาคารและชั้นเดียวกันกับผู้ชาย ซึ่งห้องพักของนายทหารหญิงอาจอยู่ติดกับห้องของชายก็ได้ แต่ในภาพรวมแล้วไม่มีปัญหาเรื่องละเมิดทางเพศ/ชู้สาวทั้งในระบบหอพักของฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลี

สิ่งที่ผู้วิจัยแปลกใจและพยายามหาคำตอบในใจ เมื่อเทียบกับระบบหอพักของสหรัฐอเมริกาก็คือที่นี้ทั้งสามประเทศ ได้แก่ ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี ไม่มีระบบเกียรติศักดิ์ (Honor Code และ/หรือ Honor Court) และหากเทียบกับไทย รวมทั้งในเอเชีย (เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย) แล้ว ทางสหรัฐอเมริกาและยุโรปมีระบบยืดหยุ่นกว่า เช่น เยอรมนี ไม่มีระบบอาวุโส คือทุกคนเป็นเพื่อนกัน หรือแม้มีระบบ

---

[54] ข้อมูลจากการพูดคุยอย่างเป็นทางการในห้องประชุมและอย่างไม่เป็นทางการในระหว่างรับประทานอาหารกลางวันกับ Col. Paude, Director of Training of Cadets/young officers, และ Col. Pierre Bern, Director of International Affairs Office และนายทหารยศพันเอกทั้งสองท่านนี้ รวมทั้งนายทหารหญิง ยศพันโท คือ LTC Busch, ผบ.กองพันของหอพักชั้นปีที่ 1 เมื่อวันที่ 24-25 พฤษภาคม 2559

[55] แต่ทางอิตาลีไม่อนุญาตในแบบทางเยอรมนี แม้จะมีความเป็นอิสระเช่นเดียวกับนักศึกษาพลเรือนก็ตาม นอกจากนี้ในระบบหอพักที่มิวนิคยังมีห้องคล้ายกับสโมสรของนักเรียน ซึ่งมีทั้งของเยอรมันและต่างชาติ และของนักเรียนไทยมีถึงสองห้องขนาดใหญ่ มีห้องครัว ห้องรับประทานอาหาร ห้องประชุมและยังมีห้องดนตรีด้วย โดยคณะผู้วิจัยมีโอกาสได้ไปเยี่ยมชมหอพักทั้งของฝรั่งเศส (ปี 1 และ 2) ของเยอรมนีที่ฮัมบรูกและมิวนิค และของอิตาลี ที่โมเดน่า แต่ไม่ได้ไปของตูริน (แต่พูดคุยกับนักเรียนนายร้อยไทยที่นั่น)

นักเรียนปกครอง เช่น ของอิตาลี แต่ก็ไม่เข้มงวดนัก เมื่อเปรียบเทียบกับแบบของไทย เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย เนื่องจากมีระบบการซ่อมหรือลงโทษรุ่นน้องที่มักกระทำเกินกว่าเหตุเสมอ โดยเฉพาะในกรณีของไทยเกิดขึ้นจนถึงปัจจุบัน แม้ผู้ใหญ่ของ CRMA มีความพยายามห้ามปรามอยู่บ่อยๆ ก็ตาม

อย่างไรก็ดี ระบบหอพักของ Saint-Cyr และที่อื่นๆ ของเยอรมนีและอิตาลีทั้งระดับโรงเรียนนายร้อยและมหาวิทยาลัยทหารและโรงเรียนนายทหารรวมเหล่า ต่างก็ดำเนินไปด้วยดี ทั้งๆ ที่ไม่มีระบบเกียรติศักดิ์ และที่สำคัญก็คือ ไม่มีการลงโทษ/การซ่อมรุ่นน้องอย่างไม่มีเหตุผลหรือเกินกว่าเหตุ ไม่มีปัญหาเรื่องการโกหก ขโมย ลอกการบ้าน/รายงาน/การสอบ ฯลฯ หรือสิ่งเหล่านี้มิได้กลายเป็นปัญหาใหญ่ในหมู่นักเรียนนายร้อย/นายทหารนักศึกษา[56] และเมื่อมีโอกาสไปดูของจริงและได้เยี่ยมชมหอพักแต่ละแห่ง คำตอบที่ได้จากหลายฝ่ายมักคล้ายกันคือ เป็นเพราะทุกคนรู้จักหน้าที่ มีวินัยหรือควบคุมตัวเองได้ เพื่อไม่เสียเรื่องการเรียน

ในเรื่องนี้ผู้วิจัยคิดว่า การออกแบบระบบหอพักของทางยุโรป ที่มีระบบอ่อนตัวกว่าทางไทยและเอเชีย แต่ยังคงมีวินัยสูงในตัวเองนั้น นอกเหนือจากปัจจัยด้านวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแล้ว น่าจะมีปรัชญาหรือความคิดเบื้องหลังอะไรที่เป็นฐานคิดในการกำหนดระบบดังกล่าว และคำตอบในเรื่องนี้คณะผู้วิจัยได้รับฟังจากตัวอย่างทางเยอรมนีได้อย่างชัดเจน คือที่ฮัมบรูก ฝ่ายบริหารมีหลักการหรือปรัชญาที่น่าสนใจคือ “ถ้านักเรียนนายร้อย/นายทหารนักศึกษาควบคุมตัวเองได้ ก็จะควบคุมคนอื่นได้” ดังนั้นระบบทางเยอรมนีจึงปล่อยให้นายทหารนักศึกษามีความเป็นอิสระเสรี โดยจัดระบบหอพักที่มีเสรีภาพตามแบบพลเรือน เนื่องจากมีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ คือ (1) เพื่อให้มีสมาธิ/เวลาในเรื่องการเรียน และ (2) เพื่อเป็นการทดสอบไปในตัวในระหว่างที่ยังเป็นนายทหารนักศึกษาว่า จะควบคุมตัวเองได้หรือไม่ และ “ถ้าไม่ได้ก็ต้องออกไปดีกว่าจะเป็นทหารในกองทัพ เพราะหากควบคุมตัวเองในช่วงที่เป็นนักศึกษาไม่ได้แล้ว ต่อไปจะเป็นนายทหารที่ดีหรือปฏิบัติหน้าที่สำคัญในกองทัพได้อย่างไร”[57]

ด้วยเพราะความต้องการทดสอบนี้ ส่วนหนึ่งจึงเป็นที่มาของระบบหอพักที่อ่อนตัวกว่า แต่มีวินัยสูงในยุโรป คือการไม่มีระบบเกียรติศักดิ์ ไม่มีระบบอาวุโส ไม่มีกฎระเบียบที่เข้มงวด มีเพียงระเบียบทั่วไปของการอยู่ร่วมกันและอาศัยความมีวินัยของตนเองเป็นตัวควบคุมในหลักใหญ่ คือต้องควบคุมหรือรู้จักบริหารจัดการตนเอง เพื่อพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ทำนองเดียวกับนักศึกษาพลเรือนทั่วไป และ

---

[56] ข้อมูลส่วนหลังนี้ฟังจากนักเรียนนายร้อยไทย ฝ่ายบริหารและฝ่ายนายทหารปกครอง และนายทหารประสานงานทั้งจากทางฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี

[57] จากการบรรยายสรุปและการตอบข้อซักถามของ Dr. Veit Larmann และเสริมด้วยความคิดเห็นของ Col. Dr. Andro Hering ผบ.กองพันหอพัก A (โซนวิศวกรรมศาสตร์) มหาวิทยาลัยทหาร ที่ฮัมบรูก วันที่ 2 มิถุนายน 2559 ที่จริงการบรรยายสรุปไม่มีประเด็นเรื่องระบบหอพัก แต่ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นโอกาสที่ดีที่จะได้ซักถาม เพื่อทราบความคิดที่อยู่เบื้องหลังในการออกแบบระบบหอพักในลักษณะเช่นนี้ ซึ่งน่าสนใจสำหรับกรณีของไทยด้วย หากเราเคารพและไว้วางใจว่านักเรียนนายร้อยไทยก็สามารถหรือควรผ่านการทดสอบในเบื้องต้นนี้ให้ได้ก่อนที่จะไปเป็นนายทหาร

ระบบของหอพักที่มีลักษณะเด่นเช่นนี้ มิใช่พบเห็นได้แต่ในเยอรมนีเท่านั้น หากยังพบเห็นได้จากทางฝรั่งเศสและอิตาลีเช่นกัน และถือเป็นความแตกต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกา

ในขณะที่ทางสหรัฐอเมริกามีระบบเกียรติศักดิ์เป็นตัวกำกับและข้อบังคับที่เข้มงวดกว่า ทางยุโรปกลับไม่มีระบบเกียรติศักดิ์ และมีกฎระเบียบที่อ่อนตัวแต่มีวินัย จึงเป็นลักษณะเด่นอีกทางหนึ่งของระบบยุโรป นอกเหนือไปจากเรื่องระบบการเรียนการสอนภาควิชาการที่แยกออกจากการฝึกทางทหาร และไทยอาจนำมาพิจารณาใช้สำหรับการออกแบบระบบหอพักใหม่ได้เช่นกัน ถ้าหากมีพื้นฐานความคิดที่เชื่อมั่นว่า นักเรียนนายร้อยไทยก็สามารถจะฝึกฝนและผ่านการทดสอบจากระบบหอพักในลักษณะเช่นนี้ได้ คือการสร้างวินัยเชิงบวกและการพัฒนาความรู้ตามหลักปรัชญาการศึกษาแบบมนุษยนิยม

6.8 ความแตกต่าง: ลักษณะเด่นของระบบยุโรปและข้อคิดสำหรับไทย

ลักษณะเด่นของระบบการผลิตทางทหารยุโรปที่แตกต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกานั้น อาจมีหลากหลายด้านด้วยกัน เพราะขึ้นอยู่กับจุดสนใจหรือมุมมอง แต่ที่สำคัญและคงปฏิเสธไม่ได้ ไม่ว่าจะมองจากมุมใดก็ตาม คือการแยกระบบการเรียนการสอนส่วนของภาควิชาการออกจากการฝึกทางทหาร และระบบหอพักที่อ่อนตัวกว่า แต่มีวินัยสูงเช่นกัน สาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันนี้มีปัจจัยทางสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นแต่ละประเทศเป็นตัวกำหนดไม่มากก็น้อย แต่ในที่นี้ไม่จำเป็นต้องอภิปรายถึงปัจจัยต่างๆ หากเพียงต้องการเน้นให้เห็นว่า ฐานคิดที่สำคัญและทำให้ระบบการผลิตทางทหารของยุโรปได้ผลนั้น ส่วนสำคัญมาจากแนวคิดเรื่องการสร้างวินัยเชิงบวก และการยึดมั่นในหลักปรัชญาการศึกษาแบบมนุษยนิยมหรือความเชื่อมั่นในมนุษย์ด้วยกันเป็นพื้นฐาน

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องการเน้นมากกว่าฐานคิดสำคัญของยุโรปนั้น ก็คือหลักคิดการสร้างวินัยเชิงบวกและความเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์นี้มีความเป็นสากล มิใช่เฉพาะชาวยุโรปเท่านั้นที่จะทำได้ แต่คนไทยสามารถทำได้เช่นกัน หากให้ความเคารพและเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์แต่ละคนที่จะทำได้ ดังตัวอย่างข้อคิดจากนักเรียนนายร้อยไทยที่สามารถผ่านโรงเรียนนายร้อยในยุโรป เช่น กรณีของนักเรียนนายร้อยไทยในระบบของสเปนได้กล่าวถึงคำสอนของคุณพ่อไว้ว่า “คนที่ทำได้ คือคนที่เชื่อว่าเขาทำได้ โดยมิได้คำนึงถึงคำว่า เป็นไปไม่ได้”[58]

ดังนั้นในส่วนที่จะกล่าวต่อไปนี้ จึงต้องการนำเสนอให้เห็นว่า ลักษณะเด่นของระบบยุโรปใน 2 ประเด็นดังกล่าวจะเป็นตัวอย่าง/มีแนวทางอย่างไร หากไทยต้องการ “ตัวช่วย” อย่างเป็นรูปธรรมในการแก้ไขจุดอ่อน โดยเฉพาะทางเทคนิคเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาควิชาการที่ยังไม่เข้มข้นพอ และระบบหอพักที่ไม่เอื้ออำนวยให้นักเรียนมีเวลาสำหรับการเอาใจใส่ในการเรียน และการพัฒนาตนเองอย่าง

[58] ร.ท. รุจดนัย ชูศักดิ์ “ชีวิตนักเรียนนายร้อยสเปน” *เสนาศึกษา*. เล่มที่ 80 ตอนที่ 1 (มค.-กพ. 2557), 59.

เท่าที่ควร ซึ่งสองประเด็นนี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และจำเป็นต้องแก้ไขไปพร้อมๆ กัน โดยมีตัวแบบของระบบเยอรมนีและอิตาลีช่วยนำทางในเรื่อง กล่าวคือ

หากใช้ปัญหาของไทยปัจจุบันเป็นตัวตั้ง (ดู บทที่ 4) จุดใหญ่ในทางภาคปฏิบัติที่ต้องแก้ไขให้ได้ก่อนคือ ปัญหาจากระบบการเรียนรวมและระบบหอพักที่มีกิจกรรมทั้งการฝึก การซ่อมลงโทษบังคับรุ่นน้องมากเกินไป ส่งผลให้ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการไม่มีประสิทธิภาพ หรือยังไม่มีความเข้มข้นในระดับเดียวกับมหาวิทยาลัยพลเรือนที่มีคุณภาพ ดังนั้นรูปแบบการแยกระบบการเรียนการสอนภาควิชาการออกจากการฝึกวิชาทางทหาร และมีระบบหอพักที่อ่อนตัวแต่มีวินัย ตามระบบของเยอรมนีและอิตาลีนั้น จึงน่าจะเป็นทางออกที่ดีสำหรับการออกแบบให้โรงเรียนนายร้อยของไทย เพื่อให้นักเรียนมีเวลาฝึกฝนทั้งสองด้านอย่างเต็มที่และเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และยังเท่ากับเป็นการทดสอบความมีวินัยตนเองไปในตัวด้วย คือมีการแบ่งหลักสูตรและระบบของนักเรียนนายร้อยออกเป็น 2 ขั้นตอนเช่นกัน คือ ใน 1-2 ปีแรกให้ฝึกวิชาทหารก่อน และเมื่อจบแล้วจึงไปเรียนต่อระดับปริญญากับมหาวิทยาลัยพลเรือนอีก 3-4 ปี (ระดับปริญญาตรี โทและเอก) และอยู่ในระบบหอพักที่ยืดหยุ่นตามแบบนักศึกษาพลเรือน

ในขั้นตอนแรกคือ การเรียนและการฝึกทางทหารเพื่อจบหลักสูตรนายร้อยทหารบกนั้น ทางโรงเรียนพระจุลจอมเกล้ายังคงรับผิดชอบตามเดิม โดยมีส่วนวิชาทหารและกรมนักเรียนนายร้อย รอ. เป็นหน่วยหลัก หรืออาจโอนให้การเรียนและฝึกวิชาทหารไปอยู่กับโรงเรียนเตรียมทหาร ส่วนในขั้นตอนหลังนี้คือ การเรียนภาควิชาการในระดับปริญญานั้น ในระยะแรกทางโรงเรียนนายร้อยอาจมีทางเลือก 2 ทางคือ (1) ให้นักเรียนนายร้อยอยู่ในที่เดิมของโรงเรียนนายร้อยปัจจุบัน ซึ่งสามารถยกระดับขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยทหาร คือขึ้นอยู่กับกองทัพ แต่โครงสร้างและระบบการบริหารเป็นไปตามแบบมหาวิทยาลัยพลเรือน ในทำนองเดียวกับมหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี (ฮัมบรูกและมิวนิค) และต่อไปสามารถให้การศึกษาภาควิชาการให้กับนักเรียนนายร้อยของกองทัพเรือและอากาศได้ด้วย และ

(2) คือ มีลักษณะคล้ายกับทางแรก แต่แทนที่จะจัดการด้านการเรียนการสอนโดยตรง กลับอาศัยความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและอยู่ใกล้กับโรงเรียน เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ/หรือมศว.องครักษ์ เป็นผู้ดำเนินการและให้ปริญญา ทำนองคล้ายกับโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าของอิตาลีกับมหาวิทยาลัยตูริน หรือในลักษณะเดียวกับทางระบบของออสเตรเลียคือ Duntroon กับ University of New South Wales

เมื่อมีการปรับเปลี่ยนมาใช้เป็นระบบใหม่นี้แล้ว ไม่ว่าจะดำเนินตามแบบของมหาวิทยาลัยทหารที่ฮัมบรูกหรือที่มิวนิค ของเยอรมนี หรือตามแบบอย่างของโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าที่ตูริน อิตาลีก็ดี ระบบหอพักของนักเรียนนายร้อยไทยย่อมจะถูกปรับเปลี่ยนไปในลักษณะคล้ายกับแบบพลเรือนโดยปริยาย คือเป็นการสร้างวินัยเชิงบวก ซึ่งจะทำให้ระบบหอพักใหม่มีลักษณะอ่อนตัวกว่า แต่ยังคงมีวินัย

สูง และย่อมจะช่วยให้นักเรียนนายร้อย/นายทหารไทยมีเวลามากพอในการเรียนภาควิชาการ และมีโอกาสในการทดสอบความมีวินัยของตนเองไปในตัวด้วย

แต่ที่สำคัญคือ การใช้ระบบหอพักแบบใหม่นี้มีความหมายในการผลิตทางทหารด้วย ซึ่งแม้ระบบนี้ถือเป็นกระบวนการสำคัญหนึ่งในการฝึกอบรมความเป็นทหารอาชีพในยุโรป แต่ไทยก็สามารถทำได้เช่นกันทั้งด้านการฝึกฝนความเป็นผู้ใหญ่ การมีวินัยและความรับผิดชอบหรือการบริหารจัดการตนเองจากนักเรียนนายร้อยเป็นตัวตั้ง หากมีการออกแบบใหม่และพยายามส่งเสริมให้นักเรียนนายร้อยทำให้ได้บนฐานของการเรียนรู้ไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ มิใช่ใช้การบังคับเป็นหลักดังที่ผ่านมา เพราะถ้าผ่านขั้นตอนนี้ไปได้ แน่นอนว่ากองทัพบกไทยย่อมจะได้ทหารอาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการและมีวินัยอย่างดี รวมทั้งยังเป็นทหารอาชีพที่มีน้ำใจด้วย และถือได้ว่าระบบและการผลิตนายทหารของไทยได้มาตรฐานของตะวันตก คือเข้าถึงจิตวิญญาณ “เนื้อใน” ทางปรัชญาและหัวใจของการผลิตทหารอาชีพอย่างแท้จริง

6.9 สรุป: แต่ยังมิใช่ของไทย

ระบบและการผลิตทหารอาชีพในยุโรปมีความหลากหลายทางระบบและรูปแบบ เช่นมีทั้งที่เป็นแบบเรียนรวม (ฝรั่งเศส) และแบบแยกส่วน (เยอรมนี และอิตาลี) แต่แก่นแท้อยู่ในแนวคิดเดียวกันคือเป็นการฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยไปสู่การเป็นทหารอาชีพ ที่มีความรู้ทางวิชาการเช่นเดียวกับบัณฑิต เพราะแม้จะพบเห็นว่า ระบบในยุโรปมีแนวคิดและรูปแบบที่แตกต่างกันก็ตาม แต่โรงเรียนนายร้อย/สถาบันการศึกษาทางทหารแต่ละแห่งนั้นมีจิตวิญญาณหรือ “เนื้อใน” ทางปรัชญาและ “หัวใจ” ของเป้าหมายการผลิตทหารไม่ต่างกันและเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับทางสหรัฐอเมริกา คือมิใช่เน้นเพียงวิชาความรู้และการฝึกฝนทางทหาร และการมีระเบียบวินัยเท่านั้น หากยังมีความเป็นนักวิชาการ/ปัญญาชน ที่มีหลักวิชาความรู้และมีน้ำใจไปในตัวด้วย โดยการสนับสนุนให้นักเรียนมีความรู้ทางวิชาการตามแบบพลเรือน หรือมีระบบการเรียนการสอนอย่างเข้มข้นเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วไป

ดังนั้นระบบของยุโรป ไม่ว่าจะเป็นของฝรั่งเศส เยอรมนี และอิตาลี จึงเป็นตัวแบบที่ไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เช่นเดียวกันของ West Point และอาจเริ่มดำเนินการในระบบเดิมของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าได้เช่นกัน ในลักษณะผสมหรือแยกส่วนจากทั้งแบบการเรียนรวมที่มีโรงเรียนเตรียมทหารเป็นฐาน คือของฝรั่งเศส และ/หรือแบบแยกส่วน คือระบบของเยอรมนีและอิตาลี และหากไทยต้องการปรับเปลี่ยนจากระบบเดิมที่เป็นอยู่ (CRMA) ไปสู่โฉมใหม่ในลักษณะแยกส่วนหรือมีหลักสูตร 2 ขั้นตอน คือการฝึกทางทหารและการเรียนระดับปริญญา ย่อมสามารถจัดในแบบของเยอรมนีหรือแบบของอิตาลีในลักษณะความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัย แต่เรื่องนี้ยังไม่ต้องด่วนสรุปนัก เพราะมีกรณีเกาหลีใต้ (KMA) และอินโดนีเซีย (AKMIL) ที่เป็นตัวอย่างของความสำเร็จในการดำเนินตามแบบอย่างของตะวันตก และน่าจะเป็นข้อคิด/แนวทางสำหรับไทยได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการพัฒนาตามแบบอย่างตะวันตกและประสบความสำเร็จในแบบฉบับของตนเอง ซึ่งจะได้กล่าวในบทถัดไป

บทที่ 7
ระบบและการผลิตนายทหารของกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านในเอเชีย: เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย

เกาหลีใต้และอินโดนีเซียจัดเป็นกลุ่มประเทศในเอเชีย ที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตย ทั้งยังประสบความสำเร็จในการผลิตนายทหารที่มีลักษณะทหารอาชีพตามแบบตะวันตก คือมีระบบและการผลิตนายทหารบกที่ได้มาตรฐานตามแบบอย่างของต้นแบบ โดยเฉพาะของสหรัฐอเมริกา (West Point) ทั้งในเรื่องคุณภาพทางวิชาการ คุณภาพของอาจารย์ผู้สอน และคุณภาพของนักเรียนนายร้อย แต่ทั้งสองประเทศนี้มีรูปแบบและแนวทางการพัฒนาในลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง กล่าวคือ ในขณะที่เกาหลีใต้ (KMA) มีลักษณะคล้ายแบบจำลองของ West Point อย่างชัดเจน แต่ระบบของอินโดนีเซีย (IMA, AKMIL) กลับมีลักษณะผสมของ West Point และยุโรป

ดังนั้น ตัวแบบทั้งสองนี้จึงมีประโยชน์ในการมองไปข้างหน้าของ CRMA เพราะเป็นทั้งแนวทางการพัฒนาและบทเรียนสำหรับไทยได้อย่างดี โดยเฉพาะในการเรียนรู้การตามแบบของตะวันตกให้สำเร็จได้อย่างไร ในขณะเดียวกันก็สามารถพัฒนาขึ้นเป็นแบบฉบับของตนเอง ทั้งในด้านแนวคิดและรูปแบบของการจัดการศึกษา ตลอดจนการพัฒนาหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนให้เข้าสังคมและวัฒนธรรมเดิม แต่ยังคงรักษาคุณสมบัติที่ครบถ้วนของความเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตกได้เช่นกัน

7.1 บทนำ

โดยทั่วไปแล้ว สังคมและการเมืองในภูมิภาคเอเชียสมัยปัจจุบันมีแนวโน้มไม่ต่างไปจากภูมิภาคอื่นๆ ทางลาตินอเมริกาหรือแอฟริกา คือมีกระแสการพัฒนาไปสู่ระบอบประชาธิปไตย ดังจะเห็นได้จากระดับของประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย มีจำนวนเพิ่มขึ้นและยังคงเป็นกระแสหลักในสมัยปัจจุบัน เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน พิลิปปินส์ สิงค์โปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย และในบรรดาประเทศต่างๆ เหล่านี้ล้วนมีระบบและการผลิตทางทหารอาชีพที่มีคุณภาพ ทั้งด้านวิชาการความรู้และความเป็นทหารอาชีพ คือเทียบเคียงได้กับมาตรฐานของทหารอาชีพทางตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นของสหรัฐอเมริกาหรือยุโรป เช่น อังกฤษ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ระบบและการผลิตทางทหารอาชีพในบรรดาประเทศของเอเชียเหล่านี้ มิได้มีเพียงแบบเดียว หากมีแนวคิดและรูปแบบหลากหลาย ทำนองคล้ายกับในทางยุโรปและสหรัฐอเมริกา เป็นต้น ว่าด้านหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนมีทั้งแบบที่อิงอยู่กับระบบของ West Point อย่างใกล้ชิด และแบบที่อิงอยู่กับระบบของอังกฤษ (Sandhurst) อย่างเต็มตัว อีกทั้งยังมีแบบผสมระหว่าง West Point

กับยุโรป แต่ส่วนใหญ่จะได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะ West Point เช่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และฟิลิปปินส์ ในขณะที่บางส่วนได้รับอิทธิพลจากอังกฤษหรือออสเตรเลีย เช่น โรงเรียนนายร้อยสิงค์โปร์ (Officer Cadet School ซึ่งตั้งอยู่ภายในสถาบันทางทหารของประเทศสิงคโปร์ที่เรียกว่า SAFTI MI, Singapore Arm Forces Training Military Institute) ญี่ปุ่น[1]และมาเลเซีย[2] และบางส่วนกลับมีลักษณะผสมระหว่างระบบของ West Point และยุโรป โดยเฉพาะในกรณีของอินโดนีเซีย

แต่ปัจจัยหลักที่ทำให้ประเทศต่างๆ ในเอเชีย มีระบบการผลิตทางทหารที่แตกต่างกันนั้น มิใช่เพราะมีทางเลือกมาก ดังเช่นในสหรัฐอเมริกาที่มีทั้งของรัฐและเอกชน และในระบบเอกชนยังมีอีกหลายแบบ เช่น Norwich University และ VMI หรือในยุโรปที่มีทั้งระบบเรียนรวม (เช่น ฝรั่งเศสและสเปน) และระบบแยกส่วนการเรียนทางภาควิชาการกับการฝึกทางทหารออกจากกัน (เช่น เยอรมนี อังกฤษ และอิตาลี) หากเป็นเพราะทางเอเชียมักได้รับมรดกจากตะวันตกมากกว่าปัจจัยอื่นใด กล่าวคือ

ความหลากหลายของระบบนั้นมีปัจจัยมาจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์ หรือการเข้ามีบทบาทและอิทธิพลของตะวันตกในประเทศนั้นๆ เป็นสำคัญ โดยเฉพาะจากสมัยอาณานิคม และกระแสการเมืองโลกยุคหลังสงครามโลกฯ ที่สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในช่วงสงครามเย็น กล่าวอีกทางหนึ่งคือ เจ้าอาณานิคมตะวันตก (ยุโรปและสหรัฐอเมริกา) และเจ้าพ่อแห่งค่ายโลกเสรี (สหรัฐอเมริกา) ในสมัยสงครามเย็น เป็นผู้กำหนดหรือถ่ายทอดแบบอย่างให้ประเทศทั้งหลายในเอเชียนั่นเอง

เหตุผลตามข้อพินิจนี้มีข้อเท็จจริงในอดีตรองรับอยู่ เพราะหากมองย้อนกลับไปในประวัติศาสตร์ของชาติเอเชียข้างต้น โดยเฉพาะประวัติและความเป็นมาของการก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่งของประเทศนั้น โดยทั่วไปแล้วพบว่าต่างได้รับอิทธิพลจากระบบของยุโรปหรือสหรัฐอเมริกาในช่วงดังกล่าว และต่างก็ได้พัฒนาตามแบบอย่างจาก West Point หรือ Sandhurst เรื่อยมาจนถึงสมัยปัจจุบัน ยกเว้นกรณีของอินโดนีเซียซึ่งมีลักษณะผสมของระบบ West Point กับยุโรปอื่นๆ ที่มีทั้ง Sandhurst และ Saint-Cyr รวมถึงเยอรมนีและอิตาลีด้วย แต่ระบบของอินโดนีเซียยังคงน่าสนใจ เช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ในเอเชียที่กล่าวมา เช่น เกาหลีใต้ มาเลเซีย ไต้หวันและสิงคโปร์ และในบรรดาประเทศที่น่าสนใจเหล่านี้ ผู้วิจัยได้เลือกเฉพาะเกาหลีใต้และอินโดนีเซียเป็นตัวแทนของเอเชีย และจะได้กล่าวต่อไปว่า

---

[1] โรงเรียนนายร้อยญี่ปุ่นหรือโรงเรียนรวมเหล่าญี่ปุ่น หรือที่เรียกกันเป็นภาษาญี่ปุ่นย่อๆว่า “โบได” ซึ่งย่อมาจากคำว่า “โบเอไดกักโค” แปลเป็นภาษาไทยก็คือมหาวิทยาลัยป้องกันตนเอง (National Defense Academy, NDA) มีลักษณะคล้ายทางระบบของออสเตรเลีย โดยหลักสูตรปริญญาตรี ชั้นปีที่1 – ศึกษาหลักสูตรการศึกษาโดยรวม และหลักสูตรการฝึกขั้นพื้นฐาน ชั้นปีที่ 2 –3 ศึกษาหลักสูตรวิชาตามสาขาที่กำหนด สำหรับหลักสูตรการฝึก แยกฝึกระดับพื้นฐานตามเหล่าทบ. ทร.และทอ.ที่กำหนดไว้ ชั้นปีที่ 4 – ศึกษา ทำวิจัยและวิทยานิพนธ์ตามสาขาที่กำหนด สำหรับหลักสูตรการฝึก แยกฝึกระดับสูงตามเหล่าทบ. ทร.และทอ.ที่กำหนดไว้ เพื่อเตรียมตัวศึกษาต่อ ณ โรงเรียนทำการนายทหารต่อไปหลังจากจบการศึกษา นักเรียนนายร้อยไทยที่จบจากญี่ปุ่นและกลับมาเป็นอาจารย์ที่ CRMA มีหลายท่าน และที่ผู้วิจัยได้พบปะพูดคุยบ้าง เช่น พ.อ.อรรถพล จินดาทรัพย์ กองวิชาวิศวกรรมศาสตร์ (เครื่องกล) พ.อ.ณัฐภูมิ ศรีเพชร พ.ท.อภิรักษ์ แสงกระสินธ์ และพ.ต.ประวิทย์ ทองพูน อาจารย์กองวิชาฟิสิกส์ ส่วนการศึกษา รร.จปร.

[2] โรงเรียนนายร้อยมาเลเซียคล้ายของญี่ปุ่นและออสเตรเลีย แบบโรงเรียนรวมเหล่า มีทั้งทหารบก เรือและอากาศ และมีหลักสูตรปริญญาตรี

ทำไมจึงเลือกสองประเทศนี้ และเมื่อเลือกแล้ว การเก็บข้อมูลทางภาคสนามมีอะไรน่าสนใจสำหรับการออกแบบในกรณีของไทย (CRMA)

7.2 เอเชียและการเลือกกรณีของเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย

อันที่จริงแล้ว แต่เดิมผู้วิจัยสนใจกรณีของอินโดนีเซียเป็นพิเศษ เนื่องจากโรงเรียนนายร้อยทหารบกของอินโดนีเซีย (Indonesian Military Academy, IMA หรือ AKADEMI MILTER, AKMIL) นั้น แม้จะได้รับอิทธิพลจากสหรัฐอเมริกาในช่วงแรก แต่มิได้พัฒนาอย่างจริงจังตามแบบอย่างของ West Point หรือยุโรปชาติใดโดยตรง นอกจากนี้ในฐานะที่เป็นเพื่อนบ้านในอาเซียน อินโดนีเซียยังน่าสนใจ ในแง่ที่เป็นประเทศประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ระบอบประชาธิปไตย ในปี 2541 (1998) และเป็นความสำเร็จจากความพร้อมของด้านในหรือ “พลังภายใน” ของกองทัพเป็นฐานที่สำคัญด้วย จึงทำให้ AKMIL ยิ่งน่าสนใจเป็นทวีคูณ แต่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบและการผลิตนายทหารของอินโดนีเซียยังคงอยู่ในระดับจำกัดมาก แม้ว่า CRMA มีโครงการแลกเปลี่ยนกับ AKMIL โดยเฉพาะการส่งนักเรียนนายร้อยไปทัศนศึกษา AKMIL ในช่วงสั้นๆ (Military Academy’s Cadet exchange program) แต่รัฐบาลไทยไม่เคยจัดส่งนักเรียนนายร้อยไทยไปศึกษาเล่าเรียนที่ AKMIL ในทำนองเดียวกับที่ส่งไปทางสหรัฐอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย ญี่ปุ่น จีน สิงคโปร์ พิลิปปินส์ และเกาหลีใต้

ในขณะที่ประเทศอื่นๆ ซึ่งแม้จะอยู่ในกลุ่มประเทศประชาธิปไตย แต่ผู้วิจัยพอมีข้อมูลบ้างหรือเห็นภาพในระดับหนึ่ง เพราะต่างได้ตามแบบอย่างของตะวันตกที่ผู้วิจัยไปเก็บข้อมูลอยู่แล้ว เช่น กรณีของเกาหลีใต้ ไต้หวันและฟิลิปปินส์ ซึ่งตามแบบของระบบ West Point อย่างเต็มตัว และกรณีของสิงคโปร์ และมาเลเซียก็ตามแบบของอังกฤษหรือออสเตรเลีย และแบบอย่างของอังกฤษและออสเตรเลียนั้นมีลักษณะใกล้เคียงกับของเยอรมนีและอิตาลี อีกทั้งรัฐบาลได้จัดส่งนักเรียนนายร้อยไทยไปศึกษาที่ประเทศเหล่านี้ด้วย เช่น เกาหลีใต้และสิงคโปร์ จึงได้จัดกรณีของอินโดนีเซียไว้เป็นลำดับแรกของเอเชีย

ดังนั้น เหตุผลหลักที่จัดอินโดนีเซียอยู่ในลำดับที่หนึ่งนั้น จึงมิใช่เพราะอินโดนีเซียเป็นประเทศในกลุ่มเปลี่ยนผ่านเท่านั้น แต่เพราะยังเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก และความสำเร็จนี้ยังส่งผลให้การปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยบรรลุเป้าหมายตามไปอีกด้วย และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ความสำเร็จของ AKMIL สะท้อนรูปแบบหรือแนวทางที่มีลักษณะผสมระบบของ West Point และทางยุโรป คือระบบใหญ่ยังคงตามแบบอย่างของ West Point แต่อินโดนีเซีย (AKMIL) ได้นำข้อดีของระบบทางยุโรป ไม่ว่าจะเป็นทางของ ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมนีและอิตาลี มาเสริมหรือสอดแทรกเข้าไปในแต่ละส่วนย่อยของ West Point อย่างเหมาะสม และน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีในเชิงข้อคิดสำหรับไทย ที่พยายามตามแบบของ West Point มานานแล้ว แต่ยังไม่บรรลุเป้าหมายตามต้นแบบ

อย่างไรก็ตาม ภายหลังได้เลือกอินโดนีเซียเป็นกรณีศึกษาทางภาคสนามแล้ว ต่อมาได้เพิ่มเติมกรณีของเกาหลีใต้ (KMA) ด้วย ดังตามเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้ว คือเป็นการทดแทนส่วนที่ขาดไปของกรณีบราซิล และการทดแทนนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับแบบของบราซิล เพราะต่างได้รับอิทธิพลมาจากทาง West Point และเป็นประโยชน์ในการออกแบบของไทยเช่นกัน กล่าวคือ ในกรณีเกาหลีใต้มีลักษณะคล้ายกับกระแสใหญ่ในหลายประเทศของภูมิภาคลาตินอเมริกา เช่น บราซิลและอาร์เจนติน่า ที่ได้รับอิทธิพลและการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาอย่างมาก ทั้งในด้านรัฐบาลทหาร การต่อต้านฝ่ายคอมมิวนิสต์ การพัฒนาเศรษฐกิจและการทหาร รวมถึงแนวคิดและรูปแบบการจัดการศึกษาทางทหาร คือมีหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนตามแบบอย่างของ West Point เช่นเดียวกับโรงเรียนนายร้อยทหารบกของบราซิล (The Academia Militar das Agulhas Negras, AMAN)[3] และไทย (CRMA)

แต่กรณีของเกาหลีใต้สมัยปัจจุบัน ซึ่งไม่ต่างไปจากหลายประเทศในแถบลาตินอเมริกา เช่น บราซิลและอาร์เจนติน่า ได้ปรับเปลี่ยนจากระบอบการปกครองของรัฐบาลเผด็จการสู่ประชาธิปไตยตั้งแต่ปี 2530 (1987) และการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคงที่สมบูรณ์แล้ว หรือถือเป็นกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยนั่นเอง และที่สำคัญคือ ระบบและการผลิตทหารอาชีพของเกาหลีใต้ยังได้รับการยอมรับในระดับสากลหรือมีมาตรฐานทางตะวันตกอีกด้วย โดยมีแนวคิดและรูปแบบเฉพาะที่ตามแบบอย่างของระบบ West Point อย่างจริงจัง ทั้งในด้านหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ขนาดของห้องเรียน ระบบหอพักและสภาพแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งอาจเรียกได้ว่าโรงเรียนนายร้อยทหารบกของเกาหลี (Korea Military Academy, KMA) คือแบบจำลองของ West Point ในเอเชียก็คงไม่ผิดนัก เนื่องจากเป็นการถอดแบบ (reproduction) และพัฒนาทุกด้านของ West Point อย่างใกล้ชิด ในแบบคล้าย West Point คือ “โปรแกรมสำเร็จ” (Package Software) และเป็นไปในลักษณะทำนองเดียวกับที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกของฟิลิปปินส์และของไต้หวันก็ได้ทำเช่นกัน

เหตุผลที่เลือกแบบจำลองของ West Point ในเอเชียที่เกาหลีใต้ ทั้งๆ ที่ยังมีอีกหลายประเทศที่มีความเข้มข้นของ West Point มากเช่นกัน คือฟิลิปปินส์และไต้หวันนั้น ส่วนหนึ่งมาจากข้อเสนอของผู้ทรงคุณวุฒิ (สกว.) อาจเพราะเห็นว่า เกาหลีใต้จะทดแทนกรณีบราซิลได้ หรืออาจเนื่องจากในวงวิชาการไทยยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยเฉพาะการศึกษาทางทหารของเกาหลีใต้มากนัก แม้จะมีการกล่าวถึงกรณีการปฏิรูปกองทัพและทหารอาชีพของเกาหลีใต้เป็นแบบอย่างที่ดีของไทยได้ แต่ยังคงไม่มีนักวิชาการท่านใดศึกษาอย่างจริงจัง[4]

---

[3] ผู้วิจัยได้รู้จักและสอบถามข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยบราซิลนายหนึ่งที่มาเรียนที่ West Point โดยการแนะนำของนักเรียนนายร้อยไทย แต่มิได้พบปะโดยตรง หากเป็นการสอบถามผ่านทางe-mail เป็นหลัก

[4] เมื่อคณะผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลที่ KMA ได้พบปะกับหัวหน้าฝ่ายบริหารภาควิชาการ (Dean) และอาจารย์หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ผู้สอนอีกหลายท่าน ทราบว่ายังไม่มีคณะนายทหารหรือนักวิชาการจากไทยมาเก็บข้อมูลในลักษณะเช่นนี้ ทั้งๆ ที่ไทยและเกาหลีใต้มีความสัมพันธ์ในระดับดี โดยเฉพาะในทางทหารนับจากสงครามเกาหลีเป็นต้นมาจนถึงสมัยปัจจุบัน อันที่จริงแล้วมีคณะทหารจากไทย

อีกส่วนหนึ่งมาจากเหตุผลของผู้วิจัยเอง ที่ยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับ KMA มากพอเช่นกัน โดยเฉพาะหากเปรียบเทียบกับทางฟิลิปปินส์และไต้หวัน เนื่องจากในกรณีของฟิลิปปินส์นั้น มีผู้ศึกษาอย่างดีไว้แล้ว คืองานของ Prof. McCoy (Alfred W. McCoy), หนังสือชื่อ Closer Than Brothers: Manhood at the Philippine Military Academy[5] และ Prof. McCoy ก็เคยใช้สอนผู้วิจัยมาแล้วเมื่อครั้งผู้วิจัยเรียนปริญญาเอกที่ Univeristy of Wisconsin-Madison และในส่วนของไต้หวัน ผู้วิจัยเคยพบปะกับนักเรียนนายร้อยของไต้หวัน ทั้งที่ VMI และ Norwich University เมื่อครั้งไปเก็บข้อมูลที่สหรัฐอเมริกาในช่วงต้นปี 2559 และยังติดต่อทาง email เรื่อยมา[6] ดังนั้นถ้าได้ไปทางเกาหลีใต้ อาจได้เห็นของจริงเพิ่มเติมจากทางของฟิลิปปินส์และไต้หวันว่า การตามอย่างระบบของ West Point ที่เข้มข้นในลักษณะการถอดแบบ และประสบความสำเร็จในแบบฉบับของเอเชียนั้นจะมีลักษณะอย่างไร

อันที่จริงแล้ว ผู้วิจัยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับ KMA จากนักเรียนนายร้อยไทยที่นั่นอยู่บ้างแล้ว[7] แต่เมื่อไปเห็นของจริงซึ่งแม้จะมีเวลาไม่มากนักก็ตาม กลับช่วยทำให้ได้เห็นภาพ KMA ในเชิงลึกจากเดิมได้มาก เพราะการได้มาเห็นของจริง ได้พูดคุยกับตัวจริงเสียงจริงของฝ่ายต่างๆ ทั้งระดับฝ่ายบริหารภาควิชาการ (Dean) อาจารย์หัวหน้าภาค/สาขา อาจารย์ผู้สอน การฟังบรรยายสรุป การมีโอกาสเข้าฟังการสอนจริงในชั้นเรียน ได้เห็นห้องสอบจริงที่ไม่มีอาจารย์คุมสอบ ขนาดของห้องเรียนซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก และมีลักษณะเด่นที่แปลกตาไปจากที่อื่นๆ คือ มีที่ยืนเรียนไว้ท้ายห้องสำหรับนักเรียนนายร้อยที่รู้สึกง่วงนอน ห้องสมุดที่ทันสมัย ระบบหอพัก และการได้พูดคุยกับนักเรียนนายร้อยไทยและเกาหลี (ทั้งชายและหญิง) รวมทั้งยังได้พบปะกับอดีตอาจารย์ของ KMA ที่ปัจจุบันไปสอนในมหาวิทยาลัยพลเรือนเอกชน (Hanyang University) และศิษย์เก่าของ KMA ที่ปัจจุบันมีบทบาทและอิทธิพลในระดับสูงขึ้น คือ Korea National Defense University (KNDU) ย่อมช่วยทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลหลักในเชิงลึกที่ต้องการทราบ รวมทั้งยังเป็นการเก็บเกี่ยวความรู้ ประสบการณ์และความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ ของ KMA อย่างดีหรือครอบคลุมสิ่งต่างๆ ที่ต้องการ ในขณะเดียวกันก็ก่อให้เกิดความเข้าใจ ความรู้ที่สรุปเป็นภาพรวม

เดินทางไปดูงาน KMA หรือสถาบันทางทหารทุกปี แต่นายทหารประสานงานของ KMA และล่ามซึ่งเป็นชาวเกาหลีทำงานประจำสำนักงานผู้ช่วยทูตทหารบกและติดตามผู้วิจัยในระหว่างที่เก็บข้อมูล กล่าวตรงกันว่า เป็นครั้งแรกที่เห็นว่า คณะผู้วิจัยมีการพูดคุยและซักถามในรายละเอียดเกี่ยวกับ KMA โดยเฉพาะเรื่องหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างจริงจังเช่นนี้

[5] New Haven: Yale University Press, 1999

[6] นักเรียนนายร้อยไต้หวัน 2 คนนี้ (ชายและหญิง) นอกจากให้ข้อมูลในระดับนักเรียนแล้ว ยังแนะนำให้รู้จักอาจารย์อีกหลายท่านด้วย แต่เท่าที่ได้รับข้อมูลและความรู้ ความคิดเห็นต่างๆ แล้ว พบว่าในภาพรวมของกรณีไต้หวันไม่ต่างไปจากเกาหลีใต้ พิลิปปินส์และต้นแบบ (West Point) แม้ว่ารัฐบาลไต้หวันจัดส่งนักเรียนนายร้อยไปศึกษาเล่าเรียนในสหรัฐอเมริกาอีกหลายแห่ง เช่น Norwich University และ VMI

[7] รัฐบาลไทยได้จัดส่งนักเรียนนายร้อยทหารบกชั้นปี 1 จากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าไปศึกษาที่ KMA ทุกปี เช่นเดียวกับที่ได้ส่งไปทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป ปัจจุบันมีนักเรียนไทยอยู่ที่ KMA จำนวน 6 นาย โดยกำลังเรียนภาษาเกาหลีอยู่ 1 นาย และเรียนอยู่ที่ KMA จำนวน 4 นาย (ชั้นปี 1-4) ผู้วิจัยได้ติดต่ออยู่ 2 นายเป็นหลักคือ ชั้นปี 4 และชั้นปี 2 รวมทั้งยังได้ติดต่อกับนายทหารไทยอีก 1 นายที่เพิ่งจบการศึกษาและกลับมาไทยแล้ว คือ ร.ต.ณัฐวัฒน์ บุญกรับพวง จบสาขาเศรษฐศาสตร์จาก KMA ปัจจุบันเป็นนายทหารข่าวกรองทางทหาร สปข.ขว.ทบ.

ได้ว่า ความสำเร็จของกรณีเกาหลีใต้ (KMA) ในรูปแบบของ West Point นั้น น่าสนใจอย่างยิ่งสำหรับไทย โดยเฉพาะการเรียนรู้จากอุปสรรคที่ขัดขวางความสำเร็จของ CRMA ในอดีตที่ผ่านมา กล่าวคือ

เหตุผลที่ทำให้ไทยควรต้องสนใจกรณีของเกาหลีใต้เป็นพิเศษนั้น ด้วยเพราะว่านอกจาก KMA จะเป็นสิ่งเตือนใจแล้ว ยังเป็นการสร้างแรงบันดาลใจให้กับไทยได้อีกด้วย คือเป็นทั้งข้อตระหนักความหวัง และเป็นตัวอย่างรูปธรรมที่แสดงให้ไทยได้เห็นว่า ถ้ามีการดำเนินการอย่างจริงจังแล้ว ย่อมบรรลุผลตามเป้าหมายได้เช่นเดียวกับทางต้นแบบ เพราะไทยก็มีฐานเดิมของระบบ West Point อยู่แล้วเช่นกัน ดังนั้นในกรณีของ KMA จึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้ในการออกแบบเช่นเดียวกับทางอินโดนีเซีย ในลักษณะแบบการปรับเล็ก (S) คือยังคงระบบเดิมของไทยไว้ แต่แทนที่จะปรับเปลี่ยนเฉพาะระดับการปฏิบัติการ/ส่วนการศึกษา เช่น การหันไปมีความร่วมมือทางวิชาการกับภายนอกมากขึ้น กลับต้องปรับเปลี่ยนทั้งระบบและครบทั้งกระบวนการคือ การเอาจริงเอาจังตั้งแต่ระดับผู้นำหรือรัฐบาลและกองทัพ ไปจนถึงระดับหน่วยปฏิบัติทางการศึกษาคือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายสำคัญในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ทั้งที่เกาหลีใต้และอินโดนีเซียในครั้งนี้ มีความต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกาและยุโรปในประการหนึ่งคือ มิใช่เพียงการหาลักษณะเด่นเพื่อสร้างโมเดลสำหรับการออกแบบเท่านั้น หากอยู่ที่การเรียนรู้จากเพื่อนบ้านในเอเชีย โดยอาศัยการมองผ่านแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” เป็นเครื่องมือช่วยในการค้นหาคำตอบจากความสำเร็จของ KMA และ AKMIL เป็นต้นว่า การตามแบบอย่างของตะวันตกอย่างไรจึงสำเร็จในแบบฉบับของท้องถิ่น โดยเฉพาะการทำความเข้าใจ เข้าถึงในความสำเร็จของการตามแบบอย่าง West Point ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการดำเนินการในลักษณะการถอดแบบอย่างจริงจังของ KMA หรือแนวทางเชิงประยุกต์ของ AKMIL ก็ตามนั้น มีพื้นฐานมาจากด้านใดของท้องถิ่นเป็นหลักหรือสำเร็จได้อย่างไร คือภายใต้กระบวนการทำให้ West Point เป็นแบบเกาหลีใต้หรือแบบอินโดนีเซียนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยใดหรือมีตัวแปรสำคัญอะไร ที่ช่วยทำให้การตามแบบตะวันตกในแต่ละแนวทางนั้นประสบความสำเร็จในแบบฉบับของตนเอง

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ ในความสำเร็จของ KMA และ AKMIL นั้น ขึ้นอยู่กับตัวแปรใดหากอาศัยปัจจัยท้องถิ่น/สังคมเกาหลีใต้หรืออินโดนีเซียเป็นตัวตั้งของการพินิจในเรื่องนี้ และที่สำคัญยิ่งก็คือ แล้วความสำเร็จทั้งสองกรณีนี้จะสามารถถ่ายทอดให้กับไทยได้หรือไม่ อย่างไร ถ้าไทยยังคงต้องการพัฒนาตามแบบอย่าง West Point และเพื่อการนี้การเก็บข้อมูลภาคสนามจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับ CRMA ทั้งในมิติการมองย้อนกลับไปในอดีตจากความล้มเหลว และการมองไปข้างหน้าเพื่อความสำเร็จในอนาคต

แต่ควรกล่าวไว้เพื่อทำความเข้าใจก่อนว่า แม้ข้อมูลจากภาคสนามอาจจะให้คำตอบที่ไม่ชัดเจนนัก หรือไม่มีคำตอบแบบสำเร็จรูปให้กับไทย แต่การได้ไปพบเห็นและสัมผัสกับข้อเท็จจริงเชิงลึกจากเจ้าของตัวจริงเสียงจริง น่าจะดีกว่าการนั่งคิดและใช้จินตนาการ และที่สำคัญคือ การได้พบตัวแบบที่ไทยคุ้นเคย/ใช้อยู่แล้วย่อมจะช่วยเพิ่มมุมมองในหลายมิติ โดยเฉพาะมิติของการมองย้อนกลับและไปข้างหน้า

ในปัญหาของไทย เพราะทั้ง KMA และ AKMIL คือกระจกสะท้อนจากมุมมองย้อนกลับมาที่ปัญหาของ CRMA และการมองไปข้างหน้าของ CRMA จากฐานอ้างอิงของเพื่อนบ้านที่ประสบความสำเร็จนั่นเอง

7.3 ข้อมูลจากภาคสนาม: KMA และ AKMIL

ก่อนไปเก็บข้อมูลภาคสนามในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีภาพในจินตนาการน้อยมาก หากเปรียบเทียบกับทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป เนื่องจากงานเขียนที่เกี่ยวกับ KMA และ AKMIL ทั้งในวงวิชาการและทั่วไปแทบจะไม่มีเลย และนายทหารไทยที่จบจาก 2 แห่งนี้มีเพียง KMA เท่านั้น แต่นายทหารไทยที่จบจาก KMA มักไม่ได้กลับมาเป็นอาจารย์ที่ CRMA นอกจากนี้แม้ CRMA มีโครงการแลกเปลี่ยนดูงานระหว่างนักเรียนนายร้อยกับ KMA และ AKMIL มานานและต่อเนื่องทุกปี แต่องค์ความรู้เกี่ยวกับโรงเรียนนายร้อยทหารบกทั้งสองแห่งนี้ โดยเฉพาะความรู้เชิงลึกในด้านจิตวิญญาณหรือ “เนื้อใน” ทางปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบและการผลิตนายทหารในแบบฉบับของ KMA และ AKMIL แทบจะว่างเปล่าทั้งในระดับ CRMA และกองทัพบก

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยอาศัยความรู้ที่รวบรวมขึ้นจากแหล่งข้อมูลหลากหลายทาง ทั้งจากข้อมูลทางอินเตอร์เน็ต การพบปะและพูดคุยกับอาจารย์และนักเรียนนายร้อยที่เคยไปแลกเปลี่ยนดูงานทั้งสองแห่งนี้ และนักเรียนนายร้อยไทยที่กำลังศึกษาอยู่ ณ KMA รวมทั้งความรู้ทางประวัติศาสตร์สมัยใหม่ในช่วงภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา และบวกเข้ากับกรอบแนวคิดของโลกตะวันตก โดยเฉพาะตัวแบบของสหรัฐอเมริกา (West Point) เป็นตัวช่วยในการสร้างภาพทางจินตนาการ จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถมองภาพไปข้างหน้า และเห็น KMA และ AKMIL เป็นรูปเป็นร่างพอควร พร้อมด้วยคำถามชุดหนึ่งสำหรับการเก็บข้อมูลภาคสนามเชิงลึกได้ และได้ข้อมูล ความคิดเห็นและความรู้จากโรงเรียนนายร้อยทั้งสองแห่งนี้มาประมวลเป็นภาพรวมในที่สุด

ภาพรวมของส่วนนี้จะได้นำเสนอข้อมูลภาคสนามจาก KMA และ AKMIL เพื่อแสดงให้เห็นว่าทั้งสองระบบนี้มีลักษณะพื้นฐานและลักษณะเด่นอย่างไร โดยนำเสนอจากจุดกำเนิดและพัฒนาการของระบบและการผลิตทางทหารของแต่ละประเทศนี้ ตั้งแต่หลังสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ในเชิงเทียบเคียงกับของไทย (บทที่ 4) และของสหรัฐอเมริกาและของยุโรปใน 2 บทก่อนที่ผ่านมา (บทที่ 5-6) ในขณะเดียวกันก็ต้องการแสดงให้เห็นว่า ความสำเร็จของ KMA และ AKMIL มีแนวทางเหมือนหรือต่างกันอย่างไร และในแต่ละแนวทางนี้จะช่วยให้ไทยมีทางเลือกในการออกแบบสำหรับ CRMA หรือไม่อย่างไร จากเดิมที่มีอยู่แล้ว 3 แบบใหญ่ คือ การปรับเล็ก (S) ระดับกลาง (M) และขนาดใหญ่ (L)

ขอเน้นตรงนี้อีกครั้งว่า ผลจากการเทียบเคียงนี้แสดงลักษณะเด่นของ KMA และ AKMIL ใน 2 แบบที่มีความเหมือนและความแตกต่างกัน ทั้งในเรื่องใหญ่ๆ ไปจนถึงเรื่องเล็กๆ ก็เช่นกัน โดยทั้งสองแบบนี้ต่างได้ก่อตัวขึ้นมาจากระบบของ West Point แต่มีแนวทางในการพัฒนาและสร้างความสำเร็จแตกต่างกัน ในขณะที่แนวทางแรก คือ KMA จะเน้นการตามแบบอย่างของระบบ West Point อย่าง

จริงจังในแทบทุกด้าน ส่วนแบบที่สองมีแนวทางในเชิงประยุกต์ในลักษณะของ AKMIL ซึ่งแม้อาศัยระบบของ West Point เป็นกรอบใหญ่ แต่การพัฒนาเนื้อหาของด้านในแต่ละส่วน ทั้งเรื่องทางหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบหอพัก และอื่นๆ มีลักษณะผสมจากยุโรปและความเป็นอินโดนีเซียปะปนอยู่ด้วยไม่มากก็น้อย และทั้งสองแบบนี้ก็สามารถนำมาสร้างโมเดลในการออกแบบสำหรับไทยได้ แต่มีลักษณะเสริมจากแบบเดิมที่มีอยู่แล้ว เพราะแม้ทั้งสองแบบมีรายละเอียดต่างกันบ้าง แต่หลักใหญ่จัดอยู่ในแบบการปรับเล็ก (S) เท่านั้น

การเก็บข้อมูลภาคสนามของสองประเทศนี้ ได้เริ่มจากทางเกาหลีใต้ (KMA) ก่อน จากนั้นจึงไปอินโดนีเซีย (AKMIL) ในช่วงกลางมิถุนายน-ต้นกรฎาคม 2559 โดยใช้เวลาในแต่ละแห่งประมาณ 1 อาทิตย์ และแต่ละแห่งผู้วิจัยได้เสนอข้อกำหนดและวัถตุประสงค์ของการเก็บข้อมูลโดยย่อ ไปทางโรงเรียนนายร้อยของแต่ละประเทศ โดยผ่านทางผู้ช่วยทูตทหารบกที่กรุงโซลและกรุงจาการ์ตา เพื่อขอพบกับบุคคลหลายฝ่าย คือทั้งฝ่ายบริหาร อาจารย์และนักเรียนนายร้อย รวมทั้งสถานที่ต่างๆ ในลักษณะเช่นเดียวกับเมื่อครั้งไปเก็บข้อมูลทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป[8]

แม้ว่าการติดต่อและนัดหมายต่างๆ ตามที่ผู้วิจัยกำหนดไปในรายการมีอุปสรรคน้อยกว่าทางยุโรป และไม่ได้มีรายการเข้าฟังชั้นเรียนมากเท่ากับทางสหรัฐอเมริกา แต่คณะผู้วิจัยมีโอกาสได้พบปะกับบุคคลต่างๆ รวมทั้งได้ข้อมูลหลักๆ จากทั้งทาง KMA และ AKMIL ทั้งยังได้เยี่ยมชมสถานที่ที่ต้องการได้ครบเป็นส่วนใหญ่[9] นอกจากนี้ที่พิเศษไปจากสหรัฐอเมริกาและยุโรปก็คือ ผู้วิจัยยังได้พบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลภายนอก ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนนายร้อย และ/หรือการทหาร ความมั่นคง และการเมืองของเกาหลีใต้และอินโดนีเซียอีกหลายท่านด้วย[10]

---

[8] ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ส่งจดหมายถึงผู้บัญชาการโรงเรียนนายร้อยทหารบกของเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย พร้อมด้วยตัวโครงการวิจัย ประวัติของผู้วิจัยและคณะ ชุดคำถามที่จะพบปะและพูดคุยกับฝ่ายบริหารภาควิชาการ อาจารย์และนักเรียนนายร้อย โดยผ่านทางผู้ช่วยทูตทหารบกในแต่ละแห่ง แม้ในครั้งนี้ไม่มีปัญหาคล้ายกับทางยุโรป คือทาง KMA และ AKMIL ตอบรับตามกำหนดการที่ผู้วิจัยเสนอไป แต่ก็มีปัญหาในเชิงเทคนิคอยู่บ้างทั้งที่เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย และการแก้ไขปัญหาในเรื่องนี้ลุล่วงไปด้วยดีเพราะพระบารมีและพระเมตตาจากพลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้วิจัยและครอบครัวขอแสดงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณฯ ณ ที่นี้ด้วย และกราบขอบพระคุณ คุณหญิงอารยา พิบูลนครินทร์ ราชเลขานุการในพระองค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ช่วยกรุณาประสานกับทั้งทางสถานทูตที่เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย และกราบขอบพระคุณท่านเอกอัครราชทูตไทยทั้งสองแห่งนี้ที่ให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่างๆ และขอบคุณเจ้าหน้าที่สถานทูตทั้งสองแห่งนี้ โดยเฉพาะคุณสุเมธ จุลชาต และคุณณธัช ธรรมานุรักษ์ ที่กรุณาช่วยประสานและติดต่อกับบุคคลต่างๆ ในเกาหลีใต้ เช่น อาจารย์ที่ Hanyang University และนายทหารที่ Korea National Defense University

[9] ผู้วิจัยขอขอบคุณ พ.อ. อนุวัตร เหลืองวิลัย ผชท. ทบ. กรุงโซล และ พ.อ.ทรงวิทย์ วายุเหือด ผชท. ทบ. กรุงจาการ์ตา และพ.ท. ธนเดช ภูษิปภาวงษ์ รอง ผชท.ทบ. ไทย/จาการ์ตา

[10] ในรายการหลังนี้ คือการมีโอกาสพบปะกับบุคคลภายนอกทั้งที่เกาหลีใต้และอินโดนีเซียนั้น เป็นการเพิ่มเติมของผู้วิจัยเองที่เห็นว่า มีเวลาบางช่วงซึ่งว่างจากรายการหลักของ KMA และ AKMIL น่าจะใช้เวลานี้หาข้อมูลเพิ่มเติมจากที่อื่นด้วย โดยเฉพาะจากบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ KMA, AKMIL รวมถึงด้านการเมือง การทหารและความมั่นคงของเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย และอันที่จริงแล้วมีบุคคลที่ติดต่อไว้หลายท่าน แต่สามารถพบปะเท่าที่มีเวลาได้เพียง 1-3 ท่านในแต่ละแห่งเท่านั้น และขอขอบคุณหลายท่านที่ช่วยประสานงานและให้ข้อมูลสำหรับผู้เชี่ยวชาญในแต่ละประเทศนี้ โดยเฉพาะอาจารย์ ดร.ธนาพล ลิ่มอภิชาต (จุฬา) Dr. Sinae Hyun (ชาวเกาหลีใต้ ศิษย์เก่า UW-Madison, US) อาจารย์ ดร.ปรีดี หงษ์สต้น (มธ) และอาจารย์ดร.อรอนงค์ ทิพย์พิมล (มธ)

บุคคลภายนอกที่เกาหลีใต้ ผู้วิจัยได้พบปะและเปลี่ยนความเห็นด้านการเรียนการสอนของโรงเรียน KMA และระดับมหาวิทยาลัยพลเรือน กับอดีตอาจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ของ KMA ปัจจุบันสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัย Hanyang (Hanyang University is a private research university in South Korea.) คือ Assistant Prof. Dr. Ji Yeol Jimmy Oh,[11] และยังมีโอกาสได้พบปะและพูดคุยเกี่ยวกับการเรียนการสอนทางทหารที่สูงขึ้นกว่าระดับโรงเรียนนายร้อย รวมทั้งเรื่องการทหาร การเมือง และความมั่นคงเกี่ยวกับเกาหลีใต้ ไทยและโลกปัจจุบันกับผู้มีความรู้และเป็นอดีต/นายทหารหรือศิษย์เก่าของ KMA จำนวน 2 ท่าน ที่ Korea National Defense University[12] คือ Prof. Dr. Kwon, Tae-Wook, Dean of Graduate School of Defense Management, Department of National Defense Science (Computer) และCol. Sim Jea Gu, Director, International Cooperation[13]

ส่วนที่อินโดนีเซียบุคคลภายนอก ที่ผู้วิจัยได้พบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นคือ Prof. Dr. Hermawan Sulistyo ท่านเป็นแกนนำสำคัญคนหนึ่งของภาคประชาสังคม ที่มีบทบาทและอิทธิพลในเหตุการณ์ทางการเมืองในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากรัฐบาลเผด็จการสู่ประชาธิปไตย อีกทั้งยังเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการเมือง การทหารและตำรวจของอินโดนีเซีย ดังนั้นประเด็นพูดคุยนอกจากเรื่อง AKMIL หรือภาคประชาสังคม ทหารกับการเมืองแล้ว ส่วนใหญ่จะอยู่ในวงของด้านการเมือง การทหารและตำรวจ โดยเฉพาะประเด็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ในปี 1998 ที่มีต่อด้านต่างๆ เช่น การทหารและการเมือง รวมทั้งการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย และการปรับเปลี่ยนของ AKMIL ทั้งหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ฯลฯ[14]

---

[11] Department of Financial Management, School of Bussiness, Hanyang Univeristy วันที่ 15 มิถุนายน 2559 ผู้วิจัยขอขอบคุณ ร.ต.ณัฐวัฒน์ บุญกรับพวง ศิษย์เก่า KMA ที่กรุณาแนะนำ Assistant Prof. Dr. Ji Yeol Jimmy Oh

[12] Korea National Defense University is a national university located in Seoul. Founded in 1955, KNDU is the premier defense education center for professional military strategy, defense policy and national security strategy. KNDU provides military and civilian leaders an educational and research environment, while having a vision of launching a doctoral degree in 2007. KNDU also has the Research Institute for National Security Affairs (RINSA), Centre for Joint Doctrine Development, Institute for leadership development and Library. Education at KNDU is focused on the three following points: Academic research and teaching in national security Enhancement of student's capability on strategic planning and execution of national security affairs Strengthening the national competences through enhancing defense policy and military strategic planning/ capability. http://www.kndu.ac.kr/eng/ และขอบคุณ ผศ.วรรณี งามขจรกุลกิจ (ภรรยา) ที่ช่วยค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับ KNDU และอาจารย์ของแห่งนี้

[13] เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2559 โดยมีนายสรนาถ งามขจรกุลกิจ (บุตรชายของผู้วิจัย ซึ่งมีช่วงหยุดพักในระหว่างศึกษาระดับปริญญาโทด้านวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูลและอยู่ในวงสนทนาด้วย) Col. Sim จบปริญญาตรีจาก KMA ในสาขาวิศวกรรมศาสตร์ก็จริง แต่มีความรู้กว้างทั้งทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และต่อมาได้เรียนระดับปริญญาโทและเอกด้านยุทธศาสตร์ ส่วน Prof.Dr. Kwon จบปริญญาตรีจาก KMA สาขาวิศวกรรมศาสตร์คอมพิวเตอร์ แต่ทั้งสองท่านมีความรอบรู้ทั้งด้านการทหารและการเมืองของเกาหลีใต้และระดับระหว่างประเทศอย่างดี รวมทั้งยังได้เล่าประสบการณ์ต่างๆ ในสมัยที่เรียน ณ KMA ทำให้เห็นว่าระบบเกาหลีใต้เอาแบบอย่างของ West Point อย่างจริงจังมานานแล้ว และด้วยเพราะการเอาจริงจังนี้จึงทำให้ KMA ประสบความสำเร็จในการผลิตทหารอาชีพตามแบบอย่างของ West Point และทหารเกาหลีใต้มีความเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตกประเทศหนึ่งในเอเชีย

[14] เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2559 ณ กรุงจาการ์ตา อินโดนีเซีย โดยมีพันโท ธนเดช ภูษิปภาวงษ์ รอง ผชท.ทบ. ไทย/จาการ์ตา ศิษย์เก่าโรงเรียนนายร้อยทหารบก (Sandhurst) อังกฤษ ร่วมสนทนาด้วย

การได้พบปะกับบุคคลภายนอกนี้ แม้แต่ละท่านนั้นอาจมิใช่ผู้ที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อการพัฒนาของการศึกษาทางทหารโดยตรง โดยเฉพาะกับ KMA หรือ AKMIL ก็ตาม แต่ย่อมช่วยให้เห็นภาพของโรงเรียนนายร้อยทั้งสองแห่งนั้นจากมุมกว้าง เนื่องจากข้อคิดเห็นต่างๆ จากมุมมองนี้ย่อมเท่ากับเป็นการมองโรงเรียนนายร้อยจากมุมของคนนอก (แต่อยู่) ในสังคมเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย จึงน่าจะสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนนายร้อย/กองทัพกับสังคมการเมืองของแต่ละแห่งได้ไม่มากก็น้อยและน่าสนใจยิ่งสำหรับการซักถามในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นยังมีหลายประเด็น ที่ช่วยให้เข้าใจด้านการผลิตทางทหารทั้งของ KMA และ AKMIL ได้เช่นกัน โดยเฉพาะความเป็นทหารอาชีพของนายทหารระดับสูงในกองทัพเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย ทั้งในช่วงก่อนและหลังเหตุการณ์สำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี 1987 (กรณีของเกาหลีใต้) และปี 1998 (กรณีของอินโดนีเซีย) ที่ส่งผลให้ทั้งรัฐบาลและกองทัพมีการดำเนินการอย่างจริงจังกับหน่วยปฏิบัติคือโรงเรียนนายร้อยและระดับอื่นๆ ที่สูงขึ้นไป เพื่อจะได้ทหารอาชีพที่มีคุณภาพ คือนอกจากมีความรู้ทางทหารอย่างดีหรือ “รบเป็น” แล้ว ยังมีความรู้ตามทันสังคมและโลกกว้างได้อีกด้วย[15]

อันที่จริงแล้ว การฝึกทหารให้มีความรู้ทางทหารดีคือ รบเป็นแล้ว และยังต้องมีความรู้ทางวิชาการอีกด้วย ทำนองคล้ายกับต้อง “เก่งทั้งบู๊และบุ๋น” ในคนเดียวกันนั้น เป็นสิ่งที่ทุกสังคมต้องการและเป็นเรื่องไม่ง่ายนักที่จะสร้างหลักสูตรหรือจัดระบบการเรียนการสอนให้สองส่วนนี้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมและสมดุลในโรงเรียนนายร้อยสมัยใหม่ ดังตัวอย่างทั้งทางประเทศต้นแบบในโลกตะวันตกและบางประเทศในเอเชียที่ได้ไปพบเห็นมา คือในตะวันตกทั้งที่สหรัฐอเมริกาและยุโรปที่ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลมาแล้ว ยังไม่พบว่ามีโรงเรียนนายร้อยแห่งใดมีสูตรสำเร็จรูปที่ตายตัว[16] แม้แต่ละแห่งมีสูตรของการฝึกนักเรียนนายร้อย เช่น ระบบของ West Point กำหนดไว้ดังนี้คือ 50:30:20 (วิชาการ:ทหาร:พลศึกษา) หรือประมาณอย่างละครึ่งคือ วิชาการ 50 และวิชาทหารบวกพลศึกษาอีก 50 ในทางเอเชียทั้งที่เกาหลีใต้และอินโดนีเซียก็เช่นกัน ผู้วิจัยยังไม่ได้รับคำตอบ/คำอธิบายที่ชัดเจนหรือเป็นสูตรสำเร็จรูปเช่นกัน[17] แม้ว่าโรงเรียนนายร้อยแต่ละมีสูตรการฝึกนักเรียนนายร้อยก็ตาม เช่น ระบบของ AKMIL กำหนดไว้ว่า 35:40:25 (ทหาร:วิชาการ:พลศึกษา)[18]

---

[15] สรุปจากความคิดเห็นของนายทหาร 2 ท่านคือ Prof.Dr. Kwon และ Col. Sim ที่ Korea National Defense University กรุงโซล และ Prof. Dr. Hermawan Sulistyo กรุงจาการ์ตา และ Prof. Dr. Hermawan ยังได้ให้หนังสือเกี่ยวกับการทหาร การเมืองและตำรวจกับผู้วิจัยหลายเล่มเช่น Infantry Indonesia National Army (เอกสารสำเนา และอยู่ในระหว่างการจัดพิมพ์โดย The Jakarta Post)

[16] ผู้วิจัยมักถามคำถามนี้เสมอเมื่อได้พบปะกับ Dean ของแต่ละแห่ง หรือฝ่ายบริหารภาควิชาการและทหารในตำแหน่งอื่นๆ และคำตอบจากผู้รับผิดชอบของแต่ละแห่งก็มักกล่าวว่า เป็นการยากที่จะอธิบายในเชิงตัวเลข แม้ว่าเรื่องการสร้างความสมดุลนี้เป็นหัวใจของการผลิตทหารอาชีพก็ตาม พร้อมทั้งเสริมด้วยว่า การตระหนักในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ดีและควรต้องทำให้จริงจังในทุกกระบวนการ ตั้งแต่การวางหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติในส่วนต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ ทหาร กีฬา-พลศึกษาและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

[17] Dean ของ KMA ยังชมว่าเป็นคำถามที่ดี แต่ให้คำตอบยาก โดยสรุปแล้ว Dean ของ KMA และของ AKMIL มีคำตอบในลักษณะเดียวกับทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป คือเป็นการยากในการกำหนดสัดส่วนเป็นตัวเลข และเรื่องนี้มักมีการถกเถียงเสมอในการวางหลักสูตรแต่ละครั้ง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการค้นหาคำตอบในเรื่องนี้ ผู้วิจัยไม่ได้มุ่งหวังการพบตัวเลขหรือสูตรที่ตายตัว แต่ผู้วิจัยยังคงใช้เป็นหลักเมื่อได้พบปะและแลกเปลี่ยนความเห็นกับฝ่ายบริหารของโรงเรียนนายร้อยทุกแห่งเสมอ รวมทั้งที่เกาหลีใต้และอินโดนีเซียด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างความรอบรู้ในเรื่องนี้ให้กว้างขวางหรือเป็นการระดมความคิดเห็นจากทัศนะของผู้เกี่ยวข้องต่างๆ หรือผู้ที่มีประสบการณ์โดยตรงพร้อมด้วยข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นเชิงลึก โดยเฉพาะการสร้างความสมดุลระหว่างภาควิชาการกับการฝึกทางทหารนั้น จะสร้างได้อย่างไร ทั้งทางด้านหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน

นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวหน้าฝ่ายบริหารทางการศึกษาภาควิชาการ คือผู้อำนวยการส่วนการศึกษา (Dean) ทั้งของ KMA[19] และ AKMIL[20] และได้ฟังการบรรยายสรุปภาพรวมของโรงเรียนนายร้อยทั้งสองแห่งจากผู้เกี่ยวข้องโดยตรงอย่างดี คือ จากอาจารย์หัวหน้าภาค/สาขาวิชา นายทหารช่วยราชการฝ่ายบริหารการศึกษาหรือสำนักงานของ Dean ทั้งสองแห่ง[21] รวมทั้งยังได้พบปะพูดคุยกับอาจารย์อาวุโสและรุ่นใหม่ของภาควิชามนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ อาจารย์ระดับผู้สอนทั้งทหารและพลเรือน นายทหารฝ่ายปกครอง กรมนักเรียนนายร้อย/ระบบหอพัก[22]

แต่ก็มีความลงตัวในระดับหนึ่งคือ ให้ภาควิชาการลำดับแรก ตามด้วยทหารในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน และตัวเลขที่เป็นสัดส่วนนั้นอาจไม่ตายตัว คือมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ แต่หลักใหญ่ยังคงเดิม

[18] สูตรนี้มาจากการบรรยายสรุปของฝ่ายบริหารภาควิชาการ และได้รับการยืนยันอีกครั้งจากการพบปะกับ Dean เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559 ดังความตอนหนึ่งว่า There are 3 criteria to emphasize on: 1) Attitude Behavior 35% 2) Science and Skill 40% 3) Physical Fitness 25%. For Attitude Behavior, mental attitudes, mental ideology, and mental soldier are implemented for Soldier's oath "Sapta Marga". With this assessment, the cadets have their rights to mark friends, juniors, and seniors. For Science and Skill, basic military knowledge, high intellectual, Military and non-military lecture, and academic responsibilities are implemented. For Physical Fitness, physical ability, endurance, fitness, and training are prepared to be a good trainer for their unit as an officer.

[19] BG Yangho Moon, Dean of Korea Military Academy, วันที่ 14 มิถุนายน 2559

[20] Col. Dadang, Dean of Indonesian Military Academy, วันที่ 30 มิถุนายน 2559

[21] ที่ KMA ได้รับฟังบรรยายสรุปและการตอบข้อซักถามจากหัวหน้าภาควิชา (เคมี) คือ Young-Sik Kye, Professor of Chemistry, อาจารย์นายทหารระดับพันตรี ดร. คือ Major Hee-Yong Yang จากภาควิชา International Studies และช่วยราชการฝ่ายการศึกษาของ Dean และนายทหารปกครองของหอพักยศร้อยเอก (Meeting with Head of Professor Department/Introduce about KMA and have question-answer seesion) เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559 ส่วนที่ AKMIL ได้รับการฟังบรรยายสรุปและการตอบข้อซักถามจากอาจารย์/นายทหารช่วยราชการฝ่ายการศึกษาของสำนักงาน Dean จำนวน 5 นาย ได้แก่ Maj. Samsul Huda, Chief section of operational education, Maj. Kapten Moch Denny, Chief of Curriculum, LTC Utkol Edy Buq Santoso, Chief of section Educational Administration, และ Maj. Agust Jovan Latucousiua, Section Head of educational planning & military academy, และอาจารย์นายทหารยศพันเอกอีกท่าน (จากภาคภาษาอังกฤษและทำหน้าที่ล่ามด้วย) เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559 ทีมอาจารย์นายทหารนี้โดยเฉพาะ 4 นายที่ทำหน้าที่บรรยายสรุปภาพรวมของ AKMIL นั้น มีความรู้และมีบทบาทสำคัญในเรื่องการบริหารจัดการหลักสูตรและระบบการศึกษาแทน Dean เนื่องจาก Each Academic Dean usually takes his position about 1.5-2 years, however, the curriculum is revised and developed time by time by curriculum staffs and head of each department.

[22] เช่นที่ KMA ได้พบอาจารย์อาวุโสซึ่งเป็นผู้แทนหัวหน้าภาคทางด้านสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 3 ท่านคือ พันโท ดร. Jongnam Na, Professor, Department of Military History (ภาคมนุษยศาสตร์) และพันโท ดร. Minsu Lee, Professor of Management, Chair of the Department of Management (ภาคสังคมศาสตร์) และอาจารย์ระดับพันตรี ดร. คือ Major Hee-Yong Yang นายทหารประสานงานและช่วยราชการฝ่ายการศึกษาของ Dean (อาจารย์พันตรี ดร. Major Hee-Yong Yang ท่านนี้สอนอยู่ สาขา Internaitonal Studies) เมื่อ

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้วิจัยยังมีโอกาสเข้าฟังและพบเห็นการบรรยายการสอนจริงในชั้นเรียน และเห็นบรรยากาศการสอบจริงของนักเรียนนายร้อยเกาหลีใต้[23] ตลอดจนการดูสภาพความเป็นอยู่ในหอพักนักเรียน (Barracks) โรงอาหารของนักเรียน สถานที่ฝึกฝนทางพลศึกษา-กีฬา และได้สัมภาษณ์นักเรียนนายร้อยทั้งไทย เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย (ทั้งชายและหญิง) ซึ่งทุกภาคส่วนให้การต้อนรับ และนำเสนอข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการได้อย่างประทับใจในความกรุณาของแต่ละแห่ง[24] และไม่ต่างไปจากสามแห่งของสหรัฐอเมริกา และอีกสามประเทศทางยุโรปมากนัก แม้ว่าบุคคลหลายฝ่ายที่พบอาจต่างกันในบางตำแหน่ง แต่ระดับเนื้อหาหลักทางข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ อยู่ในระดับเพียงพอต่อการสรุปในภาพรวมและลักษณะเด่นของเกาหลีใต้และอินโดนีเซียได้ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป กล่าวคือ

การพบปะกับผู้บริหารในระดับสูงของภาควิชาการ (Dean และหัวหน้าภาควิชา) และฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยตรงทางการศึกษาทั้งระบบและครบกระบวนการ คือตั้งแต่หัวหน้าส่วนของการบริหารจัดหลักสูตร (ส่วนการศึกษา) อาจารย์ผู้สอนหรือระบบการเรียนการสอน บรรยากาศของชั้นเรียนที่มีการสอนจริงและสอบจริง ขนาดของห้องเรียน ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า และโรงเลี้ยง/โรงอาหาร และท้ายสุดคือ ระบบหอพักและตัวนักเรียนนายร้อย รวมทั้งสภาพแวดล้อมอื่นๆ เช่น การกีฬา-พลศึกษา ทำให้เห็นโครงสร้างบริหารขององค์กร การจัดหลักสูตรและระบบการศึกษาในเชิงปรัชญาแนวคิด ตลอดจนวิธีการถ่ายทอด รวมทั้งการให้ความสำคัญกับสาขาวิชาต่างๆ ทั้งวิชาแกนและสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะการฝึกอบรมให้ทหารมีความรู้ทางวิชาการ เข้าใจมนุษย สังคมและโลกกว้าง ทั้งของเกาหลีใต้และอินโดนีเซีย ในภาพรวมที่มีแกนกลางของการขับเคลื่อนในการผลิตทหารอาชีพ ไม่ต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกาและยุโรปในสาระหลัก คือการให้ความสำคัญกับภาควิชาการมาเป็นลำดับแรก และระบบการเรียนการสอนที่เอาจริงเอาจังหรือเน้นความเข้มข้นเทียบเท่ามหาวิทยาลัยชั้นนำ

อย่างไรก็ตาม ภายใต้ระบบและการผลิตทางทหารของเกาหลีใต้และอินโดนีเซียนั้น แม้จะได้ผลผลิตเหมือนกัน และมีรูปแบบใหญ่คล้ายกัน แต่มีแนวคิด หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนแตกต่างกันในรายละเอียดอยู่มากพอควร กล่าวคือ แม้มีแนวคิดพื้นฐานมาจาก West Point และมีการ

วันที่ 14 และ 17 มิถุนายน 2559 และที่ AKMIL ได้พบอาจารย์ระดับหัวหน้าภาค/สาขาหลายท่าน เช่น ได้พบอาจารย์หัวหน้าภาคสาขา R & D และอาจารย์ผู้สอนในสาขา R & D และสาขาทางสังคมศาสตร์ (รัฐศาสตร์) 3 ท่าน คือ พันโท Georqe Royke, (R & D) พันตรี Yulianto (R & D) และอาจารย์พลเรือน (หญิง) Dra Endang Sri Rurniatun, Msi สอนด้านการเมือง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559

[23] การเข้าฟังบรรยายการการสอนจริงและการสอบจริงนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดไว้ทั้งสองแห่ง แต่มีโอกาสได้พบเห็นเฉพาะที่เกาหลีใต้ (KMA) เท่านั้น ส่วนทางอินโดนีเซีย (AKMIL) ไม่มีโอกาสเช่นนี้ เนื่องจากเป็นช่วงเวลาจบการสอบปลายภาคการศึกษาแล้ว แต่ทาง AKMIL ยังกรุณาช่วยจัดให้นักเรียนและอาจารย์ระดับหัวหน้าภาคและระดับผู้สอน ทั้งอาจารย์ทหารและพลเรือนให้คณะผู้วิจัยได้พบปะและแลกเปลี่ยนความเห็นในเรื่องต่างๆ อย่างดี เป็นเวลา 3 วันในช่วงวันที่ 27-28 และ 30 มิถุนายน 2559

[24] ที่ AKMIL คณะผู้วิจัยไม่มีโอกาสดูสภาพโรงอาหาร/โรงเลี้ยงของนักเรียนนายร้อย เนื่องจากช่วงที่ไปเก็บข้อมูลนั้น (26 มิย.-2 กค.2559) เป็นช่วงถือศีลอด

กำหนดหลักสูตร 4 ปีเช่นกัน โดยรับผู้สมัครจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม. 6 ของไทย) อีกทั้งยังมีระบบการเรียนการสอนแบบเรียนรวม คือมีการเรียนการสอนภาควิชาการและการฝึกทางทหารไปพร้อมๆ กันตลอดหลักสูตร แต่ KMA กับ AKMIL ก็มีแนวทางการพัฒนาแตกต่างกันไป ระหว่างการตามต้นแบบอย่างเต็มตัวในลักษณะการถอดแบบและการตามแบบเชิงประยุกต์ กล่าวคือ

ในขณะที่ระบบของเกาหลีใต้อยู่ในลักษณะการตามต้นแบบอย่างเต็มตัวนั้น คือมีแนวทางเดียวกับ West Point อย่างแท้จริง[25] ส่วนทางอินโดนีเซียกลับมีลักษณะการตามแบบเชิงประยุกต์ คือมีส่วนผสมของยุโรปอยู่ด้วย เนื่องจากมีการปรับระบบใหม่ที่ต่างกันไปจากต้นแบบทาง West Point กล่าวคือ AKMIL มีระบบ 2 ขั้นตอนด้วยกันและคล้ายไปทาง Saint-Cyr ของฝรั่งเศส โดยเริ่มจากโรงเรียนเตรียมทหาร 1 ปีก่อน จบแล้วไปเรียนระดับโรงเรียนนายร้อยอีก 3 ปี และในหลักสูตร 3 ปีที่โรงเรียนนายร้อยนี้ นักเรียนจะเลือกเหล่าก่อนเมื่อจบปีที่ 1 จากนั้นปีที่ 2-3 จึงเลือกเรียนสาขาในแต่ละเหล่าซึ่งมีเพียง 5 สาขาวิชาเท่านั้น ระบบของอินโดนีเซียในส่วนหลังนี้มีลักษณะคล้ายกับทางฝรั่งเศสและอิตาลี มากกว่าทางสหรัฐอเมริกา

สรุปได้ว่า ระบบของเกาหลีใต้และอินโดนีเซียมีจุดเริ่มต้นเดียวกันจากระบบของ West Point แต่ต่างกันในแนวทางของการพัฒนา และในรายละเอียดนี้จะได้แสดงให้เห็นว่า แต่ละระบบ/ประเทศมีความเหมือนและความแตกต่างกันจากทั้งสหรัฐอเมริกาและยุโรปอย่างไร ทั้งในด้านแนวคิดและรูปแบบรวมทั้งหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนโดยย่อในส่วนต่อไป

7.4 KMA: แบบจำลองของ West Point ในเอเชีย

โรงเรียนนายร้อยทหารบก เกาหลีใต้ (KMA) ก่อตั้งขึ้นในปี 2489 (1946) หรือภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงใหม่ๆ ภายใต้ชื่อ “สถาบันป้องกันประเทศโชซอนใต้ (South Joseon Defense Academy หรือ the Chosun Defense Academy) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนนายร้อยทหารบก สาธารณรัฐเกาหลีใต้ (Korea Military Academy, KMA)” เมื่อวันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2491 (1948) โดยในระยะแรกใช้หลักสูตร 2 ปี และต่อมาในปี 2493 ใช้หลักสูตร 4 ปี รับสมัครนักเรียนจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6 ของไทย) ตามแบบอย่างของระบบ West Point[26]

---

[25] อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี 2555 เป็นต้นมา KMA มีการปรับระบบใหม่สำหรับนักเรียนชั้นปี 1 ให้มีการเรียนร่วมกับนักเรียนนายร้อยจากกองทัพเรือและอากาศด้วย ระบบใหม่นี้เรียกว่า “a joint education of the Army, the Navy and the Air Force Academies” This combined education is conduted for increasing the togetherness of cadets, and is for the freshman year. The year is divided into four periods (one period is about 8-9 weeks), and cadets will study in their own academy in the first period then the next three periods will be spent at each of the three Academies. *2016-2019 Korea Military Academy English Hand Book*, (Korea Military Academy, 2016), 32.

[26] KMA was founded in 1946 with a 2-year curriculum and changed into 4-year in 1950. In 1998, female cadets were started. There is no military preparatory school in Korean. All cadets graduated from high school at the age of 17-21 years old.

มีข้อน่าสังเกตคือ การตามแบบอย่างระบบของสหรัฐอเมริกานี้เกิดขึ้นในช่วงเดียวกับของไทยในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และเป็นไปในลักษณะเดียวกันกับของไทย คือการขอรับความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาและต่อมาก็มีการนำหลักสูตรและระบบของ West Point มาเป็นแบบอย่างให้กับเกาหลีใต้อย่างเต็มรูปแบบ (reproduction)[27] แต่ KMA ต้องปิดชั่วคราวเนื่องจากสงครามเกาหลี (Korean War) หลังจากนั้นได้เปิดเรียนตามหลักสูตรเดิมในปี 2494 และต่อเนื่องมาจนถึงสมัยปัจจุบัน และในปีนี้ 2559 ครบรอบ 70 ปีของ KMA

ในรอบปีที่ 70 นี้ KMA มีความสมบูรณ์ในลักษณะคล้ายแบบจำลองของ West Point ในเอเชีย และถือเป็นแบบอย่างของความสำเร็จในการดำเนินการตามต้นแบบอย่างจริงจัง ทั้งลักษณะภายนอกเชิงโครงสร้างและระบบ ตลอดจน “จิตวิญญาณ” ของความเป็น West Point มีอยู่ใน KMA อย่างเต็มตัวและเต็มหัวใจ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ KMA มิใช่ตามแบบอย่างของ West Point แต่เพียงในระดับเปลือกนอกเท่านั้น คือตัวหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ตำราเรียน ขนาดห้องเรียน ระบบหอพักและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อยไปสู่ความเป็นทหารอาชีพ แต่ KMA ยังได้รับอิทธิพลทางเนื้อหาด้านในคือ ปรัชญาและ “หัวใจ” ของ West Point อีกด้วย ในขณะเดียวกันนั้น KMA ก็สร้างสรรค์ความเป็นเกาหลีขึ้นเช่นกัน ภายใต้แนวคิด “พลเมืองในเครื่องแบบ” (Citizen uniforms) หรือการฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยเพื่อไปสู่การเป็นทหารที่ดี และการเป็นพลเมืองที่ดีไปในตัวด้วย[28]

ความสำเร็จของ KMA นี้ โดยพื้นฐานแล้วมิใช่เพราะนักเรียนนายร้อยเกาหลีเก่งพอๆ กับทางสหรัฐอเมริกาหรือเก่งกว่าของไทย หากแต่เพราะความมีวินัยและการเอาจริงของผู้นำในระดับรัฐบาลและกองทัพ ที่มีนโยบายอย่างมุ่งมั่นและผลักดันให้มีการปฏิบัติอย่างจริงจัง และที่สำคัญคือ สังคมก็มีส่วนกำหนดและผลักดันอยู่ด้วยไม่น้อย ดังจะเห็นได้ว่า พัฒนาการของ KMA ในภาพกว้างอาจไม่ต่างไปจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ามากนัก กล่าวคือ ภายหลังจากดำเนินตามแบบอย่างของ West Point แล้ว มีการปรับปรุงหลักสูตรและด้านต่างๆ ให้ก้าวหน้าและทันสมัยไปตามกระแสของสังคมและโลกกว้าง

อย่างไรก็ตาม จุดเปลี่ยนที่สำคัญ (Turning point) ต่อการพัฒนาของ KMA คือความสำเร็จของเหตุการณ์การชุมนุมใหญ่ในเดือนมิถุนายน 1987 (2530) ที่แสดงให้เห็นว่า ฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนมีความเข้มแข็งและต้องการให้มีการปฏิรูปการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย ในขณะเดียวกันกองทัพก็เปิดทางให้กับฝ่ายปฏิรูปหรือถอยออกจากฝ่ายรัฐบาลเผด็จการ คือเป็นกลางทางการเมือง และ

---

[27] ในเรื่องนี้มีการกล่าวไว้ในหนังสือของ KMA ความตอนหนึ่งว่า “The long and cherished wish for founding a military academy was conveyed to the President Rhee Syngman, the Command in Chief. Finally the president decided to found a regular military academy. He explained the importance of founding a four-year regular military academy to US General Ban Fleet, the commander of US 8th Army and requested an active support of US Army. General Ban Fleet gladly accepted this request and ordered Colonel McKinney to prepare for founding military academy.” *2016-2019 Korea Military Academy English Hand Book*, (Korea Military Academy, 2016), 16.

[28] Good soldiers and good citizens together หรือ “พลเมืองในเครื่องแบบ” (Citizen uniforms)

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การเปิดทางหรือให้ “ไฟเขียว” จากกองทัพนี้คือ ภาพสะท้อนของความเป็นทหารอาชีพในกองทัพเกาหลีใต้ ที่มีการสะสมมานานพอควรภายใต้รัฐบาลเผด็จการ และส่งผลสำคัญให้ฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนโค่นล้มรัฐบาลเผด็จการได้สำเร็จ และเมื่อระบอบการเมืองเปลี่ยนผ่านไปเป็นประชาธิปไตยแล้ว การพัฒนาประชาธิปไตยได้ดำเนินไปอย่างมั่นคง โดยไม่หวนกลับไปเป็นแบบอำนาจนิยม/รัฐบาลเผด็จการอีก และเหตุการณ์ในครั้งนี้ได้ส่งผลให้พัฒนาการของ KMA มีความชัดเจนยิ่งขึ้นในแนวทางของระบบ West Point นับแต่นั้นเป็นต้นมาคือ การฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อยมีความเป็นทหารอาชีพ ที่ยอมรับหลักความเป็นใหญ่ของพลเรือนหรือรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง

ปฏิเสธไม่ได้ว่า ภายหลังเหตุการณ์การชุมนุมใหญ่ปี 2530 เป็นต้นมา รัฐบาลเกาหลีใต้หรือฝ่ายการเมืองได้ริเริ่มและมีเจตจำนงในการปฏิรูปกองทัพตามหลักสากลอย่างมั่นคง โดยมุ่งกำกับและจัดระบบการศึกษาทางทหารเสียใหม่ให้สอดคล้องไปกับการสร้างประชาธิปไตย เพื่อสร้างทหารรุ่นใหม่เป็นทหารอาชีพตามแบบของสหรัฐอเมริกา (West Point) อย่างจริงจัง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ทหารเกาหลีเป็นทหารที่มีความเป็นทหารวิชาการหรือเป็นทหารปัญญาชนมากกว่าทหารการเมือง คือเป็นทหารอาชีพที่มีความรู้กว้าง มีทัศนคติเชิงบวกต่อนักการเมืองหรือรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง เข้าใจพลังประชาชนซึ่งมิใช่การจัดตั้งจากฝ่ายใด และเข้าใจกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคหลังสงครามเย็น การเผชิญกับปัญหาความมั่นคงแบบใหม่และมุ่งทำหน้าที่ป้องกันประเทศเท่านั้น ไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องภายในประเทศ ยกเว้นกรณีเกิดภัยพิบัติ และที่สำคัญก็คือ รัฐบาลได้กำหนดให้หน่วยทหารต้องไม่อยู่ในกรุงโซล เพื่อป้องกันการรัฐประหาร (Military unit is located out of Seoul in order to protect stage of revolution.)[29]

ความสำเร็จในกรณีของเกาหลีใต้แสดงให้เห็นชัดว่า กองทัพ/ทหารอาชีพก็มีส่วนสำคัญไม่น้อยทั้งในช่วงการเปลี่ยนผ่านและการทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็ง ในขณะเดียวกันถ้าจะปฏิรูปทางการเมืองในด้านการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืน นอกเหนือจากความพร้อมอย่างมีคุณภาพและความเข้มแข็งของฝ่ายการเมือง ภาคนักวิชาการ ประชาสังคมและ

[29] การดำเนินการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของ “การปฏิรูปภาคความมั่นคง” หรือ Security Sector Reform (SSR) ข้อมูลนี้ได้จากการสนทนากับ Prof. Dr. Kwon, Tae-Wook, และ Col. Sim Jea Gu, ที่ Korea National Defense University และนายทหารทั้งสองท่านนี้ยังเพิ่มเติมในกรณีให้กรุงโซลเป็นเขตปลอดหน่วยทหาร เพื่อป้องกันการรัฐประหารนั้นว่า รัฐบาลมีนโยบายเรื่องนี้อย่างจริงจัง และไม่มีการยกเว้นแม้แต่หน่วยการศึกษาทางทหารก็ตาม ทั้งยังต้องการผลักดันให้หน่วยทหารที่มิใช่กองกำลัง คือ โรงเรียนนายร้อย (KMA) และ Korea National Defense University ต้องออกจากกรุงโซลด้วย จากนโยบายดังกล่าวมีการต่อสู้และผ่อนผันมาตลอด แต่ปีหน้า 2560 สถาบันแห่งนี้ คือ Korea National Defense University ก็ต้องย้ายออกไปจากกรุงโซล ส่วน KMA ยังคงอยู่ต่อไปในกรุงโซล และในอนาคตก็อาจจะต้องย้ายออกจากกรุงโซลเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อได้คุยกับอาจารย์และผู้บริหารของ KMA กลับยังไม่มีคำตอบในเรื่องนี้ที่ชัดเจนเช่นเดียวทาง Korea National Defense University นอกจากนี้อาจารย์หลายท่านยังเห็นว่า การที่ KMA มีที่ตั้งในกรุงโซลมีผลดีในแง่ การดึงดูดให้นายทหารรุ่นหนุ่มหมุนเวียนกลับมาเป็นอาจารย์ที่โรงเรียนนายร้อย เนื่องจากนายทหารก็ต้องการมาใช้ชีวิตในกรุงโซล และจากการพูดคุยกับนักเรียนนายร้อยเกาหลีใต้ จำนวน 4 คนในเรื่องนี้ บางส่วนก็ต้องการกลับมาเป็นอาจารย์ของ KMA แม้ว่า KMA อาจต้องย้ายออกไปจากกรุงโซลก็ตาม

ประชาชนแล้ว สิ่งแรกสุดที่ฝ่ายปฏิรูปฝ่ายการเมืองต้องทำควบคู่ไปกับการปฏิรูปการเมืองอย่างจริงจังนั้น นั่นก็คือ ต้องเริ่มต้นการปฏิรูปกองทัพจากฐานรากเพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ จิตสำนึกและความคิดความอ่านของทหารรุ่นใหม่ให้ไปกันได้กับกระบวนการสร้างประชาธิปไตยเสียก่อน โดยจัดวางระบบการศึกษาทางทหารใหม่ให้เป็นไปตามหลักของ West Point อย่างจริงจัง ในลักษณะทำนองคล้ายการถอดแบบหรือถ่ายจิตวิญญาณมาสู่ KMA เพื่อทำให้ทหารเป็นทหารอาชีพอย่างแท้จริง คือมุ่งเน้นปฏิบัติภารกิจหลักและยอมรับหลักการความเป็นใหญ่ของพลเรือน หรือรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง

ด้วยปัจจัยที่เอาจริงของผู้นำในระดับรัฐบาลในเรื่องนี้ จึงกล่าวได้ว่าทำให้ KMA เน้นการผลิตทหารรุ่นใหม่ในลักษณะของ West Point อย่างแท้จริง คือแทนที่จะมุ่งเน้นการอยู่แต่ในโลกแคบๆ ของตนแบบอำนาจนิยม ทหารนิยม และชาตินิยมรุนแรงแบบเดิม KMA กลับต้องเน้นระบบการเรียนการสอนภาควิชาการให้เข้มข้น เพื่อเปิดโลกกว้างให้ทหารมีความรู้ทางหลักวิชาการ และหันมาเอาใจใส่และอบรมถ่ายทอดอุดมการณ์ใหม่ โดยเฉพาะความเป็นทหารวิชาการ ปรัชญาความคิดความอ่านในข้อสำคัญที่ว่าทหาร/กองทัพเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสังคมและต้องอยู่ภายใต้กำกับดูแลของฝ่ายการเมือง/รัฐบาลพลเรือน หรือเป็นไปตามหลักการของการควบคุมกองทัพโดยพลเรือน (Civilian control) ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือนในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลาย[30]

ที่สำคัญก็คือ ในกรณีของเกาหลีใต้นี้สะท้อนให้เห็นว่า นอกเหนือจากบทบาทของฝ่ายการเมือง/รัฐบาลแล้ว ประชาชน/ภาคประชาสังคมก็มีอิทธิพลในการกำกับและกำหนดทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมให้กองทัพอยู่ในทิศทางที่เอื้ออำนวยให้กับการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย เพราะคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ในบริบททางการเมืองหลังปี 2530 ส่งผลทำให้ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเกาหลีใต้อยู่ในระดับสูง และมีประชามติชัดเจนคือ ไม่สนับสนุนการรัฐประหารไม่ว่าจะเป็นในกรณีใดก็ตาม ซึ่งความตื่นตัวและประชามตินี้มีความเข้มแข็งในลักษณะคล้ายทางสังคมโลกตะวันตก ที่ประชาธิปไตยลงตัวและประชาชนเป็นพลังในการขับเคลื่อนใหญ่ทางสังคมการเมือง ไม่ยกเว้นทหารและกองทัพ

ภายใต้ความเข้มแข็งของประชาชนและการมีประชามติที่ชัดเจนคือ ไม่เอาการรัฐประหารเช่นนี้แน่นอนว่าเป็นการสร้างสภาพแวดล้อมไปสู่การผลิตทหารอาชีพแบบตะวันตกอย่างดี และคงไม่ต้องแปลกใจนักที่ KMA ได้พัฒนาตามแบบอย่างของระบบ West Point อย่างจริงจังหรืออาจจะเรียกได้ว่าแทบทุกย่างก้าว ตั้งแต่ปรัชญาและหัวใจของการผลิตทหารอาชีพที่มีความรู้ในลักษณะทหารวิชาการ/

[30] ประเด็นเหล่านี้มีความชัดเจนจากการพบปะและพูดคุยกับฝ่ายต่างๆ ของ KMA ทั้งฝ่ายบริหาร เช่น Dean อาจารย์หัวหน้าภาค/สาขาวิชา อาจารย์ผู้สอนวิชาต่างๆ นายทหารปกครองและนักเรียนนายร้อย อย่างไรก็ดีฝ่ายที่กล่าวถึงประเด็นเหล่านี้ได้ชัดเจนและตรงไปตรงมากที่สุดคือฝ่ายอาจารย์ผู้สอนระดับอาวุโสและรุ่นใหม่ โดยเฉพาะอาจารย์จากสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ พันโท ดร. Jongnam Na, Professor, Department of Military History (ภาคมนุษยศาสตร์) และพันโท ดร. Minsu Lee, Professor of Management, Chair of the Department of Management (ภาคสังคมศาสตร์) และอาจารย์ระดับพันตรี ดร. คือ Major Hee-Yong Yang นายทหารประสานงานและช่วยราชการฝ่ายการศึกษาของ Dean อาจารย์พันตรี ดร. Major Hee-Yong Yang สอนอยู่สาขา Internaitonal Studies ข้อคิดเห็นในประเด็นดังกล่าวของอาจารย์ทั้งสามท่านนี้ ส่วนหนึ่งจะได้นำเสนอต่อไปข้างหน้า

ปัญญาชน จากหลักสูตรระดับปริญญาตรีที่มีความหลากหลายสาขา มีวิชาแกนและการให้ความสำคัญกับสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ระบบการเรียนการสอนที่มีความเข้มข้นและการรับอาจารย์พลเรือนที่มีชื่อเสียง ไปจนถึงเรื่องของห้องเรียนในขนาดเล็ก การสอบที่ไม่ต้องมีผู้คุมสอบ ระบบหอพักภายใต้ระบบเกียรติศักดิ์ที่มีประสิทธิภาพ และการรับนักเรียนนายร้อยหญิง ซึ่งในเรื่องนี้ทาง KMA เริ่มรับในปี 2541 และรับปีละประมาณ 10% จากจำนวนทั้งหมด 160-200 คน/ปี[31] ฯลฯ ด้วยเป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนานักเรียนนายร้อยทั้งชายและหญิงไปสู่การเป็นทหารที่ดีและพลเมืองที่ดีไปในตัวด้วย (Good soldiers and good citizens together) หรือ “พลเมืองในเครื่องแบบ” (Citizen uniforms)[32]

การผลิตทหารอาชีพของ KMA เพื่อสร้างทหารที่ดีและพลเมืองที่ดีไปในตัวด้วย หรือ “พลเมืองในเครื่องแบบ” นี้ แน่นอนว่ามีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทางการเมืองในกระแสประชาธิปไตยหลังปี 2530 เป็นฐานรองรับอยู่ เนื่องจากกระแสความตื่นตัวในเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้รับฟังความคิดเห็นจากฝ่ายบริหารและอาจารย์อาวุโสและรุ่นใหม่หลายท่านที่ได้กล่าวตรงกัน คือทุกท่านมักกล่าวถึงเหตุการณ์การเปลี่ยนทางการเมืองในช่วงการเปลี่ยนผ่านนี้ มีผลกระทบต่อสังคมเกาหลีในวงกว้างและส่งผลกระทบถึง KMA อีกด้วย

ตัวอย่างเช่น การเรียนการสอนเรื่องนี้ให้กับนักเรียนนายร้อย อาจารย์ท่านหนึ่งคือ Major Hee-Yong Yang suggests that teaching Military Ethics is to form up the cadets with mindset in order to balance citizenship and military by criticizing the dictatorship and each democracy period which have taught since they were in High school because of a huge democracy change in

---

[31] With the writ from the Court and gender equally in the society, KMA started to accept female cadets in 1998 with 10% of all cadets. Military training between male and female cadet is the same standard, however, there is some little different of physical criteria. Sexual relationship is not allowed but they can date with each other if they are not in the same company. They live in the same barrack with male cadets but in different room. Female officer can work in a field and fight at the boarder of Korean but not in the red zone of North Korea. They can be a pilot as male officer including in Navy and Air Forces. However, the highest rank of female officer is Lieutenant Colonel, and Korean Army is in the process of promoting female to be Colonel soon. ประเด็นเรื่องนักเรียนหญิงนี้ ในระบบ KMA มีความคล้ายกับทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป และก้าวหน้ากว่าทางอินโดนีเซีย โดยเฉพาะเมื่อจบแล้วสามารถเลือกเหล่าต่างๆ และลงหน่วยรบได้ แต่ระบบหอพักยังเข้มงวดกว่าทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป และมีความใกล้เคียงกับทางอินโดนีเซีย คือต้องแยกออกมาอีกส่วนหนึ่ง และนักเรียนหญิงของ KMA จะหายไปครึ่งหนึ่งเมื่อถึงปีสุดท้าย คือในแต่ละปีรับ ประมาณ 10 % หรือ 20-30 คนต่อปี แต่พอเรียนๆ จนถึงปี 4 จะเหลือเพียง 10-15 คนเท่านั้น และส่วนใหญ่ที่ต้องออกไปนั้น ส่วนมากจะรู้สึกหนักไปหรือเรียนไม่ไหว ข้อมูลจากการบรรยายสรุป การพูดคุยกับ Dean และอาจารย์หัวหน้าภาค/สาขา และอาจารย์ผู้สอนทั้งระดับอาวุโสและรุ่นใหม่ วันที่ 14, 17 มิถุนายน 2559

[32] แนวคิดเรื่อง “good soliders and good citizens together” หรือ “citizen unifroms” นี้ ผู้วิจัยได้ยินจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ 2 ท่านของ KMA คือพันโท ดร. Jongnam Na (เป็นผู้เริ่มใช้คำนี้ก่อน) และพันโท ดร. Minsu Lee และแนวคิดนี้น่าจะเทียบเคียงได้กับการผลิตทหารอาชีพของสหรัฐอเมริกา ภายใต้แนวคิด “นักวิชาการในเครื่องแบบ” และ/หรือ “citizen-soldiers” (พลเมืองพร้อมรบ) พันโท ดร. Jongnam Na จบปริญญาเอกจาก University of North Carolina at Chapel Hill สหรัฐอเมริกา โดยทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกเรื่อง “Making Cold War Soldiers: The Americanization of the South Korean Army, 1945-1955” (2006) เข้าใจว่า พันโท ดร. Jongnam Na น่าจะได้รับอิทธิพลความคิดอ่าน/แนวคิดทางทหารของอเมริกันไม่น้อย และแนวคิดเรื่อง “citizen unifroms” นี้น่าจะมาจากทางสหรัฐอเมริกาเช่นกัน และมีการปรับเปลี่ยนจากเดิมของสหรัฐอเมริกา แต่ใจความหรือความหมายยังคงเดิม

1987. Most of the history books were wrote and commented by the government to change their citizen's mindset about democracy and human right.[33]

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ การผลิตทหารอาชีพของ KMA ในแนวทางของ West Point อย่างจริงจังนี้ ส่วนหนึ่งเป็นผลสะเทือนมาจากเหตุการณ์ชุมนุมใหญ่เมื่อปี 2530 ที่รองรับความเป็นใหญ่ของรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งนั่นเอง ดังจะเห็นได้ว่า การเน้นบทบาทและหน้าที่ของทหาร มิใช่เพียงด้านการปกป้องเอกราชของชาติเท่านั้น หากยังหมายถึง การรักษาระบอบประชาธิปไตยอีกด้วย (To protect their homeland and preserve democracy) และการเรียนการสอนในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ส่วนมากมักมีการเน้นให้นักเรียนเข้าใจในประเด็นเหล่านี้เสมอ เช่น บทบาทและหน้าที่ของทหารประการหนึ่งคือ การสนับสนุนระบอบประชาธิปไตย หรือในทางกลับกันคือ การแสดงให้เห็นข้อเสียของรัฐประหาร รัฐบาลเผด็จการ ฯลฯ ล้วนเป็นผลเสียต่อทหารและสังคม และการเรียนการสอนในประเด็นเหล่านี้เป็นเพียงการสานต่อจากความรู้ที่นักเรียนนายร้อยได้เรียนมาแล้วในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งการเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ ทางสังคม[34]

เพื่อการบรรลุเป้าหมายนี้คือ การผลิตนักเรียนนายร้อยเพื่อเป็นทหารที่ดีและพลเมืองที่ดีไปในตัวด้วย หรือ "พลเมืองในเครื่องแบบ" ซึ่งคงไม่ต่างไปจากการผลิตทหารอาชีพของสหรัฐอเมริกา ภายใต้หลักเรื่อง "นักวิชาการในเครื่องแบบ" และ/หรือ "citizen-soldiers" (พลเมืองพร้อมรบ) นั้น KMA จึงใช้หลักเดียวกับทาง West Point คือ การให้ความสำคัญกับภาควิชาการในลำดับต้น และระบบการเรียนการสอนที่มีคุณภาพในระดับทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศ โดยจัดวางส่วนต่างๆ ให้สอดคล้องและสนับสนุนการพัฒนานักเรียนนายร้อยไปในทิศทางนี้อย่างจริงจัง ตั้งแต่หลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบการรับและพัฒนาอาจารย์ ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้าที่ทันสมัย รวมไปถึงระบบหอพักที่ต้องเอื้ออำนวยให้นักเรียนนายร้อยมีเวลาสำหรับภาควิชาการอย่างเพียงพอ ทั้งในการเตรียมตัวการเรียนการสอนในชั้นเรียน และการพัฒนาความรู้ในระดับที่สูงขึ้น[35]

---

[33] Major Hee-Yong Yang จบปริญญาเอกด้านภาษาอังกฤษ เป็นอาจารย์สอนประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์ของสาขา International Studies และเป็นนายทหารติดต่อประสานงานและผู้บรรยายสรุปให้กับคณะผู้วิจัย วันที่ 14 มิถุนายน และผู้วิจัยยังได้พบปะพูดคุยอีกหลายประเด็นกับ Major Hee-Yong Yang เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559

[34] สรุปจากการพูดคุยกับอาจารย์สองสาขานี้คือ พันโท ดร. Jongnam Na และพันโท ดร. Minsu Lee เมื่อวันที่ 14, 17 มิถุนายน 2559 และได้รับการยืนยันจากอดีตนายทหารหรือศิษย์เก่าของ KMA จำนวน 2 ท่าน ที่ Korea National Defense University คือ Prof. Dr. Kwon, Tae-Wook และ Col. Sim Jea Gu เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน รวมทั้งยังตรงกับความเห็นของอดีตอาจารย์ KMA คือ Assistant Prof. Dr. Ji Yeol Jimmy Oh จากมหาวิทยาลัย Hanyang เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน 2559 และตรงกับข้อมูลของนักเรียนเกาหลีใต้จำนวน 4 คนที่ได้พูดคุยเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559 นอกจากนี้ยังได้สอบถามข้อมูลนี้จากนายทหารประสานของ Korea National Defense University (ยศร้อยโท จบการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยพลเรือน) และได้ข้อมูลในประเด็นนี้ตรงกัน จึงถือได้ว่าเรื่องนี้เป็นกระแสหลักของสังคมเกาหลีใต้ และเป็นปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญของ KMA ในการพัฒนาแนวทางตามแบบอย่างของ West Point อย่างจริงจัง

[35] เรื่องระบบหอพักนี้ KMA ได้ให้ความสำคัญในฐานะเป็นปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จในการเรียนการสอนหรือการผลิตทหารเช่นเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา ดังส่วนหนึ่ง KMA ได้เน้นให้เห็นว่า "The cadet life is a reflection of KMA's educational goal which refers to an education for the whole man. This process requires a cadet to cultivate an intellectual ability, a noble mind,

การจัดวางและกำหนดหลักสูตรของ KMA มีลักษณะคล้ายกับทาง West Point และมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา โดยคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญด้วย มิใช่เพียงตอบสนองต่อความต้องการของกองทัพเท่านั้น ในเรื่องนี้ฝ่ายบริหารของ KMA คือ BG Yangho Moon, Dean of Korea Military Academy, กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ผู้ที่มีอิทธิพลและบทบาทในการกำหนดหลักสูตรของ KMA มาจากสองทางใหญ่ คือ จากหน่วยเหนือของกองทัพ และอีกทางหนึ่งคือ ปัจจัยทางสังคมหรือฝ่ายพลเรือน ดังความตอนหนึ่งจากการสนทนาเรื่องนี้ ความว่า

> "Curriculum has been changed from outside demand: 1) Changes every 3 years by Defense Ministry which focuses on demand of the army as the cadets will become leaders in the army 2) changes from society changes and society factors as they will be able to cope and make decision with the recent issues. The curriculum is also controlled by the Education Ministry but it has been approved by the Superintendant and Chief of Army. However, some minor change can be done within KMA."[36]

โดยทั่วไปแล้ว หลักสูตรของ KMA มีสาขาวิชาต่างๆ ใกล้กับของ West Point[37] รวมทั้งภาษาต่างประเทศ KMA ก็ได้พยายามเปิดตาม West Point ครบจำนวน 8 ภาษา[38] เช่น ปัจจุบัน KMA มีภาษาอารบิก (Arabic) ในหลักสูตร ทั้งๆ ที่ยังหาอาจารย์ผู้สอนไม่ได้[39] และจำนวนหน่วยกิตสาขาเอกวิชาโท/เสรี รวมทั้งการทำโครงการวิจัยสำหรับชั้นปี 4 (senior projects) ก็อยู่ในแนวกับของ West Point เช่น การกำหนดของ KMA ที่ระบุไว้คือ "60% of the curriculum is a required course and 40% are selective course as cadet's major. The cadets have to finish their 15-20 pages of thesis."[40]

นอกจากนี้ KMA ยังกำหนดให้นักเรียนเลือกวิชาเอกเฉลี่ยไปตามสาขาต่างๆ เช่น สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประมาณ 15-17 คน/สาขา/ปี และนักเรียนมักเลือกเอกทุกสาขา คือมิได้นิยมเรียนทางสายวิศวกรรมศาสตร์เท่านั้น หากยังมีการเลือกสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เช่นกัน

---

toughness, a firm sense of country and leadership based on a democratic mind-set." *2016-2019 Korea Military Academy English Hand Book*, (Korea Military Academy, 2016), 63.

[36] จากการพบปะกับ BG Yangho Moon, Dean of Korea Military Academy, วันที่ 14 มิถุนายน 2559

[37] West Point มี 37 สาขา ส่วนของ KMA มี 30 สาขา

[38] ในขณะที่ AKMIL มีภาษาต่างประเทศเดียวคืออังกฤษ English, only foreign language, is taught. และคงไม่ใช่เรื่องแปลกแต่ประการใด เพราะในไทยคือ CRMA ก็มีภาษาต่างประเทศเพียงภาษาเดียว คือภาษาอังกฤษเช่นกัน

[39] ในเรื่องนี้พันโท ดร. Jongnam เล่าว่า ทาง KMA พยายามตาม West Point อย่างใกล้ชิด เนื่องจากทหารเกาหลีใต้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและต้องเข้าร่วมปฏิบัติการกับทางสหรัฐอเมริกาบ่อย ในเรื่องภาษาอารบิกก็เช่นกัน เป็นนโยบายของกองทัพที่ต้องการให้ KMA เปิดสอนด้านตะวันออกกลาง โดยมอบหมายให้สาขาประวัติศาสตร์รับผิดชอบ และต้องใช้เวลากว่า 3 ปี จึงเปิดสอนวิชาทางภูมิภาคตะวันออกกลางได้ แต่ภาษาอารบิกยังหาผู้สอนไม่ได้

[40] ข้อมูลจากการบรรยายสรุป วันที่ 14 มิถุนายน 2559 และรายละเอียดของหลักสูตรดูได้จากคู่มือของ KMA *2016-2019 Korea Military Academy English Hand Book*, (Korea Military Academy, 2016), 31-41.

ดังตัวเลขจากการนำเสนอของฝ่ายบริหาร คือ “40 % of female cadets study Social Sciences and 60% of them study Engineering. For male cadets, there is 50-50 in Social Sciences and Engineering. Only 5% of cadets can change from Engineering to Humanities.”[41] และการเลือกวิชาเอกนี้มีแนวโน้มทำนองเดียวกับทางสหรัฐอเมริกา คือนักเรียนหันมาสนใจวิชา International Studies/Relations มากขึ้น แม้ว่าในบางปีนักเรียนจะนิยมเลือกเอกวิชา International Studies หรือวิชาประวัติศาสตร์จำนวนมาก แต่ทางภาควิชาต่างๆ ก็รับได้เพียง 15-17 คนเท่านั้น[42]

ที่สำคัญคือ หลักสูตรนี้มีวิชาแกน (Core) จำนวน 39 หน่วยกิต ที่ไม่ละทิ้งสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นการเรียนรวมภาควิชาการ ทหารและพลศึกษาไปพร้อมๆ กัน “Over the years, the Academy’s curriculum has been mainly divided into the core curriculum, basic academic studies curriculum, academic disciplines (liberal arts/natural sciences track), military studies curriculum, and physical education.” แต่ต่อมาใน ปี 2014 มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรเพื่อสร้างลักษณะเฉพาะของ KMA โดยเน้นเพียง 3 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) liberal arts curriculum, (จำนวน 21 หน่วยกิต ประกอบด้วย History, Ethics, Composition, Economics, Psychology, และ English) (2) military studies curriculum, และ (3) basic academic curriculum[43]

นอกจากด้านหลักสูตรแล้ว KMA ยังจัดวางระบบการเรียนการสอนที่มีความเข้มข้นเช่นดียวกับของมหาวิทยาลัยชั้นนำ (The methods of teaching in KMA have constantly been developed into possessing unique features of top civilian university systems.)[44] และบรรยากาศในชั้นเรียนก็มีลักษณะตามแบบอย่างของ West Point ค่อนข้างมาก นอกจากขนาดห้องเล็กแล้ว วิธีการ/ลักษณะการเรียนการสอนเน้นการถกเถียงมากกว่าบรรยาย ดังตัวอย่างการสอนด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

---

[41] จากการบรรยายสรุป โดย Major Dr. Hee-Yong Yang และการพูดคุยกับ พันโท ดร. Jongnam Na และพันโท ดร. Minsu Lee วันที่ 14 มิถุนายน 2559

[42] ข้อมูลจากการบรรยายสรุป วันที่ 14 มิถุนายน และจากการพูดคุยและอาจารย์สองสาขานี้คือ พันโท ดร. Jongnam Na และพันโท ดร. Minsu Lee รวมทั้งยังได้ไปเข้าฟังชั้นเรียนของ พันโท ดร. Jongnam Na ในวิชาประวัติศาสตร์การทหาร เน้นความคิดของนักการทหารที่มีชื่อเสียง 2 ท่านคือ The Art of War ของ Sun Tzu (ฉบับภาษาอังกฤษ) และ On War ของ Carl von Clausewitz (ฉบับภาษาอังกฤษ) มีนักเรียนชั้นปี 4 เอกสาขาวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 15 นาย เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559

[43] ใน 3 ส่วนนี้ ขอเน้นเพียงส่วนแรก คือ “The liberal arts curriculum at KMA is carefully designed to meet the needs of the Army for cultivating elite officers. The courses are designed to establish the intellectual foundation for service as a highly-educated commissioned officer. These courses are prerequisites for military studies and basic academic major courses. The curriculum includes subjects in humanities, natural sciences, and social science along with elementary engineering education. All courses within the liberal arts curriculum have two primary structural features. The first is the solid core of requisite courses which are designed to broaden the base of knowledge necessary for all graduates. The second structure is elective courses within different disciplines which are designed to build a foundation for cadets to specialize and explore the field in depth.” “Liberal Arts Curriculum” *2016-2019 Korea Military Academy English Hand Book*, (Korea Military Academy, 2016), 46.

[44] ผู้สนใจดูรายละเอียดได้จาก “Teaching Methodology and Assessment” *2016-2019 Korea Military Academy English Hand Book*, (Korea Military Academy, 2016), 34-39.

ทาง KMA ได้กำหนดไว้ว่า “For the humanity classes, 50% of each section is about discussion, 25% is presentation and 25% is lecture. Some humanity class cannot lecture more than 15 minutes.”[45] และชั้นเรียนที่ผู้วิจัยมีโอกาสไปเข้าฟังการสอนจริงก็พบเห็นบรรยากาศดังกล่าว คือวิชาประวัติศาสตร์การทหารเน้นด้านความคิดของนักการทหารที่สำคัญ 2 เล่ม คือ The Art of War ของ Sun Tzu และ On War ของ Carl von Clausewitz ของนักเรียนชั้นปี 4 สอนโดยพันโท ดร. Jongnam Na[46]

ที่สำคัญคือ เพื่อจัดระบบการเรียนการสอนภาควิชาการให้มีความทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยชั้นนำนี้ จึงมีระบบการจ้างอาจารย์พลเรือนที่มีชื่อเสียง (prominent civilian professors) มาสอนใน KMA มากขึ้น และปัจจุบัน (ปี 2016) มีอาจารย์พลเรือนประมาณ 50 % ของ KMA[47] นอกจากนี้ KMA ยังมีข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในลักษณะ MOU จำนวน 23 แห่ง ในจำนวนนี้รวมมหาวิทยาลัยชั้นนำ 3 แห่งของเกาหลีใต้ (SKY) ด้วย คือ Seoul National University, Korea University, และ Yonsei University[48] และการร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยต่างๆ นี้นอกเหนือจากการพัฒนาด้านการเรียนการสอนแล้ว ยังเน้นด้านการวิจัย และการพัฒนาห้องสมุด/แหล่งค้นคว้าที่ทันสมัยอีกด้วย

ถัดจากเรื่องหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบการรับอาจารย์ และการพัฒนาห้องสมุด/แหล่งค้นคว้าที่ทันสมัยแล้ว และระบบหอพักก็เช่นเดียวกับของ West Point คือ KMA มีการจัดวางระบบหอพักที่มีความยืดหยุ่น มีอิสระพอควรภายใต้กฎระเบียบที่จำเป็น เพื่อให้นักเรียนมีเวลาสำหรับการเรียนการสอนภาควิชาการ[49] โดยเน้นให้นักเรียนปกครองตนเองมากที่สุด (This system, however,

---

[45] ข้อมูลจากการบรรยายสรุปเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559

[46] เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559 การเรียนการสอนในชั้นเรียนนี้ มีนักเรียนชั้นปี 4 เอกสาขาวิชาประวัติศาสตร์ จำนวน 15 คน เป็นไปด้วยความสนุกดี โดยอาจารย์ให้การบ้านไปอ่านหนังสือ On War ฉบับภาษาอังกฤษ (เฉพาะบางบท จำนวน 15 หน้า) ในชั้นเรียนอาจารย์จะให้นักเรียนทุกคนอ่านจากภาษาอังกฤษแล้ว แปลเป็นเกาหลี เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นให้นักเรียนร่วมแสดงความเห็นในข้อความของ On War และอาจารย์จะช่วยเสริมและยกตัวอย่างสมัยปัจจุบันประกอบ นักเรียนมีส่วนร่วมดีและบรรยายก็เป็นไปด้วยดี โดยที่ไม่มีใครหลับและทุกคนได้อ่าน ได้พูด ได้แสดงความคิดเห็นพอควร เนื่องจากอาจารย์จะพยายามให้ทุกคนมีส่วนร่วม แต่ก็มีนักเรียนบางส่วนจะพูดเมื่ออาจารย์ให้พูด และอีกส่วนชอบแสดงความเห็นบ่อยๆ ก็มี ภายหลังจากจบชั่วโมงการสอนแล้ว อาจารย์ผู้สอนยังนำตัวอย่างของงานเขียน/การบ้านและรายงานของนักเรียนมาให้ผู้วิจัยดู ส่วนใหญ่เขียนเป็นภาษาเกาหลี แต่มีบางคนเขียนเป็นภาษาอังกฤษ อาจารย์ผู้สอนยังบอกว่า นักเรียนนายร้อยเกาหลีสนใจวิชาประวัติศาสตร์มาก เพราะได้ความรู้ดี สนุกและยังมีข้อคิด/บทเรียนดีที่สามารถนำมาใช้ปัจจุบันได้

[47] ข้อมูลจากการบรรยายสรุปเมื่อวันที่ 14 มิถุนาย 2559 มีตัวเลขระบุว่า “There are 62 Professors from civilian out of 30 Professors, 20 Associate Professors, 70 Assistant Professors, and 4 Civilian professors in 15 academic departments.” และระบบอาจารย์ของ KMA มีลักษณะเช่นเดียวกับของ West Point คือมี 3 กลุ่ม แต่กลุ่มใหญ่มิใช่นายทหารหนุมเวียน (Rotating Military) หากเป็นอาจารย์พลเรือน ได้แก่ (1) อาจารย์พลเรือนที่มียศ (50 %) (2) อาจารย์หมุนเวียนจากนายทหารหลัก/ศิษย์เก่าจาก KMA (30-35 %) และ (3) อาจารย์ทหารอาวุโส/อาจารย์พลเรือนที่ไม่มียศ (15-20 %)

[48] SKY ซึ่งหมายถึงมหาวิทยาลัยชั้นนำ 3 แห่งของเกาหลีใต้ เป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มประชาชนเกาหลีใต้ที่มีการศึกษา

[49] For the first year cadet, there is Basic training courses for 4 weeks in order to cultivate democratic and responsibility of Korean citizens. With the hard training, homework and assignment is less than the second, third and fourth year cadet. At 8-10 pm, all cadets have to do their homework and reading, playing game and surfing on the internet are not allowed. ข้อมูลจาก

does not exist to control the cadets, but rather to allow them a maximum freedom to govern themselves within the system.)[50] และนักเรียนนายร้อยรุ่นพี่จะเป็นตัวอย่างที่ดี มีการสอนรุ่นน้องว่าอะไรควรทำ/ไม่ควรทำ ทำนองคล้ายหลักในทางปฏิบัติในหมู่ของนักเรียนนายร้อยทางสหรัฐอเมริกาคือ “เคารพพี่ ให้เกียรติเพื่อน คอยเตือนน้อง” และไม่มีการซ่อม/ลงโทษรุ่นน้องหลังเวลา 0800 PM[51]

ในระบบการปกครองตนเองนี้ KMA ก็เช่นเดียวกกับทาง West Point คืออาศัยระบบเกียรติศักดิ์ (Honor System) เป็นแกนกลางของการฝึกฝนความเป็นผู้ใหญ่ ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน มีวินัย มีความรับผิดชอบ ไม่โกหก ไม่โกง ไม่ปกปิดสิ่งที่ผู้อื่นกระทำผิด (“The Cadet Honor Code” from West Point was adopted to KMA as well. A formalized statement is “a cadet will not lie, cheat, steal, or tolerate those who do”. This social protocol system can shape up the standard ethics expected of cadets.)[52] และยังต้องการใช้ระบบนี้ในการฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อยรู้จักบริหารจัดการตนเองในด้านต่างๆ อย่างเหมาะสมภายใต้เวลาที่จำกัด[53] และที่สำคัญคือ นักเรียนมีความพร้อมในชั้นเรียน แม้อาจมีการหลับบ้าง แต่มีการออกแบบที่ยืนเรียนอยู่ท้ายห้องชั้นเรียน หากนักเรียนรู้สึกง่วงนอนก็สามารถไปยืนเรียนได้[54] ซึ่งการออกแบบที่ยืนเรียนนี้ถือเป็นลักษณะเด่นของ KMA ที่ไม่มีใครเหมือน[55]

ตารางการฝึกของนักเรียนนายร้อยและการพูดคุยกับนายทหารปกครอง (ของระบบหอพัก) และนักเรียนนายร้อยไทยและเกาหลีใต้ เมื่อวันที่ 14, 17 มิถุนายน 2559

[50] ข้อมูลจากการบรรยายสรุป วันที่ 14 มิถุนายน 2559 และในเรื่องนี้ทาง KMA ถือเป็นเรื่องใหญ่เช่นเดียวกับทาง West Point คือมุ่งให้นักเรียนนายร้อยปฏิบัติตามระบบนี้อย่างจริงจัง ดังส่วนหนึ่งจะสะท้อนผ่านคู่มือของ KMA เช่น The cadet life at KMA is unique in the sense that it is a process for a cadet to internalize soldierly qualities in himself or herself through living in a special environment only existing at KMA. The core of KMA’s special educational surrounding is its discipline established through a system called Character Development. Through this process, the cadets develop the basic set of mind, which consists of the ability and willingness to engage in cooperation, service and sacrifice and to contribute to the organization. This system, however, does not exist to control the cadets, but rather to allow them a maximum freedom to govern themselves within the system. *2016-2019 Korea Military Academy English Hand Book*, (Korea Military Academy, 2016), 63.

[51] Military training system between cadets can be ordered between each leadership company but not allowed after 8 pm. Also, the company leaders look after and advise their junior for what to Do’s and Don’ts. ข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยเกาหลีและไทย และนายทหารปกครองของหอพัก เมื่อวันที่ 14, 17 มิถุนายน 2559

[52] เช่น Practical Goals ที่ KMA กำหนดสำหรับนักเรียนมี 5 ข้อ ได้แก่ (1) A cadet always tells nothing but the truth. (2) A cadet’s actions are always fair and square. (3) A cadet always lives up to his or her words. (4) A cadet is never a profiteer. (5) A cadet always takes responsibilities for his or her words and actions. *2016-2019 Korea Military Academy English Hand Book*, (Korea Military Academy, 2016), 65.

[53] นักเรียนมีเวลามากพอสำหรับการฝืนฝนภาควิชาการ เช่น การทำการบ้าน การอ่านหนังสือหรือการทำรายงานในวิชาต่างๆ รวมทั้งการทำงานวิจัยในชั้นปี 4 (senior projects) จากการพูดคุยสอบถามอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับนักเรียนนายร้อยทั้งไทยและเกาหลีใต้ในทุกชั้นปีจำนวน 8 นาย (ชั้นปีละ 2 นาย) เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2559 และชั้นปี 4 จำนวน 15 นาย ในวิชาประวัติศาสตร์สงคราม เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2559

[54] With an everyday physical training in the late afternoon, some cadets are tired in class, there is a blackboard and standing stage for cadets to fresh up themselves during class. The cadets will stand up at the standing stage by themselves or professor’s order. การออกแบบนี้และลักษณะของห้องเรียนจริงที่ผู้วิจัยมีโอกาสไปดูทั้งห้องเรียนที่มีการสอนจริงและห้องว่าง พบว่าในแต่

ที่สำคัญคือ ระบบเกียรติศักดิ์ยังถูกนำมาใช้ในขั้นตอนของการสอบด้วย (Proctor less Test) เข้าใจว่าระบบนี้คงใช้ตามทาง West Point เช่นกัน คือการสอบในห้องเรียนของ KMA ทุกครั้งจะปล่อยให้นักเรียนนั่งสอบภายในห้องโดยลำพัง โดยไม่ต้องมีอาจารย์/นายทหาร/คนอื่นๆ คุมสอบ “All the quizzes and examinations performed by the cadets are done without a proctor so that cadets can cultivate a high sense of honor and moral character.”[56] ในระบบนี้ผู้วิจัยเคยได้ยินจากนักเรียนนายร้อย ผู้บริหารและอาจารย์ที่ West Point มาก่อนในช่วงที่ไปเก็บข้อมูลภาคสนามที่นั่นเมื่อต้นปี 2559 แต่ไม่เคยพบเห็นของจริงหรือเป็นช่วงที่นักเรียนนายร้อยมีการสอบ และในครั้งไปเก็บข้อมูลที่ KMA จึงได้พบจริง คือในห้องสอบ นักเรียนนายร้อยต่างนั่งประจำแต่ละที่นั่งซึ่งห่างกันพอควร และทำข้อสอบไปเรื่อยๆ เมื่อทำข้อสอบเสร็จแล้ว จึงไปส่งให้กับอาจารย์ที่ห้องพักหรือที่อื่นๆ ก็ได้ ตามที่ตกลงหรือกำหนดไว้กับอาจารย์[57]

การฝึกฝนของ KMA ในเรื่องนี้ถือว่า สุดยอดมากและกลายเป็นเรื่องปกติของ KMA แล้ว ผู้วิจัยจึงได้สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม ทั้งจากอาจารย์ของ KMA อาจารย์ของ Hanyang Univesity และฝ่ายบริหารของ Korea National Defense Univesity เพื่อทำความเข้าใจจากมุมกว้างว่า ในการสอบระดับมัธยมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยพลเรือนมีลักษณะแบบนี้หรือไม่ ได้รับคำตอบว่า มีเพียงเฉพาะ KMA เท่านั้น นอกจากเรื่องการสอบแล้ว ทาง KMA ยังใช้ระบบนี้ในอีกหลายเรื่อง เช่น การซื้อของกิน กาแฟหรือขนม จากร้านเล็กๆ ภายใน KMA ก็เช่นกัน คือไม่มีคนขายอยู่ประจำ คนซื้อจะจ่ายเงินเอง และรับของตามที่จ่ายไป และผู้วิจัยก็เคยไปใช้บริการลักษณะเช่นนี้เช่นกันในร้านกาแฟ ภายใน KMA เมื่อวันที่ 14 และ 17 มิถุนายน 2559 และได้รับคำตอบเพิ่มเติมจากนายทหารประสานและอาจารย์ผู้สอนภาควิชาการว่า กองทัพต้องการสร้างเรื่องนี้ให้เกิดกับนักเรียนนายร้อยอย่างจริงจัง เพื่อให้ทหารเป็นผู้นำหรือเป็นแบบอย่างต่อไปในสังคม

ละห้องเรียนมีเพียง 1 แถวสำหรับยืนเรียนได้ 4 คน และห้องที่มีการสอนจริงก็มีนักเรียนนายร้อยยืนเรียนเพียง 1-2 คนเท่านั้น ในเรื่องนี้ผู้วิจัยคิดว่า การหลับในห้องเรียนของ KMA ไม่น่าจะมีมากหรือเป็นปัญหาใหญ่แบบของ CRMA

[55] ที่ West Point ถ้าอาจารย์เห็นใครหลับ ก็จะบอกให้นักเรียนคนนั้นยืน โดยลุกขึ้นยืนจากเก้าอี้ที่นั่ง และเมื่อเวลาผ่านไปสักพักอาจารย์จะให้นั่งในที่เดิม (ไม่มีที่ยืนเรียนอยู่ด้านหลังของชั้นเรียน) ในชั้นเรียนที่คณะวิจัยมีโอกาสเข้าฟังที่ West Point พบว่ามีเพียงห้องเดียวที่นักเรียนหลับ และอาจารย์สั่งให้ยืนและนั่งอยู่ 2-3 ครั้ง จนหมดชั่วโมงเรียน อนึ่งการเข้าฟังชั้นเรียนในห้องนี้เป็นไปในลักษณะที่ไม่ได้นัดล่วงหน้า เนื่องจากมีเวลาในช่วงนั้นพอดี คือวิชา Principles of Economices (SS 201) สอนโดย Maj. Thomas (TJ) Menn, Department of Social Sciences, วันที่ 3 มีนาคม 2559 นักเรียนนายร้อยที่หลับและถูกอาจารย์สั่งให้ลุกยืน-นั่งอยู่ 2-3 ครั้งนี้ เป็นนักเรียนนายร้อยหญิง ดูจากสีหน้าและท่าทางแล้ว ผู้วิจัยรู้สึกได้ว่า เธอมิได้ตั้งใจจะมาหลับในชั้นเรียน ไม่เหมือนนักเรียนนายร้อยไทยส่วนมาก แต่อาจเพราะไม่สบาย/ป่วยหรือจากฤทธิ์ยาที่ทานมากกว่า ผู้วิจัยนั่งอยู่ตรงข้ามกับนักเรียนนายร้อยหญิงผู้นี้ (ที่นั่งเรียนแบบตัวยู) และไม่มีโอกาสเข้าไปทักทายเธอหลังหมดชั่วโมงเรียน ได้แต่ส่งยิ้มให้กำลังใจ เพราะต้องรีบออกจากห้องเรียนเพื่อไปพบปะอีกรายการหนึ่ง

[56] *2016-2019 Korea Military Academy English Hand Book*, (Korea Military Academy, 2016), 66.

[57] ที่ West Point อาจารย์จะนั่งรออยู่นอกห้องสอบ และคอยรับข้อสอบเมื่อนักเรียนทำเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้ถามเพิ่มตามจากนักเรียนนายร้อยไทยและเกาหลีใต้ว่า มีผู้กระทำผิดไหมในระบบการสอบเช่นนี้ ได้รับคำตอบว่ามีบ้าง เช่นถามกัน แต่น้อยมาก เพราะทุกคนรู้กฎระเบียบนี้ดี และเมื่อทำแล้วจะถูกลงโทษอย่างหนัก คือให้ออกจาก KMA สถานเดียว

ภายหลังกลับจากเกาหลีใต้แล้ว ผู้วิจัยยังคงประทับใจเรื่องนี้ จึงได้นำมาเล่าสู่ให้นักเรียนนายร้อยไทยฟังเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในวิชาประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา (HI 5106) ซึ่งเป็นวิชาเลือกเสรีของชั้นปี 4 มีนักเรียนนายร้อยลงเรียน 34 นาย เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2559 ในหัวข้อความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา เรื่อง “ช้างกับพญาอินทรี: ไทยกับสหรัฐอเมริกา” และได้พูดคุยกับนักเรียนว่า หากจะนำระบบนี้มาใช้ในโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จะเป็นไปได้หรือไม่ อย่างไร

ประเด็นนี้มีนักเรียน 2 นายได้ตอบว่า ได้ แต่มีเงื่อนไขคือ “ถ้ามีการเอาจริง” หรือ “อาจต้องอาศัยเวลา” ในประเด็นนี้ พลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงประทับฟังการบรรยายในชั้นเรียนครั้งนี้ด้วย พระองค์ทรงเสริมว่าทรง “พบเห็นลักษณะเช่นนี้ในเมืองเล็กๆ ในสหรัฐอเมริกาเช่นกัน คือมีร้านค้าขายของทั่วไป ผู้ซื้อจะหยิบของและจ่ายเงินเอง โดยไม่มีคนขายอยู่ประจำ” และรับสั่งถึงเรื่องนี้ว่า “เป็นวัฒนธรรมที่ดี แต่ไม่ทราบว่าจะฝึกอบรมกันอย่างไร”[58]

ควรกล่าวไว้ในที่นี้ว่า การเรียนการสอนวิชาเลือกเสรีนี้ (จำนวน 3 หน่วยกิต มีการเรียนการสอน 3 ชั่วโมง/ครั้ง) มิใช่เพียงการบรรยายอย่างเดียว แต่มีลักษณะเน้นประเด็นทางประวัติศาสตร์หรือการหยิกยกประเด็น/เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องมาสู่นักเรียนนายร้อย ทั้งนี้ก็เพื่อฝึกหัดให้ผู้เรียนคิดและร่วมแสดงความเห็นต่างๆ ต่อเนื้อหาใน 2 คาบแรก จากนั้นในคาบสุดท้ายจะให้นักเรียนนายร้อยร่วมถกเถียงในเชิงวิชาการ โดยอาจารย์ผู้สอนในแต่ละหัวข้อจะเป็นผู้กำหนดประเด็นและมอบหมายการบ้านให้นักเรียนนายร้อยเตรียมตัวมาล่วงหน้า

ในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการให้นักเรียนนายร้อยใช้ความรู้ที่มีอยู่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของ CRMA ที่พยายามตามแบบของ West Point มานาน แต่ยังคงไม่ประสบความสำเร็จตามต้นแบบ ได้ศึกษาและเรียนรู้ว่า ระบบและการผลิตทหารอาชีพของต้นแบบมีลักษณะอย่างไร และไทยจะปรับเปลี่ยน CRMA จากที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน ได้หรือไม่ มากน้อยเพียง เพื่อให้ได้ผลผลิตตามต้นแบบคือ ทหารอาชีพที่มีลักษณะทหหารวิชา/ทหารปัญญาชน ผู้วิจัยจึงได้มอบหมายให้นักเรียนนายร้อยอ่านบทรายงานผลการเก็บข้อมูล ณ โรงเรียนนายร้อยของสหรัฐอเมริกา 3 แห่ง ในชื่อเรื่อง “ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกากับปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพ” และให้นักเรียนนายร้อยทุกนายตอบคำถามในแบบสอบถาม[59] และนำข้อคิดเห็นต่างๆ มาร่วมถกเถียงในคาบสุดท้ายของการเรียนในครั้งนี้

---

[58] ผู้สนใจสามารถฟังบันทึกการเรียนการสอนครั้งนี้และครั้งอื่นๆ ได้จากห้องสมุดของกปศ. สกศ. รร.จปร.

[59] แบบสอบถามนี้มี 4 หัวข้อใหญ่ (1) เป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับนักเรียนนายร้อยผู้ตอบ และเน้นเรื่องการอ่านหนังสือมีเวลามากน้อยเพียงใด และประเภทหนังสือที่อ่าน (2) เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาของระบบการเรียนการสอนปัจจุบัน (3) เป็นด้านการเรียนกับนักศึกษาพลเรือนในมหาวิทยาลัย นักเรียนต้องการหรือไม่ และ (4) เป็นระบบการเรียนการสอนของ CRMA ในอนาคตควรมีลักษณะอย่างไร แบบไหน ซึ่งส่วนหนึ่งผู้วิจัยได้ถามความเห็นของนักเรียนนายร้อยชอบการเรียนการสอนแบบไหนจาก 3 แบบจำลองคือ (1) แบบปรับเล็ก (S) คือยังคงเรียนแบบเดิมใน CRMA (2) แบบกลาง (M) คือไปเรียนกับมหาวิทยาลัยพลเรือนหลังจากจบหลักสูตรทหาร และ (3) แบบใหญ่ (L) แบบเอกชน

นักเรียนนายร้อยได้ส่งข้อคิดเห็นและแบบสอบถามกลับให้ผู้วิจัยอย่างดี แต่เนื่องจากมีเวลาจำกัดและนักเรียนนายร้อยไม่ได้แสดงความคิดเห็นมากนัก แต่เห็นตรงกันว่า การเป็นทหารอาชีพตามแบบของสหรัฐอเมริกา (West Point) ต้องมีความรู้ โดยการอ่านหนังสือและสนใจเรียนในชั้นเรียน/ไม่หลับในชั้นเรียน ในประเด็นนี้ พลเอกหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงประทับฟังการถกเถียงในชั้นเรียนด้วย พระองค์ทรงเสริมว่า “มีข้อคิดจากอาจารย์ของโรงเรียนตำรวจชายแดน ที่ได้เน้นให้นักเรียนฟังเสมอว่า นักเรียนต้องอ่านหนังสือ เพื่อจะได้มีความรู้ เพราะการมีความรู้เป็นสิ่งจำเป็นในโลกสมัยใหม่แบบโลกาภิวัตน์” [60]

ที่จริงแล้ว การมีความรู้ มีความซื่อสัตย์และความมีวินัยในตนเองของนักเรียนนายร้อยถือเป็นวัฒนธรรมที่ดี และมีประโยชน์มิใช่เพียงในระดับองค์การหรือกองทัพเท่านั้น หากยังส่งผลในระดับกว้างทั่วทั้งสังคม แต่การสร้างวัฒนธรรมที่ดีนี้ มิใช่เรื่องง่ายและต้องใช้เวลา นอกจากนี้ยังต้องผ่านการฝึกอบรมอย่างจริงจัง และในระบบการผลิตทหารของไทย (CRMA) ก็สามารถทำได้เช่นเดียวกับ KMA หากมีการนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังนั้นความสำเร็จของ KMA จึงมิใช่เพียงการตามแบบอย่างในกรอบใหญ่หรือเปลือกนอกเท่านั้น แท้จริงแล้วต้องเข้าใจเข้าถึง “จิตวิญญาณ” หรือเนื้อในเชิงปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบ West Point คืออะไร จึงจะพัฒนาระบบและการผลิตทหารให้เป็นทหารอาชีพที่มีลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชนได้

ปัญหาใหญ่ของเรื่องนี้คือ จะเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาระบบ West Point ในไทยให้สำเร็จได้อย่างไรนั้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดมุมมองเรื่องแนวทางแก้ไขจุดอ่อนของไทยสมัยปัจจุบัน อาจมิใช่เพียงการเน้นย้ำเฉพาะด้านหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบการรับอาจารย์ และห้องสมุด/แหล่งค้นคว้าที่ทันสมัยเท่านั้น เพราะแม้แต่ละด้านนี้มีความสำคัญมากก็จริง แต่ยังมีอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญกว่า เนื่องจากเป็นเรื่องพื้นฐานหรือมาก่อนด้านอื่นๆ และมักถูกมองข้ามไปเสมอ นั่นก็คือ ตัวตนของนักเรียนนายร้อย ซึ่งสะท้อนผ่านระบบหอพักและระบบเกียรติศักดิ์ กล่าวคือ หากระบบเกียรติศักดิ์ทำงานได้ผลดี คือกฎเป็นกฎหรือมีมาตรฐานเดียว โดยทุกคนได้รับความยุติธรรมจากการอยู่ร่วมกัน มีเหตุมีผลและเคารพซึ่งกันและกัน เช่น หากไม่มีกิจกรรมพิเศษมาแย่งเวลาฝึกฝนภาควิชาการของนักเรียนนายร้อยมากเกินไป หรือไม่มีการซ่อมรุ่นน้องเกินกว่าเหตุเกินกว่าเวลาที่กำหนดไว้ ฯลฯ ย่อมทำให้ระบบหอพักมีประสิทธิภาพไปด้วย และทำให้นักเรียนมีคุณภาพและพร้อมสำหรับภาควิชาการ วิชาทหารและพลศึกษา

อย่างไรก็ตาม การมีระบบเกียรติศักดิ์นั้น อาจยังไม่สำคัญเท่ากับความมีวินัยในตนเองของนักเรียนนายร้อย เนื่องจากโรงเรียนนายร้อยหลายแห่งในยุโรป เช่น ฝรั่งเศสและเยอรมนี ต่างก็ไม่มีระบบเกียรติศักดิ์นี้ แต่นักเรียนนายร้อย/นายทหารนักศึกษากลับมีวินัย และแม้ระบบหอพักของยุโรปจะ

[60] อันที่จริงแล้ว พระองค์ทรงเสริมและแสดงความเห็นต่างๆ อีกหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ผู้สนใจสามารถฟังรายการแลกเปลี่ยนความคิดครั้งนี้ได้จากฝ่ายห้องสมุดของกปศ.สกศ. รร.จปร.

อ่อนตัวกว่าทางสหรัฐอเมริกา แต่ก็มีวินัยสูงไม่ต่างกัน โรงเรียนนายร้อยในทางเอเชียก็เช่นกัน คือบางแห่งไม่ระบบเกียรติศักดิ์ แต่ระบบหอพักก็ทำงานได้ผลดี โดยเฉพาะการสร้างความมีวินัยให้กับนักเรียน

ดังนั้น การมีระบบหรือไม่มีระบบเกียรติศักดิ์นั้น จึงอาจมิใช่ประเด็นใหญ่ในเรื่องการมีคุณภาพของนักเรียนนายร้อย และความพร้อมสำหรับการฝึกฝนอย่างหนักทั้งภาควิชาการควบคู่ไปกับทหารและพลศึกษา หากอยู่ที่การจัดการด้านระบบหอพักมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักบริหารตนเองไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ดังเช่นกรณีของอินโดนีเซียที่จะกล่าวต่อไปก็ไม่มีระบบเกียรติศักดิ์ แต่ระบบการปกครองตนเองของนักเรียนนายร้อยกลับดำเนินไปด้วยดี ในลักษณะที่ไม่ต่างไปจากทางเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาคือ “เคารพพี่ ให้เกียรติเพื่อน คอยเตือนน้อง”

7.5 AKMIL: ระบบผสม/แบบฉบับอินโดนีเซีย

โรงเรียนนายร้อยทหารบก อินโดนีเซีย (AKMIL) ก่อตั้งขึ้นในช่วงใกล้ๆ กับ KMA ในปี 2488 (1945) หรือภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงใหม่ๆ ในเดือนตุลาคม ในชื่อ Yogyakarta Militarie Academie และได้รับอิทธิพลของระบบ West Point ในปี 2490[61] ปีเดียวกับที่ไทยปรับหลักสูตรของโรงเรียนนายร้อยไปตามแบบอย่างของสหรัฐอเมริกา แต่ของอินโดนีเซียต้องปิดไปในปี 2493 ด้วยเหตุผลทางเทคนิค และเปิดใหม่อีกครั้งในสมัยประธานาธิบดี ซูการ์โน เมื่อปี 2500 ต่อมามีการปรับเปลี่ยนหน่วยงานที่รับผิดชอบ หลักสูตรและชื่อโรงเรียนอีกหลายครั้ง จนในปี 2527 ใช้ชื่ออย่างเป็นทางการคือ Indonesian Military Academy หรือ Akademi Militer (AKMIL) และใช้มาจนถึงสมัยปัจจุบัน

แม้ว่า AKMIL มิได้ตามแบบอย่างของ West Point อย่างเต็มรูปแบบ ดังเช่นกรณีของ KMA แต่ AKMIL ก็สามารถผลิตทหารอาชีพตามมาตรฐานของตะวันตกได้อย่างดีเช่นกัน และถือเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของความสำเร็จในการพัฒนาระบบการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก จากการผสมผสานระหว่าง West Point กับยุโรปเข้าด้วยกัน

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของ AKMIL นี้ มีปัจจัยพื้นฐานผลักดันจากสังคมการเมืองภายในของอินโดนีเซีย ในลักษณะคล้ายกับทาง KMA ด้วย กล่าวคือ มาจากความมีวินัยและการเอาจริงของระดับผู้นำทั้งในส่วนของรัฐบาลและกองทัพ ในขณะเดียวกัน สังคมโดยเฉพาะภาคประชาสังคมก็มีส่วนผลักดันอยู่ไม่น้อยเช่นกัน จึงทำให้ทิศทางการผลิตทหารของ AKMIL อยู่ในกระแสเดียวกับทาง KMA เนื่องจากปัจจัยทางสังคมการเมืองในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง

[61] ข้อมูลจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ Col. Dadang, Dean of Indonesian Military Academy, เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559 ในประเด็นนี้ Col. Dadang กล่าวถึงอิทธิพลของ West Point ที่มีต่อ AKMIL ว่า ระบบของ West Point ได้เข้ามามีอิทธิพลและมีบทบาทในช่วงแรก ประมาณปี 1947 (2490) แต่ก็ไม่ได้ตามหลักสูตรและระบบของ West Point ในระยะต่อมา โดยมีการปรับปรุงและพัฒนาให้มีลักษณะเฉพาะของอินโดนีเซีย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับข้อมูลในลักษณะนี้จากการฟังบรรยายสรุปและตอบข้อซักถามจาก Maj. Aqust Jovan Latucousiva และคณะในช่วง 27-30 มิถุนายน 2559

ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ปัจจัยพื้นฐานในความสำเร็จของ AKIML อาจไม่ต่างไปจาก KMA มากนัก หากพินิจบริบทในแนวกว้าง เพราะจุดเปลี่ยนสำคัญ (Turning point) ของ AKMIL คือเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ในปี 2541 (1998) ซึ่งมีผลทำให้รัฐบาลเผด็จการของพลเอกซูฮาโต (Suharto) ต้องหมดอำนาจลง และมีการปฏิรูปการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตย และเมื่อระบอบการเมืองเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยแล้ว การพัฒนาประชาธิปไตยได้ดำเนินไปอย่างมั่นคง ในบริบทเช่นนี้ แน่นอนว่าย่อมมีการปฏิรูปกองทัพไปในตัวด้วย และส่งผลต่อพัฒนาของ AKMIL ไปในทิศทางเดียวกับทางเกาหลีใต้ คือมุ่งผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก และประสบความสำเร็จเช่นเดียวกับ KMA แม้จะมิได้เลือกเส้นทางของ West Point อย่างเต็มตัวก็ตาม

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะมองจากมุมใด ภาพพัฒนาการของ AKMIL กลับไม่มีแนวทางชัดเจนในแบบของ KMA คือมิได้สะท้อนบทบาทและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในฐานะกระแสหลัก แม้จะมีร่องรอยของระบบ West Point อยู่บ้างก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา อินโดนีเซียมิได้เลือกเข้าค่ายโลกเสรีหรือต่อต้านค่ายโลกคอมมิวนิสต์อย่างชัดเจนนัก ในทางตรงข้าม อินโดนีเซียกลับเป็นผู้นำในกลุ่มไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Aligned Movement; NAM) นอกจากนี้ อินโดนีเซียยังได้รับมรดกการฝึกทางทหารจากญี่ปุ่นในสมัยสงครามโลกฯ อีกด้วย จึงส่งผลให้แม้ในระยะแรกจะมีระบบ West Point เป็นแม่แบบ พร้อมเงินทุนสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา แต่เนื่องจากผู้นำในสมัยนั้นคือ ประธานาธิบดีซูการ์โน (Sukarno) มีนโยบายไม่ต้องการผูกพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา จึงส่งผลให้การบริหารกองทัพ รวมทั้งการจัดหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของ AKMIL มีลักษณะผสม คือมีทั้งญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกาและยุโรปในระยะแรก และต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็น “แบบฉบับของอินโดนีเซีย” ตามคำอธิบายของหัวหน้าฝ่ายบริหารทางภาควิชาการหรือ Dean ท่านปัจจุบันคือ Col. Dadang [62]

แบบฉบับของอินโดนีเซียนี้ ตามคำกล่าวของ Col. Dadang, Dean of Indonesian Military Academy, ท่านได้อธิบายไว้โดยย่อคือ มีลักษณะเป็นของตนเองในแง่ที่ว่า มีการนำระบบของ West Point มาเป็นกรอบใหญ่ แล้วใส่ความเป็นยุโรปและอินโดนีเซียซึ่งมีอิทธิพลต่อประชาชนทั่วไป เข้าไปใน

[62] ในเรื่องนี้คณะผู้วิจัยยังไม่ได้รับคำตอบที่ชัดเจน ทั้งผู้นำของอินโดนีเซียและประเทศที่มีบทบาทและอิทธิพลต่อโรงเรียนนายร้อยในแต่ละช่วง จากการบรรยายสรุปของฝ่ายบริหารภาควิชาการ และการพบปะกับหัวหน้าภาควิชาการ (Dean) เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559 ในการพบปะครั้งนี้ Col. Dadang, Dean of Indonesian Military Academy, กล่าวเพียงว่าในระยะแรกสหรัฐอเมริกาได้นำระบบของ West Point มาเสนอและวางหลักสูตรให้ แต่ต่อมาทางกองทัพได้ปรับเปลี่ยนหลายด้าน เพื่อให้เข้ากับความต้องการของอินโดนีเซีย และได้พัฒนาขึ้นเป็นแบบฉบับของตนเองที่ใช้มาถึงปัจจุบัน และจากการบรรยายสรุปของ Maj. Agust Jovan Latucousiua และคณะ และการพบปะอาจารย์หลายท่าน ในช่วงวันที่ 27-30 มิถุนายน 2559 พบรายละเอียดเพิ่มขึ้นว่า AKMIL was found in 1945 by Major General Hartomo. In 1950, there was no teenager who wants to be soldier but some cadets were transmitted to Netherland Military Academy. The Attitude and Behavior system of AKMIL was impacted by Japanese and Dutch at that time. In 1957, some cadets studied at US Army Academy so several changes of curriculum were applied from US Army Academy and adopted to Indonesia factors: geography, demography and social conditions with some revolutions.

เนื้อหาของแต่ละส่วน เพื่อความเหมาะสมในการผลิตทหารให้กับกองทัพ ในขณะเดียวกันก็เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและ/หรือท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาคด้วย ทั้งนี้เพราะข้อสำคัญในการผลิตทหารของ AKMIL มีหลักการและเป้าหมายคือ “Professional Officers and Loved by the People” ตามหลักการและเป้าหมายนี้ นอกจากจะสร้างทหารอินโดนีเซียให้มีลักษณะทหารอาชีพ (a professional officers) แล้ว ยังเป็นทหารที่เป็นที่รักของประชาชน (and loved by the people) อีกด้วย[63]

การผลิตให้นักเรียนนายร้อยเป็นทหารอาชีพและเป็นที่รักของประชาชนนั้น ถือเป็นปรัชญาและหัวใจของ AKMIL และเป็นแบบฉบับของอินโดนีเซียก็จริง แต่แท้ที่จริงแล้ว การฝึกอบรมทหารภายใต้แนวคิดนี้ อาจไม่ต่างไปจากเป้าหมายในการผลิตของเกาหลีใต้ สหรัฐอเมริกาและยุโรปมากนัก เพราะไม่ว่าจะเป็นการผลิตเพื่อเป็นทหารที่ดีและพลเมืองที่ดีไปในตัวด้วย หรือ “พลเมืองในเครื่องแบบ” ของเกาหลีใต้, “นักวิชาการในเครื่องแบบ” หรือ “citizen-soldiers” (พลเมืองพร้อมรบ) หรือคือ ทหารอาชีพที่มีความรู้และสามารถออกไปทำงานสนองตอบทั้งกับกองทัพและสังคมได้ ตามแบบของสหรัฐอเมริกา และการสร้างทหารอาชีพที่มีความรู้ มีระเบียบวินัย และมีน้ำใจ ตามแบบของยุโรป โดยเฉพาะฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลีนั้น ต่างสามารถนำมาจัดอยู่ในกลุ่มแนวคิดใหญ่เดียวกันนี้ได้คือ การสร้างให้เป็นทหารอาชีพที่มีลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชน แต่อินโดนีเซียมีรูปแบบ หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนต่างกันในอีกแบบหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะทั่วไปที่เหมือนกัน แต่ก็มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกันในรายละเอียด กล่าวคือ

โดยทั่วไปแล้ว AKMIL มีหลักสูตร 4 ปี โดยรับผู้สมัครจบจากระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.6 ของไทย) และมีระบบการเรียนการสอนแบบเรียนรวม คือเรียนทั้งภาควิชาการและทหารไปพร้อมๆ กันตลอดหลักสูตร เช่นเดียวกับทางเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกา แต่การศึกษาในระบบ 4 ปีนี้กลับคล้ายไปทางฝรั่งเศสและเกาหลีใต้ (โดยเฉพาะนับตั้งแต่หลังปี 2555 เป็นต้นมา เมื่อ KMA มีการใช้ระบบ a joint education of the Army, the Navy and the Air Force Academies) กล่าวคือ นักเรียนนายร้อยของอินโดนีเซียจะเรียนกับโรงเรียนเตรียมทหาร 1 ปี (ใช้หลักสูตรของกระทรวงกลาโหม เน้นการฝึกทางทหาร พลศึกษา และการปลูกฝังอุดมการณ์และวิชาประวัติศาสตร์) จากนั้นจึงเรียนต่อกับโรงเรียนนายร้อย (AKMIL) อีก 3 ปี (หลักสูตรของกองทัพบก เน้นภาควิชาการ) แต่อยู่ในระดับปริญญาตรีเท่านั้น[64]

---

[63] The vision; “Create the Indonesian Military Academy as a center of excellence whose outcome will become a professional officers and loved by the people” หรือ AKMIL’s vision is “Professional Officers and Loved by the People”.จากการบรรยายสรุปของนายทหารฝ่ายบริหารภาควิชาการ และการพบปะกับผู้อำนวยการส่วนการศึกษา (Dean) ของ AKMIL เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559

[64] ข้อมูลจากการพบปะพูดคุยกับผู้อำนวยการและอาจารย์ฝ่าย R & D เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน และการฟังบรรยายสรุปจากฝ่ายบริหารภาควิชาการ เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559 “At the first year, cadets from Army, Navy and Air Forces are integrated and studied together at “Central Indonesia Armed Forced Academy” for military academic, military training military doctrine, and basic humanity and history education. After that, they choose their branch for their career in order to study at the right and straight major in their field and career path.”

นอกจากนี้ การศึกษาในระบบ 4 ปีของ AKIML ยังมีส่วนคล้ายกับทางอิตาลีอีกด้วย ในแง่ที่ว่า มีการเลือกเหล่าทหารก่อน (เมื่อจบปี 1 ที่ AKMIL) แล้วจึงไปเรียนภาควิชาการในสาขาต่างๆ ที่ตรงกับเหล่าทหาร (ในปีที่ 2-3 ของ AKMIL)[65] ระบบนี้แตกต่างไปจากระบบของสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ เพราะทางสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ (รวมทั้งของไทย) ให้นักเรียนนายร้อยเลือกเอกสาขาภาควิชาการก่อน เมื่อจบแล้วจึงไปเลือกเหล่าทหาร ในระบบนี้นักเรียนนายร้อยอินโดนีเซียและของอิตาลี มีโอกาสเลือกสาขาภาควิชาการน้อยกว่าทางสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้[66]

สำหรับนักเรียนอินโดนีเซียมีสาขาวิชาเอกเพียง 5 สาขาเท่านั้น[67] แต่ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการใน 5 สาขาของ AKMIL นี้ มิได้แยกส่วนไปขึ้นอยู่กับมหาวิทยาลัยทหารแบบของเยอรมนี และมิได้โอนไปขึ้นอยู่กับมหาวิทยาลัยพลเรือนแบบโรงเรียนทหารรวมเหล่าของอิตาลี หากแต่ AKMIL จัดการเรียนการสอนภาควิชาการเอง เช่นเดียวกับทาง West Point และ KMA และมีระบบการรับอาจารย์พลเรือนมาสอน รวมทั้งยังมีการเชิญอาจารย์จากมหาวิทยาลัยมาสอนใน AKMIL อีกด้วย โดยเฉพาะในสาขาที่ขาดแคลน/วิชาใหม่ๆ ที่จำเป็นสำหรับทหารในการทำความเข้าใจปัญหาของอินโดนีเซียสมัยปัจจุบัน เช่น แนวทางสันติวิธี (Conflict and Negotiation)

อันที่จริงแล้ว ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการของ AKIML มิได้แตกต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกา ยุโรปและ KMA กล่าวคือ ยังเน้นแบบพลเรือนและระบบอาจารย์มาจากทั้งฝ่ายพลเรือนและทหาร แต่ของ AKMIL มีสัดส่วนของอาจารย์พลเรือนสูงสุด คือ 60-70 % ส่วนอาจารย์หมุนเวียนจากนายทหารรุ่นหนุ่มจากกองทัพมีเพียง 30 % “The Civilian Servant (10%) and Civilian Officer (60%) become instructors at AKMIL. Professional instructors as rotating professors; ranking from Captain to LT.Col (30%) who are the best officers in the Army come to teach and instruct cadets how to live and be a ‘Professional Officer’ for 2-3 years.” และอาจารย์หมุนเวียนนี้มีลักษณะคล้ายทาง West Point คือเป็นทหารที่เก่งของแต่ละหน่วยในกองทัพ หลังจากนั้นมีสองทางเลือกเช่นกัน “The rotating professors will also be promoted in the Army and go to Commander Staff College

---

[65] For example, the cadets who choose Infantry, Armored Forces and Filed Artillery study Defense Management. For Administration and Support, they study Defense Administrative. For Army Engineer, Ordnance and Army Aviation, they study Defense Engineer. For Engineering and Topography, they study Defense Electrical Engineering. For Air Defense Artillery and Army Artillery, they study Civil Engineering. At the fourth year, the cadets study special Army to be ready to serve on their unit. จากการพบปะกับนักเรียนนายร้อยอินโดนีเซีย ชั้นปี 4 จำนวน 5 คน เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2559 และการบรรยายสรุป เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559

[66] นักเรียนนายร้อยเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาเลือกเอกสาขาวิชาได้มากมายและหลายหลายเช่นเดียวกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยพลเรือน โดย KMA มี 30 สาขาให้เลือก ส่วน West Point มี 37 สาขาให้เลือก

[67] ได้แก่สาขา (1) Defense Management (Infantry, Armored, Field Artillery) (2) Defense Administration (Administration support corps) (3) Defense Engineering Machinery (Ordnance, Army Aviation) (4) Defense Civil Engineering (Engineer, Topography) และ (5) Electrical Engineering Defense (Air Defense Artillery, Army Aviation)

and then position at each Unit in the Army, but most of them would spend their soldier life at AKMIL."[68] และจุดมุ่งหมายของการเน้นการเรียนการสอนแบบพลเรือนนี้ ก็เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนนายร้อยมีความรู้ทางวิชาการทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยพลเรือนนั่นเอง

นอกจากเรื่องความก้าวหน้าและทันสมัยในทางวิชาการแล้ว ระบบการเรียนการสอนของ AKIML ยังมีความเข้มข้นไม่ต่างไปจากทาง KMA หรือสหรัฐอเมริกาและยุโรป ที่ทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ เนื่องจากมีหลายตัวแปรสนับสนุนและเอื้ออำนวยอย่างดียิ่ง เช่น การมีห้องเรียนขนาดเล็กและเน้นการถกเถียง "Most social sciences classes are separated into 3-4 groups for cadets' discussion. Science classes are taught by using PowerPoint and white board."[69] และนักเรียนนายร้อยก็พร้อมสำหรับการเรียนในชั้นเรียน การหลับอาจมีบ้าง แต่ทุกคนถือเป็นเรื่องที่ไม่ควรทำอย่างยิ่ง เพราะมีการอบรมและสอนกันมาอย่างจริงจังจากรุ่นพี่ "The cadets stand up or push up by themselves when they fall as sleep in class. This responsibility was taught by the senior."[70] และที่สำคัญคือ การวัดผลการศึกษามีการเอาจริง คือสอบตกเป็นตก "Only 2 chances of each subject's examination can be taken, otherwise, the cadets have to repeat in class. No cheating at AKMIL for such a long time because one was dispelled."[71]

ในขณะเดียวกัน AKMIL ยังมีความเป็นอินโดนีเซียรวมอยู่ในระบบของ West Point และยุโรปนั้นด้วย กล่าวคือ AKMIL มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป ทั้งเรื่องใหญ่ระดับโครงสร้างบริหาร ไปจนถึงเรื่องเล็กๆ เช่น ในด้านระบบการเรียนการสอนและอาจารย์นั้น ระบบของ AKMIL มีความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยพลเรือนมากกว่าของ West Point แต่ยังไม่เต็มขั้นตามแบบของอิตาลีและเยอรมนี และระบบหอพักซึ่งแม้ไม่มีระบบเกียรติศักดิ์อย่างเป็นทางการ แต่นักเรียนนายร้อยมีการปกครองตนเองด้วยดี และพร้อมสำหรับการฝึกฝนภาควิชาการและทหาร คือระบบหอพักของ AKMIL มีลักษณะคล้ายกับทางฝรั่งเศสมากกว่าของ West Point แต่นักเรียนนายร้อยในชั้นปี 2-4 ยังคงอยู่ห้องพักรวม ไม่ได้พักห้องเดี่ยวแบบของ Saint-Cyr

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติความสัมพันธ์ในหมู่นักเรียนนายร้อยด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นรุ่นพี่รุ่นน้องและเพื่อนร่วมรุ่น มักเป็นไปในลักษณะ "เคารพพี่ ให้เกียรติเพื่อน คอยเตือนน้อง" จึงไม่ต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกาและยุโรปมากนัก คือมีความสัมพันธ์ฉันท์มิตรหรือแบบเพื่อนทั่วไปในสังคม เพราะไม่มี

[68] ข้อมูลจากการบรรยายสรุป วันที่ 30 มิถุนายน 2559

[69] ข้อมูลจากทั้งนักเรียนนายร้อยและอาจารย์ รวมทั้งฝ่ายบริหารของ AKIML

[70] ข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยทั้ง 5 คน ซึ่งทุกคนอยู่ชั้นปี 4 และเป็นนักเรียนปกครองระดับหัวหน้านักเรียนและระดับหัวหน้ากองพันของกรมนักเรียนนายร้อย และทุกคนกล่าวถึงประเด็นนี้อย่างจริงจังว่า ในระบบหอพักมีการอบรมเรื่องการเรียนในชั้นเรียนต้องตั้งใจเรียน ถือเป็นเกียรติและหน้าที่สำคัญของการเป็นนักเรียนนายร้อยที่ดี

[71] ข้อมูลจากทั้งนักเรียนนายร้อยและอาจารย์ รวมทั้งฝ่ายบริหารของ AKIML

การสร้างกฎระเบียบในการบังคับรุ่นน้องอย่างเข้มงวดในแบบของ CRMA เนื่องจากในระบบหอพักของ AKMIL ไม่มีการซ่อม/ลงโทษรุ่นน้องเกินกว่าเหตุ ไม่มีการช่วยเพื่อน/พี่น้องไปในทางที่ผิด ในทางตรงกันข้ามรุ่นพี่กลับมักอบรมสั่งสอนรุ่นน้องให้ตั้งใจเรียน เช่น การหลับถือเป็นเรื่องสำคัญที่ไม่ให้เกียรติครูอาจารย์ และที่สำคัญคือ มีการนำหลักปัญจศีล (Pancasila) หลัก 5 ประการที่เป็นปรัชญาแห่งรัฐของอินโดนีเซียสมัยประธานาธิบดีซูการ์โน มาเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ของทหาร และเป็นหลักการสำคัญของนักเรียนนายร้อยและทหารในกองทัพ ที่ทุกคนต้องยึดเป็นหลักสำคัญของการเป็นทหารอาชีพ[72] และเรื่องหลังนี้ถือเป็นลักษณะเด่นที่แตกต่างไปจากทาง West Point และเกาหลีใต้

นอกจากนี้ โรงเรียนนายร้อยทหารบกของอินโดนีเซียยังมีความก้าวหน้ากว่าไทยและอยู่ในส่วนใหญ่ของอาเซียนด้วยกัน คือมีการรับนักเรียนนายร้อยหญิงเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาและยุโรป โดยเริ่มเปิดรับในปี 2556[73] ปัจจุบันมีนักเรียนหญิง 16 คน แต่มีข้อกำหนดในการเลือกเหล่า/หน่วยทหาร และระบบหอพักต่างกัน เช่น ไม่อนุญาตให้นักเรียนหญิงเลือกลงหน่วยรบได้ นักเรียนหญิง 2 คนที่คณะผู้วิจัยได้พบปะอยู่ชั้นปี 4 คนหนึ่งเลือก Army Aviation Corps และอีกคนเลือก Army Signal Corps ในขณะที่นักเรียนชายชั้นปี 4 ที่ได้พบปะทั้ง 3 นายต่างเลือก Infantery (เหล่าทหารราบ)[74] นอกจากเรื่องการเลือกเหล่าที่ยังไม่ได้เป็นไปตามหลักสากล เช่นเดียวกับสหหรัฐอเมริกาและยุโรปแล้ว ในเรื่องระบบหอพักก็เช่นกัน คือนักเรียนหญิงต้องแยกหอพักไปอยู่อีกอาคารหนึ่ง[75]

---

[72] Seven value of Indonesian soldier และสะท้อนผ่าน Aims of the education are to be a Soldier of Sapta Marga which is 1) our Citizen of the Republic of Indonesia which Bersendikan Pancasila 2) We Patriot Indonesia, supporter and defender of the State Ideology is responsible and knows no surrender 3) We Warrior Indonesia, which is devoted to God Almighty, and advocates honesty, truth and justice 4) We are Indonesian National Armed Forces, State and Nation is Bhayangkari Indonesia 5) We are Indonesian National Armed Forces, uphold discipline, submissive and obedient to the leadership and uphold the attitude and honor 6) We are Indonesian National Armed Forces, prioritizing heroism in the performance of duty, and always ready to devote to the State and the Nation 7) Our Indonesian National Armed Forces, loyal and keeping promises and the Soldier's Oath.

[73] In 2015, AKMIL started to accept female cadets by following Police Academy.

[74] คณะผู้วิจัยได้พบปะและพูดคุยกับนักเรียนนายร้อยชายและหญิง รวม 5 คนนี้ เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2559 และผู้วิจัยยังได้เล่าให้นักเรียนนายร้อยกลุ่มนี้ฟังว่า ทางสหรัฐอเมริกาและยุโรปนักเรียนหญิงมีความเท่าเทียมกับทุกชาย คือเลือกได้ทุกเหล่าและออกหน่วยรบได้ และอยู่หอพักในอาคารเดียวกับผู้ชายได้ โดยห้องพักอาจอยู่ติดกับห้องพักของนักเรียนชายก็ได้ และที่สำคัญคือนักเรียนนายร้อยและหญิงสามารถคบกันในลักษณะแฟนกันได้ด้วย แต่มีข้อกำหนดห้ามแสดงออกในเชิงชู้สาว เช่น กอด จูบ จับมือถือแขน ฯลฯ ในระหว่างอยู่ที่โรงเรียนหรือในเครื่องแบบนักเรียน นักเรียนนายร้อยทั้งชายและหญิง 5 คนนี้ฟังด้วยความสนใจ แต่ไม่มีความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องระบบหอพักของ AKMIL รวมทั้งเรื่องการเลือกเหล่าของทหารหญิง โดยเฉพาะควรจะต้องมีการปรับหรือไม่ อย่างไร ดูเหมือนพวกเขาพอใจ/เกรงใจนายทหารปกครองที่นั่งฟังอยู่ด้วย

[75] มีข้อกำหนดห้ามนักเรียนนายร้อยชายเข้าอาคารของนักเรียนนายร้อยหญิง แต่นักเรียนนายร้อยหญิงสามารถไปอาคารของหอพักชายได้ แต่มิใช่สองต่อสอง และเท่าที่ทราบจากการฟังฝ่ายบริหาร อาจารย์ นายทหารปกครองและนักเรียนนายร้อยทั้งชายและหญิง ยังไม่เคยมีปัญหาการละเมิดทางเพศเกิดขึ้นใน AKMIL โดยภาพรวมจากข้อมูลที่ได้รับมาทั้งนักเรียนนายร้อย อาจารย์และฝ่ายบริหาร ก็คือ “Female cadets live in different barracks from male cadets. All the training and activities are the same as male cadets, however, some criteria are a bit different. They can work as a pilot or in communication branch. Date between male and female cadets is not allowed.”

ที่สำคัญคือ ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการของ AKMIL จะเปิดกว้างในเรื่องการให้ความรู้ทางการเมืองกับนักเรียนนายร้อย โดยเฉพาะการปกครองระบอบประชาธิปไตย และบทบาทและหน้าที่ของทหารในระบอบประชาธิปไตยอย่างชัดเจน และปัจจัยหลักที่ทำให้มีการเปิดกว้างและทำให้การเรียนการสอนในเรื่องนี้มีความชัดเจนมากกว่าที่ผ่านมา ในระบบเดิมในสมัยของประธานาธิบดี พลเอกซูฮาร์โตนั้น กล่าวได้ว่ามีส่วนสำคัญมาจากหลังเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่ในปี 2541 (1998) โดยตรง และผลกระทบนี้ก็เป็นที่รับรู้กันของ AKMIL

ดังส่วนหนึ่งของการบรรยายสรุปและการพบปะฝ่ายบริหารและอาจารย์ มีประเด็นผลกระทบจากเหตุการณ์เมื่อปี 2541 เสมอ เช่น In 1998, with the “National Acts” for military operation for war and other than war in order for military to support local and civilian government. The government changed military’s doctrine through education and new curriculum with the agreement of social and humanitarian right information to teach the cadets which based on National and International factors. This also changed in High school level.[76]

เหตุการณ์เมื่อปี 2541 และ the National Acts คงมีผลกระทบมิใช่เพียงใน AKMIL ที่ต้องมีการปรับหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนใหม่ เพื่อให้มีการเน้นถึงเห็นความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย และการแยกทหารออกจากการเมืองเท่านั้น หากเหตุการณ์ดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง เนื่องจากมีการสอนในเรื่องนี้ใหม่อย่างจริงจังตั้งแต่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายแล้ว ดังนั้นการเรียนการสอนเรื่องนี้คือ บทบาทและหน้าที่ของทหารในระบอบประชาธิปไตยใน AKMIL จึงเป็นเพียงสานต่อจากความรู้ที่ได้รับการเน้นอยู่แล้วในสังคม และความรู้นี้คือ ทหารต้องไม่ยุ่งเกี่ยวการเมืองนั้นได้กลายเป็นกระแสหลักหรืออุดมการณ์ใหม่ของทหารในกองทัพไปด้วยเช่นกัน[77]

---

[76] จากการบรรยายสรุปและการพบปะกับ Dean เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559

[77] สรุปจากการพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ 5-6 ท่าน รวมทั้งพันโท Georqe Royke, (R & D) พันตรี Yulianto (R & D) และอาจารย์พลเรือน (หญิง) Dra Endang Sri Rurniatun, Msi ที่สอนด้านการเมือง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559 และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์/นายทหารรุ่นหนุ่มที่มาช่วยราชการในส่วนของฝ่ายบริหารภาควิชาการในการบรรยายสรุป จำนวน 5 นายคือ Maj. Samsul Huda, Maj. Kapten Moch Denny, LTC Utkol Edy Buq Santoso, และ Maj. Agust Jovan Latucousiua, และอาจารย์นายทหารยศพันเอกอีกท่าน เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559 ในเรื่องอิทธิพลหรือผลกระทบจากเหตุการณ์เมื่อปี 1998 ที่มีต่อทหาร/กองทัพ และ AKMIL นั้น ผู้วิจัยยังได้คำอธิบายเพิ่มเติมจากนายทหารรุ่นหนุ่มนี้ โดยเฉพาะพันตรี Jovan ผู้ทำหน้าที่นายทหารประสานระหว่างวันที่ 27-30 มิถุนายน อีกหลายเรื่องที่ต่อเนื่อง เช่น นายทหารรุ่นหนุ่มตั้งแต่ยศพันตรีลงมาจะยอมรับกติกาใหม่นี้ได้มาก คือทหารต้องแยกออกจากการเมือง ส่วนนายทหารรุ่นอาวุโสส่วนที่ก้าวหน้า/หัวปฏิรูปมีการยอมรับสูงเช่นกัน แต่บางส่วนยังไม่แน่นอนและอาจต้องใช้เวลาในการยอมรับเรื่องนี้ ในประเด็นนี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของ Prof. Dr. Hermawan Sulistyo เพราะท่านยังเชื่อมั่นว่า ในอนาคตทหารรุ่นใหม่ในอินโดนีเซียจะไม่ทำการรัฐประหาร/ปฏิวัติอย่างแน่นอน แม้ว่าทหารยังคงมีบทบาทและอิทธิพลในด้านอื่นๆ เช่นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น/ตามเกาะต่างๆ แต่การรัฐประหารเป็นเรื่องยากขึ้น เพราะประชาชนไม่ยอมรับ และพลังของประชาชนโดยเฉพาะภาคประชาสังคมมีบทบาทและอิทธิพลมากในระบบการเมืองปัจจุบัน เมื่อฟังเรื่องนี้จากทัศนะของนายทหารรุ่นหนุ่มของ AKMIL และแกนนำของภาคประชาสังคมของอินโดนีเซียแล้ว ทำให้ผู้วิจัยนึกถึงกรณีของเกาหลีใต้ (KMA) ด้วย เพราะพินิจดูแล้วทั้งอินโดนีเซียและเกาหลีใต้อยู่ในกระแสเดียวกัน กล่าวคือ ทัศนะของทหารรุ่นหนุ่มใน KMA และอาจารย์มหาวิทยาลัยของเกาหลีใต้ รวมทั้งนายทหารอาวุโส

อนึ่ง ยังพบว่าในช่วงหลังปี 1998 (2541) เป็นต้นมานั้น การปรับเปลี่ยนหลักสูตรของ AKIMIL ในแต่ละครั้ง (2-3 ปีต่อครั้ง) นั้น แม้มาจากปัจจัยภายในของกองทัพคือ ความต้องการของกองทัพก็จริง แต่ตัวแปรภายนอกกองทัพในส่วนต่างๆ ทั้งสังคมการเมืองภายในของอินโดนีเซียและกระแสโลกในแต่ละช่วงย่อมมีส่วนสำคัญเช่นกัน ดังนั้นสิ่งที่ AKMIL ต้องคำถึงเสมอในเรื่องหลักสูตรหรือการเรียนการสอนต่างๆ จึงมิใช่เรื่องทหาร เช่น การใช้อาวุธเท่านั้น หากต้องให้ความสำคัญกับกระแสโลก หรือต้องฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อยตามทันกระแสความรู้หรือทางวิชาการด้วย ดังส่วนหนึ่งของการบรรยายและการพบปะฝ่ายบริหารและอาจารย์นั้น ผู้วิจัยมักได้ข้อมูลเรื่องนี้ว่า Both Academics and Military subjects are needed in the Army. The curriculum is changed by Chief of Army, Alumni's experiences, and International Globalization, especially, Social Sciences subjects as a 'Leadership in Military' by Patoon leader in order to communicate well with the society.[78]

ตัวอย่างของเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่า AKMIL มีการปรับหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนของนักเรียนนายร้อยในลักษณะก้าวหน้าและทันสมัยอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทหาร/กองทัพมีวัฒนธรรมของพลเรือนมากขึ้น เช่น ได้เปิดกว้างให้กับความคิดใหม่ๆ หรือวิชาใหม่ๆ มาจากการสอนของฝ่ายพลเรือนโดยตรง คือการให้อาจารย์จากมหาวิทยาลัยพลเรือนชั้นนำ เช่น Universitas Negeri Semarang และ Universitas Negeri/Gadjah Mada University, Yogyakarta[79] มาสอนเป็นรายวิชาใน AKMILโดยตรงได้ เช่น การเปิดบางวิชาที่จำเป็นสำหรับทหารในการเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งในอินโดนีเซียสมัยปัจจุบัน เช่น วิชาสันติวิธี (Conflict and Negotiation) โดยเชิญอาจารย์พลเรือนจากมหาวิทยาลัย Gadjah Mada Univeristy มาสอนในโรงเรียนนายร้อยทั้งภาคการศึกษา[80]

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ AKMIL ให้ความสำคัญกับวิชาการใหม่ๆ ที่จำเป็นสำหรับทหาร นอกเหนือจากวิชาด้านแนวทางสันติวิธีแล้ว ยังมีวิชาอื่นๆ อีกหลายวิชาด้วยกัน เช่น เพิ่มวิชากฎหมายและมนุษยธรรม/สิทธิมนุษยชน (Human Right) ในหลักสูตรหลังปี 1998-ปัจจุบัน ในประเด็นนี้อาจารย์สาขาสังคมศาสตร์กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า "History and Social Economic of Indonesia were studied since high school. Regular political of Indonesia are taught in common. Global Politics subject

---

ของ KNDU เกาหลีใต้ ต่างก็เห็นตรงกันว่า ความตื่นตัวทางการเมืองของภาคประชาชนคือ พลังสำคัญของการป้องกันรัฐประหาร เพราะถ้าหากประชามติไม่ยอมรับกับการรัฐประหารแล้ว แน่นอนว่าทหารจะเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลแบบเดิมที่ผ่านมาได้ยาก

[78] ข้อมูลจากการบรรยายสรุปของ Maj. Jovan และคณะ และการพบปะกับ Dean เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559

[79] มหาวิทยาลัยกาจาห์มาดา (Gadjah Mada University) นี้ จัดอยู่ในระดับ TOP 5 หรือติดห้าอันดับแรกสถาบันอุดมศึกษาของอินโดนีเซีย คืออยู่ในระดับเดียวกับมหาวิทยาลัยแห่งอินโดนีเซีย ในกรุงจาการ์ตา

[80] ข้อมูลจากพันโท Georqe Royke, (R & D) เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559 พันโท Georqu Royke เป็นหัวหน้าฝ่าย/Director of Reseach & Development (R & D) และกำลังเรียนปริญญาเอก (Gadjah Mada University) ฝ่าย R & D เป็นฝ่ายหนึ่งใน 3 ฝ่ายใหญ่ของ AKMIL (Education, R & D, Institutional Affairs) ที่อยู่ในระดับรองจากผู้บัญชาการของ AKMIL จากการบรรยายสรุปของฝ่ายบริหารภาควิชาการ เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559

is taught at third year. International politics are learnt during discussion and seminar classroom. Humanitarian law, Military law, and International law are taught to all cadets."[81] และบางวิชายังได้เชิญอาจารย์ภายนอกมาร่วมสอนหรือสอนเป็นรายวิชาการ โดยมีความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยพลเรือนมากขึ้น[82] แต่ยังไม่ถึงขั้นโอนภาควิชาการให้กับมหาวิทยาลัยตามแบบของโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าของอิตาลี หรือลักษณะการจัดตั้งเป็นมหาวิทยาลัยทหารตามแบบของเยอรมนี

ดังนั้นรูปแบบของอินโดนีเซีย จึงมีลักษณะเด่นและเป็นแบบที่น่าสนใจสำหรับไทย เพราะอาจนำมาปรับใช้ในกรณีของ CRMA ได้ โดยเฉพาะการออบแบบในระดับการปรับเล็ก (S) คือยังคงรักษาระบบเดิมของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเป็นส่วนใหญ่ แต่เสริมด้วยความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยพลเรือน และการมีโครงการให้นักเรียนออกไปวิจัยและพบปะกับประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ มากขึ้น หรือกว้างขึ้นในระดับทั่วประเทศ เพื่อให้นักเรียนนายร้อยเรียนรู้และอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน และมีความเข้าใจความเป็นไปของโลกจริงมากขึ้น

ตัวอย่างเช่น ในส่วนของความร่วมมือทางวิชาการนั้น AKMIL ได้ส่งเสริมให้นักเรียนนายร้อยไปเรียนกับนักศึกษาพลเรือนในมหาวิทยาลัยต่างๆ หรือสนับสนุนให้อาจารย์พลเรือนจากมหาวิทยาลัยมาสอนวิชาต่างๆ ในโรงเรียนนายร้อย โดยเฉพาะวิชาใหม่ๆ ที่จำเป็นสำหรับทหารให้กับนักเรียนนายร้อย เช่น สิทธิมนุษยชน สิทธิของเด็กและสตรี กฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงวิชาด้านการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคม และแนวทางที่ไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้งทางศาสนา เชื้อชาติ/ชาติพันธุ์ ซึ่งดำรงอยู่ในสังคมและอาจประทุขึ้นในสมัยปัจจุบัน[83]

นอกจากนี้ รัฐบาลหลังปี 1998 ยังมีนโยบายใหม่ให้นักเรียนออกไปมีปฏิสัมพันธ์กับพลเรือนมากขึ้น โดยดำเนินการผ่านฝ่ายภาควิชาการด้านการวิจัยและพัฒนา (Reseach & Development) ของ AKMIL ซึ่งกำหนดให้นักเรียนนายร้อยทั้งปี 2-4 ต้องออกไปวิจัยหรือพัฒนาสังคมในแต่ละภูมิภาคหรือท้องถิ่นตามเกาะต่างๆ อีกด้วย โดยร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและนักเรียนจะทำงานร่วมกับนักเรียนอื่นๆ จากสถาบันการศึกษาอีก 4 หน่วยคือ ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจและข้าราชการพลเรือน และมี

[81] วิชาเหล่านี้มีการเพิ่มเติมหลังปี 1998 และอาศัยอาจารย์จากมหาวิทยาลัยพลเรือนมาสอน แต่ปัจจุบันบางวิชามีอาจารย์ของ AKMIL สอนเอง ข้อมูลจากการพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักเรียนนายร้อย 5 คน เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2559 และอาจารย์ 5-6 ท่าน เมื่อวันที่ 28, 30 มิถุนายน 2559 โดยเฉพาะพันโท Georqe Royke, (R & D) พันตรี Yulianto (R & D) และอาจารย์พลเรือน (หญิง) Dra Endang Sri Rurniatun, Msi สอนด้านการเมือง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559

[82] ข้อมูลจากการพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ 5-6 ท่าน โดยเฉพาะจากอาจารย์พลเรือน (หญิง) Dra Endang Sri Rurniatun, Msi สอนด้านการเมือง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559

[83] ข้อมูลจากการพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ โดยเฉพาะพันโท Georqe Royke, (R & D) พันตรี Yulianto (R & D) และอาจารย์พลเรือน (หญิง) Dra Endang Sri Rurniatun, Msi สอนด้านการเมือง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559

หัวข้อ (Topic) ที่เด่นๆ เช่น ปัญหาทางสังคมของอินโดนีเซีย เพื่อให้เข้าใจสภาพและปัญหาต่างๆ ของสังคม และเข้ากับประชาชนได้ดีเมื่อออกไปรับราชการทหาร[84]

รูปแบบของ AKMIL นี้ อาจมีลักษณะเดียวกับการทำงานวิจัยในชั้นปี 4 (senior projects) ของสหรัฐอเมริกาและของไทย[85] แต่ทางสหรัฐอเมริกาเน้นด้านวิชาการมากกว่าการพัฒนาชุมชน/สังคม และรูปแบบนี้ยังอาจคล้ายของการทำวิทยานิพนธ์ของฝรั่งเศส แต่วัตถุประสงค์ต่างกัน ทางฝรั่งเศสเป็นการวิจัยที่เน้นทางวิชาการเท่ากับวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท แต่ของทาง AKMIL มีลักษณะเป็นการวิจัยขั้นสำรวจสำหรับปี 2-3 ซึ่งกำหนดเวลาเพียง 2-3 อาทิตย์ ในขณะที่ของชั้นปี 4 เป็นการวิจัยขั้นพื้นฐาน/พัฒนาชุมชน มีระยะเวลา 1-2 เดือน (6 หน่วยกิต) เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนนายร้อยหรือทหารรุ่นใหม่ออกไปมีปฏิสัมพันธ์กับพลเรือนมากขึ้น หรือมีเป้าหมายมุ่งให้นักเรียนนายร้อยเข้าใจท้องถิ่นตามหมู่เกาะต่างๆ นอกเหนือจากเกาะชวา และมีความเข้าใจปัญหาสังคมในระดับกว้างขึ้น[86]

การให้นักเรียนนายร้อยออกไปศึกษาท้องถิ่นนี้ นับเป็นยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่ดีของการฝึกอบรมให้ทหารมีความใกล้ชิดกับประชาชนและเข้าใจความเป็นไปของสังคม เพราะแม้โดยทั่วไปแล้วถือเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรมความเป็นทหารอาชีพ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรในความรับผิดชอบของฝ่ายวิจัยและการพัฒนา (R & D) แต่ลึกลงไปแล้ว การมีนโยบายให้นักเรียนนายร้อยออกไปมีกิจกรรมภายนอกหรือการออกไปจากห้องเรียนนี้ ยังเท่ากับเป็นการไปสัมผัสกับประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ โดยตรง และจะมีผลดีในระยะยาวต่อไปทั้งกับการปฏิบัติงานของทหารและกองทัพ เมื่อนักเรียนนายร้อยจบออกไปเป็นนายทหาร กล่าวคือ

---

[84] ข้อมูลจากพันโท Georqe Royke, (R & D) พันตรี Yulianto (R & D) และอาจารย์พลเรือน (หญิง) Dra Endang Sri Rurniatun, Msi สอนด้านการเมือง และมีส่วนร่วมอยู่ในโครงการ R & D ของนักเรียนนายร้อย เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2559 พันโท Georqe Royke กล่าวตอนหนึ่งว่า Research subject is taken at second year and Research Coordination subject is taken at fourth year class. For Research subject, the cadets start their research project on general topic about Indonesia at AKMIL. For Research Coordination subject, Military, Navy, Air Forces, and Police Academy are coordinated with civilian university student, people, and local government in one island to communicate and do research together as they will become a platoon leader in the Army. The topics are about tolerance, social society problems, flooding, health, and well-fair. For Engineering major, the cadets coordinate with civilian and utilize laboratory of the University in Jakarta and Yogyakarta. After that, they present their papers.

[85] อันที่จริงแล้ว ของไทยก็มีระบบนี้เช่นกัน แต่ยังมีนักเรียนนายร้อยเข้าร่วมไม่มากนัก (เท่าที่ทราบเฉพาะนักเรียนนายร้อยที่สนใจเข้าร่วมชมรมพัฒนาสังคมเท่านั้น) คือมิใช่วิชาบังคับที่นักเรียนต้องเข้าร่วมแบบของ AKMIL นอกจากนี้ขอบเขตการศึกษาของไทยยังคงแคบเฉพาะในระดับจังหวัดนครนายกหรือบริเวณใกล้เท่านั้น ในขณะที่ของAKIML ได้สนับสนุนให้นักเรียนออกไปในวงกว้าง/หรือกลับไปในท้องถิ่นของตนเองหรือตามเกาะต่างๆ คือแทบจะทั่วอินโดนีเซีย ในลักษณะเช่นนี้ของไทยก็น่าจะทำได้ คือการส่งเสริมให้นักเรียนนายร้อยกลับไปศึกษาวิจัยท้องถิ่นของตนเอง เพราะนักเรียนนายร้อยไทยมาจากทั่วทุกจังหวัดของประเทศ หรืออาจเลือกไปศึกษาจังหวัด/ท้องถิ่นที่นักเรียนนายร้อยเลือกเหล่าทหารที่จะไปทำงานในภูมิภาคนั้นก็ได้

[86] พันโท Georqu Royke ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า เป้าหมายนี้ทางกองทัพบกเป็นผู้กำหนด ส่วนทาง AKMIL เป็นผู้ดำเนินการและประเมินผล และมักได้ผลในระดับน่าพอใจ ส่วนที่ยังต้องพัฒนามีทั้งด้านเงินทุนสนับสนุน ระยะเวลาของการศึกษาอาจต้องมากขึ้น รวมทั้งต้องพัฒนาด้านวิชาการ โดยเฉพาะวิธีการวิจัยให้ทันสมัยและเข้มข้นยิ่งขึ้น อนึ่งงานวิจัยของนักเรียนชั้นปี 4 มีการเก็บไว้ในฝ่ายของ R & D และสำหรับงานวิจัยที่ได้รับการยกย่องในระดับดีมาก (the best) ได้เก็บไว้ในห้องสมุด แต่เขียนเป็นภาษาอินโดนีเซียน คณะผู้วิจัยจึงไม่มีโอกาสได้อ่าน

เป้าหมายของยุทธศาสตร์และยุทธวิธีนี้ นอกจากต้องการให้นักเรียนนายร้อยเข้าใจท้องถิ่นและประชาชนแล้ว ในระยะยาวคือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคม และทำให้ทหารเป็นที่รักของประชาชน ตรงตามหลักการใหญ่ของ AKMIL ที่กล่าวมาแล้วคือ นอกจากจะสร้างทหารอินโดนีเซียให้มีลักษณะทหารอาชีพ (a professional officers) แล้ว ยังเป็นทหารที่เป็นที่รักของประชาชนด้วย (and loved by the people) สิ่งนี้คือจุดเด่นและเป็นความสำเร็จของ AKMIL

ดังนั้น ความสำเร็จของ AKMIL จึงไม่ใช่เฉพาะตัวระบบเท่านั้น หากแต่คือจิตวิญญาณที่อยู่ในตัวระบบนั้นเป็นสำคัญด้วย โดยเฉพาะจิตวิญญาณของความเป็นมนุษย์ในการเข้าใจมนุษย์ด้วยกัน บนพื้นฐานของความรัก ความเข้าใจ และความเคารพซึ่งกันและกัน ที่มีการปลูกฝังอยู่ในทหารอาชีพให้มีลักษณะของการเป็นทหารวิชาการ/ปัญญาชน

แต่สิ่งนี้มิใช่จุดเด่นของ AKMIL เท่านั้น หากยังรวมถึงระบบและการผลิตของ KMA ด้วย เพราะความสำเร็จในแบบฉบับของทั้ง KMA และ AKMIL นั้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า มิใช่เพียงการตามแบบอย่างตะวันตกในกรอบใหญ่หรือเปลือกนอกเท่านั้น แท้จริงแล้วต้องเข้าใจเข้าถึงเนื้อในทางปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบ West Point คืออะไร จึงจะพัฒนาระบบและการผลิตทหารให้เป็นทหารอาชีพที่มีลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชนได้ และถือเป็นความสำเร็จของประเทศเพื่อนบ้าน ในการตามแบบอย่างของการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก ที่มีแบบฉบับของตนเองอย่างแท้จริง

7.6 สรุปและข้อพิจารณาสำหรับไทย

แม้ว่าระบบของ KMA และของ AKMIL มีลักษณะพื้นฐานมาจากระบบของ West Point เหมือนกัน แต่มีแนวทางในการพัฒนาและสร้างความสำเร็จแตกต่างกัน กล่าวคือ ในขณะที่ KMA ได้เน้นการตามแบบอย่างของระบบ West Point อย่างจริงจังในแทบทุกด้านในลักษณะเป็นการถอดแบบก็ได้ ส่วน AKMIL กลับมีแนวทางในเชิงประยุกต์ โดยอาศัยระบบของ West Point เป็นกรอบใหญ่ แต่การพัฒนาเนื้อหาของด้านในแต่ละส่วน ทั้งเรื่องทางหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบหอพัก และอื่นๆ มีลักษณะผสมจากยุโรปและความเป็นอินโดนีเซียปะปนอยู่ด้วย และทั้งสองแบบนี้ก็สามารถนำมาสร้างโมเดลในการออกแบบจำลองสำหรับไทยได้ แต่มีลักษณะเสริมจากแบบเดิมที่มีอยู่แล้ว 3 โมเดล คือจัดอยู่ในแบบการปรับเล็ก (S) เท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ควรเน้นในที่นี้ว่า แม้ทั้งสองแบบนี้คือ KMA และ AKMIL สามารถนำมาสร้างโมเดลในการออกแบบสำหรับไทยในแบบการปรับเล็ก (S) แต่การปรับเล็กตามสองแบบนี้คงมิใช่การปรับเปลี่ยนเฉพาะระดับการปฏิบัติการเท่านั้น เช่น ส่วนการศึกษาที่ต้องปรับปรุงระบบการเรียนการสอนภาควิชาการให้เข้มข้นขึ้น และกรมนักเรียนนายร้อย รอ. คือการปรับปรุงระบบหอพักซึ่งจะมี/ไม่มีระบบเกียรติศักดิ์ก็ได้ แต่ต้องมีความยืดหยุ่นคือ การวางกฎให้มีความอ่อนตัวแต่มีวินัยในตนเองสูง หรือวางอยู่

บนพื้นฐานของการสร้างวินัยเชิงบวก เพื่อเอื้ออำนวยให้นักเรียนพัฒนาไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ และมีเวลาพอสำหรับการฝึกฝนภาควิชาการ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในแนวทางของ KMA และ AKMIL

แต่แท้จริงแล้ว การปรับเล็กตาม KMA และ AKMIL นั้น กลับต้องปรับเปลี่ยนทั้งระบบและครบทั้งกระบวนการ เพราะหัวใจของความสำเร็จของสองแบบนี้ มิใช่ขึ้นอยู่กับส่วนหนึ่งส่วนใดเท่านั้น หากต้องมีการดำเนินการอย่างจริงจังจากระดับนโยบาย (ผู้นำของรัฐบาล/กองทัพ) ไปสู่หน่วยปฏิบัติการทางการศึกษาคือ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า

นอกจากนี้ ที่สำคัญและควรต้องตระหนักไว้เสมอก็คือ ความสำเร็จของ KMA และ AKMIL นั้นมิได้เกิดขึ้นโดยลำพังของตัวระบบเอง หากมีปัจจัยอีกสองด้านคือ สภาพแวดล้อมภายนอกและภายในของ AKMIL และ KMA ที่ช่วยหนุนนำและเป็นแรงกดดันและ/หรือกระตุ้นให้ KMA และ AKMIL ดำเนินการได้สำเร็จ สภาพแวดล้อมภายนอกคือ สังคมการเมืองหรือความตื่นตัวของพลังประชาชน/ประชาสังคม (Civil society) นับเป็นปัจจัยสำคัญเหนืออื่นใด เพราะถ้าสังคมมีประชามติ/มติของมหาชนไม่ต้องการให้ทหารเข้ายุ่งเกี่ยวการเมืองแล้ว การรัฐประหารย่อมเกิดขึ้นยาก ดังกรณีของเกาหลีใต้หลังปี 1987 เป็นต้นมา หรือกรณีของอินโดนีเซียหลังเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี 1998 ถึงปัจจุบันก็เช่นกัน คือฝ่ายการเมือง/รัฐบาลพลเรือนและภาคประชาชนต้องมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพเช่นเดียวกับทางตะวันตก จึงจะช่วยทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นที่ยอมรับทั่วไป และทำให้ทหารยอมรับการนำของรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้ง จนกลายเป็นกระแสหลักของกองทัพหรือเป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่า ทหารอาชีพจะไม่ยุ่งเกี่ยวการเมือง

ส่วนสภาพแวดล้อมภายในคือ จิตวิญญาณของการฝึกอบรมให้ทหารเข้าใจมนุษย์และสังคม ซึ่งมิใช่อยู่ที่ตัวระบบเท่านั้น หากอยู่ที่จิตวิญญาณที่อยู่ในตัวระบบนั้นด้วย และจิตวิญญาณนี้ก็คือความเป็นมนุษย์ในการเข้าใจมนุษย์ด้วยกัน บนพื้นฐานของความรัก ความเข้าใจ และความเคารพซึ่งกันและกัน ที่มีการปลูกฝังในระบบการผลิตทหารในรูปแบบต่างๆ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะผ่านวิชาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อมิให้ทหารอาชีพกลายเป็นหุ่นยนต์พร้อมรบ หรือเคยชินแต่เรื่องการใช้กำลังและอาวุธ ความรุนแรงเท่านั้น หากจำเป็นต้องมีจิตใจ จิตวิญญาณของความมนุษย์ที่มีความรู้ ในลักษณะของการเป็นทหารวิชาการ/ปัญญาชนที่ได้กล่าวมาแล้ว และถือเป็นลักษณะเด่นของการผลิตทหารในโลกตะวันตกทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา (Norwich University, VMI, และ West Point) ยุโรป (ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี) และกลุ่มประเทศประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยในเอเชีย (เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย) ดังนั้นหากต้องการผลิตทหารอาชีพ ที่มิใช่การผลิตหุ่นยนต์พร้อมรบ จึงต้องใส่ใจใส่ความเป็นมนุษย์เข้าไปในระบบการผลิตทหารอาชีพด้วย คือไม่ละทิ้งความรู้ในหมวดมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ไม่ว่าจะใช้ระบบการผลิตแบบใด จากประเทศไหนก็ตาม เพื่อให้ทหารอาชีพมีน้ำใจ เมตตากรุณาต่อผู้อื่น บนฐานของการมีความรู้และระเบียบวินัย

ในบทถัดไปจะได้กล่าวถึงเรื่องการออกแบบจำลองสำหรับกรณีของไทย จากตัวแบบหรือระบบการผลิตทหารต่างๆ ที่ได้นำเสนอมาแล้วนั้น โดยการจัดแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 โมเดลใหญ่ด้วยกัน ตามที่กำหนดไว้แล้วในบทที่ 4 ได้แก่ (1) แบบการปรับเล็ก (S) (2) การปรับระดับกลาง (M) และ (3) การปรับขนาดใหญ่ (L) และในแต่ละแบบนี้มีตัวอย่างจากโรงเรียนนายร้อยของกลุ่มประชาธิปไตยรองรับอยู่ เช่น สหรัฐอเมริกามีตัวอย่างที่สามารถนำมาออกแบบทั้งในระดับการปรับเล็กและขนาดใหญ่ ส่วนยุโรปโดยเฉพาะเยอรมนีและอิตาลี เป็นกรณีของการปรับระดับกลาง นอกจากนี้ ยังมีตัวอย่างจากความสำเร็จของเพื่อนบ้านในเอเชีย คือ เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย เป็นบทเรียนและข้อตระหนักสำหรับการออกแบบอย่างไรให้การผลิตทหารของไทยบรรลุผลสำเร็จในอนาคต ทำนองคล้ายการเรียนรู้จากอุปสรรคที่ขัดขวางความสำเร็จของ CRMA ที่ผ่านมานั่นเอง

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในแต่ละแบบจำลองนี้มีขอบเขตการปรับเปลี่ยนต่างกันอยู่มาก เช่น การพยายามรักษาระบบเดิมไว้ ไปจนถึงการริเริ่มระบบใหม่ในลักษณะของการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนคู่ขนานกันไปกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แต่แบบทั้ง 3 โมเดลนี้ก็มีเป้าหมายเดียวกันคือ การผลิตทหารอาชีพให้ได้ตามมาตรฐานสากล และยังคงอยู่ในกรอบใหญ่ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงก่อตั้งโรงเรียนทหารสมัยใหม่ เพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ”[87] และในแต่ละแบบนี้มีความเป็นไปได้พอๆ กัน เพราะขึ้นอยู่กับความต้องการของกองทัพและรัฐบาลว่า ต้องการแบบใด และสามารถปรับเปลี่ยนได้มากน้อยเพียงใด

อันที่จริงแล้ว ในระดับผู้นำหรือฝ่ายรัฐบาลและกองทัพอาจไม่แตกต่างไปจากประชาชนทั่วไป คือไม่มีใครชอบการเปลี่ยนแปลงมากนัก เพราะจะกระทบสภาพเดิมที่เป็นอยู่ แต่ถ้าหากไม่มีการปรับเปลี่ยนหรือมีการปฏิรูปแล้ว ในที่สุดสภาพเดิมที่ดำรงอยู่และเป็นที่พึงปรารถนาก็ย่อมยากที่จะเกิดขึ้นได้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงในเชิงปฏิรูปหรือแบบค่อยเป็นค่อยไป จึงเป็นหนทางหนึ่งของสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาและมีความเป็นไปได้เสมอในทุกสังคม

แต่ที่สำคัญของความเป็นไปได้นี้ ย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมของสังคมการเมืองด้วยว่า มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้มากพอหรือไม่ อย่างไร นอกเหนือไปจากความต้องการความใฝ่ฝันของแต่ละฝ่าย ดังนั้นการเปิดกว้างในประเด็นนี้ เพื่อนำเสนอตัวแบบและข้อเสนอใหม่ สำหรับกรณีของไทยในอนาคต จึงเป็นเรื่องที่ควรต้องร่วมกันพินิจในเชิงเหตุผลและเป็นไปตามหลักวิชาความรู้เป็นหลักใหญ่ หาใช่ความต้องการความใฝ่ฝันของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นที่ตั้งไม่

---

[87] พลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, “การปฏิรูปทางการทหาร: การสร้างทหารอาชีพและสถาบันทหารและบทบาทของทหารที่มีต่อความมั่นคงของชาติ” *วารสารทางวิชาการ พ.ศ. 2553* สภาอาจารย์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ปีที่ 8,13

บทที่ 8
ตัวแบบและข้อเสนอใหม่ สำหรับกรณีของไทยในอนาคต

ในอนาคตถ้าสังคมไทยต้องการผลิต “ทหารอาชีพตามแบบตะวันตก” ให้ได้ตามมาตรฐานของต้นแบบทางสหรัฐอเมริกา ยุโรปหรือประเทศประชาธิปไตยอื่นๆ แล้ว แน่นอนว่าระบบเดิมของไทย (CRMA) จำเป็นต้องมีการปรับตัวรับกับโลกใหม่ไม่น้อย ทั้งในเรื่องคุณภาพทางวิชาการ คุณภาพของอาจารย์ผู้สอน และคุณภาพของนักเรียนนายร้อย และถ้าอาศัยแนวคิดการวาดภาพอนาคตเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ใหม่ๆ ให้กองทัพสามารถจะไปกันได้กับกระแสการปรับทิศทางสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นแล้ว เป็นไปได้ว่าโฉมใหม่ของ CRMA ในอนาคต คงหลีกเลี่ยงไม่ได้ไปจากหนึ่งใน 3 ตัวแบบที่งานวิจัยนี้ได้เสนอมา ซึ่งแต่ละแบบจำลองนี้เป็นการออกแบบที่ผ่านการกลั่นกรองตามแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” เป็นฐานคิดหลัก และพร้อมรองรับกับกระแสการเมืองดังกล่าว รวมทั้งยุครหัสใหม่ “ประเทศไทย 4.0” จากอิทธิพลของเทคโนโลยีสื่อสารในทางเศรษฐกิจ (Mobile Economy) /ดิจิทัลอีโคโนมี (Digital Economy) ได้เป็นอย่างดี

แม้ในแต่ละแบบนี้มีขอบเขตการปรับเปลี่ยนต่างกันอยู่มาก แต่ลักษณะเด่นของทั้ง 3 โมเดลนี้ก็มีเป้าหมายเดียวกัน และยังคงอยู่ในกรอบใหญ่ตามแนวพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ที่ทรงก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยสมัยใหม่ขึ้นในสังคมไทย และที่สำคัญคือ แม้ความเป็นไปได้ของแต่ละแบบนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของฝ่ายการเมือง/รัฐบาลเป็นสำคัญ แต่ถ้าสังคมและฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกองทัพและหน่วยปฏิบัติทางการศึกษาคิดในแง่บวก คือกล้าก้าวออกจากกรอบที่เคยยึดอยู่เดิมและลงมือทำแล้ว การปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ของ CRMA ย่อมเป็นไปได้มาก และโอกาสที่จะได้เห็นทหารไทยในลักษณะทหารอาชีพตามแบบตะวันตกในอนาคตอันใกล้ย่อมมีมากเช่นกัน หากมีการดำเนินการตามแบบและข้อเสนอใหม่นั้นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

8.1 บทนำ: การทบทวน

เพื่อการออกแบบใหม่ให้กับ CRMA ไปสู่การบรรลุเป้าหมายของสังคมไทยปัจจุบัน โดยเฉพาะสำหรับการผลิตนายทหารอาชีพตามแบบตะวันตก และยังคงอยู่ในกรอบใหญ่จากสมัยเริ่มแรก คือ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ” ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ในบทนี้จะเริ่มจากการทบทวนข้อเสนอและข้อมูลที่ผ่านมา (ในบทที่ 4-7) อีกครั้งว่า ระบบเดิมของไทย (CRMA) มีปัญหาหลักอะไร หรือปัญหาใหญ่อยู่ในส่วนไหนของ CRMA และการออกแบบใหม่เพื่อแก้ไขปัญหานั้น จะทำได้อย่างไร และ/หรือมีทางเลือกในแนวทางใดบ้าง

จากนั้นจะนำไปสู่การเสนอตัวแบบต่างๆ ที่มีอยู่ 3 โมเดล เพื่อเป็นทางเลือกใหม่สำหรับ CRMA โดยมีตัวอย่างจากต่างประเทศทั้งสหรัฐอเมริกา ยุโรปและเอเชียเป็นต้นแบบให้แต่ละโมเดลนั้น และจะได้นำเสนอแต่ละแบบจำลองนั้นให้เห็นในลักษณะของการวาดภาพอนาคต สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเพื่อการวางกลยุทธ์ที่เหมาะสม และสามารถรับมือกับสถานการณ์ในเรื่องต่างๆ ได้ ทั้งในเชิงการกำหนดนโยบายและการนำไปปฏิบัติใช้ในระดับกองทัพ/โรงเรียนนายร้อย เช่น รูปร่างหน้าตาของระบบใหม่จะมีลักษณะแตกต่างไปจากของเดิมหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และรวมถึงการพินิจความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของแต่ละแบบจำลองนั้น จะมีตัวแปรหรือเงื่อนไขอะไรเป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งข้อพินิจนี้อาจมีปัญหาใหม่เกิดขึ้นและถือเป็นเรื่องปกติของการริเริ่มแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหาเดิม คือเข้าทำนองคล้ายกับหลักความจริงที่ว่า ทุกปัญหามีทางออก และทุกทางออกก็มีปัญหาเช่นกัน

ปัญหาของระบบเดิม (CRMA) ตามที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 4 แล้วนั้น หลักใหญ่คือ เรื่องทางภาคปฏิบัติในระบบการเรียนการสอนที่ยังไม่เข้มข้นนัก เมื่อเปรียบเทียบกับทางต้นแบบ (West Point) ทั้งในด้านการอบรมความเป็นทหารอาชีพที่มีความรู้ทางภาควิชาการ และเชิงความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยตนเองเป็นพื้นฐาน ทั้งยังขาดความรอบรู้อย่างเท่าที่ควรในด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นฐานคิดหรือแนวทางการพินิจเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับทหารอาชีพ ในการทำความเข้าใจสังคมการเมืองและโลกกว้างไปจากกองทัพ โดยเฉพาะการคิดเป็น คิดจากมุมกว้าง และที่สำคัญยิ่งก็คือ ความสามารถในการมองและเข้าใจตนเองในบทบาทและหน้าที่พื้นฐานของการเป็นทหารอาชีพในโลกประชาธิปไตย

ที่มาของปัญหาทางภาคปฏิบัตินี้ควรเน้นอีกครั้งว่า มิใช่เกิดมานานแล้วตั้งแต่สมัยเริ่มแรก หากเริ่มต้นและปรากฏขึ้นหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 หรือเมื่อไทยรับระบบของ West Point และเด่นชัดในสมัยปัจจุบัน แต่สาเหตุของปัญหานี้คงมิใช่มาจากตัวระบบของ West Point หากมาจากปัจจัยภายในของสังคมการเมืองไทยเป็นหลัก และอาจมีสาเหตุมาจากหลายตัวแปรและเกี่ยวพันกันอย่างแยกไม่ออกจากกัน ตั้งแต่ระดับนักเรียนนายร้อย อาจารย์ผู้สอน ส่วนการศึกษาผู้ดูแลหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ไปจนถึงระดับฝ่ายบริหารของโรงเรียนนายร้อย กองทัพและรัฐบาล ที่กำกับและกำหนดนโยบายต่อหน่วยปฏิบัติทางการศึกษา ซึ่งแต่ละฝ่ายนี้ล้วนต่างก็มีจุดอ่อนในทุกระดับ และส่งผลต่อส่วนรวมในการผลิตที่ยังไม่มีคุณภาพ ทั้งนี้เป็นเพราะแต่ละฝ่ายยังไม่มีความตั้งใจ/ไม่เข้าใจในการดำเนินการเรื่องนี้อย่างจริงจังนั่นเอง

อย่างไรก็ดี เมื่อพิเคราะห์ปัจจัยสำคัญอันเป็นพื้นฐานของเรื่องทั้งหมดนี้ แน่นอนว่าคงมิใช่มาจากความด้อยคุณภาพของผู้เรียนหรือนักเรียนนายร้อย หากมาจากตัวระบบของการจัดการศึกษา โดยเฉพาะ CRMA ที่ยังไม่ได้มาตรฐานตามต้นแบบเป็นหลัก เพราะหากพิเคราะห์ถึงที่มาของนักเรียนนายร้อยในทุกปีที่ผ่านมา คงปฏิเสธไม่ได้ว่าล้วนต่างได้รับการคัดเลือกมาจากกลุ่มนักเรียนเก่งในระดับประเทศ หรือถือได้ว่า

เป็นนักเรียน “กลุ่มหัวกะทิ” ของประเทศ แต่เมื่อเข้าสู่ระบบของ CRMA แล้ว นักเรียนนายร้อยกลับถูกทำให้ไม่ใส่ใจศึกษาเล่าเรียนภาควิชาการอย่างเท่าที่ควรนัก หรือยังไม่มีความรู้ทางวิชาการอย่างเข้มข้นเมื่อเทียบกับต้นแบบ (West Point) และคงปฏิเสธไม่ได้ว่าปัญหาหลักของ CRMA นี้มีต้นตอมาจากหน่วยเหนือเป็นหลักใหญ่ คือความไม่มีประสิทธิภาพหรือจุดอ่อนของทั้งฝ่ายบริหารและหน่วยปฏิบัติการให้การศึกษาโดยตรง ทั้งนี้จากการพิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่าเป็นเพราะหน่วยเหนือและฝ่ายที่เกี่ยวข้องยังไม่เข้าใจ เข้าถึงจิตวิญญาณทางหลักปรัชญาและ “หัวใจ” ของ West Point หรือยังไม่ได้ตั้งใจที่จะเอาตามแบบอย่างของระบบ West Point อย่างจริงจังมากกว่าปัจจัยอื่นใด

ดังนั้น การออกแบบเพื่อแก้ไขปัญหานี้ จึงต้องเริ่มจากความตั้งใจในระดับผู้นำของประเทศก่อน คือถ้ารัฐบาลมีนโยบายที่ชัดเจนและระดับบนของกองทัพเอาจริงแล้ว หน่วยปฏิบัติให้การศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ย่อมสามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามต้นแบบได้อย่างแน่นอน เพราะการทำความเข้าใจกับหลักปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบ West Point นั้น เป็นเรื่องไม่ยากนัก หากเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนาความเข้มข้นทางภาควิชาการให้ได้ในระดับมาตรฐานเดียวกับต้นแบบหรือมหาวิทยาลัยชั้นนำ และอัดฉีดเข้าไปในระบบการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น สอบตกเป็นตกและตกแล้วต้องออกจากโรงเรียน เพื่อรักษาคุณภาพของระบบให้ได้มาตรฐาน ทั้งยังต้องมีการปรับเปลี่ยนส่วนอื่นๆ เช่น หลักสูตร คุณภาพของอาจารย์ ระบบหอพัก ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า โรงอาหาร/โรงเลี้ยง ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องและเอื้ออำนวยให้นักเรียนนายร้อยมีความพร้อมในการพัฒนาขีดความสามารถในด้านต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ การฝึกทางทหารและพลศึกษาอย่างสมบูรณ์และสมดุล เพื่อก้าวไปสู่ความเป็นทหารอาชีพในลักษณะทหารวิชาการ/ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” (Scholar uniforms) ตามต้นแบบ (ดู บทที่ 5)

อย่างไรก็ตาม การฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อยไปสู่ความเป็น “นักวิชาการในเครื่องแบบ” หรือการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกนั้น มิใช่มีเพียงรูปแบบของ West Point ที่ไทยได้พยายามตามแบบอย่างมานานแล้ว หากยังมีรูปแบบหรือระบบอื่นๆ ทั้งในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะโรงเรียนนายร้อยเอกชน เช่น Norwich University และ VMI รวมทั้งทางออสเตรเลียและในยุโรปอีกหลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนี สเปน โปรตุเกส อังกฤษ และอิตาลี และหลายประเทศในยุโรปนี้เคยมีบทบาทและอิทธิพลในฐานะโมเดลผสมให้กับการผลิตทหารอาชีพของไทยในสมัยเริ่มแรกมาแล้ว และยังคงสามารถนำมาเป็นตัวแบบสำหรับใช้ในกรณีของไทยในสมัยปัจจุบันได้อย่างดี ทั้งในลักษณะเป็นทางเลือกใหม่หรือโมเดลผสมกับทาง West Point

ถ้าหากไทยไม่ยึดติดกับแนวคิดหรือรูปแบบเดิมที่เคยชินจาก West Point แล้ว ตัวแบบต่างๆ ทางยุโรปและออสเตรเลียก็มีความน่าสนใจไม่น้อยเช่นกัน เพราะสามารถจะนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขจุดอ่อนในปัญหาปัจจุบันของระบบเดิม (CRMA) ได้ดีกว่าทาง West Point ด้วยซ้ำไป เพียงถ้ารู้จักเลือกรับและนำมา

ปรับใช้อย่างตรงจุด เพื่อแก้ไขจุดอ่อนอันเป็นรากฐานของปัญหาที่ CRMA กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันและยังแก้ไขไม่ตก โดยเฉพาะเรื่องการหลับในชั้นเรียนหรือความไม่พร้อมของนักเรียนนายร้อยในภาควิชาการ เนื่องจากระบบของยุโรปและออสเตรเลียมีความอ่อนตัวกว่าทั้งระบบหอพักและการเรียน เช่น การหันมาปรับใช้ระบบการเรียนการสอนแบบแยกส่วนตามระบบของเยอรมนี อังกฤษและอิตาลี รวมทั้งออสเตรเลีย หรือการแยกการเรียนการสอนภาควิชาการออกจากการฝึกทางทหาร เพื่อให้นักเรียนนายร้อยมีความพร้อมในการฝึกฝนในแต่ละด้านอย่างเต็มประสิทธิภาพ และมีคุณภาพทั้งภาคทฤษฎีและการปฏิบัติ (ดู บทที่ 6)

นอกจากนี้ ในกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จในการเปลี่ยนผ่านสู่ประชาธิปไตยทั้งหลาย โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียนั้น ต่างก็มีตัวอย่างของการนำตัวแบบจากตะวันตกไปพัฒนาหรือประยุกต์ใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จในการสร้างทหารอาชีพตามแบบตะวันตกในรูปแบบเฉพาะของประเทศนั้นๆ อย่างดีมีคุณภาพ เช่น ในกรณีของเกาหลีใต้ (KMA) หรือ อินโดนีเซีย (AKMIL) และตัวอย่างเหล่านี้ต่างเป็นบทเรียนที่มีคุณค่าสำหรับการออกแบบใหม่ให้กับกรณีของ CRMA โดยเฉพาะการเรียนรู้ในกระบวนการของการพัฒนาตามแบบตะวันตกนั้น มีแนวทางอย่างไรให้ประสบความสำเร็จในแบบฉบับของตนเอง เช่น ในเรื่องแนวทางการพินิจตัวแบบจากตะวันตกนั้น ควรมีหลักเลือกอย่างไรหรือจะเลือกจากประเทศไหน ระบบใดดี และที่สำคัญคือ จะนำมาพัฒนาอย่างไรในแนวทางของตนเอง แต่ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเช่นเดียวกับต้นแบบทางตะวันตก ซึ่งการพินิจในเรื่องเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยมุมมองจากแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” ของ Wolters เป็นตัวช่วยหรือการใช้ฐานของท้องถิ่นในแต่ละประเทศเหล่านั้นเป็นตัวตั้ง

ตามแนวคิดนี้คือ การที่จะได้ผลผลิตทางทหารอาชีพที่มีความเป็นท้องถิ่น และมีคุณภาพไม่ต่างไปจากต้นแบบทางตะวันตกนั้น ตัวอย่างจากกรณีของเกาหลีใต้ (KMA) และอินโดนีเซีย (AKMIL) ในบทที่ 7 นับเป็นข้อคิดที่ดี เพราะทั้งสองกรณีนี้ต่างแสดงให้เห็นชัดว่า การเลือกตัวแบบจากตะวันตกอาจไม่ใช่ปัญหาใหญ่ แต่ปัญหาใหญ่คือ เมื่อเลือกแล้วได้ทำตามแบบอย่างนั้นจริงจังหรือไม่ มากน้อยเพียงใด กล่าวคือเมื่อเลือกตัวแบบจากตะวันตกแล้ว สิ่งสำคัญคือจะต้องดำเนินการพัฒนาต่อไปอย่างไร เพื่อทำให้ตัวแบบนั้นสามารถทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่ต่างกันจากเมืองแม่ แต่ได้ผลเช่นเดียวกับต้นแบบ คือได้ผลผลิตที่มีคุณภาพไม่แตกต่างไปจากเมืองแม่มากนัก ในขณะเดียวกันก็มีความสอดคล้องหรือเหมาะสมไปกับทางพื้นเมืองหรือท้องถิ่นในประเทศนั้นๆ อย่างดีด้วย

ในเรื่องนี้แน่นอนว่า การจะทำเช่นนั้นได้ ทั้ง KMA และ AKMIL จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและครบทั้งกระบวนการ โดยเริ่มต้นจากการเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาส่วน “เนื้อใน” ของต้นแบบเป็นหลัก จากนั้นจึงนำสิ่งที่ได้ผ่านการกลั่นกรองแล้วมาพัฒนาต่อยอดต่อไปบนฐานเดิมของตนที่มีอยู่ต่อไป ซึ่ง

การจะทำได้เช่นนี้และประสบความสำเร็จ ย่อมต้องอาศัยความตั้งใจเป็นพื้นฐาน บวกเข้ากับความชาญฉลาดของคนเกาหลีใต้และอินโดนีเซียในการรู้จักเลือกรับสิ่งต่างๆ จากภายนอกบนฐานคิดและความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์ ที่ทุกคนสามารถจะทำได้หากเอาจริง คือความมีวินัย อดทนและมุ่งมั่นอย่างแท้จริง จึงทำให้ทั้ง KMA และ AKMIL ประสบความสำเร็จในการพัฒนาทหารอาชีพตามแบบตะวันตก แม้ความพยายามในการพัฒนานั้นจะมีสภาพแวดล้อมทางสังคมการเมืองหรือวัฒนธรรมที่แตกต่างกันก็ตาม

แม้การพัฒนาของ KMA และ AKMIL ได้ให้คำตอบแยกออกเป็น 2 แนวทางอย่างชัดเจน คือระหว่างการพัฒนาตามต้นแบบในแทบทุกด้าน ในกรณีของ KMA กับการพัฒนาในเชิงประยุกต์หรือมีการผสมผสานระหว่างแบบของ West Point กับยุโรป ในกรณีของ AKMIL แต่ทั้งสองแนวทางนี้ต่างแสดงให้เห็นว่า การจะบรรลุความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องมาจากความเข้มแข็งของท้องถิ่นหรือมาจากพื้นฐานภายในประเทศเป็นหลัก คือมิใช่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกหรือเพราะความโชคดี มีตัวช่วยคือเงินทุนสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาหรือมีวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกับประเทศต้นแบบ ฯลฯ หากเป็นเพราะมาจากรากฐานภายในที่เข้มแข็งของคนในชาติเป็นที่ตั้งมากกว่าสิ่งใด โดยเฉพาะความมุ่งมั่นและชาญฉลาดของคนเกาหลีใต้และอินโดนีเซียในการเลือกสรรสิ่งต่างๆ จากภายนอก ที่ตั้งอยู่บนฐานความคิดเชิงบวกในตัวตนของมนุษย์ ทำนองเดียวกับหลักคิดของ Humanism หรือการเน้นความสามารถของมนุษย์เป็นหลักใหญ่ โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเองที่สามารถจะทำตามแบบตะวันตกได้ หากมีการเอาจริงเอาจังหรือมีการฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยให้มีความรับผิดชอบ อดทน มีวินัยและมุ่งมั่นอย่างเป็นระบบและครบทั้งกระบวนการของการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า การฝึกอบรมเรื่องเหล่านี้อย่างจริงจัง เช่น ความมีวินัย ไม่ย่อท้อต่อการฝึกฝนอย่างหนัก และความเชื่อมั่นบนฐานวัฒนธรรมของตนเองที่จะทำได้ และได้ทำอย่างจริงจังตามแบบตะวันตกของคนเกาหลีใต้และอินโดนีเซียนั้น คือสิ่งสำคัญอันถือเป็นพื้นฐานของความสำเร็จในการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก เพราะแม้จะต้องผ่านการฝึกฝนทางทหารและพลศึกษาอย่างหนักก็ตาม แต่นักเรียนนายร้อยของเกาหลีใต้และอินโดนีเซียกลับไม่ละทิ้งเรื่องการเรียนการสอนภาควิชาการ คือมีความรับผิดชอบและการมีวินัยเป็นที่ตั้ง จึงทำให้โรงเรียนนายร้อยทั้งสองแห่งนี้ในเอเชียมีฐานเดิมทางวัฒนธรรมที่แข็งแรง และสามารถนำระบบของภายนอกจากตะวันตกมาต่อยอดได้อย่างสร้างสรรค์และสมบูรณ์ คือสามารถพัฒนาและบรรลุผลตามแบบ West Point ในแบบฉบับของ KMA และ AKMIL อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ดีสิ่งที่ควรเน้นไว้คือ ความสำเร็จในแบบฉบับของ KMA และ AKMIL นี้ มิใช่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือมีอำนาจเหนือธรรมชาติคอยช่วยเหลือ หากมาจากการเรียนรู้อย่างถึงแก่นจาก “ของนอก” และสะท้อนการปะทะและผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างภายในของท้องถิ่นกับภายนอกจากตะวันตกอย่าง

เหมาะสมตามแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” ที่แสดงให้เห็นว่า พื้นฐานหรือหัวใจของกระบวนการนี้มีการคัดสรรค์อย่างชาญฉลาดจากชาวพื้นเมืองหรือท้องถิ่นอย่างไร คือทั้งเกาหลีใต้และอินโดนีเซียต่างมีการสร้างสรรค์ตามแบบฉบับของตน ในการเปิดรับ West Point และพัฒนาบนฐานของตน จากการเข้าใจเข้าถึงเนื้อในของภายนอกอย่างแท้จริง มิใช่เกิดขึ้นจากการเลียนแบบเฉพาะเปลือกนอกเท่านั้น ดังที่ CRMA ได้กระทำมาอย่างยาวนานแล้ว ซึ่งทำให้เนื้อในของ CRMA มีความเป็นไทยอยู่มาก และอาจมากเกินไปจนไม่เหลือพื้นที่ให้กับ West Point อยู่เลยก็ว่าได้ ดังตัวอย่างระบบการปกครองตนเองของนักเรียนนายร้อย ที่ถือเป็นแกนกลางสำคัญในการขับเคลื่อนของการฝึกอบรมทหารอาชีพในสหรัฐอเมริกา กลับถูกแทนที่ด้วย “ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน” และสิ่งนี้จึงเป็นคำตอบสำคัญส่วนหนึ่งได้ว่า ทำไม CRMA จึงไม่บรรลุผลตามเป้าหมายในแบบของ KMA และ AKMIL

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ แนวทางในการพัฒนาตามแบบตะวันตกของ KMA และ AKMIL และประสบความสำเร็จในแบบฉบับของตนนั้น มีลักษณะเด่นอยู่ที่การเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาเนื้อในคือ ปรัชญาและ “หัวใจ” หรือ “จิตวิญญาณ” ของ West Point ในการผลิตทหารอาชีพที่มีลักษณะทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชน และนำมาเป็นจุดเน้นหรือใช้เป็นแกนกลางของการฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยในแบบฉบับของตน คือมีความเป็นท้องถิ่นของ KMA หรือ AKMIL อยู่ในตะวันตกในเชิงปริมาณและคุณภาพอย่างเหมาะสม หรือมี West Point อยู่ในใจกลางหรือเป็นแกนกลางนั่นเอง ดังจะเห็นได้ว่า การผลิตทหารอาชีพในลักษณะ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” นั้น ได้รับการเอาใจใส่และถูกกำหนดไว้ในหลักการสำคัญของ KMA และ AKMIL ด้วยเป้าหมายเดียวกันอย่างจริงจังและมุ่งมั่น กล่าวคือ

หลักสำคัญของ KMA ได้เน้นการพัฒนานักเรียนนายร้อยทั้งชายและหญิงไปสู่การเป็นทหารที่ดีและพลเมืองที่ดีไปในตัวด้วย (Good soldiers and good citizens together) หรือ “พลเมืองในเครื่องแบบ” (Citizen Uniforms) ซึ่งมีสาระหลักไม่ต่างไปจาก “นักวิชาการในเครื่องแบบ” และยังคงพบเห็นปรัชญาและหัวใจนี้ได้จากทางอินโดนีเซียเช่นกัน เพราะข้อสำคัญในการผลิตทหารของ AKMIL มีหลักการและเป้าหมายคือ “Professional Officers and Loved by the People” ตามหลักการและเป้าหมายนี้ นอกจาก AKMIL จะเน้นการสร้างทหารอินโดนีเซียให้มีลักษณะเป็นทหารอาชีพ (a professional officers) แล้ว ยังเป็นทหารที่เป็นที่รักของประชาชน (and loved by the people) อีกด้วย

ดังนั้น ผลผลิตของ KMA และ AKMIL ในภาพรวมแล้ว จึงไม่ต่างกันและเป็นไปในแบบเดียวกับต้นแบบทางตะวันตก คือเป็นทหารที่มีความรู้ มีวินัย และมีน้ำใจ และตัวอย่างทั้งสองประเทศนี้ย่อมสะท้อนว่า การผลิตทหารในลักษณะเช่นนี้มีอยู่ในทุกสังคมหรือทุกสังคมสามารถทำได้ หากคนในสังคมมีวินัย มีความอดทน มุ่งมั่นและรับผิดชอบในบทบาทและหน้าที่หลักของตน แม้จะมีวัฒนธรรมหรือระบอบการ

ปกครองแตกต่างไปจากสหรัฐอเมริกาหรือยุโรปเพียงใดก็ตาม เพราะในข้อเท็จจริงหรือทางปฏิบัติที่เกิดขึ้นนั้น ความสำเร็จของการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกนี้ อาจเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอำนาจนิยม ทหารนิยม และ/หรือระบอบการปกครองในประเทศนั้นๆ ว่า จะมีลักษณะแบบประชาธิปไตยหรือไม่มากน้อยเพียงใด ดังตัวอย่างจริงนอกจากสองประเทศดังกล่าวนี้แล้ว กรณีของโปรตุเกสสมัยก่อนที่จะเกิด “การปฏิวัติคาร์เนชั่น” (Carnation Revolution) หรือ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” ก็เช่นกัน

อย่างไรก็ดี ผลผลิตของทหารในลักษณะเช่นนี้มักเป็นที่ต้องการของทุกสังคม โดยเฉพาะการเรียกร้องให้ทหารท้องถิ่นในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ควรจะต้องเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทหารลักษณะนี้เป็นผลผลิตและเติบโตหรือเป็นหลักค้ำประกันได้อย่างดีให้กับสังคมประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นสังคมที่ต้องใช้ความรู้ เหตุผล วินัย น้ำใจหรือการประนีประนอมมากกว่าการใช้กำลังหรือความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยเฉพาะการปฏิวัติรัฐประหาร จึงเป็นที่ต้องการของสังคมไทยด้วย

อันที่จริงแล้ว ทหารที่มีความรู้ มีวินัย และมีน้ำใจ ย่อมเป็นทหารอาชีพที่ดีและเป็นที่ต้องการของทุกสังคม ทุกระบอบการปกครอง ไม่ยกเว้นประเทศไทย เพราะทหารลักษณะนี้นอกจากมีความรู้ด้านการสงครามหรือรบเป็นแล้ว ยังมีความรอบรู้ทางหลักวิชาการและถือเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพของประเทศด้วย แต่การจะได้ทหารที่มีคุณสมบัติเช่นนี้ จำเป็นต้องผ่านการฝึกอบรมอย่างหนักทั้งทางวิชาการ วิชาทหารและพลศึกษา-การกีฬา และนักเรียนนายร้อยที่จะผ่านด่านอรหันต์ทั้งสามนี้ไปได้ แน่นอนว่าต้องมีความอดทน มีวินัยและมีความรับผิดชอบเป็นที่ตั้ง คือต้องมีจิตใจที่เข้มแข็งและมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และความรู้อย่างสม่ำเสมอ กล่าวคือแม้จะต้องฝึกฝนทางทหารและพลศึกษา-การกีฬาอย่างหนัก แต่นักเรียนนายร้อยก็ไม่ละทิ้งความมีน้ำใจ และเน้นการเรียนการสอนด้านวิชาการเป็นสิ่งสำคัญ

แต่ที่สำคัญยิ่งคือ ระบบการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก หรือการฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยให้ได้ตามเป้าหมายนี้ จำเป็นต้องได้รับการเอาใจใส่หรือมีการเอาจริงจากระดับบนทั้งรัฐบาลและกองทัพ และควรต้องมีการออกแบบภายใต้ปรัชญาการเรียนรู้ของมนุษย์ในเชิงบวก คือมิใช่เน้นการควบคุม การบังคับและการลงโทษเป็นหลัก หากต้องคำนึงถึงความเป็นมนุษย์ที่มีจิตใจ มีความคิดสร้างสรรค์ ต้องการมีเวลาส่วนตัว ฯลฯ ดังนั้นแทนที่จะกำหนดกฎระเบียบอย่างเข้มงวดให้กับนักเรียนนายร้อย กลับต้องมุ่งการพัฒนาเยาวชนที่มีลักษณะยืดหยุ่นแบบ “อ่อนนอกแต่แข็งใน” เป็นแกนกลางของระบบ กล่าวคือ

รัฐบาล กองทัพและ CRMA ต้องมีจุดแข็งคือ มุ่งมั่นเอาจริงทั้งในเรื่องการเรียนการสอนและการฝึกอบรมในด้านต่างๆ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความอ่อนตัวในทางปฏิบัติกับนักเรียนนายร้อย เพื่อให้นักเรียนนายร้อยรู้จักบริหารตนเองและฝึกฝนความมีวินัยเชิงบวก ความเป็นผู้ใหญ่จากสภาพแวดล้อมที่มีกฎระเบียบแต่ไม่เข้มงวดนัก โดยการจัดการระบบการเรียนการสอนที่เข้มข้น แต่สร้างสภาพแวดล้อมของระบบหอพัก

และส่วนอื่นๆ ที่เอื้ออำนวยให้นักเรียนนายร้อยมีอิสระ มีเวลา มีความพร้อมในการพัฒนาขีดความสามารถในทุกด้าน และเป็นไปอย่างสมดุลในการผลิตทหารอาชีพที่มีลักษณะทหารวิชาการไปในตัว

ถ้าไทยต้องการให้ CRMA หันมาใช้แนวทางนี้ แน่นอนว่ามีตัวเลือกจำนวนไม่น้อย เพราะในโลกจริงระบบการผลิตทหารอาชีพหรือโรงเรียนนายร้อยในลักษณะเช่นนี้คือ “อ่อนนอกแต่แข็งใน” มีตัวอย่างต่างๆ ให้เลือกค่อนข้างมากทั้งจากระบบของสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เยอรมนี อิตาลี เกาหลีใต้ และอินโดนีเซีย และสามารถนำมาปรับใช้สำหรับการนำมาออกแบบใหม่ในลักษณะต่างๆ เพื่อการปรับเปลี่ยนระบบเดิมของไทย (CRMA) ได้อย่างหลากหลายในด้านรูปแบบและวิธีการ โดยสามารถหยิบยืมระบบจากประเทศเหล่านี้ได้อย่างไม่จำกัด เนื่องจากสามารถสร้างตัวแบบจำลองจากของจริง ทั้งโดยทางตรงในลักษณะการเลียนแบบ/ถอดแบบ (reproduction) จากประเทศใดประเทศหนึ่งหรือระบบใดระบบหนึ่งเป็นการเฉพาะ หรือโดยทางอ้อมในลักษณะแบบผสมจากสองระบบสามประเทศ หรือหลายประเทศหลายระบบเข้าด้วยกันก็ได้ แต่หลักใหญ่คือ ควรต้องเข้าใจ เข้าถึง “เนื้อใน” ของระบบต่างๆ นี้ให้ดีเสียก่อน จึงจะนำมาพัฒนาต่อไปได้

นอกจากนี้ ไทยยังสามารถสร้างสรรค์หรือริเริ่มพัฒนาแบบใหม่ขึ้นจากฐานเดิมที่มีอยู่ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมและ/หรือความต้องการของกองทัพ รัฐบาลและสังคมจะเอาจริงเอาจังหรือไม่ และจะมีวิธีการเลือกและตัดสินใจอย่างไรในการปรับระบบการศึกษาทางทหารใหม่ ถ้าต้องการให้ CRMA เป็นแม่พิมพ์ที่ได้มาตรฐานตามแบบตะวันตก และเพื่อเป็นการนำร่องในเรื่องนี้ ในงานวิจัยมีข้อเสนออย่างน้อย 3 โมเดลใหญ่ให้เลือกอย่างเสรี และอาจไม่มีโมเดลใดโมเดลหนึ่งสอดคล้องหรือไปกันได้กับความต้องการของระดับบน/หน่วยเหนือก็เป็นไปได้ หรืออาจมีโมเดลที่ 4 และ 5 ต่อไปอีกไม่รู้จบ เพราะข้อเสนอนี้สามารถโต้แย้งหรือคัดค้านได้ แต่มีเงื่อนไขเบื้องต้นสองข้อคือ ควรอ่านให้เข้าใจเสียก่อนที่จะคัดค้านและควรต้องค้านด้วยเหตุผลเชิงวิชาความรู้เท่านั้น เนื่องจากข้อเสนอใน 3 โมเดลนี้เป็นผลมาจากการวิจัย

ตามข้อเสนอใน 3 โมเดลจากงานวิจัยนี้ หน่วยเหนือ/ผู้เกี่ยวข้องจะเห็นด้วยหรือไม่ ไม่สำคัญเท่ากับว่า แต่ละฝ่ายนั้นจะมีมุมมองตามหลักวิชาความรู้ในเรื่องนี้หรือไม่ อย่างไร เพราะเพียงถ้าท่านมีมุมมองในเรื่องนี้แล้ว จะเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ย่อมมีความสำคัญไม่ต่างกัน คือล้วนต่างมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาความคิดความอ่านในเรื่องนี้ต่อไป ซึ่งตรงตามพระราชดำริในการศึกษาวิชาความรู้ของพลเอกหญิง ศ.ดร. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี คือการคัดค้าน/โต้แย้งควรให้เป็นไปตามหลักวิชาความรู้

หลักของการศึกษาวิชาความรู้นี้มีความเป็นสากล และพระองค์ทรงนำมาใช้ทั้งในระบบการเรียนการสอนในวิชาต่างๆ ของกองวิชาประวัติศาสตร์ฯ และในพระราชนิพนธ์เชิงสารคดีท่องโลกกว้างด้วย โดยพระองค์ทรงสนับสนุนการโต้แย้งให้เป็นไปในทางสร้างสรรค์ คือให้เป็นไปตามหลักวิชา เพื่อความก้าวหน้า

ของคนและความรู้ เพราะ “การสนทนาโต้แย้งกันในหลักวิชา จะเป็นเหตุให้สติปัญญาเกิดแตกฉานขึ้น”[1] และการสนทนาโต้แย้งกันฯ นี้ย่อมจะช่วยขยายพื้นที่ของการออกแบบทั้ง 3 โมเดลดังกล่าวให้กว้างและลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อให้การปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ของ CRMA มีความคิดเห็นกว้างขวางออกไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมในยุคปัจจุบันและอนาคต แต่ก่อนที่จะเข้าสู่รายการเข้มข้นแบบ “การสนทนาโต้แย้งกันในหลักวิชา” ในแต่ละโมเดลนั้น เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกัน จะได้นำเสนอที่มาในภาพรวมเป็นพื้นฐานก่อน

8.2 ตัวแบบ 3 โมเดล: การคัดเลือกตามแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น”

ถ้าท่านได้อ่านและติดตามงานวิจัยนี้มาแต่ต้น คงอดสงสัยไม่ได้ว่า ทำไมมีเพียง 3 โมเดล ทั้งๆ ที่ข้อมูลและองค์ความรู้จากภาคสนามใน 6 ประเทศดังกล่าวนั้น มีถึง 9 ระบบให้เลือกและแต่ละแบบต่างก็สามารถนำมาปรับใช้หรือทดแทนระบบเดิมของไทย (CRMA) ได้เช่นกัน และที่สำคัญคือ การออกแบบที่มีทางเลือกมากถึง 9 ระบบ น่าจะดีกว่าทางเลือกเพียง 3 โมเดลเท่านั้น ยิ่งไปกว่านั้นหลายท่านคงมีข้อกังขาว่าการออกแบบที่ดีควรนำมาจากต้นแบบอย่างเต็มรูป หรือนำมาจากประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นการเฉพาะน่าจะดีกว่า ดังตัวอย่างความสำเร็จของกรณีเกาหลีใต้ (KMA) ที่อาศัย West Point เป็นแบบสำเร็จรูปหรือคล้ายโปรแกรมสำเร็จรูป (Package Software) เนื่องจากเป็นการเลียนแบบ/ถอดแบบอย่างตรงไปตรงมาย่อมดีกว่าการนำแบบต่างๆ จากหลายประเทศมาผสมผสาน และอาจเกิดความยุ่งยากในทางปฏิบัติ

อันที่จริงแล้ว นอกจากเกาหลีใต้ ยังมีไต้หวันที่อาศัย West Point เป็นแบบสำเร็จรูปและประสบความสำเร็จเช่นเดียวกับเกาหลีใต้ และไทยก็ได้ดำเนินการตามต้นแบบนี้ในเวลาเดียวและเส้นทางเดียวกับเกาหลีใต้และไต้หวัน แต่กลับไม่บรรลุผลมากนัก ปัญหาที่น่าสนใจคือ ทำไมประเทศหนึ่งจึงทำสำเร็จและ/หรืออีกประเทศหนึ่งกลับทำไม่สำเร็จ ทั้งๆ ที่เริ่มต้นรับและพัฒนาในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน คำตอบของคำถามนี้เมื่อนำกรณีของไทยไปเปรียบเทียบกับของเกาหลีใต้ในหลักใหญ่แล้ว ก็พอจะทราบคำตอบในระดับหนึ่งได้ว่า ขึ้นอยู่กับตัวแปรสำคัญคือการเอาจริงหรือไม่ของผู้นำรัฐบาลและกองทัพ และผลจากคำตอบในส่วนนี้จึงเป็นที่มาของทางเลือกหนึ่งในการออกแบบ และจัดอยู่ในลำดับแรกของงานวิจัยนี้ คือการออกแบบการปรับเล็ก (S) เพราะถ้าผู้นำรัฐบาลและกองทัพของไทยเอาจริงเช่นเดียวกับทางเกาหลีใต้แล้ว การผลิตทหารอาชีพของ CRMA ย่อมสามารถจะบรรลุผลตามต้นแบบของ West Point ได้เช่นกัน

แต่ปัญหาและเหตุผลของการออกแบบอาจไม่จบเพียงเท่านี้ เนื่องจากความสำเร็จในการลอกเลียนแบบของภายนอกย่อมเกิดขึ้นได้ในหลายแนวทาง ดังตัวอย่างในบางกรณีก็อาจประสบความสำเร็จ

[1] สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. *ทัศนะจากอินเดีย*. (กทม: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊พ จำกัด, 2531), คำนำ.

ในการเลียนแบบของตะวันตกในลักษณะผสมผสาน เช่น กรณีของอินโดนีเซีย (AKMIL) ดังนั้นเพื่อให้การออกแบบนี้มีลักษณะกว้างกว่าเพียงการถอดแบบในทำนองอัดสำเนา (Copy) จากประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นหลัก จึงเสนอทางเลือกอื่นๆ ด้วย เพื่อให้มีทางเลือกที่มีลักษณะผสมผสานหรือในเชิงประยุกต์ใช้จากฐานเดิม เปรียบทำนองคล้ายการต่อเติมบ้านที่มีอยู่เดิม หรือการให้ความสำคัญกับตัวแปรภายในของไทยเป็นฐานรองรับของการตามแบบตะวันตก ซึ่งทางเลือกส่วนหลังนี้ได้เสนอผ่านแนวคิดเรื่อง “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” เป็นหลักของฐานคิด และเป็นที่มาอีก 2 โมเดล ได้แก่ แบบประยุกต์หรือการผสมผสานระหว่าง West Point กับยุโรป ทำนองคล้ายกับของ AKMIL ตามข้อเสนอการออกแบบในลักษณะที่ 2 คือ การปรับระดับกลาง (M) และอีกโมเดลหนึ่งซึ่งเป็นแบบท้ายสุดคือ แบบสร้างสรรค์หรือการริเริ่มขึ้นของท้องถิ่นไทยในลักษณะที่ไม่เคยมีในประเทศไทยมาก่อน คือการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนหรือการปรับขนาดใหญ่ (L)

ด้วยเหตุนี้ ที่มาของตัวแบบ 3 โมเดลนี้ จึงมิใช่มาจากการลอกเลียนระบบการผลิตทหารอาชีพแบบสำเร็จรูป หรือทำนองคล้ายบ้านน็อคดาวน์ (knockdown) จากประเทศใดประเทศหนึ่ง ในจำนวน 6 ประเทศที่ได้ไปพบเห็นและเรียนรู้มาจากการเก็บข้อมูลภาคสนามของผู้วิจัย หากมาจากการคัดเลือกตามหลักสภาพปัญหาของไทยและองค์ความรู้จากภายนอกและผสมผสานเข้ากันอย่างสอดคล้องและเหมาะสม โดยกระทำผ่านแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” ที่ได้อธิบายไว้แล้วในบทที่ 3 เพื่อนำข้อดี ข้อเด่น และความท้าท้ายจากส่วนต่างๆ ของโรงเรียนนายร้อยในประเทศประชาธิปไตยทั้งหลายจาก 6 ประเทศนั้น มาประยุกต์ใช้หรือเพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนระบบเดิมของไทยให้ดีขึ้นหรือได้มาตรฐานของสากล คือการผลิตทหารอาชีพที่มีลักษณะทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชนในแบบฉบับของไทยหรือมีเอกลักษณ์ของตนเอง

การมีเอกลักษณ์ของตนเองในการผลิตทหารอาชีพ ที่มีลักษณะทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชนนี้ ถือเป็นสิ่งสำคัญตามกระบวนการของการทำให้เป็นท้องถิ่น ที่เกิดขึ้นจริงในทุกสังคมรวมทั้งทางสหรัฐอเมริกาและยุโรปด้วย เนื่องจากข้อมูลจากภาคสนามได้แสดงให้เห็นมาแล้วว่า ตัวอย่างของโรงเรียนนายร้อยจาก 6 ประเทศซึ่งมี 9 ระบบใหญ่นั้น ต่างมีความโดดเด่นอันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละแห่ง ดังจะเห็นได้ว่าโรงเรียนนายร้อย 3 แห่งของสหรัฐอเมริกา คือ West Point, Norwich University และ VMI ต่างมีเอกลักษณ์ของตนเอง เพราะแม้ทั้ง 3 แห่งนี้จะมีลักษณะร่วมในหลายด้านด้วยกัน เช่น หลักสูตรและระบบการเรียนการสอนภาควิชาการที่เข้มข้นเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำ แต่ต่างมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนอย่างชัดเจนที่ไม่เหมือนใครและไม่มีใครเหมือน (Unique and like no other)

ในขณะที่ 3 ประเทศในยุโรป คือ ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี ก็เช่นเดียวกับโรงเรียนนายร้อย 3 แห่งของสหรัฐอเมริกา เพราะแม้มีลักษณะเด่นคล้ายในหลายประการก็จริง แต่มีเอกลักษณ์ของตนเองในแต่ละแห่งเช่นกัน นอกจากนี้โรงเรียนนายร้อย 2 แห่งในกลุ่มประเทศที่ประสบความสำเร็จสู่ประชาธิปไตยในเอเชีย

คือ เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย ต่างก็มีทิศทางการพัฒนาระบบการผลิตทหารไม่ต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกาและยุโรป คือแม้จะอาศัยระบบของตะวันตก โดยเฉพาะของสหรัฐอเมริกา (West Point) เป็นต้นแบบ แต่กลับมีแนวทางการพัฒนาและประสบความสำเร็จในการผลิตทหารอาชีพที่เป็นแบบฉบับของตนเองเช่นกัน

ความสำเร็จในการผลิตทหารอาชีพที่เป็นแบบฉบับของตนเอง ในกรณีเกาหลีใต้และอินโดนีเซียนี้ถือเป็นตัวอย่างที่ดีของ “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” เนื่องจากเป็นการรับหรือปรับกระแสวัฒนธรรมจากภายนอกสู่ท้องถิ่น/ประเทศของตนบนฐานวัฒนธรรมเดิมได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกันไปกับความเปลี่ยนแปลงของโลก กล่าวคือในขณะรับวัฒนธรรมจากภายนอก ย่อมมีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมภายใน/ของเดิมไปพร้อมกัน เพื่อก้าวทันโลกบนฐานความพร้อมจากขาของตนเอง เพราะภายใต้การดำเนินไปของกระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่นนั้น อันที่จริงแล้วก็คือ การปฏิรูปแบบค่อยเป็นค่อยไปจากฐานรากของท้องถิ่นเป็นสำคัญนั่นเอง

พินิจในแง่นี้จะเห็นได้ว่า แม้ภายใต้การรับวัฒนธรรมจากภายนอกตามกระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่นนั้น ได้ให้ความสำคัญกับของเดิมหรือจะเน้นความเป็นท้องถิ่นเป็นตัวตั้งก็ตาม แต่มิได้หมายความว่าของเดิม (โดยเฉพาะส่วนที่ไม่ดี/ไม่ทันสมัย) จะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ หรือความเป็นท้องถิ่นจะถูกปรับเปลี่ยนถูกแทนที่ด้วยสิ่งดีจากภายนอกไม่ได้ ในข้อเท็จจริงแล้ว การปรับเปลี่ยนความเป็นท้องถิ่นมักผันแปรไปตามทิศทางของวัฒนธรรมจากภายนอกด้วย ทำนองคล้ายกับการต่อเติมบ้านเดิมที่มีอยู่ โดยทิ้งส่วนเก่าหรือของเดิมที่ใช้การไม่ได้แล้วและทดแทนด้วยของใหม่ เพื่อทำให้การใช้งานจริงมีความแข็งแรงหรือดูสวยงามขึ้นตามสมัยนิยมก็ตาม แต่ยังคงอาศัยฐานเดิมเป็นหลัก มิใช่การรื้อทิ้งบ้านเก่าแล้วสร้างใหม่ทั้งหมด แม้ว่าการสร้างบ้านใหม่ในบางครั้งบางกรณี อาจมีความจำเป็นในขั้นตอนท้ายสุดที่ไม่มีตัวเลือกหรือเป็นทางเลือกสุดท้าย โดยเฉพาะหากระบบเก่าหรือบ้านเดิมทั้งหลังใช้การไม่ได้แล้ว

การออกแบบระบบการผลิตทหารอาชีพของไทยก็เช่นกัน หากคิดว่าระบบเดิมของไทย (CRMA) ใช้การไม่ได้แล้ว การสร้างบ้านใหม่ก็เป็นเรื่องจำเป็น และการออกแบบเพื่อหาทางเลือกสำหรับการสร้างบ้านใหม่ทดแทนของเดิมนั้น อาจมีเป็นร้อยเป็นพันก็ว่าได้ ตัวอย่างเช่น ข้อมูลจากภาคสนามในจำนวน 6 ประเทศ มีระบบใหม่ที่สามารถนำมาใช้แทน CRMA ได้ไม่น้อยกว่า 9 ระบบ และ 1 ใน 9 ของระบบนี้ย่อมทดแทนระบบเดิมได้ ทั้งยังสามารถผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตกได้อีกด้วย หากมีการดำเนินการอย่างจริงจังตามต้นแบบ แต่การออกแบบในลักษณะเช่นนี้มักขาดรากฐานของเดิม หรือต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงในทางรุนแรง เนื่องจากเป็นไปในทำนองเดียวกับการปฏิวัติมากกว่าการปฏิรูป และอาจไม่เหมาะสมสำหรับสังคมไทยในยุคที่ต้องการประนีประนอมมากกว่า เพราะสังคมหรือกองทัพไทยยังไม่เคยผ่านประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงมาก่อน โดยเฉพาะหากเปรียบเทียบกับเพื่อนบ้านในอาเซียน

ในทางกลับกัน หากเห็นว่าระบบเดิมของไทย (CRMA) ยังคงใช้การได้ในระดับหนึ่ง แต่ระบบยังทำงานได้ไม่ดีหรือไม่ได้ผลตามเป้าหมายนัก จึงจำเป็นต้องมีการแสวงหาแนวทางที่เป็นไปได้ในการปรับเปลี่ยนให้ระบบเดิมทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์และยุทธวิธีที่เหมาะสมมารองรับจากสภาพการณ์เดิมที่เป็นอยู่ คือสิ่งใดไม่ดีก็ควรปรับ สิ่งที่ดีก็ควรทำต่อเนื่อง ในลักษณะการต่อเติมบ้านเดิมที่มีอยู่ มิใช่การรื้อทิ้งแล้วสร้างบ้านใหม่ ดังนั้นการออกแบบเพื่อการนี้ จึงอาศัยฐานเดิมเป็นหลักและพยายามแก้ไขเฉพาะส่วนที่เป็นปัญหาบางจุดหรือบางเรื่องเท่านั้น เช่น หากหลังคารั่วก็แก้เฉพาะที่ตัวหลังคา หากพื้นบ้านมีปัญหาก็ทำพื้นใหม่เพื่อการปรับรื้อระบบ (Reengineering) เสียใหม่ และหากมีสมาชิกเพิ่มขึ้นหรือต้องการจำนวนห้องนอนมากขึ้น ก็ย่อมต่อเติมได้ในส่วนที่ยังมีพื้นที่อยู่ อะไรทำนองนี้

ระบบเดิมของไทย (CRMA) อาจเปรียบคล้ายทำนองกับบ้านเก่า เพราะมีอายุ 129 ปีมาแล้ว และจะครบปีที่ 130 ในปี 2560 แน่นอนว่าการพัฒนาในระยะต่อมาย่อมมีหลายส่วนเป็นปัญหาและต้องหาทางแก้ไขให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งด้านหลักสูตร ระบบการเรียนการสอน ระบบหอพัก ฯลฯ แต่ฐานเดิมจากสมัยรัชกาลที่ 5 ที่พระองค์ทรงวางไว้ตั้งแต่แรกนั้น ซึ่งเคยใช้การได้ดีคือ เพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ” นั้น พระราชประสงค์นี้ยังคงทันสมัยในปัจจุบันและไม่ต่างไปจากการผลิตทหารอาชีพแบบตะวันตก ที่มีลักษณะทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชน

ดังนั้น การออกแบบใหม่ให้กับ CRMA จึงยังคงอยู่ในกรอบตามแนวพระราชดำริ หรือพยายามมุ่งรักษามรดกทางแนวคิดของพระองค์ไว้เป็นหลัก เนื่องจากฐานเดิมตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 นี้ยังคงใช้การได้ดี แม้สังคมไทยปัจจุบันอยู่ในกระแสของ Democratization และ “Thailand 4.0” ก็ตาม เพราะหากการผลิตทหารไทยยังคงไม่มีความรู้ ไม่มีวินัยและไม่มีน้ำใจ หรือไม่มีความเป็นทหารวิชาการ ทหารปัญญาชนแล้ว ความเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตกที่จะไปกันได้ดีกับระบอบประชาธิปไตยและเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ก็คงไม่ต้องพูดถึง ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องเร่งฟื้นฟูพระราชดำริและพระราชประสงค์ขององค์ผู้ก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยสมัยใหม่กลับมาใหม่ เนื่องจากการผลิตของ CRMA สมัยปัจจุบัน ไม่เพียงแต่ห่างไกลจากต้นแบบทาง West Point เท่านั้น หากยังคงห่างไกลจากสมัยเริ่มแรกในรัชกาลที่ 5 อีกด้วย

การพัฒนาทหารอาชีพตามพระราชประสงค์ขององค์ผู้ก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยสมัยใหม่นี้ จึงเป็นฐานคิดที่ควรต้องตระหนักถึงและนำกลับมาฟื้นฟูสร้างใหม่ให้กับ CRMA อย่างแท้จริง เพราะมีความหมายและความสำคัญมากกว่าเพียงการเน้นย้ำ “HOME OF LEADERS” ที่เป็นอยู่ในสมัยปัจจุบัน คือน่าจะนำพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 นี้กลับมาเน้นย้ำเพื่อเป็นปรัชญาและ “หัวใจ” ของ CRMA โดยเฉพาะการนำมาฝึกอบรมให้กับนักเรียนนายร้อยในส่วนของกรมนักเรียนนายร้อย รอ. เพื่อปลูกฝังและร่วมมือกันในการรักษา

มรดกของพระองค์สืบไป ดังตามที่นักเรียนนายร้อยได้กล่าวอยู่ทุกวันคือ “ข้าพระพุทธเจ้าจักรักษามรดกของพระองค์ท่านไว้ด้วยชีวิต”[2] และเป็นเนื้อความที่บรรดานายทหารหลักที่จบจาก CRMA ก็จดจำสิ่งนี้ได้เสมอ

หากอาศัยฐานเดิมที่มีอยู่คือ พระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 เป็นตัวตั้ง และเพื่อจะแก้ไขจุดอ่อนโดยเฉพาะสมัยปัจจุบันที่ไทยพยายามตามแบบของสหรัฐอเมริกามานานแล้ว แต่ยังไม่สามารถสร้างผลผลิตได้เช่นเดียวกับต้นแบบ (West Point) นั้น ทางออกของเรื่องนี้จึงอยู่ที่การนำข้อมูลและองค์ความรู้จาก 9 ระบบของ 6 ประเทศนั้น มาปรับใช้หรือต่อยอดต่อเติมบ้านจากฐานเดิมของ CRMA เพื่อทำให้การผลิตทหารอาชีพมีประสิทธิภาพและคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาจเลือกแนวทางการปรับเปลี่ยน CRMA จากแบบใดแบบหนึ่ง ตามข้อเสนอที่ผ่านการกลั่นกรองจากหลักวิชามาแล้วในลักษณะ 3 โมเดลใหญ่ด้วยกัน

การออกแบบทั้ง 3 โมเดลนี้อยู่ภายใต้จุดมุ่งหมายเดียวกันตามที่ได้กล่าวมา แต่มีวิธีการหรือขอบเขตของระดับการเปลี่ยนแปลงต่างกัน คือจากแบบ (1) การต่อเติมจากฐานเดิมเล็กน้อยและเน้นการแตกแต่งภายในใหม่ หรือเพื่อการปรับรื้อระบบ (Reengineering) ภาควิชาการ (ส่วนการศึกษา) เสียใหม่ในแบบการปรับเล็ก (S) ไปสู่แบบ (2) การรื้อระบบเดิมและต่อเติมใหม่เกือบครึ่งหลังของบ้านเก่าตามแบบยุโรป คือการแยกการเรียนการสอนภาควิชาการออกจากการฝึกทางทหาร เพื่อให้ทันสมัยและตอบโจทย์ปัญหาปัจจุบันตามข้อเสนอในแบบการปรับระดับกลาง (M) และท้ายสุดคือ แบบ (3) การสร้างบ้านใหม่ขึ้นอีกหลังหนึ่งหรือการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนขึ้นใหม่ แต่ยังคงรักษาและบูรณะบ้านเดิม (CRMA) ไว้ในลักษณะใช้ควบคู่กันไปในแบบการปรับขนาดใหญ่ (L)

การออกแบบและแบ่งออกเป็น 3 โมเดลนี้ จึงมิใช่เป็นการรื้อทิ้ง CRMA หากยังคงใช้ระบบเดิมของไทยเป็นฐานคิด และเป็นไปตามหลักของการเลือกสรรในแบบของกระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไข/ปรับเปลี่ยนส่วนหลักที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน คือภาคปฏิบัติในระบบการเรียนการสอน โดยเฉพาะภาควิชาการ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ที่ได้จำกัดขอบเขตไว้ตั้งแต่แรก คือการช่วยแก้ไขและหาทางออกให้กับปัญหานี้ในระดับเชิงเทคนิคหรือการปรับเปลี่ยนระบบของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเท่านั้น เพื่อทำให้ระบบการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงมีข้อเสนอใหญ่ในการออกแบบเป็น 3 โมเดลด้วยกัน คือ (1) การปรับเล็ก (S) (2) การปรับระดับกลาง (M) และ (3) การปรับขนาดใหญ่ (L)

ควรเน้นตรงนี้อีกครั้งว่า จุดมุ่งหมายของการออกแบบทั้ง 3 โมเดลนี้มีเป้าหมายเดียวกัน และยังคงอยู่ในกรอบแนวคิดตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 แต่มีความแตกต่างกันในด้านวิธีการหรือขอบเขต

[2] เดิมเป็น “ข้าพระพุทธเจ้าจักรักษามรดกของพระองค์ท่านไว้ด้วยเลือด”

ของระดับความเปลี่ยนแปลง และความแตกต่างกันนี้จะเป็นตัวกำหนดในทางเลือกของการนำไปใช้ในทางปฏิบัติจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง คือความเป็นไปได้ของแต่ละแบบนี้ย่อมขึ้นอยู่กับการเลือกวิธีการ หรือการจะยอมรับระดับความเปลี่ยนแปลงของฝ่ายต่างๆ อยู่ในระดับใด หรือแต่ละฝ่ายจะมีความสามารถในการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะมีขึ้นกับ CRMA ได้มากน้อยเพียงใด โดยเฉพาะการยอมรับดังกล่าวของกลุ่มต่างๆ ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ตั้งแต่ระดับนักเรียนนายร้อยไปจนถึงฝ่ายการเมืองหรือรัฐบาล ซึ่งแน่นอนว่าย่อมไม่เท่ากัน เนื่องจากแต่ละกลุ่มนี้มีความรู้สึกไวต่อการเปลี่ยนแปลงของ CRMA แตกต่างกันอยู่มาก แม้ว่าทุกกลุ่มจะเห็นตรงกันว่า การปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ของ CRMA อาจเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในอนาคตอันใกล้

ดังนั้น หากอาศัยทิศทางของ “Democratization” และ “Thailand 4.0” เป็นกระแสใหญ่ที่ CRMA จำเป็นต้องปรับตัวแล้ว ความเป็นไปได้ของแต่ละแบบที่เสนอมานี้ย่อมไม่แตกต่างกันมากนัก แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลงของแต่ละกลุ่มเป็นสำคัญด้วยว่า จะเลือกทดลองจากแบบไหนก่อนดี เนื่องจากการออกแบบนี้แม้จะมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การมุ่งสร้างทหารอาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการ แต่ในแต่ละแบบนั้นมีขอบเขตของความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปได้แตกต่างกันค่อนข้างมาก เริ่มจากแบบการปรับเล็ก กลางและใหญ่นั้น ระดับความเปลี่ยนแปลงจะมีลักษณะจากน้อยไปสู่มาก คือจากระดับความพยายามรักษาระบบเดิมไว้ในแบบการปรับเล็ก (S) ไปสู่การริเริ่มระบบใหม่ในลักษณะของการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชน คู่ขนานกันไปกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในแบบใหญ่ (L) และความเป็นไปได้ของแต่ละแบบจะมีแนวโน้มไปในทิศทางตรงกันข้าม คือจากระดับมากในแบบการปรับเล็ก ไปสู่ระดับน้อยหรืออาจเป็นไปไม่ได้เลยในกรณีของการปรับขนาดใหญ่ (L) เนื่องจากการปรับแบบใหญ่นี้ย่อมมีทั้งความท้าท้ายและการต่อต้านตามมาอย่างแน่นอน แม้ว่าความต้องการในการสร้างบ้านใหม่และใช้ควบคู่กันไปกับ CRMA นั้น จะมีอยู่ในสังคมไทยก็ตาม แต่โดยธรรมชาติของผู้คนส่วนมากมักไม่กล้าออกจากกรอบที่เคยยึดอยู่เดิม

อย่างไรก็ดี หากแต่ละฝ่ายไม่ยึดติดกับสิ่งใดอย่างตายตัวนัก และมุ่งพินิจข้อเสนอนี้อย่างตรงไปตรงมาตามหลักวิชา คืออาศัยเป้าหมายเดียวกัน ในเรื่องการมุ่งสร้างทหารอาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการเป็นที่ตั้งแล้ว การมองไปข้างหน้าย่อมจะมีจุดร่วมกันและเห็นได้ว่าแต่ละแบบนั้นมีลักษณะเด่นและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาเดิมได้อย่างดี แต่มีระดับการปรับตัวมากน้อยต่างกัน คือจากระดับน้อยหรือเฉพาะการปรับ “เนื้อใน” และไม่เปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างของระบบเดิม (CRMA) ในแบบเล็ก (S) ไปสู่ระดับปานกลางหรือการปรับเฉพาะชั้นบนและหลังคาของบ้านให้แข็งแรงและทันสมัยตามแบบอย่างของระบบยุโรป (เยอรมนีหรืออิตาลี) ในแบบกลาง (M) และระดับมากหรือการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนในแบบใหญ่ (L) ทำนองคล้ายกับระบบการผลิตทหารอาชีพในสหรัฐอเมริกา ที่มีทั้งของรัฐและ

เอกชน หรือคล้ายกับการมีมหาวิทยาลัยเอกชนจำนวนไม่น้อยในประเทศไทย ซึ่งในแต่ละแบบนี้ย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย เพราะขึ้นอยู่กับมุมมองและการยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้มากน้อยเพียงใด

ในส่วนถัดไปจะได้ขยายความและลงลึกสำหรับข้อเสนอในแต่ละแบบ เพื่อทำความเข้าใจ เข้าถึงแนวคิดและลักษณะเด่น รวมทั้งการมองไปข้างหน้า/การวาดภาพอนาคต พร้อมด้วยฐานข้อมูล ตัวอย่าง/รูปแบบจากต่างประเทศ ข้อพินิจและการวิเคราะห์จากผู้วิจัย เพื่อพัฒนาหารูปแบบที่เหมาะสมต่อไป โดยเริ่มจากแบบแรก (1) แบบการปรับเล็ก: เปลี่ยนเฉพาะ “เนื้อใน” ของ CRMA จากนั้นตามด้วยแบบ (2) การปรับระดับกลาง: ลักษณะเด่นและการปรับตัวปานกลาง และท้ายสุดคือ แบบ (3) การปรับขนาดใหญ่: ความท้าท้ายและการต่อต้าน

อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญแต่ละแบบตามหัวข้อที่กำหนดไว้นั้น มิได้หมายความว่า ข้อเสนอในแบบ (1) จะปราศจากความท้าท้ายและการต่อต้าน หรือแบบ (3) จะไม่มีการปรับเปลี่ยน “เนื้อใน” ของ CRMA เพราะในข้อเท็จจริงแล้ว การออกแบบทั้ง 3 แบบนี้มีจุดมุ่งหมายร่วมประการหนึ่งคือ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน “เนื้อใน” ตามปรัชญาและ “หัวใจ” ของระบบตะวันตก หรือไม่ก็ต้องยึดหลักพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 ให้มั่นคง คือการนำพระราชประสงค์ของพระองค์กลับมาฟื้นฟูใหม่ให้กับ CRMA และแน่นอนว่าในแต่ละแบบนั้นต่างล้วนมีข้อดี ข้อเสีย ทั้งยังมีลักษณะเด่นและการปรับตัวมากหรือน้อย

แต่ที่สำคัญก็คือ ความท้าท้ายและการต่อต้านย่อมเกิดขึ้นในทุกแบบที่เสนอมา ซึ่งผลในประการหลังนี้คือ การต่อต้านนั้นอาจมิใช่เพราะมีมุมมองต่างกัน หรือมีเหตุผลคนละชุดความคิด/วาทกรรม หากเพราะความเคยชินกับวัฒนธรรมเดิมและไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงใดๆ แต่สิ่งนี้ย่อมถือเป็นเรื่องธรรมดาและเกิดขึ้นได้เสมอเมื่อมีข้อเสนอให้มีการปฏิรูปหรือมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องต่างๆ โดยที่หลายท่านอาจไม่รู้สึกตัวหรือไม่ได้เกิดขึ้นจากการพินิจอย่างมีเหตุมีผลก็ได้ แต่จิตใต้สำนึกขอต่อต้านไว้ก่อน อาจเพราะความไม่พร้อมในการเผชิญกับสิ่งใหม่ ความแตกต่าง หรือการท้าท้ายก็ตาม

หากท่านเป็นทหาร (หลัก) และมีความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นในใจแล้ว มีข้อแนะนำว่าขอให้หยุดพักตรงนี้ไว้ก่อน และลองหันกลับไปหาอ่านงานดีๆ เกี่ยวกับ CRMA สมัยเริ่มแรกในรัชกาลที่ 5 เป็นพื้นฐานก่อน เช่น “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475” งานวิจัยของพลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2535) แล้วนำมาเปรียบเทียบกับ CRMA สมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านระบบการเรียนการสอนและผลผลิตคือ คุณภาพของนายทหารที่จบจากโรงเรียนนายร้อยแห่งนี้ ในสมัยเริ่มแรกกับสมัยปัจจุบันมีความแตกต่างกันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และหากท่านพบความแตกต่างกันแล้ว คงต้องขอถามต่อไปว่า ท่านจะมีส่วนร่วมในการรักษามรดกของพระองค์หรือไม่ อย่างไร แต่

ไม่ว่าท่านจะตอบได้หรือไม่ เมื่อท่านพบความแตกต่างนี้แล้ว ย่อมมีความพร้อมที่จะอ่านข้อเสนอของงานวิจัยนี้ต่อไป และเป็นไปได้ว่าในระหว่างการอ่านงานนี้ต่อไป ท่านอาจจะพบคำตอบนั้นได้ไม่ยากนัก

8.3 การปรับเล็ก (S): เปลี่ยนเฉพาะ “เนื้อใน” ของ CRMA

การปรับเล็ก (S) นี้มีแนวคิด/ความมุ่งหมายเพื่อรักษาระบบโครงสร้างเดิมไว้เกือบทั้งหมด ยกเว้นแต่ต้องมีการออกแบบให้ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการมีความเข้มข้นยิ่งขึ้นกว่าเดิม ดังนั้นลักษณะเด่นของแบบการปรับเล็กจะเป็นไปในรูปแบบที่ยังคงรักษาของเดิมทั้งระบบและครบกระบวนการ คือยังคงมีการเรียนรวม แบบเรียนภาควิชาการควบคู่ไปกับวิชาทหารและการฝึกตลอดหลักสูตร แต่ต้องมีการตบแต่งภายในใหม่แบบยกเครื่องทั้งหมด เพื่อการปรับรื้อระบบ (Reengineering) โดยเฉพาะระบบการเรียนการสอนภาควิชาการ (หน่วย/ส่วนการศึกษา สกศ.) คือต้องปรับใหม่ทั้งหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนและคุณภาพของอาจารย์ รวมทั้งส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (ในความรับผิดชอบของฝ่ายบริหาร CRMA) เช่น ระบบหอพัก (กรมนักเรียนนายร้อย รอ.) ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า และโรงอาหาร/โรงเลี้ยง (มีอาหารที่ดีและเพียงพอต่อนักเรียนนายร้อยตามหลักโภชนาการ ในความรับผิดชอบของส่วนบริการ, สบร.) ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อเอื้ออำนวยให้นักเรียนนายร้อยมีความพร้อมในการพัฒนาขีดความสามารถของตนไปสู่ความเป็นทหารอาชีพในลักษณะทหารวิชาการ หรือ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” ในแบบฉบับของไทย

เพื่อให้การผลิตทหารอาชีพของ CRMA มีลักษณะทหารวิชาการ หรือ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” ในแบบฉบับของไทยนี้ มีรูปธรรมประกอบแนวคิดอย่างมีแบบแผนและเข้าใจง่าย แต่เป็นระบบหรือมีรูปมีร่างจากแบบจำลองหรือตัวอย่างของจริงให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังนั้นการวาดภาพอนาคต พร้อมด้วยฐานข้อมูลตัวอย่าง/รูปแบบจากต่างประเทศประกอบให้เห็นอย่างชัดเจน และอาจสามารถศึกษาเพิ่มเติมต่อไป หากต้องการหรือตัดสินใจเลือกแบบนี้ให้กับ CRMA จึงยังคงอาศัยระบบจากสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะ West Point เป็นหลัก และมีความหวังว่า CRMA จะทำได้สำเร็จเช่นเดียวกับกรณีของเกาหลีใต้หรือไต้หวัน หากมีการเอาจริงเอาจังจากระดับบน คือรัฐบาลและกองทัพ และสังคมหนุนช่วย

นอกจากนี้ เพื่อให้การเจริญรอยตาม West Point มีทางเลือกในแนวทางเชิงการประยุกต์มากขึ้น การออกแบบการปรับเล็กนี้ (S) ยังเสริมด้วยข้อมูลและระบบการเรียนรวม ที่มีลักษณะเดียวกับระบบของ West Point จากโรงเรียนนายร้อยเอกชนอื่นๆ เช่น VMI และ Norwich University และทางยุโรป เช่น ฝรั่งเศส (Saint-Cyr) รวมทั้งในเอเชีย จากกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านและประสบความสำเร็จในการพัฒนาระบบจากตะวันตกเป็นแบบฉบับของตน เช่น เกาหลีใต้ (KMA) และของอินโดนีเซีย (AKMIL) เป็น “ตัวช่วย” ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน รวมทั้งส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะระบบหอพัก

และนักเรียนนายร้อย และคุณภาพของอาจารย์ ฯลฯ เพื่อช่วยปรับ “เนื้อใน” ของ CRMA ให้มีความใกล้เคียงกับของ West Point ให้มากที่สุด คือต้องมีระดับความเข้มข้นทางวิชาการเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำ เพื่อให้นักเรียนนายร้อยมีความรู้อย่างดี และมีขีดความสามารถออกไปทำงานภาคเอกชนหรือภายนอกกองทัพได้

ข้อเสนอตามการออกแบบนี้ มิใช่การฝันตามแบบของ West Point อย่างลอยๆ และมิใช่สิ่งที่เรียกร้องมากเกินไปหรือนักเรียนนายร้อยไทยไม่สามารถทำได้ เพราะตามข้อเท็จจริงแล้วของไทยแต่เดิมก็เคยมีระบบเข้มข้นเช่นนี้มาก่อน ดังในอดีตเมื่อเริ่มมีโรงเรียนฝึกนายทหารอาชีพหรือในช่วงกำเนิดโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น รัฐบาลก็ได้วางหลักสูตร ระบบการเรียนการสอนและการวัดผลที่มีความเข้มข้นทางวิชาการไม่ต่างไปจากสมัยปัจจุบันของ West Point และโรงเรียนนายร้อยเอกชนทั้งหลายของสหรัฐอเมริกา จึงทำให้นายทหารไทยที่จบจากโรงเรียนนายร้อยมีคุณภาพสูงและยังเป็นที่ต้องการของฝ่ายพลเรือนด้วย (ดู บทที่ 4)

ปฏิเสธไม่ได้ว่า ระบบและการผลิตนายทหารนับตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา โดยเฉพาะในช่วงก่อนหน้าที่จะเปิดระบบ West Point ในช่วงหลังการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 นั้น มีความเข้มข้นทางวิชาความรู้และทำให้ทหารที่จบมีลักษณะเป็นทหารอาชีพ ทหารปัญญาชน เพราะมีความรู้ดีเช่นเดียวกับบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยชั้นนำ จึงเป็นที่ต้องการของหน่วยงานอื่นทางพลเรือนด้วย ดังที่เคยกล่าวมาแล้วว่า ในงานวิจัยของพลตรีหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2535) เรื่อง “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475” พระองค์ทรงแสดงให้เห็นว่า ในสมัยเริ่มแรกนั้น “นักเรียนที่สำเร็จจากโรงเรียนทหารมีความสามารถ หน่วยราชการหลายหน่วยยินดีรับเข้าทำงาน นักเรียนจากโรงเรียนทหารจึงเข้าไปปฏิบัติงานในหน่วยงานที่ไม่ใช่หน่วยงานทหารโดยตรง”

ด้วยเหตุนี้ การจะปรับเปลี่ยน “เนื้อใน” ของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพื่อให้นักเรียนนายร้อยมีความรู้ภาควิชาการอย่างดีและมีคุณภาพสูงนั้น จึงมิใช่มีเพียงตัวอย่างจาก West Point ในสมัยปัจจุบันเท่านั้น หากยังมีแบบอย่างที่ดีในอดีตสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นสิ่งกระตุ้นเตือนหรือตอกย้ำอีกด้วย ซึ่งระบบการผลิตทหารอาชีพในสมัยเดิมนั้นน่าจะได้รับอิทธิพลจากทางยุโรปไม่น้อย โดยเฉพาะการเรียนการสอนภาควิชาการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความรู้ตามแบบการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย หรือการสอนการวัดผลที่เข้มข้นจากอาจารย์พลเรือน

ในระยะแรกของการปรับเปลี่ยน CRMA ตามแบบเล็ก (S) นี้ จึงอาจยังคงใช้ระบบเดิมได้ แต่จำเป็นต้องปรับภาควิชาการหรือส่วนการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามต้นแบบ และควรหันไปนำระบบของโรงเรียนนายร้อยทางยุโรปมาร่วมพินิจเป็นทางเลือกด้วยหรือประยุกต์ใช้ก่อน โดยเฉพาะการบริหารจัดการ

ภาควิชาการ (ส่วนการศึกษา) เช่น ระบบการจ้างอาจารย์พลเรือนที่มีชื่อเสียงหรือมีความชำนาญเฉพาะด้านที่จำเป็นสำหรับทหาร และ/หรือความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยพลเรือน

ทำไมระบบการจ้างอาจารย์พลเรือน หรือการหันไปอาศัยความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยจึงเป็นทางออกของ CRMA ในระยะแรกของการออกแบบนี้ เหตุผลสำคัญก็เนื่องจากระบบเดิมที่มีอยู่ คือ CRMA ในปัจจุบันนี้ยังคงไม่พร้อมหรือไม่สามารถปรับตามแบบ West Point ได้อย่างเต็มตัวนัก โดยเฉพาะการมีอาจารย์สอนภาควิชาการที่มีคุณภาพจากบรรดานายทหารหลักในจำนวนที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากเกี่ยวพันกับระบบการปรับย้ายกำลังพลของกองทัพบกคือ การหมุนเวียนของนายทหาร (หลัก/ศิษย์เก่า) กลับมาเป็นอาจารย์ใน CRMA มีน้อยมาก หรือไม่เป็นที่นิยมเมื่อเทียบกับของ West Point ซึ่งในระบบของ West Point นั้น มีอาจารย์แบบหมุนเวียนในสัดส่วนที่สูงที่สุดในบรรดาอาจารย์ทั้งหมดของ West Point คือมีถึง 56 % เพราะการกลับมาเป็นอาจารย์ที่ West Point ถือว่าเป็นเกียรติสูงของทหารบกอเมริกัน จึงทำให้ทหารโดยเฉพาะระดับกลาง (ร้อยเอก-พันโท) แข่งขันกันกลับมาเป็นอาจารย์ เพื่อถ่ายทอดวิชาความรู้/นวัตกรรมพร้อมด้วยประสบการณ์ที่เป็นปัจจุบันและทันสมัยให้กับนักเรียนนายร้อยได้ศึกษาอย่างจริงจังและเป็นประโยชน์กับทหารรุ่นใหม่ต่อไป

อย่างไรก็ตาม ระบบ/ความไม่นิยมกลับมาเป็นอาจารย์แบบหมุนเวียนนี้ อาจเกิดขึ้นในประเทศยุโรปเช่นกัน ดังในหลายประเทศ เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี ไม่ได้ใช้ระบบอาจารย์หมุนเวียนแบบของ West Point หากอาศัยวิธีการอื่นๆ เพื่อช่วยทำให้ระบบการเรียนการสอนภาควิชาการมีความเข้มข้นเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำ เช่น การจ้างอาจารย์พลเรือนระดับปริญญาเอกที่มีชื่อเสียง โดยเฉพาะสาขาที่จำเป็นสำหรับนักเรียนนายร้อย เข้ามาสอนในโรงเรียนนายร้อยตามสัญญาว่าจ้างในระยะเวลาหนึ่ง เช่น 5 ปี (อาจต่อสัญญาการว่าจ้างได้) ดังในกรณีของฝรั่งเศส (Saint-Cyr) หรืออาศัยความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยในแบบของเยอรมนีและอิตาลี โดยให้นักเรียนนายร้อย/นายทหารลงทะเบียนเรียนระดับปริญญากับมหาวิทยาลัยพลเรือน หรือมหาวิทยาลัยทหารที่มีระบบการเรียนการสอนในแบบมหาวิทยาลัยพลเรือน เช่น มหาวิทยาลัยทหารที่เมืองฮัมบรูกคือ Helmut Schmidt University หรือ Bundeswehr University Munich ของเยอรมนี และโรงเรียนนายร้อยทหารบก (Italian Army Academy, Military Academy of Modena) ที่เมืองโมเดน่า และโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าที่เมืองตูริน ของอิตาลี เป็นต้น

ในขั้นแรกของไทยอาจปรับใช้จากระบบเดิมที่มีอยู่ คือยังคงมี CRMA เป็นหลักในเรื่องต่างๆ เช่น การบริหารจัดการเรื่องหลักสูตรที่ต้องมีระดับสาขาต่างๆ กว้างขึ้น และเน้นวิชาแกนเป็นสำคัญ ทั้งยังควรต้องปรับระบบหอพักให้มีความอ่อนตัว แต่มีวินัย และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้นักเรียนนายร้อยสามารถพัฒนาไปสู่เป้าหมายตามต้นแบบ (West Point) แต่ระบบการเรียนการสอนต้องมีการปรับใหม่เพื่อการปรับ

รื้อระบบ โดยเฉพาะภาควิชาการหรือหน่วยส่วนการศึกษา และในการนี้ CRMA มีแนวทางเลือกแบ่งออกเป็น 3 ทางใหญ่ด้วยกัน (S-1, S-2 และ S-3) กล่าวคือ

(1) การใช้ระบบเดิม (S-1) แต่ต้องพัฒนาคุณภาพของอาจารย์และระบบการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐานหรือใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยชั้นนำ คือส่วนการศึกษายังคงตามเดิม และอาจารย์รับจากทั้งนายทหารหลัก (ศิษย์เก่า CRMA) และพลเรือน (ปริญญาโทหรือเอก) และมียศทางทหาร แต่ควรต้องมีการพัฒนาระบบการรับอาจารย์และพัฒนาอาจารย์ใหม่ให้มีความเข้มข้นยิ่งกว่าเดิม โดยเฉพาะการกำหนดคุณสมบัติและข้อบังคับตามเงื่อนไขผูกพันจากการสอบหรือการประเมินผลอย่างจริงจัง เพื่อกำกับและดูแลให้อาจารย์ต้องมีความสามารถทั้งในด้านการสอนและวิจัย รวมทั้งภารกิจอื่นๆ เช่น การบริการวิชาการ อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพไม่ต่างไปจากอาจารย์ในมหาวิทยาลัยชั้นนำ

นอกจากนี้ ส่วนการศึกษายังต้องหาหนทางเพื่อให้มีการสร้างระบบใหม่ ที่รองรับให้อาจารย์มีอิสระและสามารถพัฒนาความเป็นครูและนักวิชาการอย่างสมบูรณ์ คือควรต้องมีการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อรองรับให้อาจารย์มีเวลาในการพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัย รวมทั้งการบริการวิชาการ และเพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอนและการวัดผลการศึกษาของนักเรียนนายร้อยให้ได้มาตรฐานหรือเป็นไปตามสภาพจริงของการสอบอย่างเข้มข้น คือสอบตกเป็นตก และต้องออกไป หากนักเรียนนายร้อยไม่สามารถผ่านเกณฑ์มาตรฐานของการศึกษาระดับปริญญา

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ฝ่ายบริหารทั้งของส่วนการศึกษา CRMA และกองทัพบก ควรต้องยกเลิกระบบปรับอักษรระดับ ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนนายร้อยสอบตก แต่สามารถสอบแก้ตัวใหม่ได้ถึงสองครั้ง และต้องให้อิสระกับการสอนและการวัดผลของอาจารย์พลเรือน คือไม่เข้าแทรกแซงระบบการเรียนการสอนและการวัดผลอย่างจริงจังของอาจารย์ รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ได้พัฒนาด้านการเรียนการสอน การวิจัย ฯลฯ ไม่ต่างไปจากระบบของมหาวิทยาลัยพลเรือน ซึ่งการปรับปรุงในระบบนี้มีลักษณะใกล้เคียงกับแบบที่ 2 (S-2)

(2) การใช้แบบของฝรั่งเศส (S-2) คือการว่าจ้างอาจารย์พลเรือนระดับปริญญาเอกที่มีชื่อเสียงโดยเฉพาะในสาขาที่ขาดแคลนหรือมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับนักเรียนนายร้อย/ทหาร มาเป็นอาจารย์สอนในโรงเรียนนายร้อย (ส่วนการศึกษา) ซึ่งในอนาคตอันใกล้นี้ การจ้างอาจารย์พลเรือนในลักษณะนี้เป็นเรื่องจำเป็น ที่ส่วนการศึกษา CRMA และกองทัพบกหรือรัฐบาล ต่างควรต้องตระหนักถึงและคิดหาหนทางเปิดให้ระบบการรับอาจารย์ของ CRMA มีความคล่องตัวและพร้อมรับในยุค “ประเทศไทย 4.0” และ “Mobile Economy” เนื่องจากความรู้และ/หรือการแข่งขันความรู้/นวัตกรรมเป็นกระแสหลัก

และนักเรียนนายร้อย/ทหารจำเป็นต้องเรียนรู้และต้องมีความรู้/นวัตกรรม จากผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ โดยตรงจากการจ้างมาเป็นอาจารย์ของ CRMA

อาจารย์พลเรือนตามแบบ Saint-Cyr นี้ ไม่มีชั้นยศทางทหารและมีหน้าที่ด้านการเรียนการสอนเป็นหลักเท่านั้น ในขณะที่การบริหารของส่วนการศึกษายังคงเดิมและขึ้นอยู่กับ CRMA แต่ระบบการเรียนการสอนต้องเป็นไปอย่างเข้มข้น คือส่วนบริหารของส่วนการศึกษา CRMA และกองทัพ ต่างต้องให้อิสระกับการสอนและการวัดผลของอาจารย์พลเรือนอย่างแท้จริง หรือใกล้เคียงกับทางมหาวิทยาลัยพลเรือนชั้นนำทั่วไป เพื่อรักษามาตรฐานทางวิชาการ โดยต้องปล่อยให้เป็นไปตามสภาพความเป็นจริงของการสอบ คือสอบตกเป็นตก และต้องออกไปหากนักเรียนนายร้อยรายใดไม่ได้มาตรฐานทางวิชาการที่กำหนดไว้

การจ้างอาจารย์พลเรือนนี้ ไม่จำเป็นต้องยึดแบบของฝรั่งเศสอย่างตายตัวนัก ฝ่ายบริหารของส่วนการศึกษาและ CRMA อาจดำเนินการได้กว้างกว่าทาง Saint-Cyr กล่าวคือมิใช่เพียงการจ้างอาจารย์พลเรือนในสาขาขาดแคลนหรือมีความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ เท่านั้น แต่ยังใช้ระบบนี้ในการจ้างอาจารย์พลเรือนที่มีคุณภาพของทุกสาขาหรือทุกระดับของการเรียนการสอนมาเป็นอาจารย์ของ CRMA ได้ คือสามารถใช้ระบบนี้ทดแทนระบบการจ้างอาจารย์พลเรือนที่มีชั้นยศทางทหารในแบบระบบเดิม หากการใช้ระบบเดิมตามแบบแรก (S-1) ไม่ได้ผลอย่างเท่าที่ควร หรืออาจใช้ควบคู่กันไปกับแบบแรก คือสามารถจ้างอาจารย์พลเรือนที่มีคุณภาพมาสอนวิชาทั้งระดับวิชาแกนและชั้นสูงขึ้นในหมวดมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ และหากมีการใช้ในระบบนี้ต่อไปอย่างได้ผลแล้ว อาจารย์ส่วนใหญ่ของส่วนการศึกษาในอนาคตอาจจะเป็นอาจารย์พลเรือนที่ไม่มีชั้นยศ และมีบทบาทและหน้าที่ด้านการเรียนการสอนเป็นหลัก ซึ่งน่าจะช่วยทำให้การเรียนการสอนภาควิชาการของ CRMA มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเทียบเท่ามหาวิทยาลัยชั้นนำ และมีความใกล้เคียงกับแบบที่ 3 (S-3) แต่ย้ายที่เรียนจาก CRMA ไปเรียนกับมหาวิทยาลัยแทน

(3) การใช้แบบผสมของเยอรมนีและอิตาลี (S-3) หรืออาจประยุกต์ใช้จากระบบ Duntroon กับ University of New South Wales ของออสเตรเลีย (Australian Defence Force Academy) แต่เน้นให้นักเรียนนายร้อยออกไปเรียนกับนักศึกษาพลเรือนมากขึ้น โดยเฉพาะกับมหาวิทยาลัยที่มี MOU กับทางโรงเรียนนายร้อย เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มศว. องค์รักษ์ ม. ศรีปทุม และ ม. รังสิต เป็นต้น โดยการส่งเสริมให้นักเรียนนายร้อยลงทะเบียนเรียนระดับปริญญากับมหาวิทยาลัย เช่น ชั้นปี 1 เรียนอยู่กับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า พอขึ้นชั้นปี 2-4 นักเรียนนายร้อยสามารถเลือกที่จะไปลงทะเบียนเรียนในระดับปริญญากับมหาวิทยาลัยเหล่านั้นได้ ซึ่งอาจเลือกไปเรียนเป็นภาคการศึกษา ปีการศึกษาหรือตลอด 3 ปีก็ได้ และกลับมาในช่วงฝึกภาคทหารในฤดูร้อนเท่านั้น และเมื่อขึ้นปีที่ 5 กลับมา

ฝึกอบรมในโรงเรียนนายร้อยอีกครั้ง และเข้าเรียนหรือฝึกเพิ่มเติมในโรงเรียนเหล่าทหารที่ตนเลือกต่อไป แต่จบแล้วน่าจะปรับให้ได้รับปริญญาระดับปริญญาโทเช่นเดียวกับทางเยอรมนี อิตาลีหรือฝรั่งเศส

การเลือกในแนวทางใดทางหนึ่งในสองแนวทางหลังนี้ ไม่มีผลกระทบต่อระบบเดิมของ CRMA มากนัก โดยเฉพาะหากพินิจในแง่ของโครงสร้างและการบริหาร คือยังคงอยู่กับกองทัพเป็นหลัก แต่การจัดการด้านการศึกษาหรือระบบการเรียนการสอนภาควิชาการตามแบบใหม่นั้น จะมีลักษณะแบบมหาวิทยาลัยพลเรือนและมีคุณภาพมากขึ้น กล่าวคือ แม้ส่วนบริหารของภาควิชาการ (ส่วนการศึกษา) ยังคงขึ้นอยู่กับกองทัพ แต่ระบบการเรียนการสอนอยู่ในความรับผิดชอบหรือการดูแลของอาจารย์พลเรือนเป็นหลัก

ดังนั้นในระบบใหม่นี้การเรียนการสอนย่อมจะมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะเท่ากับเป็นการโอนภาควิชาการ (ส่วนการศึกษา) ไปอยู่กับฝ่ายพลเรือนหรือมหาวิทยาลัยเป็นผู้ดูแลและกำกับให้ได้ตามมาตรฐานของการผลิตบัณฑิต แม้ว่า CRMA และกองทัพยังคงมีบทบาทและอิทธิพลในการกำหนดหลักสูตรอยู่ก็ตาม นอกจากนี้ยังเป็นการประหยัดหรืออาจลดงบประมาณที่ไม่จำเป็นลงได้ไม่น้อย เช่น เครื่องไม้เครื่องมือราคาแพงทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ทั้งนี้เพราะนักเรียนนายร้อยสามารถไปใช้ร่วมกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้ โดยเฉพาะห้องปฏิบัติการ (Lab) ทางวิทยาศาสตร์หรือคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ในระยะแรกหรือขั้นทดลองในระยะเวลาหนึ่ง (5-10 ปี) CRMA อาจเลือกทั้ง 2 แนวทางนี้ควบคู่กันไป เพื่อดูความเหมาะสมของแต่ละระบบและเพื่อคัดเลือกแนวทางที่ดีที่สุด หรืออาจใช้ระบบผสมและใช้ทั้งสองระบบนี้ควบคู่กันไปก็ได้ หากปรับใช้แล้วให้ผลดีทั้งในเรื่องการบริหารจัดการและผลผลิตที่ได้ คือคุณภาพทางวิชาความรู้ของนักเรียนนายร้อยได้มาตรฐานของมหาวิทยาลัยชั้นนำ โดยในช่วงระยะทดลองนี้อาจจัดแบ่งนักเรียนนายร้อยเป็นสองกลุ่มใหญ่ (อาศัยใช้โควตาหรืออาสาสมัครก็ได้) กล่าวคือ

ทางหนึ่ง CRMA เริ่มดำเนินการปรับปรุงภาควิชาการ (ส่วนการศึกษา) โดยการจ้างอาจารย์พลเรือนที่เก่งหรือมีความรู้ดีมาสอนในโรงเรียน สำหรับนักเรียนนายร้อยที่ไม่ต้องการไปเรียนตามมหาวิทยาลัยพลเรือนต่างๆ ในอีกทางหนึ่งก็เปิดช่องทางหรือให้โอกาสกับนักเรียนนายร้อยอีกส่วน ที่มีความประสงค์จะไปเรียนกับมหาวิทยาลัยภายนอก โดย CRMA ทำหน้าที่ในการประสานและทำความเข้าใจ และทำข้อตกลงกับมหาวิทยาลัยที่พร้อมจะรับนักเรียนนายร้อยไปเรียนด้วย ซึ่งนักเรียนนายร้อยที่เลือกแบบหลังนี้มีทางเลือกว่าจะอยู่ในระบบหอพักแบบเดิมหรือไม่ คือสามารถจะเลือกแบบไปเช้า-เย็นกลับหรือออกไปอยู่ข้างนอก CRMA เพื่อสะดวกต่อการไปศึกษาในมหาวิทยาลัยก็ได้ ทั้งนี้ยังคงมีระบบเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยงตามเดิมและอาจเพิ่มเติมในกรณีที่นักเรียนนายร้อยไปพักอยู่นอก CRMA

ในทางเลือกส่วนหลังนี้คือ การส่งนักเรียนนายร้อยไปเรียนในมหาวิทยาลัยนั้น จะมีลักษณะใกล้เคียงกับระบบของออสเตรเลียและหลายประเทศในยุโรป คือเยอรมนี อังกฤษและอิตาลี และเป็นที่มาของการออกแบบอีกแบบหนึ่งที่จะกล่าวต่อไปคือ การปรับระดับกลาง (M) ซึ่งมีข้อเสนอที่ขยับขึ้นจากระดับของแบบการปรับเล็ก (S) หากการรักษาระบบเดิมไว้เป็นส่วนใหญ่ในแบบเล็กนั้น ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของภาควิชาการและระบบหอพักได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือไม่สามารถทำการปรับรื้อระบบเดิมของ CRMA ได้อย่างเต็มรูปแบบในการตามระบบของ West Point ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ที่สำคัญก็คือ หากเห็นว่าการเรียนรวมแบบของระบบ West Point ซึ่งมีลักษณะแข็งตัวหรือสร้างแรงกดดันให้กับนักเรียนนายร้อยมากเกินไป โดยเฉพาะหากมีสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยคือ นักเรียนนายร้อยยังคงมีกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนมากเกินไป หรือระบบการลงโทษหรือซ่อมรุ่นน้องยังปรับเปลี่ยนได้ยาก เนื่องจากการมีปัญหาทางสภาพแวดล้อมเหล่านี้ย่อมทำให้ระบบ West Point ไม่สามารถทำงานได้ดีหรือไม่เหมาะสมกับการเรียนการสอนของนักเรียนนายร้อยไทย เพราะภายใต้สภาพแวดล้อมดังกล่าวจะหนักเกินไปในการเรียนภาควิชาการและฝึกฝนทางทหารและพลศึกษาควบคู่กันไป หรือทำให้ไม่ได้คุณภาพเช่นเดิม หากระบบหอพักยังคงมีกิจกรรมต่างๆ มากเกินความจำเป็น และ/หรือมีการลงโทษ/ซ่อมรุ่นน้องไม่ต่างไปจากของเดิม

ด้วยเหตุเช่นนี้ จึงจำเป็นต้องออกแบบไปสู่ระดับการปรับกลาง (M) ในลักษณะยังคงรักษาของเดิมไว้ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งต่อเติมใหม่จากทางยุโรป คือการใช้ระบบการเรียนการสอนแบบแยกภาควิชาการออกจากการฝึกทางทหาร เพื่อปรับระบบและสภาพแวดล้อมให้นักเรียนนายร้อยมีเวลามากขึ้น และได้เรียนแต่ละภาคส่วนอย่างเต็มที่และมีคุณภาพ ทำนองคล้ายการปรับปรุงบ้านเก่าสองชั้นที่ยังมีโครงสร้างแข็งแรง แต่มีปัญหาเฉพาะชั้นบนและหลังคา จึงแก้ไขเฉพาะส่วนนั้น (ภาควิชาการ) ส่วนฐานรากและชั้นล่างคงอยู่ตามเดิม ซึ่งการปรับปรุงบ้านเก่าในลักษณะเช่นนี้จัดอยู่ในการออกแบบเพื่อปรับเปลี่ยน CRMA ในปานกลางหรือการปรับระดับกลาง (M)

8.4 การปรับระดับกลาง (M): ลักษณะเด่นและการปรับตัวปานกลาง

การปรับระดับกลาง (M) นี้อยู่ภายใต้แนวคิดต้องการแยกภาควิชาการออกจากการฝึกทางทหารตามแบบของยุโรปเป็นหลักใหญ่ โดยในขั้นแรกเป็นการเรียนและฝึกทางทหารให้จบก่อน หลังจากนั้นจึงไปเรียนภาควิชาการหรือระดับปริญญากับมหาวิทยาลัย ซึ่งอาจเป็นมหาวิทยาลัยทหารที่กองทัพจัดตั้งขึ้นใหม่ แต่การบริหารจัดการด้านหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนให้เป็นไปแบบมหาวิทยาลัยพลเรือน ดังตัวอย่างของกรณีเยอรมนี หรืออาจเป็นโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าที่กองทัพจัดตั้งขึ้นมา แต่อาศัยความร่วมมือทาง

วิชาการกับมหาวิทยาลัยพลเรือน คือมอบหมายให้ทางมหาวิทยาลัยพลเรือนเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบด้านการเรียนการสอนภาควิชาการให้กับนายทหารนักศึกษาตามแบบอย่างในกรณีของอิตาลี และออสเตรเลีย

การออกแบบนี้จึงจัดเป็นการปรับ CRMA ในระดับปานกลาง เพราะลักษณะเด่นของแบบนี้คือ การรื้อระบบเดิมเพียงส่วนหนึ่งที่มีปัญหาคือ ภาควิชาการและระบบหอพัก เพื่อช่วยแก้ไขให้การผลิตทหารอาชีพของ CRMA มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำนองคล้ายปรับปรุงเฉพาะชั้นบนและหลังคาของบ้านหรือภาควิชาการตามแบบยุโรป ส่วนฐานและชั้นล่างยังคงเดิม เพราะยังแข็งแรงหรือใช้การได้ดี จึงต้องการรักษาบางส่วนของระบบเดิมไว้ โดยเฉพาะส่วนการเรียนวิชาและฝึกทางทหารยังคงอยู่กับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า แต่จะมีการเปลี่ยนแปลงระบบการเรียนการสอนภาควิชาการในแบบใหม่ตามระบบของยุโรป โดยมีการแยกการเรียนการสอนภาควิชาการออกจากการเรียนและการฝึกทางทหาร คือในส่วนของการเรียนการสอนภาควิชาการหรือระดับปริญญาแยกออกไปหรือโอนไปอยู่กับมหาวิทยาลัย ทั้งนี้การเลือกแบบใหม่ของการเรียนการสอนภาควิชาการนั้น อาจดำเนินการตามแบบของเยอรมนี อังกฤษ อิตาลี หรือออสเตรเลียก็ได้

ลักษณะเด่นของแบบการปรับระดับกลางนี้ ส่งผลให้ระบบเดิม (CRMA) จำเป็นต้องถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนใหญ่ด้วยกัน คือมีการแบ่งหลักสูตรและระบบของการฝึกอบรมนักเรียนนายร้อยออกเป็น 2 ขั้นตอน เช่นเดียวกับของเยอรมนี อังกฤษ อิตาลี หรือออสเตรเลีย โดยในช่วง 1-2 ปีแรกให้ฝึกวิชาทหารก่อนใน CRMA และเมื่อจบแล้วได้รับยศร้อยตรี จากนั้นจึงไปเรียนต่อระดับปริญญา (ระดับปริญญาตรีและปริญญาโท) อีก 3-4 ปีกับมหาวิทยาลัยทหารหรือโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าที่กองทัพจัดตั้งขึ้นใหม่ (ในระยะแรกอาจใช้สถานที่และอาคารของ CRMA ไปก่อนหรือสร้างสถานที่แห่งใหม่ใกล้กับมหาวิทยาลัยพลเรือน) และอยู่ในระบบหอพักที่ยืดหยุ่นตามแบบนักศึกษาพลเรือน ทั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนนายร้อยมีเวลา มีสมาธิ และมีความพร้อมในการเรียนแต่ละภาคส่วนได้อย่างเต็มที่และมีคุณภาพ คือเป็นนายทหารที่ได้ทั้งความรู้ทางทหารและวิชาการควบคู่กันไปอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

การออกแบบในลักษณะเช่นนี้ มิใช่เพราะความนิยมในระบบของยุโรปมีมากกว่าระบบของสหรัฐอเมริกา (West Point) หากเพราะเห็นระบบการผลิตทางทหารของยุโรปมีสำนักคิดอีกแนวทางหนึ่งซึ่งน่าใจเช่นกัน และอาจนำมาประยุกต์ใช้ในการผลิตทหารไทยได้ดีกว่าของ West Point เนื่องจากทางยุโรปมีระบบที่ยืดหยุ่นหรืออ่อนตัวกว่า แต่มีคุณภาพเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา อันที่จริงแล้ว ลักษณะเด่นของระบบการผลิตทางทหารยุโรปมีความแตกต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกาหลายประการ แต่ที่สำคัญและปฏิเสธได้ยากก็คือ การแยกระบบการเรียนการสอนส่วนของภาควิชาการออกจากการฝึกทางทหาร และระบบหอพักที่อ่อนตัวกว่า แต่มีวินัยสูงเช่นกัน และน่าจะนำมาใช้ประยุกต์ในการแก้ไขปัญหาระบบเดิมของไทยได้อย่างดี

ข้อเสนอในการออกแบบนี้ จึงยังคงวางอยู่บนพื้นฐานของไทยเป็นหลัก และมุ่งเน้นหาวิธีการต่างๆ จากต่างประเทศที่ไม่จำเป็นต้องมาจากทางสหรัฐอเมริกาหรือ West Point เท่านั้น คือจากระบบอื่นๆ ก็ได้ แต่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาของ CRMA ปัจจุบันได้อย่างตรงจุด จึงเห็นว่าระบบของยุโรปซึ่งมีข้อเด่นที่ต่างไปจากทางสหรัฐอเมริกา อาจเป็นทางเลือกใหม่ที่มีความเหมาะสมกับของไทย คือน่าจะใช้การได้หรือเข้ากันได้ดีกับสภาพปัญหาของ CRMA ที่กำลังเผชิญอยู่ ณ ปัจจุบัน โดยเฉพาะความไม่พร้อมของนักเรียนนายร้อยในภาควิชาการจากระบบการเรียนรวมหรือระบบหอพักที่ไม่เอื้ออำนวยเรื่องเวลาก็ตาม

ดังนั้น ถ้ามีการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตทหารจากทางสหรัฐอเมริกามาสู่การใช้ระบบของยุโรปแทนจริง โดยเฉพาะระบบการแยกส่วนของระบบการเรียนการสอนตามแบบของเยอรมนีหรืออิตาลีแล้ว โอกาสในการแก้ไขปัญหาเดิมของ CRMA ย่อมเป็นไปได้มากและเป็นไปอย่างตรงจุด เพราะนอกจากจะแก้ไขเรื่องเวลาหรือเพิ่มความพร้อมให้กับนักเรียนนายร้อยในด้านการเรียนการสอนภาควิชาการได้แล้ว ยังเท่ากับเป็นปรับเปลี่ยนระบบหอพัก และสลายพลังของแนวคิดเรื่อง “ไม่ฆ่าน้อง ไม่ฟ้องนาย ไม่ขายเพื่อน” ไปในตัวได้อย่างดีเช่นกัน

หากมองจากมุมของนักเรียนนายร้อยและอาจารย์ฝ่ายภาควิชาการแล้ว คงปฏิเสธไม่ได้ว่า ลักษณะเด่นของระบบยุโรปใน 2 ประเด็นดังกล่าวคือ ระบบการเรียนการสอนแบบแยกส่วน และระบบหอพักที่อ่อนตัวกว่า แต่มีวินัยนั้น น่าจะนำมาปรับใช้กับกรณีของไทย โดยเฉพาะการแก้ไขสภาพปัญหาของ CRMA ปัจจุบันได้อย่างดี หากฝ่ายบริหารต้องการ “ตัวช่วย” อย่างเป็นรูปธรรมในการแก้ไขจุดอ่อน โดยเฉพาะทางภาคเทคนิคเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาควิชาการที่ยังไม่เข้มข้นพอ และระบบหอพักที่ไม่เอื้ออำนวยให้นักเรียนมีเวลาสำหรับการเอาใจใส่การเรียน และการพัฒนาตนเองอย่างเท่าที่ควร ซึ่งสองประเด็นนี้มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และจำเป็นต้องแก้ไขไปพร้อมๆ กัน โดยมีตัวแบบของระบบเยอรมนีและอิตาลีช่วยนำทางในเรื่องนี้

ดังนั้น การมองไปข้างหน้า/การวาดภาพอนาคตในกรณีการปรับแบบกลางนี้ จึงมีฐานข้อมูลตัวอย่าง/รูปแบบจากยุโรป โดยเฉพาะเยอรมนีและอิตาลีเป็นหลัก ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ในระบบของเยอรมนี อังกฤษและอิตาลีนั้น การเรียนการสอนภาควิชาการมีลักษณะไปอิงหรือขึ้นอยู่กับหลักสูตรและการเรียนการสอนตามระบบของมหาวิทยาลัยพลเรือนอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งระบบนี้ยังไม่เคยเกิดขึ้นในการผลิตทหารของไทยมาก่อน ไม่ว่าจะระบบของทหารบก ทหารเรือหรือทหารอากาศก็ตาม แต่ระบบนี้ใช้การได้ดีและมีการใช้กันมานานแล้วในยุโรป และน่าสนใจสำหรับไทย เพราะเป็นทางออกที่ดีสำหรับการออกแบบให้โรงเรียนนายร้อยของไทย เพื่อให้นักเรียนมีเวลาฝึกฝนทั้งสองด้านอย่างเต็มที่และเป็นไปอย่างมีคุณภาพ และยังเท่ากับเป็นการทดสอบความมีวินัยตนเองของนักเรียนนายร้อย/นายทหารนักศึกษาไปในตัวด้วย

หากใช้ปัญหาของไทยปัจจุบันเป็นตัวตั้ง (ดู บทที่ 4) จุดใหญ่ที่ต้องแก้ไขให้ได้ก่อนคือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้นักเรียนนายร้อยมีเวลาหรือมีความพร้อมในการเรียนภาควิชาการมากขึ้น และ/หรือเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพในระดับเทียบเท่ามหาวิทยาลัยชั้นนำหรือตามต้นแบบ (West Point) ได้ และสาเหตุเฉพาะหน้าของปัญหานี้เกี่ยวข้องกับทั้งระบบหอพัก ระบบการเรียนการสอนแบบเรียนรวมทั้งการฝึกทหารและภาควิชาการไปพร้อมๆ กัน ด้วยเหตุนี้ระบบของเยอรมนีและอิตาลีที่มีรูปแบบแยกระบบการเรียนการสอนภาควิชาการออกจากการฝึกวิชาทางทหาร และมีระบบหอพักที่อ่อนตัวแต่มีวินัย จึงเป็นทางออกที่ดีสำหรับการแก้ไขระบบเดิมของไทย (CRMA) ทั้งนี้เพื่อให้มีการแบ่งหลักสูตรและระบบของนักเรียนนายร้อยออกเป็น 2 ขั้นตอน คือการฝึกวิชาทหารก่อน แล้วจึงไปเรียนต่อภาควิชาการระดับปริญญากับมหาวิทยาลัย

ตามระบบใหม่นี้ ในขั้นแรกกองทัพบกอาจมีทางเลือกได้หลายแบบ เช่นทางออสเตรเลียหรือยุโรป แต่หลักใหญ่ในที่นี้มีระบบของเยอรมนี อังกฤษและอิตาลีเป็นตัวช่วยในการวาดภาพอนาคตได้อย่างดี เพราะแม้ทั้ง 3 แบบนี้มีรายละเอียดที่แตกต่างกัน แต่แกนหลักของระบบมีลักษณะคล้ายกัน คือมีการแบ่งหลักสูตรและแยกการเรียนออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ โดยเรียนหลักสูตรทางทหารในโรงเรียนนายร้อย และเรียนหลักสูตรระดับปริญญากับมหาวิทยาลัย ซึ่งการเรียนในส่วนหลังนี้กองทัพและ CRMA จำเป็นต้องมีการปรับตัวใหม่ กล่าวคือ

ในส่วนของการเรียนในหลักสูตรทางทหารนั้น ยังไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากเดิม คือยังคงอยู่กับ CRMA แต่ในส่วนการเรียนตามหลักสูตรระดับปริญญาต้องแยกออกจาก CRMA และสามารถจะเลือกตามระบบของออสเตรเลียหรือแบบใดแบบหนึ่งใน 3 ประเทศของยุโรปนั้นก็ได้ เช่น การจัดตั้งมหาวิทยาลัยทหารเทียบเท่ามหาวิทยาลัยพลเรือนมารองรับ เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี (ที่ฮัมบรูกและมิวนิค) หรือการอาจโอนภาควิชาการไปอยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยพลเรือนก็ได้เช่นกัน ดังเช่นโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าของอิตาลี (ที่เมืองตูริน) หรือโรงเรียนรวมเหล่าออสเตรเลย (ADFA) ของออสเตรเลีย (ที่เมืองแคนเบอร์ร่า) ในลักษณะของความร่วมมือทางวิชาการระหว่างโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและอยู่ใกล้ เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ/หรือมศว. องครักษ์

การดำเนินการตามแบบการปรับระดับกลาง (M) นี้ ในขั้นตอนแรกทางโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าอาจมีการปรับเปลี่ยนและรับผิดชอบทั้ง 2 ส่วนนี้ไปก่อน คือ (1) การฝึกทางทหารตามหลักสูตรนายร้อยอยู่กับ CRMA เดิม ในความรับผิดชอบของสองหน่วยงานคือ ส่วนวิชาทหารและกรมนักเรียนนายร้อย รอ.ของ CRMA เดิมเป็นหลัก และ (2) การเรียนการสอนระดับปริญญาหรือภาควิชาการแยกออกไปอีกส่วนหนึ่ง ในความรับผิดชอบของหน่วยงานเดียวคือ ส่วนการศึกษาของ CRMA เดิมเป็นหลัก และยกระดับขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยทหาร (เยอรมนี) หรือโรงเรียนนายทหารรวมเหล่า (ออสเตรเลียและอิตาลี)

ข้อสำคัญของการแบ่ง CRMA ออกเป็นสองส่วนนี้ ต้องเป็นการแยกการบริหารจัดการหรือแบ่งออกเป็น 2 ส่วนออกจากกันอย่างเด็ดขาด คือแต่ละส่วนมีโครงสร้างและหน่วยงานบริหารโดยตรงและต่างระดับกัน โดยการเรียนหลักสูตรทหารยังอยู่ในความรับผิดชอบโดยตรงกับ CRMA ส่วนการเรียนภาควิชาการตามหลักสูตรระดับปริญญานั้นจะขึ้นอยู่กับอีกหน่วยงานหนึ่ง ที่กองทัพบกจะจัดตั้งขึ้นใหม่และรับผิดชอบด้านหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน ตลอดจนระบบหอพัก และส่วนบริการต่างๆ เช่น ห้องสมุด/แหล่งค้นคว้า ฯลฯ ที่เอื้ออำนวยให้นายทหารนักศึกษาได้พัฒนาความรู้ทางภาควิชาการอย่างมีคุณภาพเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยชั้นนำ

ตามแบบใหม่นี้ ระบบการเรียนการสอนของ CRMA (เดิม) จะมีบทบาทให้การศึกษากับนักเรียนนายร้อยแคบลงจากที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบัน และจะไม่เหมือนระบบของ West Point หรือระบบโรงเรียนนายร้อยเอกชนในสหรัฐอเมริกาทั้ง Norwich University และ VMI และโรงเรียนนายร้อยบางแห่งในยุโรป เช่น ฝรั่งเศส (Saint-Cyr) รวมทั้งยังต่างไปจากกรณีของเพื่อนบ้านคือ เกาหลีใต้ (KMA) และ อินโดนีเซีย (AKMIL) เนื่องจากในบทบาทใหม่นั้น CRMA จะเน้นเฉพาะภาควิชาทหารและการฝึกทหารเป็นหลัก คือไม่รวมถึงการเรียนการสอนภาควิชาการระดับปริญญา และในบทบาทใหม่นี้ CRMA จะมีลักษณะเช่นเดียวกับโรงเรียนนายร้อยของเยอรมนี (Dresden) อิตาลี (Modena) อังกฤษ (Sandhurst) ออสเตรเลีย (Duntroon) และโรงเรียนนายร้อยของสิงคโปร์ และเมื่อนักเรียนนายร้อยจบการศึกษาจาก CRMA และได้รับยศร้อยตรีแล้ว จำเป็นต้องไปศึกษาต่อระดับปริญญากับมหาวิทยาลัยทหารหรือพลเรือนตามที่กองทัพบกกำหนดไว้

ในการเรียนระดับปริญญากับมหาวิทยาลัยนี้ ในระยะแรกทางโรงเรียนนายร้อยเดิม (CRMA) และกองทัพบกอาจมีทางเลือกได้ 3 แนวทางใหญ่ (M-1, M-2 และ M-3) คือ (1) แบบ Sandhurst (M-1) โดยให้นักเรียนนายร้อยที่จบเป็นนายทหาร (ร้อยตรี) แล้ว เลือกที่จะสมัครไปเรียนต่อกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ของรัฐหรือเอกชน ทั้งในและต่างประเทศก็ได้ ทำนองแบบคล้ายกับของอังกฤษและสิงคโปร์

(2) แบบเยอรมนี (M-2) คือให้นักเรียนนายร้อยอยู่ในที่เดิมของโรงเรียนนายร้อยปัจจุบัน ซึ่งแยกเป็นสองส่วนคือ CRMA ส่วนหนึ่งเป็นโรงเรียนนายร้อยขึ้นอยู่กองทัพบก และอีกส่วนหนึ่งสามารถยกระดับขึ้นเป็นมหาวิทยาลัยทหาร แต่ยังคงขึ้นอยู่กับกองทัพบกหรืออาจอยู่กับกองทัพไทย/กระทรวงกลาโหม แต่โครงสร้างและระบบการบริหารเป็นไปตามแบบมหาวิทยาลัยพลเรือน ในทำนองเดียวกับมหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี (ฮัมบรูกและมิวนิค) และ

(3) แบบอิตาลี (M-3) คือมีลักษณะคล้ายกับแนวทางที่ 2 แต่แทนที่กองทัพจะบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนโดยตรง กลับอาศัยความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและอยู่ใกล้กับโรงเรียนนายร้อยเดิม (CRMA) ที่จังหวัดนครนายก เช่น มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (รังสิต) และ/หรือมศว.

องครักษ์ (อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก) หรือมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในเขตใกล้เคียงและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับ เป็นผู้ดำเนินการและให้ปริญญา ทำนองคล้ายกับโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าของอิตาลีกับมหาวิทยาลัยตูริน หรือประยุกต์ใช้ในแบบระบบ Duntroon กับ University of New South Wales ในลักษณะโรงเรียนรวมเหล่าของออสเตรเลีย (Australian Defence Force Academy)[3]

ในทางเลือกที่ 2 และ 3 นี้ คือมหาวิทยาลัยทหารหรือโรงเรียนนายทหารรวมเหล่า ตามข้อเสนอที่จะจัดตั้งขึ้นใหม่ในการกำกับของกองทัพบกหรือกองทัพไทย กระทรวงกลาโหมนั้น สถาบันการศึกษาทางทหารทั้งสองแห่งนี้จะมีบทบาทและหน้าที่หลักในด้านการให้การศึกษาภาควิชาการระดับปริญญาตรีและสูงขึ้นไป (ระดับปริญญาโทและเอก) ให้กับนายทหารนักศึกษาของทหารบกเป็นหลัก และต่อไปอาจขยายการศึกษาในวงกว้างขึ้น คือสามารถรับนักเรียนนายร้อย/นายทหารอากาศและเรือ รวมทั้งนักศึกษาพลเรือนเข้ามาเรียนด้วย โดยมีหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนในลักษณะที่เข้มข้นเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำ

สถาบันการศึกษาทางทหารในลักษณะเช่นนี้ ในอนาคตยังสามารถให้การศึกษาภาควิชาการให้กับนักเรียนนายร้อยของกองทัพเรือและอากาศต่อไปได้ด้วย เช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยทหารของเยอรมนี ทั้งที่เมืองฮัมบรูกและมิวนิค หรือโรงเรียนรวมเหล่าออสเตรเลีย (ADFA) หากระบบนี้ทำงานได้ผลอย่างดี คือเป็นที่ยอมรับในด้านการให้การศึกษาระดับปริญญาแก่นายทหารไทยได้อย่างมีคุณภาพไม่ต่างไปจากมหาวิทยาลัยพลเรือนชั้นนำ ย่อมส่งผลให้โรงเรียนนายร้อยของกองทัพอื่นๆ คือกองทัพเรือและอากาศจะมีการปรับเปลี่ยนในทำนองเดียวกับ CRMA ไปด้วย

เมื่อมีการปรับเปลี่ยนมาใช้เป็นระบบใหม่นี้แล้ว ไม่ว่าจะดำเนินตามแบบของอังกฤษหรือสิงคโปร์ มหาวิทยาลัยทหารที่ฮัมบรูกหรือที่มิวนิค ของเยอรมนี หรือตามแบบอย่างของโรงเรียนนายทหารรวมเหล่าที่ตูริน อิตาลี หรือทางออสเตรเลียก็ดี ระบบหอพักของนักเรียนนายร้อย/นายทหารนักศึกษาย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมและมีสภาพแวดล้อมที่ดีขึ้น คือจะถูกปรับเปลี่ยนไปในลักษณะคล้ายกับแบบพลเรือน โดยปริยาย เช่น พักในห้องพักเดี่ยว ไม่มีระบบนักเรียนปกครองแบบเดิม ไม่มีกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนเกินจำเป็น และไม่ต้องกังวลเรื่องการถูกซ่อม/การลงโทษจากรุ่นพี่ แต่ต้องรู้จักบริหาร จัดการและควบคุมดูแลตัวเองเป็นหลัก

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การจัดให้ระบบหอพักที่มีลักษณะอ่อนตัวและเอื้ออำนวยให้ผู้พักมีอิสระในการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ นี้ ยังมีเป้าหมายลึกอยู่ด้วยคือ เป็นช่วงของการทดสอบไปในตัวว่า

[3] The Australian Defence Force Academy, situated in Canberra is a university like no other, offering combined military and leadership training in a tri-Service environment, with a world class degree from the University of New South Wales. http://www.army.gov.au/Army-life/Army-careers/ADFA

นักเรียนนายร้อย/นายทหารนักศึกษาจะมีความเป็นผู้ใหญ่และเหมาะสมที่จะเป็นนายทหารของกองทัพต่อไปหรือไม่ ตามคติของชาวยุโรป เช่น ชาวเยอรมันที่เคยกล่าวมาแล้วคือ เพื่อเป็นการทดสอบไปในตัวในระหว่างที่ยังเป็นนายทหารนักศึกษาว่า จะควบคุมตัวเองได้หรือไม่ และ “ถ้าไม่ได้ก็ต้องออกไปดีกว่าจะเป็นทหารในกองทัพ เพราะหากควบคุมตัวเองในช่วงที่เป็นนักศึกษาไม่ได้แล้ว ต่อไปจะเป็นนายทหารที่ดีหรือปฏิบัติหน้าที่สำคัญในกองทัพได้อย่างไร” ซึ่งหลักคิดและการอบรมฝึกฝนลักษณะเช่นนี้ก็มีอยู่ในวัฒนธรรมไทยเช่นกันคือ หลักคำสอนของทางพุทธศาสนาที่กล่าวถึง “ตนของตนย่อมเป็นที่พึงแก่ตนเอง” เหตุนี้จึงต้องหัดบังคับตนเอง ผู้อื่นถึงจะเป็นศัตรู ก็ไม่เท่าตนเป็นศัตรูต่อตนของตนเอง “ถ้ายังไม่สามารถบังคับตนของตนเองให้ดีได้แล้ว ก็อย่าหวังเลยว่าจะบังคับผู้อื่นให้ดีได้”[4]

ดังนั้น ในระบบหอพักใหม่ที่มีลักษณะอ่อนตัวกว่า แต่ยังคงมีวินัยสูงเช่นนี้ จึงน่าจะช่วยให้นักเรียนนายร้อย/นายทหารไทยมีเวลามากพอในการเรียนภาควิชาการ และมีโอกาสในการทดสอบความมีวินัยของตนเองไปในตัวด้วย และถือเป็นกระบวนการสำคัญหนึ่งในการฝึกอบรมความเป็นทหารอาชีพในยุโรป และนักเรียนนายร้อยไทยก็สามารถทำได้เช่นกัน เพราะมีหลักคิดทางพื้นฐานวัฒนธรรมอยู่แล้วและมีแนวทางพัฒนาต่อยอดต่อไป หากผู้ใหญ่ในฝ่ายการเมืองและกองทัพมองโลกในเชิงบวก คือมีความเชื่อมั่นต่อเยาวชนไทย เช่นเดียวกับที่เชื่อว่าลูกหลานจะทำได้ โดยการฝึกอบรมที่ดีหรือมีการออกแบบใหม่ และพยายามสร้างและรักษาสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมและเอื้ออำนวยให้นักเรียนนายร้อย/นายทหารนักศึกษาได้พัฒนาตนเองในเรื่องต่างๆ ทั้งด้านวิชาการความรู้ ความมีวินัย ความอดทนและรู้จักรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นอย่างเหมาะสม ดังตัวอย่างทางยุโรป เช่น เยอรมนี เพราะถ้าผ่านขั้นตอนนี้ไปได้ แน่นอนว่ากองทัพบกและกองทัพไทยย่อมจะได้ทหารอาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการและมีวินัยอย่างดี และตรงตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยสมัยใหม่

อย่างไรก็ดี ข้อเสนอตามแบบการปรับระดับกลาง (M) นี้ นอกเหนือจากต้องการแก้ไขเรื่องระบบการเรียนการสอนและระบบหอพักแล้ว ยังเห็นว่าการเรียนภาควิชาการระดับปริญญากับมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นในแบบมหาวิทยาลัยทหารหรือโรงเรียนนายทหารร่วมเหล่าก็ตาม ย่อมจะช่วยพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ความเป็นพลเมืองที่ดีของนักเรียนนายร้อยไปในตัวด้วย คือรู้จักบริหารหรือจัดการตนเองในเรื่องต่างๆ เช่นเดียวกับนักศึกษาพลเรือนในระดับมหาวิทยาลัย

แต่ที่สำคัญยิ่งก็คือ การเรียนการสอนภายใต้สภาพแวดล้อมหรือในบรรยากาศแบบพลเรือนเช่นนี้ย่อมมีส่วนช่วยทำให้นักเรียนนายร้อย/นายทหารนักศึกษาได้เรียนรู้และรู้จักตำแหน่งแห่งที่ของทหารอาชีพ

[4] เจ้าคุณนรรัตน์ราชมานิต “26 พุทธศตวรรษ” 5 ธันวาคม https://th-th.facebook.com/26BuddhaSattawat?sk=timeline&ref=stream&hc_location=timeline&filter=1

ในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยได้อย่างดี เพราะเป็นการเรียนรู้แบบซึมซับที่เป็นไปโดยธรรมชาติ เช่นเดียวกับพลเมืองที่มีคุณภาพของระบอบประชาธิปไตย คือมีวินัย รู้จักหน้าที่ ความรับผิดชอบและการยอมรับรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งเป็นหลักใหญ่ แต่ความเป็นไปได้ของการเรียนรู้ในแบบนี้ต้องมีหลักคิดหรือความเชื่อมั่นสำคัญคือ ต้องวางอยู่บนฐานของความเชื่อมั่นต่อมนุษย์ด้วยกันหรือไว้ใจนักเรียนนายร้อยไทยว่า สามารถจะทำได้เช่นเดียวกับนักเรียนนายร้อยทางยุโรปหรือโลกตะวันตก

การพินิจความเป็นไปได้ของแบบการปรับระดับกลางนี้ จึงยังไม่จำเป็นต้องอภิปรายถึงปัจจัยต่างๆ ทางสังคมวัฒนธรรมของไทยในขณะนี้ว่า มีความเหมาะสมหรือไปกันได้กับระบบใหม่นี้หรือไม่ อย่างไร หากต้องการเน้นให้เห็นว่า ฐานคิดที่สำคัญและทำให้ระบบการผลิตทางทหารของยุโรปได้ผลนั้น มิใช่เพราะการสร้างระบบที่แข็งตัวมีแต่การบังคับเป็นหลัก หรือมิใช่เพราะเผ่าพันธุ์ของคนยุโรปที่เหนือกว่า เก่งกว่าหรืออดทนกว่าคนไทย หากมาจากการยึดหลักมนุษย์นิยม (Humanism) เป็นพื้นฐาน และพื้นฐานของหลักคิดนี้ก็มีความเป็นสากล เพราะแม้หลักมนุษย์นิยมเป็นหลักคิดและความเชื่อของโลกตะวันตกก็จริง แต่หลักคิดและความเชื่อนี้ โดยเฉพาะการให้ความเคารพและเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์แต่ละคนที่จะทำได้นั้น มีอยู่ในทุกสังคม ไม่ยกเว้นสังคมไทย

ด้วยเหตุผลนี้คือ หากให้ความเคารพและเชื่อมั่นในความสามารถของมนุษย์แต่ละคนที่จะทำได้แล้ว เรื่องการผลิตทหารอาชีพตามการออกแบบในลักษณะแบบการปรับระดับกลางนี้ แน่นอนว่าคงมิใช่เฉพาะชาวยุโรปเท่านั้นที่จะทำได้ หากมีความสากลและคนไทยย่อมทำได้เช่นกัน เนื่องจากพื้นฐานที่รองรับความสำเร็จของการผลิตทหารอาชีพตามแบบยุโรปมีอยู่ในทุกสังคมหรือมีความเป็นสากล เพราะความมีวินัย อดทน มุ่งมั่นและรับผิดชอบ มิใช่ได้มาจากธรรมชาติหรือสังกัดเผ่าพันธุ์ใดเผ่าพันธุ์หนึ่งเป็นการเฉพาะ แต่เป็นสิ่งที่ปลูกฝัง เรียนรู้และฝึกอบรมกันได้ และเรื่องทั้งหมดนี้มีอยู่ในวัฒนธรรมไทยเช่นกัน และนักเรียนนายร้อย/นายทหารไทยย่อมทำได้เช่นเดียวกับทางยุโรป หากมีการฝึกอบรมอย่างจริงจังและสร้างตัวแบบหรือระบบที่ดีมารองรับในการพัฒนานักเรียนนายร้อยอย่างถูกวิธีและครบกระบวนการของการฝึกอบรมทางทหารตามแบบอย่างของตะวันตก

ดังนั้น ถ้าเข้าใจ เข้าถึง “เนื้อใน” คือปรัชญาและหัวใจของการฝึกอบรมทหารอาชีพของยุโรปแล้ว ย่อมสามารถนำมาพัฒนาใช้ประยุกต์ให้เข้ากับระบบเดิมของไทย (CRMA) ได้อย่างตรงจุด คือช่วยแก้ไขส่วนที่เป็นปัญหาเดิมให้ดีขึ้นได้ ทั้งในด้านการเรียนการสอนภาควิชาการและระบบหอพัก อีกทั้งยังช่วยให้ระบบและกระบวนการผลิตเป็นไปอย่างทันสมัยและมีความเป็นสากลขึ้น จึงทำให้บ้านหลังใหม่ของ CRMA มีความแข็งแรงและสง่างามในการผลิตทหารอาชีพที่มีคุณภาพตามตะวันตก และตอบสนองได้อย่างดีให้กับทั้งกองทัพและสังคมการเมืองในกระแส “Democratization” เพราะเป็นทหารอาชีพที่มีความรู้ทางวิชาการ มี

วินัยและเป็นพลเมืองที่ดี และยังคงตรงตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 เพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ”

อย่างไรก็ตาม การสร้างระบบและกระบวนการฝึกอบรมทางทหารเพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ” ตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 นี้ ยังสามารถใช้รูปแบบหรือมีระบบอื่นๆ นอกเหนือจากสิ่งที่สังคมไทยคุ้นเคยมาก่อน คือมิได้มีแต่เฉพาะ CRMA หรือแบบของรัฐเท่านั้น หากยังมีแบบของเอกชนอีกด้วย เพราะการจะฝึกฝนนักเรียนนายร้อย (ทั้งชายและหญิง) เพื่อให้เป็นนายทหารที่ดี มีคุณภาพทั้งทางร่างกาย ความรู้ทางวิชาการและทหารตามหลักปรัชญาและ “หัวใจ” ทางการศึกษาของตะวันตกหรือของรัชกาลที่ 5 นั้น ย่อมสามารถกระทำได้ทั้งจากระบบโรงเรียนนายร้อยของรัฐและ/หรือเอกชนก็ได้ เนื่องจากนักเรียนนายร้อยที่ผ่านการฝึกอบรมของระบบเอกชนล้วนมีคุณภาพและความสามารถของทหารอาชีพไม่ต่างไปจากของรัฐ ดังในกรณีของสหรัฐอเมริกา นอกจากมี West Point แล้ว ยังมีเอกชนอีกหลายแห่ง เช่น Norwich University และ VMI และเป็นที่ยอมรับของกองทัพบกและกองทัพอื่นๆ ของสหรัฐอเมริกา

แต่การพัฒนาระบบการผลิตทหารตามแบบของ Norwich University หรือ VMI ในกรณีของไทยนับเป็นเรื่องใหม่ และจะมีความเป็นไปได้หรือไม่ อย่างไร จำเป็นต้องพินิจเงื่อนไขและองค์ประกอบหลายปัจจัยอย่างรอบด้าน แต่ที่สำคัญคือ ควรต้องมองเรื่องนี้ในเชิงบวก โดยเริ่มจากการมองเรื่องการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนในสังคมไทย เป็นเรื่องปกติเช่นเดียวกับที่ไทยมีมหาวิทยาลัยเอกชนมานานแล้วและมีชื่อเสียงหลายแห่งในสมัยปัจจุบัน

นอกจากนี้ การพินิจเรื่องทหาร/ความมั่นคงกับฝ่ายพลเรือน/เอกชนนั้น ควรต้องมองจากมุมกว้างกว่าเดิม เนื่องจากในสมัยปัจจุบันการมองและทำให้เรื่องรัฐ/ความมั่นคงไปขึ้นอยู่กับฝ่ายพลเรือน/ภาคเอกชน หรือเรื่องที่ภาคเอกชน/ฝ่ายพลเรือนเข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในส่วนของภาครัฐ/ความมั่นคง โดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความชำนาญเฉพาะด้านที่กองทัพไม่มีหรือไม่พร้อม ได้กลายเป็นเรื่องปกติที่ข้ามพรมแดนกันมานานแล้ว คือไม่มีการแบ่งแยกหรือกำหนดขอบเขตเรื่องความมั่นคง/ทหารเป็นเรื่องของรัฐของกองทัพเท่านั้น โดยเฉพาะงานด้านความมั่นคงไม่ตามแบบ (Non-traditional Security/NTS)

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า งานด้านความมั่นคงไม่ตามแบบ (NTS) ซึ่งเป็นเรื่องหลักอีกประการหนึ่ง และนับวันจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้นไม่แพ้ความมั่นคงแบบดั้งเดิม (Traditional Security) ได้ส่งผลให้ภาคส่วนต่างๆ ทางสังคมไม่ว่าจะเป็นรัฐ กองทัพ ภาคเอกชน (Private Sectors) และภาคประชาสังคม (Civil Society Organizations /CSOs) จำเป็นจะต้องมีการบูรณาการและทำงานร่วมกันมากยิ่งขึ้นหรือเป็นไปในลักษณะแบบที่ต้องอาศัยความรู้เชิงสหวิทยาการ (Inter-disciplinary) เพื่อนำมาใช้ในการปฏิรูปภาคส่วนด้านความ

มั่นคงให้สอดรับกับงานบริหารจัดการด้านความมั่นคงที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะปัญหาจากภัยคุกคามไม่ตามแบบ (Non-traditional Threats)

ดังตัวอย่างเช่นในเรื่อง “การปฏิรูปภาคความมั่นคง” หรือ Security Sectors Reform (SSR) เป็นสิ่งที่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกให้ความสำคัญในช่วงยี่สิบปีที่ผ่านมา และในอนาคตโลกยิ่งจะมีความซับซ้อนและเกี่ยวพันกันมากขึ้นหรือแยกไม่ออกระหว่างรัฐและเอกชน โดยพลังอำนาจของรัฐ/ทหารจะถูกโอนไปยังภาคประชาชน/เอกชนมากขึ้นเป็นลำดับในทศวรรษต่อๆ ไป เนื่องจากนวัตกรรมใหม่ๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยีสื่อสาร

การมองจากมุมเชิงบวก จากมุมกว้าง นอกจากจะก้าวทันโลกแล้ว ยังจะช่วยให้การตัดสินใจในเรื่องใหม่ๆ เป็นไปอย่างถูกทิศถูกทางมากขึ้น ในเรื่องของการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนก็เช่นกัน นอกเหนือจากควรต้องมุมจากมุมบวก มุมกว้างแล้ว สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ต้องเริ่มจากการอาศัยจิตใจที่กล้าและมุ่งมั่นของฝ่ายการเมืองในการตัดสินใจเพื่อการริเริ่มในเรื่องนี้เป็นหลัก และเป็นที่มาของการออกแบบท้ายสุดของงานวิจัยนี้คือ การปรับขนาดใหญ่ (L) หากการออกแบบใน 2 โมเดลแรก ได้แก่ การปรับเล็ก (S) และการปรับระดับกลาง (M) นั้น ไม่สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายได้ อาจเพราะ CRMA ยังไม่พร้อมหรือยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนและดำเนินการในทางปฏิบัติให้ได้ผลผลิตตามแบบตะวันตกก็ตาม ทั้งนี้ก็เพื่ออาศัยใช้การจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนและพัฒนาระบบเดิม คือทำนองเป็นคู่แข่งในการผลักดันให้ CRMA จำเป็นต้องปรับตัวไปข้างหน้าเช่นกันด้วย

ที่มาของการออกแบบนี้หรือการปรับขนาดใหญ่ ซึ่งก็คือการเสนอให้มีการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนและรวมถึงการมีนักเรียนนายร้อยทหารบกหญิงขึ้นในไทยนั้น จึงมิใช่เพียงเพราะต้องการตามแบบของภายนอก โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่มีระบบของเอกชนและเป็นลักษณะเด่นของการผลิตทหารอาชีพ หากมาจากเหตุผลของการออกแบบที่มีลำดับหรือเป็นขั้นเป็นตอน คือขึ้นอยู่กับระดับความเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปได้ของแต่ละแบบ เริ่มจากโมเดลการปรับเล็ก (S) ที่ระดับความเปลี่ยนแปลงจะมีลักษณะจากน้อย แต่มีความเป็นไปได้ในระดับมาก ไปสู่ระดับความเปลี่ยนแปลงมากในแบบการปรับขนาดใหญ่ (L) แต่ความเป็นไปได้มีน้อยหรืออาจเป็นไปไม่ได้เลยในกรณีของการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชน อย่างไรก็ดี การออกแบบใหญ่นี้ถือเป็นเรื่องจำเป็นหรือเป็นทางเลือกท้ายสุด หาก 2 โมเดลแรก (คือแบบ S และแบบ M) ที่มีความเป็นไปได้มากกว่า แต่กลับล้มเหลวหรือไม่เป็นที่ยอมรับของ CRMA และกองทัพ

กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การออกแบบในลักษณะการปรับขนาดใหญ่นี้ นับเป็นมาตรการท้ายสุดหรือการใช้ “ยาแรง” ในการปฏิรูป CRMA และกองทัพ หากการใช้แบบการปรับเล็กและ/หรือแบบระดับกลางที่ได้เสนอมาแล้วไม่ได้ผล คือการใช้แบบใหญ่ (L) จะเป็นไปบนเงื่อนไขที่ CRMA ไม่พร้อมจะปรับเปลี่ยนตาม

ข้อเสนอในแบบเล็กหรือแบบกลางก็ตาม หรือในกรณีที่ CRMA ได้พยายามปรับเปลี่ยนและดำเนินการตามแบบเล็กและ/หรือแบบกลางแล้ว แต่ไม่ประสบความสำเร็จในการผลิตทหารอาชีพตามเป้าหมาย ทั้งนี้อาจด้วยเพราะปัจจัยภายในของ CRMA และ/หรืออุปสรรคจากหน่วยเหนือที่ดูแล คือกองทัพและรัฐบาลก็ตาม

อย่างไรก็ดี โอกาสที่จะพัฒนาหรือปฏิรูป CRMA และกองทัพยังคงมีหนทางอยู่ไม่น้อย แต่ต้องกล้าออกจากกรอบที่เคยยึดอยู่เดิม คือต้องคิดและแสวงหาแนวทางที่ตรงข้ามกับ 2 โมเดลแรก กล่าวคือแทนที่จะมองและแก้ไขจากภายในออกมา กลับต้องมองและแก้ไขจากภายนอกไปสู่ภายในหรือการมีคู่แข่งเป็นปัจจัยขับเคลื่อน CRMA ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อม และที่สำคัญคือ ฝ่ายการเมืองหรือรัฐบาลต้องเป็นผู้ริเริ่มหรือผลักดันในเรื่องนี้ เนื่องจากวิธีการแก้ไข CRMA หรือการปฏิรูปกองทัพตามแนวทางนี้ต้องเริ่มจากบนลงล่าง คือจากการกำหนดนโยบายใหม่ของรัฐบาลเป็นจุดตั้งต้น

จากแนวคิดข้างต้น งานวิจัยนี้จึงมีข้อเสนออีกวิธีการหนึ่งคือ การออกแบบในลักษณะของการสร้างคู่แข่งเพื่อพัฒนาและปฏิรูป CRMA และกองทัพไปในตัว โดยการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนคู่ขนานกันไปกับ CRMA ทำนองคล้ายการสร้างบ้านใหม่ขึ้นอีกหลัง แต่ยังคงรักษาและบูรณะบ้านเดิมไว้ในลักษณะใช้ควบคู่กันไป เพราะเห็นว่า ภายใต้ระบบนี้การแข่งขันย่อมเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ และ CRMA ซึ่งมีความได้เปรียบในด้านต่างๆ อยู่แล้ว สามารถจะพัฒนาให้ผลผลิตมีคุณภาพเช่นเดียวกับต้นแบบ เนื่องจากการมีคู่แข่งย่อมทำให้มีแรงกระตุ้นต่อ CRMA เกิดความตื่นตัว คือจำเป็นจะต้องปรับตัวหรือมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมไปในตัวนั่นเอง

ปฏิเสธไม่ได้ว่า การมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนขึ้นในสังคมไทย น่าจะช่วยทำให้ CRMA เกิดความตื่นตัวและการพัฒนาที่ไม่หยุดนิ่ง ทำนองเดียวกับ West Point ที่ต้องแข่งขันกับโรงเรียนนายร้อยเอกชน เช่น Norwich University และ VMI ในสหรัฐอเมริกา และการแข่งขันในลักษณะนี้มีความเป็นไปได้มากและเป็นธรรม เพราะเป็นไปตามธรรมชาติ หรือตามกลไกของตลาด ซึ่งเกิดขึ้นในแทบทุกด้านของสังคมสมัยใหม่ คือการแข่งขันทางความรู้หรือการสอบ เพื่อความมีคุณภาพของผลผลิตซึ่งเริ่มใช้กันตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา

แต่ในสมัยปัจจุบัน ความรู้และการแข่งขันความรู้ยิ่งกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทหารอาชีพโดยเฉพาะในยุค “ประเทศไทย 4.0” เพราะเข้าสู่โลกของการแข่งขันความรู้/นวัตกรรม เข้าทำนอง “เทคโนโลยีพลิกโลก” (Disruptive Technologies) โดยเฉพาะนวัตกรรมใหม่ๆ จากด้านเทคโนโลยีสื่อสาร ดังนั้นหลักวิชาความรู้ที่ทันสมัยจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ แต่ความรู้อื่นๆ โดยเฉพาะด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทหารอาชีพเช่นกัน และระบบการผลิตทหารอาชีพ/การเรียนการสอนของภาคเอกชนในด้านการสร้างความรู้และพัฒนาความรู้/นวัตกรรมต่างๆ ก็มิได้ด้อยไปกว่าของรัฐแต่

ประการใด จึงเป็นที่มาของการออกแบบการปรับขนาดใหญ่ ซึ่งแน่นอนว่ามีความท้าท้ายและมีการต่อต้านมากกว่า 2 โมเดลแรก แต่อาจเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ในอนาคต หากรูปแบบอื่นๆ ล้มเหลวหรือ CRMA ยังคงอยู่จุดเดิม ณ ปัจจุบัน

8.5 การปรับขนาดใหญ่ (L): ความท้าท้ายและการต่อต้าน

การปรับขนาดใหญ่ (L) นี้มีลักษณะแตกต่างไปจาก 2 โมเดลแรกที่ได้กล่าวมาแล้ว และเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม กล่าวคือแทนที่จะมุ่งการปรับเปลี่ยนภายในของระบบเดิม (CRMA) ซึ่งอาจเป็นไปในลักษณะแบบการปรับเล็ก (S) ที่เสนอให้รักษาโครงสร้างเดิมไว้ แต่ทำการปรับรื้อระบบเดิมของ CRMA แบบยกเครื่องเพื่อตบแต่งภายในใหม่ โดยเฉพาะในส่วนของภาควิชาการและระบบหอพักเป็นหลัก หรือไม่ก็ดำเนินการในแบบการปรับระดับกลาง (M) ที่เน้นการเรียนการสอนภาควิชาการแยกออกจากส่วนวิชาและการฝึกทางทหาร คือการปรับเปลี่ยนเฉพาะภาควิชาการหรือการศึกษาระดับปริญญาออกไปอยู่กับระบบของมหาวิทยาลัย ส่วนการฝึกทางทหารยังคงอยู่กับ CRMA ตามเดิม อย่างไรก็ดี การออกแบบการปรับขนาดใหญ่นี้กลับให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนหรือการปฏิรูป CRMA จากภายนอกหรือการมีคู่แข่งจากภาคเอกชน ทำนองเดียวกับไทยมีมหาวิทยาลัยเอกชนจำนวนไม่น้อยในสมัยปัจจุบัน

“คู่แข่ง” ของ CRMA ที่จะมีการสร้างขึ้นนี้ คือการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนขึ้นมาดำเนินการควบคู่กันไปกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ทำนองเดียวกับทางสหรัฐอเมริกาที่มีของรัฐ คือ West Point แล้ว ยังมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนอีกหลายสิบแห่งที่ผลิตและป้อนนายทหารที่มีคุณภาพให้กับกองทัพจำนวนมาก กล่าวคือ ในการออกแบบนี้จะไม่แตะ CRMA แม้แต่น้อย เพราะนอกเหนือจากการออกแบบเพื่อจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนขึ้นอีกแห่งหนึ่งแล้ว ส่วนอื่นๆ คงปล่อยไปตามเดิม คือยังมีโรงเรียนนายร้อยเดิมเป็นหลักต่อไป และไม่จำเป็นต้องไปแตะต้องหรือมีข้อเสนอแนะนำใดๆ ให้กับ CRMA ในเรื่องต่างๆ ตามการออกแบบเล็ก (S) และ/หรือแบบกลาง (M) แต่หวังว่า CRMA คงไม่สามารถอยู่นิ่งเฉยได้ หากมีคู่แข่งซึ่งในระยะแรกอาจยังไม่เข้มแข็งนัก แต่การมีคู่แข่งจะทำให้ CRMA จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนหลายส่วนหลายด้าน เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนและส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องให้ได้เนื้อในเช่นเดียวกับ West Point หรือแบบผสมกับทางยุโรปก็ได้ หาก CRMA ต้องการอยู่ต่อไปหรือรักษาตำแหน่งเดิมของตนไว้ในกองทัพบก

อันที่จริงแล้ว CRMA อยู่ในฐานะที่ได้เปรียบแม้จะมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนเกิดขึ้นก็ตาม เพราะได้ผูกขาดมาแต่เดิมและผูกขาดมานานมากแล้วในรอบ 130 ปีที่ผ่านมา แต่เนื่องจากการมีคู่แข่ง ย่อมจะต้องมีการแข่งขันและพัฒนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่า CRMA จะพร้อมหรือไม่ มากน้อยเพียงใดก็ตาม เนื่องจากการมีคู่แข่งหรือเมื่อลงสนามการแข่งขันแล้ว โดยธรรมชาติของ CRMA ย่อมต้องมีการเคลื่อนไหวและต่อสู้

ในทางหนึ่งทางใด และเพื่อการนี้ CRMA อาจยังคงตามแบบ West Point ต่อไป หรือหันไปหาตัวช่วยจากแหล่งอื่น เช่น การปรับเปลี่ยนไปทางออสเตรเลีย หรือทางยุโรปไม่ว่าจะเป็นแนวทางเยอรมนี อังกฤษหรืออิตาลีก็ตาม แต่โฉมใหม่ของ CRMA กำลังเกิดขึ้นพร้อมๆ กับสิ่งใหม่ที่ท้าท้ายคือ โรงเรียนนายร้อยเอกชน และอาจหมายถึงการมีนักเรียนนายร้อยหญิงตามมาด้วยเช่นกัน

พินิจในแง่นี้ ไม่ว่า CRMA จะมีโฉมใหม่อย่างไร หรือจะเลือกระบบหรือแนวทางของประเทศใดประเทศหนึ่งหรือแบบผสมก็ตาม แต่สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นคงอยู่ในเรื่องปัญหาของระบบการเรียนการสอนภาควิชาการเป็นหลักและ CRMA คงต้องแก้ไขให้ตกไปให้ได้เสียก่อน ด้วยการปรับปรุงหรือมีการปฏิรูปภายในของตนเองให้มีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพและสามารถแข่งขันกับที่อื่นหรือภาคเอกชนให้ได้ เพราะในการออกแบบการปรับขนาดใหญ่ (L) นี้มีจุดหลักคือ การตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนขึ้นใหม่ เพื่อเป็น “ทางเลือก” ของการผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก และสามารถป้อนนายทหาร (หลัก) ให้กับกองทัพได้อย่างมีคุณภาพเช่นเดียวกับโรงเรียนนายร้อยเอกชนของสหรัฐอเมริกา ในขณะเดียวกันก็เพื่อเป็นการสร้างแรงกระตุ้นทั้งทางตรงและทางอ้อมให้ CRMA จำเป็นต้องพัฒนาขีดความสามารถของตนเองจากระบบเดิมที่เป็นอยู่ เพราะหากมีการรับนายทหาร (หลัก) จากโรงเรียนนายร้อยเอกชนแล้ว ย่อมหมายความว่า นักเรียนนายร้อยที่จบจาก CRMA ต้องเผชิญกับการท้าท้ายใหม่อย่างแน่นอน ทั้งกับเรื่องการบรรจุและหาตำแหน่งในกองทัพต่อไปในอนาคตไม่มากก็น้อย

การบรรจุตำแหน่งในกองทัพนั้น อาจใช้ในลักษณะของจัดสัดหรือแบ่งเป็นสัดส่วนแบบโควตา เช่น กองทัพบกสามารถรับได้ปี 200 นาย อาจจัดให้เข้าเรียนใน CRMA จำนวน 100-120 นาย (แต่ CRMA อาจต้องรับเพิ่มอีกเท่าตัว ในกรณีที่มีการสอบตกและต้องออกไป) และที่เหลืออีกจำนวน 80-100 นาย จัดแบ่งเป็นทุนการศึกษาให้โรงเรียนนายร้อยเอกชน โดยเฉพาะในสาขาที่ขาดแคลน เช่น สาขาภาษาต่างประเทศ ได้แก่ จีน รัสเซียและยุโรปอื่นๆ รวมทั้งภาษาเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน หรือในสาขาที่ CRMA ยังไม่พร้อมในการผลิตหรืออาจต้องใช้งบประมาณมากเกินความจำเป็น ได้แก่ สาขาใหม่ๆ ทางเทคโนโลยี เช่น ด้านดิจิทัลมีเดีย (Digital Media)/เทคโนโลยีสื่อสาร แต่การบรรจุตำแหน่งที่ต้องการหรือการขยับขึ้นในตำแหน่งสูงต่อไปในกองทัพ ย่อมต้องมีการแข่งขันกันมากขึ้น และอาจมิใช่อาศัยเพียงปัจจัยเรื่องรุ่นพี่รุ่นน้องหรือระบบอาวุโส (รุ่นของ จปร.) เป็นตัวแปรชี้ขาด แต่ขึ้นอยู่ความรู้ความสามารถหรือการสอบเป็นหลัก คือไม่ได้ขึ้นอยู่การจบจากสถาบันศึกษาเป็นตัวกำหนด หากเป็นไปตามระบบของข้าราชการทั่วไปหรือในกระทรวงอื่นๆ ที่ไม่ได้ยึดถือรุ่นหรือสถาบันการศึกษา เช่น จุฬา ธรรมศาสตร์ นั่นเอง

ผลดีของการออกแบบการปรับขนาดใหญ่และหากมีการนำไปใช้จริงคือ นอกเหนือจากการมีคู่แข่งขัน และย่อมจะทำให้มีการพัฒนาและช่วยผลักดันให้โรงเรียนนายร้อยเดิม (CRMA) จำเป็นต้องปรับ

เปลี่ยนไปในตัวด้วยแล้ว แต่สิ่งสำคัญที่ตามมาคงปฏิเสธไม่ได้ว่า ยังทำให้กำลังพล/นายทหารหลักของกองทัพมีความหลากหลาย แต่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นผลดีต่อกองทัพและสังคมอย่างแน่นอน เนื่องจากการรับราชการหรือการได้รับตำแหน่งที่สูงขึ้นมาจากการแข่งขันทางความรู้หรือต้องสอบเข้ารับตำแหน่งในกองทัพ ดังนั้น การออกแบบใหม่ที่มีโรงเรียนนายร้อยเอกชนควบคู่กันไปนี้ จึงน่าสนใจเพราะส่งผลดีต่อ CRMA และกองทัพหลายประการด้วยกัน แต่อาจเป็นเรื่องท้าทายและยุ่งยากไม่น้อยในระยะเริ่มต้น แต่จะมีผลดีทั้งต่อกองทัพและสังคมการเมืองในระยะยาว ถ้ามีการริเริ่มขึ้นและดำเนินการอย่างจริงจัง โดยถือหลักสำคัญว่า “คุณภาพคือความอยู่รอด”

การออกแบบในเรื่องนี้อาจไม่ยุ่งยากนัก เพราะมีตัวแบบจากโรงเรียนนายร้อยเอกชนของสหรัฐอเมริกาอยู่มาก เช่น Citadel, The Military College of South Carolina, Norwich University, Texas A & M University และ VMI, Virginia Military Institute พินิจในแง่นี้การวาดภาพอนาคตสำหรับในการออกแบบและการนำเสนอในที่นี้ จึงจำเป็นต้องอาศัยตัวอย่างจากโรงเรียนนายร้อยเอกชนที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกา 2 แห่ง คือ Norwich University และ VMI เป็นหลัก เนื่องจากทั้ง 2 แห่งนี้มีความแตกต่างกันหรือมีลักษณะเฉพาะในแบบฉบับของตน และในแต่ละแบบของ 2 แห่งนี้ต่างยังเป็นตัวแทนของโรงเรียนนายร้อยเอกชนแห่งอื่นๆ ในสหรัฐอเมริกาได้ด้วย เช่น Norwich University มีลักษณะคล้ายหรือเป็นตัวแทนของ Texas A & M University ได้ ในขณะที่ VMI ก็มีลักษณะคล้ายและเป็นตัวแทนของ Citadel ได้เช่นกัน

แม้ว่าแนวคิดของโรงเรียนนายร้อยเอกชนเป็นเรื่องใหม่ แต่ในระยะแรกอาจมีทางเลือกได้ใน 3 แนวทาง (L-1, L-2, L-3) คือ (1) การจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนแห่งใหม่ขึ้นแบบ VMI/Citadel (L-1) (2) การจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชนแห่งใหม่ขึ้นแบบ Norwich University/Texas A & M University (L-2) และ (3) อาศัยมหาวิทยาลัยเอกชนเดิมที่มีอยู่แล้ว และจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเสริมเข้าไปในมหาวิทยาลัยแห่งนั้น (L-3) ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายแบบ Norwich University/Texas A & M University เช่นกัน โดยทั้ง 3 แบบนี้มีจุดแข็งในด้านการเรียนการสอนภาควิชาการแบบเข้มข้นเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยชั้นนำ และส่วนวิชาทหาร การฝึกทางทหารและพลศึกษาจะอยู่ในความดูแลและรับผิดชอบจากกองทัพโดยตรง กล่าวคือ

กองทัพจะเป็นผู้คัดเลือกนักเรียนนายร้อยและสนับสนุนทุนการศึกษา เช่นเดียวกับนักเรียนนายร้อยของ CRMA โดยการจัดตั้งหน่วยทางทหาร (ROTC) ทั้งทหารบก เรือและอากาศ ประจำการอยู่ในโรงเรียนนายร้อยเอกชน เพื่อให้ความรู้และฝึกทางทหารในเบื้องต้น ในขณะเดียวกันก็เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษาพลเรือนที่มีผลการเรียนดีและต้องการเป็นนายทหาร สามารถรับทุนตามเกณฑ์ที่กองทัพกำหนดและเข้ารับการฝึกอบรมทางทหารอย่างเข้มข้นเช่นเดียวโรงเรียนนายร้อยของสามเหล่าทัพ และในระบบการเรียนและฝึกทางทหารและพลศึกษานี้ เช่น ในส่วนของนักเรียนนายร้อยทหารบกจะไม่ต่างไปจากระบบของ

West Point หรือ CRMA คือเรียนและฝึกควบคู่กันไปกับภาควิชาการ และมีการฝึกเพิ่มเติมหรือการฝึกภาคสนามอย่างเข้มข้นตามเหล่าหรือกองทัพต่างๆ ที่สังกัดในภาคฤดูร้อน ดังนั้นการฝึกทหารตามระบบของ ROTC จึงแตกต่างไปจากการฝึกนักศึกษาวิชาทหารของกรมการรักษาดินแดน (รด.) เนื่องจากระบบของ ROTC เป็นการฝึกอบรมแบบทหารอาชีพ และเมื่อจบแล้วนักเรียนนายร้อยเอกชนสามารถประจำการในหน่วยรบหรือหน่วยอื่นๆ ได้เช่นเดียวกับนักเรียนนายร้อยที่จบจาก CRMA หรือทางทหารเรือและอากาศ

ในขั้นเริ่มต้นทั้ง 3 กรณีนี้อาจใช้รูปแบบหรือระบบของ Norwich University และ VMI ไปก่อน คือถ้าเลือกตามเป็นแบบอย่างของ VMI จะมีเฉพาะนักเรียนนายร้อย (ชายและหญิง) เท่านั้น (L-1) ส่วนแบบ Norwich University จะมีทั้งนักเรียนนายร้อยและนักศึกษาพลเรือนเรียนร่วมกัน (L-2, L-3) แต่หลักใหญ่คือมุ่งผลิตนายทหาร/บัณฑิตที่มีคุณภาพ มีวินัย และมีความรู้ทั้งด้านการทหารและวิชาการ และยังคงอยู่ในกรอบตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 5 เพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ” โดยมีการจัดตั้งหน่วยทหารจากกองทัพประจำการอยู่ในโรงเรียนนายร้อยเอกชนเพื่อการเรียนและฝึกทางทหารและพลศึกษาให้กับนักเรียนนายร้อยเอกชน ทำนองคล้ายระบบ ROTC ของสหรัฐอเมริกาใน Citadel, Norwich University, Texas A & M University, และ VMI และเมื่อจบแล้วนักเรียนนายร้อยอาจรับราชการทหาร/ทำงานภาคเอกชนก็ได้ จึงเท่ากับเป็นการผลิต “พลเมืองพร้อมรบ” (citizen-soldiers) และเป็นการผลิตทหารอาชีพที่ให้ความสำคัญกับความต้องการของกองทัพและสังคมควบคู่กันไป

ดังนั้นการมีโรงเรียนนายร้อยเอกชน ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของ Norwich University หรือแบบของ VMI นั้น จึงอาจถือเป็นการสร้าง “จุดขาย” ในการผลิตทหารอาชีพที่แตกต่างไปจาก CRMA คือแทนที่จะเน้นในลักษณะ “ทหารการเมือง” หรือทหารต้องเป็นผู้นำ (ทางการเมืองของประเทศ) ในแบบ “HOME OF LEADERS” แต่โรงเรียนนายร้อยเอกชนกลับมุ่งเน้นเรื่องการทหารที่มีความรอบรู้ในหลักวิชา มีวิชาชีพ ในลักษณะของ “นักวิชาการในเครื่องแบบ” (Scholar uniforms) คือเป็นทหารและพลเมือง/ปัญญาชนที่มีคุณภาพของระบอบประชาธิปไตยไปพร้อมกัน เนื่องจากสิ่งที่อยู่ภายใต้ระบบเอกชนนี้ก็คือ ปรัชญาและหัวใจของการผลิตทหารอาชีพที่มีความรู้ในลักษณะทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชน โดยการฝึกอบรมให้นักเรียนนายร้อยหรือนายทหารในอนาคตเห็นความสำคัญของวิชาความรู้ มีระเบียบวินัย และน้ำใจ และสามารถออกไปทำงานภาคเอกชนและไม่แยกออกจากสังคม หรือทหารเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีระบอบประชาธิปไตยเป็นแกนใหญ่

นอกจากนี้ ในระบบของโรงเรียนนายร้อยเอกชนยังมีส่วนสำคัญทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับพลเรือน/เอกชนมีความใกล้ชิด ทั้งด้านความคิดอ่านและการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะการเรียนร่วมกันระหว่างนักเรียนนายร้อยกับนักศึกษาพลเรือน หรือเมื่อนักเรียนนายร้อยจบแล้วเลือกไปทำงานภาคเอกชน

นั้น ย่อมทำให้ภาคเอกชนมีความรู้และความเข้าใจเรื่องทหารมากขึ้นในสังคม ในขณะเดียวกันนักเรียนนายร้อยหรือทหารอาชีพก็จะมีความรู้และความเข้าใจเรื่องฝ่ายพลเรือนมากขึ้นเช่นกัน และการลื่นไหลทางความรู้และทรัพยากรนี้จึงมีประโยชน์หลายด้าน แต่ที่สำคัญคือ การเคารพซึ่งกันและกัน และการยอมรับในระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ

เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า การมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนแบบ Norwich University หรือแบบ VMI ก็ดีในสังคมไทย ย่อมทำให้มีการแข่งขัน ในขณะเดียวกันก็มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่าทหารกับพลเรือน นอกจากนี้ในกองทัพยังมีนายทหารหลัก/กำลังพลที่มีความหลายหลากยิ่งขึ้น และเป็นผลดีต่อกองทัพและสังคมในระยะยาว แต่การต่อต้านย่อมตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน เพราะสิ่งที่อาจยุ่งยากมากกว่าการออกแบบและการนำแบบใหญ่ (L) นี้ไปใช้ในทางปฏิบัติให้ได้จริง มิใช่ปัญหาจากหน่วยปฏิบัติการให้การศึกษาและนักเรียนนายร้อย หากขึ้นอยู่กับฝ่ายการเมืองหรือระดับนโยบาย คือความกล้าในการตัดสินใจเรื่องนี้ในระดับรัฐบาลและกองทัพ แต่ประชาชนและภาคประชาสังคมย่อมจะมีสิทธิ์มีเสียงด้วย เพราะการมีทหารอาชีพนั้นมิใช่เป็นเรื่องของกองทัพเท่านั้น หากเป็นเรื่องของสังคมและประเทศชาติ ที่ทุกภาคส่วนควรมีส่วนร่วมและช่วยกันคิดและช่วยกันเสนอ เพื่อสร้างองค์ความรู้ในเรื่องนี้ให้มีระดับมากพอสำหรับการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ คือจะได้ตัวแบบที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นแบบการปรับเล็ก (S) ระดับกลาง (M) หรือขนาดใหญ่ (L) ตามที่งานวิจัยนี้ได้นำเสนอมาตั้งแต่ต้นเพื่อเป็นตัวอย่างนำร่อง แม้ว่าการออกแบบขนาดใหญ่ (L) จะมีแรงต่อต้านมากกว่า 2 โมเดลแรกก็ตาม

อย่างไรก็ตาม หากมองการต่อต้านเป็นเรื่องปกติของการริเริ่มเรื่องใหม่ๆ แล้ว ความท้าท้ายของเรื่องนี้ย่อมเป็นไปได้ และถือเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมไทยในอนาคต ที่นักเรียนนายร้อย/ทหารอาชีพจำเป็นต้องพัฒนาความรู้อย่างเข้มข้นขึ้น เพื่อเป็นนายทหารอาชีพที่มีลักษณะของทหารวิชาการ/ทหารปัญญาชนไปในตัว เพราะทหารมิได้อยู่แต่เฉพาะในกรมกองของกองทัพหรือมุ่งเพียงด้านสงครามการรบเท่านั้น หากยังอยู่ในสังคมและต้องเผชิญกับโลกกว้างในกระแสของ “Democratization” และยังต้องอยู่ในโลกของความรู้และการแข่งความรู้/นวัตกรรม โดยเฉพาะเมื่อเข้าสู่ในยุครหัสใหม่ “Thailand 4.0” คือการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม”

เมื่อการนำเสนอมาถึงขั้นนี้ ภารกิจของงานวิจัยก็ใกล้จบ เพราะข้อเสนอแนะในเชิงของการออกแบบต่างๆ นั้นน่าจะเพียงพอต่อการตัดสินใจ จึงควรจบในเบื้องต้นแต่เพียงเท่านี้ก่อน ส่วนการตัดสินใจเลือกแบบและการนำแบบใดแบบหนึ่งไปใช้ในทางนโยบายและการปฏิบัติต่อไปนั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่งของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง เพราะความเป็นไปได้ของแต่ละแบบนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมหรือความต้องการของรัฐบาลและกองทัพเป็นหลักสำคัญ แม้ว่าสังคมและภาคประชาชนอาจมีส่วนร่วมด้วย แต่หลักใหญ่แล้วคงเห็นพ้อง

ตรงกันว่า CRMA ต้องมีการปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ ส่วนที่เห็นแตกต่างกันเป็นเพียงเรื่องของวิธีการ หรือการยอมรับระดับความเปลี่ยนแปลงในแต่ละกลุ่มจะมีมากน้อยเพียงใด

พินิจในแง่นี้ การปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ของ CRMA ในอนาคต จึงมีแนวโน้มที่เป็นไปได้ในทุกรูปแบบจำลองที่ได้นำเสนอมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นแบบการปรับเล็ก (S) ระดับกลาง (M) และขนาดใหญ่ (L) เพราะในแต่ละแบบนั้นต่างมีเป้าหมายเดียวกัน และยังคงอยู่ในกรอบตามแนวพระราชประสงค์ขององค์ผู้ก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยสมัยใหม่เมื่อ 130 ปีที่ผ่านมา คือเพื่อ “จะผลิตนายทหารที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ” และตรงตามแนวพระราชดำริและการทรงสอนมานานมากกว่าสามทศวรรษของพลเอกหญิง ศ.ดร.สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ผู้บัญชาการพิเศษโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า (2553-ปัจจุบัน) ที่พระราชทานแก่ลูกศิษย์ทุกรุ่น คือ “ทหาร นอกจากจะเป็นผู้มีเกียรติ มีวินัย มีความกล้าหาญแล้ว ยังเป็นผู้รักวิชาการ รักการค้นคว้า หาความรู้ ที่สำคัญที่สุดคือความโอบอ้อมอารี เข้าใจเพื่อนร่วมงาน สอดส่องดูแลความเป็นอยู่ของผู้ใต้บังคับบัญชา”

8.6 สรุปและความเป็นไปได้

การออกแบบเพื่อการผลิต “ทหารอาชีพตามแบบตะวันตก” สำหรับใช้ในกรณีของไทยในอนาคต มีตัวแบบและข้อเสนอใหม่ใน 3 โมเดลด้วยกัน คือ (1) การปรับเล็ก (S) (2) ระดับกลาง (M) และ (3) ขนาดใหญ่ (L) และในแต่ละแบบนี้มาจากวิธีคิดที่ผ่านการกลั่นกรองตามแนวคิด “กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น” เป็นหลัก แม้ในแต่ละแบบจะมีขอบเขตการปรับเปลี่ยนต่างกันอยู่มาก แต่มีเป้าหมายเดียวกันและยังคงอยู่ในแนวพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงก่อตั้งโรงเรียนนายร้อยสมัยใหม่

ข้อเสนอใหม่ใน 3 โมเดลนี้ หากมองจากมุมของนักวิชาการหรือผู้วิจัย ในแต่ละแบบนี้มีความเป็นไปได้พอๆ กัน แต่หากพินิจจากมุมอื่นๆ โดยเฉพาะจากผู้เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เช่น มุมของผู้เรียนหรือนักเรียนนายร้อย มุมของหน่วยปฏิบัติการให้การศึกษา คือผู้บริหารของโรงเรียนนายร้อย รวมทั้งอาจารย์ผู้สอน และฝ่ายการเมืองและภาคประชาชน ก็อาจมีแนวโน้นตัดสินใจเลือกนำแบบใดแบบหนึ่งจาก 3 โมเดลนั้นไปปรับใช้กับ CRMA ต่อไป อย่างไรก็ตาม แบบจำลองที่ได้รับความนิยมมากที่สุดจากนักเรียนนายร้อยและบรรดาศิษย์เก่าคือ แบบเล็ก (S) แต่แบบกลาง (M) และแบบใหญ่ (L) ยังไม่ถึงกับตกไปจากความเป็นไปได้ของการนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ เนื่องจากยังมีนักเรียนนายร้อยอีกครึ่งหนึ่งเห็นว่า ในแบบกลางก็น่าสนใจและต้องการไปเรียนกับนักศึกษาในมหาวิทยาลัย ด้วยเหตุผลหลากหลายประการทั้งการเรียนและอื่นๆ ส่วนในแบบใหญ่นั้นอยู่ในลำดับท้ายสุด อาจเพราะเป็นเรื่องใหม่เกินไป แต่ความเป็นได้ในกรณีของแบบใหญ่ก็มีเช่นกัน หากตัวเลือกแบบอื่นๆ ที่เสนอมาใช้การไม่ได้ผล หรือถือเป็นทางเลือกสุดท้าย

เพื่อกระตุ้นให้ CRMA ตื่นตัวและพร้อมรับกับ “Thailand 4.0” และกระแสพายุ “Democratization” ที่ไทยคงหลีกเลี่ยงไม่ได้

ในเรื่องนี้จากการประเมินในเบื้องต้นของผู้วิจัย โดยได้นำข้อเสนอทั้ง 3 โมเดลนี้ไปทดสอบจากการพูดคุยและสอบถามทั้งอย่างไม่เป็นทางการและเป็นทางการกับบางส่วนที่เกี่ยวข้องและเป็นไปได้ในเวลาจำกัด เช่น การออกแบบสอบถามสำหรับนักเรียนนายร้อยชั้นปีที่ 2, 4 และ 5 (ชั้นปี 4 เมื่อปีการศึกษา 2558) การพูดคุยและแลกเปลี่ยนความเห็นกับผู้เกี่ยวข้อง ผู้บริหารของโรงเรียนนายร้อย อาจารย์และนักเรียนนายร้อย รวมทั้งการแสดงท่าที่ต่องานวิจัยนี้ที่ได้เผยแพร่บางส่วนในชั้นเรียนของนักเรียนนายร้อยเมื่อเดือนมิถุนายน (สำหรับชั้นปี 4) และต่อมาในเดือนกันยายน-ตุลาคม 2559 (สำหรับชั้นปี 2) นั้น พบว่านักเรียนนายร้อยและผู้บริหารของโรงเรียนนายร้อย มักนิยมแบบการปรับเล็กเป็นทางเลือกในลำดับแรกมากที่สุด และมีแนวโน้มเลือก 2 โมเดลแรกมากกว่าแบบที่ 3 หรือแบบใหญ่ (L) คือการริเริ่มระบบใหม่ในลักษณะของการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยเอกชน คู่ขนานกันไปกับโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ยังไม่เป็นที่ยอมรับนัก อาจเพราะทั้งสองกลุ่มนี้คือคนในของ CRMA จึงยังไม่กล้าออกจากกรอบที่เคยยึดอยู่เดิม

อย่างไรก็ดี ความเป็นไปได้ของแต่ละแบบนี้ แม้ขึ้นอยู่กับความต้องการของฝ่ายการเมือง/รัฐบาลและกองทัพเป็นสำคัญ แต่สังคมหรือทุกภาคส่วนย่อมมีส่วนร่วมนำเสนอและผลักดันได้ไม่น้อยเช่นกัน หากเห็นว่าการปรับเปลี่ยนไปสู่โฉมใหม่ของ CRMA เป็นเรื่องหลีกเลี่ยงไม่ได้ในอนาคตอันใกล้ ในบทถัดไปคือบทสรุป ผู้วิจัยจะก้าวข้ามประเด็นเรื่องความเป็นไปได้ของ 3 โมเดลจากงานวิจัยไปก่อน ยกเว้นความคิดเห็นของนักเรียนนายร้อย คือมิได้นำเสนอถึงความเป็นไปจากแต่ละมุมมองและภาพรวมของทุกมุมมอง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงหรือการกำหนดในเชิงนโยบาย เพราะเกินขอบเขตของงานวิจัยและภารกิจของผู้วิจัย

อย่างไรก็ดี สิ่งสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการขมวดประเด็นไว้อีกครั้งในบทสรุปคือ ทำไมต้องออกแบบระบบการศึกษาทางทหารใหม่ พร้อมด้วยความคิดเห็นของนักเรียนนายร้อยบางส่วนเป็นข้อมูลรองรับ และต้องการเน้นให้ผู้เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไปได้ตระหนักว่า ถ้ามีการปฏิรูประบบและการผลิตนายทหารใหม่ ไม่ว่าจะเป็นไปในแบบการปรับเล็ก (S) การปรับระดับกลาง (M) หรือการปรับขนาดใหญ่ (L) หรือแบบอื่นๆ ก็ตามที่มีเป้าหมายเดียวกันคือ การผลิตทหารอาชีพที่มีความรู้ในลักษณะทหารวิชาการ ทหารปัญญาชน ย่อมเป็นผลดีต่อทั้งกองทัพ สังคมและประเทศชาติ ทั้งยังถือเป็นจุดแข็งและมีโอกาสนำไปสู่ความสำเร็จของการปฏิรูปกองทัพจากภายใน และกระบวนการสร้างประชาธิปไตยไปสู่ความเข้มแข็ง เนื่องจากเป็นการปฏิรูปภายใต้กระบวนการสร้างสรรค์จากความพร้อมด้านภายในหรือ “ระเบิดจากข้างใน” ซึ่งเป็นไปตามหลักทรงงานพัฒนาประเทศของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และเป็นข้อเสนอหลักของงานวิจัยนี้คือ เป็นทางเลือกใหม่เพื่อการบรรลุผลในการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยในอนาคตอย่างมั่นคง

บทที่ 9
บทสรุป

บทสรุปของงานวิจัยนี้คือ ข้อเสนอสำหรับการปรับเปลี่ยนโฉมใหม่ให้กับ CRMA ใน 3 โมเดลใหญ่ด้วยกัน แต่เป็นเพียงข้อสรุปของงานวิจัยเท่านั้น หาใช่ข้อสรุปของการปฏิรูป CRMA แต่ประการใดไม่ เพราะแทนที่จะเป็นข้อสรุป บทสรุปนี้อาจกลับเป็นจุดเริ่มต้นของการถกเถียงเพื่อหาตัวแบบที่ดีให้กับ CRMA ต่อไป ทั้งการพัฒนาในเรื่องคุณภาพทางวิชาการ คุณภาพของอาจารย์ผู้สอน และคุณภาพของนักเรียนนายร้อย

อย่างไรก็ตาม แม้ข้อเสนอของงานวิจัยนี้อาจยังมิใช่ข้อสรุปของการปฏิรูป CRMA แต่ถ้าทุกฝ่ายเห็นพ้องตรงกันว่า การปรับเปลี่ยนของ CRMA เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในกระแสปัจจุบันแล้ว ข้อเสนอหลักใน 3 โมเดลที่มีการออกแบบมานี้ ย่อมถือเป็นแหล่งข้อมูลและองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับเป็นฐานคิดของการกำหนดทางเลือกในการสร้างทหารอาชีพรุ่นใหม่ต่อไป ซึ่งหากมีการริเริ่มและดำเนินการจากรัฐบาลและกองทัพอย่างจริงจังและต่อเนื่องแล้ว ความสำเร็จของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยในแนวทางใหม่จากรากฐานหรือ “ระเบิดจากข้างใน” ก็อยู่เบื้องหน้าที่พร้อมจะปรากฏตัวออกสู่สังคมไทยในอนาคตอันใกล้

9.1 “ระเบิดจากข้างใน”: การอุ่นเครื่อง

“ระเบิดจากข้างใน” ในที่นี้คือ การมุ่งค้นหาแนวทางในการพัฒนาให้ทหารไทยมีลักษณะทหารอาชีพที่มีความเป็นทหารวิชาการ ทหารปัญญาชน เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยต่อไป ซึ่งจากการค้นหาและศึกษาตัวแบบต่างๆ ของกลุ่มประชาธิปไตย ทั้งในสหรัฐอเมริกา ยุโรปและเอเชีย จำนวน 6 ประเทศ 9 รูปแบบนั้น ในขั้นต้นพบแนวทางที่ดี เหมาะสมและเป็นไปได้ใน 3 แบบจำลองสำหรับระบบการผลิตทหารของไทยในอนาคตตามที่ได้นำเสนอมา และหากมีการนำไปใช้ปฏิบัติจริงให้กับ CRMA แล้ว แน่นอนว่าโอกาสที่สังคมไทยจะมีนายทหารหลักรุ่นใหม่ ที่มีคุณภาพของทหารอาชีพใกล้เคียงกับทางตะวันตกย่อมมีมากขึ้น และทหารรุ่นใหม่นี้ย่อมจะเป็นพลังให้กับการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยต่อไปได้ ในทำนองเดียวกับที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในโปรตุเกส เกาหลีใต้หรืออินโดนีเซีย หากฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคม/ประชาชนมีความเข้มแข็งและพร้อมรองรับกับประชาธิปไตยที่ก่อตัวขึ้น

แต่ก่อนที่จะนำไปสู่ขั้นของการนำเสนอและถกเถียงหาข้อสรุปให้กับหน่วยเหนือ เพื่อการตัดสินใจในตัวแบบสำหรับการกำหนดในเชิงนโยบายและนำไปใช้การปฏิบัติจริงนั้น ในขั้นถัดจากนี้ควรต้องเริ่มต้นจากการฟังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง โดยเฉพาะเสียงจากนักเรียนนายร้อยเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อเป็นการอุ่น

เครื่องก่อน ดังนั้นในบทท้ายสุดนี้จะเป็นการเริ่มต้นนำเสนอ “ข้อมูลย้อนกลับ” (Feedback) จากการนำผลของงานวิจัยไปสู่การรับรู้และการสนองตอบ ตลอดจนข้อเสนอแนะ ความคิดเห็นของกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะในส่วนของ CRMA คือผู้เรียนหรือนักเรียนนายร้อยเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อเป็นการทดสอบความพร้อมไปในตัวและเป็นข้อมูลประกอบการพินิจความเป็นไปได้ของการออกแบบทั้ง 3 โมเดลให้กับหน่วยเหนือหรือฝ่ายการเมืองต่อไป และจะได้นำเสนอข้อคิดเห็นของนักเรียนนายร้อยในฐานะปฏิกิริยาสะท้อนกลับที่มีต่อข้อเสนอของงานวิจัยในเบื้องต้น กล่าวคือ

แม้ “ข้อมูลย้อนกลับ” นี้คือส่วนที่อยู่ปลายน้ำก็จริง แต่มันคือรากฐานของความสำเร็จในการพัฒนาจากมิติของการ “ระเบิดจากข้างใน” เพราะการให้ข้อมูลย้อนกลับถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้กองทัพหรือฝ่ายการเมืองรับรู้ความเป็นจริงในระดับลึก หรือมีจุดเน้นการมองจากรากฐานในการปรับ CRMA ให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ข้อมูลย้อนกลับนี้เปรียบได้กับเสียงสะท้อนจากผู้ปฏิบัติในระดับขั้นต้นหรือผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหานั้นโดยตรง จึงเป็นแหล่งข้อมูลพื้นฐานที่ทุกภาคส่วนจำเป็นต้องใส่ใจ เนื่องจากแหล่งข้อมูลนี้คือ ข้อเท็จจริงชั้นต้น ซึ่งแม้อาจเปรียบทำนองคล้ายกับพื้นผิวของวัตถุที่ไม่ใช่ว่าทุกชนิดจะสามารถสะท้อนแสงได้เสมอไป แต่นักเรียนนายร้อยคือ พื้นผิวของ CRMA หรือเป็นแหล่งข้อมูลชั้นต้นและถือเป็นข้อมูลหลักในทาง Feedback ที่สามารถมาวิเคราะห์ วิจารณ์ ศึกษา และปรับปรุงในด้านต่างๆ ให้ดีขึ้นต่อไป ทั้งระบบการเรียนการสอน ระบบหอพักและระบบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ถ้ากองทัพหรือฝ่ายการเมืองไม่ยึดติดหรือเพียงพร้อมรับเฉพาะแต่ด้านดีของ CRMA เท่านั้น

ในเรื่องนี้ตามที่เคยได้กล่าวมาแล้ว (ในบทที่ 5) ว่า ผู้วิจัยได้นำร่องด้วยการนำเสนอผลการออกแบบใน 3 โมเดลนั้นออกไปสู่สาธารณชนในวงกว้าง ทั้งประชาคมทางวิชาการและแวดวงทหาร-CRMA เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ โดยเฉพาะจากผู้เกี่ยวข้องโดยตรง ในขณะเดียวกันก็เพื่อรับฟัง รับทราบปัญหาและแนวทางแก้ไขจากมุมมองของกลุ่มคนที่ใกล้กับปัญหานี้มากที่สุดคือ กลุ่มนักเรียนนายร้อย อย่างไรก็ตาม การเผยแพร่ของงานวิจัยนี้เป็นไปในลักษณะทั้งทางการและไม่เป็นทางการ และอาศัยการสุ่มจากบางส่วนที่ถือเป็นตัวแทนและเน้นผู้เรียน/นักเรียนนายร้อยเป็นหลัก และมีข้อสังเกตว่านักเรียนนายร้อยทั้งชั้นปี 2 และปี 4 รวมทั้งชั้นปี 5 ปัจจุบัน (ซึ่งเคยให้ข้อมูลเมื่อปีการศึกษา 2558) ต่างได้แสดงความคิดเห็นเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับปัญหาของ CRMA เป็นอย่างดี และมีความกระตือรือร้นในการแสดงความคิดเห็น ทั้งในเชิงโต้แย้งและสนับสนุนความต้องการใน 3 โมเดลนั้นกับเพื่อนๆ ด้วยกันอย่างมีเหตุผล และสะท้อนปัญหาต่างๆ ของ CRMA จากมุมมองของผู้เรียนอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมาเกินความคาดหมายของผู้วิจัยมาก[1]

[1] ข้อมูลจากนักเรียนนายร้อยที่กล่าวถึงปัญหาต่างๆ ที่พวกเขา (ส่วนใหญ่ตั้งใจเรียน มีความคิดอ่านที่ดี หรือเป็นกลุ่มนักเรียนนายร้อยที่ดีและเรียนเก่ง) ต้องเผชิญอยู่นั้น มิใช่เรื่องการเรียน การซ่อม การฝึกฝนทางทหาร/พลศึกษา หากมาจากปัญหาพื้นฐานที่ยังไม่มีใครแก้ไขให้ตกไปและ

ที่สำคัญคือ นักเรียนนายร้อยมีความเห็นและข้อเสนอหลายประเด็นที่เห็นตรงกันในการถกเถียงเรื่องนี้ โดยเฉพาะปัญหาใหญ่ของเรื่องคือ ปัญหาของระบบหอพักหรือกรมนักเรียนนายร้อย รอ. และนักเรียนนายร้อยแต่ละนายมีความคิดเห็นเป็นของตนเองในระดับสูง โดยเฉพาะการเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขจากมุมของนักเรียนนายร้อยแต่ละนาย และประเด็นการให้เลือกตัวแบบสำหรับอนาคตของ CRMA ใน 3 แบบนั้น นักเรียนนายร้อยได้เลือกทั้ง 3 แบบอย่างมีเหตุผล และที่น่ายกย่องคือ นักเรียนนายร้อยกล้าแสดงออกอย่างมากหรือใจถึง ในฐานะเสียงข้างน้อยที่สุดหรือแม้อาจไม่อยู่ในกระแสใหญ่ของกลุ่มก็ตาม เพราะแม้แบบที่ 1 (แบบเล็ก) และ 2 (แบบกลาง) มีผู้เลือกมากกว่า เพื่อความมีคุณภาพของทหารทั้งในด้านทหารและภาควิชาการ (การเลือกแบบ 1 และ 2 อยู่ในจำนวนที่ใกล้เคียงกันและทิ้งห่างจากแบบที่ 3) แต่ก็มีผู้เลือกแบบที่ 3 (แบบใหญ่) เช่นกัน ด้วยเหตุผลที่ไม่แตกต่างกันนัก เช่น การมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนจะเป็นการสร้างระบบการแข่งขันและถือเป็นเรื่องดี เพื่อจะได้ทหารที่มีคุณภาพ[2] และผลการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนนายร้อยจากการเลือกทั้ง 3 แบบนี้ น่าจะสะท้อนหรือเป็นตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ในสังคมไทยได้เช่นกัน

ในการถกเถียงเรื่องนี้ นักเรียนนายร้อยมากกว่าครึ่งของแต่ละกลุ่มย่อม (55-60 นาย) ให้ความสนใจอย่างมาก คือแสดงออกถึงความรู้สึกเอาจริงเอาจริงกับการให้เหตุผลในการเลือกแบบต่างๆ ซึ่งการ

กลายเป็นเสมือนหนึ่งฝันร้ายที่นักเรียนนายร้อยไม่อยากพบ ไม่ต้องการสิ่งนี้ คือกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนจำนวนมากหรือมากเกินไปจากกรมนักเรียนนายร้อย รอ.และจากผู้บังคับบัญชา ฯลฯ ซึ่งบางเรื่องผู้วิจัยเห็นว่ายังจำเป็น แต่หลายเรื่องถ้ายกเลิกได้ย่อมจะเป็นผลดีต่อนักเรียนนายร้อย เพราะนักเรียนนายร้อยควรต้องมีเวลาฝึกฝนภาควิชาการอย่างพอเพียง และ CRMA ควรต้องเน้นเรื่องการเรียนการสอนเป็นหลัก เช่นเดียวกับทาง West Point หรือที่อื่นๆ ของสหรัฐอเมริกา ยุโรปและเอเชีย แต่ในสภาพปัจจุบันผู้วิจัยยังไม่เห็นแสงสว่างในเรื่องนี้มากนัก ยกเว้นระดับบนจะลงมาช่วย จึงได้แต่ให้กำลังใจกับนักเรียนนายร้อยว่า ในอนาคตน่าจะดีขึ้นและอย่าท้อ เพราะในชีวิตจริงที่นักเรียนนายร้อยต้องออกไปเผชิญกับโลกกว้าง ย่อมมีความยุ่งยากกว่าที่ CRMA อีกหลายเท่าตัว ที่เล่าให้ฟังนี้เพราะผู้วิจัยก็ไม่ทราบว่าจะช่วยอะไรได้มากกว่านี้

[2] ตัวอย่างเช่น ในกลุ่มย่อยของนักเรียนนายร้อยชั้นปี 2 ที่เรียนหัวข้อ พัฒนาการเมืองการปกครองไทย ในวิชาไทยศึกษากับผู้วิจัย กลุ่มละ 55-60 นาย (แบ่งออกเป็น 4 กลุ่มและหมุนเวียนมาเรียนในแต่ละสัปดาห์) มีผู้เห็นด้วยกับโมเดลแบบเล็ก (S) 15 นาย แบบกลาง (M) 15 นาย และแบบใหญ่ (L) มีเพียง 4 นาย (ที่เหลือไม่ยกมือ เมื่อถามว่า ทำไม คำตอบคือ ยังไม่ต้องแสดงความเห็น หรือไม่ก็หลับ) หรือบางกลุ่มเลือกแบบเล็ก 17 นาย แบบกลาง 15 นาย และแบบใหญ่มีเพียง 3 นาย เป็นต้น แต่สิ่งที่สร้างความประหลาดใจให้กับผู้วิจัยอย่างมากคือ นักเรียนนายร้อยที่เลือกแบบกลางและใหญ่ ต่างมีเหตุผลที่น่ารับฟังและเสนอความเห็นอย่างจริงจัง คือต่างยกเหตุผลเรื่องการเอาจริงของการเรียนเป็นสิ่งดี เพื่อพัฒนาให้นักเรียนไปสู่นายทหารที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะหากสามารถแยกการเรียนภาควิชาการออกจากทหาร หรือปล่อยให้นักเรียนมีเวลาพอเพียงกับการฝึกฝนภาควิชาการ เช่น การทำการบ้าน อ่านหนังสือ หรือมีเวลาอ่านหนังสืออื่นๆ ที่ชอบ โดยนักเรียนนายร้อยส่วนนี้ไม่ยึดติดกับระบบเดิมของ CRMA (อาจเพราะยังอยู่ชั้นปี 2 แต่ชั้นปี 4 ก็มีแนวโน้มเช่นนี้) และที่สำคัญคือ นักเรียนนายร้อยส่วนที่สนับสนุนแบบใหญ่ หรือยอมรับการมีโรงเรียนนายร้อยเอกชนนั้น แต่เดิมผู้วิจัยเห็นนักเรียนนายร้อยส่วนนี้ค่อนข้างเงียบ ไม่พูดในชั้นเรียน เมื่อถูกถามและให้แสดงความคิดเห็นว่าทำไมเลือก คำตอบที่ได้รับน่าสนใจยิ่ง เพราะต้องการให้มีการพัฒนาหรือมีระบบการเรียนอย่างจริงจัง คือให้มีโรงเรียนนายร้อยเอกชนเกิดขึ้นเพื่อเป็นคู่แข่งและพัฒนา CRMA ในอีกทางหนึ่ง ผู้วิจัยเข้าใจว่า ในระบบเดิมของ CRMA ทำให้นักเรียนที่ตั้งใจเรียนอาจไม่มีกำลังใจเรียน ดังนั้นถ้าเปิดให้มีการแข่งขันน่าจะดีกว่า ในเรื่องนี้แต่เดิมผู้วิจัยคิดว่า นักเรียนนายร้อยน่าจะต่อต้านหรือไม่ยอมรับ และในความเป็นจริงแล้วนักเรียนนายร้อยอีกกลุ่มหนึ่ง (อาจมากที่สุด) ก็มีแนวโน้มไปทางนั้นจริง แต่ผู้วิจัยก็ยกย่องกลุ่มใหญ่นี้ เพราะแม้จะต่อต้านระบบใหม่แบบกลางและแบบใหญ่ แต่นักเรียนนายร้อยกลุ่มใหญ่นี้ก็ยอมรับว่า ระบบปัจจุบันมีปัญหามาก และต้องการให้มีการลดเวลากิจกรรมที่ไม่จำเป็น เพื่อมีเวลาให้กับภาควิชาการมากขึ้น แต่นักเรียนนายร้อยกลุ่มใหญ่นี้ยังคงต้องการรักษาแบบเดิมไว้หรือแบบเล็ก (S) ตามที่งานวิจัยนี้ได้เสนอไว้ในแบบแรก

แสดงออกอย่างเสรีและมีเหตุผลของนักเรียนนายร้อยในเรื่องนี้ มีแนวโน้มเป็นไปในทางตรงข้ามกับสิ่งที่ผู้วิจัยเคยคิดไว้ก่อนเป็นอย่างมาก เพราะไม่คิดว่าจะมีผู้เลือกแบบกลาง (M) และแบบใหญ่ (L) และเป็นข้อมูลเชิงลึกที่สะท้อนทั้งปัญหาและแนวทางแก้ไข CRMA ในอนาคตได้อย่างดี[3] แต่ที่สำคัญคือ ในการถกเถียงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นนี้ ทั้งระหว่างนักเรียนนายร้อยด้วยกันเองและนักเรียนนายร้อยกับผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอน ทำให้ผู้วิจัยเข้าใจและมองเห็นศักยภาพ “ด้านใน” หรือความคิดอ่านของทหารรุ่นใหม่อย่างมีความหวังและมีพลัง โดยเฉพาะในด้านความเป็นผู้ใหญ่ คือคิดเป็น มีความรับผิดชอบ ใฝ่เรียนรู้ หรือมองเห็นพลังของนักเรียนนายร้อยที่พร้อมจะ “ระเบิดจากข้างใน” อย่างมีคุณภาพ ในระดับที่สามารถจะพัฒนาไปสู่ความเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตกได้อย่างไม่ต้องสงสัย หากหน่วยเหนือ/ผู้บังคับบัญชา “เอาจริง” และมีการบริหารจัดการส่วนต่างๆ ของ CRMA ให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกับทาง West Point หรือแบบอื่นทางออสเตรเลีย ยุโรป ไม่ว่าจะเป็นระบบของฝรั่งเศส เยอรมนี อังกฤษ อิตาลีก็ตาม

ภายหลังจากการรับฟัง Feedback ของการถกเถียงและข้อคิดเห็นจากนักเรียนนายร้อยกลุ่มใหญ่นี้ ซึ่งมีประมาณครึ่งของนักเรียนนายร้อยทั้งหมด (จำนวน 5 ชั้นปี)[4] ประกอบด้วยนักเรียนนายร้อยชั้นปี 4 ทั้งชั้นปีจำนวน 200 นาย (เมื่อปีการศึกษา 2558 ในวิชาบังคับ วิชาประวัติศาสตร์ร่วมสมัย ภาคการศึกษา 1) ปัจจุบันกำลังศึกษาชั้นปี 5 และฝึกทางทหารตามเหล่าต่างๆ ของกองทัพบกและจะจบเป็นนายทหารในเดือนธันวาคม 2559 นี้ กับบางส่วนของชั้นปี 4 จำนวน 78 นาย (ปีการศึกษา 2559) ที่เลือกเรียนวิชาเสรี จำนวน 34 นาย (วิชาประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกา ภาคการศึกษา 1) และเรียนวิชาบังคับ จำนวน 44 นาย (วิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภาคการศึกษา 2) รวมทั้งชั้นปี 2 ทั้งชั้นปีจำนวน 220 นาย (ปีการศึกษา 2559) ที่เรียนวิชาบังคับ (วิชาไทยศึกษา ภาคการศึกษา 2) แล้ว ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้สึกปิติยินดีเป็นอย่างยิ่ง แต่มิใช่

[3] ข้อมูลในส่วนนี้ นอกจากนักเรียนนายร้อยได้แสดงความเห็นในชั้นเรียนแล้ว (มีการบันทึกเสียงในชั้นเรียน แต่เพียง 1 กลุ่มย่อยและเก็บไว้ที่กองวิชาฯ) และอีกส่วนหนึ่งนักเรียนนายร้อยยังได้เขียนเพิ่มเติมในแบบสอบถาม ซึ่งในแต่ละหัวข้อของแบบสอบถามนั้นในตอนท้ายจะมีที่ว่างให้นักเรียนนายร้อยได้เขียนเสนอแนะในเรื่องต่างๆ อย่างเสรี (ปัญหาข้อคับอกคับใจในการใช้ชีวิตที่นี้/อื่นๆ ก็เขียนได้เช่นกัน) และในความเป็นจริงแล้วนักเรียนนายร้อยได้ใช้ช่องทางนี้เขียนปัญหาหรือสิ่งที่พวกเขาเห็นว่าควรต้องแก้ไขจากระบบ/ผู้ใหญ่ของ CRMA อย่างตรงไปตรงมาและบางส่วนอาจกระทบต่อส่วนรวมได้ จึงขอเก็บไว้ก่อน เพราะผู้วิจัยได้บอกกล่าวกับนักเรียนนายร้อยทุกกลุ่มทุกนายว่า สิ่งที่เขียนมานั้นมีผู้วิจัยอ่านเพียงคนเดียว แต่โดยรวมๆ แล้ว ผู้วิจัยพบว่านักเรียนนายร้อยมีมากกว่าครึ่งที่ถือว่าเป็นคนที่มีคุณภาพและจะเป็นนายทหารอาชีพที่ดีต่อไป เพราะคิดเป็นและเป็นผู้ใหญ่ รวมทั้งยังมีข้อคิดเห็นที่มีเหตุผล น่ารับฟัง และถ้าหาทางแก้ไขได้ โดยเฉพาะเรื่องการลดเวลาของกิจกรรมต่างๆ ลงให้ได้มาก และบริหารจัดการส่วนอื่นๆ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาทั้งด้านทหาร วิชาการและพลศึกษาแล้ว ย่อมจะช่วยพัฒนานักเรียนนายร้อยไปสู่ความเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตกได้อย่างแน่นอน แต่ผู้วิจัยก็เห็นตรงกับนักเรียนนายร้อยส่วนมากที่เห็นว่า การแก้ไขในเรื่องนี้จะอาศัยเฉพาะผู้ใหญ่ของ CRMA คงยาก อย่างไรก็ตามผู้วิจัยและนักเรียนนายร้อยบางส่วนยังมีความหวังว่า ในอนาคตน่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในปัญหาต่างๆ ได้ เพราะสิ่งที่ผู้วิจัยและนักเรียนนายร้อยได้ร่วมถกเถียงและเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นกันตลอดเกือบ 1 ชั่งโมงในท้ายคาบการศึกษาแต่ละครั้งแต่ละกลุ่มย่อยนั้น ทุกคนก็รู้อยู่แก่ใจว่า การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ไม่ใช่เกิดขึ้นกับรุ่นของนักเรียนนายร้อยปัจจุบัน หากเป็นรุ่นน้องๆ ในอนาคต

[4] นักเรียนนายร้อยปัจจุบันทั้งหมดมีจำนวน 1,056 นาย ประกอบด้วยชั้นปี 1 จำนวน 228 ชั้นปี 2 จำนวน 200 ชั้นปี 3 จำนวน 210 ชั้นปี 4 จำนวน 198 และชั้นปี 5 จำนวน 200 นาย

เพียงเพราะมีความหวังกับทั้งสิ่งที่กำลังวิจัยและอนาคตของ CRMA เท่านั้น หากยังรวมถึงเรื่องใหญ่คือ การปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยในแนวทางใหม่ต่อไปอีกด้วย

แม้ Feedback ของนักเรียนนายร้อยในเรื่องนี้จะมิใช่จำนวนทั้งหมด แต่ถือเป็นตัวแทนของส่วนใหญ่ได้ และเสียงสะท้อนนี้มีความหมายในทางบวก หรือถือเป็นรากฐานของความสำเร็จในการพัฒนาจากมิติของการ “ระเบิดจากข้างใน” ที่จะส่งผลต่อในระดับถัดไปทั้งในด้านการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย และความหมายในทางบวกนี้อย่างน้อยก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในใจของผู้วิจัยคือ นอกจากทำให้ผู้วิจัยมีความหวังกับความเป็นไปได้ของทั้ง 3 โมเดลที่ผ่านการออกแบบมาแล้ว ยังเป็นการยืนยันในสิ่งที่ผู้วิจัยเห็นว่ามีความเป็นไปได้ โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างทหารรุ่นใหม่ในลักษณะทหารอาชีพแบบตะวันตก เพื่อเป็นพลังของการปฏิรูปจากภายในของกองทัพ หรือเป็นทางเลือกใหม่เพื่อการบรรลุผลในการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยในอนาคตอย่างยั่งยืน และได้นำเสนอมาแต่ต้นแล้วว่า ทำไมต้องออกแบบระบบการศึกษาทางทหารใหม่ ถ้าสังคมต้องการเห็นหรือมีทางเลือกใหม่ของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย

9.2 ทางเลือกใหม่ของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย

การปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยที่ผ่านมามักล้มเหลว แต่มีสาเหตุเนื่องมาจากมีจุดอ่อนที่สำคัญตรงไหน อย่างไร คงไม่จำเป็นต้องกล่าวซ้ำอีก เพราะเป็นเรื่องที่หลายฝ่ายอาจยอมรับไม่ได้ว่า พลังของฝ่ายที่ต้องการปฏิรูป ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายการเมือง ภาคประชาสังคม/ประชาชนก็ดี ยังคงไม่เข้มแข็งนัก หากเปรียบเทียบกับโลกตะวันตกหรือกลุ่มประเทศที่เปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย แต่สิ่งที่ต้องการเน้นในที่นี้ก็คือ จุดอ่อนทางความคิด เพราะถือเป็นหัวใจของเรื่อง กล่าวคือ วาทกรรมของสำนักคิดกระแสหลักที่ปฏิเสธการมีส่วนร่วมของทหารอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะในช่วงการเปลี่ยนผ่านและการทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งนั้น ถือเป็นเสมือนกำแพงขวางกั้นทางเลือกอื่นๆ เพราะในข้อเท็จจริงเคยมีตัวอย่างเกิดขึ้นจริงในหลายประเทศทั้งในยุโรปและเพื่อนบ้านในเอเชีย เช่น เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย ที่ต่างแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความสำเร็จของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยมาจากพลังการมีส่วนนำหรือมีส่วนร่วมของทหารอยู่ด้วยไม่น้อย และยากที่จะปฏิเสธทั้งในเชิงแนวคิดทฤษฎีและเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้น

แต่ตัวอย่างเหล่านี้ โดยเฉพาะ “รัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” เช่นในกรณีของโปรตุเกสกลับถูกมองข้ามหรือถือว่าอยู่ในฐานะ “ข้อยกเว้น” จึงมักไม่ได้นำมาเป็นบทเรียนในกรณีของไทยอย่างน่าเสียดาย เพียงเพราะความไม่เชื่อว่า ทหารไทยจะทำได้เช่นนั้น หรือไม่ใช่บทบาทและหน้าที่ของทหารอาชีพ ดังตามแนวคิดของ Huntington ที่มีอิทธิพลสำคัญต่อความเชื่อของกระแสหลักนี้ว่า “รัฐประหารคือ กระบวนการทำลายความเป็นทหารอาชีพที่ดีที่สุดและรวดเร็วที่สุดนั่นเอง” ด้วยเหตุเช่นนี้จึงไม่ต้องแปลกใจมากนักที่จะ

พบว่า การปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยที่ผ่านมาอย่างยาวนานยังคงย่ำอยู่กับที่ เนื่องจากมีความเชื่อเพียงหนทางเดียวที่จะทำสำเร็จได้คือ พลังของฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคม/ประชาชน

ในขณะเดียวกัน สำนักคิดนี้ยังมีส่วนสำคัญทำให้ทหารกลายเป็น "ผู้ร้าย" ของเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยไปตลอดกาล ด้วยการเอาแต่เรียกร้องอย่างทรงพลังว่า ทหารไทยต้องเป็นทหารอาชีพแบบตะวันตก คือทหารต้องไม่มายุ่งเกี่ยวกับการเมือง ทั้งๆ ที่ในข้อเท็จจริงแล้ว นักวิชาการสำนักคิดกระแสหลักมักทำเป็นลืมอดีตหรือขาดมิติทางประวัติศาสตร์ไปอย่างตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เนื่องจากเป็นที่ยอมรับกันว่าการเข้ามายุ่งเกี่ยวทางการเมืองของทหารหรือรัฐประหาร โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยภายหลังสงครามโลกฯ นับจากการรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นต้นมานั้น ปฏิเสธไม่ได้ว่ามีทหารเป็นกองหน้าก็จริง แต่ในความเป็นจริงแล้วผู้อยู่เบื้องหลังที่มีพลังขับเคลื่อนในเรื่องนี้คือ ฝ่ายการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มนักการเมือง รวมทั้งภาคประชาชนที่มีอิทธิพลในเมืองหลวง จึงน่าจะเรียกได้ว่าเป็นการ "รัฐประหารโดยฝ่ายนักการเมืองพลเรือน"

ดังตัวอย่างเช่นในปี 2490 หรือรัฐประหาร พ.ศ. 2490 นั้น เป็นที่ทราบกันอย่างดีว่า ผู้ริเริ่มที่มีบทบาทในเรื่องนี้มาจากฝ่ายการเมืองอยู่เบื้องหลังหรือนักการเมืองเป็นหัวเรี่ยวหัวแรง ที่ไม่พอใจผลการเลือกตั้งหรือรัฐบาลพลเรือนที่มาจากการเลือกตั้งเป็นตัวการสำคัญในการกระตุ้นหรือดึงทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวการเมือง ด้วยการเชื้อเชิญหรือ "ไฟเขียว" ให้กับการรัฐประหาร กล่าวอีกทางหนึ่งคือ ฝ่ายการเมือง/นักการเมืองก็ยังไม่มีคุณภาพตามแบบตะวันตก และเป็นรากฐานที่มาของการรัฐประหารแบบใหม่หรือ "รัฐประหารโดยฝ่ายนักการเมืองพลเรือน" ซึ่งแก้ไขได้ยากยิ่งในสังคมไทย เพราะ "เชื้อ" ของรัฐประหารแบบนี้ได้ฝังตัวอยู่ในฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนด้วย คือรัฐประหารในลักษณะนี้มิใช่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียวเท่านั้น หากเป็นกระแสและยังคงตกทอดมาถึงสมัยปัจจุบันอย่างไม่แปรเปลี่ยนในหลักใหญ่ และสะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า ฝ่ายการเมืองรวมถึงภาคประชาสังคม/ประชาชนยังไม่เข้มแข็งตามแบบตะวันตก หรือไม่พร้อมรองรับระบอบประชาธิปไตยที่ก่อตัวขึ้นครั้งแล้วครั้งแล้วในรอบ 70 ปีที่ผ่านมา (2489-2559)[5]

เมื่อเป็นเช่นนี้คือ ความล้มเหลวในรอบ 70 ปีที่ผ่านมา ซึ่งยังหมายรวมถึงความล้มเหลวที่จะปฏิรูปกองทัพด้วยเช่นกันนั้น ย่อมเป็นผลมาจากฝ่ายการเมือง รวมทั้งภาคประชาสังคม/ประชาชนด้วย ที่ยังไม่เข้มแข็ง ไม่มีคุณภาพตามแบบตะวันตก โดยมีข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์รองรับและยากจะปฏิเสธได้แล้ว สิ่งที่ควรต้องตระหนักร่วมกันในเรื่องการตัดวงจรหรือความพยายามในการป้องกันมิให้เกิดการรัฐประหารนั้นจึงมิใช่เพียงการหา "แพะ"/ "ผู้ร้าย" ให้กับทหารหรือกองทัพเท่านั้น เพราะในความเป็นจริงแล้วทุกกลุ่มทั้งฝ่ายการเมืองหรือนักการเมือง รวมทั้งภาคประชาสังคม/ประชาชน ล้วนต่างต้องรับผิดชอบร่วมกัน เพราะ

[5] เรื่องนี้ผู้วิจัยเคยเขียนอย่างละเอียดไว้แล้ว จึงขอไม่นำมากล่าวซ้ำในที่นี้ ผู้สนใจอ่านเพิ่มเติมได้จาก *ตำนานใหม่ของขบวนการเสรีไทย: เรื่องราวของการต่อสู้เพื่อเอกราช สันติภาพ และประชาธิปไตยอย่างแท้จริง*. (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555, 2557).

ต่างก็มีบทบาทและอิทธิพลสนับสนุนในฐานะผู้แสดงหลักในความล้มเหลวของระบอบประชาธิปไตยนั้นเช่นกัน แม้จะมีทหารอยู่กองหน้าหรืออยู่หน้าฉากของการแสดงละครทางการเมืองในแต่ละครั้งก็ตาม

อย่างไรก็ดี หากไม่คิดโทษกันและกันหรือมุ่งโจมตีกองทัพอย่างเดียวแล้ว เรื่องนี้มีประโยชน์ในเชิงการสร้างวิธีคิดแบบใหม่สำหรับการมองไปข้างหน้า เพราะถ้าคิดในมุมมองกลับกันจากด้านความล้มเหลวดังกล่าวแล้ว การวาดภาพอนาคตในอีกด้านหนึ่งเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ใหม่ๆ ให้กับความสำเร็จหรือความหวังที่เป็นไปได้ในการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตย ก็คงไม่ต่างกันไปจากด้านความล้มเหลว คือมีความเป็นไปได้จากทุกฝ่ายที่จะสามารถทำได้เช่นกัน มิใช่เพียงฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคมเท่านั้นที่ได้รับมอบหมายภารกิจดังกล่าวอย่างผูกขาด และจึงเป็นที่มาของการเสนอทางเลือกใหม่ในเรื่องนี้คือ การสร้างทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตก สำหรับเป็นฐานรองรับให้พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในการปฏิรูปกองทัพ และการเมืองในช่วงเปลี่ยนผ่านได้ดำเนินไปอย่างสร้างสรรค์บนเส้นทางของการสร้างประชาธิปไตยให้เข้มแข็งต่อไป ดังที่เคยปรากฏขึ้นมาแล้วในกรณีของโปรตุเกส และแน่นอนว่าไม่มีแนวคิดทฤษฎีใดที่กำหนดไว้ว่า สิ่งนี้ไม่สามารถเกิดขึ้นในประเทศไทย

พินิจในแง่นี้ การเรียกร้องให้ทหารไทยต้องเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตกของสำนักคิดกระแสหลักนั้น ฟังดูแล้วน่าจะมีเหตุมีผลอยู่บ้าง แม้ว่านักวิชาการกระแสนี้ไม่เคยมีข้อเสนอว่า ข้อเรียกร้องนี้จะเป็นจริงได้อย่างไร จากระบบการผลิตทหารแบบไหน มีต้นแบบจากประเทศใด และที่ผ่านมาทำไมไทยยังไม่ได้ผลิตทหารอาชีพตามแบบตะวันตก ทั้งๆ ที่ไทยมี CRMA ซึ่งตามแบบตะวันตก/West Point มานานและจะครบ 130 ปีในปี 2560 ฯลฯ แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้น นั่นก็คือนักวิชาการสายนี้มักมองทหารอาชีพอย่างตายตัวจนเกินไป โดยเฉพาะการพินิจด้านการแทรกแซงทางการเมืองของทหารอาชีพในเชิงลบตลอด หรือไม่ยอมรับเรื่องการรัฐประหารในลักษณะ “The Democratic Coup d’Etat” อย่างสิ้นเชิง แม้สิ่งนี้เป็นเหตุการณ์จริงยิ่งกว่าแนวคิดทฤษฎีของผู้ใดจากสำนักคิดนี้จะอธิบายได้ ไม่ยกเว้นแม้แต่เจ้าพ่อผู้ให้กำเนิดเรื่องทหารอาชีพคือ Huntington ที่สำนักคิดนี้ยึดเป็นเสาหลักมาตลอดก็ตาม (ดู บทที่ 2)

ด้วยมุมมองและการขาดความรู้ความเข้าใจทหารในลักษณะยืดหยุ่นเช่นที่กล่าวมา จึงทำให้วิธีคิดและการมองไปข้างหน้าของสำนักคิดนี้ มักมองข้ามเหตุการณ์ต่างๆ ที่ไม่เป็นไปตามหลัก/กฎของแนวคิดทฤษฎีที่ตนยึดถือแล้ว ย่อมกลายเป็นเรื่อง “ข้อยกเว้น” ไปหมด ในเรื่องของการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยก็เช่นกัน สำนักคิดนี้มีสูตรที่ตายตัวอยู่แล้ว คือยังไงก็ไม่ยอมรับบทบาทของทหารในเรื่องนี้ ดังนั้นถ้าสังคมไทยต้องการเห็นทางเลือกใหม่ในเรื่องนี้ สิ่งแรกสุดคือ จำเป็นต้องหลุดออกจากวาทกรรมของกระแสหลักให้ได้เสียก่อน ทำนองคล้ายชาวยุโรปสมัยกลางที่ต้องละทิ้งความเชื่อเรื่องโลกแบน เพราะเมื่อใดที่มุมมองโลก/ทหารเปลี่ยนไปจากเดิมแล้ว “ข้อยกเว้น” ของสำนักคิดกระแสหลักก็คือ ทางเลือกใหม่นั่นเอง

แต่ความเป็นไปได้ของทางเลือกใหม่ในเรื่องนี้ ควรต้องเริ่มต้นจากการยอมรับความเป็นจริงที่ว่า “โลกกลม” หรือฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนยังไม่พร้อมสำหรับการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยโดยลำพัง และควรต้องมองทหารจากความจริง/มุมบวก คือทหารก็เป็นมิตรและนำไปสู่ระบอบประชาธิปไตยได้เช่นกัน ดังตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในไทย เช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 และผู้นำทหารที่เป็นทหารอาชีพ ทหารปัญญาชน ก็มีแบบอย่างที่ดีมาแล้วเช่นกัน ดังบทบาทและอิทธิพลของผู้นำทหารท่านหนึ่งในช่วงนี้คือ พ.อ. (พลเอก) พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะราษฎร และนายกรัฐมนตรีในช่วง พ.ศ. 2476-2481 และสังคมไทยย่อมสามารถจะสร้างแบบอย่างของทหารอาชีพในแบบนี้ให้เกิดขึ้นกับทหารรุ่นใหม่ได้ หากมีการปรับเปลี่ยนให้ CRMA ดำเนินการตามแบบของระบบการศึกษาใหม่ที่ได้เสนอมาแล้ว CRMA ย่อมสามารถจะให้ผลผลิตทหารรุ่นใหม่ไม่แตกต่างไปจากแบบของพลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา คือเป็นทหาร “ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ”

9.3 ทหารไทยรุ่นใหม่: ข้อพินิจเชิงวิชาการและภารกิจในอนาคต

ในอนาคต หากการผลิตทหารของ CRMA มีลักษณะเป็นทหารอาชีพตามตะวันตกแล้ว ประเด็นใหญ่ของเรื่องคือ ทหารอาชีพนี้จะมีบทบาทและอิทธิพลต่อไปอย่างไร ทั้งในเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยนั้น ที่จริงแล้วประเด็นดังกล่าวได้เคยนำเสนอมามากพอควรแล้วในบทที่ 2 แต่ควรจะเน้นอีกครั้งในที่นี้ว่า ในเชิงแนวคิดทฤษฎีและโลกจริงที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว เรื่องทหารอาชีพและการแทรกแซงทางการเมืองของทหารนั้น มิได้มีเพียงมิติเดียวหรือมีเพียงบทบาทเดียว ตามวาทกรรมขององค์ความรู้กระแสหลักที่เป็นอยู่ ณ ปัจจุบันในสังคมไทย และถือเป็น “จุดบอด” (Blind Spot) ของวงวิชาการไทย/ไทยศึกษา

“จุดบอด” ในทางวิชาการไทยนี้คือ จุดของปัญหาที่นักวิชาการมักมองข้ามบทบาทและอิทธิพลของทหารในโลกจริงจากเชิงบวก เชิงสร้างสรรค์ที่มีต่อการเมืองระบอบประชาธิปไตย หรือไม่สามารถตัดสินใจหรือแยกแยะทหารที่มีหลายมิติได้อย่างชัดเจน ทั้งเรื่องทหารอาชีพและการแทรกแซงทางการเมืองของทหาร โดยเฉพาะในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตย และการทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความเข้มแข็งขึ้น ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากยังขาดความรู้ความเข้าใจทหารอย่างถ่องแท้หรือยึดติดกับแนวคิดทฤษฎีมากเกินไป และ “จุดบอด” ในทางวิชาการไทยนี้ยังหมายถึง สภาวะที่องค์ความรู้ของกระแสหลักไม่สามารถแก้ปัญหาหรือเสนอทางออกใหม่ในเรื่องการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยจากแนวทางเดิมได้นั่นเอง

ดังนั้น การพินิจสิ่งที่มาพร้อมกับการสร้างทหารรุ่นใหม่ให้เป็นทหารอาชีพแบบตะวันตก ตามที่งานวิจัยนี้ได้เสนอมานั้น จึงจำเป็นต้องมองทหารอาชีพจากโลกจริง แต่ในมิติใหม่ คือครอบคลุมถึงบทบาทของทหารในเชิงบวกด้วย โดยเฉพาะทหารอาชีพก็เข้าแทรกแซงทางการเมืองได้ และการแทรกแซงทาง

การเมืองของทหารก็อยู่ในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยได้เช่นกัน เพื่อเป็นฐานคิดใหม่หรือแนวทางที่เป็นไปได้มากกว่าให้กับการปฏิรูปจากภายในหรือ “ระเบิดจากข้างใน” ดังจะเห็นได้ว่า แม้งานวิจัยนี้มีข้อเสนอใหม่เรื่องการสร้างทหารอาชีพตามแบบตะวันตก แต่มิใช่ตามความหมายเดียวกับทางกระแสหลักที่เรียกร้องตลอดมา คือต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง หากมีลักษณะตามแบบของสำนักคิดทวนกระแส ซึ่งยังคงไม่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการไทยหรือไทยศึกษามากนัก โดยเฉพาะการหันมาทำการศึกษาทหารกับการเมืองในอีกมิติหนึ่งคือ การสร้างพันธมิตร/พลังจากภายในกองทัพเพื่อการปฏิรูปการเมือง

ส่วนในอนาคต การศึกษาและผลักดันในมิตินี้เพื่อการปฏิรูปการเมืองนั้น จะมีความก้าวหน้ามากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่การตอบรับ/ความตื่นตัวของสังคม เพราะถือเป็นเรื่องท้าท้ายทำนองเดียวกับที่ผู้คนกำลังเผชิญกับคำอธิบายเรื่องโลกกลมในยุโรปสมัยกลาง แต่เรื่องนี้เป็นสิ่งที่นักวิชาการกระแสหลักและสังคมจำเป็นต้องทบทวนอย่างยิ่ง เนื่องจากการใช้ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีแบบเดิมที่ผ่านมาคือ การมุ่งโจมตีทหารเป็นหลัก แสดงให้เห็นชัดเจนแล้วว่าล้มเหลวตลอดมา เพราะมิได้ทำให้กองทัพอ่อนแอหรือตอบรับกับข้อเรียกร้องต่างๆ ของฝ่ายปฏิรูป ในขณะเดียวกันก็มิได้ช่วยทำให้ฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคม/ประชาชนมีความเข้มแข็งขึ้น หรือมีความพร้อมสำหรับภารกิจการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยแต่ประการใดไม่ ดังนั้นแทนที่จะใช้วิธีการเดิมต่อไป กลับต้องยอมรับความจริงและหันมาทำความเข้าใจและสร้างพันธมิตรกับฝ่ายทหารอาชีพของกองทัพ หรือหาหนทางเชื่อมให้ได้กับทหารอาชีพเพื่อรวมพลังในการขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ดังที่หลายประเทศในยุโรปและเอเชียประสบความสำเร็จมาแล้ว

หากตัดสินใจเช่นนี้ การสร้างความไว้วางใจเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องรักษาเอาไว้ให้ดี แต่ตั้งคำถามหรือมีข้อสงสัยกับภารกิจในอนาคตของทหารไทยรุ่นใหม่ได้ เพราะไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะของการรัฐประหารเพื่อประชาธิปไตย ดังในกรณีของโปรตุเกส หรือไม่ยุ่งเกี่ยวการเมืองเพื่อให้การพัฒนาประชาธิปไตยดำเนินไปอย่างมั่นคง ดังต้นแบบในสหรัฐอเมริกาและยุโรป รวมทั้งในกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่าน เช่น ในกรณีของเกาหลีใต้ อินโดนีเซีย และหลายประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกาก็ตาม คำตอบในเรื่องนี้อาจมีได้หลายแนวทางและเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่มีแนวโน้มเป็นไปได้หลายทิศทาง เพราะขึ้นอยู่กับหลายตัวแปรภายในของสังคมไทยและกระแสโลก และยังไม่จำเป็นต้องถกเถียงถึงแนวโน้มของความเป็นไปได้ดังกล่าวให้มากนัก เพราะการสร้างทหารอาชีพรุ่นใหม่ยังไม่เกิดขึ้น และที่สำคัญคือ ความสำเร็จในอนาคตมิได้อยู่ในขอบเขตของงานวิจัยนี้

อย่างไรก็ตาม ถ้าเชื่อใจกันแล้วย่อมมีความหวัง มีพลัง เพราะหากอาศัยข้อมูลจากการอุ่นเครื่องหรือเสียงสะท้อนกลับ (Feedback) จากกลุ่มนักเรียนนายร้อยที่กล่าวมาแล้วเป็นตัวช่วย ย่อมมีความหวังและเป็นพลังให้กับการปฏิรูปต่อไปไม่มากก็น้อย และหากอาศัยการวาดภาพในอนาคตจากแนวคิดและข้อมูลที่มีอยู่แน่นอนว่าการสร้างทหารรุ่นใหม่หรือการมีทหารอาชีพแบบตะวันตกในสังคมไทย ย่อมถือเป็นเรื่องดีเสมอไม่

ว่าจะมองจากมุมใดก็ตาม เพราะถ้ายิ่งมีการเพิ่มจำนวนทหารอาชีพทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพได้อย่างต่อเนื่องและมากขึ้นแล้ว ประเทศไทยก็สามารถจะเข้าใกล้และตามทันกระแสโลก โดยเฉพาะการปรับทิศทางไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น (Democratization) และโอกาสกลายเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ (Turning point) ทำนองเดียวกับกรณีของโปรตุเกสในปี 2517 หรือในแนวทางคล้ายกันกับของเกาหลีใต้ในปี 2530 และอินโดนีเซียในปี 2541 ย่อมเป็นไปได้ไม่น้อยเช่นกันสำหรับอนาคตของไทย

ประเด็นสำคัญในขณะนี้ จึงมิใช่การรอคอยหรือการตั้งข้อกังขากับความเป็นไปได้ของทหารไทยในเชิงบวก เชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะภารกิจของทหารอาชีพรุ่นใหม่ในการปฏิรูปต่อไป แต่หากอยู่ที่คนไทยจำเป็นต้องหลุดออกจากโลกเก่า/วาทกรรมของกระแสหลัก หรือมีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) โดยเฉพาะการเพิ่มวิธีคิดในเชิงบวกในการมองทหาร และควรต้องออกจากกรอบที่เคยยึดถืออยู่เดิม คือต้องกล้าและเร่งลงมือทำ ทั้งยังต้องดำเนินการบนฐานข้อมูลและความรู้อย่างจริงจัง เพื่อให้ได้องค์ความรู้สำหรับการนำแบบในการสร้างทหารรุ่นใหม่ที่ได้ให้กับ CRMA และกองทัพบกเป็นส่วนนำร่องของการปฏิรูป

ดังนั้น หากมีการปฏิรูประบบการศึกษาทางทหารอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งระดับโรงเรียนนายร้อย (CRMA) และระดับอื่นๆ หรือที่สูงขึ้นไป แน่นอนว่าการผลิตทหารรุ่นใหม่ย่อมมีลักษณะทหารอาชีพมากขึ้น ซึ่งแม้อาจจะมิใช่ทหารอาชีพตามแบบตะวันตกอย่างเต็มตัวนักก็ตาม แต่การมีทหารรุ่นใหม่ที่มีความเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตก คือมีลักษณะทหารวิชาการ/ปัญญาชนไปในตัวนั้น ย่อมพร้อมรับกับภารกิจในกระบวนการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยในไทยได้อย่างดี และหากมีความอดทนจนกระทั่งเกิดความพร้อมในระดับของการเปลี่ยนผ่าน คือมีทหารรุ่นใหม่มากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว โอกาสที่ทหารอาชีพนี้จะแสดงบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองในกระบวนการสร้างประชาธิปไตยเช่นเดียวกับทางโปรตุเกสนั้น ก็มิใช่สิ่งที่เกินความคาดหมายนัก แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับความพร้อมของฝ่ายการเมืองและภาคประชาชนด้วย

9.4 การสร้างประชาธิปไตยให้มั่นคง: ความพร้อมของทุกฝ่าย

การสร้างทหารอาชีพตามแบบตะวันตกในสังคมไทย ไม่ว่าจะตามต้นแบบทางสหรัฐอเมริกาหรือยุโรปอย่างเต็มตัว และไม่ว่าจะเป็นการตามต้นแบบในลักษณะเข้มข้นในแบบของเกาหลีใต้ (KMA) หรือแบบผสมผสานเชิงประยุกต์ในแบบของอินโดนีเซีย (AKMIL) ก็ตาม อาจไม่ใช่เรื่องยากนักสำหรับ CRMA แต่การขับเคลื่อนไปสู่ระบอบประชาธิปไตยในช่วงการเปลี่ยนผ่าน และการจะทำให้ทหารไทยเป็นฐานค้ำประกันระบอบประชาธิปไตยให้อยู่รอดต่อไปอาจเป็นเรื่องไม่ง่ายนัก เพราะการสร้างประชาธิปไตยและทำให้ระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคง ย่อมขึ้นอยู่กับความพร้อมของทุกฝ่ายทุกกลุ่มในสังคม มิใช่เป็นเรื่องของทหารอาชีพฝ่ายเดียวหรือมีทหารอาชีพเป็นเสาเอกก็พอแล้ว หากยังจำเป็นต้องอาศัยความเข้มแข็งของฝ่าย

การเมืองและภาคประชาสังคมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ คือความพร้อมของทุกฝ่ายในสังคมซึ่งเปรียบเสมือน 3 เสาหลักที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันและกันในการสร้างความเข้มแข็งให้กับประชาคมอาเซียนนั่นเอง

อันที่จริงแล้ว หลักของประชาคมอาเซียนที่มี 3 เสาหลักนั้น จุดประสงค์ก็เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของสมาชิกในทุกมิติหรือทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทำนองคล้ายเป็นประชามติของประชาคมหรือความร่วมมือของสมาชิกจากทุกประเทศของอาเซียน จากหลักนี้ในการขับเคลื่อนเพื่อการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยก็เช่นกัน เพราะเป็นเรื่องของส่วนรวมที่เกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน ไม่ยกเว้นทหาร/กองทัพ และควรต้องตระหนักไว้เสมอว่า การกีดกันฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดออกจากการมีส่วนร่วมในประชาคมแล้ว จะทำให้ประชาคมนั้นไม่เคยมีความมั่นคง ไม่ว่าฝ่ายที่ถูกกีดกันออกไปจะอยู่ในฐานะชนกลุ่มน้อยหรือแทบไม่มีปากไม่เสียงก็ตาม

ในทางตรงข้าม หากทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในประชาคมแล้ว มติของมหาชนคือพลังสำคัญในการควบคุมกำกับและดูแลสมาชิกทุกฝ่ายอย่างยั่งยืน เพราะมาจากความสมัครใจหรือความตื่นตัวจากความพร้อมของทุกฝ่าย และแม้พลังนี้อาจจะไม่มีตัวตน คือคล้ายกับจิตวิญญาณที่มีอยู่ในสังคมตะวันตก แต่กลับมีส่วนสำคัญทำให้ประชาคม รวมถึงการปกครอง เช่น ระบอบประชาธิปไตยมีความมั่นคง และส่งผลให้การดำรงความเป็นทหารอาชีพมีความเป็นไปในระดับสูง เนื่องจากความเป็นทหารอาชีพนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับกองทัพเท่านั้น หากอยู่ที่สังคมหรือประชามติเป็นตัวคอยกำกับ ควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพทั้งในเชิงแนวคิดและภาคปฏิบัติ

ในโลกตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกาหรือยุโรป เช่น ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี รวมทั้งกลุ่มประเทศที่เปลี่ยนผ่าน เช่น เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย ที่ผู้วิจัยเคยไปพบเห็นและได้รับฟังความเห็นประสบการณ์และความรู้จากนายทหารของโรงเรียนนายร้อยแต่ละประเทศเหล่านั้น ต่างแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ความเป็นทหารอาชีพมิใช่อยู่ที่กองทัพเพียงฝ่ายเดียว หากยังอยู่ที่สังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนด ควบคุมและดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะกองทัพขึ้นอยู่กับฝ่ายการเมืองหรือกองทัพเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงทำให้ทหารกับพลเรือนต่างได้รับอิทธิพลความคิดอ่านจากการกล่อมเกลาทางสังคมในแนวเดียวกัน

กล่าวอีกทางหนึ่งคือ ในโลกตะวันตกและกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่านนั้น การอบรมหรือให้การศึกษาความเป็นทหารอาชีพทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการมีความเข้มข้นอยู่แล้วในสังคม ทั้งผ่านทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและสถาบันทางสังคมในด้านต่างๆ และเมื่อนักเรียนนายร้อยก้าวไปสู่โรงเรียนนายร้อยนั้น การอบรมในเรื่องนี้เป็นเพียงการต่อยอดหรือแทบจะไม่จำเป็นต้องสอนอะไรเพิ่มเติมจากการกล่อมเกลาทางสังคม (Socialization) ทั้งในช่วงก่อนมาเป็นนักเรียนนายร้อยและช่วงหลังจากจบไปเป็นนายทหาร[6]

[6] เรื่องนี้นายทหารระดับสูงและอาจารย์ของโรงเรียนนายร้อยแต่ละแห่ง ทั้งที่สหรัฐอเมริกา (VMI, Norwich University, West Point) และในยุโรปที่ฝรั่งเศส เยอรมนีและอิตาลี รวมทั้งในเอเชีย ที่เกาหลีใต้และอินโดนีเซีย ต่างกล่าวถึงประเด็นเหล่านี้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะที่สหรัฐอเมริกาและยุโรป ส่วนทางเกาหลีใต้และอินโดนีเซียมักเน้นในช่วงหลังเมื่อมีเหตุการณ์ทางเมืองเกิดขึ้นในปี 1987 (เกาหลีใต้) และปี 1998 (อินโดนีเซีย)

การสร้างทหารอาชีพในกรณีของไทย ที่จะมีขึ้นในอนาคตก็จำเป็นต้องอาศัยการกล่อมเกลาทางสังคมเป็นตัวช่วยหลัก คือฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคม/ประชาชนต้องสร้างประชามติที่เข้มแข็ง เช่นเดียวกับโลกตะวันตกหรือกลุ่มประเทศเปลี่ยนผ่าน เพราะแม้เป้าหมายของการสร้างทหารรุ่นใหม่ให้มีลักษณะทหารอาชีพตามแบบตะวันตก เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามในการขับเคลื่อนการปฏิรูปในช่วงการเปลี่ยนผ่านและการสร้างประชาธิปไตยให้เข้มแข็ง แต่ความมั่นคงของระบอบประชาธิปไตยที่จะดำเนินการต่อไป คงมิใช่ขึ้นอยู่กับทหารอาชีพเท่านั้น หากสังคมโดยรวมคือทุกภาคส่วนต้องตื่นตัว เข็มแข็ง และพร้อมในการพัฒนาเรื่องนี้ในช่วงต่อๆ ไป เพราะสังคมคือพลังของประชามติหรือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ทหารสามารถดำรงความเป็นทหารอาชีพได้นั่นเอง หรือการดำรงความเป็นทหารอาชีพในหลักใหญ่แล้วอยู่ที่สังคม/มติของมหาชนเป็นรากฐานสำคัญในการควบคุม กำกับและกำหนดทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

ดังนั้น การเรียกร้องให้ทหารไทยต้องเป็นทหารอาชีพตามแบบตะวันตกและกลายเป็นวลีติดตลาดไปแล้วนั้น จึงจำเป็นต้องพ่วงท้ายด้วยว่า ฝ่ายการเมืองและภาคประชาสังคมเองก็ต้องมีคุณภาพเช่นเดียวกัน แต่ 2 ภาคนี้จะเติบโตเข้มแข็งได้อย่างไร ด้วยวิธีการใด มีการศึกษากันมาไม่น้อยและยังคงต้องวิจัยกันต่อไป และเมื่อใดที่ 2 เสานี้มีคุณภาพแล้ว ย่อมเป็นฐานใหญ่ของความสำเร็จอย่างมั่นคง เพราะประชามติหรือมติของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคมไทยย่อมมีพลังไม่ต่างไปจากโลกประชาธิปไตย คือกลายเป็นปัจจัยรากฐานทั้งในการป้องกันรัฐประหาร และคอยควบคุม กำกับและดูแลความเป็นทหารอาชีพให้กับกองทัพเป็นอย่างดี

9.5 บทส่งท้าย

งานวิจัยนี้ได้เดินทางมาสู่ขั้นสุดท้ายและเป็นบทส่งท้าย แต่ยังมิใช่ขั้นท้ายสุดของทางเลือกในการออกแบบให้กับ CRMA เนื่องจากแต่ละฝ่ายย่อมมีมุมมองต่างกันหรือมีความต้องการไม่เหมือนกัน ดังจะเห็นได้จากการเผยแพร่ของงานวิจัยไปสู่กลุ่มต่างๆ ของนักเรียนนายร้อย และปฏิกิริยาสะท้อนกลับในเบื้องต้นของแต่ละกลุ่มมีความต่างกันอย่างชัดเจน และแน่นอนว่าระดับหน่วยเหนือขึ้นไปในส่วนของกองทัพบกและฝ่ายการเมือง/รัฐบาล ย่อมมีปฏิกิริยาสะท้อนกลับ/มีความเห็นต่างไปจากข้อเสนอของงานวิจัยนี้ไม่มากก็น้อย

อย่างไรก็ตาม หากแต่ละกลุ่มยึดเป้าหมายเดียวกัน โดยอาศัยแนวพระราชประสงค์และพระราชดำริของสองพระองค์ที่กล่าวมา เป็นเครื่องส่องทางเพื่อพินิจและค้นหาตัวแบบต่างๆ ที่งานวิจัยนี้ได้นำเสนอมา “ไม่สำคัญว่าเป็นแบบไหน แต่สำคัญว่าจะทำอะไร” ไปสู่ภาคการปฏิบัติได้จริงแล้ว โอกาสที่ CRMA จะหวนกลับมาทำหน้าที่และแสดงบทบาทเดิมอีกครั้งในการผลิตนายทหาร “ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านวิชาการ ระเบียบวินัย และมีน้ำใจ” ซึ่งจะกลายเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปกองทัพและประชาธิปไตยต่อไป ย่อมมีความเป็นไปได้มากและน่าจะได้เห็นความเปลี่ยนแปลงเรื่องนี้ในอนาคตอันใกล้

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกษม นภาสวัสดิ์, พลตรี. “การพัฒนาหลักสูตรโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าเพื่อสนองตอบภารกิจของกองทัพบก” เอกสารวิจัยส่วนบุคคล วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2533.

เกษียร เตชะพีระ. “ย้อนรอยโปรตุเกส: จากปฏิวัติดอกคาร์เนชั่น ถึง “Estado Novo” 15 สิงหาคม พ.ศ. 2551 http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1218768932

ใจ อึ๊งภากรณ์. “การปฏิวัติโปรตุเกสและขบวนการทหารในปี 1974” HTTPS://TURNLEFTTHAI.WORDPRESS.COM/2013/06/03

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. *ยังเติร์กกับทหารประชาธิปไตย การวิเคราะห์บทบาททหารในการเมืองไทย.* กรุงเทพฯ : บรรณกิจ, 2525.

ไชยันต์ ไชยพร. “รัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 กับอนาคตการเมืองไทย: บทวิเคราะห์ภายใต้กรอบ “Democratic Coup d’Etat” ตอนที่ 1” *วิภาษา*. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (16 มีนาคม-15 พฤษภาคม 2559):31-71.

เดลินิวส์. “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ร. ๑๐ ทรงพระปรีชาการทหาร” 4 ธันวาคม 2559 http://www.dailynews.co.th/article/540400

ธำรงศักดิ์ เพชรเลิศอนันต์. “รัฐประหาร 20 มิถุนายน พ.ศ. 2476” วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาประวัติศาสตร์) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.

_____. *2475 และ 1 ปีหลังการปฏิวัติ.* กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

บุษยมาส ทรรทรานนท์ และ จิดาภา ธรรมวิหาร, “การศึกษาความพึงพอใจและคาดหวังของผู้บังคับบัญชาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถด้านภาษาอังกฤษของนายทหารที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” วารสารทางวิชาการ พ.ศ. 2551 สภาอาจารย์ ส่วนการศึกษา รร.จปร. ปีที่ 6 (2551).

ประจักษ์ ก้องกีรติ. *ประชาธิปไตยในยุคเปลี่ยนผ่าน.* กทม: ฟ้าเดียวกัน, 2558.

ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. 10 ธ.ค. 2559 “พระอัจฉริยภาพ วิชาทหาร ชีวิตในต่างแดนของ รัชกาลที่ 10” http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1481379984

พร ภิเศก และคณะ. “การศึกษาวิเคราะห์และจัดทำแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ผู้นำหน่วยทหารขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ” *วารสารทางวิชาการ พ.ศ. 2555.* สภาอาจารย์ ส่วนการศึกษา รร.จปร.

“พล.อ.ไวพจน์” เผยปมปฏิรูปกองทัพล่ม เหตุการเมืองอ่อนแอ-ใช้ทหารเป็นเครื่องมือ

http://www.isranews.org/thaireform/thaireform-news/item/11617-2011-07-26-11-08-20.html

พิมลพรรณ อุโฆษกิจ. “แนวคิดเชิงรุกสู่ประชาคมอาเซียนของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.* โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (กันยายน 2557-สิงหาคม 2558).

รายงานเรื่องแนวทางการปฏิรูปประเทศไทย: ข้อเสนอต่อพรรคการเมืองและผู้มีสิทธิเลือกตั้ง http://v-reform.org/v-report/security-reform-lesson-2/

โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า. *ครบรอบ 80 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*.กรุงเทพฯ: กองทัพบก, 2510.

_____. *100 ปี โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า*. ภาค 1, กรุงเทพฯ: กองทัพบก, 2530.

_____. โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า Chulachomklao Royal Military Academy. กทม: หจก.อรุณการพิมพ์, 2557.

โรม บุนนาค. “รัฐประหารเพื่อประชาธิปไตย” http://www.allmagazine.com/ColumnDetail/allColumDetail/tabid/106/articleType/ArticleView/articleId/3867/--.aspx

รุจดนัย ชูศักดิ์. “ชีวิตนักเรียนนายร้อยสเปน” *เสนาศึกษา.* เล่มที่ 80 ตอนที่ 1 (มค.-กพ. 2557), 59-66.

วิลาวัณย์ ยี่ทอง. “บทบาทของรัฐบาลพลเรือนในการสร้างดุลยภาพความสัมพันธ์ระหว่างพลเรือนและทหารในกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตย” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2556.

_____. “กระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยในประเทศโปรตุเกสและประเทศสเปน: จุดเริ่มต้นของคลื่นลูกที่สามแห่งการพัฒนาประชาธิปไตย, *วารสารการเมืองการปกครอง* ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 มีนาคม – สิงหาคม 2557 (http://copag.msu.ac.th/journal/filesjournal/n4-2/13.pdf)

วันดี ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. “ด้วยสัตย์ปฏิญาณทหารกล้า ตอนเท็ฒนิคทหารบก: สุภาพบุรุษผู้กล้าหาญ” *เสนาศึกษา*. เล่มที่ 82 ตอนที่ 2 (มีนาคม-เมษายน 2559), 24-31.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. *ทัศนะจากอินเดีย*. กทม: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊พ จำกัด, 2531.

_____. “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2430-2475” เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่องการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง หนึ่งศตวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่อนาคต จัดโดยสมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 14-16 กุมภาพันธ์ 2535.

(เอกสารสำเนา).

_____. “การปฏิรูปทางการทหาร: การสร้างทหารอาชีพและสถาบันทหารและบทบาทของทหารที่มีต่อความมั่นคงของชาติ” *วารสารทางวิชาการ พ.ศ. 2553* สภาอาจารย์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, ปีที่ 8.

_____. “สมเด็จพระเทพฯ พระราชทานสัมภาษณ์ หลักทรงงานพัฒนาประเทศของ “ในหลวง” โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง “ระเบิดจากข้างใน” พัฒนาให้ชาวบ้านเข้มแข็งก่อน http://www.matichon.co.th/news/321590

สมพงษ์ ตุ้มสวัสดิ์. “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ ในช่วง พ.ศ. 2475-ปัจจุบัน” เอกสารประกอบการสัมมนาทางประวัติศาสตร์ เรื่องการจัดการศึกษาของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้ากับสยามใหม่ การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง หนึ่งศตวรรษสยามใหม่กับเส้นทางสู่อนาคต จัดโดยสมาคมประวัติศาสตร์ ในพระราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, 14-16 กุมภาพันธ์ 2535 (เอกสารสำเนา).

สรศักดิ์ งามขจรกุลกิจ. *ขบวนการเสรีไทยกับความขัดแย้งทางการเมืองไทย ระหว่าง พ.ศ. 2475-2492.* กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

_____. “พระราชปรัชญาประวัติศาสตร์ของพลโทหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี” ใน *เพราะขอบฟ้ากว้าง.* รวมบทความจากคู่มือทัศนศึกษา กองวิชาประวัติศาสตร์ ส่วนการศึกษา โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติเนื่องในวโรกาส พลโทหญิง สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงมีพระชนมายุครบ 40 พรรษา 2 เมษายน 2538. กรุงเทพฯ: บมจ. อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิ่งชิ่ง, 2538.

_____. *ตำนานใหม่ของขบวนการเสรีไทย: เรื่องราวของการต่อสู้เพื่อเอกราช สันติภาพ และประชาธิปไตยอย่างแท้จริง.* กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555, 2557.

_____. *นักรบสันติวิธี: ประวัติศาสตร์ ตำรา และวาทกรรมการทหารไทย.* กทม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

_____. “โรงเรียนนายร้อยเอกชนของสหรัฐอเมริกา กับความเป็นไปได้ของ “นายร้อยเอกชน” และ “นายร้อยหญิง” ในประเทศไทย” (www.rsu.ac.th/jla/.../20160630abstractDTVY2.pdf, June 30, 2016)

_____. “ระบบการเรียนการสอนของโรงเรียนนายร้อยสหรัฐอเมริกากับปรัชญาและ “หัวใจ” ของการผลิตทหารอาชีพ” *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.* ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (2559).

สฤณี อาชวานันทกุล. “ลักษณะของรัฐประหารที่เป็นประชาธิปไตย” http://thaipublica.org/2014/09/democratic-coup/ หรือ http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/601863

สุทิน เฟื่องฟุ้ง. OSK121: ครั้งหนึ่ง ณ โรงเรียนนายร้อยอิตาลี
http://www.osknetwork.com/modules.php?name=News&file=article&sid=1920
สุรพงษ์ ชัยนาม. “กองทัพกับประชาธิปไตย”
http://www2.manager.co.th/daily/ViewNews.aspx?NewsID=9490000033833
สุรชาติ บำรุงสุข. *เสนาธิปไตย รัฐประหารกับการเมืองไทย.* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2558.
_____. “สุรชาติ บำรุงสุข" บนเวทีปฏิรูปกองทัพ "ไม่มีปัญญาชนประเทศใดหนุนการรัฐประหาร... ยกเว้นปัญญาชนไทย” 21 ก.ย. 2553 ประชาชาติธุรกิจออนไลน์
http://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1285078348
เสรยา. *คนปั้นเมฆ ชีวิตและประสบการณ์ของพลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์.* กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง, 2556.
อรอนงค์ ทิพย์พิมล: สภาปฏิรูปอินโดฯ ตัวแบบการนำทหารกลับเข้ากรมกอง, 2013.
http://www.prachatai.com/journal/2013/09/48717
อานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี ตอบคำถามนายภิญโญ ไตรสุริยธรรมา ในประเด็นคำถามรัฐประหารกันเมื่อ 22 ปีที่แล้ว (รัฐประหารปี 2534) แล้ว กับวันนี้ของประเทศไทย เหมือนหรือต่างกันอย่างไร เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2557 https://www.jabted.com/statement/Anand-talk-coup/
อนุสรณ์ 50 ปี โรงเรียนเทคนิคทหารบก. กรุงเทพฯ: ธนาคารทหารไทย, 2527.

ภาษาอังกฤษ

Aderson, Nick., “Service academies: Where the U.S. military meets liberal arts” *The Washington Post.* April 26, 2016.
Aguero, Felipe and Stark, Jeffery (ed.), *Fault Lines of Democracy in Post-Transition Latin America.* Florida, the University of Miami: North-South Center Press, 1998.
Alagappa, Muthiah, Coercion and Governance: The Declining Political Role of the Military in Asia. Stanford, California: Stanford University Press, 2001.
Australian Defence Force Academy. http://www.army.gov.au/Army-life/Army-careers/ADFA
Battye, Noel Alfred., “The Military, Government and Society in Siam, 1868-1910: Politics and Military Reform During the Reign of King Chulalongkorn” Ph.D. dissertation, Cornell University, 1974.
Gill, Lesley, *The School of the Americas: Military Training and Political Violence in the Americas*. Durham: Duke University Press, 2004.

Hermawan Sulistyo., Infantry Indonesia National Army (เอกสารสำเนา และอยู่ในระหว่างการจัดพิมพ์โดย The Jakarta Post)

Huntington, Samuel P., *The Soldier and the state: Theory and Politics of Civil-Military Relations*. New York: Vantage Books, 1957.

Janowitz, Morris.*The Professional Soldier.* London: The free press of Glencoe, 1960.

Jongnam Na., "Making Cold War Soldiers: The Americanization of the South Korean Army, 1945-1955" Ph.D. University of North Carolina at Chapel Hill, 2006.

José Javier Olivas Osuna, "Civilian Control of the Military in Portugal and Spain: a Policy Instruments Approach"A thesis submitted to the Department of Government of the London School of Economics for the degree of Doctor of Philosophy, London, March 2012.

KMA., *2016-2019 Korea Military Academy English Hand Book*. Korea Military Academy, 2016.

Koonings, Kees and Kruiji, Dirk (ed.), *Political Armies: The Military and Nation Building in the Age of Democracy.* New York: Zed Books Ltd, 2002.

Korea National Defense University, http://www.kndu.ac.kr/eng/

McCoy, Alfred W., *Closer Than Brothers: Manhood at the Philippine Military Academy.* New Haven: Yale University Press, 1999.

Pion-Berlin, David. (ed.), Civil-Military Relations in Latin America. Chapel Hill, the University of North Carolina Press, 2001.

Powell, Colin., *The Art of War* written by Sun Tzu. http://www.suntzu1.com/content/who_is_sun_tzu/

Royal Military College – Duntroon. http://www.army.gov.au/Army-life/Army-careers/RMCD

Sharanbir (Sharan) Grewal "Why Tunisia didn't follow Egypt's path" https://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2015/02/04/why-egypt-didnt-follow-tunisias-path/

Stithorn Thananithichot, "The Political Role of the Military in Democratic Era: The Case of Brazil and Some Lessons for Thailand" ASEAN Annual Review. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์* ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (2555), 149-170.

Varol, Ozan O. "The Democratic Coup d'Etat" *Harvard International Law Journal, Vol. 53, No. 2, 2012*, 292-356.

Wolters, O. W., *History, Culture, and Region in Southeast Asian Perspectives.* Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1982.